Jo Dieviškosios Malonybės
A. C. Bhaktivedantos Swami Prabhupādos knygos

lietuvių kalba:

Bhagavad-gītā, kokia ji yra
Śrīmad-Bhāgavatam, 1 Giesmė (2 tomai)
Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo (2 tomai)
Viešpaties Caitanyos mokymas
Atsidavimo nektaras
Savęs pažinimo mokslas
Śrī Īśopaniṣada
Anapus laiko ir erdvės
Pamokymų nektaras
Yogos tobulybė
Akistata su mirtimi

anglų kalba:

Bhagavad-gītā As It Is
Śrīmad-Bhāgavatam, 1–10 Giesmės
Śrī Caitanya-caritāmṛta
Kṛṣṇa, The Supreme Personality of Godhead
Teachings of Lord Caitanya
The Nectar of Devotion
The Nectar of Instruction
Śrī Īśopaniṣad
Easy Journey to Other Planets
Teachings of Lord Kapila, the Son of Devahūti
Teachings of Queen Kuntī
The Science of Self-Realization
The Path of Perfection
Kṛṣṇa Consciousness: The Topmost Yoga System
Perfect Questions, Perfect Answers
Transcendental Teachings of Prahlāda Mahārāja
Kṛṣṇa, the Reservoir of Pleasure
The Journey of Self-Discovery
Life Comes From Life
The Perfection of Yoga
Beyond Birth and Death
On the Way to Kṛṣṇa
Rāja-vidyā: The King of Knowledge
Elevation to Kṛṣṇa Consciousness
Kṛṣṇa Consciousness: The Matchless Gift
A Second Chance
Message of Godhead
Žurnalas „Back to Godhead“ (įkūrėjas)

Śrīmad-Bhāgavatam, First Canto, Part Two (Lithuanian)

Skaitytojus, susidomėjusius knyga, Tarptautinė Krišnos sąmonės organizacija kviečia rašyti arba apsilankyti centruose:

ISKCON
Raugyklos g. 23-1, 01140, Vilnius
tel. +370-5-2135218

ISKCON
Savanorių pr. 37, 44255, Kaunas
tel. +370-37-222574

Kauno Vedų kultūros centras
Panerių g. 187, 48437, Kaunas
tel. +370-37-360710
mob. +370-60077910
info@veducentras.lt
www.veducentras.lt

Knygas anglų kalba galima užsisakyti adresu:

Bhaktivedanta Library Services
Petite Somme 2, 6940 Durbuy, Belgium
www.blservices.com

Mūsų elektroninio pašto adresai:
vilnius@pamho.net

Mūsų tinklalapiai:
www.krishna.lt
www.veducentras.lt

www.bbt.se
www.bbt.info

Copyright © 2007 The Bhaktivedanta Book Trust International, Inc.

www.krishna.com

ISBN 978-1-84599-058-9

Turinys

Iliustracija viršelyje *x*
Pratarmė *xi*
Leidėjų žodis *xv*

DEŠIMTAS SKYRIUS
Viešpats Kṛṣṇa išvyksta į Dvāraką **1**
Visatos sukūrimo prasmė 2
Žemdirbystė ir karvių globa kaip civilizuotos visuomenės suklestėjimo pagrindas 5
Skaudus išsiskyrimas su Kṛṣṇa 11
Dvasinių jausmų protrūkis Kṛṣṇai išvykstant 13
Kṛṣṇos kaip pasaulio kūrėjo ir naikintojo transcendentinė didybė 20
Valdovų menkystė 26
Šlovingosios transcendentinės Viešpaties žmonos 31

VIENUOLIKTAS SKYRIUS
Dvārakos gyventojai pasitinka Viešpatį Kṛṣṇą **39**
Dvārakos gyventojų džiaugsmas 41
Dvārakā, idealus miestas 49
Vediškasis svetingumas 57
Susitikimo su Viešpačiu šventė 62
Viešpats sveikinasi su Savo motinomis 67
Šešiolika tūkstančių Viešpaties žmonų 68
Kṛṣṇa supriešina demoniškus valdovus 74
Viešpats šeimoje 76
Viešpaties žmonos iki galo nesuvokia Jo didybės 82

DVYLIKTAS SKYRIUS

Imperatoriaus Parīkṣito gimimas **85**

Imperatorius Yudhiṣṭhira, idealus valdovas 89
Parīkṣitas motinos įsčiose regi Viešpatį 93
Žvaigždynų išsidėstymas gimstant Parīkṣitui 97
Globėjiška Dievo ranka 103
Arjuna, „Bhagavad-gītos“ didvyris 110
Kṛṣṇos bhaktas kaip vienintelis išmanantis valdovas 119
Dvasinis jaunosios kartos auklėjimas 124
Kṛṣṇos prielankumas šalina nuodėmių pasekmes 128

TRYLIKTAS SKYRIUS

Dhṛtarāṣṭra palieka namus **133**

Viduros sugrįžimas 133
Aukščiausiasis žinojimas 135
Tyro bhakto šventumas 144
Viduros gyvenimo istorija 148
Laimingi Yudhiṣṭhiros valdymo metai 150
Tamsi sąlygota siela 150
Viduros pamokymai Dhṛtarāṣṭrai 152
Amžinojo laiko galybė 153
Senatvei grėsmingai artėjant 156
Nesujaudinamas asmuo 159
Pirmarūšis žmogus 160
Dhṛitarāṣṭra palieka namus 163
Aukščiausioji valia 173
Iliuziniai saitai 177
Silpnesnis – stipresniojo maistas 180
Viešpaties Śrī Kṛṣṇos misija 184

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Viešpats Kṛṣṇa pasitraukia iš šio pasaulio **195**

Yudhiṣṭhira nerimauja 196

Yudhiṣṭhira regi grėsmingus ženklus 197
Požymiai, bylojantys apie Viešpaties išėjimą 200
Bloga lemiantys ženklai 203
Arjunos liūdesys 209
Nerimastingi Yudhiṣṭhiros klausimai 210
Viešpaties Śrī Kṛṣṇos išėjimo nuojauta 225

PENKIOLIKTAS SKYRIUS
Pāṇḍavos atsižada pasaulio **227**

Arjunos skausmas, Kṛṣṇai išėjus 227
Arjuna praneša apie Viešpaties išėjimą 229
Arjuna laimi Draupadės ranką 231
Bhīma įveikia Jarāsandhą 234
Pāṇḍavos išvengia Durvāsos rūstybės 237
Kaip Arjuna įgijo savo ginklus 239
Arjunos pergalė Kurukṣetros mūšyje 242
Kovos dėl būvio dėsnis 255
„Bhagavad-gītos“ apžvalga 256
„Bhagavad-gītā“ išvaduoja sąlygotą sielą 261
Pāṇḍavos atsižada pasaulio 263
Viešpaties išėjimo mįslė 266
Visuomenė Kali amžiuje 269
Mahārāja Parīkṣitas karūnuojamas imperatoriumi 270
Mahārāja Yudhiṣṭhira pasiekia išvadavimą 272

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS
Kaip Parīkṣitas pasitiko Kali amžių **283**

Imperatorius Parīkṣitas 283
Žygis per pasaulį 287
Mahārāja Parīkṣitas pasiryžta susidoroti su Kali 293
Karvių globos reikšmė 300
Karvių žudymo pasekmės 302
Nuosmukis Kali amžiuje 305
Viešpaties Kṛṣṇos transcendentiniai atributai 310
Viešpačiu Kṛṣṇa žavisi net sėkmės deivė 316

Žemės džiaugsmas 318

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS
Parīkṣitas nubaudžia Kali **321**
Mahārājos Parīkṣito susitikimas su persirengusiu Kali 321
Jautis kaip religijos simbolis 322
Karvė – religijos motina 323
Mahārāją Parīkṣitą sukrečia elgesys su karve 325
Mahārājos Parīkṣito priesaika ginti karves 328
Imperatorius pasmerkia valstybę, toleruojančią karvių žudymą 329
Nekalti gyvūnai 332
Valstybės pareiga ginti nekaltuosius ir bausti nusikaltėlius 334
Piktadarių filosofija 337
Religijos naikintojai ir jos ramsčiai 342
Žemės sielvartas 346
Tvirtas valdovas pajėgus susidoroti su suirute Žemėje 348
Netikusio valdymo pasekmės 350
Dorovingo valdovo nuosprendis 351
Imperatorius nurodo vietas nusidėjėliams 356
Idealus valdovas, kuriam rūpi visuotinė gerovė 359
Kovos su blogiu strategija 360
Dvasiniai judėjimai ir valstybės parama 362

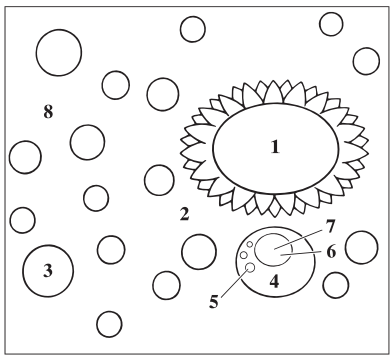
AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS
Brahmano sūnus prakeikia Mahārāją Parīkṣitą **365**
Dvasinio mokytojo svarba 367
Pergalė prieš blogį 369
Ypatinga nuolaida nuopuolio amžiuje 370
Parankiausia aukos forma Kali amžiuje 375
Beribis Śrī Kṛṣṇa 377
Išvadavimas visiems 382
Beribio Viešpaties didybė 384
Mahārājos Parīkṣito istorija 391

Valdovo rūstybė 395
Ypatinga Viešpaties malonė 396
Kastų sistemos išsigimimas 398
Išpuikęs brahmano sūnus 399
Monarchijos žlugimo pasekmės 406

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS
Śukadevos Gosvāmio pasirodymas 415
Valdovas atgailauja 415
Ganga ir Yamunā 422
Didžiųjų išminčių ir valdovų pasirodymas 424
Ypatinga Viešpaties malonė bhaktui 431
Pāṇḍavų nuopelnų įvertinimas 437
Žmogaus priedermė 441
Śukadevos Gosvāmio pasirodymas 442
Valdovo klausimai 453

Priedai
Apie autorių 459
Cituoti šaltiniai 461
Žodynėlis 463
Kaip tarti sanskritą 471
Sanskrito posmų rodyklė 475
Cituotų posmų rodyklė 485
Abėcėlinė-dalykinė rodyklė 487
Kṛṣṇos sąmonė jūsų namuose 539

ILIUSTRACIJA VIRŠELYJE

1. Pirminė dvasinė planeta Goloka Vṛndāvana, pirmapradžio Dievo Asmens, Viešpaties Kṛṣṇos buveinė; panaši į milžinišką lotoso žiedą.

2. Dvasinis švytėjimas *brahmajyoti*, kurį skleidžia pirminė planeta Goloka. Susilieti su *brahmajyoti* – svarbiausias impersonalistų tikslas.

3. Viena iš begalybės dvasinių Vaikuṇṭhos planetų, plaukančių bekraščiame *brahmajyoti* švytėjime, panašiai kaip materialiose visatose saulės spinduliuose plauko daugybė materialių planetų. Dvasinėse planetose viešpatauja pilnatviškos Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos. Šių planetų gyventojai – tai amžinai išvaduotos gyvos būtybės, turinčios keturrankį pavidalą. Vaikuṇṭhos planetose Viešpatį vadina Nārāyaṇa.

4. Tam tikrais laiko tarpais dvasiniame *brahmajyoti* danguje susiformuoja debesis ir aptemdo vieną jo kraštą. Ši dvasinio skliauto dalis vadinasi *mahat-tattva*. Viešpats, vienu iš Savo pavidalų, kaip Mahā-Viṣṇu, gula į *mahat-tattvoje* tyvuliuojančius vandenis, vadinamus Priežasčių vandenynu (*kāraṇa-jala*).

5. Kai Mahā-Viṣṇu miega Priežasčių vandenyne, iš Jo kvėpavimo gimsta begalinė daugybė visatų. Plūduriuojančios visatos pasklinda po visą vandenyno paviršių. Jos egzistuoja tik tol, kol Mahā-Viṣṇu vieną kartą iškvepia ir įkvepia.

6. Į kiekvieną sferos pavidalo visatą Mahā-Viṣṇu įeina jau kaip Garbhodakaśāyī Viṣṇu ir gula į čia tyvuliuojantį Garbhos vandenyną, ant daugiagalvės gyvatės Šešos (dar vieno Viešpaties įsikūnijimo) nugaros. Iš Viešpaties bambos išauga lotosas, kurio žiede gimsta visatos valdovas Brahmā. Brahmā kuria įvairiausių pavidalų gyvas būtybes, atsižvelgdamas į jų troškimus. Jis sukuria taip pat kitus pusdievius, saulę bei mėnulį.

7. Saulė yra maždaug visatos centre, jos spinduliai šildo ir apšviečia visą visatą. *Mahat-tattvoje* yra milijonai ir milijardai visatų, ir kiekvienoje jų spindi saulė. Saulė ir mėnulis reikalingi kiekvienoje visatoje, nes jose tvyro pirmapradė tamsa. Vedos ragina mus ištrūkti iš šių tamsos pasaulių į akinamai baltą šviesą – *brahmajyoti*.

8. Dvasinę *brahmajyoti* šviesą spinduliuoja Vaikuṇṭhos planetos, kuriose nereikalinga nei elektra, nei saulės ar mėnulio šviesa, nes jos švyti savaime.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ atveria mums kelią į aukščiausią planetą – Goloką Vṛndāvaną. Ten patekti gali kiekvienas. Žmogui gyvenimas duotas būtent tam, kad jis pasiektų šį tikslą, nes tai – didžiausias tobulumas.

Pratarmė

Žmogus turėtų žinoti, ko labiausiai stinga šiuolaikinei visuomenei. Ko gi jai stinga? Praėjo tie laikai, kai geografinės sienos griežtai skirstė žmoniją į pavienes šalis ir bendruomenes. Žmonių visuomenė dabar ne taip užsisklendusi, kaip viduramžiais, pasaulyje ryškėja tendencija jungtis į bendrą valstybę, vieningą visuomenę. Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, tokie dvasinio komunizmo idealai didesniu ar mažesniu mastu grindžiami visos žmonių bendrijos, teisingiau sakant, visos gyvų būtybių energijos vienovės idėja. Didieji mąstytojai regi būtinybę šiai ideologijai visuotinai įsigalėti. „Śrīmad-Bhāgavatam“ idėjos puikiausiai gali patenkinti žmonijos poreikį vienytis. Ji prasideda Vedāntos filosofijos aforizmu *janmādy asya yataḥ*, keliančiu visuotinybės idealą.

Mūsų laikais žmonija vaduojasi iš užmaršties tamsumų. Visame pasaulyje sparčiai žengiama į priekį, kuriami vis didesni materialūs patogumai, plėtojami švietimas ir ekonomika. Tačiau visuomenės organizme tebėra nepašalinta pūliuojanti rakštis, todėl dėl menkiausios dingsties kyla vis nauji aštrūs konfliktai. Būtina surasti kelią į taiką, draugystę ir klestėjimą, kurių siektų bendro tikslo vienijama žmonija. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pajėgi įgyvendinti šį uždavinį, nes ji formuoja kultūrą, kurios tikslas – visos žmonijos dvasinis atgimimas.

Norint pakeisti demonišką visuomenės veidą, būtina „Śrīmad-Bhāgavatam“ studijas įtraukti į mokyklų ir universitetų mokymo programas, kaip tai, remdamasis savo patirtimi, rekomendavo didis bhaktas* Prahlāda Mahārāja:

kaumāra ācaret prājño
dharmān bhāgavatān iha
durlabhaṁ mānuṣaṁ janma
tad apy adhruvam artha-dam
(SB 7.6.1)

Žmonių visuomenės susipriešinimą sąlygoja tvirtų principų stoka bedieviškoje civilizacijoje. Tačiau Visagalis Dievas egzistuoja. Iš Jo viskas kyla,

* *bhaktas* – atsidavęs Viešpaties pasekėjas.

į Jį viskas remiasi ir Jame randa atilsį. Materialistinis mokslas dėjo nepakankamai pastangų, kad aptiktų pirminį kūrinijos šaltinį, tačiau toks esaties šaltinis neabejotinai egzistuoja. „Śrīmad-Bhāgavatam“, arba puikioji „Bhāgavatam“, labai argumentuotai, autoritetingai nušviečia šį klausimą.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai transcendentinio mokslo veikalas, įgalinantis pažinti ne tiktai pirminį visa ko šaltinį, bet ir suvokti, kas mus su juo sieja. Jis teigia, kad mūsų priedermė yra tobulinti žmonių visuomenę remiantis tobulomis jo suteikiamomis žiniomis. Šis įspūdingas veikalas parašytas sanskrito kalba, tačiau dabar skaitytojas gali susipažinti su išsamiu jo vertimu į anglų kalbą. Tereikia atidžiai jį perskaityti, ir mes tobulai suvoksime Dievą, pažinsime tiek daug, kad pajėgsime atremti visų ateistų puolimus. Bet svarbiausia tai, kad perskaitę šį veikalą Dievo realumu nesunkiai įtikinsime ir šalia mūsų esančius žmones.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ prasideda nuo apibūdinimo, kas yra pirminė priežastis. Tai autoritetingas „Vedānta-sūtros“ komentaras, kurį parašė tas pats autorius – Śrīla Vyāsadeva. Pirmose devyniose giesmėse jis padeda skaitytojui nuosekliai suvokti Dievą ir galų gale pasiekti aukščiausiąją Jo pažinimo pakopą. Vienintelis reikalavimas studijuojant šią didžią transcendentinės išminties knygą – skaityti ją nuosekliai, puslapis po puslapio, nesistengiant paskubomis ją perbėgti, kaip tai daroma skaitant įprastas knygas. Reikia atidžiai, vieną po kito studijuoti visus jos skyrius. Kiekviename skyriuje pateikiami originalūs sanskrito tekstai, jų lotyniška transliteracija, pažodinys, kiekvieno posmo vertimas ir komentarai. Taigi sudarant knygą pasirūpinta, kad baigęs skaityti pirmąsias devynias jos giesmes skaitytojas taptų Dievą pažinusia siela.

Dešimtoji Giesmė skiriasi nuo pirmųjų devynių tuo, kad joje tiesiogiai aprašyti Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos transcendentiniai darbai. Tiems, kurie nesusipažino su pirmosiomis devyniomis giesmėmis, gilesnioji Dešimtosios Giesmės prasmė bus nesuprantama. Visą knygą sudaro dvylika savarankiškų giesmių, ir geriausia skaityti ją iš eilės, nedidelėmis dalimis.

Turiu pripažinti, kad verčiant „Śrīmad-Bhāgavatam“ galbūt ne viskas pavyko, ir vis dėlto tikiuosi, kad nepaisydami kai kurių trūkumų mąstantys žmonės ir visuomenės vadovai gerai įvertins šio veikalo pasirodymą. Tokios vilties įkvepia šie „Śrīmad-Bhāgavatam“ (1.5.11) žodžiai:

tad-vāg-visargo janatāgha-viplavo
yasmin prati-ślokam abaddhavaty api
nāmāny anantasya yaśo 'ṅkitāni yac
chṛṇvanti gāyanti gṛṇanti sādhavaḥ

„Visai kas kita kūriniai, kurių puslapiuose gausu pasakojimų, aukštinančių transcendentinius neribotojo Aukščiausiojo Viešpaties vardus, šlovę, pavidalus ir žaidimus. Transcendentiniai jų žodžiai skirti sukelti perversmą paklydusios ir dorą praradusios civilizacijos gyvenime. Tokių transcendentinių kūrinių, tegu jie ir netobulos formos būtų, klausosi, juos gieda ir pripažįsta nepriekaištingai tyri ir dori žmonės.“

Oṁ tat sat

A. C. Bhaktivedanta Swami

Leidėjų žodis

„Bhāgavata Purāṇa“ skaisti it saulė. Ji nušvito virš horizonto tuoj po to, kai Viešpats Kṛṣṇa, o paskui Jį religija, išmintis ir kita, pasitraukė į Savo buveinę. Ir tie, kurių akis aptemdė tirštos neišmanymo miglos, tvyrančios šiame Kali amžiuje, iš šios Purāṇos pasisems šviesos“ („Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.3.43).

Amžinoji Indijos išmintis, sudėta į senuosius sanskrito tekstus Vedas, aprėpia visas žmogaus pažinimo sritis. Nuo amžių Vedos buvo perduodamos iš lūpų į lūpas, ir tik prieš penkis tūkstančius metų jas užrašė Śrīla Vyāsadeva, literatūrinis Dievo įsikūnijimas. Sudaręs Vedas, Vyāsadeva jų esmę išdėstė aforizmais, kurie pagarsėjo „Vedānta-sūtrų“ vardu. „Śrīmad-Bhāgavatam“ (arba „Bhāgavata Purāṇa“) – tai „Vedānta-sūtrų“ komentaras, kurį parašė Vyāsadeva. Šią knygą jis sudarė savo dvasinio mokytojo Nārados Munio nurodymu, jau pasiekęs dvasios brandą. „Śrīmad-Bhāgavatam“, kuri dar vadinama „prinokusiu Vedų raštų medžio vaisiumi“, yra išsamus, autoritetingas, geriausiai Vedų išmintį perteikiantis veikalas.

Sudaręs „Bhāgavatam“, Vyāsa perteikė šio kūrinio santrauką sūnui, išminčiui Śukadevai Gosvāmiui. Śukadeva Gosvāmis savo ruožtu persakė visą „Bhāgavatam“ Mahārājai Parīkṣitui. Tai įvyko šventųjų išminčių susirinkime Gangos pakrantėje, prie Hastināpuros miesto (dabartinis Delis). Mahārāja Parīkṣitas buvo pasaulio imperatorius ir didis *rājarṣis* (šventasis karalius). Įspėtas prieš savaitę apie savo mirtį, jis paliko karalystę ir pasitraukė prie Gangos, kur paskutinėmis gyvenimo dienomis pasninkavo ir patyrė dvasios prašviesėjimą. „Bhāgavatam“ pradžioje imperatorius Parīkṣitas kreipiasi į Śukadevą Gosvāmį, pateikdamas jam labai prasmingą klausimą: „Tu esi didžių šventųjų ir bhaktų dvasinis mokytojas. Aš nuolankiai prašau tavęs nurodyti, kokiu keliu turi eiti tobulumo siekiantis žmogus, ypač tas, kuris stovi ant mirties slenksčio. Ką jis turi girdėti, ką kalbėti, ką atminti ir garbinti, ir ko jam nederėtų daryti? Paaiškink man visa tai“.

Ištisas septynias dienas, iki pat Mahārājos Parīkṣito mirties, išminčiai įdėmiai klausėsi Śukadevos Gosvāmio atsakymų į šiuos ir kitus valdovo klausimus. Karalius Parīkṣitas domėjosi viskuo – nuo asmenybės prigimties iki visatos kilmės dalykų. Išminčius Sūta Gosvāmis taip pat dalyvavo susirinkime, kur pirmą kartą Śukadeva Gosvāmis persakė „Śrīmad-Bhāgavatam“, ir vėliau pakartojo jos posmus Naimiṣāraṇyos miško išminčiams. Išminčiai, rūpindamiesi žmonijos dvasine gerove, susirinko į Naimiṣāraṇyą atlikti

ilgalaikių aukojimų, kad nuslopintų naikinamą prasidedančio Kali amžiaus poveikį. Išminčių prašomas išdėstyti Vedų išminties esmę, Sūta Gosvāmis iš atminties pakartojo visus aštuoniolika tūkstančių „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų, kuriuos Mahārāja Parīkṣitas išklausė iš Śukadevos Gosvāmio lūpų.

Skaitytojas susipažįsta su Mahārājos Parīkṣito klausimais ir Śukadevos Gosvāmio atsakymais, kuriuos persako Sūta Gosvāmis. Sūta Gosvāmis kartais ir pats tiesiogiai atsako į Naimiṣāraṇyos išminčių vardu kalbančio Śaunakos Ṛṣio klausimus. Taigi skaitytojas tolygiai girdi du dialogus: Mahārājos Parīkṣito bei Śukadevos Gosvāmio pokalbį Gangos pakrantėje ir Sūtos Gosvāmio bei išminčių atstovo Śaunakos Ṛṣio pokalbį Naimiṣāraṇyos miške. Be to, į savo pamokymus karaliui Parīkṣitui Śukadeva Gosvāmis neretai įterpia istorinių epizodų bei ilgų ištraukų iš filosofinių pokalbių tarp tokių didžių sielų, kaip Nārada Munis ir Vasudeva. Žinodamas „Bhāgavatam“ priešistorę, skaitytojas nesunkiai susigaudys iš įvairių šaltinių paimtų dialogų ir įvykių pynėje. Tekste svarbiausia ne chronologinė tvarka, o filosofijos išmintis, todėl atidžiai skaitant galima suprasti esmingiausias „Śrīmad-Bhāgavatam“ mintis.

Šio leidinio vertėjai lygina „Bhāgavatam“ su ledinuku, kurio kiekvienas krislelis vienodai gardus, taigi saldų „Bhāgavatam“ nektarą galima patirti skaitant bet kurį šio kūrinio tomą. Tačiau rimtam skaitytojui, jau patyrusiam „Bhāgavatam“ skonį, rekomenduojame grįžti prie Pirmosios Giesmės ir perskaityti knygą nuosekliai, giesmė po giesmės.

Pastarasis „Bhāgavatam“ vertimas – tai pirmasis pilnas šios vertingos knygos leidimas anglų kalba, pateiktas su išsamiais komentarais ir prieinamas plačiajai visuomenei. Pirmosios devynios giesmės ir dalis dešimtosios yra Jo Dieviškosios Malonės A. C. Bhaktivedantos Swami Prabhupādos įtempto darbo ir didelio atsidavimo rezultatas. Knygos autorius – Tarptautinės Krišnos sąmonės organizacijos įkūrėjas-ācārya, vienas žymiausių Indijos filosofinės ir religinės minties skelbėjų ir propaguotojų. Puikiai mokėdamas sanskritą ir didžiai išmanydamas Vedų kultūrą bei idėjas, taip pat įvertindamas šiuolaikines visuomenės tradicijas, jis pateikė Vakarų skaitytojui nepakartojamą šio ryškaus Indijos klasikos kūrinio vertimą. Śrīlai Prabhupādai pasitraukus iš šio pasaulio 1977 metais, jo monumentalų darbą pratęsė mokiniai – Hridayananda dāsa Gosvāmis ir Gopīparāṇadhana dāsa. Jie baigė versti likusias „Śrīmad-Bhāgavatam“ giesmes ir parengė jų komentarus.

Veikalas bus įdomus skaitytojui daugeliu atžvilgių. Tiems, kuriuos domina senosios Indijos civilizacijos ištakos, jis gali būti neišsenkamas informacijos šaltinis praktiškai visais jos gyvenimo aspektais. Lyginamosios

filosofijos ir religijos specialistams „Bhāgavatam“ leis geriau suvokti Indijos dvasinio paveldo esmę. Sociologai ir antropologai šiame kūrinyje atras praktinių pavyzdžių iš taikingos, moksliškai sutvarkytos Vedų civilizacijos, susipažins su visuomene, kurios institucijų vienybės pagrindą sudarė gerai išugdyta dvasinė pasaulėjauta. Literatūros tyrinėtojai skaitys jį kaip didį poezijos šedevrą. Studijuojantiems psichologiją ši knyga atskleis svarbius sąmonės prigimties bei žmogaus elgsenos aspektus, suteiks platesnių galimybių filosofinei asmenybės analizei. Ir pagaliau dvasinės tiesos ieškotojams „Bhāgavatam“ bus nesudėtingas ir parankus vadovas siekiant aukščiausio savo asmenybės ir Absoliučios Tiesos išmanymo. Mes tikimės, kad šis „Bhaktivedanta Book Trust“ leidyklos parengtas daugiatomis veikalas ilgam užims svarbią vietą intelektualiniame, kultūriniame ir dvasiniame mūsų amžininko gyvenime.

Leidėjai

DEŠIMTAS SKYRIUS

Viešpats Kṛṣṇa išvyksta į Dvāraką

1 TEKSTAS

शौनक उवाच
हत्वा स्वरिक्थस्पृध आततायिनो
युधिष्ठिरो धर्मभृतां वरिष्ठः ।
सहानुजैः प्रत्यवरुद्धभोजनः
कथं प्रवृत्तः किमकारषीत्ततः ॥१॥

śaunaka uvāca
hatvā svariktha-spṛdha ātatāyino
yudhiṣṭhiro dharma-bhṛtāṁ variṣṭhaḥ
sahānujaiḥ pratyavaruddha-bhojanaḥ
kathaṁ pravṛttaḥ kim akāraṣīt tataḥ

śaunakaḥ uvāca – Śaunaka paklausė; *hatvā* – nužudęs; *svariktha* – teisėtą palikimą; *spṛdhaḥ* – norėjusius pasiglemžti; *ātatāyinaḥ* – piktadarius; *yudhiṣṭhiraḥ* – karalius Yudhiṣṭhira; *dharma-bhṛtām* – tarp tų, kurie griežtai laikosi religijos principų; *variṣṭhaḥ* – didžiausias; *saha-anujaiḥ* – su savo jaunesniaisiais broliais; *pratyavaruddha* – saikingas; *bhojanaḥ* – naudojimasis būtiniausiais dalykais; *katham* – kaip; *pravṛttaḥ* – užsiėmė; *kim* – ką; *akāraṣīt* – darė; *tataḥ* – po to.

Śaunaka Munis paklausė: Kaip sunaikinęs priešus, siekusius pasiglemžti tai, kas jam teisėtai priklausė, brolių padedamas Mahārāja Yudhiṣṭhira – didžiūnas tarp religingų žmonių – valdė savo piliečius? Esu tikras, jis negalėjo laimingas viešpatauti savo karalystėje.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo iškilniausias tarp visų religingų žmonių ir anaiptol nenorėjo kautis su pusbroliais dėl karalystės. Jis stojo į kovą vardan teisybės, kaip teisėtas Hastināpuros sosto įpėdinis. Tuo tarpu jo pusbroliai kėsinosi neteisėtai užgrobti sostą. Taigi Viešpaties Śrī Kṛṣṇos vadovaujamas jis kovėsi dėl teisybės, bet pergalė jam nesuteikė džiaugsmo, nes mūšyje žuvo visi jo pusbroliai. Jis valdė karalystę tik iš pareigos, jaunesniųjų brolių padedamas. Šis klausimas Śaunakai Ṛṣiui buvo labai svarbus, nes jis norėjo sužinoti, kaip Mahārāja Yudhiṣṭhira elgėsi dabar, kai visa valdžia buvo jo rankose.

2 TEKSTAS

सूत उवाच
वंशं कुरोर्वंशदवाग्निनिर्हृतं
संरोहयित्वा भवभावनो हरिः ।
निवेशयित्वा निजराज्य ईश्वरो
युधिष्ठिरं प्रीतमना बभूव ह ॥२॥

sūta uvāca
vaṁśaṁ kuror vaṁśa-davāgni-nirhṛtaṁ
saṁrohayitvā bhava-bhāvano hariḥ
niveśayitvā nija-rājya īśvaro
yudhiṣṭhiraṁ prīta-manā babhūva ha

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis atsakė; *vaṁśam* – dinastiją; *kuroḥ* – karaliaus Kuru; *vaṁśa-dava-agni* – nuo bambukų trinties miške užsiplieskusio gaisro; *nirhṛtam* – išsekintą; *saṁrohayitvā* – atgaivinęs; *bhava-bhāvanaḥ* – pasaulio globėjas; *hariḥ* – Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa; *niveśayitvā* – įtvirtinęs; *nija-rājye* – jo karalystėje; *īśvaraḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *yudhiṣṭhiram* – Mahārāją Yudhiṣṭhirą; *prīta-manāḥ* – patenkintas; *babhūva ha* – buvo.

Sūta Gosvāmis tarė: Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viešpats Śrī Kṛṣṇa, viso pasaulio globėjas, buvo patenkintas, kad Mahārāja Yudhiṣṭhira atgavo sostą ir kad atkurta Kuru dinastija, kurią buvo bepražudąs pyktis, užsiplieskęs tarytum ugnis tarp besitrinančių bambuko stiebų.

Komentaras: Šį pasaulį lygina su gaisru miške, kurį sukelia bambuko stiebų trintis. Gaisras bambukų giraitėje kyla savaime, be kokios nors pašali-

nės priežasties, bambukų stiebams trinantis vienam į kitą. Lygiai taip yra ir materialiame pasaulyje: susikirtus aistroms žmonių, trokštančių valdyti materialią gamtą, kyla karo gaisrai, naikinantys nepageidautinus gyventojus. Jie kyla nuolat, bet Viešpats čia niekuo dėtas. Vis dėlto Jis nori išsaugoti šią kūriniją, todėl trokšta, kad kuo daugiau žmonių pasuktų teisingu, savęs pažinimo, keliu, vedančiu į Dievo karalystę. Viešpats nori, kad kenčiantys žmonės sugrįžtų pas Jį, į savo namus, kur jų nekamuos trejopos materialios kančios. Taip sumanytas pasaulis, ir tie, kurie neateina į protą, yra pasmerkti materialaus pasaulio kančioms, kurias sukelia iliuzinė Viešpaties energija. Todėl Viešpats nori, kad pasaulį valdytų Jo autoritetingas atstovas. Viešpats Śrī Kṛṣṇa nužengė tam, kad įvestų tokią valdymo sistemą ir sunaikintų nepageidautinus asmenis, kurie nenori paklusti Jo ketinimams. Kurukṣetros mūšis įvyko, nes tokia buvo Viešpaties valia. Jis norėjo, kad nepageidautini asmenys būtų nušluoti nuo žemės paviršiaus ir kad Jo bhakto valdomame pasaulyje įsiviešpatautų taika. Todėl kai karalius Yudhiṣṭhira įžengė į sostą ir Mahārāja Parīkṣitas – Kuru dinastijos tęsėjas – išliko gyvas, Viešpats buvo labai patenkintas.

3 TEKSTAS

निशम्य भीष्मोक्तमथाच्युतोक्तं
प्रवृत्तविज्ञानविधूतविभ्रमः ।
शशास गामिन्द्र इवाजिताश्रयः
परिध्युपान्तामनुजानुवर्तितः ॥ ३ ॥

niśamya bhīṣmoktam athācyutoktaṁ
pravṛtta-vijñāna-vidhūta-vibhramaḥ
śaśāsa gām indra ivājitāśrayaḥ
paridhyupāntām anujānuvartitaḥ

niśamya – išklausęs; *bhīṣma-uktam* – ką kalbėjo Bhīṣmadeva; *atha* – taip pat; *acyuta-uktam* – ką kalbėjo neklystantis Viešpats Kṛṣṇa; *pravṛtta* – atsidėjęs; *vijñāna* – tobulam mokslui; *vidhūta* – visiškai nusiplovęs; *vibhramaḥ* – visus nuogąstavimus; *śaśāsa* – valdė; *gām* – Žemę; *indra* – rojaus planetų karalius; *iva* – tarytum; *ajita-āśrayaḥ* – saugomas nenugalimo Viešpaties; *paridhi-upāntām* – ir visas jūras; *anuja* – jaunesniųjų brolių; *anuvartitaḥ* – lydimas.

Išklausęs pamokančius Bhīṣmadevos ir neklystančiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žodžius, Mahārāja Yudhiṣṭhira atsikratė nuogąstavimų ir ėmėsi darbų, kurie reikalavo didžiausio išmanymo. Taip jis valdė žemes ir jūras, padedamas jaunesniųjų brolių.

Komentaras: Šiuolaikinėje Anglijoje veikiantis pirmagimystės įstatymas, t.y. pirmagimio sūnaus teisė paveldėti turtą, galiojo ir Mahārājos Yudhiṣṭhiros valdymo epochoje. Anuomet, iki pat Mahārājos Yudhiṣṭhiros vaikaičio Mahārājos Parīkṣito viešpatavimo laikų, Hastināpuros (dabar Naujojo Delio dalis) karalius buvo visų žemių ir jūrų imperatorius. Jaunesnieji Mahārājos Yudhiṣṭhiros broliai, labai dievoti žmonės, ėjo ministrų bei karvedžių pareigas ir puikiai sutarė tarpusavy. Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo idealus Žemės planetos valdovas, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos vietininkas. Jis prilygo pačiam karaliui Indrai – Dievo atstovui, valdančiam rojaus planetas. Indra, Candra, Sūrya, Varuṇa, Vāyu bei kiti pusdieviai yra Viešpaties vietininkai įvairiose visatos planetose. Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo Viešpaties vietininkas Žemėje. Jis nepanašus į neapsišvietusius šiandieninių demokratinių šalių vadovus. Jis klausėsi Bhīṣmadevos bei neklystančio Viešpaties pamokymų ir įgijo tobulą išmintį.

Šiuolaikinis žmonių rinktas valstybės vadovas yra marionetė, nes jis neturi visų karaliui būdingų valdžios įgaliojimų. Ir net jeigu jis būtų toks pat mokytas kaip Mahārāja Yudhiṣṭhira, jo valia nieko nelemtų, nes jo valdžia labai suvaržyta konstitucijos. Ideologijų skirtumai ir kitos egoistinės priežastys įžiebia nesantaiką tarp valstybių, bet karalius Mahārāja Yudhiṣṭhira neturėjo savos ideologijos. Vienintelis jo siekis buvo vykdyti neklystančio Viešpaties ir Jo autoritetingo atstovo Bhīṣmadevos nurodymus. *Śāstros* nurodo, kad valdovas turi vykdyti didžių autoritetų ir neklystančio Viešpaties nurodymus, neieškodamas asmeninės naudos ir nekurdamas savos ideologijos. Mahārāja Yudhiṣṭhira gebėjo valdyti visą Žemę su jos jūromis, nes vadovavosi nepriekaištingais ir visuotinai taikytinais principais. Vieningos pasaulio valstybės idėja gali būti įgyvendinta tik tada, kai vadovaujamasi neklystančiu autoritetu. Žmogus netobulas, todėl negali sukurti ideologijos, kuri patenkintų visus. Visiems priimtiną ir universaliai pritaikomą programą gali sukurti tik tobula ir neklystanti asmenybė. Valdo asmenybės, o ne kokia beasmenė idėja, įvardijama žodžiu „vyriausybė“. Jei asmenybė tobula, tobula ir vyriausybė. Jei vadovas kvailys, tai ir iš vyriausybės nėra ko tikėtis. Tai dėsninga. Visur tik ir girdime pasakojant apie netikusius karalius bei vadovus. Taigi pasaulį gali valdyti tik gerai pasirengęs žmogus (toks kaip valdovas Mahārāja Yudhiṣṭhira), ir jam turi būti suteikta visa

valdžia. Vieningos pasaulinės valstybės idėja gali būti įgyvendinta tik tada, kai prie valdžios vairo yra nepriekaištingas karalius, kaip kad Mahārāja Yudhiṣṭhira. Anuomet, kai pasaulį valdė Mahārāja Yudhiṣṭhira bei kiti jo verti karaliai, pasaulis buvo laimingas.

4 TEKSTAS

कामं ववर्ष पर्जन्यः सर्वकामदुघा मही ।
सिषिचुः स्म व्रजान् गावः पयसोधस्वतीर्मुदा ॥ ४ ॥

kāmaṁ vavarṣa parjanyaḥ sarva-kāma-dughā mahī
siṣicuḥ sma vrajān gāvaḥ payasodhasvatīr mudā

kāmam – tiek, kiek reikėjo; *vavarṣa* – lijo; *parjanyaḥ* – lietūs; *sarva* – viską; *kāma* – ko reikia; *dughā* – teikianti; *mahī* – žemė; *siṣicuḥ sma* – laistė; *vrajān* – ganyklas; *gāvaḥ* – karvės; *payasā udhasvatīḥ* – pilnais tešmenimis pieno; *mudā* – laimingos.

Kai pasaulį valdė Mahārāja Yudhiṣṭhira, debesys išliedavo tiek vandens, kiek žmonėms reikėjo. Žemė taip pat dosniai tenkino visus jų poreikius. Karvės laigė smagios pritvinkusiais tešmenimis ir laistė ganyklas pienu.

Komentaras: Ekonomikos raidą labiausiai lemia *žemė* ir *karvės.* Žmonėms reikalingi grūdai, vaisiai, pienas, naudingosios iškasenos, drabužiai, mediena ir t.t. Visa tai būtina materialiems kūno poreikiams patenkinti. Tačiau mėsos, žuvies, metalo staklių ir mašinų žmogui tikrai nereikia. Kai Žemę valdė Mahārāja Yudhiṣṭhira, lydavo reguliariai ir reikiamu laiku. Valdyti lietų – ne žmogaus jėgoms. Lietų valdo dangaus karalius Indradeva – Viešpaties tarnas. Kai karalius ir jo valdiniai klauso Viešpaties, krituliai iškrinta reguliariai ir žemė subrandina gausų derlių. Reguliarūs lietūs lemia ne tik gausų grūdų bei vaisių derlių, bet, veikiant tam tikroms žvaigždėms, sąlygoja ir brangiųjų akmenų bei perlų atsiradimą. Grūdai ir daržovės sočiai pamaitina ir žmones, ir gyvulius. Riebios karvės duoda tiek pieno, kad jo tikrai pakanka žmogaus gyvybei ir jėgoms palaikyti. Jei yra pakankamai pieno, grūdų, vaisių, medvilnės, šilko ir brangakmenių, kam reikalingi kino teatrai, viešnamiai, skerdyklos? Kam ta dirbtinė prabanga – filmai, automobiliai, radijas, mėsa, viešbučiai? Ar be priešiškumo tarp žmonių bei vals-

tybių tokia „civilizacija“ davė dar ką nors žmogui? Ar ji įteisino lygybę ir brolybę? Anaiptol. Dėl vieno žmogaus užgaidų tūkstančiai už jį lieja prakaitą fabrikų pragare ir guldo galvas mūšio laukuose.

Čia pasakyta, kad karvės laigė po ganyklas smagios pritvinkusiais tešmenimis ir laistė žemę pienu. Argi šie padarai nenusipelno tinkamos globos, kad galėtų gyventi be baimės ir lig soties skabyti ganyklose žolę? Kodėl žmonės jaučiasi turį teisę egoistiniais tikslais žudyti karves? Kodėl jie nepasitenkina grūdais, vaisiais ir pienu, iš kurių galima pagaminti šimtus tūkstančių gardžiausių valgių? Kodėl pasaulyje atidaryta tiek skerdyklų nekaltiems gyvuliams žudyti? Kartą, keliaudamas po savo plačią karalystę, Mahārājos Yudhiṣṭhiros vaikaitis Mahārāja Parīkṣitas pamatė, kaip tamsiaodis žmogus nori užmušti karvę. Karalius tučtuojau sulaikė skerdiką ir deramai nubaudė. Kaip gali valdovas negloboti vargšų gyvulių, kurie bejėgiai prieš žmogų? Ar žudyti juos žmogiška? Juk gyvuliai – taip pat šalies piliečiai. Kodėl tad leista organizuotai juos žudyti skerdyklose? Negi šitai ir yra toji „lygybė, brolybė, laisvė“?

Taigi autokratinė Mahārājos Yudhiṣṭhiros laikų valstybė daug pranašesnė už vadinamąsias „demokratines“ valdymo formas, įteisinusias gyvūnų žudymą ir leidusias žmonėms, maža kuo tesiskiriantiems nuo gyvulių, rinktis vadovą, kuris yra dar didesnis gyvulys.

Mes visi – materialios gamtos kūriniai. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad Viešpats yra sėklą sėjantis tėvas, o materiali gamta – *visų gyvų būtybių* motina. Taigi visagalio tėvo Śrī Kṛṣṇos malone motina, materiali gamta, pajėgi išmaitinti ir gyvūnus, ir žmones. Žmogus yra vyresnysis visų gyvų būtybių brolis. Jis apdovanotas tobulesniu už gyvūnų intelektu, kad galėtų suprasti gamtos dėsnius ir Visagalio Tėvo įsakymus. Žmonių civilizacija turi gyventi iš materialios gamtos dovanų ir atsisakyti dirbtinių ekonomikos plėtros priemonių, nes toks nereikalingos prabangos ir juslinių malonumų vaikymasis tesukelia pasaulyje chaosą, kurstantį godumą ir valdžios troškulį. Taip gyvena tik šunys ir kiaulės.

5 TEKSTAS

नद्यः समुद्रा गिरयः सवनस्पतिवीरुधः ।
फलन्त्योषधयः सर्वाः काममन्वृतु तस्य वै ॥५॥

nadyaḥ samudrā girayaḥ savanaspati-vīrudhaḥ
phalanty oṣadhayaḥ sarvāḥ kāmam anvṛtu tasya vai

nadyaḥ – upės; *samudrāḥ* – vandenynai; *girayaḥ* – kalvos ir kalnai; *savanaspati* – daržovės; *vīrudhaḥ* – vijokliai; *phalanti* – veiksmingos; *oṣadhayaḥ* – vaistažolės; *sarvāḥ* – viską; *kāmam* – kas būtina; *anvṛtu* – visais metų laikais; *tasya* – karaliui; *vai* – tikrai.

Upės, vandenynai, kalvos, kalnai, girios, vaistažolės ir kiti augalai visais metų laikais mokėjo karaliui gausią duoklę.

Komentaras: Kadangi, kaip jau minėta, Mahārājį Yudhiṣṭhirą globojo *ajita* – neklystantis Viešpats, – Jam priklausančios upės, vandenynai, kalvos, girios noriai mokėjo karaliui savo duoklę. *Reikia pasikliauti Aukščiausiojo Viešpaties globa* – štai sėkmės paslaptis. Be Viešpaties palaiminimo nieko nepasieksi. Norint, kad klestėtų ekonomika, vien staklių, mechanizmų ir mūsų pastangų nepakanka. Būtina gauti Aukščiausiojo Viešpaties sutikimą; antraip jokiomis priemonėmis, kad ir kokios tobulos jos būtų, nieko nepešime. Juk galų gale sėkmė priklauso nuo *daivos*, Aukščiausiojo. Tokie karaliai kaip Mahārāja Yudhiṣṭhira puikiai suvokė, kad karalius – Aukščiausiojo Viešpaties vietininkas, todėl privalo rūpintis žmonių gerove. Iš tikrųjų valstybė priklauso Aukščiausiajam Viešpačiui. Ne žmogus sukūrė upes, vandenynus, girias, kalvas, vaistažoles. Visa tai – Aukščiausiojo Viešpaties kūriniai, ir gyvoms būtybėms leista naudotis Viešpaties nuosavybe tarnaujant Viešpačiui. Nūdienos šūkis – „viskas liaudžiai“, todėl vyriausybę renka liaudis, ir ji triūsia liaudies labui. Tačiau tam, kad sukurtume naują visuomenę, kuri būtų įsisąmoninusi Dievą ir gyventų tobulą gyvenimą, t.y. vadovautųsi dvasinio komunizmo idėja, pasaulis turi imti pavyzdį iš tokių valdovų kaip Mahārāja Yudhiṣṭhira bei Parīkṣitas. Viešpaties valia pasaulyje visko yra pakankamai. Teisingai viskuo naudodamasis, žmogus gyvens santarvėje su gyvūnais ir su gamta. Viskas yra Viešpaties žinioje, ir jei bus patenkintas Viešpats, maloninga mums bus ir gamta. Vandeningos upės tręš žemę, vandenynai teiks apsčiai mineralų, perlų ir brangakmenių, girios dosniai aprūpins mediena, vaistais ir augalais, ir kiekvienas metų laikas atneš gausų įvairiausių gėlių bei vaisių derlių. Nenatūrali gyvensena, priklausant nuo fabrikų ir staklių produkcijos, gal ir suteikia vadinamąją laimę vienetams, tačiau milijonai kitų kenčia. Vis daugiau energijos žmonės eikvoja pramoninei gamybai, natūralių produktų mažėja, ir dėl to žmonės kenčia. Daugelis neturėdami tinkamo išsilavinimo težiūri pelno ir eksploatuoja gamtos išteklius. Tai gimdo aršią konkurenciją tarp pavienių žmonių ir tarp valstybių. Ir neatsiranda tinkamai pasirengusio Viešpaties atstovo, kuris galėtų įvesti tvarką. Jeigu norime perauklėti žmoniją ir atsikratyti visų netikusių dalykų, turime suvokti savo civilizacijos ydas, lygin-

dami ją su šiame posme pateikiamu aprašymu ir imdami pavyzdį iš Mahārājos Yudhiṣṭhiros.

6 TEKSTAS

नाधयो व्याधयः क्लेशा दैवभूतात्महेतवः ।
अजातशत्रावभवन् जन्तूनां राज्ञि कर्हिचित् ॥ ६ ॥

nādhayo vyādhayaḥ kleśā daiva-bhūtātma-hetavaḥ
ajāta-śatrāv abhavan jantūnāṁ rājñi karhicit

na – niekada; *ādhayaḥ* – rūpesčiai; *vyādhayaḥ* – ligos; *kleśāḥ* – kančios dėl pernelyg didelio karščio ir šalčio; *daiva-bhūta-ātma* – kūno, antgamtinių jėgų ir kitų gyvų būtybių; *hetavaḥ* – keliamos; *ajāta-śatrau* – neturėjusį priešų; *abhavan* – ištikdavo; *jantūnām* – gyvų būtybių; *rājñi* – karalių; *karhicit* – kada nors.

Karalius neturėjo priešų, todėl gyvų būtybių nekankino nei proto gimdomos kančios, nei ligos, nei karščiai, nei šalčiai.

Komentaras: Nenaudoti smurto prieš žmones, bet negailestingai žudyti nekaltus gyvūnus, – tai šėtono filosofija. Šiais laikais žmogus yra gyvūnų priešas, todėl vargšai padarai visada sunerimę. Pasekmės už nekaltų gyvūnų žudymą gula ant jų žudikų pečių, todėl virš pasaulio kybo nuolatinė šaltojo ir „karštojo“ karo grėsmė – konfliktuoja tiek pavieniai žmonės, tiek žmonių grupės, kraštai. Mahārājos Yudhiṣṭhiros valdymo epochoje būta vieningos nacijos, nors skirtingos vasalinės valstybės ir egzistavo. Pasaulis buvo suvienytas, ir kadangi aukščiausias valdovas Yudhiṣṭhira buvo deramai pasirengęs savo pareigoms, jo valdiniai nepatyrė nerimo, ligų, nepakenčiamų karščių ar šalčių. Jie ekonomiškai klestėjo ir buvo fiziškai sveiki. Jų ramybės nedrumstė nei antgamtinės jėgos, nei kitų gyvų būtybių priešiškumas, nei kūno bei proto kančios. Bengalų patarlė sako: „Blogas karalius pražudo karalystę, bloga šeimininkė – šeimą“. Ta tiesa tinka ir šiuo atveju. Kadangi karalius buvo teisingas ir klusnus Viešpačiui bei išminčiams, kadangi niekam nejautė priešiškumo ir buvo pripažintas Viešpaties atstovas, Jo globotinis, – visi karaliaus valdiniai buvo, galima sakyti, Paties Viešpaties bei Jo įgaliotų atstovų tiesiogiai globojami. Jei žmogus nėra dorybingas ir Viešpats jo nepripažįsta, jo globotiniai negali būti laimin-

gi. Žmogus turi sutarti su Dievu ir gamta. Mahārājos Yudhiṣṭhiros pavyzdys rodo, kad darnūs žmogaus santykiai su Dievu ir gamta yra klestėjimo, laimės ir taikos pasaulyje laidas. Polinkis išnaudoti kitus tesukelia kančią.

7 TEKSTAS

उषित्वा हास्तिनपुरे मासान् कतिपयान् हरिः ।
सुहृदां च विशोकाय स्वसुश्च प्रियकाम्यया ॥ ७ ॥

uṣitvā hāstinapure māsān katipayān hariḥ
suhṛdāṁ ca viśokāya svasuś ca priya-kāmyayā

uṣitvā – pasilikdamas; *hāstinapure* – Hastināpuroje; *māsān* – mėnesių; *katipayān* – keletą; *hariḥ* – Viešpats Śrī Kṛṣṇa; *suhṛdām* – giminaičius; *ca* – taip pat; *viśokāya* – norėdamas nuraminti; *svasuḥ* – seseriai; *ca* – ir; *priya-kāmyayā* – įtikti.

Norėdamas paguosti giminaičius ir suteikti džiaugsmo seseriai [Subhadrai], Śrī Hari, Viešpats Śrī Kṛṣṇa, keletui mėnesių pasiliko Hastināpuroje.

Komentaras: Pasibaigus Kurukṣetros mūšiui ir Yudhiṣṭhirai įžengus į sostą, Kṛṣṇa susiruošė grįžti į Savo karalystę – Dvāraką, tačiau, norėdamas patenkinti Mahārājos Yudhiṣṭhiros prašymą ir parodyti ypatingą malonę Bhīṣmadevai, stabtelėjo Hastināpuroje – Pāṇḍavų sostinėje. Viešpats nutarė pasilikti čia ilgiau, norėdamas nuraminti sielvartaujantį karalių ir pradžiuginti Savo seserį. Subhadrai paguoda buvo ypač reikalinga – ji neteko savo vienturčio sūnaus Abhimanyu, kuris buvo neseniai vedęs. O jo žmona Uttarā, Mahārājos Parīkṣito motina, liko našlė. Viešpats visada džiaugiasi, galėdamas Savo bhaktui suteikti malonumo ir atskleidžia pačias įvairiausias Savo asmenybės puses. Tik Jo bhaktams patikimi Jo giminaičių vaidmenys. Viešpats – absoliutas.

8 TEKSTAS

आमन्त्र्य चाभ्यनुज्ञातः परिष्वज्याभिवाद्य तम् ।
आरुरोह रथं कैश्चित्परिष्वक्तोऽभिवादितः ॥ ८ ॥

āmantrya cābhyanujñātaḥ pariṣvajyābhivādya tam
āruroha ratham kaiścit pariṣvakto 'bhivāditaḥ

āmantrya – paprašęs leidimo; *ca* – ir; *abhyanujñātaḥ* – gavęs leidimą; *pariṣvajya* – apkabinęs; *abhivādya* – nusilenkęs prie pėdų; *tam* – Mahārājos Yudhiṣṭhiros; *āruroha* – sėdo; *ratham* – į vežimą; *kaiścit* – kai kurie; *pariṣvaktaḥ* – Jį apkabino; *abhivāditaḥ* – išreiškė Jam pagarbą.

Vėliau, paprašęs Mahārājos Yudhiṣṭhiros leidimo išvykti ir gavęs jo sutikimą, Viešpats pagerbė karalių, nusilenkdamas prie jo pėdų, o karalius Jį apkabino. Po to Viešpatį apkabino bei Jam nusilenkė kiti Jį lydėjusieji, ir Viešpats sėdo į Savo vežimą.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo vyresnysis Viešpaties Kṛṣṇos pusbrolis, todėl atsisveikindamas Viešpats nusilenkė prie jo pėdų. Karalius Jį apkabino tarsi jaunesnįjį brolį, nors puikiai žinojo, kad Kṛṣṇa – Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Viešpačiui malonu, kai bhaktai iš meilės Jam laiko save viršesniais už Jį. Niekas nėra viršesnis už Viešpatį ir Jam neprilygsta, bet Viešpačiui malonu, kai Jo bhaktai laiko Jį jaunesniu už save. Visa tai – transcendentiniai Viešpaties žaidimai. Tačiau impersonalistai negali suvokti nepaprasto vaidmens, kuris tenka Viešpaties bhaktui.

Po to su Viešpačiu atsisveikino Bhīma ir Arjuna. Jie apglėbė Viešpatį, nes buvo bendraamžiai, o Nakula ir Sahadeva nusilenkė Viešpačiui, nes buvo už Jį jaunesni.

9–10 TEKSTAI

सुभद्रा द्रौपदी कुन्ती विराटतनया तथा ।
गान्धारी धृतराष्ट्रश्च युयुत्सुर्गौतमो यमौ ॥ ९ ॥

वृकोदरश्च धौम्यश्च स्त्रियो मत्स्यसुतादयः ।
न सेहिरे विमुह्यन्तो विरहं शार्ङ्गधन्वनः ॥१०॥

subhadrā draupadī kuntī virāṭa-tanayā tathā
gāndhārī dhṛtarāṣṭraś ca yuyutsur gautamo yamau

vṛkodaraś ca dhaumyaś ca striyo matsya-sutādayaḥ
na sehire vimuhyanto viraham śārṅga-dhanvanaḥ

subhadrā – Kṛṣṇos sesuo; *draupadī* – Pāṇḍavų žmona; *kuntī* – Pāṇḍavų motina; *virāṭa-tanayā* – Virāṭos duktė (Uttarā); *tathā* – taip pat; *gāndhārī* – Duryodhanos motina; *dhṛtarāṣṭraḥ* – Duryodhanos tėvas; *ca* – ir; *yuyutsuḥ* – Dhṛtarāṣṭros ir jo žmonos, priklausiusios *vaiśyų* luomui, sūnus; *gautamaḥ* – Kṛpācārya; *yamau* – broliai dvyniai Nakula ir Sahadeva; *vṛkodaraḥ* – Bhīma; *ca* – ir; *dhaumyaḥ* – Dhaumya; *ca* – ir; *striyaḥ* – kitos rūmų moterys; *matsya-sutā-ādayaḥ* – žvejo duktė (Satyavatī, Bhīṣmos pamotė); *na* – negalėjo; *sehire* – pakelti; *vimuhyantaḥ* – beveik alpdami; *viraham* – išsiskyrimo; *śārṅga-dhanvanaḥ* – su Śrī Kṛṣṇa, rankoje laikančiu kriauklę.

Tąsyk jie – Subhadrā, Draupadī, Kuntī, Uttarā, Gāndhārī, Dhṛtarāṣṭra, Yuyutsu, Kṛpācārya, Nakula, Sahadeva, Bhīmasena, Dhaumya ir Satyavatī – vos neprarado sąmonės, nes išsiskyrimas su Viešpačiu Kṛṣṇa jiems buvo nepakeliamas.

Komentaras: Viešpats Śrī Kṛṣṇa toks patrauklus gyvoms būtybėms, o ypač Savo bhaktams, kad išsiskyrimas su Viešpačiu jiems nepakeliamas. Sąlygota siela užmiršta Viešpatį iliuzinės energijos pakerėta. Jei ne iliuzinė energija, užmiršti Jo būtų neįmanoma. Jausmo, apimančio išsiskyrus su Viešpačiu, neįmanoma aprašyti. Tik bhaktai gali numanyti, ką tai reiškia. Viešpaties išvykimas iš Vṛndāvanos paprastiems kaimo piemenukams, mergelėms, moterims – visiems Jį lydėjusiems buvo baisus smūgis, po kurio jie negalėjo atsigauti visą gyvenimą. O Rādhārāṇės, mylimiausios iš piemenaičių, ilgesio išsiskyrus su Kṛṣṇa neįmanoma išreikšti žodžiais. Po to jie buvo susitikę vienintelį kartą Kurukṣetroje saulės užtemimo metu, ir skaitant apie jausmus, prasiveržusius jiems susitikus, suspaudžia širdį. Be abejonės, transcendentiniai Viešpaties bhaktai labai skiriasi savo ypatybėmis, tačiau tas, kuriam nors kartą teko susidurti su Viešpačiu, tiesiogiai ar kaip kitaip su Juo pabendrauti, – nebegali išgyventi be Jo nė akimirkos. Tokie yra tyro bhakto jausmai Viešpačiui.

11–12 TEKSTAI

सत्सङ्गान्मुक्तदुःसङ्गो हातुं नोत्सहते बुधः ।
कीर्त्यमानं यशो यस्य सकृदाकर्ण्य रोचनम् ॥११॥

तस्मिन्न्यस्तधियः पार्थाः सहेरन् विरहं कथम् ।
दर्शनस्पर्शसंलापशयनासनभोजनैः ॥१२॥

sat-saṅgān mukta-duḥsaṅgo hātuṁ notsahate budhaḥ
kīrtyamānaṁ yaśo yasya sakṛd ākarṇya rocanam

tasmin nyasta-dhiyaḥ pārthāḥ saheran viraham katham
darśana-sparśa-saṁlāpa- śayanāsana-bhojanaiḥ

sat-saṅgāt – bendraudamas su tyrais bhaktais; *mukta-duḥsaṅgaḥ* – atsisakęs bendrauti su nedorais, materialistiškais žmonėmis; *hātum* – liautis; *na utsahate* – niekada nemėgina; *budhaḥ* – kuris suvokė Viešpatį; *kīrtyamānam* – giedojęs; *yaśaḥ* – apie šlovę; *yasya* – kurio; *sakṛt* – tik kartą; *ākarṇya* – teišgirdęs; *rocanam* – malonu; *tasmin* – Jam; *nyasta-dhiyaḥ* – kuris atidavė Jam savo protą; *pārthāḥ* – Pṛthos sūnūs; *saheran* – gali pakelti; *viraham* – išsiskyrimą; *katham* – kaip; *darśana* – regėję akis į akį; *sparśa* – lietę; *saṁlāpa* – kalbėjęsi; *śayana* – miegoję; *āsana* – sėdėję; *bhojanaiḥ* – drauge valgę.

Išmintingi žmonės, kurie bendraudami su tyrais bhaktais suvokė Viešpatį ir atsikratė netikusių ryšių su materialistais, nebegali gyventi be pasakojimų apie Viešpaties šlovę, net jei girdėjo juos tik kartą. O koks nepakeliamai sunkus turėjo būti išsiskyrimas su Viešpačiu Pāṇḍavoms, kurie taip artimai su Juo bendravo, regėjo Jį savo akimis, lietė, kalbėjosi su Juo, drauge sėdėjo, pietavo, miegojo!

Komentaras: Gyva būtybė iš prigimties pašaukta tarnauti viršesniems už save. Kai gyva būtybė trokšta kokiu nors būdu tenkinti jusles, ji priversta paklusti iliuzinės materialios energijos diktatui. Tarnauti savo juslėms ji niekada nepailsta. Net jeigu kartais ir pajunta nuovargį, iliuzinė energija vis tiek priverčia ją tenkinti jusles, nors gyva būtybė niekada taip ir nepatiria tikro pasitenkinimo. Tenkinti jusles galima be saiko, ir sąlygota siela tampa jų verge be jokios vilties išsivaduoti. Išsivaduoti tegalima bendraujant su tyrais bhaktais. Bendraudamas su tyrais bhaktais žmogus palengva atgauna transcendentinę sąmonę ir pradeda suvokti, kad jo amžina paskirtis – tarnauti Viešpačiui, o ne išsigimusioms juslėms, pataikaujant geismui, pykčiui, valdžios troškuliui. Materiali visuomenė, draugystė ir meilė – tai tik skirtingos geismo apraiškos. Namų židinys, tėvynė, šeima, visuomenė, turtai ir visa, kas su jais susiję, prirakina žmogų prie materialaus pasaulio, kur jį neišvengiamai persekioja trejopos gyvenimo kančios. Bendraujant su tyrais bhaktais ir nuolankiai jų klausantis, silpsta noras patirti materialius malonumus ir vis stiprėja noras klausytis pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties darbus. Kartą atsiradęs, šis noras jau nebegęsta – kaip ir

liepsna užsidegus parakui. Sakoma, Dievo Asmuo Hari toks transcendentiškai patrauklus, kad Jo bhaktais tampa net ir tie, kurie eidami savęs pažinimo keliu jau įgijo vidinę ramybę ir išsivadavo iš materijos nelaisvės. Todėl nesunku suprasti, ką jautė Pāṇḍavos – nuolatiniai Viešpaties palydovai. Jiems buvo baisu net pagalvoti apie išsiskyrimą su Śrī Kṛṣṇa, nes nuolatos bendraudami su Viešpačiu jie buvo ypatingai Jį pamilę. Mintys apie Viešpatį – Jo pavidalą, ypatybes, vardą, šlovę, žaidimus – tyram bhaktui yra tokios malonios, kad jis užmiršta visus materialaus pasaulio pavidalus, bruožus, vardus, atsisako žemiškos šlovės bei veiklos ir bendraudamas su kitais tyrais bhaktais nė akimirkai nepraranda kontakto su Viešpačiu.

13 TEKSTAS

सर्वे तेऽनिमिषैरक्षैस्तमनु द्रुतचेतसः ।
वीक्षन्तः स्नेहसम्बद्धा विचेलुस्तत्र तत्र ह ॥१३॥

sarve te 'nimiṣair akṣais tam anu druta-cetasaḥ
vīkṣantaḥ sneha-sambaddhā vicelus tatra tatra ha

sarve – visi; *te* – jie; *animiṣaiḥ* – nemirksėjo; *akṣaiḥ* – akimis; *tam anu* – dėl Jo; *druta-cetasaḥ* – tirpo širdys; *vīkṣantaḥ* – žvelgiant į Jį; *sneha-sambaddhāḥ* – tyros meilės supančioti; *viceluḥ* – blaškėsi; *tatra tatra* – iš vienos vietos į kitą; *ha* – iš tikrųjų.

Jų širdys tirpte tirpo Jo žavesio inde. Jie žvelgė į Viešpatį, bijodami mirktelėti, ir iš susijaudinimo nežinojo, ką daryti.

Komentaras: Kṛṣṇa iš prigimties patrauklus visoms gyvoms būtybėms, nes yra amžinas ir viršiausias tarp amžinųjų. Jis vienas yra daugybės amžinųjų rūpintojas ir ramstis. Taip teigia „Kaṭha Upaniṣada“. Todėl kai atkursime su Juo amžiną ryšį, kurį užmiršti mus privertė *māyā* (iliuzinė Viešpaties energija), pasaulyje amžiams įsigalės taika ir gerovė. Ir net jei šis ryšys tik pradedamas atkurti, sąlygota siela bematant išsivaduoja iš materialios energijos iliuzijos poveikio, ir ją užvaldo nenumaldomas troškimas bendrauti su Viešpačiu. Bendrauti su Viešpačiu galima ne tik užmezgus su Juo asmeninį ryšį, bet ir pažinus Jo vardą, šlovę, pavidalą bei ypatybes. „Śrīmad-Bhāgavatam“ moko sąlygotas sielas, kad norint pasiekti šią tobulumo pakopą reikia nuolankiai klausytis tyro bhakto.

14 TEKSTAS

न्यरुन्धन्नुद्गलद्बाष्पमौत्कण्ठ्याद्देवकीसुते ।
निर्यात्यगारान्नोऽभद्रमिति स्याद्बान्धवस्त्रियः ॥१४॥

nyarundhann udgalad bāṣpam autkaṇṭhyād devakī-sute
niryāty agārān no 'bhadram iti syād bāndhava-striyaḥ

nyarundhan – vos sulaikydamos; *udgalat* – plūstančias; *bāṣpam* – ašaras; *autkaṇṭhyāt* – iš didelio susirūpinimo; *devakī-sute* – Devakės sūnui; *niryāti* – išėjus; *agārāt* – iš rūmų; *naḥ* – ne; *abhadram* – nelaimė; *iti* – tokiu būdu; *syāt* – atsitiktų; *bāndhava* – giminaitės; *striyaḥ* – moterys.

Kai Kṛṣṇa žengė iš rūmų, Jo giminaitės nulydėjo Jį ašarų pritvinkusiomis akimis. Moterys kaip įmanydamos stengėsi sulaikyti ašaras. Jos bijojo, kad atsisveikinimo ašaros užtrauks nelaimę.

Komentaras: Hastināpuros rūmuose gyveno šimtai moterų. Visos jos buvo Kṛṣṇos giminaitės ir labai Jį mylėjo. Pamačiusios, kad Jis ruošiasi išvykti iš rūmų į Savo gimtinę, jos labai sunerimo, ir, žinoma, apsiašarojo. Bet jos čia pat susigriebė, kad ašaros tokią akimirką gali užtraukti Kṛṣṇai nelaimę, ir bandė jas sulaikyti. Šitai joms labai sunkiai sekėsi – ašaros sruvo upeliais. Jos vis šluostė ašarojančias akis, o jų širdys taip daužėsi, kad, rodės, tuoj iššoks iš krūtinės. Mūšyje žuvusiųjų žmonos ir marčios niekada betarpiškai su Kṛṣṇa nebendravo. Bet jos visos buvo girdėjusios apie Kṛṣṇą ir Jo žygdarbius, todėl apie Jį galvojo, kalbėjo, minėjo Jo vardą bei šlovingumą ir pamilo Jį taip stipriai, kaip ir tie, kurie bendravo su Juo betarpiškai. Todėl kiekvienas, kuris tiesiogiai ar netiesiogiai mąsto, kalba apie Kṛṣṇą ar Jį garbina, palinksta prie Jo. Kṛṣṇa – absoliutas, todėl tarp Jo vardo, pavidalo ir ypatybių nėra jokio skirtumo. Kalbant apie Kṛṣṇą, klausantis pasakojimų apie Jį ir Jį atmenant stebuklingai atgimsta glaudus ryšys su Kṛṣṇa. Taip veikia dvasinė energija.

15 TEKSTAS

मृदङ्गशङ्खभेर्यश्च वीणापणवगोमुखाः ।
धुन्धुर्यानकघण्टाद्या नेदुर्दुन्दुभयस्तथा ॥१५॥

mṛdaṅga-śaṅkha-bheryaś ca vīṇā-paṇava-gomukhāḥ
dhundhury-ānaka-ghaṇṭādyā nedur dundubhayas tathā

mṛdaṅga – švelniai skambantis būgnas; *śaṅkha* – kriauklė; *bheryaḥ* – dūdų orkestras; *ca* – ir; *vīṇā* – styginių orkestras; *paṇava* – tam tikros rūšies fleita; *gomukhāḥ* – kitos rūšies fleita; *dhundhurī* – tam tikros rūšies būgnas; *ānaka* – litauras; *ghaṇṭā* – varpas; *ādyāḥ* – kiti; *neduḥ* – sudundėjo; *dundubhayaḥ* – įvairūs būgnai; *tathā* – tada.

Viešpaties išvykimo (iš Hastināpuros) proga Jo garbei sudundėjo būgnai – mṛdaṅgos, dholos, nagros, dhundhuriai ir dundubhiai, suskambo daugybė fleitų, taip pat vīṇos, gomukhos ir bheriai.

16 TEKSTAS

प्रासादशिखरारूढाः कुरुनार्यो दिदृक्षया ।
ववृषुः कुसुमैः कृष्णं प्रेमव्रीडास्मितेक्षणाः ॥१६॥

prāsāda-śikharārūḍhāḥ kuru-nāryo didṛkṣayā
vavṛṣuḥ kusumaiḥ kṛṣṇaṁ prema-vrīḍā-smitekṣaṇāḥ

prāsāda – ant rūmų; *śikhara* – stogo; *ārūḍhāḥ* – užlipusios; *kuru-nāryaḥ* – karališkosios Kuru giminės moterys; *didṛkṣayā* – žvelgdamos; *vavṛṣuḥ* – apibėrė; *kusumaiḥ* – gėlėmis; *kṛṣṇam* – Viešpatį Kṛṣṇą; *prema* – iš meilės; *vrīḍā-smita-īkṣaṇāḥ* – droviai šypsodamosi.

Netverdamos noru išvysti Viešpatį, karališkosios Kuru giminės moterys pakilo ant rūmų stogo ir apibėrė Jį gėlėmis, o jų šypsenos spindėjo drovumu ir meile.

Komentaras: Drovumas – ypatingas, antgamtiškas dailiosios lyties papuošalas, sukeliantis vyrų pagarbą. Tik neišmanėliai, nežinantys pasaulio istorijos, sako, kad Indijoje moterys buvo atskirtos nuo vyrų ėmus valdyti musulmonams. Lytys buvo atskirtos dar „Mahābhāratos“ laikais, t.y. daugiau nei prieš penkis tūkstančius metų. Šis epizodas iš „Mahābhāratos“ laikų rodo, kad rūmų moterys griežtai laikėsi *pardos* (riboto bendravimo su vyrais) papročio ir, užuot bėgusios į lauką, ten, kur buvo susirinkę Vieš-

pats Kṛṣṇa ir kiti vyrai, jos pakilo ant stogo ir iš tenai pagerbė Viešpatį Kṛṣṇą, apiberdamos Jį gėlėmis. Čia aiškiai pasakyta, kad ant stogo moterys droviai šypsojosi. Drovumas – gamtos dovana, puošianti dailiąją lytį ir kelianti pagarbą moteriai, net jei ji nėra kilminga ir graži. Mes tai matome ir kasdieniniame gyvenime. Šlavėjo žmoną už jos drovumą gerbia daugelis kilmingų ponų. Pusnuogių moterų gatvėse negerbia niekas, o drovi šlavėjo žmona visiems kelia pagarbą.

Indijos išminčių nuomone, žmonių civilizacijos užduotis – padėti žmogui išsivaduoti iš iliuzijos gniaužtų. Materialus moters grožis – apgaulė, nes iš tikrųjų kūnas sudarytas iš žemės, vandens, ugnies, oro ir kitų pradų, ir tik susilietusi su gyva kibirkštimi materija atrodo graži. Molinė lėlė, tegu ir tobulai nulipdyta, netraukia nė vieno vyriškio. Žmogui mirus, jo kūnas netenka grožio; juk net ir labai gražios moters lavonas niekam nėra patrauklus. Taigi galima tvirtinti, kad grožį spinduliuoja dvasinė kibirkštis. Išorinis sielos apvalkalas, kūnas, tampa patrauklus dėl jos grožio. Todėl Vedų išmintis įspėja, kad nepasiduotume netikro grožio kerams. Žmonija mūsų laikais skendi neišmanymo tamsybėse, todėl Vedų civilizacija labai riboja lyčių bendravimą. Sakoma, moteris – tai ugnis, o vyras – sviestas. Ugnis sviestą lydo, todėl glaudesni santykiai tarp moters ir vyro galimi tik tuo atveju, kai tai – neišvengiama būtinybė. Drovumas sulaiko neribotą lyčių bendravimą. Moterims jį dovanojo gamta, ir šia dovana reikia pasinaudoti.

17 TEKSTAS

सितातपत्रं जग्राह मुक्तादामविभूषितम् ।
रत्नदण्डं गुडाकेशः प्रियः प्रियतमस्य ह ॥१७॥

sitātapatraṁ jagrāha muktādāma-vibhūṣitam
ratna-daṇḍaṁ guḍākeśaḥ priyaḥ priyatamasya ha

sita-ātapatram – nuo saulės saugantį skėtį; *jagrāha* – paėmė; *muktā-dāma* – papuoštą nėriniais ir perlais; *vibhūṣitam* – siuvinėtą; *ratna-daṇḍam* – su brangakmeniais nusagstyta rankena; *guḍākeśaḥ* – Arjuna, patyręs karys, arba tas, kuris nugalėjo miegą; *priyaḥ* – mylimiausias; *priyatamasya* – iš mylimiausių; *ha* – iš tikrųjų.

Tada Arjuna – artimiausias Aukščiausiojo Viešpaties, už kurį jam nebuvo nieko brangesnio, bičiulis ir didis karžygys, nugalėjęs miegą, – iš-

skleidė virš Viešpaties galvos skėtį, išdabintą perlais bei dailiais nėriniais ir brangakmeniais nusagstyta rankena.

Komentaras: Iškilmingų karališkų ceremonijų metu neapsieinama be aukso, brangakmenių, perlų ir vertingųjų akmenų. Tai vis gamtos dovanos, ir kai žmogus nešvaisto savo brangaus laiko, gamindamas įvairiausius niekalus savo tariamiems poreikiams tenkinti, Viešpaties valia kalnai ir vandenynai mus jomis aprūpina. Tariamoji industrializacija davė tik tiek, kad indai dabar gaminami ne iš metalo – aukso, sidabro, žalvario ar vario, – o iš plastmasės; vartojamas ne lydytas sviestas, o margarinas, ir ketvirtis miestų gyventojų neturi pastogės.

18 TEKSTAS

उद्धवः सात्यकिश्चैव व्यजने परमाद्भुते ।
विकीर्यमाणः कुसुमै रेजे मधुपतिः पथि ॥१८॥

uddhavaḥ sātyakiś caiva vyajane paramādbhute
vikīryamāṇaḥ kusumai reje madhu-patiḥ pathi

uddhavaḥ – Kṛṣṇos pusbrolis; *sātyakiḥ* – Jo vežėjas; *ca* – ir; *eva* – tikrai; *vyajane* – vėdavo vėduoklėmis; *parama-adbhute* – puošniomis; *vikīryamāṇaḥ* – sėdėdamas ant išbarstytų; *kusumaiḥ* – gėlių; *reje* – davė ženklą; *madhu-patiḥ* – Madhu valdovas (Kṛṣṇa); *pathi* – kelyje.

Uddhava ir Sātyakis ėmė vėduoti Viešpatį puošniomis vėduoklėmis, ir Viešpats – Madhu valdovas – nuo gėlėmis nubarstytos pasostės davė ženklą važiuoti.

19 TEKSTAS

अश्रूयन्ताशिषः सत्यास्तत्र तत्र द्विजेरिताः ।
नानुरूपानुरूपाश्च निर्गुणस्य गुणात्मनः ॥१९॥

aśrūyantāśiṣaḥ satyās tatra tatra dvijeritāḥ
nānurūpānurūpāś ca nirguṇasya guṇātmanaḥ

aśrūyanta – pasigirsdavo; *āśiṣaḥ* – palaiminimai; *satyāḥ* – teisingos; *tatra* – ten; *tatra* – šen; *dvija-īritāḥ* – iš mokytų brahmanų lūpų; *na* – ne; *anurūpa* – pritinkantys; *anurūpāḥ* – pritinkantys; *ca* – taip pat; *nirguṇasya* – Absoliutui; *guṇa-ātmanaḥ* – atliekančiam žmogaus vaidmenį.

Tai vienur tai kitur pasigirsdavo palaiminimai Viešpačiui, nors kas gi gali palaiminti Absoliutą, besidangstantį žmogaus išore.

Komentaras: Čia iš vienos, čia iš kitos pusės pasigirsdavo Vedų palaiminimai, skirti Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai. Kadangi Viešpats slėpėsi po žmogaus išore, dėjosi Mahārājos Yudhiṣṭhiros pusbroliu, šie palaiminimai jam visiškai pritiko; tačiau drauge jie buvo ir netinkami, nes Viešpats yra absoliutas ir neturi nieko bendra su tuo, kas sąlygiška ir kyla iš materijos. Jis – *nirguṇa*, t.y. neturi materialių ypatybių. Tačiau Jis kupinas transcendentinių ypatybių. Transcendentiniame pasaulyje nėra prieštaravimų, o reliatyviame pasaulyje viskam yra sava priešingybė. Reliatyviame pasaulyje balta yra juodo priešingybė, o transcendentiniame pasaulyje tarp balta ir juoda skirtumo nėra. Todėl iš visų pusių sklidę mokytų brahmanų žodžiai, laiminantys Absoliučią Asmenybę, atrodė prieštaringi, bet jie buvo skirti Absoliutui, todėl prieštaravimų juose nėra, jie transcendentalūs. Šią mintį paaiškina toks pavyzdys. Viešpats Śrī Kṛṣṇa kartais vadinamas vagišium. Tarp Savo tyrų bhaktų Jis pagarsėjo Mākhana-coros vardu. Dar būdamas vaikas, Kṛṣṇa Vṛndāvanoje vogdavo iš kaimynų sviestą. Nuo to laiko Jam prilipo vagišiaus vardas. Nors visi žino, kad Kṛṣṇa vagišius, Jis yra garbinamas, o materialiame pasaulyje vagis ne tik kad nesusilaukia garbės, bet yra netgi baudžiamas. Kṛṣṇa – Absoliutus Dievo Asmuo, todėl Jam pritinka viskas, ir, nepaisant visų prieštaravimų, Jis lieka Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

20 TEKSTAS

अन्योन्यमासीत्सञ्जल्प उत्तमश्लोकचेतसाम् ।
कौरवेन्द्रपुरस्त्रीणां सर्वश्रुतिमनोहरः ॥२०॥

anyonyam āsīt sañjalpa uttama-śloka-cetasām
kauravendra-pura-strīṇāṁ sarva-śruti-mano-haraḥ

anyonyam – tarpusavy; *āsīt* – buvo; *sañjalpaḥ* – kalbamasi; *uttama-śloka* – apie Aukščiausiąjį, šlovinamą rinktiniais posmais; *cetasām* – tų, kurių širdys

buvo pavergtos; *kaurava-indra* – Kuru dinastijos karaliaus; *pura* – sostinės; *strīṇām* – moterys; *sarva* – visos; *śruti* – Vedos; *manaḥ-haraḥ* – patrauklu protui.

Paskendusios mintyse apie transcendentines rinktiniais posmais apdainuojamo Viešpaties ypatybes, moterys ant Hastināpuros namų stogų sušneko apie Jį, ir jų kalbos buvo mielesnės ausiai net ir už Vedų himnus.

Komentaras: „Bhagavad-gītā“ sako, kad visų Vedų raštų tikslas – Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa. Ir Vedose, ir „Rāmāyaṇoje“, ir „Mahābhāratoje“ iš esmės aprašoma Viešpaties šlovė. Bet „Bhāgavatam“ atskleidžiama Viešpaties, kaip Aukščiausiojo Dievo Asmens, didybė. Todėl kai Kuru dinastijos valdovų sostinėje ant namų stogų moterys kalbėjosi apie Viešpatį, jų žodžiai buvo mielesni net ir už Vedų himnus. Posmai, šlovinantys Viešpatį, vadinami *śruti-mantromis.* Narottamos Ṭhākuros dāsos, vieno iš Gauḍīyā-sampradāyos *ācāryų*, giesmės parašytos neįmantria bengalų kalba. Tačiau Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura, kitas labai išsimokslinęs tos pačios *sampradāyos ācārya*, dėl jų turinio laikė jas lygiavertėmis Vedų *mantroms.* Žodžiai ne tiek svarbu; svarbiausia – turinys. Moterys, kurių visos mintys ir darbai buvo skirti Kṛṣṇai, Viešpaties malone suvokė Vedų išmintį. Ir nors jos nebuvo didelės sanskrito ar kitų dalykų žinovės, jų žodžiai buvo patrauklesni net už Vedų himnus. Kai kurie Vedų himnai, užrašyti Upaniṣadose, mini Aukščiausiąjį Viešpatį netiesiogiai, o moterys kalbėjosi apie Jį tiesiogiai, todėl jų žodžiai buvo mielesni širdžiai ir vertingesni už mokytų brahmanų palaiminimus.

21 TEKSTAS

स वै किलायं पुरुषः पुरातनो
य एक आसीदविशेष आत्मनि ।
अग्रे गुणेभ्यो जगदात्मनीश्वरे
निमीलितात्मन्निशि सुप्तशक्तिषु ॥२१॥

sa vai kilāyaṁ puruṣaḥ purātano
ya eka āsīd aviśeṣa ātmani
agre guṇebhyo jagad-ātmanīśvare
nimīlitātman niśi supta-śaktiṣu

saḥ – Jis (Kṛṣṇa); *vai* – kokį atmename; *kila* – aiškiai; *ayam* – šis; *puruṣaḥ* – Dievo Asmuo; *purātanaḥ* – pirmapradis; *yaḥ* – kuris; *ekaḥ* – vienas; *āsīt* – egzistavo; *aviśeṣaḥ* – materialiai neišreikštas; *ātmani* – Pats; *agre* – prieš sukuriant; *guṇebhyaḥ* – gamtos *guṇoms*; *jagat-ātmani* – į Supersielą; *īśvare* – į Aukščiausiąjį Viešpatį; *nimīlita* – panirusios; *ātman* – gyvos esybės; *niśi supta* – neveikli naktį; *śaktiṣu* – energija.

[Jos kalbėjo:] Štai Jis, pirmapradis Dievo Asmuo, – toks, kokį Jį aiškiai atmename. Jis vienas egzistavo prieš atsirandant pasauliui, kuriam išraišką suteikė trys gamtos guņos, ir į Jį vieną nurimusios tarsi nakčia į miegą nugrimzta gyvos būtybės, nes Jis – Aukščiausiasis Viešpats.

Komentaras: Apreikštasis kosminis pasaulis sunaikinamas dukart. Pirmasis naikinimas vyksta kas 4 320 000 000 saulės metų, kai visatos valdovas Brahmā užmiega. O pasibaigus Viešpaties Brāhmos gyvenimui, kuris trunka šimtą metų jo laiku arba 8 640 000 000 × 30 × 12 × 100 saulės metų, visata sunaikinama visiškai. Ir pirmojo, ir antrojo naikinimo metu abi energijos – materiali (*mahat-tattva*) ir paribio (*jīva-tattva*) – įsilieja į Aukščiausiojo Viešpaties asmenybę. Gyvos būtybės miega Viešpaties kūne, kol prasideda naujas materialaus pasaulio kūrimas. Taip yra kuriamas, palaikomas ir sunaikinamas visas materialus pasaulis.

Materialus pasaulis atsiranda sąveikaujant trims materialios gamtos *guṇoms*, kurias savo ruožtu išjudina Viešpats. Todėl posme ir pasakyta, kad Viešpats egzistavo dar prieš tai, kai materialios gamtos *guṇos* buvo pažadintos veikti. *Śruti-mantra* skelbia, kad prieš sukuriant pasaulį egzistavo tik Aukščiausiasis Viešpats Viṣṇu: nei Brahmos, nei Šivos, nei kitų pusdievių nebuvo. Viṣṇu, apie kurį kalbama, – tai Priežasčių vandenyne gulintis Mahā-Viṣṇu. Iš Jo alsavimo sėklų pavidalu gimsta nesuskaitoma daugybė visatų, kurios laipsniškai įgauna gigantiškus dydžius, ir kiekvienoje jų plauko nesuskaitoma daugybė planetų. Sėklos greitai virsta milžiniškomis visatomis, kaip kad banjanmedžio sėklos virsta banjano medžiais.

Mahā-Viṣṇu yra pilnavertė Viešpaties Šrī Kṛṣṇos dalis, apie kurią „Brahma-saṁhitā“ (5.58) taip kalba:

„Pagarbiai lenkiuosi pirmapradžiui Dievo Asmeniui Govindai, kurio pilnavertė dalis yra Mahā-Viṣṇu. Visi Brahmos – visatų valdovai – gyvena tol, kol Jis iškvepia visatoms gimus iš transcendentinio Jo kūno porų“.

Taigi Govinda, Viešpats Kṛṣṇa, yra ir Mahā-Viṣṇu atsiradimo priežastis. Moterys, kalbėjusios apie šią Vedų tiesą, matyt, buvo girdėjusios ją iš autoritetingų šaltinių. Semtis žinių iš autoritetingo šaltinio – vienintelis būdas perprasti transcendentinį mokslą. Kito būdo nėra.

Pasibaigus šimtui Brahmos metų, gyvos būtybės panyra į Mahā-Viṣṇu kūną. Tačiau tai nereiškia, kad gyva būtybė praranda individualybę. Individualybė išlieka, ir kai tik aukščiausiąja Viešpaties valia prasideda naujas kūrimas, visos užmigusios, neveiklios gyvos būtybės vėl atsiduria laisvėje ir imasi darbų, kurių nebaigė ankstesnį gyvenimą. Šis procesas vadinamas *suptotthita-nyāya* – nubudimu iš miego. Naktį įmigęs žmogus užmiršta, kas esąs, kokios jo pareigos – viską, kas susiję su jo sąmoningu gyvenimu. Bet vos nubudęs iš miego jis prisimena, ką jam reikia daryti, ir vėl imasi savo pareigų. Taip ir gyvos būtybės: naikinimo metu jos nugrimzta į Mahā-Viṣṇu kūną, bet kai tik prasideda naujasis kūrimas, jos nubunda tęsti savo nebaigtų darbų. Šitai patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (8.18–20).

Viešpats egzistavo dar prieš tai, kai kūrimo energija nubudo veikti. Jis nėra materialios energijos kūrinys. Jo kūnas grynai dvasinis, todėl Jis ir Jo kūnas nesiskiria. Prieš kūrimą Viešpats buvo Savo buveinėj – absoliučioj ir vienalytėj.

22 TEKSTAS

स एव भूयो निजवीर्यचोदितां
स्वजीवमायां प्रकृतिं सिसृक्षतीम् ।
अनामरूपात्मनि रूपनामनी
विधित्समानोऽनुससार शास्त्रकृत् ॥२२॥

sa eva bhūyo nija-vīrya-coditāṁ
sva-jīva-māyāṁ prakṛtiṁ sisṛkṣatīm
anāma-rūpātmani rūpa-nāmanī
vidhitsamāno 'nusasāra śāstra-kṛt

saḥ – Jis; *eva* – taip; *bhūyaḥ* – vėl; *nija* – Paties; *vīrya* – galia; *coditām* – atlikimą; *sva* – Savo; *jīva* – gyvas būtybes; *māyām* – išorine energija; *prakṛtim* – materialiai gamtai; *sisṛkṣatīm* – atkurdamas; *anāma* – be materialių įvardijimų; *rūpa-ātmani* – sielų pavidalus; *rūpa-nāmanī* – pavidalus ir vardus; *vidhitsamānaḥ* – norėdamas duoti; *anusasāra* – patikėjo; *śāstra-kṛt* – apreikštųjų šventraščių autorius.

Vėl panoręs Savo neatsiejamoms dalelėms – gyvoms esybėms – suteikti vardus ir pavidalus, Dievo Asmuo atidavė jas į materialios gamtos rankas. Tai Jo energija įgalina materialią gamtą kurti.

Komentaras: Gyvos esybės yra neatsiejamos Viešpaties dalelės. Skiriamos dvi jų kategorijos: *nitya-muktos* ir *nitya-baddhos. Nitya-muktos* – amžinai laisvos sielos. Jos amžinai susijusios su Viešpačiu abipusės transcendentinės meilės tarnystės saitais ir gyvena Jo amžinoje buveinėje, esančioje anapus apreikštų materialių pasaulių. O *nitya-baddhos*, amžinai sąlygotos sielos, patikėtos Jo išorinei energijai, *māyai*, kad ši perauklėtų jas ir išmokytų paklusnumo aukščiausiajam tėvui. *Nitya-baddhos* amžiams užmiršo savo amžinus neatsiejamos dalelės santykius su Viešpačiu. Iliuzinės energijos suklaidintos, jos manosi esančios materijos kūriniai, todėl energingai kuria planus, kaip rasti laimę materialiame pasaulyje. Jos kuria įvairius planus, bet, kaip jau sakyta, Viešpaties valia tiek planų kūrėjams, tiek jų planams kada nors ateina galas. „Bhagavad-gītā“ tai patvirtina tokiais žodžiais: „O Kuntės sūnau, pasibaigus epochai visos gyvos esybės nugrimzta į Mano gamtą, o kai ateina laikas kitam kūrimui, Aš išorine Savo energija vėl jas kuriu“ (Bg. 9.7).

Žodis *bhūyaḥ* reiškia „vis iš naujo“, taigi kūrimas, palaikymas ir naikinimas veikiant išorinei Viešpaties energijai nuolatos kartojasi. Viešpats yra visa ko priežastis. Gyvoms esybėms, kurios iš prigimties yra neatsiejamos Viešpaties dalelės, bet užmiršo savo palaimingus santykius su Juo, vėl suteikiama galimybė ištrūkti iš išorinės energijos gniaužtų. Norėdamas atgaivinti gyvos esybės sąmonę, Viešpats apreiškia šventraščius. Vedų raštai – sąlygotos sielos vadovas, padedantis atsikratyti materialaus kūno ir ištrūkti iš materialaus pasaulio, kuris yra nuolat kuriamas ir vėl naikinamas.

„Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako: „Šis sukurtasis pasaulis ir materiali energija yra Mano valioje. Veikiant *prakṛti*, vis iš naujo sukuriami pasauliai. Tai atlieku Aš per Savo išorinę energiją.“

Iš tikrųjų gyvos esybės – dvasinės kibirkštėlės – neturi nei materialių vardų, nei pavidalų. Bet tam, kad būtų patenkintas jų troškimas valdyti materialią energiją, iš kurios tie vardai ir pavidalai kyla, joms sudaromos sąlygos patirti apgaulingą valdžios džiaugsmą. Sykiu joms paliekama galimybė suvokti tikrąją savo padėtį, kreipiantis į apreikštuosius šventraščius. Kvailos ir užmaršios gyvos esybės gyvena iliuzinių pavidalų ir vardų pasaulyje. Ryškiausia šios iliuzijos išraiška – šiandieninis nacionalizmas. Žmonija kraustosi iš proto dėl iliuzinių vardų ir pavidalų. Kūną, įgytą tam tikromis sąlygomis, gyva esybė laiko tikruoju „aš“. Su kūnu gautas vardas klaidina ją, versdamas veltui eikvoti savo energiją ir kurti įvairiausius „izmus“. Įvairiais laikais įvairiuose kraštuose apreikšti šventraščiai atskleidžia žmonėms tikrąją situaciją, bet žmonės nenori jais vadovautis. „Bhagavad-gītā“ yra vadovas, skirtas visiems be išimties, bet veikiami materialios energijos

kerų žmonės neturi jokio noro vykdyti jos nurodymus. „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai „doktorantūros lygio“ mokslo veikalas, kurį reikia studijuoti gerai suvokus „Bhagavad-gītos“ principus. Deja, žmonių šios knygos nedomina, todėl jie negali ištrūkti iš *māyos* gniaužtų ir yra pasmerkti nuolat gimti ir mirti.

23 TEKSTAS

स वा अयं यत्पदमत्र सूरयो
जितेन्द्रिया निर्जितमातरिश्वनः ।
पश्यन्ति भक्त्युत्कलितामलात्मना
नन्वेष सत्त्वं परिमार्ष्टुमर्हति ॥२३॥

sa vā ayaṁ yat padam atra sūrayo
jitendriyā nirjita-mātariśvanaḥ
paśyanti bhakty-utkalitāmalātmanā
nanv eṣa sattvaṁ parimārṣṭum arhati

saḥ – Jis; *vai* – apvaizdos; *ayam* – šis; *yat* – kuris; *padam atra* – tas Pats Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa; *sūrayaḥ* – didieji bhaktai; *jita-indriyāḥ* – suvaldę jusles; *nirjita* – visiškai suvaldę; *mātariśvanaḥ* – gyvenimą; *paśyanti* – gali matyti; *bhakti* – per dvasinę tarnystę; *utkalita* – išsiugdę; *amala-ātmanā* – kurių protas visiškai tyras; *nanu eṣaḥ* – iš tiesų tik taip; *sattvam* – būtį; *parimārṣṭum* – visiškai išgryninti protą; *arhati* – verti.

Štai Aukščiausiasis Dievo Asmuo; tai Jo transcendentinį pavidalą regi didieji bhaktai, kurie nepaliaujamai vykdydami dvasinę tarnystę, susitvardę ir suvaldę jusles visiškai atsikratė materialios sąmonės. Tai vienintelis būdas išgryninti savo būtį.

Komentaras: Kaip teigia „Bhagavad-gītā“, pažinti Viešpatį ir Jo tikrąją esmę galima tik per tyrą dvasinę tarnystę. Taigi posme pasakyta, kad tiktai didieji Viešpaties bhaktai, kurie be paliovos vykdydami dvasinę tarnystę atsikrato protą dengiančių materijos dulkių, gali patirti Viešpatį tokį, koks Jis yra. *Jitendriya* reiškia „visiškai sutramdęs jutimo organus“. Jutimo organai – tai aktyvios kūno dalys, ir jų veiklos sustabdyti neįmanoma. Dirbtiniai *yogų* metodai, kuriais jie pratinasi sustabdyti jutimo organų veiklą, parodė

savo neveiksmingumą. Sutvardyti juslių nepavyko net tokiam didžiam *yogui* kaip Viśvāmitra Munis. Paniręs į *yogos* transą jis, rodės, suvaldė jusles, tačiau kai išvydo Menaką, dangaus planetų kurtizanę, jį užvaldė geismas, ir visos pastangos susitramdyti nuėjo niekais. Tyras bhaktas nesistengia dirbtinai užgniaužti juslių, o tiesiog įtraukia jas į pozityvią veiklą. Turėdamos patrauklesnį užsiėmimą juslės nebesusigundo kokybiškai žemesnio lygio veikla. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad *jusles galima suvaldyti tiktai davus joms tobulesnį užsiėmimą*. Dvasinė tarnystė savaime išgrynina jusles, kitaip sakant, įtraukia jas į dvasinę tarnystę. Dvasinė tarnystė nėra neveiklumas. Bet koks veiksmas, jeigu jis atliekamas su mintimi pasitarnauti Viešpačiui, išsyk praranda savo materialų turinį. Materiali samprata – tai tik neišmanymo pasekmė. Išskyrus Vāsudevą, niekas kita neegzistuoja. Samprata apie Vāsudevą susiformuoja išmaningo žmogaus širdyje ilgą laiką tobulinant jutimo organus. Žmogus galų gale suvokia, kad Vāsudeva aprėpia viską. Praktikuojant dvasinę tarnystę, šitai pripažįstama nuo pat pradžių, ir Viešpaties, kalbančio bhaktui iš vidaus, malone bhakto širdyje sušvinta tikrasis išmanymas. Todėl juslių valdymas dvasiškai tarnaujant yra vienintelis ir pats paprasčiausias būdas.

24 TEKSTAS

स वा अयं सख्यनुगीतसत्कथो
वेदेषु गुह्येषु च गुह्यवादिभिः ।
य एक ईशो जगदात्मलीलया
सृजत्यवत्यत्ति न तत्र सज्जते ॥२४॥

sa vā ayaṁ sakhy anugīta-sat-katho
vedeṣu guhyeṣu ca guhya-vādibhiḥ
ya eka īśo jagad-ātma-līlayā
sṛjaty avaty atti na tatra sajjate

saḥ – Jis; *vai* – taip pat; *ayam* – šis; *sakhi* – o drauge; *anugīta* – aprašomi; *sat-kathaḥ* – nuostabūs žaidimai; *vedeṣu* – Vedų raštuose; *guhyeṣu* – slaptingai; *ca* – taip pat ir; *guhya-vādibhiḥ* – artimų bhaktų; *yaḥ* – kuris; *ekaḥ* – vienintelis; *īśaḥ* – aukščiausiasis valdovas; *jagat* – visos kūrinijos; *ātma* – Supersiela; *līlayā* – apreikšdamas žaidimus; *srjati* – kuria; *avati atti* – palaiko ir naikina; *na* – niekada; *tatra* – ten; *sajjate* – prie jos prisiriša.

O mielosios draugės! Tai tas pats Dievo Asmuo, kurio nuostabius ir mįslingus žaidimus slaptingiausiuose Vedų skyriuose aprašė Jo didieji bhaktai. Tai Jis kuria, palaiko ir naikina materialų pasaulį, bet ši veikla Jo Paties nė kiek nepakeičia.

Komentaras: Kaip teigia „Bhagavad-gītā“, visi Vedų raštai šlovina Viešpaties Śrī Kṛṣṇos didybę. Jos žodžiai patvirtinti ir čia, „Bhāgavatam“. Didieji bhaktai ir įgalintos Viešpaties inkarnacijos – Vyāsa, Nārada, Śukadeva Gosvāmis, Kumāros, Kapila, Prahlāda, Janaka, Balis ir Yamarāja – padalijo Vedas į daugybę skyrių bei poskyrių ir prisidėjo prie jų rengimo, tačiau apie pačius slaptingiausius Viešpaties žaidimus artimas Viešpaties bhaktas Śukadeva Gosvāmis pasakoja „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose. „Vedānta-sūtrose“ ir Upaniṣadose apie slaptinguosius Viešpaties žaidimus tik užsimenama. Tokie Vedų raštai kaip Upaniṣados labai įtikinamai paneigia materialią Viešpaties sampratą. Jo asmenybė yra grynai dvasinė, ir Upaniṣados labai nuosekliai įrodo, kad Viešpaties pavidalas, vardas, ypatybės, visi Jo atributai skiriasi nuo materijos. Todėl kitąsyk menkesnės nuovokos žmonės laiko Jį beasmeniu. Iš tikrųjų Jis – Aukščiausiasis Asmuo, Bhagavānas, o Paramātmā ir beasmenis Brahmanas tėra Jo dalinės apraiškos.

25 TEKSTAS

यदा ह्यधर्मेण तमोधियो नृपा
जीवन्ति तत्रैष हि सत्त्वतः किल ।
धत्ते भगं सत्यमृतं दयां यशो
भवाय रूपाणि दधद्युगे युगे ॥२५॥

yadā hy adharmeṇa tamo-dhiyo nṛpā
jīvanti tatraiṣa hi sattvataḥ kila
dhatte bhagaṁ satyam ṛtaṁ dayāṁ yaśo
bhavāya rūpāṇi dadhad yuge yuge

yadā – kada tik; *hi* – tikrai; *adharmeṇa* – nesilaiko Dievo nustatytų principų; *tamaḥ-dhiyaḥ* – žmonės, valdomi žemesniųjų materialių *guṇų*; *nṛpāḥ* – karaliai ir valdovai; *jīvanti* – gyvena tarytum gyvuliai; *tatra* – tada; *eṣaḥ* – Jis; *hi* – tiktai; *sattvataḥ* – transcendentinis; *kila* – iš tikrųjų; *dhatte* – apreiškia; *bhagam* – aukščiausią galią; *satyam* – tiesą; *ṛtam* – absoliučią; *dayām* –

malonę; *yaśaḥ* – nuostabius darbus; *bhavāya* – kad palaikytų; *rūpāṇi* – įvairiais pavidalais; *dadhat* – apsireiškia; *yuge* – epocha; *yuge* – po epochos.

Kai žemiausių gamtos guņų paveikti karaliai ir valdovai nusirita iki gyvulių lygio, Viešpats nužengia Savo transcendentiniu pavidalu ir apreiškia aukščiausią galią – Absoliučią Tiesą. Jis dovanoja ypatingą malonę tikintiesiems, atlieka stebuklingus darbus ir atsižvelgdamas į tos ar kitos epochos reikalavimus pasirodo įvairiais transcendentiniais pavidalais.

Komentaras: Kaip jau sakyta, visas kosminis pasaulis priklauso Aukščiausiajam Viešpačiui. Viskas yra Aukščiausiosios Būtybės nuosavybė, ir niekas neturi teisės į ją kėsintis. Tokia kertinė „Īšopaniṣados“ filosofijos idėja. Žmogus turi pasitenkinti tuo, ką Aukščiausiasis Viešpats maloningai jam dovanoja. Ir Žemė, ir kitos planetos, – visa visata yra neatimama Viešpaties nuosavybė. Gyvos būtybės, be jokių abejonių, yra neatsiejamos Jo dalelės, Jo vaikai, todėl kiekviena jų turi teisę gyventi globojama Viešpaties, kad galėtų vykdyti savo pareigas. Be Viešpaties leidimo nevalia kėsintis į kito (nesvarbu, ar tai būtų žmogus, ar gyvulys) teises. Karalius ar valdovas – tai Viešpaties vietininkas, privalantis stebėti, kad būtų vykdoma Viešpaties valia. Jis turi būti autoritetas valdiniams – kaip Mahārāja Yudhiṣṭhira arba Parīkṣitas. Tokie karaliai turi visus reikiamus įgaliojimus ir gerai išmano, kaip valdyti pasaulį, nes įgijo žinias iš autoritetingų šaltinių. Bet kartais, veikiant *tamo-guņai* (žemiausiai materialios gamtos, neišmanymo, *guņai*), valdžią į savo rankas paima karaliai ir valdovai, neišmanantys valdymo reikalų ir neturintys atsakomybės jausmo. Kvaili valdovai gyvena tarsi gyvuliai, paisydami tik asmeninių interesų. Jiems valdant, įsiviešpatauja anarchija, suklesti ydos. Visuomenėje įsigali nepotizmas, kyšininkavimas, melas, agresyvumas, kuriuos lydi badas, epidemijos, karai ir kitos nelaimės, o Viešpaties bhaktai, t.y. tikintieji, imami persekioti. Šie požymiai byloja apie tai, jog atėjo laikas nužengti Viešpaties inkarnacijai, kuri atkurtų religijos principus ir nušluotų nuo žemės paviršiaus netikusius valdovus. Taip sako ir „Bhagavad-gītā“.

Tada Viešpats apsireiškia Savo transcendentiniu pavidalu, neturinčiu nė menkiausių materialių ypatybių priemaišų. Jis nužengia į Savo kūriniją, kad palaikytų joje normalias egzistavimo sąlygas. Esant normalioms sąlygoms, Viešpaties valia visos planetos aprūpinamos viskuo, kas būtina jų gyventojams. Jie vykdo jiems skirtas pareigas, laikosi apreikštuose šventraščiuose nurodytų taisyklių, kad galų gale pelnytų išvadavimą, ir yra laimingi. Materialus pasaulis sukurtas *nitya-baddhoms* – amžinai sąlygotoms sieloms,

kad čia jos galėtų tenkinti savo užgaidas; juk ir nepaklusnius vaikus tėvai pasodina žaisti į lopšį. Materijos pasaulis tik tam ir reikalingas. Tačiau kai apsvaigę nuo materialaus mokslo suteiktų galių jie be Viešpaties leidimo ima neteisėtai eksploatuoti gamtos išteklius vien savo juslėms patenkinti, iškyla būtinybė nužengti Viešpaties inkarnacijai, kuri nubaustų maištininkus ir apgintų ištikimuosius.

Nužengęs Viešpats apreiškia antžmogiškus darbus, tuo įrodydamas Savo aukščiausiąją galią, ir pelnytai nubaudžia materialistus, tokius kaip Rāvaṇa, Hiraṇyakaśipu bei Kaṁsa. Ir niekas negali pamėgdžioti Jo darbų. Antai nužengęs kaip Rāma, Viešpats nutiesė tiltą per Indijos vandenyną. Nužengęs kaip Kṛṣṇa, dar kūdikystėje įrodė Savo antžmogišką galią: nužudė Pūtaną, Aghāsurą, Śakaṭāsurą bei kitus demonus, o vėliau – Kaṁsą, dėdę iš motinos pusės. Gyvendamas Dvārakoje, Jis vedė 16 108 karalaites ir su kiekviena iš jų susilaukė būrio vaikų. Jo šeimoje, kuri vadinama Yadu-vaṁśa, buvo apie 100 000 narių, ir prieš pasitraukdamas iš Žemės Jis sugebėjo visus juos sunaikinti. Jis garsėja ir Govardhana-dhārī Hari vardu, nes būdamas vos septynerių metų pakėlė Govardhanos kalvą. Viešpats nužudė daug nepageidautinų tuometinių valdovų ir, kaip *kṣatriya*, narsiai kovėsi mūšio lauke. Jį vadina *asamordhva* – neprilygstamuoju. Niekas nei prilygsta Jam, nei Jį pranoksta.

26 TEKSTAS

अहो अलं श्लाघ्यतमं यदोः कुल-
महो अलं पुण्यतमं मधोर्वनम् ।
यदेष पुंसामृषभः श्रियः पतिः
स्वजन्मना चङ्क्रमणेन चाञ्चति ॥२६॥

aho alaṁ ślāghyatamaṁ yadoḥ kulam
aho alaṁ puṇyatamaṁ madhor vanam
yad eṣa puṁsām ṛṣabhaḥ śriyaḥ patiḥ
sva-janmanā caṅkramaṇena cāñcati

aho – o; *alam* – tikrai; *ślāghya-tamam* – didžiai šlovinga; *yadoḥ* – karaliaus Yadu; *kulam* – dinastija; *aho* – o; *alam* – tikrai; *puṇya-tamam* – dorovingiausia; *madhoḥ vanam* – Mathuros žemė; *yat* – todėl, kad; *eṣaḥ* – šis; *puṁsām* – visų gyvų būtybių; *ṛṣabhaḥ* – viršiausias; *śriyaḥ* – sėkmės

deivės; *patiḥ* – vyras; *sva-janmanā* – apsireiškė; *cańkramaṇena* – ropinėjo; *ca añcati* – šlovė.

O, kokia šlovinga karaliaus Yadu dinastija ir kokia kilni Mathuros žemė, kurioje gimė ir po kurią vaikystėje vaikštinėjo aukščiausiasis visų gyvų esybių valdovas, sėkmės deivės vyras!

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa vaizdžiai aprašo Savo transcendentinį apsireiškimą, išėjimą iš šio pasaulio ir Savo darbus. Viešpats apsireiškia vienoje ar kitoje šeimoje ar vietovėje Savo nesuvokiama galia. Jis gimsta ne taip kaip sąlygota siela, kuri palikusi vieną kūną gauna kitą. Jo gimimas yra tarytum saulės patekėjimas ir laida. Saulė pateka rytuose, bet tai nereiškia, kad rytuose ji gimsta. Saulė apšviečia visą visatą, tik mes ne visada ją regime. Viešpats pasirodo šiame pasaule tarsi saulė ir tarsi saulė išnyksta mums iš akių. Jis yra visur ir visada, bet kai Jis Savo nepriežastine malone mums pasirodo, mes manome: štai Jis gimė. Kas suvokia šią tiesą taip, kaip ją aprašo apreikštieji šventraščiai, tas palikęs šį kūną būtinai išsivaduoja. Išsivaduojama po daugybės gimimų, milžiniškų pastangų kaina, ugdant kantrybę, ištvermę, išmanymą ir atsižadėjimą. Bet galima išsivaduoti ir iš karto – tereikia suvokti transcendentinių Viešpaties gimimų ir darbų esmę. Taip teigia „Bhagavad-gītā“. Tačiau žmonės, skendintys neišmanymo tamsybėse, mano, jog Viešpaties gimimas ir Jo darbai materialiame pasaulyje nesiskiria nuo paprastos gyvos būtybės gimimo ir darbų. Toks ribotas suvokimas nepadės išsivaduoti. Taigi ir Viešpaties transcendentinis gimimas Yadu dinastijoje karaliaus Vasudevos sūnumi, ir Jo persikėlimas į Nandos Mahārājos namus Mathuros žemėje – tai Viešpaties vidinės transcendentinės energijos darbai. Materialistiškai mąstant neįmanoma teisingai suvokti, kokia laimė nusišypsojo Yadu dinastijai ir Mathuros gyventojams. Jei vien suvokus transcendentinę Viešpaties gimimo ir darbų esmę išsivaduojama, tegalime spėti, ką pelnė tie, kurie betarpiškai bendravo su Viešpačiu kaip Jo šeimos nariai ar kaimynai. Visi, kuriems teko laimė bendrauti su Viešpačiu – sėkmės deivės vyru, be abejonės, gavo *daugiau nei tai, ką vadiname išsivadavimu.* Todėl Yadu dinastija ir Mathuros žemė Viešpaties malone garsės per amžius.

27 TEKSTAS

अहो बत स्वर्यशसस्तिरस्करी
कुशस्थली पुण्ययशस्करी भुवः ।

पश्यन्ति नित्यं यदनुग्रहेषितं
स्मितावलोकं स्वपतिं स्म यत्प्रजाः ॥२७॥

aho bata svar-yaśasas tiraskarī
kuśasthalī puṇya-yaśaskarī bhuvaḥ
paśyanti nityaṁ yad anugraheṣitaṁ
smitāvalokaṁ sva-patiṁ sma yat-prajāḥ

aho bata – ar ne stebėtina, kad; *svaḥ-yaśasaḥ* – dangaus planetų šlovę; *tiraskarī* – pranoksta; *kuśasthalī* – Dvārakā; *puṇya* – dorybingumu; *yaśaskarī* – pagarsėjusi; *bhuvaḥ* – Žemė; *paśyanti* – mato; *nityam* – visada; *yat* – tą, kuris; *anugraha-iṣitam* – laimindamas; *smita-avalokam* – šypsodamasis maloniai žvelgia; *sva-patim* – gyvų būtybių sielą (Kṛṣṇą); *sma* – nuoroda į praeitį; *yat-prajāḥ* – vietiniai gyventojai.

Argi tai ne stebuklas, kad prieš šlovę, kurią Dvāraka pelnė Žemei, nublanko net dangaus planetų šlovė? Dvārakos gyventojai nuolat regi visų gyvų būtybių sielą [Kṛṣṇą], Jo mielą veidą. Jis žvelgia į juos laimindamas Savo švelnia šypsena.

Komentaras: Dangaus planetose gyvena Indra, Candra, Varuṇa, Vāyu ir kiti pusdieviai, ir į jas patenka tik dorovingos sielos, atlikusios Žemėje daug dorybingų darbų. Mūsų dienų mokslininkai pripažįsta, kad aukštesnėse planetų sistemose laikas skaičiuojamas kitaip negu Žemėj. O apreikštieji šventraščiai nurodo, jog mūsų skaičiavimu gyvenimas tenai trunka dešimt tūkstančių metų. Šeši Žemės mėnesiai prilygsta vienai dienai dangaus planetose. Atitinkamai didesnės jose ir galimybės patirti malonumus, o apie jų gyventojų grožį net pasakojamos legendos. Paprasti Žemės žmonės labai norėtų patekti į dangaus planetas, nes yra girdėję, kad gyvenimas ten kur kas patogesnis negu Žemėje. Šiandien kosminiais laivais jie mėgina pasiekti Mėnulį. Visa tai rodo, kad dangaus planetos daug didingesnės už Žemę. Tačiau Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai valdant Dvāraką, savo didybe ji pranoko net dangaus planetas. Šioms trims vietovėms – Vṛndāvanai, Mathurai ir Dvārakai – savo svarba negali prilygti pačios garsiausios visatos planetos. Jos amžinai buvo ir bus šventos, nes kad ir kada Viešpats nužengtų į Žemę, Savo transcendentinius darbus Jis visada apreiškia būtent čia. Žemė, kuria vaikščiojo Viešpats, šventa per amžius, ir jos gyventojai lig šiolei naudojasi privalumais, kuriuos teikia šios šventos vietos, nors tiesiogiai ir negali regėti Viešpaties. Viešpats – visų gyvų būtybių siela, ir Jo amžinas noras –

kad visos gyvos būtybės egzistuotų savo *svarūpa*, prigimtiniu būviu, ir kartu su Juo gyventų transcendentinį gyvenimą. Jo patrauklūs bruožai ir meili šypsena pavergia kiekvieno širdį; kai šitai įvyksta, gyvai būtybei atsiveria kelias į Dievo karalystę, iš kurios niekas nebegrįžta. Šitai patvirtina „Bhagavad-gītā“.

Dangaus planetos garsėja didesnėmis galimybėmis patirti materialius malonumus – tas tiesa, – bet iš „Bhagavad-gītos“ (9.20–21) sužinome, kad išsekus dorybingų darbų kraičiui gyva būtybė grįžta į Žemę. Dangaus planetos anaiptol negali prilygti Dvārakai, nes tas, kurį Viešpats apdovanojo Savo žvilgsniu ir šypsena, daugiau niekada negrįš į varganą Žemę, kurią Pats Viešpats pavadino kančių vieta. Kentėti gyvos būtybės pasmerktos ne tik Žemėje, bet ir kitose nesuskaičiuojamų visatų planetose, nes nė vienoje iš jų nerasi amžino gyvenimo, amžinos palaimos ir amžino išmanymo. Visiems, kurie su atsidavimu tarnauja Viešpačiui, patariama gyventi vienoje iš trijų minėtų vietų – Dvārakoje, Mathuroje arba Vṛndāvanoj. Kadangi dvasinė tarnystė Dvārakoje, Mathuroje ir Vṛndāvanoj tampa veiksmingesnė, tie, kurie persikelia čia ir gyvena pagal apreikštų šventraščių reikalavimus, be jokių abejonių, pelno tai, ką pelnė gyvenusieji tada, kai Viešpats Śrī Kṛṣṇa Pats buvo atėjęs į Žemę. Jo buveinė ir Jis Pats tapatūs, todėl tyras bhaktas vadovaudamasis prityrusio bhakto nurodymais ir šiandien gali ne mažiau pasiekti.

28 TEKSTAS

नूनं व्रतस्नानहुतादिनेश्वरः
समर्चितो ह्यस्य गृहीतपाणिभिः ।
पिबन्ति याः सख्यधरामृतं मुहु-
र्व्रजस्त्रियः सम्मुमुहुर्यदाशयाः ॥२८॥

nūnaṁ vrata-snāna-hutādineśvaraḥ
samarcito hy asya gṛhīta-pāṇibhiḥ
pibanti yāḥ sakhy adharāmṛtaṁ muhur
vraja-striyaḥ sammumuhur yad-āśayāḥ

nūnam – iš tikrųjų ankstesniuose gyvenimuose; *vrata* – įžadais; *snāna* – apsiplovimu; *huta* – deginamąja auka; *ādinā* – visais šiais būdais; *īśvaraḥ* – Dievo Asmenį; *samarcitaḥ* – tobulai garbino; *hi* – iš tikrųjų; *asya* – Jo; *gṛhīta-*

pāṇibhiḥ – žmonos; *pibanti* – mėgaujasi; *yāḥ* – kurios; *sakhi* – o drauge; *adhara-amṛtam* – Jo lūpų nektaru; *muhuḥ* – kaskart; *vraja-striyaḥ* – Vrajabhūmio mergelės; *sammumuhuḥ* – dažnai alpdavo; *yat-āśayāḥ* – laukdamos tokios malonės.

O draugės, prisiminkit valandėlei moteris, kurias Jis paėmė Sau į žmonas. Kaip ištikimai jos turėjo laikytis įžadų, kiek kartų atlikti apsiplovimo apeigas ir deginamąsias aukas, kaip tobulai turėjo garbinti pasaulio Viešpatį, kad dabar be paliovos gertų Jo lūpų nektarą [Jį bučiuodamos]. Tik pagalvojus apie anoms tekusią malonę, Vrajabhūmio mergelės dažnai prarasdavo sąmonę.

Komentaras: Šventraščių rekomenduojami religiniai ritualai reikalingi sąlygotoms sieloms tam, kad jos apsivalytų nuo materialių ypatybių ir ilgainiui pasiektų transcendentinės tarnystės Aukščiausiajam Viešpačiui lygmenį. Pasiekti tokį tyro dvasinio gyvenimo lygmenį – *svarūpą*, arba tikrąją esmę, – ir yra didžiausias tobulumas. Išsivaduoti reiškia sugrįžti į *svarūpos* būvį. Pasiekusi tobulą *svarūpos* būvį, gyva būtybė išgyvena penkias meilės tarnystės fazes; viena jų – *mādhurya-rasa*, arba santuokinės meilės *rasa*. Viešpats visada tobulas, todėl Sau Jis nieko netrokšta, tačiau atsiliepdamas į Savo bhakto meilę Jis tampa jo šeimininku, draugu, sūnum arba vyru. Čia pasakyta, kad bhaktai, kuriuos su Kṛṣṇa sieja santuokinės meilės ryšiai, yra dviejų tipų: *svakīya* ir *parakīya*. Tačiau ir vienų, ir kitų santykiai su Dievo Asmeniu Kṛṣṇa yra nuspalvinti santuokinės meilės. Dvārakos karalienės buvo *svakīya* – teisėtos žmonos, o Vrajos mergelės – jaunos dar nevedusio Viešpaties draugės. Viešpats gyveno Vṛndāvanoj iki vienuolikos metų, ir Jo draugiški santykiai su mergelėmis iš kaimynystės priskirtini *parakīyos* kategorijai. Vṛndāvanos mergelės, kaip ir Dvārakos karalienės, ryžosi rūstiems išbandymams: jos tramdė savo kūną laikydamosi įžadų, atliko apsiplovimo apeigas ir deginamąsias aukas, kaip tai rekomenduoja šventraščiai. Patys ritualai, kaip ir karminė veikla, pažinimo plėtojimas arba mistinių gebėjimų įgijimas, nėra galutinis tikslas. Jie tėra priemonė pakilti į aukščiausią *svarūpos* lygmenį, kurį pasiekusi, gyva būtybė pasineria į sielos prigimtį atitinkančią transcendentinę tarnystę Viešpačiui. Kiekvienos gyvos būtybės santykiai su Viešpačiu (visų penkių minėtų rūšių) yra unikalūs, ir atgavus tyrą dvasinį pavidalą, *svarūpą*, reiškiasi be žemiškam artumui būdingų bruožų. Viešpaties ir jo žmonų bei jaunų draugių, svajojančių tapti Jo sužadėtinėmis, bučiniai neturi nieko bendro su iškreiptais žemiškais santykiais. Jeigu šie jų veiksmai būtų materialūs, Śukadeva – išsivada-

vusi siela – nebūtų gaišęs brangaus laiko jais žavėdamasis. Apie juos nekalbėtų ir žemiško gyvenimo atsižadėjęs Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu. Šią pakopą galima pasiekti tiktai daugybę gyvenimų praktikavus askezę.

29 TEKSTAS

या वीर्यशुल्केन हृताः स्वयंवरे
प्रमथ्य चैद्यप्रमुखान् हि शुष्मिणः ।
प्रद्युम्नसाम्बाम्बसुतादयोऽपरा
याश्चाहृता भौमवधे सहस्रशः ॥२९॥

yā vīrya-śulkena hṛtāḥ svayaṁvare
pramathya caidya-pramukhān hi śuṣmiṇaḥ
pradyumna-sāmbāmba-sutādayo 'parā
yāś cāhṛtā bhauma-vadhe sahasraśaḥ

yā – moterys; *vīrya* – šaunumo; *śulkena* – kaina; *hṛtāḥ* – pagrobtos; *svayaṁvare* – viešų jaunikio rinkimų metu; *pramathya* – nurungęs; *caidya* – su karaliumi Śiśupāla; *pramukhān* – priešaky; *hi* – tikrai; *śuṣmiṇaḥ* – labai galingus; *pradyumna* – Pradyumną (Kṛṣṇos sūnų); *sāmba* – Sāmbą; *amba* – Ambą; *suta-ādayaḥ* – vaikus; *aparāḥ* – kitas moteris; *yāḥ* – tas; *ca* – taip pat; *āhṛtāḥ* – pagrobė; *bhauma-vadhe* – nužudęs karalių; *sahasraśaḥ* – tūkstančius.

Pradyumna, Sāmba, Amba ir kiti – tai jų vaikai. Rukminę, Satyabhāmą ir Jāmbavatę Jis pasigrobė vykstant svayaṁvarai, nugalėjęs Śiśupālą ir gausų būrį kitų galingų karalių. Nužudęs Bhaumāsurą bei tūkstančius jo tarnų, Jis pagrobė ir kitas moteris. Visas jas apgaubė šlovė.

Komentaras: Tauriausios galingų valdovų dukros turėjusios teisę pačios išsirinkti sau vyrą per atviras varžytuves. Ceremonijos, kurių metu buvo išsirenkamas vyras, vadintos *svayaṁvara.* Kadangi *svayaṁvaros* vykdavo viešai, kas geriausias iš nuotakos tėvo sukviestų narsių karalaičių, paaiškėdavo surengus varžybas. Neretai tokiuose vedybų turnyruose kariūnai žūdavo, ir tada karalaitė, dėl kurios daug karalaičių paguldė savo galvas, kaip pergalės laimikis atitekdavo nugalėtojui. Rukminī, pirmoji Viešpaties Kṛṣṇos žmona, buvo karaliaus Vidarbhos duktė. Karalius Vidarbha norėjo, kad jo tauri ir graži dukra atitektų Viešpačiui Kṛṣṇai. Bet jos vyresnysis

brolis ketino ištekinti ją už Kṛṣṇos pusbrolio Śiśupālos. Buvo surengtos viešos varžytuvės, ir Viešpats Kṛṣṇa kaip visada nugalėjo, Savo neprilygstama drąsa privertęs Śiśupālą ir kitus karalaičius atsitraukti. Rukmiṇī turėjo dešimt sūnų, kurių vienas buvo Pradyumna. Panašiu būdu Viešpats Kṛṣṇa vedė ir kitas karalienes. Apie dailiuosius Viešpaties Kṛṣṇos laimikius labai išsamiai papasakota Dešimtojoje Giesmėje. Kartą Bhaumāsura pagrobė 16 100 dailių mergelių – įvairių karalių dukterų – ir laikė jas nelaisvėje, norėdamas patenkinti savo žemus geidulius. Pagrobtosios mergelės gailiai meldėsi Viešpačiui Kṛṣṇai, prašydamos jas išvaduoti. Sujaudintas karštų jų maldų, maloningasis Viešpats stojo į mūšį su Bhaumāsura ir jį nužudė. Išlaisvinęs karalaites, Viešpats visas jas vedė, nors visuomenės akyse jos buvo puolusios. Visagalis Viešpats Kṛṣṇa išklausė nuolankias mergelių maldas. Taip jos tapo Kṛṣṇos žmonomis ir pelnė garbę vadintis karalienėmis. Taigi Dvārakoje Viešpats turėjo 16 108 žmonas ir su kiekviena susilaukė dešimties sūnų, kurie suaugę turėjo po tiek pat vaikų, kiek ir jų tėvas. Bendras šeimos narių skaičius siekė milijonus.

30 TEKSTAS

एताः परं स्त्रीत्वमपास्तपेशलं
निरस्तशौचं बत साधु कुर्वते ।
यासां गृहात्पुष्करलोचनः पति-
र्न जात्वपैत्याहृतिभिर्हृदि स्पृशन् ॥३०॥

etāḥ paraṁ strītvam apāstapeśalaṁ
nirasta-śaucaṁ bata sādhu kurvate
yāsāṁ gṛhāt puṣkara-locanaḥ patir
na jātv apaity āhṛtibhir hṛdi spṛśan

etāḥ – visos šios moterys; *param* – iškilniausios; *strītvam* – moterystės; *apāstapeśalam* – neišsiskiriančios; *nirasta* – be; *śaucam* – tyrumo; *bata sādhu* – šlovino; *kurvate* – daro; *yāsām* – iš kurių; *gṛhāt* – namų; *puṣkara-locanaḥ* – lotosaakis; *patiḥ* – vyras; *na jātu* – niekada; *apaiti* – neišeina; *āhṛtibhiḥ* – dovanomis; *hṛdi* – širdis; *spṛśan* – džiugino.

Nors tos moterys neišsiskyrė iš kitų nei savo bruožais, nei tyrumu, jų gyvenimą apgaubė šlovės aureolė. Jų vyras, lotosaakis Dievo Asmuo, nie-

kada nepalikdavo jų namie vienų ir visada džiugino jų širdis brangiomis dovanomis.

Komentaras: Viešpaties bhaktai – apsivaliusios sielos. Kai bhaktas nuoširdžiai atsiduoda Viešpaties lotoso pėdoms, Viešpats išsyk jį pripažįsta, ir bhaktas atsikrato visų materijos nešvarybių. Toks bhaktas iškyla virš trijų materialios gamtos *guṇų*. Bhakto kūnas neturi ydų, kaip jų neturi ir Gangos vanduo, kuris net sutekėjus į jį nešvariems vandenims išlieka toks pat švarus kaip pirma. Moterys, prekijai ir darbininkai negali pasigirti dideliu protu, todėl jiems labai sunku suprasti Dievo mokslą ir atsidėti Viešpaties tarnystei. Jie yra perdėm materialistiški. *Kirātų, hūṇų, āndhrų, pulindų, pulkaśų, ābhīrų, kaṅkų, yavanų, khasų* padėtis dar žemesnė, tačiau su atsidavimu tarnaudami Viešpačiui visi jie gali išsivaduoti. Dvasinė tarnystė pašalina visus jų trūkumus, ir tapę tyromis sielomis jie pelno teisę įžengti į Dievo karalystę.

Patekusios į Bhaumāsuros rankas ir praradusios šlovę mergelės nuoširdžiai meldėsi Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, prašydamos jas išvaduoti. Dėl atsidavimo ir paskatų tyrumo jos išsyk apsivalė. Todėl Viešpats paėmė jas į žmonas, ir jų gyvenimą apgaubė šlovės aureolė, o dėl to, kad Viešpats ėmėsi jų ištikimo vyro vaidmens, šlovė apie karalaites pasklido dar plačiau.

Viešpats niekada nesiskyrė su 16 108 Savo žmonomis. Jis išsiskleidė į 16 108 pilnavertes dalis, kiekviena iš kurių buvo Pats Viešpats ir niekuo nesiskyrė nuo pirmapradžio asmens. *Śruti-mantra* patvirtina, jog Viešpats gali sukurti daugybę Savo ekspansijų. Kad ir daug Viešpats turėjo žmonų – kiekvieną jų džiugino brangiausiomis dovanomis. Jis netgi atnešė iš rojaus *pārijātos* augalą ir pasodino jį prie Satyabhāmos – vienos iš pirmųjų karalienių – rūmų. Viešpats patenkina visus Savo bhaktų troškimus, taigi tiems, kurie trokšta gauti Viešpatį sau už vyrą, Jis tampa vyru.

31 TEKSTAS

एवंविधा गदन्तीनां स गिरः पुरयोषिताम् ।
निरीक्षणेनाभिनन्दन् सस्मितेन ययौ हरिः ॥३१॥

evaṁvidhā gadantīnāṁ sa giraḥ pura-yoṣitām
nirīkṣaṇenābhinandan sasmitena yayau hariḥ

evaṁvidhāḥ – taip; *gadantīnām* – besimeldžiant ir kalbantis apie Jį; *saḥ* – Jis (Viešpats); *giraḥ* – už žodžius; *pura-yoṣitām* – sostinės moterų;

nirīkṣaṇena – maloningai jas nužvelgęs; *abhinandan* – ir atsisveikinęs; *sa-smitena* – šypsodamasis; *yayau* – išvyko; *hariḥ* – Dievo Asmuo.

Taip kalbėdamosi tarpusavy Hastināpuros moterys sveikino Viešpatį, o Viešpats, su šypsena išklausęs jų sveikinimus ir apdovanojęs Savo maloningu žvilgsniu, išvyko iš sostinės.

32 TEKSTAS

अजातशत्रुः पृतनां गोपीथाय मधुद्विषः ।
परेभ्यः शङ्कितः स्नेहात्प्रायुङ्क्त चतुरङ्गिणीम् ॥३२॥

ajāta-śatruḥ pṛtanāṁ gopīthāya madhu-dviṣaḥ
parebhyaḥ śaṅkitaḥ snehāt prāyuṅkta catur-aṅgiṇīm

ajāta-śatruḥ – Mahārāja Yudhiṣṭhira, neturėjęs priešininkų; *pṛtanām* – gynybos pajėgas; *gopīthāya* – apsaugai; *madhu-dviṣaḥ* – Madhu priešo (Śrī Kṛṣṇos); *parebhyaḥ* – kitų (priešų); *śaṅkitaḥ* – baimindamasis; *snehāt* – iš meilės; *prāyuṅkta* – pasiuntė; *catuḥ-aṅgiṇīm* – keturis apsaugos būrius.

Nors Mahārāja Yudhiṣṭhira nieko nelaikė savo priešininku, asurų [demonų] priešui – Viešpačiui Kṛṣṇai – įkandin jis siuntė keturis apsaugos būrius [raitelius, karius ant dramblių, karius kovos vežimuose ir pėstininkus]. Mahārāja taip pasielgė iš meilės Viešpačiui, baimindamasis užpuolikų.

Komentaras: Arkliai, drambliai, kovos vežimai ir pėstininkai – pačios natūraliausios gynybos priemonės. Arkliai ir drambliai gali pereiti ir kalnus, ir miškus, ir lygumas. Iš kovos vežimų galingomis strėlėmis, smogiamąja jėga dažnai nenusileidusiomis net *brahmāstrai* (ginklas, analogiškas šiuolaikiniams branduoliniams ginklams), galima buvo atremti gausios kariaunos, raitos arkliais ir drambliais, antpuolį. Mahārāja Yudhiṣṭhira gerai žinojo, kad Kṛṣṇa visiems yra gera linkintis draugas, tačiau *asuros* iš prigimties buvo priešiški Viešpačiui. Todėl iš meilės Viešpačiui Kṛṣṇai, baimindamasis, kad kas neužpultų, įkandin jis pasiuntė gerai ginkluotą apsaugą. Prireikus Viešpats Kṛṣṇa ir Pats galėjo apsiginti nuo visų, kas laikė Jį savo priešu, ir vis dėlto Jis neprieštaravo Mahārājos Yudhiṣṭhiros sprendimui. Jis negalėjo nepaklusti karaliui, kuris buvo vyresnysis Jo pusbrolis. Savo transcendentiniuose žaidimuose Viešpats dedasi priklausomu nuo kitų valios ir

kartais tarsi bejėgis kūdikis atsiduoda Yaśodāmātos globai. Tai transcendentinė *līlā* – dieviškasis Viešpaties žaidimas. Pagrindinis visų transcendentinių santykių tarp Viešpaties ir Jo bhaktų principas – siekimas transcendentinės palaimos, kuriai neprilygsta niekas – netgi *brahmānanda.*

33 TEKSTAS

अथ दूरागतान् शौरिः कौरवान् विरहातुरान् ।
सन्निवर्त्य दृढं स्निग्धान् प्रायात्स्वनगरीं प्रियैः ॥३३॥

atha dūrāgatān śauriḥ kauravān virahāturān
sannivartya dṛḍhaṁ snigdhān prāyāt sva-nagarīṁ priyaiḥ

atha – taip; *dūrāgatān* – lydėjo geroką kelio galą; *śauriḥ* – Viešpatį Kṛṣṇą; *kauravān* – Pāṇḍavos; *virahāturān* – apimti išsiskyrimo liūdesio; *sannivartya* – mandagiai įkalbėjo; *dṛḍham* – ryžtingus; *snigdhān* – kupinus meilės; *prāyāt* – toliau keliavo; *sva-nagarīm* – į Savo miestą (Dvāraką); *priyaiḥ* – su artimiausiais palydovais.

Pāṇḍavos, Kuru dinastijos palikuonys, labai mylėjo Viešpatį Kṛṣṇą ir dar geroką kelio galą lydėjo Jį, kupini slogių minčių apie neišvengiamą išsiskyrimą. Tačiau Viešpats įkalbėjo juos grįžti namo ir su Savo artimiausiais palydovais toliau keliavo į Dvāraką.

34–35 TEKSTAI

कुरुजाङ्गलपाञ्चालान् शूरसेनान् सयामुनान् ।
ब्रह्मावर्तं कुरुक्षेत्रं मत्स्यान् सारस्वतानथ ॥३४॥

मरुधन्वमतिक्रम्य सौवीराभीरयोः परान् ।
आनर्तान् भार्गवोपागाच्छ्रान्तवाहो मनाग्विभुः ॥३५॥

kuru-jāṅgala-pāñcālān śūrasenān sayāmunān
brahmāvartaṁ kurukṣetraṁ matsyān sārasvatān atha

maru-dhanvam atikramya sauvīrābhīrayoḥ parān
ānartān bhārgavopāgāc chrāntavāho manāg vibhuḥ

kuru-jāṅgala – Delio provinciją; *pāñcālān* – Pandžabo provincijos dalį; *śūrasenān* – Uttar Pradešo valstijos dalį; *sa* – su; *yāmunān* – Yamunos pakrantėmis; *brahmāvartam* – teritoriją Uttar Pradešo šiaurėje; *kurukṣetram* – vietovę, kurioje vyko mūšis; *matsyān* – Matsyos provinciją; *sārasvatān* – Pandžabo dalį; *atha* – ir t.t.; *maru* – Radžastaną, dykumų žemę; *dhanvam* – Madhja Pradešą, kuriame labai maža vandens; *ati-kramya* – praėjęs; *sauvīra* – Saurastrą; *ābhīrayoḥ* – Gudžarato dalį; *parān* – vakarinę dalį; *ānartān* – Dvārakos provincijos; *bhārgava* – o Śaunaka; *upāgāt* – apimti; *śrānta* – nuovargio; *vāhaḥ* – žirgai; *manāk vibhuḥ* – šiek tiek, dėl ilgos kelionės.

O Śaunaka, Viešpaties kelias ėjo per Kurujāṅgalos, Pāñcālos, Śūrasenos žemes, išsidriekusias Yamunos pakrantėje; per Brahmāvartą, Kurukṣetrą, Matsyą, Sārasvatą, dykumų provinciją ir kraštą, alinamą sausrų. Kirtęs šias žemes Jis pasiekė Sauvīros bei Ābhīros provincijas, o iš čia pasukęs į vakarus galop atvyko į Dvāraką.

Komentaras: Anuomet provincijos, per kurias keliavo Viešpats, vadintos kitaip negu dabar, tačiau nurodyta kelionės kryptis leidžia teigti, kad Jo kelias ėjo per Delį, Pandžabą, Radžastaną, Madhja Pradešą, Saurastrą ir Gudžaratą, kol galop Jis pasiekė Savo valdas Dvārakoje. Maža naudos ieškoti šių provincijų nūdienos žemėlapyje, bet, iš visko sprendžiant, Radžastano dykuma ir sausringos provincijos (tokios kaip Madhja Pradešas) egzistavo jau prieš penkis tūkstančius metų. Taigi dirvotyrininkų teorija, girdi, ši dykuma atsiradusi tik pastaraisiais metais, prieštarauja „Bhāgavatam“ teiginiams. Palikim šį klausimą spręsti išmanantiems geologams, kadangi kintanti visata pereina įvairias geologinės raidos fazes. Mes žinome, kad iš Kuru provincijų Viešpats atvyko į Savo valdas, Dvārakādhāmos provinciją, ir mums to pakanka. Kurukṣetra egzistuoja nuo Vedų laikų, todėl ignoruoti Kurukṣetros egzistavimo faktą arba jį neigti, kaip tai daro kai kurie komentatoriai, yra gryniausia kvailystė.

36 TEKSTAS

तत्र तत्र ह तत्रत्यैर्हरिः प्रत्युद्यतार्हणः ।
सायं भेजे दिशं पश्चाद्गविष्ठो गां गतस्तदा ॥३६॥

tatra tatra ha tatratyair hariḥ pratyudyatārhaṇaḥ
sāyaṁ bheje diśaṁ paścād gaviṣṭho gāṁ gatas tadā

tatra tatra – įvairiose vietose; *ha* – tikrai; *tatratyaiḥ* – iš vietinių gyventojų; *hariḥ* – Dievo Asmuo; *pratyudyata-arhaṇaḥ* – sulaukdavo dovanų ir buvo garbinamas; *sāyam* – vakarui; *bheje* – užklupus; *diśam* – pusėje; *paścāt* – vakarų; *gaviṣṭhaḥ* – saulė danguje; *gām* – prie vandenyno; *gataḥ* – eidavo; *tadā* – tada.

Viešpačiui lankantis šiose provincijose, tenykščiai gyventojai Jį sveikino, garbino ir nešė Jam įvairiausias dovanas. Vakarais Viešpats būtinai sustodavo atlikti vakaro apeigų. Jas Viešpats atlikdavo kasdien, nusileidus saulei.

Komentaras: Čia sakoma, kad kelionės metu Viešpats reguliariai vykdė religines apeigas. Egzistuoja ištisa filosofijos sistema, teigianti, jog karminės veiklos įsipareigojimai varžo net Viešpatį. Tačiau tai netiesa. Jo neveikia nei gerų, nei blogų veiksmų pasekmės. *Kadangi Viešpats – absoliutas, bet koks Jo veiksmas visiems teikia gėrį.* Tačiau, nužengęs į Žemę, Jis globoja bhaktus ir naikina nedorėlius. Jis neturi jokių pareigų, ir vis dėlto elgiasi taip, kad būtų pavyzdys kitiems. Tai ir yra geriausias mokymo būdas: norint pamokyti kitą, reikia teisingai elgtis pačiam, – antraip niekas rimtai nežiūrės į tokius darbais neparemtus pamokymus. Tai Viešpats mums dovanoja mūsų atlikto veiksmo rezultatą. Viešpats Pats Sau pakankamas, bet norėdamas mus pamokyti Jis laikosi apreikštųjų šventraščių nurodymų. Jei Jis taip nesielgtų, paprasti žmonės išklystų iš tiesos kelio. Tačiau dvasiškai patobulėjęs, suvokęs transcendentinę Viešpaties prigimtį, žmogus nesistengia pamėgdžioti Viešpaties, nes tai ir neįmanoma.

Gyvendamas tarp žmonių, Viešpats daro tai, kas privalu kiekvienam iš mūsų, bet kartais Jis atlieka ką nors nepaprasta – tai, ko jokia gyva būtybė negali pakartoti. Posmas rašo, kad Viešpats kiekvieną vakarą palydėdavo malda, ir mes turėtume imti iš Jo pavyzdį, bet kelti kalno ar mėgdžioti Jo šokio su *gopėmis* nemėginkime. Neįmanoma pamėgdžioti saulės, kuri išgarina vandenį net iš nešvarumų. Visų galingiausiasis padarys tai, kas visiems išeis į gera, tačiau jeigu mes imituosime Jo darbus, atrodysime juokingai. Todėl kad ir ką darytume, visada tarkimės su patyrusiu vadovu – dvasiniu mokytoju, savo asmenyje įkūnijančiu Viešpaties malonę; tada kelias į tobulumą mums bus atviras.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dešimtąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Viešpats Kṛṣṇa išvyksta į Dvāraką“.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Dvārakos gyventojai pasitinka Viešpatį Kṛṣṇą

1 TEKSTAS

सूत उवाच
आनर्तान् स उपव्रज्य स्वृद्धाञ्जनपदान् स्वकान् ।
दध्मौ दरवरं तेषां विषादं शमयन्निव ॥ १ ॥

sūta uvāca
ānartān sa upavrajya svṛddhāñ jana-padān svakān
dadhmau daravaraṁ teṣāṁ viṣādaṁ śamayann iva

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *ānartān* – šalies, vadinamos Ānarta (Dvārakos); *saḥ* – Jis; *upavrajya* – pasiekęs ribas; *svṛddhān* – klestintį; *jana-padān* – miestą; *svakān* – Savo; *dadhmau* – papūtė; *daravaram* – sėkmę pranašaujančią kriauklę (Pāñcajanyą); *teṣām* – jų; *viṣādam* – nusiminimą; *śamayan* – išsklaidydamas; *iva* – tarytum.

Sūta Gosvāmis tarė: Pasiekęs Savo klestinčios sostinės – ānartų žemės [Dvārakos] ribas, Viešpats, pranešdamas apie Savo sugrįžimą, papūtė sėkmę pranašaujančią kriauklę, ir jos garsas bemat išsklaidė slogią gyventojų nuotaiką.

Komentaras: Kurukṣetros mūšis privertė Dvārakos gyventojų numylėtąjį Viešpatį ilgam išvykti iš Savo klestinčios sostinės Dvārakos, ir miestelėnus slėgė išsiskyrimo ilgesys. Kai Viešpats nužengia Žemėn, drauge su Juo tarytum svita paskui karalių nužengia ir amžini Jo palydovai. Šie Viešpaties palydovai – amžinai laisvos sielos, taip karštai mylinčios Viešpatį, jog išsiskyrimas su Juo net akimirkai jiems nepakeliamas. Todėl nenuostabu, kad

Dvārakos gyventojus buvo apėmęs juodžiausias liūdesys, ir jie laukė nesulaukė Viešpaties sugrįžtant. Iškilmingi sėkmę pranašaujančios kriauklės garsai, paskelbę apie Viešpaties sugrįžimą, Dvārakos gyventojams įkvėpė naujų jėgų ir išsklaidė liūdesį. Jų noras vėl regėti Viešpatį dar sustiprėjo, ir visi suskubo ruoštis deramai Jį pasitikti. Taip pasireiškia savaiminga meilė Dievui.

2 TEKSTAS

स उच्चकाशे धवलोदरो दरो
ऽप्युरुक्रमस्याधरशोणशोणिमा ।
दाध्मायमानः करकञसम्पुटे
यथाब्जखण्डे कलहंस उत्स्वनः ॥२॥

sa uccakāśe dhavalodaro daro
'py urukramasyādharaśoṇa-śoṇimā
dādhmāyamānaḥ kara-kañja-sampuṭe
yathābja-khaṇḍe kala-haṁsa utsvanaḥ

saḥ – šioji; *uccakāśe* – suspindo; *dhavala-udaraḥ* – balta ir apvalaina; *daraḥ* – kriauklė; *api* – nors; *urukramasya* – nuo didvyrio; *adharaśoṇa* – transcendentinių lūpų; *śoṇimā* – nuraudo; *dādhmāyamānaḥ* – pučiama; *kara-kañja-sampuṭe* – laikoma lotoso rankoje; *yathā* – kaip; *abja-khaṇḍe* – tarp lotosų stiebų; *kala-haṁsaḥ* – nardanti gulbė; *utsvanaḥ* – garsiai gausdama.

Kai Viešpats Kṛṣṇa, iškėlęs rankoje baltą apvalainą kriauklę, ėmė ją pūsti, nuo Jo transcendentinių lūpų prisilietimo kriauklė nuraudo. Rodės, tai balta gulbė žaidžia tarp raudonųjų lotosų stiebų.

Komentaras: Baltos kriauklės nuraudimas, prisilietus Viešpaties lūpoms, – tai dvasinę prasmę turintis simbolis. Viešpats – gryna dvasia; to nežinojimas yra materija. Dvasinis prašviesėjimas neturi nieko bendra su materija, jis patiriamas tą pačią akimirką, kai mes susiduriame su Aukščiausiuoju Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa. Viešpats yra kiekvienoje, net ir mažiausioje, būties dalelytėje, ir dvasiškai prašviesėjęs bhaktas visur patiria Viešpaties buvimą. Tačiau kitiems Jis pasilieka teisę nesirodyti. Su karšta meile ir atsidavimu tarnaujant Viešpačiui, kitaip sakant, užmezgus su Juo dvasinį ryšį, viskas

aplink įgauna dvasinį atspalvį – kaip kad kriauklė nurausta, kai Viešpats paima ją į rankas, – ir *paramahaṁsos*, išmintingiausi žmonės, kaip gulbės nardo dvasinės palaimos vandenyse, kuriuos amžinai puošia Viešpaties pėdų lotosas.

3 TEKSTAS

तमुपश्रुत्य निनदं जगद्भयभयावहम् ।
प्रत्युद्ययुः प्रजाः सर्वा भर्तृदर्शनलालसाः ॥ ३ ॥

tam upaśrutya ninadaṁ jagad-bhaya-bhayāvaham
pratyudyayuḥ prajāḥ sarvā bhartṛ-darśana-lālasāḥ

tam – tą; *upaśrutya* – išgirdę; *ninadam* – garsą; *jagat-bhaya* – materialios būties baimę; *bhaya-āvaham* – gąsdinantį pradą; *prati* – link; *udyayuḥ* – nuskubėjo; *prajāḥ* – gyventojai; *sarvāḥ* – visi; *bhartṛ* – globėją; *darśana* – išvysti; *lālasāḥ* – trokšdami.

Išgirdę garsą, kurio materialiame pasaulyje bijosi pati baimė, Dvārakos gyventojai pasileido Viešpaties – visų bhaktų globėjo – pusėn, trokšdami Jį išvysti.

Komentaras: Kaip jau minėta, visi miestelėnai, gyvenę Dvārakoje kartu su Viešpačiu Kṛṣṇa, buvo laisvos sielos, nužengusios įkandin Viešpaties tarytum svita, lydinti savo valdovą. Jie nekantravo išvysti Viešpatį, nors iš tikrųjų nė nebuvo su Juo išsiskyrę, nes juos amžinai sieja dvasinis ryšys. Kol Kṛṣṇa buvo išvykęs iš Dvārakos į Kurukṣetros mūšį, Dvārakos gyventojai be paliovos apie Jį mąstė, kaip apie jį galvojo ir Vṛndāvanos *gopės*, Kṛṣṇai išėjus iš kaimo ganyti karvių. Vienas garsus bengalų rašytojas teigia, kad Vṛndāvanos, Mathuros ir Dvārakos Kṛṣṇa – tai skirtingos asmenybės. Tačiau ši išvada istoriškai nepagrįsta. Iš tiesų Kurukṣetros Kṛṣṇa ir Dvārakos Kṛṣṇa yra tas pats asmuo.

Dvārakos gyventojams savo transcendentiniame mieste buvo ilgu be Viešpaties – lygiai kaip nakčia ilgu be saulės. Viešpaties Kṛṣṇos kriauklės gausmas jiems buvo tarsi ženklas, skelbiantis saulės patekėjimą ryte. Ir kai patekėjo Kṛṣṇos saulė, visi Dvārakos gyventojai nubudo iš miego ir nuskubėjo pasitikti savo globėjo.

Kaip jau mėginome paaiškinti, Viešpats yra neduali esybė, todėl Jo garsi-

nė apraiška tapati Jam Pačiam. Mūsų dabartinė, materiali būtis persmelkta baimės. Iš keturių materialios būties problemų (apsirūpinimo maistu bei pastoge, poravimosi ir baimės) baimės problema žmogui kelia daugiausia rūpesčių. Mes negalim atsikratyti baimės, nes nežinome, kas mūsų laukia ateity. Materiali būtis kupina įvairiausių problemų, ir baimės problema visada bus didžiausia. Tai mūsų sąlyčio su iliuzine, išorine Viešpaties energija, vadinama *māya*, pasekmė. Tačiau, kai skamba Viešpatį įkūnijantys garsai – šventi vardai, kuriuos šlovino Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu, – baimė išsisklaido. Šie garsai – tai šešiolika žodžių:

Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare
Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare

Kiekvienas iš mūsų gali kartoti šiuos garsus ir taip atsikratyti grėsmingų materialios būties problemų.

4–5 TEKSTAI

तत्रोपनीतबलयो रवेर्दीपमिवादृताः ।
आत्मारामं पूर्णकामं निजलाभेन नित्यदा ॥ ४ ॥

प्रीत्युत्फुल्लमुखाः प्रोचुर्हर्षगद्गदया गिरा ।
पितरं सर्वसुहृदमवितारमिवार्भकाः ॥ ५ ॥

tatropanīta-balayo raver dīpam ivādṛtāḥ
ātmārāmaṁ pūrṇa-kāmaṁ nija-lābhena nityadā

prīty-utphulla-mukhāḥ procur harṣa-gadgadayā girā
pitaraṁ sarva-suhṛdam avitāram ivārbhakāḥ

tatra – po to; *upanīta* – įteikę; *balayaḥ* – dovanas; *raveḥ* – saulei; *dīpam* – žibintą; *iva* – tarytum; *ādṛtāḥ* – pagerbtas; *ātma-ārāmam* – tam, kuris Pats Sau pakankamas; *pūrṇa-kāmam* – kuriam nieko netrūksta; *nija-lābhena* – Savo galiomis; *nitya-dā* – be paliovos aprūpinančiam; *prīti* – meiliais; *utphulla-mukhāḥ* – linksmais veidais; *procuḥ* – kalbėjo; *harṣa* – džiugiai; *gadgadayā* – ekstatiškus; *girā* – žodžius; *pitaram* – tėvą; *sarva* – visi; *suhṛdam* – draugai; *avitāram* – globėją; *iva* – tarytum; *arbhakāḥ* – globotiniai.

Miestelėnai pasitiko Viešpatį su dovanomis ir siūlė jas tam, kuris nejaučia stygiaus, yra Pats Sau pakankamas ir Savo energijomis viskuo aprūpina kitus. Nešti Jam dovanas tolygu dovanoti saulei žibintą. Ir vis dėlto ekstazės pagauti miestelėnai kreipėsi į Viešpatį sveikinimo žodžiais – kaip globotiniai, sutinkantys savo globėją ir tėvą.

Komentaras: Šiame posme Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa pavadintas *ātmārāma*. Jis Pats Sau pakankamas, ir Jam nereikia ieškoti laimės išorėj. Jis Pats Sau pakankamas, nes pati Jo transcendentinė būtis yra gryna palaima. Jis egzistuoja per amžius, Jis – visa žinantis ir kupinas palaimos. Todėl Jam nereikia jokių dovanų, kad ir kokios jos būtų vertingos. Ir vis dėlto Jis priima dovanas, paaukotas Jam su tyru atsidavimu, nes kiekvienam linki gero. Jam Pačiam nieko nereikia, nes viskas randasi iš Jo energijų. Dovanos Viešpačiui čia lyginamos su žibinto aukojimu saulės dievui. Visi degantys bei šviečiantys objektai yra saulės energijos tęsinys, ir vis dėlto garbinant saulės dievą būtinai aukojama ugnis. Saulės garbintojas lenkiasi jai dėl to, kad kažko iš jos nori, bet dvasinėje tarnystėje Viešpačiui nei viena, nei kita pusė jokių išskaičiavimų neturi. Dvasinė tarnystė – tai tyro prieraišumo bei meilės tarp Viešpaties ir bhakto apraiška.

Viešpats – aukščiausiasis visų gyvų būtybių tėvas, todėl tas, kuris suvokia šį gyvybinį ryšį su Dievu, gali kaip sūnus prašyti tėvo visko, ko panorės, ir tėvas nedelsdamas su džiaugsmu tenkins klusnaus vaiko norus. Viešpats yra nelyginant troškimų medis, ir Jo nepriežastine malone kiekvienas gali iš Jo gauti viską, ko įsigeis. Tačiau Viešpats, kaip aukščiausiasis tėvas, neduoda tyram bhaktui to, kas kliudytų dvasinei tarnystei. Viešpats yra toks transcendentiškai patrauklus, kad tas, kuris su atsidavimu Jam tarnauja, gali pakilti iki tyros dvasinės tarnystės lygmens.

6 TEKSTAS

नताः स्म ते नाथ सदाङ्घ्रिपङ्कजं
विरिञ्चवैरिञ्च्यसुरेन्द्रवन्दितम् ।
परायणं क्षेममिहेच्छतां परं
न यत्र कालः प्रभवेत्परः प्रभुः ॥ ६ ॥

natāḥ sma te nātha sadāṅghri-paṅkajaṁ
viriñca-vairiñcya-surendra-vanditam

parāyaṇaṁ kṣemam ihecchatāṁ paraṁ
na yatra kālaḥ prabhavet paraḥ prabhuḥ

natāḥ – nusilenkėme; *sma* – nuoroda į praeitį; *te* – Tau; *nātha* – o Viešpatie; *sadā* – visada; *aṅghri-paṅkajam* – lotoso pėdas; *viriñca* – Brahmā, pirmoji gyva būtybė; *vairiñcya* – Brahmos sūnūs Sanaka ir Sanātana; *sura-indra* – dangaus valdovas; *vanditam* – garbina; *parāyaṇam* – didžiausio; *kṣemam* – gėrio; *iha* – šiame gyvenime; *icchatām* – norintys; *param* – aukščiausio; *na* – niekada; *yatra* – kur; *kālaḥ* – nenumaldomas laikas; *prabhavet* – paveikia; *paraḥ* – transcendentinis; *prabhuḥ* – Aukščiausiasis Viešpatie.

[Miestelėnai kalbėjo:] O Viešpatie! Tave garbina Brahmā ir visi kiti pusdieviai, keturi Sanos ir patsai dangaus valdovas. Tavyje randa nusiraminimą tie, kurie iš tikrųjų trokšta pasiekti aukščiausią gyvenimo tobulumą. Tu – aukščiausiasis transcendentinis Viešpats, ir nenumaldomas laikas neturi Tau galios.

Komentaras: Śrī Kṛṣṇa yra Aukščiausiasis Viešpats, ir tai patvirtina „Bhagavad-gītā“, „Brahma-saṁhitā“ ir kiti autoritetingi Vedų raštai. Niekas Jam neprilygsta ir niekas Jo nepranoksta – tokia visų šventraščių išvada. Priklausomos gyvos esybės, neatsiejamos Aukščiausiojo Viešpaties dalelės, neišvengia laiko ir erdvės poveikio. Gyvos esybės – tai pavaldusis *brahmanas*, o Aukščiausiasis Viešpats – dominuojantis Absoliutas. Užmiršus šį akivaizdų faktą, mus užvaldo iliuzija, ir klaidžiodami aklinoje tamsoje galop mes atsiduriame trejopų kančių nelaisvėje. Skaidri žinojimą pasiekusios gyvos esybės sąmonė – tai Dievo sąmonė, kurią įgijusi ji lenkiasi Dievui bet kuriomis aplinkybėmis.

7 TEKSTAS

भवाय नस्त्वं भव विश्वभावन
त्वमेव माताथ सुहृत्पतिः पिता ।
त्वं सद्गुरुर्नः परमं च दैवतं
यस्यानुवृत्त्या कृतिनो बभूविम ॥ ७ ॥

bhavāya nas tvaṁ bhava viśva-bhāvana
tvam eva mātātha suhṛt-patiḥ pitā

tvaṁ sad-gurur naḥ paramaṁ ca daivataṁ
yasyānuvṛttyā kṛtino babhūvima

bhavāya – gerovei; *naḥ* – mūsų; *tvam* – Tavo Šviesybė; *bhava* – būki; *viśva-bhāvana* – visatos kūrėjas; *tvam* – Tavo Šviesybė; *eva* – tikrai; *mātā* – motina; *atha* – taip pat; *suhṛt* – geradaris; *patiḥ* – vyras; *pitā* – tėvas; *tvam* – Tavo Šviesybė; *sat-guruḥ* – dvasinis mokytojas; *naḥ* – mūsų; *paramam* – aukščiausiasis; *ca* – ir; *daivatam* – garbinama Dievybė; *yasya* – kurio; *anuvṛttyā* – sekdami pėdomis; *kṛtinaḥ* – laimingi; *babhūvima* – tapome.

O visatos kūrėjau! Tu – mūsų motina, geradaris, Viešpats, tėvas, dvasinis mokytojas ir mūsų garbinama Dievybė. Mes ėjome Tavo nubrėžtu keliu, ir mus visur lydėjo sėkmė. Todėl meldžiame Tave ir ateityje visada mus laiminti.

Komentaras: Visų geriausiasis Dievo Asmuo, būdamas visatos kūrėju, rūpinasi ir visų gerų gyvų būtybių labu. Dorybingoms gyvoms būtybėms Viešpats pataria klausytis Jo nurodymų, ir tos, kurios Jo paklauso, patiria sėkmę visose gyvenimo srityse. Reikia lenktis tik Viešpačiui – garbinti kitas dievybes nėra būtinybės. Viešpats visagalis, ir jeigu džiuginsime Jį savo paklusnumu, ištikimybe Jo lotoso pėdoms, Jis visokeriopai mus laimins, ir mums seksis tiek materialiame, tiek dvasiniame gyvenime. Žmogaus gyvenimas – tai galimybė suvokti savo amžinąjį ryšį su Dievu ir pasiekti dvasinį pasaulį. Mūsų ryšys su Dievu amžinas, jo neįmanoma nei nutraukti, nei sunaikinti. Mes galim kuriam laikui apie jį užmiršti, bet jeigu vadovausimės Viešpaties nurodymais, kurie išdėstyti visų laikų ir visų tautų šventraščiuose, Viešpaties malone jis gali būti atkurtas.

8 TEKSTAS

अहो सनाथा भवता स्म यद्वयं
त्रैविष्टपानामपि दूरदर्शनम् ।
प्रेमस्मितस्निग्धनिरीक्षणाननं
पश्येम रूपं तव सर्वसौभगम् ॥ ८ ॥

aho sanāthā bhavatā sma yad vayaṁ
traiviṣṭapānām api dūra-darśanam

prema-smita-snigdha-nirīkṣaṇānanaṁ
paśyema rūpaṁ tava sarva-saubhagam

aho – o, kokia laimė; *sa-nāthāḥ* – būti globojamiems šeimininko; *bhavatā* – Tavo Šviesybės; *sma* – kai tapome; *yat vayam* – kaip esame; *traiviṣṭa-pānām* – pusdievių; *api* – taip pat; *dūra-darśanam* – labai retai regimas; *prema-smita* – į meilią šypseną; *snigdha* – mielame; *nirīkṣaṇa-ānanam* – veide; *paśyema* – leiski žvelgti; *rūpam* – į grožį; *tava* – Tavo; *sarva* – didžiausią; *saubhagam* – gėrį.

Kokia laimė, kad šiandien Tu vėl su mumis ir mes vėl esame saugūs šalia Tavęs! Juk Tavo Šviesybė retai aplankai net dangaus gyventojus, o mes galim regėti Tavo šypsantį veidą ir meiliai į mus žvelgiančias Tavo akis. Mes vėl matome Tavo transcendentinį, gėrio sklidiną pavidalą.

Komentaras: Tik tyri bhaktai regi amžiną asmeniškąjį Viešpaties pavidalą. Viešpats anaiptol nėra beasmenis. Jis – Aukščiausiasis Absoliutus Dievo Asmuo. Su atsidavimu Jam tarnaujant, galima išvysti Jį savo akimis, nors tai nepasiekiama net aukštesniųjų planetų gyventojams. Kai Brahmājī ir kiti pusdieviai nori pasitarti su Viešpačiu Viṣṇu – pilnaverte Viešpaties Kṛṣṇos ekspansija, jiems tenka laukti ant pieno vandenyno kranto. Ten, Baltojoje Saloje (Śvetadvīpoje) guli Viešpats Viṣṇu. Mūsų visatoje esantis pieno vandenynas ir Śvetadvīpos planeta yra tikslios Vaikunṭhalokos kopijos. Nei Brahmājī, nei Indra, nei kiti pusdieviai į Śvetadvīpos salą pakliūti negali, bet jie gali perduoti savo žinią Viešpačiui Viṣṇu, vadinamam Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu, nuo pieno vandenyno kranto. Taigi laimė išvysti Viešpatį jiems tenka labai retai, o Dvārakos gyventojai Viešpaties malone gali regėti Jį iš arti, nes jie – tyri bhaktai, nesusitepę karmine veikla ir empiriniais filosofiniais samprotavimais. Tai pirminis gyvų esybių būvis. Kad jį pasiektume, turime atgaivinti savo tikrąją prigimtį. O ji atsiskleidžia tik per dvasinę tarnystę.

9 TEKSTAS

यर्ह्यम्बुजाक्षापससार भो भवान्
कुरून्मधून् वाथ सुहृद्दिदृक्षया ।
तत्राब्दकोटिप्रतिमः क्षणो भवेद्
रविं विनाक्ष्णोरिव नस्तवाच्युत ॥ ९ ॥

yarhy ambujākṣāpasasāra bho bhavān
kurūn madhūn vātha suhṛd-didṛkṣayā
tatrābda-koṭi-pratimaḥ kṣaṇo bhaved
raviṁ vinākṣṇor iva nas tavācyuta

yarhi – kaskart, kai; *ambuja-akṣa* – o lotosaaki; *apasasāra* – išvyksti; *bho* – o; *bhavān* – Tu; *kurūn* – su karaliaus Kuru ainiais; *madhūn* – su Mathuros (Vrajabhūmio) gyventojais; *vā* – arba; *atha* – todėl; *suhṛt-didṛkṣayā* – susitikti; *tatra* – tuo metu; *abda-koṭi* – milijonais metų; *pratimaḥ* – tarytum; *kṣaṇaḥ* – akimirka; *bhavet* – virsta; *ravim* – saulės; *vinā* – be; *akṣṇoḥ* – akių; *iva* – tarytum; *naḥ* – mūsų; *tava* – Tavo; *acyuta* – o neklystantis.

O lotosaaki Viešpatie! Kaskart, kai Tu išvyksti į Mathurą, Vṛndāvaną ar Hastināpurą aplankyti draugų ir giminaičių, kiekviena akimirka be Tavęs prailgsta tarsi milijonas metų. O neklystantis, tada mes esame tarsi neregiai – lyg iš mūsų būtų atimta saulė.

Komentaras: Visi mes labai didžiuojamės savo materialiomis juslėmis, kurios leidžia eksperimentuoti, ieškant atsakymo į klausimą, yra Dievas ar Jo nėra. Tačiau užmirštame, kad mūsų juslės ribotos. Jų veikimo galia priklauso nuo aplinkos sąlygų. Pavyzdžiui, akys mato tik tol, kol šviečia saulė – be saulės šviesos jos matyti negali. Viešpats Śrī Kṛṣṇa – pirmapradis Viešpats, Aukščiausioji Tiesa, – yra tarytum saulė. Be Jo mūsų suvokimas arba klaidingas, arba neišsamus. Saulės priešingybė yra tamsa, o Kṛṣṇos priešingybė – *māyā*, arba iliuzija. Viešpaties Kṛṣṇos spinduliuojama šviesa leidžia Viešpaties bhaktams matyti daiktus tokius, kokie jie yra. Viešpaties malone tyro bhakto akių netemdo neišmanymas. Todėl labai svarbu, kad mes visada regėtumėm Viešpatį Kṛṣṇą; tada galėsime matyti ir save, ir Viešpatį su įvairiom Jo energijom. Neįmanoma ką nors įžiūrėti, kai nėra saulės. Lygiai taip neįmanoma nieko, net savęs, regėti, kai šalia nėra Kṛṣṇos. Be Jo mūsų suvokimą užgožia iliuzija.

10 TEKSTAS

कथं वयं नाथ चिरोषिते त्वयि
प्रसन्नदृष्ट्याखिलतापशोषणम् ।
जीवेम ते सुन्दरहासशोभित-
मपश्यमाना वदनं मनोहरम् ।

इति चोदीरिता वाचः प्रजानां भक्तवत्सलः ।
शृण्वानोऽनुग्रहं दृष्ट्या वितन्वन् प्राविशत्पुरम् ॥१०॥

kathaṁ vayaṁ nātha ciroṣite tvayi
prasanna-dṛṣṭyākhila-tāpa-śoṣaṇam
jīvema te sundara-hāsa-śobhitam
apaśyamānā vadanaṁ manoharam

iti codīritā vācaḥ prajānāṁ bhakta-vatsalaḥ
śṛṇvāno 'nugrahaṁ dṛṣṭyā vitanvan prāviśat puram

katham – kaip; *vayam* – mes; *nātha* – o Viešpatie; *ciroṣite* – beveik visuomet esant išvykus; *tvayi* – Tau; *prasanna* – maloniu; *dṛṣṭyā* – žvilgsniu; *akhila* – visas; *tāpa* – kančias; *śoṣaṇam* – pašalinančiam; *jīvema* – galėsime gyventi; *te* – Tavo; *sundara* – žavios; *hāsa* – šypsenos; *śobhitam* – puošiamo; *apaśyamānāḥ* – nematydami; *vadanam* – veido; *manoharam* – patrauklaus; *iti* – tokius; *ca* – ir; *udīritāḥ* – kalbant; *vācaḥ* – žodžius; *prajānām* – miestiečių; *bhakta-vatsalaḥ* – maloningas bhaktams; *śṛṇvānaḥ* – girdėdamas; *anugraham* – malonę; *dṛṣṭyā* – žvilgsniais; *vitanvan* – dalindamas; *prāviśat* – įžengė; *puram* – į Dvārakāpurį.

O valdove! Jei Tu visą laiką gyvensi svetur, mes nematysime Tavo patrauklaus veido ir Tavo šypsenos, kuri numaldo visas mūsų kančias. Kaipgi mums be Tavęs gyventi?

Išklausęs jų žodžius, Viešpats, kuris yra nepaprastai maloningas Savo valdiniams ir bhaktams, įžengė į Dvāraką ir atsidėkojo už sutikimą, laimindamas juos Savo transcendentiniu žvilgsniu.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa toks patrauklus, kad užtenka sykį patirti Jo žavesio jėgą, ir išsiskyrimas su Juo tampa nebepakeliamas. Kodėl? Todėl, kad mes amžinai susiję su Juo, kaip saulės spinduliai amžinai susiję su saulės disku. Saulės spinduliai – tai molekulinės jos šviesos dalelės; todėl saulės spindulių neįmanoma atskirti nuo saulės. Kartais atrodo, kad užslinkę debesys saulės spindulius nuo saulės atskiria, tačiau iš tikrųjų taip nėra. Tai tik laikinas įspūdis. Tereikia debesims išsisklaidyti, ir saulė vėl šviečia kaip švietusi, skleisdama aplink savo spindulius. Panašiai gyvas esybes – molekulines dvasinės visumos daleles nuo Viešpaties skiria dirbtinė iliuzinės energijos, *māyos*, skraistė. Kai ši skraistė nukrinta, gyva esybė savo akimis išvysta Viešpatį, ir jos kančioms ateina galas. Mes visi norime išsi-

vaduoti iš materialaus gyvenimo kančių, bet nežinom, kaip tai padaryti. Posmas nurodo mums kelią, ir mes patys turim rinktis – eiti juo ar ne.

11 TEKSTAS

मधुभोजदशार्हार्हकुकुरान्धकवृष्णिभिः ।
आत्मतुल्यबलैर्गुप्तां नागैर्भोगवतीमिव ॥११॥

madhu-bhoja-daśārhārha- kukurāndhaka-vṛṣṇibhiḥ
ātma-tulya-balair guptāṁ nāgair bhogavatīm iva

madhu – Madhu; *bhoja* – Bhojos; *daśārha* – Daśārhos; *arha* – Arhos; *kukura* – Kukuros; *andhaka* – Andhakos; *vṛṣṇibhiḥ* – Vṛṣṇio dinastijos palikuonių; *ātma-tulya* – nenusileidžiančių Jam; *balaiḥ* – galia; *guptām* – ginama; *nāgaiḥ* – *nāgų*; *bhogavatīm* – Nāgalokos sostinė; *iva* – tarytum.

Tarytum nāgos, ginantys Nāgalokos sostinę Bhogavatį, ginti Dvāraką stojo Bhoja, Madhu, Daśārha, Arha, Kukura, Andhaka ir kiti Vṛṣṇio palikuonys, jėga nenusileidžiantys Viešpačiui Kṛṣṇai.

Komentaras: Nāgalokos planeta yra žemiau Žemės, todėl, suprantama, saulės spinduliams į ją prasiskverbti sunkiau, tačiau tamsą šioje planetoje išsklaido brangakmeniai, puošiantys *nāgų* – dangaus gyvačių – galvas. Pasakojama, kad šioje planetoje yra daugybė nuostabių sodų, upelių bei kitų grožybių, ir *nāgos* ten gyvena tarsi rojuje. Iš šio teksto taip pat galima suprasti, kad gyventojai akylai saugo savo planetą. Ne mažiau patikimai Dvārakos miestą saugojo Vṛṣṇio palikuonys, kurie savo galia nenusileido Pačiam Viešpačiui – žinoma, tiek, kiek tos galios Jis parodė gyvendamas Žemėje.

12 TEKSTAS

सर्वर्तुसर्वविभवपुण्यवृक्षलताश्रमैः ।
उद्यानोपवनारामैर्वृतपद्माकरश्रियम् ॥१२॥

sarvartu-sarva-vibhava- puṇya-vṛkṣa-latāśramaiḥ
udyānopavanārāmair vṛta-padmākara-śriyam

sarva – visais; *ṛtu* – metų laikais; *sarva* – visos; *vibhava* – gėrybės; *puṇya* – dorybingi; *vṛkṣa* – medžiai; *latā* – vijokliai; *āśramaiḥ* – su atsiskyrėlių trobelėmis; *udyāna* – vaismedžių sodais; *upavana* – gėlynais; *ārāmaiḥ* – pasilinksminimų sodais ir nuostabiais parkais; *vṛta* – juosiamas; *padma-ākara* – puikių vandens telkinių, žydinčių lotosais; *śriyam* – puošniais.

Dvārakāpuris skendo tarp visais metų laikais gamtos dovanojamų gėrybių. Ten stovėjo atsiskyrėlių trobelės, žydėjo sodai, gėlynai ir parkai su lotosų žiedų nusėtais vandens telkiniais.

Komentaras: Tobulumą žmonių civilizacija gali pasiekti tik teisingai naudodamasi gamtos dovanomis. Iš čia pateikto klestinčios Dvārakos aprašymo sužinome, kad miestą supo gėlynai, vaismedžių sodai ir tvenkiniai su juose augančiais lotosais. Posmas nemini nei gamyklų, nei fabrikų, nei skerdyklų – neatskiriamų šiuolaikinių didžiųjų miestų atributų. Bet netgi šiandieninis civilizuotas žmogus tebėra neabejingas gamtos grožiui. Šiuolaikinės civilizuotos visuomenės vadovai kuriasi prie gražiausių sodų ir vandens telkinių, paprastiems žmonėms palikdami tirštai apgyvendintus rajonus toli nuo parkų ir sodų. Dvārakos miestas, sprendžiant iš aprašymo, buvo visai kitoks. Mes skaitome, kad visą *dhāmą* – žmonių gyvenamus rajonus – supo sodai ir parkai su vandens telkiniais, kuriuose augo lotosai. Gyvenama buvo iš gamtos dovanų – vaisių bei gėlių – malonės. Žmonės apsiėjo be pramonės įmonių, kurios ir yra kaltos dėl to, jog dauguma žmonių dabar gyvena purvinose lūšnose ir lindynėse. Civilizacijos pažangą rodo ne gamyklų ir fabrikų, naikinančių žmogaus jausmus ir gebėjimus, skaičiaus augimas, o tai, kiek ji skatina atsiskleisti žmoguje glūdinčias dvasines galimybes, įgalinančias grįžti pas Dievą. Gamyklų ir fabrikų kūrimas – tai *ugra-karma*, pasibjaurėtina veikla. Ji užgožia kilnius žmogaus ir visos visuomenės jausmus ir paverčia pasaulį požeminiu demonų kalėjimu.

Šiame posme paminėti dorybingi medžiai, kurie visais metų laikais krauna žiedus ir nokina vaisius. Nedorybingi medžiai – tai bevertis atvašynas, tetinkantis kurui. Mūsų laikais tokiais medžiais apsodinamos šalikelės. Žmogaus energija turi būti panaudota teisingai, puoselėjant subtilius jausmus ir ugdant dvasinę sąmonę, kuri išspręstų visas gyvenimo problemas. Vaisiai, gėlės, gražūs sodai, parkai, lotoso žiedais nusėti tvenkiniai, juose žaidžiančios antys ir gulbės, karvės, gausiai aprūpinančios žmogų pienu, – visa tai skatina subtiliųjų žmogaus kūno audinių formavimąsi. Ir priešingai – požeminis kasyklų pragaras, gamyklos ir fabrikai formuoja demoniškus darbo liaudies polinkius. Pasiturinčiųjų sluoksnis klesti darbi-

ninkų klasės sąskaita, todėl tarp jų įvairiomis dingstimis dažnai kyla aršūs konfliktai. Šiame posme aprašyta Dvārakādhāma – civilizuotos visuomenės pavyzdys.

13 TEKSTAS

गोपुरद्वारमार्गेषु कृतकौतुकतोरणाम् ।
चित्रध्वजपताकाग्रैरन्तः प्रतिहतातपाम् ॥१३॥

gopura-dvāra-mārgeṣu kṛta-kautuka-toraṇām
citra-dhvaja-patākāgrair antaḥ pratihatātapām

gopura – miesto vartai; *dvāra* – durys; *mārgeṣu* – keliuose; *kṛta* – paruoštos; *kautuka* – šventės proga; *toraṇām* – papuoštos arkos; *citra* – spalvingos; *dhvaja* – vėliavos; *patākā-agraiḥ* – ryškiais ženklais; *antaḥ* – viduje; *pratihata* – saugojo; *ātapām* – nuo saulės.

Viešpaties atvykimo proga miesto vartai, namų durys, girliandomis nukabinėtos arkos palei kelią – viskas buvo šventiškai išpuošta bananmedžiais ir mango lapais. Vėliavos, girliandos, spalvingos emblemos ir šūkiai teikė šešėlį, saugodami nuo saulės.

Komentaras: Puošmenos ypatingoms iškilmėms taip pat buvo gamtos dovanos: bananų ir mango medžių lapai, vaisiai bei gėlės. Mango bei banano medžiai ir kokoso palmės lig šiolei laikomi sėkmės simboliais. Ant vėliavų, apie kurias čia kalbama, puikavosi įžymių Viešpaties tarnų – Garuḍos arba Hanumāno – atvaizdai. Bhaktai ir šiandien garbina tokius atvaizdus ir puošmenas, nes Viešpačiui kur kas maloniau matyti, kad garbinamas Jo bhaktas, nei būti garbinamam Pačiam.

14 TEKSTAS

सम्मार्जितमहामार्गरथ्यापणकचत्वराम् ।
सिक्तां गन्धजलैरुप्तां फलपुष्पाक्षताङ्कुरैः ॥१४॥

sammārjita-mahā-mārga- rathyāpaṇaka-catvarām
siktāṁ gandha-jalair uptāṁ phala-puṣpākṣatāṅkuraiḥ

sammārjita – kruopščiai išvalyti; *mahā-mārga* – svarbiausi keliai; *rathya* – gatvės ir tuneliai; *āpaṇaka* – turgavietės; *catvarām* – aikštės; *siktām* – pašlakstyti; *gandha-jalaiḥ* – kvapiaisiais vandenim; *uptām* – nubarstyti; *phala* – vaisiais; *puṣpa* – gėlėmis; *akṣata* – sveikais; *aṅkuraiḥ* – grūdais.

Svarbiausi keliai, gatvės ir tuneliai, turgavietės ir aikštės buvo kruopščiai išvalytos ir pašlakstytos kvapiaisiais vandenim. Atvykstančio Viešpaties garbei visur buvo barstomi vaisiai, gėlės ir grūdai.

Komentaras: Dvārakādhāmos keliai, gatvės ir tuneliai buvo apšlakstyti kvapiaisiais vandenim, paruoštais iš gėlių (tokių, kaip rožės ir *keoros*). Gatvės, turgavietės ir aikštės buvo kruopščiai išvalytos. Iš aprašymo galima spręsti, kad Dvārakādhāma – gana didelis miestas. Jame būta daug gėlėmis bei vaisiais skoningai išpuoštų plačių kelių, gatvių, aikščių, parkų, sodų bei vandens telkinių. Viešpaties atvykimo garbei gėlėmis, vaisiais bei grūdais buvo nubarstytos ir viešosios vietos. Daiginti grūdai ir prinokę vaisiai laikomi sėkmės simboliais, todėl švenčių dienomis indai ir šiandien juos naudoja puošybai.

15 TEKSTAS

द्वारि द्वारि गृहाणां च दध्यक्षतफलेक्षुभिः ।
अलङ्कृतां पूर्णकुम्भैर्बलिभिर्धूपदीपकैः ॥१५॥

dvāri dvāri gṛhāṇāṁ ca dadhy-akṣata-phalekṣubhiḥ
alaṅkṛtāṁ pūrṇa-kumbhair balibhir dhūpa-dīpakaiḥ

dvāri dvāri – kiekvienos durys; *gṛhāṇām* – visų gyvenamųjų pastatų; *ca* – ir; *dadhi* – varške; *akṣata* – sveikais; *phala* – vaisiais; *ikṣubhiḥ* – cukranendrėmis; *alaṅkṛtām* – papuoštos; *pūrṇa-kumbhaiḥ* – vandens sklidinais ąsočiais; *balibhiḥ* – ir garbinimo atributais; *dhūpa* – smilkalais; *dīpakaiḥ* – lempelėmis.

Ties kiekvieno namo slenksčiu galėjai matyti sėkmės simbolius: indus su varške, sveikus vaisius, cukranendres, vandens sklidinus ąsočius ir garbinimui skirtus atributus – smilkalus bei lempeles.

Komentaras: Vediškosios sutikimo ceremonijos anaiptol nėra šaltos ar oficialios. Sutikdami Viešpatį žmonės, kaip sakyta, puošė kelius bei gatves

ir kiekvienas pagal išgales garbino Viešpatį įvairiais atributais: smilkalais, lempelėmis, gėlėmis, saldumynais, vaisiais ir kitais gardėsiais. Viskas buvo aukojama Viešpačiui, o paaukoto maisto likučiai buvo dalinami susirinkusiems gyventojams. Taigi Viešpaties sutikimas buvo visai nepanašus į šaltus, oficialius šių laikų sutikimus. Žmonės kiekvienuose namuose buvo pasiruošę iškilmingai sutikti Viešpatį, ties kiekvienu namu keliuose ir gatvėse buvo vaišinamas kiekvienas praeivis, todėl šventė suteikė visiems daug džiaugsmo. Iškilmės negali apsieiti be vaišių – tokia Vedų kultūros tradicija.

16–17 TEKSTAI

निशम्य प्रेष्ठमायान्तं वसुदेवो महामनाः ।
अक्रूरश्चोग्रसेनश्च रामश्चाद्भुतविक्रमः ॥१६॥

प्रद्युम्नश्चारुदेष्णश्च साम्बो जाम्बवतीसुतः ।
प्रहर्षवेगोच्छशितशयनासनभोजनाः ॥१७॥

niśamya preṣṭham āyāntaṁ vasudevo mahā-manāḥ
akrūraś cograsenaś ca rāmaś cādbhuta-vikramaḥ

pradyumnaś cārudeṣṇaś ca sāmbo jāmbavatī-sutaḥ
praharṣa-vegocchaśita- śayanāsana-bhojanāḥ

niśamya – vos išgirdę; *preṣṭham* – apie brangiausiojo; *āyāntam* – sugrįžimą; *vasudevaḥ* – Vasudeva (Kṛṣṇos tėvas); *mahā-manāḥ* – kilniaširdis; *akrūraḥ* – Akrūra; *ca* – ir; *ugrasenaḥ* – Ugrasena; *ca* – ir; *rāmaḥ* – Balarāma (vyresnysis Kṛṣṇos brolis); *ca* – ir; *adbhuta* – antžmogiškos; *vikramaḥ* – galios; *pradyumnaḥ* – Pradyumna; *cārudeṣṇaḥ* – Cārudeṣṇa; *ca* – ir; *sāmbaḥ* – Sāmba; *jāmbavatī-sutaḥ* – Jāmbavatės sūnus; *praharṣa* – didžiulės laimės; *vega* – jėgos; *ucchaśita* – paveikti; *śayana* – gulėjimą; *āsana* – sėdėjimą; *bhojanāḥ* – valgymą.

Sužinoję, kad jų brangiausiasis Kṛṣṇa jau arti Dvārakādhāmos, kilniaširdis Vasudeva, Akrūra, Ugrasena, antžmogiška galia apdovanotasis Balarāma, Pradyumna, Cārudeṣṇa, Jāmbavatės sūnus Sāmba – visi net pašoko iš džiaugsmo, užmiršę apie valgį ir poilsį.

Komentaras: Vasudeva – karaliaus Śūrasenos sūnus, Devakės vyras ir Viešpaties Śrī Kṛṣṇos tėvas. Turėjo seserį, vardu Kuntī, ir dukrą, vardu Subhad-

rā. Subhadrā ištekėjo už savo pusbrolio Arjunos (kai kuriose Indijos dalyse ši tradicija lig šiolei gyva). Vasudeva buvo paskirtas Ugrasenos ministru, vėliau vedė aštuonias Ugrasenos brolio Devakos dukteris. Devakī – viena jų. Vasudeva nesipriešino įkalinamas savo svainio Kaṁsos ir pažadėjo jam aštuntąjį Devakės vaiką. Tačiau Kṛṣṇos valia Kaṁsa vaiko negavo. Vasudeva buvo Pāṇḍavų dėdė iš motinos pusės, todėl aktyviai dalyvavo Pāṇḍavų apsivalymo apeigose. Tai jis siuntė į Śatasṛṅga Parvatą šventiko Kaśyapos, kuris šias apeigas atliko. Kai už Kaṁsos kalėjimo grotų gimė Kṛṣṇa, Vasudeva Jį pernešė į Gokulą, į Kṛṣṇos įtėvio Nandos Mahārājos namus. Kṛṣṇa su Baladeva pasitraukė iš šio pasaulio anksčiau už Vasudevą, todėl laidojimo apeigas Vasudevai atliko jo sūnėnas Arjuna.

Akrūra – vyriausiasis Vṛṣṇio dinastijos karo vadas ir didis Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas. Jis pasiekė dvasinės tarnystės Viešpačiui tobulumą, vykdydamas tik vieną dvasinės tarnystės veiklos dalį – melsdamasis Viešpačiui. Ahūkos dukros Sūtanės vyras. Palaikė Arjuną, kai šis, Kṛṣṇai sutikus, pagrobė Subhadrą. Po šio įvykio Akrūra su Kṛṣṇa aplankė Arjuną ir įteikė jam dovanų kraičiui. Akrūra dalyvavo ir Subhadros sūnaus Abhimanyu vestuvėse su Uttara, Mahārājos Parīkṣito motina. Ahūka, Akrūros uošvis, nebuvo labai prielankus Akrūrai, bet abu jie buvo Viešpaties bhaktai.

Ugrasena – vienas iš galingų Vṛṣṇio dinastijos karalių, Mahārājos Kuntibhojos pusbrolis. Kitas jo vardas – Ahūka. Vasudeva buvo jo ministras, o galingasis Kaṁsa – sūnus. Kaṁsa uždarė savo tėvą į kalėjimą, o pats pasiskelbė Mathuros karaliumi. Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo brolio, Viešpaties Baladevos, malone Kaṁsa buvo nužudytas, ir į sostą vėl sugrįžo Ugrasena. Šālvai užpuolus Dvārakos miestą, Ugrasenos narsumas privertė priešą atsitraukti. Ugrasena klausinėjo Nāradą apie Viešpaties Kṛṣṇos dieviškumą. Kai išmušė Yadu dinastijos žūties valanda, Ugrasenai buvo įteiktas geležies gabalas, radęsis iš Sāmbos įsčių. Jis geležies gabalą sutrupino ir, sutrynęs į miltus, Dvārakos pakrantėj sumaišė su jūros vandeniu. Po to uždraudė Dvārakos mieste ir visoj karalystėj vartoti svaigiuosius gėrimus. Po mirties Ugrasena pelnė išvadavimą.

Baladeva – dieviškasis Vasudevos ir jo žmonos Rohiṇės sūnus. Jį dar vadina Rohiṇī-nandana, mylimiausiu Rohiṇės sūnumi. Kai Vasudeva abipusiu susitarimu atsidūrė Kaṁsos kalėjime, Baladevą ir Jo motiną Rohiṇę ėmėsi globoti Nanda Mahārāja. Taigi Nanda Mahārāja – ir Baladevos, ir Viešpaties Kṛṣṇos įtėvis. Ir nors Viešpats Kṛṣṇa ir Viešpats Baladeva – netikri broliai, nuo pat vaikystės Jie augo drauge. Baladeva – pilnavertė Aukščiausiojo Dievo Asmens apraiška, todėl Savo galia nenusileidžia Viešpačiui Kṛṣṇai. Jis priklauso *viṣṇu-tattvai* (Dievo kategorijai). Kartu su Śrī

Kṛṣṇa dalyvavo Draupadės *svayaṁvaros* ceremonijoje. Kai pagal Śrī Kṛṣṇos sumanymą Arjuna pagrobė Subhadrą, Baladeva labai supyko ant Arjunos ir norėjo jį vietoje nužudyti. Bet Śrī Kṛṣṇa, užtardamas Savo brangų draugą, puolė Viešpačiui Baladevai po kojų maldaudamas Jo nerūstauti. Śrī Baladevos širdis suminkštėjo. Kartą Kauravos Jį labai supykdė. Tąsyk Baladeva norėjo visą jų miestą nugramzdinti Yamunoje, tačiau kai Kauravos nusilenkė prie Jo dieviškų lotoso pėdų, Jo pyktis atslūgo. Iš tikrųjų Jis yra septintasis Devakės sūnus, turėjęs gimti Devakei prieš Viešpatį Kṛṣṇą, bet Viešpaties valia Jis buvo perneštas į Rohiṇės įsčias ir taip išsigelbėjo nuo Kaṁsos rūstybės. Todėl Jis dar vadinamas Saṅkarṣaṇa. (Viena iš pilnaverčių Śrī Baladevos dalių taip pat vadinama Saṅkarṣaṇa.) Baladeva Jis vadinamas todėl, kad Savo galia nenusileidžia Viešpačiui Kṛṣṇai ir duoda Savo bhaktams dvasinės jėgos. Vedose sakoma, kad be Baladevos malonės niekas negali patirti Aukščiausiojo Viešpaties. *Bala* reiškia dvasinę, ne fizinę jėgą. Kai kurie menkesnės nuovokos žmonės įsitikinę, kad *bala* – fizinė jėga. Tačiau fizine jėga nepasieksi dvasinio tobulumo. Žuvus materialiam kūnui, nebelieka ir fizinės galios, o dvasinė jėga drauge su dvasine siela pereina į kitą kūną. Todėl iš Baladevos gauta jėga neišsenkama. Ji amžina. Tad Baladeva – pirmasis visų bhaktų dvasinis mokytojas.

Śrī Baladeva mokėsi pas Sāndīpanį Munį ir buvo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos mokslo draugas. Vaikystėje kartu su Śrī Kṛṣṇa nužudė daugybę *asurų* (pvz., Dhenukāsurą Tālavanos girioje). Kurukṣetros mūšio metu laikėsi neutraliteto ir dėjo visas pastangas, kad mūšio būtų išvengta. Duryodhanai jautė didesnį prielankumą, bet vis dėlto išliko nešališkas. Jis buvo kautynių vėzdais tarp Duryodhanos ir Bhīmasenos liudininkas, ir kai Bhīmasena sudavė Duryodhanai smūgį į klubus, žemiau juosmens, labai supyko ant Bhīmasenos ir norėjo atkeršyti jam už negarbingą poelgį. Bet Viešpats Śrī Kṛṣṇa išgelbėjo Bhīmą nuo Jo rūstybės. Bjaurėdamasis Bhīmasena, Baladeva paskubomis paliko kovos vietą. Vos Jam pasišalinus, Duryodhana negyvas susmuko ant žemės. Būdamas Arjunos sūnaus Abhimanyu dėdė iš motinos pusės, Baladeva vadovavo Abhimanyu laidojimo apeigoms, nes nė vienas iš sielvarto prislėgtų Pāṇḍavų to padaryti negalėjo. Paliekant šį pasaulį, iš Jo burnos išniro didžiulė balta gyvatė Śeṣanāga ir nusinešė Jį su savimi.

Pradyumna – Kāmadevos (pasak kitų šaltinių – Sanat-kumāros) inkarnacija, Dievo Asmens Viešpaties Śrī Kṛṣṇos bei pirmosios Dvārakos karalienės Lakṣmīdevės Śrīmatės Rukmiṇės sūnus. Vienas iš tų, kurie sveikino Arjuną vestuvių su Subhadra proga. Įžymus karvedys, greta kitų kovojęs su Śālva. Mūšio lauke krito be sąmonės, ir jo vežėjas išvežė jį iš mūšio lauko.

Nepatenkintas jo poelgiu, Pradyumna jį subarė. Vėliau, vėl stojęs į kovą su Śālva, jį nugalėjo. Iš Nārados pasakojimų sužinojo apie įvairius pusdievius. Jis – viena iš keturių pilnaverčių Viešpaties Śrī Kṛṣṇos ekspansijų (trečioji). Klausinėjo savo tėvą Śrī Kṛṣṇą apie brahmanų šlovę. Kilus brolžudiškam karui tarp Yadu palikuonių, žuvo nuo Bhojos – kito Vṛṣṇio dinastijos karaliaus – rankos. Po mirties jis atgavo savo pirmykštę padėtį.

Carudeṣṇa – kitas Viešpaties Śrī Kṛṣṇos ir Rukmiṇīdevės sūnus. Jis taip pat dalyvavo Draupadės *svayaṁvaros* ceremonijoje. Buvo didis karžygys, kaip ir jo broliai bei tėvas. Jis susirėmė su Vivinidhaka ir jį nukovė.

Sāmba – vienas žymiausių Yadu dinastijos didvyrių, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos ir Jo žmonos Jāmbavatės sūnus. Meną šaudyti iš lanko įvaldė padedamas Arjunos. Buvo Mahārājos Yudhiṣṭhiros parlamento narys. Dalyvavo Mahārājos Yudhiṣṭhiros surengtoje Rājasūya-yajñoje. Prabhāsa-yajños metu, susirinkus visiems Vṛṣṇiams, Viešpaties Baladevos akivaizdoje Sātyakis išgyrė šlovingus jo darbus. Kartu su savo tėvu Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa dalyvavo Yudhiṣṭhiros surengtoje *aśvamedha-yajñoj.* Kartą broliai perrengė jį nėščia moterimi ir nuvedė pas *ṛṣius.* Sāmba juokais paklausė *ṛṣių*, kas jam gims. *Ṛṣiai* atsakė, kad jis pagimdys gabalą geležies, kuris tapsiąs brolžudiško Yadu šeimos karo priežastimi. Kitos dienos rytą iš tikrųjų Sāmbai gimė geležies gabalas. Jis buvo perduotas Ugrasenai, kad šis imtųsi būtinų priemonių. Vėliau kilo išpranašautasis brolžudiškas karas, ir Sāmba jame žuvo.

Taigi, atidėję į šalį visus darbus, poilsį ir valgį, Viešpaties Kṛṣṇos sūnūs išskubėjo iš rūmų pasitikti savo garsiojo tėvo.

18 TEKSTAS

वारणेन्द्रं पुरस्कृत्य ब्राह्मणैः ससुमङ्गलैः ।
शङ्खतूर्यनिनादेन ब्रह्मघोषेण चादृताः ।
प्रत्युज्जग्मू रथैर्हृष्टाः प्रणयागतसाध्वसाः ॥१८॥

vāraṇendraṁ puraskṛtya brāhmaṇaiḥ sasumaṅgalaiḥ
śaṅkha-tūrya-ninādena brahma-ghoṣeṇa cādṛtāḥ
pratyujjagmū rathair hṛṣṭāḥ praṇayāgata-sādhvasāḥ

vāraṇa-indram – dramblius, simbolizuojančius sėkmę; *puraskṛtya* – pastatę priešaky; *brāhmaṇaiḥ* – brahmanų; *sa-sumaṅgalaiḥ* – su gera žadančiais ženklais; *śaṅkha* – kriauklių; *tūrya* – ragų; *ninādena* – garsais; *brahma-ghoṣeṇa* – Vedų himnų giedojimu; *ca* – ir; *ādṛtāḥ* – šlovinamo; *prati* – link;

ujjagmuḥ – nuskubėjo; *rathaiḥ* – vežimuose; *hṛṣṭāḥ* – džiaugsmingai nusiteikę; *praṇayāgata* – kupini meilės; *sādhvasāḥ* – pagarbiai.

Sėdę į vežimus, drauge su brahmanais, nešinais gėlėmis bei kitais gera žadančiais ženklais, jie išskubėjo pasitikti Viešpaties. Priekyje žengė drambliai — visokeriopos sėkmės simbolis. Iš visų pusių gaudė kriauklės bei ragai, skambėjo Vedų himnai. Taip buvo reiškiama meilė ir pagarba Viešpačiui.

Komentaras: Sutikti didžią asmenybę Vedų tradicijos reikalauja su pagarba ir meile. Sukurti šventišką sutikimo atmosferą daugiausia padeda jau minėti atributai: kriauklės, gėlės, smilkalai, išpuošti drambliai ir Vedų posmai, kuriuos deklamuoja prityrę brahmanai. Tokių sutikimų metu labai nuoširdūs būna tiek pasitinkantys, tiek ir tie, kuriuos sutinka.

19 TEKSTAS

वारमुख्याश्च शतशो यानैस्तद्दर्शनोत्सुकाः ।
लसत्कुण्डलनिर्भातकपोलवदनश्रियः ॥१९॥

vāramukhyāś ca śataśo yānais tad-darśanotsukāḥ
lasat-kuṇḍala-nirbhāta- kapola-vadana-śriyaḥ

vāramukhyāḥ – pagarsėjusių prostitučių; *ca* – ir; *śataśaḥ* – šimtai; *yānaiḥ* – ekipažais; *tat-darśana* – pasitikti Jo (Viešpaties Śrī Kṛṣṇos); *utsukāḥ* – nekantraujančių; *lasat* – kabantys; *kuṇḍala* – auskarai; *nirbhāta* – tviskantys; *kapola* – kakta; *vadana* – veidas; *śriyaḥ* – grožis.

Sykiu paskui juos savo ekipažais patraukė ir šimtai pagarsėjusių prostitučių, kurios netvėrė noru pamatyti Viešpatį. Nuostabius jų veidus puošė tviskantys auskarai, dar labiau paryškindami jų kaktų grožį.

Komentaras: Mes turime būti pakantūs net prostitutėms, jeigu jos yra Viešpaties bhaktės. Ir šiandien Indijos didmiesčiuose didžiuma prostitučių yra nuoširdžios Viešpaties bhaktės. Kartais likimas priverčia žmogų imtis tokios profesijos, kuri visuomenės akyse pagarbos nepelno, bet ji netrukdo su atsidavimu tarnauti Viešpačiui. Niekas negali kliudyti Viešpaties dvasinei tarnystei. Posmas rodo, jog dar anuomet, maždaug prieš penkis tūkstančius metų, Dvārakos mieste, kuriame gyveno Viešpats Kṛṣṇa, prostitu-

čių būta. Tai reiškia, jog prostitutės būtinos, norint visuomenėje palaikyti tvarką. Jeigu vyriausybė atidaro vyno parduotuves, tai dar nereiškia, kad ji skatina girtavimą. Dalykas tas, kad yra kategorija žmonių, kurie girtuokliaus bet kuria kaina, o ir patirtis parodė, jog „sausas įstatymas“ daugelyje didmiesčių tik dar labiau skatina nelegalią prekybą vynu. Analogiškos sąlygos turi būti sudarytos ir vyrams, kurie neranda pasitenkinimo namuose. Jei nebus prostitučių, šie žemų polinkių vyrai tvirkins padorias moteris. Geriau, kai prostitutės yra prieinama prekė, – taip lengviau išsaugoti visuomenės dorą. Geriau toleruoti prostitutes kaip klasę negu skatinti pačios visuomenės ištvirkimą. Iš tikrųjų pasitaisyti žmonės galės tik tada, kai įgis dvasinių žinių ir taps Viešpaties bhaktais. Tai pašalins visus faktorius, bloginančius gyvenimą. Śrī Bilvamaṅgala Ṭhākura – didis *vaiṣṇavų ācārya* iš Viṣṇusvāmio mokyklos – dar gyvendamas su šeima buvo pametęs galvą dėl prostitutės Cintāmaṇės, kuri buvo Viešpaties bhaktė. Vieną naktį Ṭhākura atėjo pas Cintāmaṇę per smarkią liūtį, žaibams pašėlusiai trankant. Tai, kad Ṭhākura ryžosi ateiti pas ją tokią šiurpią naktį, nepabūgęs plaukti per šėlstančią upę, pribloškė Cintāmaṇę. Ji garsiai nusistebėjo, kad jis žavisi tokios niekingos kaip ji moters kaulais ir mėsa – verčiau savo potraukį nukreipti tinkama linkme – į Viešpaties tarnystę, ir tokiu būdu išsiugdyti potraukį transcendentiniam Viešpačiui. Tai buvo lemtinga akimirka Ṭhākuros gyvenime: prostitutės žodžiai paskatino jį pasukti dvasinio pažinimo keliu, ir vėliau šią moterį jis ėmė laikyti savo dvasiniu mokytoju. Ne sykį savo literatūriniuose kūriniuose jis šlovino Cintāmaṇę, parodžiusią jam tiesos kelią.

„Bhagavad-gītoje“ (9.32) Viešpats sako: „O Pṛthos sūnau, besąlygiškai, su atsidavimu Man tarnaudami, net žemiausios kilmės *caṇḍālos*, net gimusieji bedievių šeimose ir prostitutės pasieks gyvenimo tobulumą, nes nei žema kilmė, nei žmogaus darbo pobūdis nėra kliūtis dvasinės tarnystės kelyje. Šis kelias atviras kiekvienam, kuris panori juo eiti“.

Posmas byloja, kad Dvārakos prostitutės, karščiausiai troškusios išvysti Viešpatį, buvo Jo tyros bhaktės, taigi, pasak cituoto „Bhagavad-gītos“ posmo, jos ėjo išsivadavimo keliu. Todėl vienintelis pertvarkymas, reikalingas visuomenei, – tai organizuotos pastangos, kad piliečiai taptų Viešpaties bhaktais. Tada savaime atsiskleis jų dorybės, būdingos dangaus gyventojams. Viešpačiui neatsidavę žmonės, kad ir kokie jie būtų tobuli materialia prasme, neturi jokių teigiamų ypatybių. Skirtumas tarp jų tas, kad Viešpaties bhaktai eina išsivadavimo keliu, o nebhaktai – keliu, kuris veda į dar didesnę materialią nelaisvę. Civilizacijos pažangą rodo žmonių išsilavinimas ir laimėjimai išsivadavimo kelyje.

20 TEKSTAS

नटनर्तकगन्धर्वाः सूतमागधवन्दिनः ।
गायन्ति चोत्तमश्लोकचरितान्यद्भुतानि च ॥२०॥

naṭa-nartaka-gandharvāḥ sūta-māgadha-vandinaḥ
gāyanti cottamaśloka- caritāny adbhutāni ca

naṭa – aktoriai; *nartaka* – šokėjai; *gandharvāḥ* – dangiškieji dainiai; *sūta* – profesionalūs istorikai; *māgadha* – profesionalūs genealogijos žinovai; *vandinaḥ* – išprusę oratoriai; *gāyanti* – šlovino; *ca* – atitinkamai; *uttamaśloka* – Aukščiausiojo Viešpaties; *caritāni* – darbus; *adbhutāni* – antžmogiškus; *ca* – ir.

Antžmogiškų Viešpaties žaidimų įkvėpti, prityrę dramaturgai, aktoriai, šokėjai, dainininkai, istorikai, genealogijos žinovai ir išprusę oratoriai – visi šlovino Viešpatį kas kaip mokėjo. Ilgai netilo jų sveikinimai.

Komentaras: Iš šio posmo aišku, kad ir prieš penkis tūkstančius metų visuomenėje neapsieita be dramaturgų, aktorių, šokėjų, dainininkų, istorikų, genealogijos žinovų, oratorių. Šokėjai, dainininkai ir dramos aktoriai daugiausia buvo kilę iš *śūdrų*, o istorijos, genealogijos žinovai bei oratoriai – iš brahmanų. Visi jie priklausė tam tikrai kastai ir gaudavo atitinkamą pasirengimą savo šeimose. Dramaturgus, šokėjus, dainininkus, istorikus, genealogijos žinovus bei oratorius domino ne paprasti įvykiai, o antžmogiški įvairių amžių ir epochų Viešpaties darbai. Šie darbai užrašyti nesilaikant chronologinės tvarkos. Purāṇos aprašo tik tuos istorinius įvykius, kurie susiję su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Jie vyko skirtingais amžiais skirtingose planetose, todėl čia nerasime chronologinio nuoseklumo. Dėl šios priežasties mūsų dienų istorikai nemato tarp jų ryšio ir nepagrįstai teigia, jog Purāṇos – tai tiesiog pramanytos istorijos.

Dar prieš šimtą metų pagrindinė sceninių vaidinimų tema Indijoj buvo antžmogiški Aukščiausiojo Viešpaties darbai. *Yatros* trupės statė nuostabias pjeses apie antžmogiškus Viešpaties darbus, jas su malonumu žiūrėjo paprasti žmonės, ir net beraštis žemdirbys, neturintis beveik jokio akademinio pasiruošimo, susipažindavo su Vedų šventraščiais. Todėl dvasiniam paprastų žmonių švietimui reikalingi ir aktoriai, ir šokėjai, ir dainininkai, ir oratoriai. Genealogijos žinovai pateikdavo tikslią informaciją apie tos ar

kitos šeimos narius. Net ir mūsų laikais šventose Indijos vietose gidai gali tiksliai nusakyti naujai atvykusio piligrimo genealogiją. Nepaprasti jų sugebėjimai dažnai pritraukia minias smalsuolių, geidžiančių gauti jiems taip rūpimų žinių.

21 TEKSTAS

भगवांस्तत्र बन्धूनां पौराणामनुवर्तिनाम् ।
यथाविध्युपसङ्गम्य सर्वेषां मानमादधे ॥२१॥

bhagavāṁs tatra bandhūnāṁ paurāṇām anuvartinām
yathā-vidhy upasaṅgamya sarveṣāṁ mānam ādadhe

bhagavān – Śrī Kṛṣṇa, Dievo Asmuo; *tatra* – ten; *bandhūnām* – prie draugų ir giminaičių; *paurāṇām* – miestelėnų; *anuvartinām* – atėjusių Jo sutikti ir pasveikinti; *yathā-vidhi* – deramai; *upasaṅgamya* – priartėjęs; *sarveṣām* – kiekvienam; *mānam* – pagarbą; *ādadhe* – išreiškė.

Dievo Asmuo Viešpats Kṛṣṇa priėjo prie jų ir deramai pagerbė draugus, giminaičius, miestelėnus – visus, kurie atėjo Jo sutikti ir pasveikinti.

Komentaras: Aukščiausiasis Dievo Asmuo – nei beasmenė idėja, nei koks pasyvus objektas, nesugebantis atsiliepti į Savo bhaktų jausmus. Pažymėtinas šio posmo žodis *yathā-vidhi* – „kaip dera“. Viešpats kaip dera atliepia Savo gerbėjams ir bhaktams, kurių yra įvairių kategorijų. Suprantama, tyri bhaktai iš tikrųjų priklauso vienai kategorijai, nes jų tarnystės objektas vienas – Viešpats. Tad ir Viešpats, būdamas labai dėmesingas, atitinkamai atsiliepia į Savo tyrų bhaktų jausmus. Tačiau yra žmonių, kurie laiko Jį beasmeniu, todėl Viešpats Savo ruožtu niekada nesikiša į jų gyvenimą. Kiekvieną Jis apdovanoja pagal jo dvasinio sąmoningumo lygį. Šis posmas, pasakojantis, kaip Dvārakos gyventojai sutiko Kṛṣṇą, yra tokio abipusio ryšio pavyzdys.

22 TEKSTAS

प्रह्वाभिवादनाश्लेषकरस्पर्शस्मितेक्षणैः ।
आश्वास्य चाश्वपाकेभ्यो वरैश्चाभिमतैर्विभुः ॥२२॥

prahvābhivādanāśleṣa- kara-sparśa-smitekṣaṇaiḥ
āśvāsya cāśvapākebhyo varaiś cābhimatair vibhuḥ

prahvā – nulenkdamas galvą; *abhivādana* – pasisveikindamas žodžiais; *āśleṣa* – apglėbdamas; *kara-sparśa* – paspausdamas ranką; *smita-īkṣaṇaiḥ* – pasiųsdamas šypseną; *āśvāsya* – padrąsindamas; *ca* – ir; *āśvapākebhyaḥ* – net ir tuos, kurie priklausė šunėdžių luomui; *varaiḥ* – dovanodamas palaiminimus; *ca* – taip pat; *abhimataiḥ* – trokštamus; *vibhuḥ* – visagalis.

Kiekvieną sutinkantįjį visagalis Viešpats sveikino nulenkdamas galvą, tardamas sveikinimo žodį, apglėbdamas ar paspausdamas ranką. Jis žvelgė į juos ir šypsojosi, padrąsindamas ir laimindamas netgi pačius žemiausius žmones.

Komentaras: Pasitikti Viešpatį Śrī Kṛṣṇą atėjo visų sluoksnių žmonės: čia buvo ne tik Jo tėvas Vasudeva, senelis Ugrasena ir mokytojas Garga Munis, bet ir prostitutės bei *caṇḍālos*, mintantys šuniena. Ir kiekvieną Viešpats pasveikino taip, kaip reikalavo to žmogaus luomas ir visuomeninė padėtis. Kaip tyros gyvos esybės, visi esame atskirtos neatsiejamos Viešpaties dalelės. Visi esame amžinai susieti su Viešpačiu, todėl nė viena būtybė nėra Jam svetima. Pagal tai, kiek tyros gyvos būtybės yra susitepusios materija, kokios gamtos *guṇos* jas veikia, jos skiriamos prie tos ar kitos kategorijos. Tačiau kiekvieną Savo dalelę Viešpats myli vienodai, nepaisydamas materialios padėties skirtumų. Jis nužengia į Žemę vieninteliu tikslu – pakviesti materialistiškas gyvas būtybes sugrįžti į Savo karalystę, ir išmintingi žmonės pasinaudoja šia galimybe, kurią Dievo Asmuo suteikia visoms gyvoms būtybėms. Nė vienai gyvai būtybei neužginta įžengti į Dievo karalystę – viskas priklauso nuo jos pačios apsisprendimo.

23 TEKSTAS

स्वयं च गुरुभिर्विप्रैः सदारैः स्थविरैरपि ।
आशीर्भिर्युज्यमानोऽन्यैर्वन्दिभिश्चाविशत्पुरम् ॥२३॥

svayaṁ ca gurubhir vipraiḥ sadāraiḥ sthavirair api
āśīrbhir yujyamāno 'nyair vandibhiś cāviśat puram

svayam – Pats; *ca* – taip pat; *gurubhiḥ* – vyresniųjų giminaičių; *vipraiḥ* – brahmanų; *sadāraiḥ* – su žmonomis; *sthaviraiḥ* – pasiligojusių; *api* – taip

pat; *āśīrbhiḥ* – palaiminimais; *yujyamānaḥ* – šlovinamas; *anyaiḥ* – kitų; *vandibhiḥ* – gerbėjų; *ca* – ir; *aviśat* – įžengė; *puram* – į miestą.

Lydimas vyresniųjų giminaičių ir negalios ištiktų brahmanų bei jų žmonų, jų laiminamas ir šlovinamas, Viešpats įžengė į miestą. Visi likusieji taip pat negailėjo Viešpačiui pagyrimų.

Komentaras: Brahmanai niekada nesistengė kaupti ateičiai – metui, kada ateis laikas pasitraukti nuo žemiškų reikalų. Sulaukę garbingo amžiaus, negalios ištikti brahmanai eidavo į karalių susirinkimus ir šlovindavo garbingus karalių darbus. Tokiu būdu jie apsirūpindavo patys ir aprūpindavo savo žmonas. Jie nebuvo karalių pataikūnai, nes karaliai anuomet išties garsėjo šlovingais savo darbais, o brahmanų pagyros žodžiai dar labiau įkvėpdavo juos kilniems poelgiams. Viešpats Śrī Kṛṣṇa vertas pačios didžiausios šlovės, todėl brahmanus ir visus kitus, kurie šlovino Viešpatį, taip pat gaubia šlovė.

24 TEKSTAS

राजमार्गं गते कृष्णे द्वारकायाः कुलस्त्रियः ।
हर्म्याण्यारुरुहुर्विप्र तदीक्षणमहोत्सवाः ॥२४॥

rāja-mārgaṁ gate kṛṣṇe dvārakāyāḥ kula-striyaḥ
harmyāṇy āruruhur vipra tad-īkṣaṇa-mahotsavāḥ

rāja-mārgam – svarbiausiomis gatvėmis; *gate* – einant; *kṛṣṇe* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *dvārakāyāḥ* – Dvārakos miesto; *kula-striyaḥ* – kilmingų šeimų moterys; *harmyāṇi* – ant rūmų; *āruruhuḥ* – lipo; *vipra* – o brahmanai; *tat-īkṣaṇa* – kad pamatytų Jį (Kṛṣṇą); *mahā-utsavāḥ* – didžiausia šventė.

Viešpačiui Kṛṣṇai vykstant pagrindinėmis miesto gatvėmis, visos kilmingų Dvārakos šeimų moterys pakilo ant savo rūmų stogų, kad nors akies kraštelių galėtų pamatyti Viešpatį. Joms tai buvo didžiausia šventė.

Komentaras: Pamatyti Viešpatį Dvārakos moterims, be jokių abejonių, buvo didžiausia šventė. Dievotos Indijos moterys ir šiandien seka jų pavyzdžiu, ypač per Jhulanos ir Janmāṣṭamio šventes. Iki šiol minios Indijos moterų per šias šventes susiburia prie Viešpaties šventyklų, kur garbinamas Jo

amžinas transcendentinis pavidalas. Transcendentinis Viešpaties pavidalas šventykloje nesiskiria nuo Paties Viešpaties. Viešpaties pavidalas, esantis šventykloje, vadinamas *arca-vigraha – arcā* inkarnacija. Viešpats įsikūnija šiuo pavidalu per Savo vidinę energiją, norėdamas, kad Jo bhaktai, kurių yra nesuskaičiuojama daugybė, materialiame pasaulyje galėtų Jam tarnauti. Materialiomis juslėmis neįmanoma patirti Viešpaties, Jo dvasinės esmės, todėl Viešpats įgyja *arca-vigrahos* pavidalą. Jis tik iš pažiūros padarytas iš materijos elementų – molio, medžio ar akmens, tačiau iš tikrųjų neturi nė menkiausios materialių nešvarybių žymės. Viešpats yra *kaivalya*, t.y. vienalytis, ir Jame nėra materijos. Vienalytis ir nedalomas Viešpats yra visagalis, tad gali apsireikšti bet kokiu pavidalu, likdamas nesuteptas materialių sampratų. Todėl Viešpaties šventyklose šventės paprastai rengiamos taip pat, kaip jos buvo rengiamos maždaug prieš penkis tūkstančius metų, Viešpačiui gyvenant Dvārakoje. Autoritetingi *ācāryos*, tobulai išmanantys Vedų mokslą, pagal reguliatyviuosius principus įkuria Viešpaties šventyklas, kad paprasti žmonės galėtų garbinti Viešpatį. Tačiau nuovokos pristigusieji, nieko neišmanantys apie šį mokslą, laiko jų kilnią iniciatyvą stabmeldyste, kišdamiesi į tas sritis, apie kurias nieko neišmano. Todėl ir moterys, ir vyrai, kurie norėdami nors akies krašteliu išvysti transcendentinį pavidalą dalyvauja šventyklų rengiamose iškilmėse, tūkstantį kartų pranašesni už tuos, kurie netiki Viešpaties pavidalo transcendentine esme.

Iš šio posmo aišku, kad visi Dvārakos gyventojai gyveno didžiuliuose rūmuose. Šis faktas byloja apie miesto turtingumą. Moterys, norėdamos pamatyti eitynes ir Viešpatį, pakilo ant stogų. Jos neišbėgo į minią gatvėje, taip išlaikydamos padorumą. „Lygybė“ su vyrais neteikia joms garbės. Atskirtos nuo vyrų, moterys pelno didesnę jų pagarbą. Neribojamas lyčių bendravimas nežada nieko gera.

25 TEKSTAS

नित्यं निरीक्षमाणानां यदपि द्वारकौकसाम् ।
न वितृप्यन्ति हि दृशः श्रियो धामाङ्गमच्युतम् ॥२५॥

nityaṁ nirīkṣamāṇānāṁ yad api dvārakaukasām
na vitṛpyanti hi dṛśaḥ śriyo dhāmāṅgam acyutam

nityam – nuolat, visada; *nirīkṣamāṇānām* – tų, kurie Jį matydavo; *yat* – nors; *api* – nepaisant to; *dvārakā-okasām* – Dvārakos gyventojų; *na* – nie-

kada; *vitṛpyanti* – pasotino; *hi* – iš tikrųjų; *dṛśaḥ* – žvilgsnis; *śriyaḥ* – grožio; *dhāma-aṅgam* – šaltinis-kūnas; *acyutam* – nenykstantis, nepuolantis.

Dvārakos gyventojai nuolat regėjo prieš save grožio šaltinį – nepuolantį Viešpatį, bet niekaip negalėjo į Jį atsižiūrėti.

Komentaras: Pakilusios ant savo rūmų stogų, Dvārakos moterys nė negalvojo apie tai, kad jau daug kartų matė įstabų nekintamojo Viešpaties pavidalą. Šitai byloja, kad jų akys negalėjo atsižiūrėti į Viešpatį. Bet koks materialus daiktas po kurio laiko pabosta, juo persisotinama, – tai dėsninga. Tačiau persisotinimo dėsnis veikia tik materialiame pasaulyje – dvasinėje karalystėje jis negalioja. Šiame posme pažymėtinas žodis „nenykstantis, nepuolantis“, nes ir nužengęs į Žemę Viešpats nepatiria nuopuolio. Gyvos esybės linkusios pulti, nes suėjusios į sąlytį su materialiu pasauliu užmiršta apie savo dvasinę prigimtį; kūnas, kurį jos įgyja materialiame pasaulyje, pavaldus gamtos dėsniams. Jis gimsta, auga, transformuojasi, kurį laiką nekinta, vėliau ima irti ir galop išnyksta. Tačiau Viešpaties kūnas yra kitokios prigimties. Viešpats nužengia toks, koks yra, – neveikiamas materijos *guņų*. Jo kūnas – visos esaties ir anapus mūsų patyrimo plytinčio grožio šaltinis. Akys niekad nepasisotina žvelgdamos į transcendentinį Viešpaties pavidalą, nes jis kas akimirką tampa vis gražesnis. Transcendentinis Viešpaties vardas, pavidalas, ypatybės, aplinka ir t.t. – tai vis dvasinės apraiškos. Kaip tik todėl niekada nepabosta kartoti šventą Viešpaties vardą ir kalbėtis apie Jo ypatybes, kaip tik todėl Jo palyda nesuskaičiuojama. Jis – visos esaties šaltinis, be pradžios ir be pabaigos.

26 TEKSTAS

श्रियो निवासो यस्योरः पानपात्रं मुखं दृशाम् ।
बाहवो लोकपालानां सारङ्गाणां पदाम्बुजम् ॥२६॥

śriyo nivāso yasyoraḥ pāna-pātraṁ mukhaṁ dṛśām
bāhavo loka-pālānāṁ sāraṅgāṇāṁ padāmbujam

śriyaḥ – sėkmės deivės; *nivāsaḥ* – buveinė; *yasya* – tas, kurio; *uraḥ* – krūtinė; *pāna-pātram* – vandens ąsotis; *mukham* – veidas; *dṛśām* – akims; *bāhavaḥ* – rankos; *loka-pālānām* – valdančiųjų pusdievių; *sāraṅgāṇām* – bhaktų, kurie kalba ir gieda apie visa ko esmę; *pada-ambujam* – lotoso pėdos.

Viešpaties krūtinė – sėkmės deivės buveinė. Į mėnulį panašus Jo veidas – taurė nektaro akims, visad ieškančioms grožio. Jo rankos – pasaulio tvarkdarių, pusdievių, būstas, o lotoso pėdos – prieglobstis tyriems bhaktams, kurie Jo Šviesybei skiria kiekvieną žodį ir giesmę.

Komentaras: Žmonės skirtingi, todėl jie siekia skirtingų malonumų. Yra žmonių, kurie nori pelnyti sėkmės deivės prielankumą. Jiems Vedų šventraščiai pasakoja apie tūkstančių tūkstančius sėkmės deivių, per amžius nuoširdžiai tarnaujančių Viešpačiui *cintāmaṇi-dhāmoje** – transcendentininėje Jo buveinėje, kur auga troškimų medžiai, o namai pastatyti iš filosofinio akmens. Viešpats Govinda ten gano *surabhi* karves, – Jam tai mieliausias darbas. Jeigu mus žavi Viešpaties grožis, mes ir nesistengdami išvysime sėkmės deives. Impersonalistai dėl savo įpročio viską matuoti protu jų regėti negali. O menininkams, besižavintiems kūrinijos grožiu, vertėtų nukreipti akis į nuostabų Viešpaties veidą. Jo veidas – grožio įsikūnijimas. Gamtos grožis – tai Viešpaties šypsena; melodingos paukščių giesmės – tylus Jo kuždėjimas. Už atskirų kosminio pasaulio sričių valdymą atsakingi įgaliotieji pusdieviai, o už įvairias valstybės valdymo sritis – menkus įgaliojimus turintys „dievukai“. Juos nuolat persekioja varžovų baimė, bet jeigu jie visus reikalus perleis į Viešpaties rankas, Viešpats apsaugos juos nuo bet kokio priešo. Ištikimas Viešpaties tarnas, dirbantis vadovaujantį darbą, yra idealus valstybės valdovas, sugebantis puikiai ginti žmonių interesus. Kiti vadinamieji „vadovai“ – tai gyvas nesusipratimas; jų valdomi žmonės pasmerkti kančiai. Vadovai gali jaustis saugūs tik tada, kai perduoda visus savo reikalus į Viešpaties rankas. Aukščiausiasis Viešpats – visa ko esmė. Todėl Jį vadina *sāram*, o tuos, kurie apie Jį kalba ir gieda, – *sāraṅgomis*, tyrais bhaktais. Tyri bhaktai visad veržiasi prie Viešpaties lotoso pėdų. Šiame lotoso žiede bhaktai ieško nepaprasto, transcendentinio skonio medaus. Jie tarsi medaus ištroškusios bitės. Didis Gauḍīya-Vaiṣṇava-sampradāyos bhaktas ir *ācārya* Śrīla Rūpa Gosvāmis apie šį lotoso medų sudėjo giesmę, kurioje palygino save su bite: „O Viešpatie Kṛṣṇa, išklausyk mano maldą. Mano protas kaip bitė – jis visada ieško medaus. Būk maloningas – priglausk mano protą, kuris yra tarsi bitė, prie Savo lotoso pėdų, nes jos yra transcendentinio medaus šaltinis. Žinau, kad net Brahmā ir kiti didieji pusdieviai nemato šviesos, kurią skleidžia Tavo lotoso pėdų nagai, nors ilgus

* *cintāmaṇi-prakara-sadmasu kalpa-vṛkṣa-*
lakṣāvṛteṣu surabhīr abhipālayantam
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama-sevyamānaṁ
govindam ādi-puruṣaṁ tam ahaṁ bhajāmi (Bs. 5.29)

metus susikaupę į jas medituoja. Ir vis dėlto, o nepuolantysis, aš drįstu kreiptis į Tave su šiuo prašymu, nes juk esi toks maloningas Tau atsidavusiems bhaktams. O Mādhava, žinau ir tai, jog nesu tiek nuoširdžiai atsidavęs, kad galėčiau tarnauti Tavo lotoso pėdoms, bet Savo nesuvokiama galia Tavo Šviesybė ir neįmanoma gali padaryti įmanoma. Prieš Tavo lotoso pėdas nublanksta net dangaus karalystės nektaras, – todėl jos man taip mielos. O aukščiausiasis, o amžinasis, aš noriu, kad mano mintys būtų visada prikaustytos prie Tavo lotoso pėdų ir kad amžinai galėčiau mėgautis transcendentinės Tavo tarnystės skoniu“. Bhaktai yra laimingi galėdami būti prie Viešpaties lotoso pėdų. Jie netgi netrokšta žūtbūt regėti Jo nuostabaus veido, nesiekia, kad juos gintų tvirta Viešpaties ranka. Bhaktai iš prigimties nuolankūs, o nuolankumas pavergia Viešpatį.

27 TEKSTAS

सितातपत्रव्यजनैरुपस्कृतः
प्रसूनवर्षैरभिवर्षितः पथि ।
पिशङ्गवासा वनमालया बभौ
घनो यथार्कोडुपचापवैद्युतैः ॥२७॥

sitātapatra-vyajanair upaskṛtaḥ
prasūna-varṣair abhivarṣitaḥ pathi
piśaṅga-vāsā vana-mālayā babhau
ghano yathārkoḍupa-cāpa-vaidyutaiḥ

sita-ātapatra – baltu skėčiu; *vyajanaiḥ* – vėduokle, vadinama *cāmara*;*upaskṛtaḥ* – aptarnaujamas; *prasūna* – gėlių; *varṣaiḥ* – lietumi; abhivarṣitaḥ – apibarstytas; *pathi* – kelyje; *piśaṅga-vāsāḥ* – su geltonu rūbu; *vana-mālayā* – su gėlių girliandomis; *babhau* – tapo; *ghanaḥ* – debesis; *yathā* – tarytum; *arka* – su saule; *uḍupa* – mėnuliu; *cāpa* – vaivorykšte; *vaidyutaiḥ* – žaibu.

Kai Viešpats vyko svarbiausiomis Dvārakos gatvėmis, Jo galvą nuo saulės dengė baltas skėtis. Baltos cāmaros suko ore pusračius, ant kelio krito gėlių lietus. Su geltonu rūbu ir gėlių girliandomis Viešpats atrodė nelyginant tamsus debesis, pasirodęs sykiu su saule, mėnuliu, žaibais bei vaivorykštėm.

Komentaras: Saulė, mėnuo, vaivorykštė ir žaibas niekada nepasirodo danguj sykiu. Kai šviečia saulė, nublanksta mėnuo, o kai užslenka debesys ir sutviska vaivorykštė, nebeblyksi žaibas. Viešpaties kūnas savo spalva panašus į ką tik susitvenkusį debesį. Šiame posme Jis Pats lyginamas su debesimi, baltas skėtis virš Jo galvos – su saule, jako plaukų vėduoklės judesiai – su mėnuliu, Jo geltonas rūbas – su žaibo tvykstelėjimu, gėlių girlianda ant Jo krūtinės – su vaivorykšte, o gėlių lietus – su žvaigždėmis. Kadangi tokių dangaus reiškinių neįmanoma išvysti tuo pačiu metu, jų negalima sieti viename palyginime. Jų derinys galimas tik tada, kai kalbame apie nesuvokiamas Viešpaties galias. Viešpats visagalis, ir ten, kur yra Jis, veikiant Jo nesuvokiamai energijai neįmanoma tampa įmanoma. Viešpats, žengiantis Dvārakos gatvėmis, atrodė taip nuostabiai, kad šį reginį tegalima palyginti su minėtais gamtos reiškiniais.

28 TEKSTAS

प्रविष्टस्तु गृहं पित्रोः परिष्वक्तः स्वमातृभिः ।
ववन्दे शिरसा सप्त देवकीप्रमुखा मुदा ॥२८॥

praviṣṭas tu gṛhaṁ pitroḥ pariṣvaktaḥ sva-mātṛbhiḥ
vavande śirasā sapta devakī-pramukhā mudā

praviṣṭaḥ – įžengęs; *tu* – bet; *gṛham* – į namus; *pitroḥ* – tėvo; *pariṣvaktaḥ* – apkabintas; *sva-mātṛbhiḥ* – Savo motinų; *vavande* – nulenkė; *śirasā* – galvą; *sapta* – septyni; *devakī* – Devakī; *pramukhā* – pirmiausiai; *mudā* – meiliai.

Viešpačiui peržengus tėvo namų slenkstį, Jį ėmė glėbesčiuoti visos Jo motinos, ir Viešpats jas pagerbė, parpuldamas joms prie kojų. Pirmoji jų buvo Devakī [tikroji Viešpaties motina].

Komentaras: Iš šio posmo aišku, jog Vasudeva, Viešpaties Kṛṣṇos tėvas, turėjo savus rūmus, kur gyveno kartu su aštuoniolika žmonų. Ir nors tikroji Viešpaties Kṛṣṇos motina buvo Śrīmatī Devakī, kaip pamatysime iš kito posmo, pamotės Jį mylėjo ne ką mažiau. Viešpats Kṛṣṇa taip pat nedarė skirtumų tarp Savo tikrosios motinos bei pamočių ir vienodai pagerbė visas Jį pasitikusias Vasudevos žmonas. Pasak šventraščių, motinos yra septynios: 1) tikroji motina, 2) dvasinio mokytojo žmona, 3) brahmano žmona, 4) karaliaus žmona, 5) karvė, 6) auklė ir 7) žemė. Jos visos laikytinos moti-

nomis. Taigi pamotė – tėvo žmona – niekuo nesiskiria nuo tikrosios motinos, nes tėvas yra ir vienas iš dvasinių mokytojų. Viešpats Kṛṣṇa, visatos Valdovas, imasi idealaus sūnaus vaidmens, norėdamas pamokyti, kaip dera elgtis su pamotėmis.

29 TEKSTAS

ताः पुत्रमङ्कमारोप्य स्नेहस्नुतपयोधराः ।
हर्षविह्वलितात्मानः सिषिचुर्नेत्रजैर्जलैः ॥२९॥

tāḥ putram aṅkam āropya sneha-snuta-payodharāḥ
harṣa-vihvalitātmānaḥ siṣicur netrajair jalaiḥ

tāḥ – joms; *putram* – sūnų; *aṅkam* – ant kelių; *āropya* – pasisodinus; *sneha-snuta* – iš meilės; *payodharāḥ* – krūtys pritvinko; *harṣa* – džiaugsmui; *vihvalita-ātmānaḥ* – užliejus; *siṣicuḥ* – drėgmė; *netrajaiḥ* – iš akių; *jalaiḥ* – vanduo.

Apkabinusios savo sūnų, motinos sodinosi Jį ant kelių, ir iš tyros meilės Jam joms iš krūtų ėmė bėgti pienas. Jų širdis užliejo džiaugsmas, o iš akių ėmė plūsti ašaros, kurios biro ant Viešpaties.

Komentaras: Kai Viešpats Kṛṣṇa gyveno Vṛndāvanoj, iš meilės Jam net karvės laistydavo pienu ganyklas. Ir jei pamačius Viešpatį nuo pieno sudrėkdavo visų Jį mylinčių gyvų būtybių speneliai, nenuostabu, kad pienas ėmė bėgti ir iš Jo pamočių, kurios niekuo nenusileido Jo tikrai motinai, krūtų.

30 TEKSTAS

अथाविशत्स्वभवनं सर्वकाममनुत्तमम् ।
प्रासादा यत्र पत्नीनां सहस्राणि च षोडश ॥३०॥

athāviśat sva-bhavanaṁ sarva-kāmam anuttamam
prāsādā yatra patnīnāṁ sahasrāṇi ca ṣoḍaśa

atha – po to; *aviśat* – įžengė; *sva-bhavanam* – į Savo rūmus; *sarva* – visus; *kāmam* – troškimus; *anuttamam* – visų tobuliausius; *prāsādāḥ* – rūmus;

yatra – kur; *patnīnām* – žmonų; *sahasrāṇi* – tūkstančių; *ca* – suvirš; *ṣoḍaśa* – šešiolika.

Po to Viešpats įžengė į Savo rūmus, kurie buvo pati tobulumo viršūnė. Juose gyveno Viešpaties žmonos, kurių Jis turėjo per šešiolika tūkstančių.

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa turėjo 16 108 žmonas, ir kiekviena gyveno atskiruose rūmuose su didžiausiais kiemais bei sodais. Ten nieko netrūko. Rūmus išsamiai aprašo Dešimtoji Giesmė. Visi jie buvo pastatyti iš geriausio marmuro. Jų vidų apšvietė brangakmeniai, puošė aksomo bei šilko užuolaidos ir aukso raštais siuvinėti kilimai. Sąvoka „Dievo Asmuo“ žymi tą, kuris yra visos valdžios, energijos, turtų, grožio, išmanymo ir atsižadėjimo šaltinis. Todėl Viešpaties rūmuose buvo visko, kas galėtų tenkinti Jo troškimus. Viešpats beribis, beribiai ir Jo troškimai – kaip ir jų tenkinimo galimybės. Posme tai apibūdinama talpiu žodžiu *sarva-kāmam*, t.y. „visa, ko gali geisti širdis“.

31 TEKSTAS

पत्न्यः पतिं प्रोष्य गृहानुपागतं
विलोक्य सञ्जातमनोमहोत्सवाः ।
उत्तस्थुरारात्सहसासनाशयात्
साकं व्रतैर्व्रीडितलोचनाननाः ॥३१॥

patnyaḥ patiṁ proṣya gṛhānupāgataṁ
vilokya sañjāta-mano-mahotsavāḥ
uttasthur ārāt sahasāsanāśayāt
sākaṁ vratair vrīḍita-locanānanāḥ

patnyaḥ – moterys (Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žmonos); *patim* – vyrą; *proṣya* – kuris buvo išvykęs; *gṛha-anupāgatam* – sugrįžusį namo; *vilokya* – matydamos; *sañjāta* – apimtos; *manaḥ-mahā-utsavāḥ* – džiaugsmingos nuotaikos; *uttasthuḥ* – pakilo; *ārāt* – iš tolo; *sahasā* – staiga; *āsanā* – iš vietų; *āśayāt* – iš meditacijos; *sākam* – taip pat; *vrataiḥ* – įžadas; *vrīḍita* – droviai žvelgdamos; *locana* – akimis; *ānanāḥ* – tokiais veidais.

Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žmonų širdys džiūgavo po ilgo išsiskyrimo vėl išvydus namuose vyrą. Karalienės liovėsi medituoti ir pašoko iš savo vietų – įžadų laikas baigėsi. Slėpdamos veidus, jos droviai dairėsi aplink.

Komentaras: Kaip jau minėta, Viešpats įžengė į Savo rūmus, kuriuose gyveno 16 108 karalienės. Tai reiškia, kad Viešpats išsyk išsiskleidė į tiek pilnaverčių ekspansijų, kiek buvo karalienių bei rūmų, ir vienu metu įžengė į juos visus. Tai dar vienas Jo vidinės energijos veikimo pavyzdys. Nors Viešpats yra vienintelis ir nedalomas, Jis gali išsiskleisti į tiek dvasiškai lygiaverčių pavidalų, kiek tik panori. *Śruti-mantra* patvirtina, kad Absoliutas yra vienas, tačiau tereikia Jam panorėti, ir Jis tampa daugeliu. Šios nesuskaičiuojamos Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijos, Jo dalys, būna dvejopos: pilnavertės ir atsietosios. Atsietosios dalys – tai Jo energijos apraiškos, o pilnavertės dalys – Jo Asmenybės apraiškos. Taigi Dievo Asmuo išsiskleidė į 16 108 pilnavertes ekspansijas ir vienu metu įžengė į visus Savo karalienių rūmus. Ši transcendentinė Viešpaties galybė vadinama *vaibhava*. Už šiuos Savo sugebėjimus Viešpatį vadina Yogeśvara. Paprastai *yogas* (gyva būtybė, įgijusi mistinių sugebėjimų) gali sukurti daugių daugiausia dešimt savo kūno ekspansijų, o Viešpats panorėjęs gali išsiskleisti į tūkstančių tūkstančius, begalinę daugybę ekspansijų. Netikintieji stebisi, kad Viešpats Kṛṣṇa vedė daugiau kaip 16 000 žmonų, nes Viešpatį Kṛṣṇą laiko paprastu žmogumi ir apie Jo galią sprendžia pagal savo ribotas galias. Nedera pamiršti, kad Viešpats visada, bet kuriomis aplinkybėmis, pranoksta gyvas esybes. Gyvos esybės tėra Jo paribio energijos ekspansijos, ir nors kokybinis skirtumas tarp energijos ir energijos šaltinio labai nedidelis, vis dėlto energijos su energijos šaltiniu negretintinos. Karalienės yra taip pat Jo vidinės energijos ekspansijos. Energijų šaltinis ir energijos nuolatos teikia vieni kitiems transcendentinį malonumą; šiuos santykius vadina Viešpaties žaidimais. Taigi nereikia stebėtis, kad Viešpats turėjo tiek daug žmonų. Jei Viešpats būtų vedęs net ir šešiolika milijardų moterų, Jo beribė, neišsenkanti galia dar anaiptol neatsiskleistų. Jis turėjo 16 000 žmonų ir tuo pačiu metu įžengė į visus Savo karalienių rūmus, turėdamas vieną tikslą – palikti Žemės istorijoje liudijimų, bylojančių kad jokia gyva būtybė, net ir pati galingiausia, niekada neprilygs Viešpačiui ir juolab Jo nepranoks. Taigi niekas negali pranokti Viešpaties ir Jam prilygti. Viešpaties didybė amžina ir nepralenkiama. „Dievas yra didis“ – tai amžina tiesa.

Taigi vos tik išvydusios tolumoje savo vyrą, kurį Kurukṣetros mūšis ilgam buvo atskyręs nuo namų, karalienės nubudo iš meditacinio snaudulio ir suskubo ruoštis pasitikti savo mylimąjį. Pasak Yājñavalkyos religinių pamokymų, moteris, kurios vyras išvykęs iš namų, neturi dalyvauti jokiose viešose iškilmėse, puoštis, juoktis ar lankyti giminaičius. Ir kiekviena moteris, kai vyro nėra namuose, laikosi šių įžadų. Be to, pasakyta, kad žmona negali rodytis vyrui nešvari. Ji turi puoštis, vilkėti gražiais rūbais ir atro-

dyti laiminga bei linksma. Viešpaties Kṛṣṇos žmonos buvo panirusios į mintis apie išsiskyrimą su Viešpačiu, be paliovos Jį meditavo. Viešpaties bhakto nė akimirkai nepalieka mintis apie Viešpatį, o ką jau kalbėti apie karalienes – sėkmės deives, kurios įsikūnijo šiuo pavidalu, kad galėtų dalyvauti Viešpaties žaidimuose Dvārakoj. Jos neišskiriamos su Viešpačiu: Jis visad yra su jomis – arba Pats, asmeniškai, arba per meditacinį transą. Net Viešpačiui išėjus į mišką ganyti karvių, Vṛṇdāvanos *gopės* Jo nepamiršdavo. Kai būdamas dar berniukas Viešpats išeidavo iš kaimo, pasilikusios namie *gopės* nerimaudavo, kad beeidamas Jis atsimuš Savo švelnias lotoso pėdas į kietą žemę. Galvodamos apie tai, jos neretai panirdavo į transą, ir jų širdys apmirdavo. Tokia yra tyrų Viešpaties palydovų vidinė būsena. Jie skendi nuolatiniame transe. Tad ir karalienės, Viešpačiui išvykus, buvo panirusios į transą. Tačiau iš tolo pamačiusios Viešpatį jos metė visus savo darbus, užmiršo ir apie čia minėtus moters įžadus. Anot Śrī Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros, tai visai suprantama psichologinė reakcija. Nors jos labai troško išvysti savo vyrą ir tuoj pašoko iš vietos, moteriškas drovumas iš pradžių jas suturėjo. Tačiau stiprios ekstazės jausmas nugalėjo trumpam jas apėmusį neryžtingumą, ir jos jau įsivaizdavo, kaip apkabina Viešpatį. Užvaldytos tokių minčių, jos nieko aplink nebematė. Patyrusios giliausią ekstazę, jos užmiršo apie visus formalumus bei socialinius papročius ir taip įveikė kliūtis, trukdžiusias pasitikti Viešpatį. Tai tobulas pavyzdys, kaip turi būti pasitinkamas sielos Valdovas Śrī Kṛṣṇa.

32 TEKSTAS

तमात्मजैर्दृष्टिभिरन्तरात्मना
दुरन्तभावाः परिरेभिरे पतिम् ।
निरुद्धमप्यास्रवदम्बु नेत्रयो-
र्विलज्जतीनां भृगुवर्य वैक्लवात् ॥३२॥

tam ātmajair dṛṣṭibhir antarātmanā
duranta-bhāvāḥ parirebhire patim
niruddham apy āsravad ambu netrayor
vilajjatīnāṁ bhṛgu-varya vaiklavāt

tam – Jį (Viešpatį); *ātma-jaiḥ* – per sūnus; *dṛṣṭibhiḥ* – žvilgsniais; *antara-ātmanā* – širdies gilumoje; *duranta-bhāvāḥ* – nesuvaldoma ekstazė;

parirebhire – apkabino; *patim* – vyrą; *niruddham* – užgniaužė gerklę; *api* – nors; *āsravat* – ritosi; *ambu* – tarytum vandens lašai; *netrayoḥ* – iš akių; *vilajjatīnām* – droviųjų; *bhṛgu-varya* – o viršiausiasis iš Bhṛgu palikuonių; *vaiklavāt* – prieš jų valią.

Karalienes užplūdusi ekstazė buvo tokia gaivalinga, kad droviosios moterys nepajėgė jai priešintis. Iš pradžių jos apglėbė Viešpatį slapčiausiame širdies kampelyje, paskui apglėbė Jį žvilgsniu ir galop pasiuntė Jo apkabinti savo sūnus [kas tolygu apkabinti pačiam]. Ir vis dėlto, o viršiausiasai iš Bhṛgu palikuonių, nors jos ir stengėsi suturėti savo jausmus, ašaros prieš jų valią ritosi skruostais.

Komentaras: Nors iš moteriško drovumo karalienės nedrįso apkabinti savo brangaus vyro Viešpaties Śrī Kṛṣṇos tiesiogiai, jos apglėbė Jį širdies gilumoje, paskui – žvilgsniu ir galop pasiuntė Jo apkabinti savo sūnus. Vis dėlto pats veiksmas neįvyko, ir nors jos bandė susivaldyti, ašaros pačios ritosi skruostais. Pasiuntusi savo sūnų apkabinti vyro, žmona jį netiesiogiai apkabina pati, nes sūnus yra tarsi motinos kūno tąsa. Seksualinio pasitenkinimo požiūriu sūnaus apkabinimas neatstoja žmonos glamonių, bet jis jaudina kaip meilės išraiška. Sutuoktinių santykiuose glamonės žvilgsniais yra kur kas veiksmingesnės už tikrąsias, todėl, Śrīlos Jīvos Gosvāmio nuomone, nėra nieko blogo, jei vyras ir žmona taip išreiškia jausmus.

33 TEKSTAS

यद्यप्यसौ पार्श्वगतो रहोगत-
स्तथापि तस्याङ्घ्रियुगं नवं नवम् ।
पदे पदे का विरमेत तत्पदा-
च्चलापि यच्छ्रीर्न जहाति कर्हिचित् ॥३३॥

yadyapy asau pārśva-gato raho-gatas
tathāpi tasyāṅghri-yugaṁ navaṁ navam
pade pade kā virameta tat-padāc
calāpi yac chrīr na jahāti karhicit

yadi – nors; *api* – neabejotinai; *asau* – Jis (Viešpats Śrī Kṛṣṇa); *pārśva-gataḥ* – šalimais; *rahaḥ-gataḥ* – vienumoje; *tathāpi* – vis tiek; *tasya* – Jo;

aṅghri-yugam – pėdos; *navam navam* – kaskart atsimaino; *pade* – žingsnis; *pade* – po žingsnio; *kā* – kas; *virameta* – gali būti abejingas; *tat-padāt* – Jo pėdoms; *calāpi* – nenustygstanti vietoje; *yat* – kurių; *śrīḥ* – sėkmės deivė; *na* – ne; *jahāti* – palieka; *karhicit* – kada nors.

Ir nors dabar Viešpats Śrī Kṛṣṇa nė per žingsnį nuo jų nesitraukė ir niekas netrikdė jų vienumos, joms rodės, kad Viešpaties pėdos kaskart vis naujesnės ir kitokios. Sėkmės deivė, nors iš prigimties nenustygstanti vietoje, negali atsitraukti nuo Viešpaties pėdų. Tad ar atsiras moteris, kuri, sykį radusi prieglobstį prie Jo pėdų, ims ir nuo jų nusigręš?

Komentaras: Sąlygotos gyvos būtybės visada ieško sėkmės deivės prielankumo, nors iš prigimties ji nenustygsta vietoje. Kad ir koks žmogus būtų sumanus, materialiame pasaulyje jam negali amžinai sektis. Pasaulyje būta daug didelių imperijų, galingų karalių ir sėkmės lepinamų žmonių, bet ilgainiui viskas nugrimzdo į nebūtį. Toks materialios gamtos dėsnis. Tačiau dvasinėje karalystėje – kiti dėsniai. Pasak „Brahma-saṁhitos“, šimtai tūkstančių sėkmės deivių pagarbiai tarnauja Viešpačiui. Jos nuolatos būna vienumoje su Viešpačiu, tačiau bendravimas su Juo kaskart toks nenusakomas, naujas ir įkvepiantis, kad jos, nors iš prigimties nepastovios ir nestygstančios vietoje, nė akimirkai negali atsitraukti nuo Viešpaties. Dvasiniai santykiai su Viešpačiu tokie gaivinantys savo įvairove, kad kartą radus prieglobstį pas Viešpatį neįmanoma be Jo gyventi.

Gyvos būtybės iš prigimties yra moteriškasis pradas. Viešpats yra vyras, besimėgaujantis subjektas, o visos Jo įvairių energijų apraiškos yra moteriškos prigimties. „Bhagavad-gītā“ apibrėžia gyvas būtybes kaip *parā prakṛti* – aukštesniąją energiją. Materijos pradmenys – *aparā prakṛti*, t.y. žemesnioji energija. Abi šios energijos tarnauja vienam šeimininkui – besimėgaujančiam subjektui. Aukščiausias besimėgaujantis subjektas, „Bhagavad-gītos“ (5.29) teigimu, yra Patsai Viešpats. Savo tikrąją esmę energijos atgauna tiesiogiai tarnaudamos Viešpačiui, tad santykiuose tarp energijų šaltinio ir energijų nėra jokios nelygybės.

Už savo darbą žmonės paprastai siekia gauti kokį nors postą iš vyriausybės arba aukščiausio valstybėje besimėgaujančio subjekto. Kadangi Viešpats yra aukščiausias besimėgaujantis subjektas tiek pačioje visatoje, tiek anapus jos, tarnaudama Jam gyva būtybė gali patirti tikrąją laimę. Gavusi tarnybą aukščiausiojoje Viešpaties vyriausybėje, jokia gyva būtybė nenorės jos prarasti. Dirbti aukščiausiajam darbdaviui – Viešpačiui, Jam tarnauti, – aukščiausias žmogaus gyvenimo tobulumas. Tarnaudamas Viešpačiui

žmogus taps laimingas. Ir neverta ieškoti sėkmės deivės, niekad nenustygstančios vietoj, prielankumo atskirai nuo Viešpaties.

34 TEKSTAS

एवं नृपाणां क्षितिभारजन्मना-
मक्षौहिणीभिः परिवृत्ततेजसाम् ।
विधाय वैरं श्वसनो यथानलं
मिथो वधेनोपरतो निरायुधः ॥३४॥

evaṁ nṛpāṇāṁ kṣiti-bhāra-janmanām
akṣauhiṇībhiḥ parivṛtta-tejasām
vidhāya vairaṁ śvasano yathānalaṁ
mitho vadhenoparato nirāyudhaḥ

evam – taip; *nṛpāṇām* – karalių arba valdovų; *kṣiti-bhāra* – Žemės naštą; *janmanām* – taip gimusią; *akṣauhiṇībhiḥ* – pasitelkusių karines pajėgas: arklius, dramblius, kovos vežimus ir pėstininkus; *parivṛtta* – besididžiuojančių; *tejasām* – tokia jėga; *vidhāya* – sukūręs; *vairam* – nesantaiką; *śvasanaḥ* – vėjo ir bambukų sąveika; *yathā* – kaip; *analam* – gaisrą; *mithaḥ* – tarpusavy; *vadhena* – nužudęs juos; *uparataḥ* – palengvino; *nirāyudhaḥ* – Pats nedalyvaudamas kovoje.

Susidorojęs su karaliais, kurie sunkia našta slėgė Žemę, Viešpats nurimo. Jie perdėm didžiavosi savo karinėm galiom, arkliais, drambliais, kovos vežimais ir pėstininkais. Viešpačiui stoti į mūšį nė neprireikė. Jam pakako sukelti nesantaiką tarp galingų valdovų, ir šie sukilo vienas prieš kitą. Jis buvo nelyginant vėjas, kurio siūbuojami, bambukai trinasi vienas į kitą, kol galop suliepsnoja.

Komentaras: Kaip jau buvo minėta, Viešpaties kūrinijoje gyvoms būtybėms neskirtas besimėgaujančiojo vaidmuo. Tikrasis visa ko šeimininkas ir vienintelis besimėgaujantis subjektas Viešpaties kūrinijoje yra Pats Viešpats. Deja, apgaulę kuriančios energijos veikiama, gyva būtybė tampa netikru, nuo gamtos *guņų* diktato priklausomu besimėgaujančiu subjektu. Suklaidinta, apsvaigusi nuo apgaulingo jausmo, esą ji tapo Dievu, gyva būtybė kiek įmanydama siekia įgyti kuo daugiau materialios galios ir tampa tokia našta Žemei, kad sveikos nuovokos nepraradusioms gyvoms būtybėms

gyvenimas joje tampa nebepakeliamas. Tai *dharmasya glāniḥ* – situacija, kai žmogus neteisingai naudojasi savo energija. Kai toks piktnaudžiavimas savo energija įgauna didžiulius mastus ir dėl netikusių valdovų, sunkia našta slegiančių Žemę, kaltės susidaro grėsminga situacija, kelianti nerimą sveikos nuovokos nepraradusioms gyvoms būtybėms, į Žemę, norėdamas išgelbėti sveikesniąją žmonijos dalį ir palengvinti jai tekusią naštą, kurią įvairiose pasaulio dalyse savo veiksmais kuria jo valdovai, per Savo vidinę energiją nužengia Pats Viešpats. Jis nejaučia didesnių simpatijų nė vienam iš netikusių vadovų ir Savo galiomis pasėja tarp jų nesantaiką, kaip kad vėjas, bambukų giraitėje versdamas bambukų stiebus trintis vienam į kitą, sukelia gaisrą. Gaisras miške įsiplieskia savaime, pučiant vėjui, ir analogiškai neregimu Viešpaties sumanymu įsiplieskia priešiškumas tarp įvairių politinių grupuočių. Tokiu būdu nepageidaujami valdovai, besididžiuojantys savo tariama galia ir karinėm pajėgom, dėl ideologinių nesutarimų sukyla vienas prieš kitą ir praranda visą valdžią. Pasaulio istorija byloja apie šiuos Viešpaties valios pasireiškimus, ir taip bus tol, kol gyvos būtybės atsigręš į Viešpatį ir pradės Jam tarnauti. Apie tai labai aiškiai sako „Bhagavadgītā“ (7.14): „Į paklydimą stumianti jėga kyla iš Manęs, todėl priklausomos gyvos būtybės pačios negali įveikti už save stipresnių materialių *guņų*. Bet tie, kurie randa prieglobstį Manyje [Śrī Kṛṣņos, Dievo, Asmenyje], lengvai įveikia šį bekraštį materialios energijos vandenyną“. Tai reiškia, kad taikos ir gerovės nepadės pasiekti nei karminė veikla, nei spekuliatyvūs samprotavimai, nei ideologija. Vienintelė išeitis – atsiduoti Aukščiausiajam Viešpačiui ir taip išsivaduoti iš iliuzijos, kurioje mus skandina klaidinanti energija.

Kas užsiima destruktyvia veikla, tas, deja, nepajėgus atsiduoti Dievo Asmeniui. Dažnai tai akademinį išsilavinimą turintys žmonės, nors iš tikrųjų jie yra didžiausi kvailiai, žemiausi iš žmonių padermės ir visiški neišmanėliai. Tokių žmonių mąstysena demoniška, nes jie atkakliai priešinasi Viešpaties visagalybei. Užkietėję materialistai, besivaikantys materialios įtakos ir valdžios, be jokių abejonių, yra didžiausi kvailiai, nes neturi žinių apie gyvybės energiją ir neišmanydami aukščiausių dvasinių tiesų visas jėgas atiduoda materialaus mokslo studijoms, kurios baigiasi su materialaus kūno mirtimi. Tai žemiausi žmonės, nes gyvenimas žmogui yra duotas tam, kad jis atkurtų prarastą ryšį su Viešpačiu, o jie, panirę į materialią veiklą, šią galimybę praranda. Jiems atimtas protas, nes net ilgiausi apmąstymai nepadeda tokiems žmonėms suvokti Dievo Asmens, kuris yra visos esaties *summum bonum*. Visi jie vadovaujasi demoniškais principais ir dėl to nukenčia, kaip nukentėjo „didvyriai“ materialistai Rāvaņa, Hiraņyakaśipu, Kaṁsa ir kiti.

35 TEKSTAS

स एष नरलोकेऽस्मिन्नवतीर्णः स्वमायया ।
रेमे स्त्रीरत्नकूटस्थो भगवान् प्राकृतो यथा ॥३५॥

sa eṣa nara-loke 'sminn avatīrṇaḥ sva-māyayā
reme strī-ratna-kūṭastho bhagavān prākṛto yathā

saḥ – Jis (Aukščiausiasis Dievo Asmuo); *eṣaḥ* – šių; *nara-loke* – žmonių planetoje; *asmin* – šioje; *avatīrṇaḥ* – apsireiškęs; *sva* – asmenine, vidine; *māyayā* – nepriežastine malone; *reme* – linksminosi; *strī-ratna* – moterų, vertų tapti Viešpaties žmonomis; *kūṭasthaḥ* – tarp; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *prākṛtaḥ* – pasaulietis; *yathā* – tarytum.

Savo vidine galia ir nepriežastine malone atėjęs į Žemę, Aukščiausiasis Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa linksminosi Jo vertų moterų draugijoje, ir jų santykiai iš pažiūros buvo visai žemiški.

Komentaras: Viešpats vedė ir gyveno kaip tikriausias šeimos žmogus. Tai skamba kone žemiškai, tačiau kai sužinome, kad Jis paėmė į žmonas 16 108 moteris ir *su kiekviena* gyveno atskiruose rūmuose, to įspūdžio nelieka. Taigi Viešpaties gyvenimas kartu su Jo vertomis žmonomis tikrai nėra žemiškas, ir Jo santykių su jomis nieku gyvu negalima painioti su žemišku seksu. Moterys, tapusios Viešpaties žmonomis, be abejonės, yra nepaprastos asmenybės, nes gauti Viešpatį už vyrą galima tik daugybę milijonų gyvenimų praktikuojant *tapasyą* (askezę). Nužengęs į įvairias *lokas*, t.y. planetas, ar į šią žmonių planetą, Viešpats apreiškia Savo transcendentinius žaidimus, norėdamas pritraukti sąlygotas sielas ir pašaukti jas tapti amžinais Jo tarnais, draugais, tėvais arba mylimosiomis transcendentiniame pasaulyje, kur Viešpats amžina meile atsiliepia į bhaktų tarnystę, atsiliepia, atsižvelgdamas į jų pasirinktą tarnystės būseną. Materialiame pasaulyje mūsų tarpusavio santykiai iškreipti ir, nutrūkę, palieka kartėlio jausmą. Iliuzijos paklaidinta, materialios gamtos suvaržyta gyva būtybė dėl savo neišmanymo nepajėgi suprasti, kad visi ryšiai, besimezgantys čia, materialiame pasaulyje, laikini ir iškreipti. Jie negali suteikti mums amžinos laimės. Tačiau jeigu mes užmegsime ryšį su Viešpačiu, palikę materialų kūną eisime į transcendentinį pasaulį ir turėsime amžinus ryšius su Viešpačiu – tokius, kokių trokštame. Todėl moterys, su kuriomis Viešpats gyveno kaip jų vyras, nėra materialaus pasaulio gyventojos; su Viešpačiu jas sieja

amžini transcendentiniai santuokinės meilės ryšiai, ir šią iškilnią padėtį jos pasiekė per tobulą dvasinę tarnystę. Tuo jos ir nepaprastos. Viešpats yra *paraṁ brahma* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Sąlygota siela visur ieško amžinos laimės – ir Žemėje, ir kitose visatos planetose. Ji keliauja po visą Dievo kūriniją, – tokia šios dvasinės kibirkštėlės prigimtis. Varžoma materialių *guṇų*, ji bando keliauti per erdvę kosminiais laivais, bet taip jai nelemta pasiekti galutinio savo kelionės tikslo. Gravitacijos dėsnis jai – nelyginant kaliniui grandinės. Yra metodų, kuriais pasinaudojusi ji gali nukeliauti visur, kur tik nori – net į aukščiausią planetą. Bet net ir ten ji neatras tos amžinosios laimės, kurios ieško gyvenimas po gyvenimo. Įgijusi daugiau proto, ji pradeda ieškoti laimės, kuri kyla iš Brahmano, suprasdama, kad materialiame pasaulyje amžinos laimės, kurios ji taip trokšta, rasti neįmanoma. Aukščiausioji Būtybė, Parabrahmanas, neieško laimės materialiame pasaulyje, nes tai, ko Jam reikia, kad patirtų laimę, materialiame pasaulyje tiesiog neegzistuoja. Jis nėra beasmenis. Tas, kuris vadovauja begalybei gyvų būtybių ir Pats yra Aukščiausioji Būtybė, negali būti beasmenis. Jis yra toks pat kaip mes, ir Jam būdingi visi individualių gyvų esybių bruožai, visa jų pilnatvė. Jis veda visai kaip mes, bet Jo vedybos nėra žemiškos ir neapsiriboja ta patirtimi, kuri yra mums prieinama sąlygotame būvyje. Todėl Jo žmonos tik atrodo kaip paprastos žemės moterys; iš tikrųjų jos yra transcendentinės laisvos sielos, tobulai įkūnijančios vidinės energijos veikimą.

36 TEKSTAS

उद्दामभावपिशुनामलवल्गुहास-
व्रीडावलोकनिहतो मदनोऽपि यासाम् ।
सम्मुह्य चापमजहात्प्रमदोत्तमास्ता
यस्येन्द्रियं विमथितुं कुहकैर्न शेकुः ॥३६॥

uddāma-bhāva-piśunāmala-valgu-hāsa-
vrīḍāvaloka-nihato madano 'pi yāsām
sammuhya cāpam ajahāt pramadottamās tā
yasyendriyaṁ vimathituṁ kuhakair na śekuḥ

uddāma – labai rimta; *bhāva* – išraiška; *piśuna* – jaudinanti; *amala* – nekalta; *valgu-hāsa* – kerinti šypsena; *vrīḍa* – akies kampelis; *avaloka* – žvilgsnis; *nihataḥ* – pavergė; *madanaḥ* – Kupidoną (arba *amadana* – ištvermingąjį

Śivą); *api* – taip pat; *yāsām* – kurių; *sammuhya* – įveiktas; *cāpam* – lanką; *ajahāt* – nubloškė; *pramada* – moterys, vedančios iš proto; *uttamāḥ* – tobuliausios; *tā* – visos; *yasya* – kurio; *indriyam* – juslių; *vimathitum* – suaudrinti; *kuhakaiḥ* – magiškais kerais; *na* – niekada; *śekuḥ* – galėjo.

Karalienių šypsenos bei slapčia mesti žvilgsniai jaudino tyrumu ir kerėjo. Jos būtų pavergusios patį Kupidoną ir privertusios jį nublokšti šalin savąjį lanką. Prieš jas neatsilaikytų net ištvermingasis Śiva, tačiau nepaisant jų kerų ir magiško grožio, Viešpats buvo nesujaudinamas.

Komentaras: Tiems, kurie nori išsivaduoti arba sugrįžti pas Dievą, nevalia bendrauti su moterimis. *Sanātana-dharmos* (*varṇāśrama-dharmos*) sistema draudžia arba riboja bendravimą su moterimis. Tad kaip Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu galima laikyti tą, kuris turi per šešiolika tūkstančių žmonų ir yra joms neabejingas? Šis klausimas iš tiesų visiškai pagrįstai gali kilti smalsiam žmogui, besistengiančiam suvokti transcendentinę Aukščiausiojo Viešpaties prigimtį. Ir, norėdami atsakyti į panašaus pobūdžio klausimus, šiame bei kituose posmuose Naimiṣāraṇyos išminčiai aprašo transcendentines Viešpaties ypatybes. Iš posmo aišku, kad moteriški apžavai, galintys nuginkluoti patį Kupidoną ar net tvirčiausiąjį iš tvirčiausiųjų – Viešpatį Śivą, negalėjo pavergti Viešpaties, suaudrinti Jo jausmų. Kupidono darbas – žadinti materialų geidulį. Kupidono strėlės išjudina visatą. Trauka tarp vyro ir moters – pasaulio veiklos ašis. Vyras ieško draugės, kuri atitiktų jo skonį, o moteris – sau tinkamo vyro. Tai ir yra visos materialios veiklos variklis. Kai vyras susijungia su moterimi, seksualinis ryšys surakina gyvą būtybę tvirtomis materijos grandinėmis, ir vyro bei moters prisirišimas prie jaukių namų, tėvynės, vaikų, visuomenės, draugystės ir turto kaupimo sukuria jiems iliuzinį veiklos lauką. Taip atsiranda iliuzinė, bet nenugalima trauka laikinai ir kančių kupinai materialiai būčiai. Taigi šventraščiai vieningai tvirtina, kad tiems, kurie eina išsivadavimo keliu ir nori grįžti namo, pas Dievą, labai svarbu išsivaduoti nuo mus supančiojančių materialių atributų. O tai įmanoma tiktai bendraujant su Viešpaties bhaktais, kuriuos vadina *mahātmomis.* Kupidono paleistos strėlės verčia gyvas būtybes kraustytis iš proto dėl priešingos lyties, nors priešingoji pusė dažniausiai negali pasigirti ypatingu grožiu. Kupidono išdaigos neaplenkia netgi tokių bendruomenių, kurios, civilizuoto žmogaus akimis, yra gyvuliškos, kelia pasišlykštėjimą. Ir jei Kupidono kerai veikia pačių nepatraukliausių gyvybės formų atstovus, ką jau kalbėti apie tobulo grožio būtybes. Kupidono strėlė sužeidė net Viešpatį Śivą, kuris yra laikomas pačiu ištver-

mingiausiu, – jis pametė galvą dėl Mohinės, Viešpaties inkarnacijos, ir pripažino savo pralaimėjimą. Tačiau sėkmės deivės – jų santūrumas, jaudinanti laikysena – pavergė patį Kupidoną. Apimtas nevilties, jis nubloškė į šalį savąjį lanką bei strėles: tokios nuostabios ir patrauklios buvo Viešpaties Kṛṣṇos karalienės. Tačiau jos negalėjo suaudrinti transcendentinių Viešpaties jausmų, nes Viešpats – visų tobuliausias *ātmārāma*, Jis Pats Sau pakankamas. Kad patirtų pasitenkinimą, Jam nereikalinga pagalba iš šalies. Taigi Viešpatį labiausiai sužavėjo ne karalienių moteriškas patrauklumas, o jų *nuoširdi meilė ir tarnystė*. Patenkinti Viešpatį jos galėjo tik beatodairiška transcendentine meilės tarnyste, į kurią atsiliepdamas Viešpats su džiaugsmu pripažino jas Savo žmonomis. Taigi ištikimu karalienių vyru Jis tapo atsiliepdamas į jų beatodairišką tarnystę. Kitos priežasties tapti daugybės tūkstančių moterų vyru Jis neturėjo. Viešpats yra visų gyvų būtybių vyras, ir jei kuri iš jų panori turėti Jį už vyrą, Viešpats patenkina jos norą. Ši tyra meilė Viešpačiui negretintina su žemiška aistra. Ji yra visiškai transcendentinė. Grynai moteriškai išreikštas karalienių santūrumas taip pat buvo transcendentinis, nes jų jausmus pagimdė transcendentinė ekstazė. Ankstesniame posme jau buvo kalbėta apie tai, kad Viešpats iš pažiūros buvo paprastas vyras, tačiau iš tikrųjų Jo santykiai su žmonomis buvo transcendentiniai, tyri, nevaržomi materialios gamtos *guņų*.

37 TEKSTAS

तमयं मन्यते लोको ह्यसङ्गमपि सङ्गिनम् ।
आत्मौपम्येन मनुजं व्यापृण्वानं यतोऽबुधः ॥३७॥

tam ayaṁ manyate loko hy asaṅgam api saṅginam
ātmaupamyena manujaṁ vyāpṛṇvānaṁ yato 'budhaḥ

tam – apie Viešpatį Kṛṣṇą; *ayam* – jie (paprasti žmonės); *manyate* – mano, kad; *lokaḥ* – sąlygotos sielos; *hi* – tikrai; *asaṅgam* – nesusijęs; *api* – nors; *saṅginam* – veikiamas; *ātma* – sau; *aupamyena* – prilygina; *manujam* – paprastam žmogui; *vyāpṛṇvānam* – užsiėmusiam; *yataḥ* – nes; *abudhaḥ* – neišmanančios ir kvailos.

Paprastos, materialistiškos sąlygotos sielos taria, kad Viešpats yra toks pat kaip ir visi kiti. Neišmanymas verčia jas manyti, kad Viešpatį veikia materija, nors iš tikrųjų Jisai nėra su ja susijęs.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *abudhaḥ*. Tik neišmanymu galima paaiškinti tai, kad kvaili materialistai, mėgstantys pasiginčyti, neteisingai suvokia Aukščiausiąjį Viešpatį ir propagandos priemonėmis skleidžia savo kvailus prasimanymus tarp patiklių žmonių. Aukščiausiasis Viešpats Śrī Kṛṣṇa – praamžis, pirmapradis Dievo Asmuo. Apsireiškęs žmonėms, darbais Jis pademonstravo Savo dievišką visagalybę. Kaip jau aiškinta pirmajame „Śrīmad-Bhāgavatam“ posme, Jis yra visiškai nepriklausomas ir gali daryti viską, ką įsigeidžia, bet visi Jo veiksmai kupini palaimos, išminties ir amžinatvės. Viešpaties nesuvokia tik kvaili materialistai, nieko nežinantys apie Jo amžiną, išmanymo ir palaimos kupiną pavidalą, kurio egzistavimą patvirtina „Bhagavad-gītā“ ir Upaniṣados. Jo įvairios galios veikia nuosekliai pagal tobulą planą, o Jis Pats, veikdamas per Savo įvairias energijas, amžinai lieka aukščiausias ir nepriklausomas. Kai Viešpats rodydamas gyvoms būtybėms Savo nepriežastinę malonę nužengia į materialų pasaulį, Jis tai daro Savo Paties galia. Jo visiškai nesąlygoja materialios gamtos *guṇos*; Jis nužengia Savo pirminiu pavidalu. Spekuliatyvūs mąstytojai negali suvokti, kad Jis yra Aukščiausiasis Asmuo. Jie mano, kad už beasmenį, žodžiais nenusakomą Brahmano aspektą nėra nieko aukščiau. Ši samprata – taip pat sąlygoto gyvenimo padarinys, nes tokie mąstytojai negali suvokti daugiau, negu leidžia jų pačių ribotos galimybės. Todėl tas, kuris sprendžia apie Viešpatį pagal savo ribotas galimybes, pats yra labai ribotas žmogus. Tokiam neįrodysi, kad materialios gamtos *guṇos* negali veikti Dievo Asmens. Jis nesuvoks, kad materijos nešvarybės nelimpa prie saulės. Spekuliatyvūs mąstytojai į visus reiškinius žvelgia iš savo eksperimentinio mokslo varpinės. Matydami, kad Viešpats elgiasi kaip ir kiekvienas vedęs vyras, jie mano, kad Jis niekuo nesiskiria nuo mūsų, neatsižvelgdami į tai, kad Jis vienu metu vedė per šešiolika tūkstančių moterų. Dėl skurdžių žinių jie mato tik vieną tiesos pusę, o kita netiki. Taigi dėl to, kad Viešpatį Kṛṣṇą jie laiko lygiu sau ir daro absurdiškas išvadas, kurios neatitinka „Śrīmad-Bhāgavatam“ požiūrio, kaltas tik jų neišmanymas.

38 TEKSTAS

एतदीशनमीशस्य प्रकृतिस्थोऽपि तद्गुणैः ।
न युज्यते सदात्मस्थैर्यथा बुद्धिस्तदाश्रया ॥३८॥

etad īśanam īśasya prakṛti-stho 'pi tad-guṇaiḥ
na yujyate sadātma-sthair yathā buddhis tad-āśrayā

etat – tai; *īśanam* – dieviškumas; *īśasya* – Dievo Asmens; *prakṛti-sthaḥ* – susilietęs su materialia gamta; *api* – nors ir; *tat-guṇaiḥ* – guņų; *na* – niekada; *yujyate* – paveikiamas; *sadā ātma-sthaiḥ* – tie, kurie pasiekė amžinybę; *yathā* – kaip ir; *buddhiḥ* – intelektas; *tat* – Viešpaties; *āśrayā* – globojami.

Materialios gamtos guņos neveikia Viešpaties net Jam su jomis susilietus, – štai kur glūdi Dievo Asmens dieviškumas. Jos neveikia ir bhaktų, radusių prieglobstį pas Viešpatį.

Komentaras: Vedos ir Vedų raštai (*śruti* ir *smṛti*) patvirtina, kad Dievuje nėra nieko materialaus. Būdamas aukščiausioji sąmoninga būtybė, Jis visiškai transcendentinis (*nirguņa*). Dievo Asmuo Hari – aukščiausia transcendentinė asmenybė, egzistuojanti už materijos veikimo ribų. Šitai pripažino net Ācārya Śaṅkara. Kai kas gali paprieštarauti: tegu Jo santykiai su sėkmės deivėmis transcendentiniai; bet kaip suprasti Jo santykius su Yadu dinastija, tai, kad Jis joje gimė, ir tai, kad Jis žudė bedievius – Jarāsandhą bei kitus *asuras*, – juk visa tai tiesiogiai susiję su materialios gamtos *guņomis*. Atsakymas būtų toks: Dievo Asmens dieviškoji esmė niekada, jokiomis aplinkybėmis nesietina su materialios gamtos *guņomis*. Taip, su *guņomis* Viešpats susiliečia, nes Jis – pirminis visa ko šaltinis. Tačiau *guņos* Jo neveikia. Todėl Jis vadinamas Yogeśvara – mistinių galių valdovu, kitaip sakant, visagaliu. Materialios *guņos* neveikia ir išsimokslinusių Viešpaties bhaktų. Šešetas didžiųjų Vṛndāvanos Gosvāmių buvo kilę iš garsių ir turtingų šeimų, tačiau kai jie tapo atsiskyrėliais ir įsikūrė Vṛndāvanoje, iš pažiūros jų gyvenimas atrodė labai skurdus, bet dvasine prasme nebuvo už juos turtingesnių. Garbė ir pažeminimas, badas ir sotumas, miegas ir budrumas – tai, kas kyla iš trijų materialios gamtos *guņų*, – negali paveikti tokių *māha-bhāgavatų* (aukščiausio lygio bhaktų), nors jie ir gyvena tarp žmonių. Kai kurie iš jų netgi užsiima pasaulietine veikla, tačiau ji nė kiek jų nevaržo. Kol žmogus nėra abejingas visoms gyvenimo dualybėms, negalima teigti, kad jis egzistuoja transcendencijos lygiu. Dievo palydovai, kaip ir Jis Pats, egzistuoja transcendentiniu lygiu, ir *yogamāyos* (vidinės Viešpaties energijos) veikimas dar labiau paryškina jų didybę. Viešpaties bhaktai visada išlieka transcendentiški, net jei kartais pasielgia netikusiai. „Bhagavad-gītoje“ (9.30) Viešpats pabrėžia: net jei dėl ankstesnio susiteršimo materija tyras bhaktas patirtų nuopuolį, jį vis viena reikia laikyti pasiekusiu transcendenciją, nes jis visas atsidėjo Viešpaties tarnystei. Viešpats visada sergsti Savo bhaktą, kuris Jam tarnauja, todėl bhakto nuopuolį reikia laikyti atsitiktiniu ir laikinu. Toks bhaktas labai greitai pasitaisys.

39 TEKSTAS

तं मेनिरेऽबला मूढाः स्त्रैणं चानुव्रतं रहः ।
अप्रमाणविदो भर्तुरीश्वरं मतयो यथा ॥३९॥

taṁ menire 'balā mūḍhāḥ straiṇaṁ cānuvrataṁ rahaḥ
apramāṇa-vido bhartur īśvaraṁ matayo yathā

tam – Viešpatį Śrī Kṛṣṇą; *menire* – laikė; *abalāḥ* – švelnios; *mūḍhāḥ* – dėl savo paprastumo; *straiṇam* – tuo, kurį valdo žmona; *ca* – taip pat; *anuvratam* – sekiojančiu paskui; *rahaḥ* – nuošaly; *apramāṇa-vidaḥ* – nesuvokė didybės; *bhartuḥ* – savo vyro; *īśvaram* – aukščiausiasis valdovas; *matayaḥ* – tezė; *yathā* – kaip ir.

Šios naivios ir jautrios moterys nuoširdžiai tikėjo, kad jų mylimasis vyras Viešpats Śrī Kṛṣṇa dievina jas ir leidžiasi jų vadovaujamas. Jos iki galo nesuvokė savo vyro didybės, kaip ateistinių įsitikinimų filosofai nesuvokia, kad Jis – aukščiausiasis valdovas.

Komentaras: Net transcendentinės Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žmonos nepajėgė iki galo suvokti beribės Viešpaties didybės. Tačiau jų suvokimo negalima lyginti su materialiu neišmanymu, nes taip reiškiasi vidinė Viešpaties energija Jam atsiliepiant į Savo amžinų palydovų jausmus. Transcendentiniuose santykiuose su Savo bhaktais Viešpats imasi penkių vaidmenų: savininko, valdovo, draugo, sūnaus ir mylimojo, ir visuose šiuose žaidimuose Savo vaidmenis Jis atlieka per vidinę energiją – *yogamāyą*. Piemenukams (kaip ir Arjunai) Jis tampa draugas, Yaśodāmātai – sūnus, piemenaitėms – mylimasis, o Dvārakos karalienėms – jų vyras. Šie Viešpaties bhaktai niekada nelaiko Jo Aukščiausiuoju: jiems Jis – draugas, numylėtas sūnelis, mylimasis ar širdžiai brangus vyras. Tokie tad santykiai sieja Viešpatį ir Jo transcendentinius bhaktus – amžinus Jo palydovus dvasiniame danguje, kuriame plauko nesuskaičiuojama daugybė Vaikuṇṭhos planetų. Viešpats nužengia su visa Savo palyda, norėdamas apreikšti čia transcendentinį pasaulį, kuriame viešpatauja tyra meilė ir atsidavimas Viešpačiui, nė kiek nesuteršti troškimo valdyti Jo kūriniją. Visi tie Viešpaties bhaktai – laisvos sielos, tobulos paribio ar vidinės energijos apraiškos, kurių visiškai neveikia išorinė energija. Vidinė energija privertė Viešpaties Kṛṣṇos žmonas užmiršti apie begalinę Viešpaties didybę, kad jų santykiuose nebūtų nieko

nenuoširdaus, ir jos šventai tikėjo, kad Viešpats – klusnus jų vyras, svetimai akiai nematant vykdantis jų valią. Taigi Viešpaties iki galo nesuvokia net artimi Jo palydovai, tad ką apie Viešpaties transcendentinę didybę gali žinoti spekuliatyvūs mąstytojai ar mokslinių traktatų kūrėjai? Spekuliatyvūs mąstytojai kuria įvairiausias hipotezes: kad Viešpats tampa kūrinijos priežastimi, kūrinijos pradmenimis, materialia ir veiksmingąja kūrinijos priežastimi ir pan. Tačiau tai tik dalis žinių apie Viešpatį. Iš tikrųjų savo išprusimu jie nepranoksta paprasto žmogaus. Viešpatį galima patirti tiktai per Jo malonę – kitaip Jo nepažinsi. Kadangi Viešpaties santykiai su Jo žmonomis grįsti tyra transcendentine meile ir atsidavimu, visos Jo žmonos egzistuoja transcendentiniu lygiu, nesusitepusios materijos nešvarybėmis.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti vienuoliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Dvārakos gyventojai pasitinka Viešpatį Kṛṣṇą“.

DVYLIKTAS SKYRIUS

Imperatoriaus Parīkṣito gimimas

1 TEKSTAS

शौनक उवाच
अश्वत्थाम्नोपसृष्टेन ब्रह्मशीर्ष्णोरुतेजसा ।
उत्तराया हतो गर्भ ईशेनाजीवितः पुनः ॥ १ ॥

śaunaka uvāca
aśvatthāmnopasṛṣṭena brahma-śīrṣṇoru-tejasā
uttarāyā hato garbha īśenājīvitaḥ punaḥ

śaunakaḥ uvāca – išminčius Śaunaka tarė; *aśvatthāmna* – Aśvatthāmos (Droṇos sūnaus); *upasṛṣṭena* – paleisto; *brahma-śīrṣṇā* – neįveikiamo ginklo; *uru-tejasā* – didelio karščio; *uttarāyāḥ* – Uttaros (Parīkṣito motinos); *hataḥ* – pažeistos; *garbhaḥ* – įsčios; *īśena* – Aukščiausiojo Viešpaties; *ājīvitaḥ* – atgaivintos; *punaḥ* – vėl.

Išminčius Śaunaka tarė: Baisus ir neįveikiamas Aśvatthāmos ginklas brahmāstra pažeidė Uttaros, Mahārājos Parīkṣito motinos, įsčias. Bet Aukščiausiasis Viešpats išgelbėjo Mahārāją Parīkṣitą.

Komentaras: Naimiṣāraṇyos girioje susirinkę išminčiai klausinėjo Sūtą Gosvāmį apie Mahārājos Parīkṣito gimimą, bet Sūta Gosvāmis neapsiribojo atsakymu tik į šį vieną klausimą. Jis papasakojo ir apie tai, kaip Droṇos sūnus panaudojo *brahmāstros* ginklą ir susilaukė iš Arjunos bausmės, kaip

meldėsi karalienė Kuntīdevī ir kaip Pāṇḍavos aplankė mirties patale gulintį Bhīṣmadevą, kokiomis maldomis Bhīṣmadeva kreipėsi į Viešpatį ir kaip Viešpats išvyko į Dvāraką. Išminčiai išgirdo pasakojimą apie Viešpaties atvykimą į Dvāraką, apie Jo gyvenimą su šešiolika tūkstančių karalienių ir t.t. Šių pasakojimų jie klausėsi sulaikę kvapą, bet vėliau panoro sugrįžti prie pradinės temos. Todėl Śaunaka Ṛṣis uždavė klausimą apie Mahārāją Parīkṣitą, ir kalba vėl pakrypo apie tai, kaip Aśvatthāmā panaudojo *brahmāstros* ginklą.

2 TEKSTAS

तस्य जन्म महाबुद्धेः कर्माणि च महात्मनः ।
निधनं च यथैवासीत्स प्रेत्य गतवान् यथा ॥ २ ॥

tasya janma mahā-buddheḥ karmāṇi ca mahātmanaḥ
nidhanaṁ ca yathaivāsīt sa pretya gatavān yathā

tasya – jo (Mahārājos Parīkṣito); *janma* – gimimas; *mahā-buddheḥ* – didžiulės išminties; *karmāṇi* – veikla; *ca* – taip pat; *mahā-ātmanaḥ* – didžio bhakto; *nidhanam* – išėjimas; *ca* – taip pat; *yathā* – kaip; *eva* – žinoma; *āsīt* – įvyko; *saḥ* – jis; *pretya* – tikslą po mirties; *gatavān* – pasiekė; *yathā* – kokį.

Kaip iš šių įsčių gimė didysis imperatorius Parīkṣitas – didžiulės išminties žmogus ir didis bhaktas? Kaip jis mirė ir ką pasiekė po mirties?

Komentaras: Hastināpuros (dabartinis Delis) karalius būdavo kartu ir viso pasaulio valdovas, imperatorius, – bent jau iki imperatoriaus Parīkṣito sūnaus viešpatavimo laikų. Viešpats išgelbėjo Mahārājį Parīkṣitą dar motinos įsčiose, tad, be jokių abejonių, galėjo išgelbėti ir nuo ankstyvos mirties, kuriai pikta brahmano sūnaus valia imperatorius buvo pasmerktas. Kali amžius prasidėjo Mahārājai Parīkṣitui atėjus į valdžią, o išmintingo, Viešpačiui atsidavusio valdovo prakeikimas buvo pirmasis ženklas, pranašaujantis negera. Karalius yra beginklių valdinių gynėjas, ir jų gerovė, ramybė bei klestėjimas priklauso nuo jo valios. Deja, nuodėmingo Kali amžiaus paveiktas netikėlis brahmano sūnus prakeikė nekaltą Mahārājį Parīkṣitą, ir po septynių dienų karalius turėjo mirti. Mahārāja Parīkṣitas buvo garsus tuo, kad jį globojo Pats Viṣṇu, todėl nepelnytai brahmano prakeiktas jis

galėjo šauktis Viešpaties malonės, prašyti jį išgelbėti. Tačiau jis nepanoro to daryti, nes buvo tyras bhaktas. Tyras bhaktas neskuba prašyti Viešpaties pasigailėjimo. Mahārāja Parīkṣitas žinojo, kad brahmano sūnus prakeikė jį nepagrįstai – tai buvo aišku kiekvienam. Tačiau valdovas nesiruošė kovoti už teisybę, nes suprato, jog prasidėjo Kali amžius. Pirmasis požymis, kuris apie tai bylojo, buvo dideliais sugebėjimais apdovanoto brahmanų luomo išsigimimas. Mahārāja Parīkṣitas nenorėjo priešintis laiko tėkmei, todėl ramiai ir deramai pasiruošė sutikti mirtį. Jam pasisekė, nes prieš akis dar buvo ištisa savaitė, per kurią galėjo pasiruošti mirčiai. Jis išmintingai panaudojo tą laiką bendraudamas su Śukadeva Gosvāmiu – didžiu šventuoju ir Viešpaties bhaktu.

3 TEKSTAS

तदिदं श्रोतुमिच्छामो गदितुं यदि मन्यसे ।
ब्रूहि नः श्रद्दधानानां यस्य ज्ञानमदाच्छुकः ॥ ३ ॥

tad idaṁ śrotum icchāmo gadituṁ yadi manyase
brūhi naḥ śraddadhānānāṁ yasya jñānam adāc chukaḥ

tat – visa; *idam* – tai; *śrotum* – išgirsti; *icchāmaḥ* – norime; *gaditum* – papasakoti; *yadi* – jei; *manyase* – manai; *brūhi* – kalbėki; *naḥ* – mums; *śraddadhānānām* – jaučiantiems didžią pagarbą; *yasya* – kuriam; *jñānam* – transcendentinę išmintį; *adāt* – perteiktas; *śukaḥ* – Śrī Śukadevos Gosvāmio.

Mes kupini didžiausios pagarbos Mahārājai Parīkṣitui, kuriam Śukadeva Gosvāmis perteikė transcendentinę išmintį, ir trokštame apie jį išgirsti. Papasakok mums apie jį.

Komentaras: Paskutiniąją Mahārājos Parīkṣito gyvenimo savaitę Śukadeva Gosvāmis dėstė jam transcendentinį mokslą, ir Mahārāja Parīkṣitas, kaip dera uoliam mokiniui, uoliai klausėsi. Toks autoritetingas dialogas lygiai naudingas tiek besiklausančiajam „Śrīmad-Bhāgavatam“, tiek ir pačiam kalbėtojui. „Bhāgavatam“ rekomenduojami devyni transcendentinės atsidavimo tarnystės Viešpačiui metodai; vienodai naudinga praktikuoti iškart visus, keletą ar net vieną iš šių metodų, su sąlyga, kad tai daroma teisin-

gai. Mahārāja Parīkṣitas ir Śukadeva Gosvāmis labai rimtai laikėsi dviejų pirmaeilės svarbos principų – klausytis pasakojimų apie Viešpatį ir Jį šlovinti, – taigi neatsitiktinai jų didžiausio pagyrimo vertas pastangas vainikavo sėkmė. Transcendentinį pažinimą tegalima įgyti stropiai taikant du minėtuosius principus – tai vienintelis kelias. Kali amžiuje plačiai propaguojamas savotiškai suprastas dvasinio mokytojo ir mokinio santykių tipas. Sakoma, kad dvasinę jėgą perduoda mokiniui elektros srautas, kurį sukuria mokytojas, ir mokinį esą ištinkąs smūgis. Tada šis netenkąs sąmonės, o mokytojas apgailestauja išsekinęs savo „dvasinių jėgų“ atsargas. Šiame amžiuje kiekviename žingsnyje gali susidurti su šia melaginga propaganda ir nelaimingas paprastas žmogus dažnai tampa jos auka. Tai tik kvailos pasakaitės; Śukadevos Gosvāmio ir jo didžiojo mokinio Mahārājos Parīkṣito santykiuose mes nematome nieko panašaus. Išmintingius pasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“ su šventu atsidavimu, o didysis valdovas atsidėjęs jo klausėsi. Valdovas nepajuto iš savo mokytojo jokio elektros srovės smūgio ir nenualpo įgijęs iš jo žinias. Todėl nereikėtų aklai pasitikėti Vedų išminties pseudoatstovais ir jų nekompetentingais reklaminiais tauškalais. Naimiṣāraṇyos išmintingi klausėsi pasakojimo apie Mahārājį Parīkṣitą kupini didžiausios pagarbos, nes jis įgijo žinias *atidžiai klausydamasis*, ką sakė Śukadeva Gosvāmis. Vienintelis būdas suvokti transcendentines tiesas – atidžiai klausytis dvasinio mokytojo žodžių, ir nėra jokio reikalo vardan kažkokių nebūtų stebuklų gydyti žmones ar užsiiminėti okultizmu. Metodas visai paprastas, tačiau norimus rezultatus pasiekia tiktai tie, kurie nuoširdžiai jį praktikuoja.

4 TEKSTAS

सूत उवाच
अपीपलद्धर्मराजः पितृवद्रञ्जयन् प्रजाः ।
निःस्पृहः सर्वकामेभ्यः कृष्णपादानुसेवया ॥ ४ ॥

sūta uvāca
apīpalad dharma-rājaḥ pitṛvad rañjayan prajāḥ
niḥspṛhaḥ sarva-kāmebhyaḥ kṛṣṇa-pādānusevayā

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *apīpalat* – valdė visų labui; *dharma-rājaḥ* – karalius Yudhiṣṭhira; *pitṛ-vat* – kaip tėvas; *rañjayan* – malonus; *pra-*

jāḥ – visiems, kurie gimė; *niḥspṛhaḥ* – nesavanaudiškai; *sarva* – visiškai; *kāmebhyaḥ* – nuo jausmų tenkinimo; *kṛṣṇa-pāda* – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdoms; *anusevayā* – be paliovos tarnaudamas.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Valdant imperatoriui Yudhiṣṭhirai, visi patyrė jo kilnią širdį ir tėvišką globą. Jis neturėjo siaurų asmeninių tikslų ir netroško tenkinti savo jausmų, nes be paliovos tarnavo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdoms.

Komentaras: Kaip jau sakyta knygos įžangoje, „kenčiančiai žmonijai būtinas mokslas apie Kṛṣṇą, todėl mes prašome visų šalių vadovus savo pačių, visuomenės ir visos žmonijos labui pasinaudoti šiuo mokslu“. Šiame posme dorybę įkūnijančio Mahārājos Yudhiṣṭhiros pavyzdys tai vėl patvirtina. Indijos žmonės ilgisi *rāma-rājyos*, nes Dievo Asmuo buvo idealus karalius, o ir kiti Indijos karaliai bei imperatoriai, nuo kurių priklausė pasaulio likimas, rūpinosi visomis Žemėje gimusiomis būtybėmis. Pažymėtinas posmo žodis *prajāḥ*. Etimologiškai jis reiškia „gimusis“. Žemėje egzistuoja daugybė gyvybės rūšių: nuo vandens gyvūnų iki tobulų būtybių, žmonių, – ir visos jos vadinasi *prajā*. Mūsų visatos kūrėjas Viešpats Brahmā vadinamas *prajāpačiu*, nes yra visų gimusių būtybių protėvis. Posme žodis *prajā* vartojamas platesne, nei dabar įprasta, prasme. Karalius atstovauja visoms gyvoms būtybėms: vandens gyvūnams, augalams, medžiams, ropliams, paukščiams, gyvuliams ir žmonėms. Kiekvienas jų yra neatsiejama Aukščiausiojo Viešpaties dalelė (Bg. 14.4), ir karalius, kaip Aukščiausiojo Viešpaties atstovas, privalo kiekvieną būtybę deramai ginti. Dabartiniams prezidentams ir diktatoriams tai nė motais. Jie vadovauja amoraliai valdymo sistemai, kuri nesirūpina žemesniųjų padarų saugumu, o ir aukštesniosiomis būtybėmis (žmonėmis) rūpinasi tik dėl akių. Teisingai valdyti – didis menas; tai sugeba tik tie, kurie išmano *mokslą apie Kṛṣṇą*. Tas, kuris išmano mokslą apie Kṛṣṇą, tampa tobuliausiu žmogumi pasaulyje, o tam, kuris jo neišmano, nepadės nei geras profesinis pasirengimas, nei akademinį išprusimą liudijantys mokslo laipsniai. Mahārāja Yudhiṣṭhira gerai išmanė mokslą apie Kṛṣṇą, nes čia pasakyta, kad nuolatos į jį gilindamasis, t.y. su atsidavimu tarnaudamas Viešpačiui Kṛṣṇai, jis įgijo valstybės vadovui būtinas ypatybes ir tapo savo pavaldiniams tarsi tėvas. Tėvas kartais atrodo labai griežtas savo sūnui, bet tai nereiškia, jog dėl to jis jau ne tėvas. Tėvas visada tėvas, nes širdies gilumoje visada linki sūnui gera. Tėvas trokšta, kad visi jo sūnūs būtų geresni už jį. Todėl dorybę įkūnijęs Mahārāja Yudhiṣṭhira norėjo, kad visi jo valdiniai, o ypač žmonės – tobulesnės sąmonės būty-

bės, – taptų Viešpaties Kṛṣṇos bhaktais ir išsivaduotų iš beprasmiškos materialios būties. Jis valdė vadovaudamasis devizu „Viskas valdinių labui“ ir, kaip dorybės įsikūnijimas, žinojo, kas jiems iš tikrųjų naudinga. Toks buvo jo valdymo principas. Jam buvo svetimi *rākṣasī*, demoniški, jausmų tenkinimo siekiai. Kaip idealus valdovas, jis neturėjo jokių asmeninių tikslų, jo negundė jusliniai džiaugsmai, nes jis mylėjo Aukščiausiąjį Viešpatį ir visos jo juslės be paliovos tarnavo Jam. Meilės tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui apima ir tarnystę gyvoms būtybėms – neatsiejamoms visumos dalelėms. Tas, kuris tarnauja dalelėms pamiršęs apie visumą, tik gaišta laiką ir veltui eikvoja savo energiją. Tai tolygu laistyti medžio lapus, užmiršus apie šaknis. Laistant šaknis lapai atsigauna savaime; laistyti lapus reiškia tuščiai eikvoti energiją. Mahārāja Yudhiṣṭhira visą gyvenimą tarnavo Viešpačiui, todėl neatsiejamoms Viešpaties dalelėms – gyvoms būtybėms, kurias jis valdė ir kuriomis rūpinosi, – buvo sukurtos idealios sąlygos šį gyvenimą ir suteikta galimybė tobulėti kitą gyvenimą. Toks yra tobulas valstybės valdymo metodas.

5 TEKSTAS

सम्पदः क्रतवो लोका महिषी भ्रातरो मही ।
जम्बूद्वीपाधिपत्यं च यशश्च त्रिदिवं गतम् ॥ ५ ॥

sampadaḥ kratavo lokā mahiṣī bhrātaro mahī
jambūdvīpādhipatyaṁ ca yaśaś ca tri-divaṁ gatam

sampadaḥ – turtai; *kratavaḥ* – aukojimai; *lokāḥ* – būsimas tikslas; *mahiṣī* – karalienės; *bhrātaraḥ* – broliai; *mahī* – Žemė; *jambū-dvīpa* – mūsų planetoje; *ādhipatyam* – viešpatavimas; *ca* – ir; *yaśaḥ* – šlovė; *ca* – taip pat; *tri-divam* – dangaus planetas; *gatam* – pasiekė.

Garsas apie Mahārājos Yudhiṣṭhiros žemiškus turtus, apie aukojimus, pelniusius jam geresnę lemtį, apie jo žmonas, jo ištikimus brolius, plačias valdas, apie jo viešpatavimą Žemėje ir jo gerą vardą pasiekė net dangaus planetas.

Komentaras: Paprastai pasaulinę šlovę pelno turtingi ir didūs žmonės. Garsas apie Mahārāją Yudhiṣṭhirą – apie tai, kaip dorai jis valdė, apie jo

žemiškus turtus ir žavią žmoną Draupadę, apie jo brolių Bhīmos ir Arjunos jėgą bei jo karališką valdžią, prieš kurią lenkėsi visas pasaulis, vadintas Jambudvīpa, – pasiekė net aukštesniąsias planetas. Pažymėtinas posmo žodis *lokāḥ*. Po materialų ir dvasinį dangų plačiai išsibarsčiusios įvairiausios *lokos*, aukštesniosios planetos. Kaip teigia „Bhagavad-gītā“ (9.25), jas pasiekia tas, kuris savo darbais to nusipelno. Jėga ten neįsiverši. Bejėgiams mokslininkams materialistams, konstruktoriams, kurių sukurti laivai tenuskrieja kosmose vos vieną kitą tūkstantį mylių, kelias į jas užgintas. Į geresnes planetas taip nenukeliausi. Teisė gyventi laimingose planetose pelnoma aukomis ir tarnyste. Tų, kurie neišbrenda iš nuodėmės, dėsningai laukia nuosmukis į gyvūnijos pasaulį ir dar didesnės materialios būties kančios. Apie tai kalbama ir „Bhagavad-gītoje“ (16.19). Mahārājos Yudhiṣṭhiros pasiaukojimas gėriui, jo asmenybės taurumas pelnė tokį aukštesniųjų planetų gyventojų pripažinimą, kad jie buvo pasiryžę dar šį gyvenimą kaip lygų priimti jį į savo tarpą.

6 TEKSTAS

किं ते कामाः सुरस्पार्हा मुकुन्दमनसो द्विजाः ।
अधिजह्रुर्मुदं राज्ञः क्षुधितस्य यथेतरे ॥ ६ ॥

kiṁ te kāmāḥ sura-spārhā mukunda-manaso dvijāḥ
adhijahrur mudaṁ rājñaḥ kṣudhitasya yathetare

kim – kam; *te* – šie; *kāmāḥ* – juslių tenkinimo objektai; *sura* – dangaus gyventojų; *spārhāḥ* – troškimai; *mukunda-manasaḥ* – tam, kuris įsisąmonino Dievą; *dvijāḥ* – o brahmanai; *adhijahruḥ* – galėjo patenkinti; *mudam* – malonumą; *rājñaḥ* – karaliaus; *kṣudhitasya* – alkano; *yathā* – kaip; *itare* – kiti dalykai.

O brahmanai, karaliaus turtai buvo tokie kerintys, kad jų troško net dangaus gyventojai. Bet jis buvo pasinėręs į tarnystę Viešpačiui, todėl niekas, išskyrus tarnystę, neteikė jam tikro džiaugsmo.

Komentaras: Du dalykai šiame pasaulyje džiugina. Kai gyva būtybė užvaldyta materijos, džiaugsmą jai teikia tik jusliniai malonumai; išsivadavusi iš materijos *guṇų* nelaisvės džiaugsmo ji semiasi iš tarnystės Viešpačiui. Tai

reiškia, jog pagal savo prigimtį gyva esybė yra *tarnas*, o ne *tarnystės objektas*. Veikiamas išorinės energijos, žmogus įsivaizduoja, kad jam turi būti tarnaujama, bet iš tikrųjų jam niekas netarnauja. Tai jis pats tarnauja savo jausmams – geiduliui, troškimams, pykčiui, gobšumui, puikybei, beprotystei, nepakantumui. Įgijęs dvasinių žinių ir atėjęs į protą, žmogus suvokia, kad yra ne materialaus pasaulio viešpats, o savo juslių tarnas. Tada jis ima prašyti Viešpaties leisti Jam pasitarnauti ir atsikratęs materialios „laimės“ iliuzijos randa tikrąją laimę. Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo laisva siela, todėl didžiulė karalystė, gera žmona, paklusnūs broliai, laimingi valdiniai ir klestintis pasaulis neteikė jam džiaugsmo. Tyras bhaktas gauna šiuos palaiminimus savaime, nors jų nesiekia. Sakoma, alkaną pradžiugina tik maistas, – tai labai vykęs pavyzdys.

Materialiame pasaulyje gyvas būtybes kamuoja alkis. Bet tai ne maisto, pastogės ar juslinių malonumų alkis. *Tai dvasinio pasaulio alkis.* Tik per savo neišmanymą žmonės mano, kad nelaimingi yra todėl, kad neturi maisto, pastogės, neranda juslinių malonumų objektų ar jaučiasi nesaugūs. Tai iliuzija. Gyva būtybė klysta, dvasinį alkį laikydama materialiu. Kvaili lyderiai nesupranta, kad net pertekę materialių gėrybių žmonės vis tiek alksta. Koks tai alkis ir skurdas? Iš tikrųjų žmonės alksta todėl, kad jiems trūksta dvasinio peno, dvasinės pastogės, dvasinio saugumo ir dvasinių jausmų. Dvasinį alkį galime numaldyti bendraudami su Aukščiausiąja Dvasia – Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa. Kas turi šį didžiausią turtą, to nebetraukia vadinamieji materialaus pasaulio (net ir dangaus gyventojų) valgiai, pastogė, saugumas ir jausminiai malonumai. Todėl Viešpats „Bhagavad-gītoje“ (8.16) sako, jog numalšinti dvasinio alkio neįmanoma net aukščiausioje visatos planetoje Brahmalokoje, kur gyvenimas trunka milijonus kartų ilgiau nei Žemėje. Alkio jausmo gyva būtybė atsikrato tik tada, kai tampa nemirtinga. O nemirtingumo dovana pelnoma dvasiniame danguje (be galo toli nuo Brahmalokos) bendraujant su Viešpačiu Mukunda, kuris dovanoja Savo bhaktams transcendentinį išsivadavimo džiaugsmą.

7 TEKSTAS

मातुर्गर्भगतो वीरः स तदा भृगुनन्दन ।
ददर्श पुरुषं कञ्चिद्दह्यमानोऽस्त्रतेजसा ॥ ७ ॥

mātur garbha-gato vīraḥ sa tadā bhṛgu-nandana
dadarśa puruṣaṁ kañcid dahyamāno 'stra-tejasā

mātuḥ – motinos; *garbha* – įsčiose; *gataḥ* – tūnodamas; *vīraḥ* – didis karžygys; *saḥ* – kūdikis Parīkṣitas; *tadā* – tada; *bhṛgu-nandana* – o Bhṛgu sūnau; *dadarśa* – išvydo; *puruṣam* – Aukščiausiąjį Viešpatį; *kañcit* – kaip kas nors kitas; *dahyamānaḥ* – kankinamas deginančio; *astra – brahmāstros*; *tejasā* – karščio.

O Bhṛgu sūnau [Śaunaka], kai didis karžygys Parīkṣitas tūnojo savo motinos Uttaros įsčiose ir kentė nuo baisaus karščio, kurį sukėlė Aśvatthāmos paleista brahmāstra, jis išvydo, kaip prie jo artinasi Aukščiausiasis Viešpats.

Komentaras: Paprastai septynis mėnesius po mirties gyva esybė esti transo būsenoje. Viešpačiui leidus, ji kartu su tėvo sėkla patenka į motinos įsčias, kur formuojasi jos naujas kūnas – toks, kokio ji nori ir kokį jai leidžia turėti jos praeities darbai. Toks yra dėsnis. Išėjusi iš transo, motinos įsčiose surakinta gyva esybė pasijunta labai nepatogiai. Ji nori kuo greičiau iš ten ištrūkti ir kartais, savo pačios laimei, pradeda melsti Viešpatį, kad būtų išvaduota. Mahārājai Parīkṣitui glūdint motinos įsčiose, Aśvatthāmā nukreipė į jį *brahmāstros* smūgį ir jis kentėjo nuo baisaus karščio. Bet Mahārāja Parīkṣitas buvo Viešpaties bhaktas, todėl Viešpats, padedamas Savo visagalės energijos, tą pačią akimirką atsirado jo motinos įsčiose, kad jį apsaugotų, ir kūdikis jį matė. Nors visiškai bejėgis, mažasis Parīkṣitas vis dėlto ištvėrė baisų karštį, nes iš prigimties buvo didis karžygys. Štai kodėl posme atsirado žodis *vīraḥ*.

8 TEKSTAS

अङ्गुष्ठमात्रममलं स्फुरत्पुरटमौलिनम् ।
अपीव्यदर्शनं श्यामं तडिद्वाससमच्युतम् ॥ ८ ॥

aṅguṣṭha-mātram amalaṁ sphurat-puraṭa-maulinam
apīvya-darśanaṁ śyāmaṁ taḍid vāsasam acyutam

aṅguṣṭha – nykščio didumo; *mātram* – tik; *amalam* – transcendentinis; *sphurat* – spindinčiu; *puraṭa* – aukso; *maulinam* – šalmu; *apīvya* – nuostabus; *darśanam* – pažiūrėti; *śyāmam* – juosvas; *taḍit* – žaibas; *vāsasam* – drabužiai; *acyutam* – Neklystantysis (Viešpats).

Nors grynai transcendentinis, Jis [Viešpats] buvo nykščio didumo. Jo juosvą dievišką kūną puošė geltoni tarytum žaibo blyksnis rūbai, o Jo galvą dengė spindintis aukso šalmas. Tokį Jį regėjo kūdikis.

9 TEKSTAS

श्रीमद्दीर्घचतुर्बाहुं तप्तकाञ्चनकुण्डलम् ।
क्षतजाक्षं गदापाणिमात्मनः सर्वतो दिशम् ।
परिभ्रमन्तमुल्काभां भ्रामयन्तं गदां मुहुः ॥ ९ ॥

śrīmad-dīrgha-catur-bāhuṁ tapta-kāñcana-kuṇḍalam
kṣatajākṣaṁ gadā-pāṇim ātmanaḥ sarvato diśam
paribhramantam ulkābhāṁ bhrāmayantaṁ gadāṁ muhuḥ

śrīmat – puošiamas; *dīrgha* – ilgų; *catuḥ-bāhum* – keturių rankų; *tapta-kāñcana* – lydyto aukso; *kuṇḍalam* – auskarų; *kṣataja-akṣam* – kraujo spalvos akimis; *gadā-pāṇim* – su vėzdu rankoje; *ātmanaḥ* – savo; *sarvataḥ* – visur; *diśam* – aplinkui; *paribhramantam* – judant; *ulkābhām* – tarytum meteorai; *bhrāmayantam* – sukosi ratu; *gadām* – vėzdas; *muhuḥ* – be paliovos.

Jis buvo įstabus – keturrankis, su lydyto aukso spalvos auskarais ir raudonų iš pykčio akių. Kai Jis judėjo, Jo vėzdas sukosi aplink Jį kaip meteoras.

Komentaras: „Brahma-saṁhitoje“ (5 sk.) pasakyta, jog Aukščiausiasis Viešpats Govinda viena iš Savo pilnaverčių dalių įeina į visatos sferą ir išsiskleidžia Paramātmos, Supersielos, pavidalu, kuris glūdi ne tik visų gyvų būtybių širdyse, bet ir atomuose, sudarančiuose materijos pradmenis. Savo nesuvokiama energija Viešpats yra visur, todėl Jam nieko nereiškė prasiskverbti į Uttaros įsčias ir išgelbėti Savo mylimą bhaktą – Mahārājį Parīkṣitą. „Bhagavad-gītoje“ (9.31) Viešpats visus mus patikina, kad Jo bhaktai niekada nepražus. Niekas negali nužudyti Viešpaties bhakto, nes jį sergsti Viešpats, ir niekas negali išgelbėti žmogaus, kurį Viešpats nori nužudyti. Viešpats visagalis, todėl panorėjęs gali bet ką išgelbėti arba nužudyti. Viešpats apsireiškė Savo bhaktui Mahārājai Parīkṣitui pačioje nepatogiausioje vietoje (jo motinos įsčiose) ir apsireiškė toks, kad bhaktas galėtų jį matyti.

Viešpats vienu metu gali būti didesnis už tūkstančius visatų ir mažesnis už atomą. Iš Savo begalinės malonės Jis įgauna ribotai gyvai būtybei regimą pavidalą. Viešpats beribis. Jam netinka mūsų žemiški matai. Jis gali tapti neregėtai didelis arba neįsivaizduojamai mažas, tačiau Jis visada yra tas pats visagalis Viešpats. Nėra skirtumo tarp nykščio didumo Viṣṇu Uttaros įsčiose ir Nārāyaṇos, visa Savo didybe egzistuojančio Vaikuṇṭha-dhāmoje – Dievo karalystėje. Jis įgyja *arcā-vigrahos*, šventykloje garbinamos Dievybės, pavidalą, kad Jo bhaktai, pajėgūs regėti Jį tik šiuo pavidalu, galėtų Jam tarnauti. *Arcā-vigrahos* – Viešpaties pavidalo, įkūnyto per materialius pradmenis, malone materialiame pasaulyje gyvenantys bhaktai lengvai priartėja prie Viešpaties, nors materialiomis juslėmis Jis nepatiriamas. Todėl *arcā-vigraha* yra grynai dvasinis Viešpaties pavidalas, skirtas materialistiškiems bhaktams. Viešpaties *arcā-vigrahos* pavidalo negalima laikyti materialiu. Sąlygotai gyvai būtybei dvasia ir materija – du visiškai skirtingi dalykai; tačiau Viešpačiui skirtumas tarp jų neegzistuoja. Jam viskas yra dvasinė būtis. Dvasinę būtį visur regi ir tyras Viešpaties bhaktas, artimai bendraujantis su Viešpačiu.

10 TEKSTAS

अस्त्रतेजः स्वगदया नीहारमिव गोपतिः ।
विधमन्तं सन्निकर्षे पर्यैक्षत क इत्यसौ ॥१०॥

astra-tejaḥ sva-gadayā nīhāram iva gopatiḥ
vidhamantaṁ sannikarṣe paryaikṣata ka ity asau

astra-tejaḥ – *brahmāstros* spinduliavimą; *sva-gadayā* – Savo vėzdu; *nīhāram* – rasos lašelius; *iva* – tarytum; *gopatiḥ* – saulė; *vidhamantam* – malšinantį; *sannikarṣe* – šalia; *paryaikṣata* – stebėdamas; *kaḥ* – kas; *iti asau* – šis kūnas.

Vėzdu Viešpats išsklaidė brahmāstros spinduliavimą, kaip saulė išgarina lašelį rasos. Kūdikis stebėjo Jį ir stengėsi suvokti, kas Jis.

11 TEKSTAS

विधूय तदमेयात्मा भगवान्धर्मगुब्विभुः ।
मिषतो दशमासस्य तत्रैवान्तर्दधे हरिः ॥११॥

vidhūya tad ameyātmā bhagavān dharma-gub vibhuḥ
miṣato daśamāsasya tatraivāntardadhe hariḥ

vidhūya – visiškai pašalinęs; *tat* – tai; *ameyātmā* – visa persmelkianti Supersiela; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *dharma-gup* – tiesos gynėjas; *vibhuḥ* – Aukščiausiasis; *miṣataḥ* – stebint; *daśamāsasya* – apsisiautęs visomis kryptimis; *tatra eva* – ūmai; *antaḥ* – neregimas; *dadhe* – tapo; *hariḥ* – Viešpats.

Kol vaikas Jį stebėjo, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, visų mūsų Supersiela ir doručių globėjas, tasai, kurio nevaržo nei erdvė, nei laikas, ir kurio rūbas yra visos pasaulio kryptys, – ūmai išnyko.

Komentaras: Kūdikis Parīkṣitas matė ne paprastą, o laiko ir erdvės nevaržomą gyvą esybę. Tarp Viešpaties ir individualios gyvos esybės yra didžiulis skirtumas. Čia Viešpats pavadintas aukščiausia gyva esybe, kurios nevaržo nei laikas, nei erdvė. Laikas ir erdvė riboja visas gyvas esybes. Nors kokybiškai gyva esybė tapati Viešpačiui, kiekybės prasme tarp Aukščiausios Sielos ir paprastos individualios sielos yra didžiulis skirtumas. „Bhagavad-gītā“ sako, kad ir gyva esybė, ir Aukščiausia Būtybė yra visa persmelkiančios (*yena sarvam idaṁ tatam*), ir vis dėlto šis jų sugebėjimas nėra visai lygiavertis. Paprasta gyva esybė, arba siela, yra visa persmelkianti tik savo netobulo kūno ribose, o aukščiausia gyva esybė persmelkia visą būtį. Paprasta gyva būtybė negali prasismelkti visur ir tokiu būdu veikti kitą paprastą gyvą būtybę, bet Aukščiausiosios Supersielos, Dievo Asmens, įtakos visoms gyvoms būtybėms niekas neriboja. Kadangi Viešpats yra visa persmelkiantis, nevaržomas nei laiko, nei erdvės, – Jis galėjo apsireikšti kūdikiui Parīkṣitui net ir jo motinos įsčiose. Čia Jis pavadintas teisiųjų globėju. Kiekviena Viešpačiui atsidavusi siela yra teisi, ir Viešpats bet kokiomis aplinkybėmis ją ypatingai globoja. Netiesiogiai Viešpats globoja ir nedorėlius, Savo išorine galia apvalydamas juos nuo nuodėmių. Čia pasakyta, kad Viešpats „apsisiautęs visomis dešimčia pasaulio krypčių“. Tai reiškia, kad Jį gaubia dešimties pusių rūbas, taip pat rūbas iš viršaus ir iš apačios. Jis yra visur ir panorėjęs gali bet kur atsirasti ir iš bet kur išnykti. Tai, kad Jis išnyko kūdikiui Parīkṣitui iš akių, visai nereiškia, kad Jis atėjo į įsčias iš kitur. Jis visada buvo ten ir liko ten, net tada, kai išnykęs kūdikiui iš akių tapo neregimas. Dangaus skliautas, šviečiantis virš mūsų galvos, sudaro materijos kiautą, kuris taip pat yra savotiškos motinos gamtos įsčios; mus į jas patalpino Viešpats – visų gyvų būtybių tėvas. Jis yra visur, net materialiose motinos Durgos įsčiose, ir tie, kurie to nusipelno, gali Jį išvysti.

12 TEKSTAS

ततः सर्वगुणोदर्के सानुकूलग्रहोदये ।
जज्ञे वंशधरः पाण्डोर्भूयः पाण्डुरिवौजसा ॥१२॥

tataḥ sarva-guṇodarke sānukūla-grahodaye
jajñe vaṁśa-dharaḥ pāṇḍor bhūyaḥ pāṇḍur ivaujasā

tataḥ – po to; *sarva* – visiems; *guṇa* – geriems ženklams; *udarke* – vienai po kitos patekėjus; *sa-anukūla* – palankiosioms; *grahodaye* – įtakingoms žvaigždėms; *jajñe* – gimė; *vaṁśa-dharaḥ* – tiesioginis įpėdinis; *pāṇḍoḥ* – Pāṇḍu; *bhūyaḥ* – esantis; *pāṇḍuḥ iva* – kaip ir Pāṇḍu; *ojasā* – šaunus.

Kai viena po kitos patekėjo visos palankiosios žvaigždės, gimė tiesioginis Pāṇḍu įpėdinis, turėjęs prilygti jam savo narsa.

Komentaras: Autoritetingų raštų, tokių kaip „Śrīmad-Bhāgavatam“, tvirtinimu astronominiai žvaigždžių įtakos gyvoms būtybėms skaičiavimai yra ne spėjimas, o realybė. Kaip pilietį valdo valstybės įstatymai, taip gyvą būtybę valdo gamtos dėsniai. Kaip veikia valstybės įstatymai, matome patys, tačiau materialios gamtos dėsniai daug subtilesni: jų negali patirti fiziniai jutimo organai. Kaip teigia „Bhagavad-gītā“ (3.9), kiekvienas veiksmas gimdo atoveiksmį, o atoveiksmiai mus pančioja. Šių pančių išvengia tik tie, kurie veikia vardan Yajños (Viṣṇu). Mūsų darbus vertina aukščiausieji autoritetai, atstovaujantys Viešpačiui, ir atsižvelgdami į juos skiria mums naują kūną. Gamtos dėsniai labai subtilūs: kiekvieną mūsų kūno dalį veikia tam tikra žvaigždė, ir bausmei atlikti gyva būtybė gauna kūną, kuris normaliai funkcionuoja žvaigždžių įtakos padedamas. Todėl pagal žvaigždžių išsidėstymą žmogaus gimimo metu galima nuspėti jo likimą. Tokius horoskopus sudaro išmanantys astrologai. Tai ypatingas mokslas, ir jei juo neteisingai naudojamasi, tai dar ne įrodymas, kad jis nieko vertas. Mahārāja Parīkṣitas ar net Dievo Asmuo apsireiškia palankiai išsidėsčius žvaigždynams, kurie ir veikia gimusį kūną. Palankiausiai žvaigždės išsirikiuoja tada, kai į materialų pasaulį ateina Viešpats. Palankiai žvaigždynų padėčiai Viešpačiui apsireiškus žymėti egzistuoja specialus terminas – *jayantī*, nevartojamas kitais atvejais. Mahārāja Parīkṣitas buvo ne tik didis *kṣatriya*, imperatorius, bet ir didis Viešpaties bhaktas. Todėl jis negalėjo gimti nepalankiu laiku. Gerbiamas asmuo sutinkamas tinkamoj vietoj ir tinkamu laiku. Taip

ir gimus nepaprastai asmenybei, Mahārājai Parīkṣitui, kuriuo Aukščiausiasis Viešpats ypač rūpinosi, patekėjo visos palankios žvaigždės, turėjusios lemti karaliaus likimą. Jis gimė tam, kad išgarsėtų kaip didis „Śrīmad-Bhāgavatam“ herojus. Palankus žvaigždžių išsidėstymas nepriklauso nuo žmogaus valios – tuo rūpinasi Aukščiausiojo Viešpaties įgaliotiniai. Žvaigždynų padėtį dangaus skliaute lemia dori ir nedori gyvos būtybės darbai. Todėl labai svarbu gyventi dorai. Tik geri darbai leidžia žmogui praturtėti, įgyti gerą išsilavinimą ir patrauklų kūną. *Sanātana-dharmos* mokyklos *saṁskāros* (*sanātana-dharma* reiškia „amžinoji žmogaus veikla“) padeda kuo geriausiai pasinaudoti palankia žvaigždžių įtaka. Neatsitiktinai *garbhādhāna-saṁskāra* – pirmoji apvalomoji apvaisinimo apeiga, rekomenduojama aukštosioms kastoms, – duoda pradžią dorybingiems veiksmams, kurių tikslas – sukurti visuomenėje dorų, dievotų ir išmintingų žmonių klasę. Pasaulio taika ir gerovė yra dorų, sveikai mąstančių žmonių rankose. Nepageidautini, sveiką nuovoką praradę ir į palaidą lytinį gyvenimą linkę žmonės paverčia pasaulį pragaru.

13 TEKSTAS

तस्य प्रीतमना राजा विप्रैर्धौम्यकृपादिभिः ।
जातकं कारयामास वाचयित्वा च मङ्गलम् ॥१३॥

tasya prīta-manā rājā viprair dhaumya-kṛpādibhiḥ
jātakaṁ kārayām āsa vācayitvā ca maṅgalam

tasya – juo; *prīta-manāḥ* – patenkintas; *rājā* – karalius Yudhiṣṭhira; *vipraiḥ* – mokyti brahmanai; *dhaumya* – Dhaumya; *kṛpa* – Kṛpa; *ādibhiḥ* – ir kiti; *jātakam* – vieną iš apvalomųjų apeigų, atliekamų ką tik gimus kūdikiui; *kārayām āsa* – atliko; *vācayitvā* – giedodami; *ca* – taip pat; *maṅgalam* – gera lemiančius.

Mahārājai Parīkṣitui atėjus į pasaulį, džiūgaujantis karalius Yudhiṣṭhira atliko apvalomąsias kūdikio gimimo apeigas. Mokyti brahmanai, vadovaujami Dhaumyos ir Kṛpos, giedojo šventus himnus.

Komentaras: Visuomenei reikalingi dori ir išmintingi brahmanai, sugebantys atlikti apvalomąsias apeigas, kurias nurodo vykdyti *varṇāśrama-dharmos* sistema. Jei šios apeigos neatliekamos, dorų piliečių pagausėjimo

tikėtis neverta. Kadangi Kali amžiuje jų niekas nebeatlieka, žmonija nepakyla aukščiau *śūdrų*, o daugelis negali pasigirti netgi *śūdros* ypatybėmis. Šiame amžiuje apvalomųjų Vedų apeigų sistemos atgaivinti neįmanoma, nes nebėra nei tam būtinų sąlygų, nei tikrų brahmanų. Tad mūsų amžiui rekomenduojama *Pāñcarātrikos* sistema. Ji skirta *śūdrų* luomo žmonėms, o Kali-yugos žmonės iš esmės visi yra *śūdros*. *Pāñcarātrikos* sistema – tai mūsų amžiui skirtas apsivalymo metodas. Jo paskirtis viena – dvasinis tobulėjimas. Dvasinės pažangos negali lemti nei aukšta, nei žema kilmė.

Po *garbhādhānos* apvalomųjų apeigų, nėštumo metu, atliekamos kitos *saṁskāros*, pavyzdžiui, *sīmāntonnayana, sadha-bhakṣaṇa* ir t.t., o kūdikiui gimus pirmiausiai atliekamos *jāta-karmos* apeigos. Jas Mahārāja Yudhiṣṭhira atliko pagal visas nuostatas, padedamas tokių dorybingų ir mokytų brahmanų kaip karališkasis žynys Dhaumya ir Kṛpācārya, kuris buvo dar ir garsus karvedys. Apeigoms Mahārāja Yudhiṣṭhira pakvietė šiuos abu puikiai savo dalyką išmanančius šventikus, o jiems padėti – kitus jų vertus brahmanus. Taigi *saṁskāros*, apvalomosios apeigos, yra ne šiaip formalumas ar viešas šventinis renginys. Visos jos turi praktinį tikslą, bet teisingai jas atlikti gali tik prityrę brahmanai – tokie kaip Dhaumya ir Kṛpa. Maža pasakyti, kad tokių brahmanų reta, – šiame amžiuje jų iš viso nėra. Todėl žmonėms, šiais degradacijos laikais siekiantiems dvasinio tobulumo, Gosvāmiai pataria, užuot atlikus Vedų apeigas, taikyti apvalomąjį *Pāñcarātrikos* metodą.

Kṛpācārya yra didžiojo Ṛṣio Śaradvāno sūnus, gimęs Gautamos giminėje. Pasakojama, kad gimęs jis atsitiktinai. Didysis Ṛṣis Śaradvānas kartą išvydo Jālapadę – garsią dangaus kurtizanę, ir jam dukart išsiskyrė sėkla. Iš šių dviejų dalių čia pat gimė dvynukai: berniukas, kurį vėliau imta vadinti Kṛpa, ir mergaitė – Kṛpī. Medžiodamas miške Mahārāja Śantanu rado vaikus ir, atlikęs jiems apvalomąsias apeigas, užaugino tarsi tikrus brahmanus. Kṛpācārya tapo garsiu karvedžiu, prilygusiu Droṇācāryai, o jo sesuo ištekėjo už Droṇācāryos. Vėliau Kṛpācārya dalyvavo Kurukṣetros mūšyje ir kovėsi Duryodhanos pusėje. Kṛpācārya kartu su kitais apsupo ir nužudė Mahārājos Parīkṣito tėvą Abhimanyu, bet Pāṇḍavų šeima vis dėlto gerbė jį kaip didį brahmaną, prilygusį Droṇācāryai. Kai Pāṇḍavos, prie lošimų stalo pralaimėję Duryodhanai, buvo ištremti į mišką, Dhṛtarāṣṭra patikėjo Pāṇḍavas Kṛpācāryos globai. Mūšiui pasibaigus, Kṛpācārya vėl tapo karališkųjų susirinkimų narys, o gimus Mahārājai Parīkṣitui buvo pakviestas deklamuoti šventus Vedų himnus, be kurių negali apsieiti apeigos. Prieš šlovingą savo išėjimą į Himalajus, palikdamas rūmus, Mahārāja Yudhiṣṭhira atidavė Mahārāją Parīkṣitą Kṛpācāryai į mokinius. Jis išėjo iš namų ramia

širdimi, žinodamas, kad Kṛpācārya pasirūpins Mahārāja Parīkṣitu. Didieji valdovai, karaliai ir imperatoriai visada vadovavosi mokytų brahmanų, tarp jų ir Kṛpācāryos, patarimais, todėl galėjo deramai vykdyti atsakingas politines pareigas.

14 TEKSTAS

हिरण्यं गां महीं ग्रामान् हस्त्यश्वान्नृपतिर्वरान् ।
प्रादात्स्वन्नं च विप्रेभ्यः प्रजातीर्थे स तीर्थवित् ॥१४॥

hiraṇyaṁ gāṁ mahīṁ grāmān hasty-aśvān nṛpatir varān
prādāt svannaṁ ca viprebhyaḥ prajā-tīrthe sa tīrthavit

hiraṇyam – aukso; *gām* – karvių; *mahīm* – žemės; *grāmān* – kaimų; *hasti* – dramblių; *aśvān* – arklių; *nṛpatiḥ* – karalius; *varān* – dovanų; *prādāt* – dovanojo; *su-annam* – grūdų maistui; *ca* – ir; *viprebhyaḥ* – brahmanams; *prajā-tīrthe* – sūnaus gimimo proga; *saḥ* – jis; *tīrtha-vit* – išmanantis, kaip, kada ir kur teikti labdarą.

Gimus vaikui, karalius, gerai išmanantis, kaip, kur ir kada dalinti aukas, apipylė brahmanus auksu, dovanojo jiems žemių, kaimų, dramblių, arklių ir grūdų maistui.

Komentaras: Imti aukas iš šeimos žmonių gali tik brahmanai ir *sannyāsiai*. Įvairių *saṁskārų*, ypač gimimo, mirties ar vestuvių, proga brahmanams dovanojami turtai, nes tenkindami būtiniausius žmonijos poreikius jie atlieka didžiausios svarbos tarnystę. Aukos jiems būdavo gausios: auksas, žemė, kaimai, arkliai, drambliai, grūdai ir visa kita, ko reikia maistui gaminti. Todėl brahmanai tikrai nebuvo vargšai. Priešingai – turint žemių, kaimų, aukso, arklių, dramblių ir pakankamai grūdų, jiems nereikėjo rūpintis, iš ko gyventi. Tai jiems leido visas savo jėgas atiduoti tarnaujant visuomenės gerovei.

Pažymėtinas posmo žodis *tīrthavit*. Karalius gerai išmanė, kur ir kada dalinti aukas. Labdara neturi būti beprasmė ar dalinama kam pakliuvo. *Śāstros* nurodo aukoti tiems, kurie savo dvasiniu išprusimu yra to verti. Pavyzdžiui, niekur *śāstrose* neminimas kaip aukų objektas vadinamasis *daridra-nārāyaṇa* – nekompetentingų žmonių klaidingai suvoktas Aukščiau-

siasis Viešpats. Pasak *śāstrų*, dosnios išmaldos – arklių, dramblių, žemės, kaimų – nevalia duoti jos nevertam vargetai. Taigi išmintingieji žmonės – brahmanai, atsidėjusieji vien Viešpaties tarnystei, – buvo deramai globojami. Jiems nereikėjo sukti galvos dėl to, kaip patenkinti kūno reikmes: už tai, kad jiems nieko netrūktų, buvo atsakingi karaliai bei kiti šeimos žmonės.

Śāstrose sakoma, jog vaikas ir motina, kol juos sieja virkštelė, yra vienas kūnas. Tačiau kai tik virkštelė nupjaunama ir vaikas atskiriamas nuo motinos, jam atliekama *jāta-karmos* apvalomoji apeiga. Pažvelgti į naujagimį ateina valdantieji pusdieviai bei šeimos protėviai, ir tai geriausia proga apdovanoti vertus žmones vardan visos visuomenės dvasinio tobulėjimo.

15 TEKSTAS

तमूचुर्ब्राह्मणास्तुष्टा राजानं प्रश्रयान्वितम् ।
एष ह्यस्मिन् प्रजातन्तौ पुरूणां पौरवर्षभ ॥१५॥

tam ūcur brāhmaṇās tuṣṭā rājānaṁ praśrayānvitam
eṣa hy asmin prajā-tantau purūṇāṁ pauravarṣabha

tam – į jį; *ūcuḥ* – kreipėsi; *brāhmaṇāḥ* – mokyti brahmanai; *tuṣṭāḥ* – labai patenkinti; *rājānam* – karaliui; *praśraya-anvitam* – labai dėkingi; *eṣaḥ* – šis; *hi* – tikrai; *asmin* – sekoje; *prajā-tantau* – palikuonių; *purūṇām* – Pūru; *paurava-ṛṣabha* – viršiausiasis iš Pūru giminės.

Labai patenkinti karaliaus dovanomis, mokyti brahmanai kreipėsi į jį kaip į viršiausiąjį iš Pūru palikuonių ir pranešė jam, kad šis vaikas yra tikras Pūru giminės įpėdinis.

16 TEKSTAS

दैवेनाप्रतिघातेन शुक्ले संस्थामुपेयुषि ।
रातो वोऽनुग्रहार्थाय विष्णुना प्रभविष्णुना ॥१६॥

daivenāpratighātena śukle saṁsthām upeyuṣi
rāto vo 'nugrahārthāya viṣṇunā prabhaviṣṇunā

daivena – antgamtiškos jėgos; *apratighātena* – neįveikiamos; *śukle* – nepriekaištingą; *saṁsthām* – sunaikinimui; *upeyuṣi* – pasmerktą; *rātaḥ* – išgelbėjo; *vaḥ* – tau; *anugraha-arthāya* – norėdamas pasitarnauti; *viṣṇunā* – visa persmelkiantis Viešpats; *prabhaviṣṇunā* – visagalis.

[Brahmanai tarė:] Visagalis, visur esantis Dievo Asmuo, Viešpats Viṣṇu, išsaugojo tavo nepriekaištingąjį sūnų, norėdamas tau pasitarnauti. Viešpats išgelbėjo jį, nors jam grėsė neišvengiama žūtis nuo neįveikiamo antgamtinio ginklo.

Komentaras: Visagalis ir visur esantis Viṣṇu (Viešpats Kṛṣṇa) išgelbėjo kūdikį Parīkṣitą dėl dviejų priežasčių. Pirmiausia, tas kūdikis motinos įsčiose buvo tyras Viešpaties bhaktas. Antra, jis buvo vienintelis gyvas dievotojo Pūru – dorovingojo valdovo Yudhiṣṭhiros protėvio – vyriškos lyties palikuonis. Viešpats norėjo, kad Žemę ir toliau Jo vardu valdytų dievotų karalių dinastija, kad joje viešpatautų taika ir gerovė. Kurukṣetros mūšyje žuvo visi lig vieno Pūru dinastijos vyrai – net ir kitos po Mahārājos Yudhiṣṭhiros kartos. Nebeliko nieko, kas galėtų pratęsti šią didingą karališką giminę. Abhimanyu sūnus Mahārāja Parīkṣitas buvo vienintelis tiesioginis šios giminės palikuonis, bet ir jis turėjo žūti nuo neįveikiamo antgamtinio Aśvatthāmos ginklo *brahmāstros.* Čia Viešpats Kṛṣṇa pavadintas Viṣṇu, ir tai padaryta neatsitiktinai. Sergėtojo ar naikintojo vaidmenį Viešpats Kṛṣṇa, pirmapradis Dievo Asmuo, atlieka Viṣṇu pavidalu. Viešpats Viṣṇu – pilnavertė Viešpaties Kṛṣṇos ekspansija. Įsikūnydamas Viṣṇu pavidalu Jis persmelkia visą būtį. Kūdikis Parīkṣitas čia pavadintas nepriekaištingai skaisčiu, nes jis yra tyras Viešpaties bhaktas. Tyri Viešpaties bhaktai ateina į Žemę vieninteliu tikslu – vykdyti Viešpaties misijos. Viešpats trokšta, kad visos sąlygotos sielos, klajojančios po materialią kūriniją, sugrįžtų namo, pas Jį, ir, norėdamas joms padėti, dovanoja tokius transcendentinius kūrinius kaip Vedų raštai, siunčia misionierius – šventuosius bei išminčius ir savo atstovus dvasinius mokytojus. Transcendentiniai raštai, misionieriai ir Viešpaties atstovai nepriekaištingai tyri, nes prie jų nelimpa materialios nešvarybės. Kai jiems gresia žūtis, Viešpats visada juos apsaugo. Tik neįžvalgūs materialistai drįsta jiems grasinti. Be abejonės, *brahmāstros* ginklas, kurį į Parīkṣitą nukreipė Aśvatthāmā, buvo antgamtinės kilmės: niekas materialiame pasauly negalėjo būti kliūtis jo neregėtam skvarbumui ir poveikio jėgai. Tačiau norėdamas išgelbėti tikrą Viešpaties tarną ir kito Savo bhakto – Mahārājos Yudhiṣṭhiros palikuonį, kurį iš Savo nepriežastinės malonės Jis visada globojo, visagalis Viešpats, esantis visur – viduje ir išorėje, Savo visagale energija jį nukenksmino.

17 TEKSTAS

तस्मान्नाम्ना विष्णुरात इति लोके भविष्यति ।
न सन्देहो महाभाग महाभागवतो महान् ॥१७॥

tasmān nāmnā viṣṇu-rāta iti loke bhaviṣyati
na sandeho mahā-bhāga mahā-bhāgavato mahān

tasmāt – todėl; *nāmnā* – vardu; *viṣṇu-rātaḥ* – Dievo Asmens Viṣṇu globotinis; *iti* – taip; *loke* – visose planetose; *bhaviṣyati* – pagarsės; *na* – nėra; *sandehaḥ* – abejonių; *mahā-bhāga* – laimingiausiasis; *mahā-bhāgavataḥ* – tobulas Viešpaties bhaktas; *mahān* – garsės didžiausiomis dorybėmis.

Dabar visas pasaulis kalbės, kad šį vaiką globoja Pats Dievo Asmuo. O laimingiausiasis! Šis vaikas, be abejonės, bus tobulas Viešpaties bhaktas ir garsės didžiausiomis dorybėmis.

Komentaras: Viešpats globoja visas gyvas būtybes, nes Jis – jų aukščiausiasis vadovas. Vedų himnai liudija, jog Viešpats – Aukščiausioji As-menybė. Skirtumas tarp šių dviejų gyvų būtybių yra tas, kad Dievo Asmuo rūpinasi visomis kitomis gyvomis būtybėmis, ir Jo pažinimas atveria kelią į amžiną taiką („Kaṭha Upaniṣada“). Gyvos būtybės labai skirtingos, ir Viešpats saugo ir globoja jas padedamas skirtingų Savo energijų. Tačiau Savo tyrus bhaktus Jis globoja asmeniškai. Todėl Mahārājį Parīkṣitą Viešpats sergėjo nuo pat to momento, kai jis atsirado motinos įsčiose. Ypatinga Viešpaties globa byloja apie tai, kad šis vaikas – iškiliausias Viešpaties bhaktas, apdovanotas didžiausiomis dorybėmis. Bhaktų yra trys kategorijos: *mahā-bhāgavatos, madhyama-adhikāriai* ir *kaniṣṭha-adhikāriai.* Tie, kurie lenkiasi Viešpačiui šventykloje, bet neturi pakankamai teologijos žinių ir dėl to negerbia Viešpaties bhaktų, vadinami bhaktais materialistais, t.y. *kaniṣṭha-adhikāriais* – trečios klasės bhaktais. Bhaktai, kurie išsiugdė troškimą nuoširdžiai tarnauti Viešpačiui, bendrauja tik su sau lygiais, padeda neofitams ir vengia ateistų, yra antros klasės bhaktai. O tie, kurie visur regi Viešpatį bei suvokia, kad viskas kilo iš Viešpaties ir yra amžinai su Juo susieta, – taigi nebemato nieko aplink, išskyrus Viešpatį, – vadinami *mahā-bhāgavatomis*, pirmos klasės bhaktais. Pirmos klasės bhaktai yra visapusiškai tobuli. Bet kuriai iš šių kategorijų priklausantys bhaktai savaime įgyja visas tauriausias ypatybes, taigi *mahā-bhāgavata* (toks bhaktas, kaip Mahārāja Parīkṣitas), be abejonės, yra visais atžvilgiais tobulas.

O dėl to, kad Mahārāja Parīkṣitas gimė Mahārājos Yudhiṣṭhiros šeimoje, posme Yudhiṣṭhira vadinamas *mahā-bhāga* – laimingiausiu iš laimingųjų. Šeima, kurioje gimsta *mahā-bhāgavata*, yra laiminga, nes joje gimus tyram bhaktui išvadavimą gauna visa šeima – šimtas jau užmarštin nuėjusių jos kartų ir šimtas ateities kartų. Tokią malonę parodo Viešpats pagerbdamas Savo mylimą bhaktą. Taigi, tapęs tyru Viešpaties bhaktu, žmogus visai savo šeimai atneša didžiausią gėrį.

18 TEKSTAS

श्रीराजोवाच
अप्येष वंश्यान् राजर्षीन् पुण्यश्लोकान्महात्मनः ।
अनुवर्तिता स्विद्यशसा साधुवादेन सत्तमाः ॥१८॥

śrī-rājovāca
apy eṣa vaṁśyān rājarṣīn puṇya-ślokān mahātmanaḥ
anuvartitā svid yaśasā sādhu-vādena sattamāḥ

śrī-rājā – dorybingasis karalius (Mahārāja Yudhiṣṭhira); *uvāca* – tarė; *api* – ar; *eṣaḥ* – šis; *vaṁśyān* – šeimos; *rāja-ṛṣīn* – šventų karalių; *puṇya-ślokān* – pats vardas dorovingas; *mahā-ātmanaḥ* – visų didžiųjų sielų; *anuvartitā* – pasekėjas; *svit* – ar bus; *yaśasā* – laimėjimais; *sādhu-vādena* – šlovingumu; *sat-tamāḥ* – o didžiosios sielos.

Dorybingasis karalius [Yudhiṣṭhira] paklausė: O didžiosios sielos, ar jis bus toks pat šventas valdovas, kokie buvo kiti šios didžios karališkos giminės palikuonys? Ar skambės jo vardas kaip doros įsikūnijimas, ar sklis garsas apie Jo šlovingus darbus?

Komentaras: Visi karaliaus Yudhiṣṭhiros protėviai buvo didingi šventi valdovai, garsėję dora bei šlovingais darbais. Tai buvo šventieji karaliaus soste. Todėl ir valstybės gyventojai klestėjo, buvo laimingi, dievoti, gerai išauklėti, dvasiškai apsišvietę. Didžių šventų valdovų auklėjimu rūpinosi iškilios sielos, o pats mokymas buvo griežčiausiai grindžiamas šventraščių nurodymais. Neatsitiktinai tokioje karalystėje buvo daug šventųjų, žmonės jautėsi laimingi, klestėjo dvasinis gyvenimas. Mahārāja Yudhiṣṭhira niekuo nenusileido savo protėviams ir norėjo, kad jo įpėdinis taip pat būtų vertas savo

didingų pirmtakų. Jis labai džiaugėsi, sužinojęs iš mokytų brahmanų apie astrologinius skaičiavimus, kurie rodė, kad gimsiantis kūdikis bus didis Viešpaties bhaktas, ir norėjo dar kartą įsitikinti, jog vaikas seks savo didžių protėvių pavyzdžiu. Tokia turėtų būti monarchija. Šaliai turi vadovauti dorybingas, kilnus Viešpaties bhaktas, kuris keltų siaubą visokio plauko apsišaukėliams. Jis turi palikti įpėdinį, pajėgų taip pat sumaniai valdyti piliečius. Šiuolaikinės demokratinės valstybės sąlygomis žmonės yra nusiritę iki *śūdrų* arba dar žemesnio lygio, o valstybę valdo jų išrinktas atstovas, kuris neturi jokio supratimo apie tai, kokius reikalavimus vadovams kelia šventraščiai. Valstybės dvasinį klimatą nuodija *śūdrų* dvasia, besireiškianti geismu ir goduliu. Tokie valdovai ir dienos negali išbūti nesirieję. Dėl įvairių partijų ir grupuočių egoizmo nuolat keičiasi ministrų kabinetai. Visi nori naudotis valstybės turtu iki paskutinių savo dienų. Nė vienas vadovas nepasitraukia iš politinio gyvenimo savo noru. Ar gali tokie žemi žmonės padaryti gera visuomenei? Štai kodėl visur klesti korupcija, intrigos ir veidmainystė. Prieš imdamasis atsakingų pareigų, žmogus turėtų pasimokyti iš „Śrīmad-Bhāgavatam“, koks turi būti idealus valdovas.

19 TEKSTAS

ब्राह्मणा ऊचुः
पार्थ प्रजाविता साक्षादिक्ष्वाकुरिव मानवः ।
ब्रह्मण्यः सत्यसन्धश्च रामो दाशरथिर्यथा ॥१९॥

brāhmaṇā ūcuḥ
pārtha prajāvitā sākṣād ikṣvākur iva mānavaḥ
brahmaṇyaḥ satya-sandhaś ca rāmo dāśarathir yathā

brāhmaṇāḥ – mokyti brahmanai; *ūcuḥ* – tarė; *pārtha* – o Pṛthos (Kuntės) sūnau; *prajā* – tų, kurie gimė; *avitā* – globėjau; *sākṣāt* – tiesiog; *ikṣvākuḥ iva* – kaip karalius Ikṣvāku; *mānavaḥ* – Manu sūnus; *brahmaṇyaḥ* – gerbiantis brahmanus ir einantis jų pėdomis; *satya-sandhaḥ* – tęsintis pažadus; *ca* – taip pat; *rāmaḥ* – Dievo Asmuo Rāma; *dāśarathiḥ* – Mahārājos Daśarathos sūnus; *yathā* – kaip.

Mokyti brahmanai tarė: O Pṛthos sūnau, šis vaikas prilygs karaliui Ikṣvāku, Manu sūnui, kuris rūpinosi visais gimusiais šiame pasaulyje. Jis

griežtai laikysis brahmanizmo principų – ypač bus ištikimas duotam žodžiui – ir tuo bus panašus į Dievo Asmenį Rāmą, Mahārājos Daśarathos sūnų.

Komentaras: Prajā reiškia „gyva būtybė, gimusi materialiame pasauly“. Iš tikrųjų gyva būtybė nei gimsta, nei miršta, tačiau kai ji liaujasi tarnavusi Viešpačiui ir įsigeidžia tapti materialios gamtos valdove, ji gauna materialų kūną, kuris suteikia galimybę tenkinti materialius troškimus. Besistengdama įgyvendinti savo troškimus, ji pakliūva į materialios gamtos dėsnių nelaisvę *ir priklausomai nuo savo pačios darbų gauna vis kitokį materialų kūną.* Taip gyva esybė keliauja iš vieno kūno į kitą per visas 8 400 000 gyvybės rūšių. Kadangi ji yra neatsiejama Viešpaties dalelė, Viešpats suteikia jai ne tik viską, kas reikalinga jai egzistuoti, bet ir globoja ją tiek Pats asmeniškai, tiek per Savo atstovus – šventus valdovus. Šventieji valdovai globoja visas *prajas*, arba gyvas būtybes, kad jos galėtų gyventi ir atlikti savo bausmę materialiame pasaulyje. Mahārāja Parīkṣitas išties buvo idealus valdovas – tai gerai rodo toks pavyzdys: sykį, keliaudamas po savo karalystę, jis pamatė Kali įsikūnijimą, pakėlusį ranką prieš nelaimingą karvę. Karalius tučtuojau jį sučiupo ir apkaltino pasikėsinimu nužudyti. Tai reiškia, kad šventieji valdovai globojo net gyvulius, bet darė tai ne iš sentimentalumo, o todėl, kad visi gimusieji materialiame pasaulyje turi teisę gyventi. Taip stengiasi elgtis visi šventieji valdovai, kurie vadovaujasi Vedų raštais, – nuo Saulės iki Žemės valdovo. Vedų šventraščiai, kaip teigia „Bhagavad-gītā“ (4.1), studijuojami ir aukštesnėse planetose. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad Viešpats mokė saulės dievą (Vivasvāną), ir jo mokymas toliau buvo perduodamas mokinių seka: saulės dievas persakė jį savo sūnui Manu, o šis savo ruožtu – Mahārājai Ikṣvāku. Per vieną Brahmos dieną ateina keturiolika Manu; čia kalbama apie septintąjį Manu – vieną iš *prajāpačių* (tų, kurie rūpinasi giminės gausinimu) – saulės dievo sūnų, vardu Vaivasvata Manu. Jis turėjo dešimtį sūnų, kurių vienas ir buvo Mahārāja Ikṣvāku. Mahārāja Ikṣvāku mokėsi „Bhagavad-gītoje“ dėstomų *bhakti-yogos* tiesų iš savo tėvo Manu, kuris savo ruožtu patyrė jas iš savo tėvo – saulės dievo. Perduotas Mahārājos Ikṣvāku, „Bhagavad-gītos“ mokymas toliau keliavo iš lūpų į lūpas mokinių seka, bet ilgainiui dėl nesąžiningų žmonių kaltės seka nutrūko, todėl jos išmintis dar kartą buvo išdėstyta Arjunai Kurukṣetros mūšio lauke. Taigi visi Vedų raštai egzistuoja nuo pat materialaus pasaulio sukūrimo pradžios, todėl jie vadinami *apauruṣeya* („ne žmogaus sukurtais“). Vedų mokslą perteikė Viešpats, o pirmasis jį išgirdo Brahmā – pirmoji gyva būtybė visatoje.

Mahārāja Ikṣvāku – vienas Vaivasvatos Manu sūnų, turėjęs šimtą sūnų. Jis uždraudė valgyti mėsą. Po jo mirties karaliumi tapo jo sūnus Śaśāda.

Manu – šiame posme minėtasis Ikṣvāku tėvas yra septintasis Manu, vardu Vaivasvata Manu. Vaivasvata Manu yra saulės dievo Vivasvāno, kuriam Viešpats Kṛṣṇa dar prieš Arjuną išdėstė „Bhagavad-gītą“, sūnus. Visi žmonės yra Manu palikuonys. Vaivasvata Manu turėjo dešimt sūnų: Ikṣvāku, Nabhagą, Dhṛṣṭą, Śaryātį, Nariṣyantą, Nābhāgą, Diṣṭą, Karūṣą, Pṛṣadhrą ir Vasumāną. Viešpaties inkarnacija Matsya (milžiniška žuvis) apsireiškė Vaivasvatos Manu valdymo pradžioj. „Bhagavad-gītos“ principus jis perėmė iš savo tėvo – saulės dievo Vivasvāno, o vėliau juos perteikė savo sūnui Mahārājai Ikṣvāku. Prasidėjus Tretā-yugai, Saulės dievas paskelbė dvasinės tarnystės mokslą Manu, o šis rūpindamasis visos žmonijos gerove persakė jį Ikṣvāku.

Viešpats Rāma – Aukščiausiasis Dievo Asmuo, apsireiškęs Śrī Rāmos pavidalu, tapo Savo tyro bhakto Mahārājos Daśarathos, Ayodhyos karaliaus, sūnumi. Viešpats Rāma nužengė kartu su Savo pilnavertėmis ekspansijomis, kurios apsireiškė kaip Jo jaunesnieji broliai. Tretā-yugos epochoje, Caitros mėnesio devintą priešpilnio dieną, Viešpats, kaip paprastai, nužengė tam, kad įtvirtintų religijos principus ir sunaikintų visus, kurie drumstė pasaulio ramybę. Dar ankstyvoje jaunystėje Jis pagelbėjo didžiajam išminčiui Viśvāmitrai, nužudydamas Subāhu ir nugalėdamas demonę Mārīcą, kuri trukdė išminčiams vykdyti jų kasdienes pareigas. Brahmanai ir *kṣatriyos* turi bendradarbiauti visų žmonių labui. Išmintingi brahmanai stengiasi šviesti žmones teikdami jiems tobulas žinias, o *kṣatriyų* pareiga – juos ginti. Viešpats Rāmacandra – idealus karalius, gynęs ir saugojęs tobuliausią žmonijos kultūros sistemą – *brahmaṇya-dharmą.* Ypač Viešpats rūpinasi karvėmis ir brahmanais, tuo skatindamas pasaulio klestėjimą. Pusdievių įgaliotas, Viśvāmitra padovanojo jam galingus ginklus, kuriais jis nugalėjo demonus. Jis dalyvavo karaliaus Janakos surengtame aukojime, kurio metu sulaužė nenugalimą Śivos lanką, tuo pelnydamas Mahārājos Janakos dukros Sītādevės ranką.

Po vedybų, tėvo Mahārājos Daśarathos ištremtas, Jis išėjo į girią, kur gyveno keturiolika metų. Norėdamas padėti pusdieviams valdyti pasaulį, Jis nužudė keturiolika tūkstančių demonų. Bet demonui Rāvaṇai pavyko klasta pagrobti Jo žmoną Sītādevę. Jis susidraugavo su Sugrīva ir padėjo jam nužudyti jo brolį Valį. Viešpaties Rāmos padedamas Sugrīva tapo *vānarų*, gorilų genties, karaliumi. Per Indijos vandenyną Viešpats nutiesė plūduriuojantį akmenų tiltą ir pasiekė Laṅką – Sītą pagrobusio Rāvaṇos karalystę. Jis nužudė Rāvaṇą ir Laṅkos sostą atidavė Rāvaṇos broliui Vibhī-

ṣaṇai. Vibhīṣaṇa, kaip ir jo brolis Rāvaṇa, buvo demonas, bet Viešpats Rāma palaimino jį, apdovanodamas nemirtingumu. Po keturiolikos metų tremties, sėkmingai užbaigęs Savo misiją Laṅkoje, Viešpats grįžo į Savo karalystę Ayodhyą gėlių orlaiviu. Jis liepė Savo broliui Śatrughnai pulti Lavaṇāsurą, viešpatavusį Mathuroj, ir demonas buvo nužudytas. Jis atliko dešimt *aśvamedhos* aukojimų ir maudydamasis Sarayū upėje paliko šį pasaulį. Didysis epas „Rāmāyaṇa“ – tai istorinis pasakojimas apie Viešpaties Rāmos darbus šiame pasaulyje. Autoritetingąją „Rāmāyaṇos“ versiją parašė didis poetas Vālmīkis.

20 TEKSTAS

एष दाता शरण्यश्च यथा ह्यौशीनरः शिबिः ।
यशो वितनिता स्वानां दौष्यन्तिरिव यज्वनाम् ॥२०॥

eṣa dātā śaraṇyaś ca yathā hy auśīnaraḥ śibiḥ
yaśo vitanitā svānāṁ dauṣyantir iva yajvanām

eṣaḥ – šis vaikas; *dātā* – labdaros dalintojas; *śaraṇyaḥ* – užtarimo ieškančiųjų globėjas; *ca* – ir; *yathā* – kaip; *hi* – iš tikrųjų; *auśīnaraḥ* – šalis, vadinama Uśīnara; *śibiḥ* – Śibis; *yaśaḥ* – šlovės; *vitanitā* – skleidėjas; *svānām* – giminaičių; *dauṣyantiḥ iva* – kaip Bharata, Duṣyantos sūnus; *yajvanām* – atlikusių daug aukojimų.

Dosni bus šio vaiko ranka, ir ieškančius užtarimo jis gins ne blogiau už garsųjį karalių Śibį iš Uśīnaros. Kaip ir Bharata, Mahārājos Duṣyantos sūnus, jis plačiai pagarsins savo giminės vardą.

Komentaras: Karalius pelnosi šlovę labdaringais darbais, *yajñomis*, globodamas ieškančius pas jį užtarimo. Karalius *kṣatriya* didžiuojasi, galėdamas apginti jam nusilenkusius. Tokia karaliaus nuostata vadinasi *īśvara-bhāva* – „realūs sugebėjimai apginti teisingumą“. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats kviečia gyvas būtybes atsiduoti Jam ir žada visokeriopai jas globoti. Viešpats yra visagalis ir laikosi duoto žodžio, todėl visada gina Savo bhaktus. Karalius yra Viešpaties atstovas, todėl turi būti nusiteikęs ginti klusnias sielas bet kuria kaina. Uśīnaros karalius Mahārāja Śibis labai artimai draugavo su Mahārāja Yayāčiu, kuriam sykiu su juo pavyko pasiekti dangaus planetas. Mahārāja Śibis žinojo, į kokią dangaus planetą jis pateks po mirties. Ši planeta aprašyta „Mahābhāratoje“ („Ādi-parva“ 96.6–9). Mahārāja Śibis

buvo toks dosnus, kad savo vietą dangaus karalystėje norėjo užleisti Yayāčiui, bet šis atsisakė. Yayātis drauge su Aṣṭaka bei kitais didžiaisiais *ṛṣiais* nukeliavo į dangaus planetą ir pakeliui *ṛṣių* paklaustas smulkiai papasakojo apie dorybingus Šibio darbus. Mahārāja Šibis tapo Yamarājos (pusdievio, kurį garbino) karališkosios asamblėjos nariu. Pasak „Bhagavad-gītos“, pusdievių garbintojai patenka į pusdievių planetas (*yānti deva-vratā devān*), taigi Mahārāja Šibis tapo didelio *vaiṣṇavų* autoriteto Yamarājos palydovu jo valdomoje planetoje. Žemėje jis garsėjo tuo, kad globojo pas jį užtarimo ieškančias sielas ir dosniai dalijo aukas. Kartą dangaus karalius pasivertė ereliu, o ugnies dievas Agnis – balandžiu. Gelbėdamasis nuo erelio, balandis prisiglaudė pas Mahārāją Šibį. Plėšrusis erelis reikalavo balandį atiduoti. Karalius prašė nežudyti balandžio, siūlydamas kitokios mėsos. Plėšrusis paukštis atmetė karaliaus pasiūlymą, bet vėliau jie sutarė, kad karalius atrėš jam mėsos nuo savo kūno – lygiai tiek, kiek sveria balandis. Karalius pjaustė kūną ir savo mėsos gabalus dėjo ant svarstyklių, tačiau paslaptingasis balandis vis nusverdavo. Galop, norėdamas nusverti balandį, karalius atsistojo ant svarstyklių pats. Pusdieviams šis jo poelgis labai patiko. Dangaus valdovas ir ugnies dievas pasirodė karaliui tikraisiais pavidalais ir jį palaimino. Už didžius darbus, o ypač už dosnias aukas ir rūpinimąsi kitų saugumu, Mahārāją Šibį šlovino ir Devarṣis Nārada. Norėdamas patenkinti brahmaną Mahārāja Šibis paaukojo net savo sūnų. Jo karalystėje buvo uždrausta valgyti mėsą. Taigi savo dosnumu ir rūpinimusi valdiniais mažasis Parīkṣitas ateityje turėjo prilygti Šibiui.

Dauṣyantis Bharata – istorijai žinoma daug asmenybių, turėjusių Bharatos vardą, bet trejetas jų – Viešpaties Rāmos brolis Bharata, valdovo Ṛṣabhos sūnus Bharata ir Mahārājos Duṣyantos sūnus Bharata – pagarsėjo plačiausiai. Visi trys Bharatos įėjo į visatos istoriją. Žemės planeta vadinasi Bhārata, arba Bhārata-varṣa, Ṛṣabhos sūnaus Bharatos garbei, nors egzistuoja nuomonė, kad Bhāratos vardą ji gavo valdant Duṣyantos sūnui. Tačiau, mūsų įsitikinimu, Žemė imta vadinti Bhārata-varṣa nuo tada, kai jos valdovu tapo karaliaus Ṛṣabhos sūnus Bharata. Iki tol Žemė vadinta Ilāvṛta-varṣa, bet Bhārata-varṣa ji imta vadinti po Ṛṣabhos sūnaus Bharatos vainikavimo valdovu.

Tačiau ir Mahārājos Duṣyantos sūnus Bharata buvo ne mažiau žymus. Jis yra garsiosios gražuolės Śakuntalos sūnus. Mahārāja Duṣyanta gyvendamas miške pamilo Śakuntalą. Iš jų meilės gimė Bharata. Vėliau, Kaṇvos Munio prakeiktas, Mahārāja savo žmoną Śakuntalą užmiršo, ir ji viena pati užaugino Bharatą miške. Dar vaikystėje jis buvo toks stiprus, kad erzino miško gyventojus – liūtus bei dramblius, kviesdamas juos kovai, ir lengvai juos įveikdavo, tarsi vaikas žaistų su katėm ar šunyčiais. Ir dėl to,

kad vaikas tapo toks stiprus – stipresnis ir už šiuolaikinį Tarzaną, *ṛṣiai*, gyvenusieji miške, praminė jį Sarvadamana – „tuo, kuris nurungia visus“. Išsamiai apie Mahārājį Bharatą pasakoja „Mahābhārata“ („Ādi-parva“). Kartais Bhāratomis vadinami ir Pāṇḍavos, Kuru dinastijos žmonės, nes jie yra garsaus Mahārājos Bharatos, karaliaus Duṣyantos sūnaus, ainiai.

21 TEKSTAS

धन्विनामग्रणीरेष तुल्यश्चार्जुनयोर्द्वयोः ।
हुताश इव दुर्धर्षः समुद्र इव दुस्तरः ॥२१॥

dhanvinām agraṇīr eṣa tulyaś cārjunayor dvayoḥ
hutāśa iva durdharṣaḥ samudra iva dustaraḥ

dhanvinām – iš didžių lankininkų; *agraṇīḥ* – geriausias; *eṣaḥ* – šis vaikas; *tulyaḥ* – prilygs; *ca* – ir; *arjunayoḥ* – Arjunoms; *dvayoḥ* – dviem; *hutāśaḥ* – ugnis; *iva* – tarytum; *durdharṣaḥ* – nesulaikomas; *samudraḥ* – vandenynas; *iva* – tarytum; *dustaraḥ* – neįveikiamas.

Jis bus taikliausias iš lankininkų ir atstos du Arjunas. Jis bus nesulaikomas kaip ugnis ir neįveikiamas kaip vandenynas.

Komentaras: Istorijai žinomi du Arjunos. Vienas jų – Kārtavīrya Arjuna, Haihayos karalius, o kitas – Parīkṣito senelis. Abu Arjunos garsėjo kaip puikūs šauliai, ir šiame posme pranašaujama, jog Parīkṣitas prilygs jiems abiems – ypač koviniais sugebėjimais. Trumpai apie Pāṇḍavą Arjuną:

Pāṇḍava Arjuna – didysis „Bhagavad-gītos“ didvyris, Mahārājos Pāṇḍu *kṣetra-ja* sūnus (*kṣetra-ja* – tai „gimęs iš“; žmonos sūnus, kurį jos įsčiose pradėjo giminaitis ar kitas tam tinkamas žmogus). Karalienė Kuntīdevī panorėjusi galėjo pasišaukti bet kurį iš pusdievių, ir sykį ji pasikvietė Indrą. Taip gimė Arjuna. Taigi Arjuna yra pilnavertė dangaus valdovo Indros ekspansija. Jis gimė Phālgunos mėnesį (vasaris-kovas), todėl dar yra vadinamas Phālguniu. Jam gimus Kuntės sūnumi, danguje pasirodė ženklai, pranašaujantys apie jo galybę. Į ceremoniją, surengtą jo gimimo garbei, susirinko pačios įtakingiausios asmenybės iš daugelio visatos kampelių – pusdieviai, *gandharvos, ādityos* (iš Saulės), *rudros, vasai, nāgos*, garsieji *ṛṣiai* (išminčiai), *apsaros* (dangaus kurtizanės). *Apsaros* džiugino visus susirinkusius savo šokiais ir dainomis. Viešpaties Kṛṣṇos tėvas Vasudeva, Arjunos dėdė

iš motinos pusės, atsiuntė savo atstovą žynį Kaśyapą, kad šis atliktų visas būtinas *saṁskāras* (apvalomąsias apeigas). Vardo suteikimo *saṁskāra* vyko dalyvaujant *ṛṣiams* iš Śataśṛṅgos. Arjuna turėjo keturias žmonas – Draupadę, Subhadrą, Citrāṅgadą ir Ulūpę, ir su jomis susilaukė ketverto sūnų – Śrutakīrčio, Abhimanyu, Babhruvāhanos ir Irāvāno.

Kai atėjo laikas mokytis, Arjuna drauge su kitais Pāṇḍavomis ir Kauravomis buvo patikėtas didžiojo mokytojo Droṇācāryos globai. Stropumu jis pranoko visus; drausmingas mokinys mokytojui ypač patiko. Droṇācārya laikė jį gabiausiu savo mokiniu ir labai mylėjo. Jis atskleidė Arjunai visas karybos paslaptis. Arjuna buvo toks uolus mokinys, jog šaudyti iš lanko treniravosi net naktį, ir mokytojas Droṇācārya nutarė padaryti jį geriausiu pasaulio šauliu. Arjuna puikiai išlaikė šaudymo į taikinį egzaminą, ir mokytojas buvo juo labai patenkintas. Maṇipuros ir Tripuros karalių dinastijos – tai Arjunos sūnaus Babhruvāhanos ainiai. Arjuna išgelbėjo Droṇācāryą iš krokodilo nasrų, ir Ācārya džiaugdamasis savo mokiniu dovanojo jam *brahmaśiros* ginklą. Mahārāja Drupada degė priešiškumu Droṇācāryai, ir kai šis išsirengė pulti Ācāryą, Arjuna paėmė jį nelaisvėn ir atvedė pas savo mokytoją. Arjuna vadovavo Ahicchatros miesto, kuris priklausė Mahārājai Drupadai, apgulčiai, ir jį užėmęs dovanojo Droṇācāryai. Ācārya atskleidė Arjunai *brahmaśiros* ginklo valdymo paslaptį, prieš tai gavęs Arjunos žodį, kad prireikus jis nukreipsiąs ginklą ir į patį Droṇācāryą, kai šis tapsiąs Arjunos priešu. Taigi Ācārya išpranašavo Kurukṣetros mūšį, kuriame jis kovėsi Arjunos priešininkų pusėje. Ir nors Arjuna, kovodamas už savo mokytoją Droṇācāryą, nugalėjo Mahārājį Drupadą, šis vis dėlto nutarė ištekinti dukrą Draupadę už savo jaunojo priešininko ir labai nusiminė pasklidus gandui apie tariamą jo mirtį Duryodhanai padegus jo namą, padengtą šelaku. Tada jis surengė *svayaṁvarą* (ceremoniją, kurioje Draupadī turėjo išsirinkti sau vyrą), paskelbęs, kad jo dukra ištekės tik už to, kuris pataikys į palubėje kabančios žuvies akį. Tai buvo sąmoninga gudrybė, nes tik Arjuna galėjo įvykdyti iškeltas sąlygas. Karaliui pavyko įgyvendinti savo troškimą ištekinti dukterį už Arjunos, kurio ši buvo verta. Vykdydami susitarimą su Duryodhana, Arjuna su broliais tuo metu gyveno inkognito ir į Draupadės tėvo surengtą ceremoniją atvyko persirengę brahmanais. Kai susirinkusių karalių *kṣatriyų* akivaizdoje Draupadī užkabino „vargšui brahmanui“ ant kaklo girliandą, išsirinkdama jį savo valdovu, tada Śrī Kṛṣṇa atskleidė Balarāmai Arjunos paslaptį.

Lankydamasis Haridvāroje (dabartinis Hardvaras) Arjuna susižavėjo mergina iš Nāgalokos, vardu Ulūpī; taip gimė Iravānas. Vėliau Arjuna iš pirmo žvilgsnio pamilo Citrāṅgadą – Maṇipuros karaliaus dukrą, su ku-

ria susilaukė Babhruvāhanos. Kitą kartą Viešpats Śrī Kṛṣṇa sumanė, kaip padėti Arjunai pagrobti Jo seserį Subhadrą, kurią Baladeva ketino atiduoti Duryodhanai. Yudhiṣṭhira palaikė Śrī Kṛṣṇą, ir Arjuna, pagrobęs Subhadrą, ją vedė. Subhadros sūnus Abhimanyu buvo Mahārājos Parīkṣito tėvas. Beje, vaikas savo tėvo taip ir neišvydo. Kartą Arjuna sukėlė gaisrą Khāṇḍavos girioje, laimėdamas ugnies dievo prielankumą, ir už tai dovanų gavo ginklą. Bet šitai užrūstino Indrą, ir drauge su kitais pusdieviais jis puolė Arjuną, norėdamas pamokyti jį už įžūlumą. Arjuna iš kautynių išėjo nugalėtoju – Indradeva grįžo į dangaus karalystę nieko nepešęs. Mayāsura, kuriam Arjuna pažadėjo visada jį ginti, padovanojo Arjunai labai brangią kriauklę – Devadattą. Daug vertingų ginklų Arjuna gavo ir iš Indradevos, kurį sužavėjo savo narsa.

Mahārājai Yudhiṣṭhirai praradus viltį nugalėti Magadhos valdovą Jarāsandhą, vieninteliam Arjunai pavyko jį įtikinti pergale, ir drauge su Bhīma bei Viešpačiu Kṛṣṇa Arjuna iškeliavo į Magadhą jo nužudyti. Vėliau, išsirengęs palenkti Pāṇḍavų valiai visus pasaulio valdovus (kaip buvo įprasta po imperatoriaus vainikavimo), jis nugalėjo karalių Bhagadattą ir užkariavo visą Kelindos kraštą. Po to jis perėjo ir kitus kraštus – Antagirį, Ulūkapurą ir Modāpurą, priversdamas jų valdovus nusilenkti Pāṇḍavoms.

Kurį laiką griežtai tramdė savo kūną ir už tai Indradeva jį apdovanojo. Išbandyti Arjunos jėgas panoro ir Viešpats Śiva. Pasislėpęs po laukinio išore jis stojo prieš Arjuną. Tarp jų užvirė nuožmi kova, ir kai Arjuna įrodė savo galybę, Viešpats Śiva pasirodė savo tikruoju pavidalu. Arjuna ėmė nuolankiai jam melstis. Śivai patiko Arjunos nuolankumas, ir jis dovanojo karalaičiui *pāśupatos* ginklą. Daug galingų ginklų Arjuna gavo ir iš kitų pusdievių: *daṇḍāstrą* – iš Yamarājos, *pāśāstrą* – iš Varuṇos, *antardhānāstrą* – iš dangaus karalystės iždininko Kuveros. Indra pakvietė jį į rojaus karalystę aplankyti Indralokos planetą, esančią viršum Mėnulio. Planetos gyventojai sutiko jį labai šiltai, ir jam buvo suteikta garbė pabuvoti dangiškajame Indradevos parlamente, kur Indradeva padovanojo jam savo ginklą *vajrą* ir mokė karybos bei muzikos menų, kuriais garsi ši dangaus planeta. Iš tikrųjų Indra – Arjunos tėvas; jis norėjo, kad Arjuna pasilinksmintų garsiosios dangaus gražuolės kurtizanės Urvaśės draugijoje. Dangaus gražuolės labai aistringos, ir Urvaśī aistringai geidė Arjunos – stipriausio iš žmonių. Ji atėjo į Arjunos menę ir atskleidė savo troškimą, bet čia Arjuna parodė nepriekaištingą būdą. Jis užsimerkė ir kreipėsi į Urvašę, pavadindamas ją Kuru dinastijos motina, taigi sugretindamas su savo motinomis Kunte, Mādre ir Indradevos žmona Śacīdeve. Nusivylusi Urvaśī prakeikė Arjuną ir išėjo. Dangaus planetoje jis susitiko ir su garsiuoju asketu Lomaśa ir prašė jo visada globoti Mahārāją Yudhiṣṭhirą.

Kai jo nekenčiantis pusbrolis Duryodhana pakliuvo į *gandharvų* rankas, Arjuna bandė jį išvaduoti. Jis prašė *gandharvų* Duryodhaną paleisti, bet tie atsisakė. Tada Arjuna stojo į mūšį ir išvadavo Duryodhaną. Pāṇḍavoms slapstantis, apsimetęs eunuchu jis apsigyveno karaliaus Virāṭos rūmuose ir tapo Uttaros – būsimos savo marčios muzikos mokytoju. Virāṭos rūmuose jį visi vadino Bṛhannala. Pasivadinęs Bṛhannala jis kovėsi už Virāṭos karaliaus sūnų Uttarą ir neatpažintas nugalėjo Kauravas. Jo ginklai buvo saugiai paslėpti *somio* medžio drevėje, ir jis liepė Uttarai juos paimti. Vėliau Arjuna atskleidė Uttarai savo ir brolių paslaptį. Žinia, kad mūšyje tarp Kauravų ir Virāṭų dalyvavo Arjuna, pasiekė ir Droṇācāryą. Vėliau Kurukṣetros mūšyje Arjuna nukovė Karṇą ir daug kitų įžymių karvedžių. Po Kurukṣetros mūšio jis nubaudė Aśvatthāmą, nužudžiusį visus penkis Draupadės sūnus, ir visi broliai nuvyko pas Bhīṣmadevą.

Arjunos nuopelnas buvo ir tai, kad Kurukṣetros mūšio lauke Viešpats dialogo forma vėl paskelbė didįjį „Bhagavad-gītos“ filosofijos mokymą. Nuostabius Arjunos žygdarbius Kurukṣetros mūšio lauke vaizdžiai aprašo „Mahābhārata“. Prie Maṇipuros Arjuna pralaimėjo savo sūnui Babhruvāhanai. Netekusį sąmonės, jį išgelbėjo Ulūpī. Viešpačiui Kṛṣṇai išėjus iš šio pasaulio, Arjuna pranešė apie tai Mahārājai Yudhiṣṭhirai. O kai Arjuna atvyko į Dvāraką, visos Viešpaties Kṛṣṇos našlės jam išliejo savo skausmą. Vasudevos akivaizdoje jis paėmė jas savo globon ir bandė paguosti. Kai Vasudeva mirė, jis, jau be Kṛṣṇos, vadovavo laidojimo apeigoms. Užpultas kelyje į Indraprasthą Arjuna nesugebėjo apsaugoti jo globai patikėtų Kṛṣṇos žmonų. Paklausęs Vyāsadevos patarimo, broliai leidosi į didžiąją kelionę (Mahāprasthāną), ir pakeliui, brolio paprašytas, Arjuna išmetė savo galingus ginklus į vandenį kaip nereikalingą šlamštą.

22 TEKSTAS

मृगेन्द्र इव विक्रान्तो निषेव्यो हिमवानिव ।
तितिक्षुर्वसुधेवासौ सहिष्णुः पितराविव ॥२२॥

mṛgendra iva vikrānto niṣevyo himavān iva
titikṣur vasudhevāsau sahiṣṇuḥ pitarāv iva

mṛgendraḥ – liūtas; *iva* – kaip; *vikrāntaḥ* – stiprus; *niṣevyaḥ* – patikimas prieglobstis; *himavān* – Himalajų kalnai; *iva* – kaip; *titikṣuḥ* – kantrus; *vasudhā iva* – kaip žemė; *asau* – vaikas; *sahiṣṇuḥ* – pakantus; *pitarau* – tėvai; *iva* – kaip.

Šis vaikas bus stiprus kaip liūtas. Ieškantys užtarimo už jo pečių jausis tarytum Himalajuose. Jis bus kantrus kaip žemė ir pakantus kaip tėvai savo vaikams.

Komentaras: Su liūtu lygina tą, kuris persekiodamas priešą neleidžia jam pasprukti. Namie žmogus turi būti tarsi ėriukas, tačiau kovoje su priešu – kaip liūtas. Liūtas niekada nepaleidžia savo aukos. Valstybės galva privalo kaip liūtas čiupti priešą ir jį nubausti. Himalajų kalnai garsėja savo turtais. Juose daugybė gyventi tinkamų olų, auga medžiai, dosniai nokinantys vaisius, trykšta puikūs geriamo vandens šaltiniai, gausu vaistinių augalų ir gydomųjų mineralų. Taigi šiuose didinguose kalnuose bet koks vargeta ras prieglobstį ir viską, kad galėtų gyventi. Himalajai svetingai sutinka tiek materialistą, tiek dvasingą žmogų. Žmonės kuria žemėje pragarą. Šiandien žemės paviršiuje sprogdinamos atominės bombos, tačiau žemė atleidžia savo gyventojams, kaip tėvai visada atleidžia savo nepaklusniam vaikui. Karalius privalo turėti visas čia išvardintas taurias ypatybes – tik tada jį galima vadinti idealiu valdovu. Šiame posme pranašaujama, kad Parīkṣito asmenyje jos bus tobulai įkūnytos.

23 TEKSTAS

पितामहसमः साम्ये प्रसादे गिरिशोपमः ।
आश्रयः सर्वभूतानां यथा देवो रमाश्रयः ॥२३॥

pitāmaha-samaḥ sāmye prasāde giriśopamaḥ
āśrayaḥ sarva-bhūtānāṁ yathā devo ramāśrayaḥ

pitāmaha – senolis arba Brahmā; *samaḥ* – toks pat; *sāmye* – kaip; *prasāde* – geraširdiškumu arba dosnumu; *giriśa* – Viešpats Śiva; *upamaḥ* – lygybė; *āśrayaḥ* – prieglobstis; *sarva* – visų; *bhūtānām* – gyvų būtybių; *yathā* – kaip; *devaḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *ramā-āśrayaḥ* – Dievo Asmuo.

Savitvarda jis prilygs savo seneliui Yudhiṣṭhirai ir Brahmai, o dosnumu – Kailāsos kalno šeimininkui Śivai. Jis bus visų gyvų būtybių globėjas – kaip Aukščiausiasis Dievo Asmuo Nārāyaṇa, kuriame prieglobstį rado pati sėkmės deivė.

Komentaras: Savitvarda garsėja ir Mahārāja Yudhiṣṭhira, ir Brahmā – visų gyvų būtybių senolis. Pasak Śrīdharos Svāmio, senolis, apie kurį čia kal-

bama, yra Brahmā, o pasak Viśvanāthos Cakravarčio, tai pats Mahārāja Yudhiṣṭhira. Tačiau abu palyginimai vienodai taiklūs, nes ir Brahmā, ir Yudhiṣṭhira yra pripažinti Aukščiausiojo Viešpaties atstovai – taigi darbuojantis visų gyvų būtybių labui savitvarda buvo būtina abiems. Bet kuriam atsakingam pareigūnui, turinčiam aukščiausią valdžią, tenka iškęsti daugybę išpuolių – ir būtent iš tų žmonių, kurių labui jis darbuojasi. Brahmājī susilaukė kritikos net iš *gopių*, tobuliausių Viešpaties bhakčių. *Gopės* tūžo ant Brahmājī, šios visatos kūrėjo, už tai, kad jis sukūrė akių vokus, kurie trukdo joms be perstojo matyti Viešpatį Kṛṣṇą. Sekundės dalį trunkantis mirktelėjimas joms nepakeliamas, nes mirksint vokai užstoja jų mylimąjį Viešpatį Kṛṣṇą. O ką jau kalbėti apie tuos, kurie visada linkę labai kritiškai vertinti kiekvieną atsakingo pareigūno žingsnį? Mahārāja Yudhiṣṭhira taip pat ne sykį dėl priešų buvo patyręs įvairių sunkumų, bet jis įrodė, kad nepraranda šaltakraujiškumo net kritiškiausiose situacijose. Taigi abu senoliai galėtų būti savitvardos etalonas.

Viešpats Śiva garsėja kaip pusdievis, patenkinantis bet kurio prašančiojo pageidavimus. Todėl jis vadinamas Āśutoṣa, „kuriam labai lengva įtikti“. Kitas jo vardas – Bhūtanātha, tas, kurį nesupratingi žmonės daugiausia garbina dėl dosnių dovanų, kurios, beje, dažnai turi nenusakomas pasekmes. Rāvaṇa buvo labai ištikimas Viešpačiui Śivai ir lengvai jį patenkinęs įgijo tokią galią, kad norėjo pasipriešinti Pačiam Viešpačiui Rāmai. Žinoma, kovodamas su Rāma, Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu ir Viešpaties Śivos Viešpačiu, Rāvaṇa nesusilaukė iš Viešpaties Śivos jokios paramos. Kitam demonui Vṛkāsurai Viešpats Śiva dovanojo palaiminimą, kuris buvo ne tik kad keistas, bet ir pavojingas: demonas norėjo, kad jam palietus kieno galvą, ta tučtuojau nulėktų nuo pečių. Gavęs šį palaiminimą, klastingasis demonas sumanė išmėginti jo veikimą ir buvo bepaliečiąs paties Viešpaties Śivos galvą. Gelbėdamasis nuo iškilusio pavojaus, Viešpats Śiva kreipėsi pagalbos į Viešpatį Viṣṇu, kuris pasitelkęs Savo iliuzinę energiją paragino Vṛkāsurą padaryti šį eksperimentą su savo paties galva. Nelaimingasis Vṛkāsura paklausė Jo ir pats gavo galą. Taip pasaulis išvengė nelaimių, kurias galėjo užtraukti šis klastuolis, svajojęs pasinaudoti pusdievių malone. Įstabiausia tai, kad Viešpats Śiva niekada neatsisako patenkinti prašymo, kad ir koks jis būtų. Todėl jis garsėja kaip dosniausias iš dosniausių, – nors ir jis neišvengia klaidų.

Žodis *ramā* reiškia sėkmės deivę, o jos prieglobstis – Viešpats Viṣṇu. Viešpats Viṣṇu yra visų gyvų būtybių globėjas. Gyvų būtybių yra nesuskaičiuojama daugybė. Jos gyvena ne tik mūsų planetoje, bet ir šimtuose tūkstančių kitų planetų. Ir visoms joms sudarytos sąlygos tenkinti būtiniausius poreikius ir netrukdomai žengti į priekį siekiant galutinio tikslo – savęs

pažinimo. Tačiau pasirinkusios juslinius malonumus ir savo kelyje susidūrusios su sunkumais, kuriuos kuria iliuzinė energija *māyā*, jos pasuka klaidžiais materialios gerovės kūrimo keliais. Materialios gerovės kūrimas – tai kelias be sėkmingos baigties, nes jo tikslai iliuziniai. Jį pasirinkę žmonės vaikosi iliuzinės sėkmės deivės malonės, nė nenutuokdami, kad sėkmės deivė negali egzistuoti viena pati, be Viṣṇu globos. Be Viṣṇu sėkmės deivė – niekas. Todėl, užuot vaikęsi paskui sėkmės deivę, ieškokime Paties Viṣṇu globos. Apginti mus gali tik Viṣṇu ir Jo bhaktai. Kadangi Mahārājį Parīkṣitą globojo Patsai Viṣṇu, valdovas galėjo apginti visus, kurie norėjo gyventi jo karalystėje.

24 TEKSTAS

सर्वसद्गुणमाहात्म्ये एष कृष्णमनुव्रतः ।
रन्तिदेव इवोदारो ययातिरिव धार्मिकः ॥२४॥

sarva-sad-guṇa-māhātmye eṣa kṛṣṇam anuvrataḥ
rantideva ivodāro yayātir iva dhārmikaḥ

sarva-sat-guṇa-māhātmye – turintis visas dieviškas ypatybes; *eṣaḥ* – šis vaikas; *kṛṣṇam* – kaip Viešpats Kṛṣṇa; *anuvrataḥ* – Jo pasekėjas; *rantidevaḥ* – Rantideva; *iva* – kaip; *udāraḥ* – kilniaširdis; *yayātiḥ* – Yayātis; *iva* – kaip; *dhārmikaḥ* – religingas.

Šis vaikas eis Viešpaties Śrī Kṛṣṇos pėdomis ir maža kuo Jam nusileis. Kilniaširdiškumu jis prilygs valdovui Rantidevai, o religingumu – Mahārājai Yayāčiui.

Komentaras: Galutinis Viešpaties Śrī Kṛṣṇos nurodymas „Bhagavad-gītoje“ skelbia, kad žmogus turi viską atmesti ir eiti Viešpaties pėdomis. Deja, menkesnės nuovokos žmonės šiuo svarbiu Viešpaties nurodymu nesivadovauja. Tačiau tikras išminčius įsidės jį giliai į širdį ir turės iš to didžiausios naudos. Paiki žmonės nesuvokia, jog žmogaus būdą lemia aplinka. Ši taisyklė galioja ir materialiame pasaulyje. Antai padėtas šalia liepsnos daiktas įkaista. Taip ir bendravimas su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu leidžia įgyti Viešpaties ypatybių. Kaip jau sakyta, artimai bendraudamas su Viešpačiu žmogus gali perimti septyniasdešimt aštuonis procentus dieviškųjų Viešpaties ypatybių. Bendrauti su Viešpačiu reiškia laikytis Viešpaties nurodymų. *Viešpats – ne materialus objektas, su kuriuo būtinas tiesioginis*

kontaktas. Viešpats yra visur ir visada. Su Juo visiškai įmanoma bendrauti laikantis Jo nurodymų. Viešpats ir Jo nurodymai, vardas, šlovė, atributai bei aplinka yra tapatūs ir egzistuoja absoliutaus išmanymo plotmėje. Mahārāja Parīkṣitas bendravo su Viešpačiu dar būdamas motinos įsčiose ir nesiskyrė su Juo iki paskutinės savo šlovingo gyvenimo akimirkos. Todėl jo charakteryje iki galo atsiskleidė visi geriausieji Viešpaties bruožai.

Rantideva – senovės valdovas, gyvenęs dar iki „Mahābhāratos“ epochos. Jo vardą „Mahābhāratoje“ („Droṇa-parva“ 67) mokydamas Sañjayą mini Nārada Munis. Jis buvo didis valdovas, garsėjęs svetingumu ir vaišingumu. Už savo dosnią ranką ir svetingumą Rantideva susilaukė pagyrimo iš Paties Viešpaties Śrī Kṛṣṇos. Didysis Vasiṣṭha Munis palaimino Rantidevą už jam atneštą stiklinę šalto vandens, ir Rantideva pasiekė vieną iš dangaus planetų. Jis rūpinosi, kad *ṛṣiams* nestigtų vaisių, šaknų ir lapų, ir už tai išminčiai jį palaimino, kad visi jo norai išsipildytų. *Nors kilimo jis buvo kṣatriya, per visą savo gyvenimą nė karto neparagavo mėsos.* Vasiṣṭhai Muniui jis buvo ypač svetingas, ir *munio* palaiminimu jam atsivėrė kelias į aukštesnes planetas. Tai vienas iš tų dorovingųjų valdovų, kurių vardai minimi rytą vakarą.

Yayātis – didysis pasaulio imperatorius ir tikrasis visų didžiųjų pasaulio tautų, priklausančių arijų ir indoeuropiečių giminei, protėvis. Yayātis – Mahārājos Nahuṣos sūnus, pasaulio imperatoriumi tapęs savo vyresniojo brolio – didžio išsivadavusio šventojo mistiko – dėka. Jis valdė pasaulį keletą tūkstantmečių. Surengė daugybę aukojimų ir atliko daug dorybingų darbų, kurie įėjo į istoriją, nors jaunystėje buvo labai aistringas ir dažnai įsiveldavo į romantiškus nuotykius. Kartą jis įsimylėjo Devayānę, mylimiausią Śukrācāryos dukterį. Devayānī troško už jo ištekėti, bet iš pradžių jis atsisakė paimti ją į žmonas, nes mergina buvo brahmano duktė. Anot *śāstrų* brahmanas gali vesti *kṣatriyos* dukterį, tačiau *kṣatriyai* vesti brahmano dukterį įstatymiškai draudžiama. Anuomet žmonės baiminosi, kad pasaulio neužplūstų *varṇa-saṅkaros.* Śukrācārya sušvelnino įstatymą, draudžiantį mišrias vedybas, ir įkalbino imperatorių Yayātį vesti Devayānę. Devayānės draugė, vardu Śarmiṣṭhā, taip pat įsimylėjo imperatorių ir išvyko pas jį kartu su Devayāne. Śukrācārya uždraudė imperatoriui Yayāčiui vestis Śarmiṣṭhą į miegamąjį, tačiau Yayātis jo nepaklausė. Jis slapta vedė Śarmiṣṭhą ir susilaukė su ja keleto sūnų. Sužinojusi apie tai, Devayānī pasiskundė tėvui. Yayātis negalėjo be Devayānės gyventi ir nuvyko pas uošvį jos parsivežti, bet užsirūstinęs Śukrācārya jį prakeikė, kad taptų impotentu. Yayātis maldavo uošvio atšaukti prakeikimą, bet išminčius patarė Yayāčiui jaunystės prašyti savo sūnų – jei kuris jų sutiks tapti seniu, jam grįš jo vyriška galia. Jis turėjo penketą sūnų (du su Devayāne ir tris su Śarmiṣṭha): Yadu,

Turvasu, Druhyu, Anu ir Pūru. Jie pradėjo penkias garsiąsias dinastijas – Yadu, Yavanų (turkų), Bhojų, Mlecchų (graikų) ir Pauravų, – pasklidusias po visą pasaulį. Už savo dorybingus darbus jis pasiekė dangaus planetas, tačiau vėliau iš jų puolė, nes ėmė girtis savo darbais ir kritikuoti kitas didžias sielas. Yayāčiui puolus, duktė ir anūkas atidavė jam savo sukauptas dorybes, ir savo anūko bei draugo Šibio dėka jis vėl pasikėlė į dangaus karalystę, kur tapo Yamarājos susirinkimo nariu. Jis ligšiol ten gyvena kaip Yamarājos garbintojas. Yayātis atliko per tūkstantį įvairiausių aukojimų, dosniai teikė labdarą ir buvo labai įtakingas valdovas. Jo valdžiai pakluso visas pasaulis. Kai Yayātį buvo užvaldęs geismas, jauniausiasis jo sūnus Pūru sutiko tūkstančiui metų perleisti jam savo jaunystę. Galiausiai Yayātis atsižadėjo žemiško gyvenimo ir grąžino jaunystę savo sūnui. Jis norėjo perduoti Pūru karalystę, tačiau didikai ir valdiniai nesutiko. Vis dėlto Yayātis, papasakojęs apie Pūru kilnumą, juos įtikino, ir Pūru tapo jų valdovas, o imperatorius Yayātis paliko šeimą ir iškeliavo į mišką.

25 TEKSTAS

धृत्या बलिसमः कृष्णे प्रह्राद इव सद्ग्रहः ।
आहर्तैषोऽश्वमेधानां वृद्धानां पर्युपासकः ॥२५॥

dhṛtyā bali-samaḥ kṛṣṇe prahrāda iva sad-grahaḥ
āhartaiṣo 'śvamedhānāṁ vṛddhānāṁ paryupāsakaḥ

dhṛtyā – kantrus; *bali-samaḥ* – kaip Balis Mahārāja; *kṛṣṇe* – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos; *prahrāda* – Prahlāda Mahārāja; *iva* – kaip; *sat-grahaḥ* – bhaktas; *āhartā* – atlikėjas; *eṣaḥ* – šis vaikas; *aśvamedhānām* – aśvamedhos aukojimų; *vṛddhānām* – senų ir patyrusių žmonių; *paryupāsakaḥ* – pasekėjas.

Jis bus kantrus kaip Balis Mahārāja ir ištikimas Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas kaip Prahlāda Mahārāja. Jis atliks daug aśvamedhų, žirgo aukojimų, ir visada seks senų patyrusių žmonių pavyzdžiu.

Komentaras: Balis Mahārāja – vienas iš dvylikos dvasinės tarnystės Viešpačiui autoritetų. Šį pripažinimą jis pelnė, paaukojęs Viešpačiui viską, ką turėjo, ir nutraukęs ryšius su vadinamuoju dvasiniu mokytoju, kuris prieštaravo jo sprendimui patenkinti Viešpaties norą, nes Balis rizikavo viską prarasti. Aukščiausias religinio gyvenimo tobulumas – pasiekti besąlygiškos tyros dvasinės tarnystės Viešpačiui pakopą, kai tarnauti Jam netrukdo

jokie pasaulietiški įsipareigojimai. Dėl Viešpaties Balis Mahārāja buvo pasiryžęs atsižadėti visko, ir niekas jam negalėjo sukliudyti. Jo senelis Prahlāda Mahārāja – dar vienas dvasinės tarnystės autoritetas. Istorija apie Balį Mahārājį ir Viṣṇu Vāmanadevą pasakojama Aštuntojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmėje (11–24 skyriai).

Prahlāda Mahārāja – nepriekaištingas Viešpaties Kṛṣṇos (Viṣṇu) bhaktas. Kai jis buvo penkerių metų, jo tėvas Hiraṇyakaśipu žiauriai jį kankino už tai, kad jis tapo tyru Viešpaties bhaktu. Prahlāda buvo pirmasis Hiraṇyakaśipu sūnus. Jo motina buvo vardu Kayādhu. Prahlāda Mahārāja – tarnystės Viešpačiui autoritetas. Gindamas jį, Viešpats Nṛsiṁhadeva nužudė jo tėvą, tuo parodydamas, kad bet kuri kliūtis dvasinės tarnystės kelyje turi būti nušluota – net jei ta kliūtis yra tėvas. Jis turėjo ketvertą sūnų, kurių vyriausias, Virocana, buvo minėtojo Balio Mahārājos tėvas. Apie Prahlādą Mahārājį pasakojama Septintojoje „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmėje.

26 TEKSTAS

राजर्षीणां जनयिता शास्ता चोत्पथगामिनाम् ।
निग्रहीता कलेरेष भुवो धर्मस्य कारणात् ॥२६॥

rājarṣīṇāṁ janayitā śāstā cotpatha-gāminām
nigrahītā kaler eṣa bhuvo dharmasya kāraṇāt

rāja-ṛṣīṇām – protingų kaip išminčiai karalių; *janayitā* – tėvas; *śāstā* – baudėjas; *ca* – ir; *utpatha-gāminām* – išsišokėlių; *nigrahītā* – priekabiautojų; *kaleḥ* – ginčininkų; *eṣaḥ* – šis; *bhuvaḥ* – pasaulio; *dharmasya* – religijos; *kāraṇāt* – vardan.

Šis vaikas bus tėvas valdovų, kurie savo būdu prilygs išminčiams. Vardan taikos ir ramybės pasaulyje, vardan religijos jis baus išsišokėlius ir ramybės drumstėjus.

Komentaras: Viešpaties bhaktas yra išmintingiausias žmogus pasauly. Išminčiais vadinami didelio proto žmonės, ir kiekvienas mokslas turi savų išminčių. Karalius ar valstybės vadovas turi būti visų išmintingiausias, antraip jis nesugebės valdyti intelektualinio valstybės elito. Valdovai iš karališkosios dinastijos, kuriai priklausė ir Mahārājos Yudhiṣṭhiros giminė, visi be išimties buvo išmintingiausi savo epochos žmonės. Pranašystė bylojo, kad tokia išmintimi garsės ir Mahārāja Parīkṣitas bei jo sūnus Mahārāja

Janamejaya, kuris dar tik turėjo gimti. Tokiems valdovams pakako išminties bausti maištinguosius išsišokėlius ir naikinti nuodingas Kali sėklas joms dar neužsimezgus, t.y. šalinti tuos, kurie savo veiksmais ardo taikaus gyvenimo pamatus. Iš tolimesnių skyrių sužinosime, kaip Mahārāja Parīkṣitas norėjo nužudyti personifikuotą Kali, pakėlusį ranką prieš karvę – taikos ir religijos simbolį. Vynas, moterys, azartiniai žaidimai ir skerdyklos – tai keturi Kali simboliai. Visų šalių išmintingi valdovai turėtų mokytis iš Mahārājos Parīkṣito, kaip palaikyti taiką ir dorą ir sutramdyti išsišokėlius bei nesantaikos kurstytojus, skęstančius girtuoklystės ir ištvirkimo liūne, lošiančius iš pinigų ir valgančius mėsą, kurią jiems parūpina gerai organizuotos skerdyklos. Kali amžiuje leidžiami įstatymai, saugantys visus šiuos nesantaikos židinius. Tad argi tokioje valstybėje galima taika ir moralė? Todėl valstybės tėvai turi susivokti, atsiduoti Viešpačiui. Jie turi bausti tvarkos pažeidėjus ir šalinti čia minėtas nesantaikos priežastis. Įdrėkusios malkos blogai dega – laužui įkurti reikia sausų malkų. Taika ir moralė galima tik ten, kur laikomasi Mahārājos Parīkṣito bei jo pasekėjų principų.

27 TEKSTAS

तक्षकादात्मनो मृत्युं द्विजपुत्रोपसर्जितात् ।
प्रपत्स्यत उपश्रुत्य मुक्तसङ्गः पदं हरेः ॥२७॥

takṣakād ātmano mṛtyuṁ dvija-putropasarjitāt
prapatsyata upaśrutya mukta-saṅgaḥ padaṁ hareḥ

takṣakāt – nuo sparnuotos gyvatės; *ātmanaḥ* – apie savo; *mṛtyum* – mirtį; *dvija-putra* – brahmano sūnaus; *upasarjitāt* – pasiųstos; *prapatsyate* – radęs prieglobstį; *upaśrutya* – išgirdęs; *mukta-saṅgaḥ* – nutraukęs visus saitus; *padam* – padėtį; *hareḥ* – Viešpaties.

Sužinojęs, kad, brahmano sūnui prakeikus, jam lemta mirti nuo sparnuotos gyvatės įgėlimo, jis nutrauks visus materialius saitus ir galutinai atsiduos Dievo Asmeniui, rasdamas Jame savo prieglobstį.

Komentaras: Neįmanoma rasti prieglobsčio prie Viešpaties lotoso pėdų neatsikračius materialių saitų. Materialūs saitai rodo, kad žmogus nežino apie transcendentinę laimę, kuri jo laukia pas Viešpatį. Mums, gyvenantiems materialiame pasaulyje, dvasinė tarnystė Viešpačiui – tai būdas praktiškai atgaivinti transcendentines sąsajas su Viešpačiu. O joms sutvirtėjus,

žmogus visiškai atsikrato materialių prisirišimų ir pelno teisę grįžti namo, pas Dievą. Kadangi Mahārāja Parīkṣitas visą savo gyvenimą, nuo pat to momento, kai atsirado motinos įsčiose, buvo labai prisirišęs prie Viešpaties, Viešpats visada jį globojo. Todėl vadinamasis įspėjimas apie mirtį, laukiančią septintą dieną po brahmano sūnaus prakeikimo, buvo jam tikriausia malonė, nes leido pasiruošti sugrįžti namo, pas Dievą. Viešpats visada globojo Parīkṣitą, ir Jo malone jis be vargo galėjo išvengti šio prakeikimo. Tačiau jis nenorėjo praleisti tokios palankios progos ir kuo geriausiai pasinaudojo nevykusiu sandėriu. Septynias dienas iš eilės jis klausėsi „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš pasitikėjimo verto šaltinio ir pasinaudojęs šia aplinkybe rado prieglobstį prie Viešpaties lotoso pėdų.

28 TEKSTAS

जिज्ञासितात्मयाथार्थ्यो मुनेर्व्याससुतादसौ ।
हित्वेदं नृप गङ्गायां यास्यत्यद्धाकुतोभयम् ॥२८॥

jijñāsitātma-yāthārthyo muner vyāsa-sutād asau
hitvedaṁ nṛpa gaṅgāyāṁ yāsyaty addhākutobhayam

jijñāsita – išklausinėjęs; *ātma-yāthārthyaḥ* – apie tikrąjį savęs pažinimą; *muneḥ* – išmintingo filosofo; *vyāsa-sutāt* – Vyāsos sūnaus; *asau* – jis; *hitvā* – palikęs; *idam* – šį materialų prisirišimą; *nṛpa* – o karaliau; *gaṅgāyām* – ant Gangos kranto; *yāsyati* – eis; *addhā* – tiesiog; *akutaḥ-bhayam* – į gyvenimą, kur nėra baimės.

Išklausinėjęs didįjį filosofą, Vyāsadevos sūnų, apie tai, kas yra tikrasis savęs pažinimas, jis atsižadės materialių prisirišimų ir taps bebaimis.

Komentaras: Materijos pažinimas – tai toks pažinimas, kuris nesuteikia jokių žinių apie savąjį „aš“. Filosofija yra ieškojimas teisingo atsakymo į klausimą, kas yra savasis „aš“, kitaip sakant, savęs pažinimo mokslas. Filosofija, nenagrinėjanti savojo „aš“ problemos, – tai plika abstrakcija, laiko bei energijos švaistymas. „Śrīmad-Bhāgavatam“ suteikia mums tikrų žinių apie savąjį „aš“. Studijuodami „Śrīmad-Bhāgavatam“ atsikratysime materialių prisirišimų ir įžengsime į karalystę, kurioje nėra baimės. Materialus pasaulis – tai baimės viešpatija, ir žmones čia tarytum kalinius kalėjime nuolat persekioja baimė. Kalėjime nevalia pažeidinėti nustatytų taisyklių – jas pažeidusiajam pratęsiamas bausmės laikas. Taip ir mes materialia-

me pasaulyje gyvename nuolatinės baimės būsenoje. Ši būsena vadinama nerimu. Materialiame pasaulyje visos gyvybės formos, nepaisant to, ar jos pažeidžia gamtos dėsnius, ar ne, apimtos nerimo. Išsivadavimas (*mukti*) – tai nuolatinio materialaus nerimo atsikratymas. Ir jis įmanomas tik tada, kai nerimą pakeičia dvasinė tarnystė Viešpačiui. „Śrīmad-Bhāgavatam“ suteikia mums galimybę transformuoti materialų nerimą, suteikiant jam dvasinį turinį. To reikia siekti bendraujant su išmintingais filosofais – tokiais kaip save pažinusi siela Śukadeva Gosvāmis, didysis Śrī Vyāsadevos sūnus. Mahārāja Parīkṣitas, įspėtas apie mirtį, pasinaudojo galimybe pabendrauti su Śukadeva Gosvāmiu ir pasiekė šį tikslą.

Pasitaiko žmonių, kurie imituoja Śukadevą Gosvāmį ir Mahārāją Parīkṣitą. Kvaili klausytojai mano, kad skaitovų „profesionalų“ deklamuojama „Śrīmad-Bhāgavatam“ padės įveikti materialius prisirišimus ir atsikratyti baimės. Tokios scenos tėra apgailėtina parodija, todėl nereikia rimtai žiūrėti į šiuos *bhāgavatam saptāha* spektaklius, kuriuos rengia gobšūs klounai, trokštantys ir ateityje užsitikrinti sau materialius malonumus.

29 TEKSTAS

इति राज्ञ उपादिश्य विप्रा जातककोविदाः ।
लब्धापचितयः सर्वे प्रतिजग्मुः स्वकान् गृहान् ॥२९॥

iti rājña upādiśya viprā jātaka-kovidāḥ
labdhāpacitayaḥ sarve pratijagmuḥ svakān gṛhān

iti – taip; *rājñe* – karaliui; *upādiśya* – patarę; *viprāḥ* – žmonės, gerai išmanantys Vedas; *jātaka-kovidāḥ* – prityrę astrologai ir gimimo apeigų žinovai; *labdha-apacitayaḥ* – dosniai apdovanoti; *sarve* – visi; *pratijagmuḥ* – grįžo; *svakān* – į savo; *gṛhān* – namus.

Tokią ateitį valdovui Yudhiṣṭhirai pranašavo astrologijos ir gimimo apeigų žinovai. Dosniai apdovanoti jie grįžo namo.

Komentaras: Vedos – tai materialios ir dvasinės išminties lobynas. Vienintelė šios išminties paskirtis – padėti pasiekti tobulumą savęs pažinimo kelyje. Kitaip sakant, Vedos yra civilizuoto žmogaus vadovėlis visais klausimais. Kadangi žmogaus gyvenimas suteikia galimybę atsikratyti materialių kančių, Vedų išmintis moko derinti materialių poreikių tenkinimą su dvasinio išsivadavimo siekiais. Tam tikro išmintingųjų sluoksnio žmonės, atsidė-

ję išimtinai Vedų studijoms, vadinasi *vipros* – Vedų mokslo žinovai. Vedos aprėpia įvairias mokslo sritis; dvi iš jų – astrologija ir medicina paprastam žmogui ypač svarbios. Kad galėtų vadovauti visuomenei, išmintingieji žmonės, paprastai vadinami brahmanais, gilinosi į įvairias Vedų mokslo šakas. Jie studijavo net karybą (*dhanur-vedą*): šią mokslo šaką dėstė tokie *vipros* kaip Droṇācārya, Kṛpācārya ir kt.

Pažymėtinas posmo žodis *vipra*. Tarp *viprų* ir brahmanų yra šioks toks skirtumas. *Vipros* yra puikūs *karma-kāṇḍos* (karminės veiklos) specialistai, mokantys visuomenę, kaip tenkinti materialius gyvenimo poreikius, o brahmanai – tai dvasinio mokslo apie transcendenciją žinovai. Ši mokslo sritis vadinasi *jñāna-kāṇḍa*; aukštesnė už ją yra *upāsanā-kāṇḍa*. Aukščiausioji *upāsanā-kāṇḍos* išraiška – dvasinė tarnystė Viešpačiui Viṣṇu. Štai kodėl tobulumą pasiekusieji brahmanai vadinami *vaiṣṇavomis*. Viṣṇu garbinimas – aukščiausia garbinimo forma, o *vaiṣṇavos*, panirusieji į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, yra tobuli brahmanai. „Śrīmad-Bhāgavatam“, dvasinės tarnystės mokslo knygą, *vaiṣṇavos* labai brangina. Ir, kaip sakoma „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje, ji yra brandus Vedų išminties vaisius, pranokstantis visas tris *kāṇḍas – karmą, jñāną* ir *upāsaną*.

Tarp *karma-kāṇḍos* žinovų buvo ir *jātaka-vipros*, garsėję astrologijos išmanymu. Jie galėjo išpranašauti gimusio vaiko ateitį iš žvaigždynų išsidėstymo jam gimus (*lagna*). *Jātaka-vipros* dalyvavo ir Mahārājos Parīkṣito gimimo ceremonijoje, ir jo senelis Mahārāja Yudhiṣṭhira dosniai apipylė juos auksu, dovanojo jiems daug žemių, kaimų, grūdų, karvių – visko, ko reikia gyvenimui. Visuomenei būtini *vipros*, ir valstybė privalo sudaryti jiems patogias gyvenimo sąlygas – taip nustato Vedų sistema. Gaudami iš valstybės gerą atlyginimą *vipros* galėjo teikti žmonėms nemokamas paslaugas, todėl Vedų mokslas buvo prieinamas visiems.

30 TEKSTAS

स एष लोके विख्यातः परीक्षिदिति यत्प्रभुः ।
पूर्वं दृष्टमनुध्यायन् परीक्षेत नरेष्विह ॥३०॥

sa eṣa loke vikhyātaḥ parīkṣid iti yat prabhuḥ
pūrvaṁ dṛṣṭam anudhyāyan parīkṣeta nareṣv iha

saḥ – jis; *eṣaḥ* – šiame; *loke* – pasaulyje; *vikhyātaḥ* – pagarsėjęs; *parīkṣit* – tiriantysis; *iti* – taip; *yat* – apie tai, ką; *prabhuḥ* – o karaliau; *pūrvam* –

anksčiau; *dṛṣṭam* – regėjo; *anudhyāyan* – nuolatos mąstantis; *parīkṣeta* – tyrinės; *nareṣu* – kiekvieną žmogų; *iha* – čia.

Šis vaikas pagarsės pasaulyje Parīkṣito [tiriančiojo] vardu, nes jo tiriantis žvilgsnis kiekviename žmoguje ieškos to, kurį kūdikis regėjo prieš užgimdamas. Taip jis nuolat atmins Viešpatį.

Komentaras: Mahārājai Parīkṣitui nusišypsojo laimė regėti Viešpatį dar motinos įsčiose, ir nuo tol jis nė akimirkai Jo neužmiršo. Kai transcendentinis Viešpaties paveikslas įsirėžia žmogaus sąmonėje, jo nebeištrinsi. Atėjęs į pasaulį, Parīkṣitas įdėmiai tyrinėjo kiekvieną sutiktąjį, ieškodamas to, kurį regėjo būdamas motinos įsčiose. Bet nė vienas žmogus negalėjo Jam prilygti ir juo labiau būti patrauklesnis, todėl kūdikis nuo visų nusigręždavo. Ir kol Mahārāja Parīkṣitas ieškojo Viešpaties, Viešpats visada buvo su juo, nes nuolatos atminti Viešpatį tolygu su atsidavimu Jam tarnauti.

Šia proga Śrīla Jīva Gosvāmis pastebi, jog kiekvienas vaikas, regėjęs Viešpatį savo gyvenimo pradžioje, būtinai taps didžiu Viešpaties bhaktu – tokiu koks buvo Mahārāja Parīkṣitas. Ne kiekvienam nusišypso laimė regėti Viešpatį motinos įsčiose, tačiau net ir nepatyrus tokios malonės, kuri išpuolė Mahārājai Parīkṣitui, tėvai, jeigu jie to nori, gali padaryti vaiką laimingą. Čia galėčiau pateikti pavyzdį iš savo gyvenimo. Mano tėvas buvo tyras Viešpaties bhaktas, ir aš buvau ketverių ar penkerių metų, kai tėvas padovanojo man Dievybių porą – Rādhą ir Kṛṣṇą. Žaisdami su seseria mes jas garbinome, nusižiūrėję į apeigas, vykstančias gretimoje Rādhā-Govindos šventykloje. Dažni apsilankymai šventykloje, žaidimai su Dievybėm, atkartojant šventykloje matytas ceremonijas, tolydžio pagimdė manyje natūralų potraukį Viešpačiui. Mano tėvas atliko visas man pagal amžių priklausančias apeigas. Atsidūręs mokyklos ir koledžo suole, paveiktas savo mokslo draugų, aš kuriam laikui nuo viso to nutolau ir visiškai užmiršau savo dvasinę praktiką. Tačiau vėliau, kai jau būdamas jaunuolis sutikau savo dvasinį mokytoją Śrī Śrīmad Bhaktisiddhāntą Sarasvatį Gosvāmį Mahārāją, vėl viskas grįžo į senas vėžes ir aš ėmiau garbinti vaikystėje dovanotas Dievybes jau pagal visas taisykles. Tai truko visą tą laiką, kol gyvenau su šeima. Esu dėkingas savo kilniadvasiam tėvui už tai, kad įskiepijo man pradinį supratimą, kuris vėliau Jo Dieviškosios Malonės dėka peraugo į normalią dvasinę tarnystę. Beje, Prahlāda Mahārāja taip pat patarė sudaryti vaikui sąlygas patirti artumą Dievui dar ankstyvoje vaikystėje, antraip galima praleisti galimybę, kurią suteikia žmogaus gyvybės forma – laikina kaip ir kitos formos, tačiau labai vertinga.

31 TEKSTAS

स राजपुत्रो ववृधे आशु शुक्ल इवोडुपः ।
आपूर्यमाणः पितृभिः काष्ठाभिरिव सोऽन्वहम् ॥३१॥

sa rāja-putro vavṛdhe āśu śukla ivoḍupaḥ
āpūryamāṇaḥ pitṛbhiḥ kāṣṭhābhir iva so 'nvaham

saḥ – tas; *rāja-putraḥ* – karalaitis; *vavṛdhe* – augo; *āśu* – labai sparčiai; *śukle* – pilnėjantis; *iva* – kaip; *uḍupaḥ* – mėnulis; *āpūryamāṇaḥ* – supamas prabangos; *pitṛbhiḥ* – rūpestingų tėvų; *kāṣṭhābhiḥ* – visiškai subrendęs; *iva* – kaip; *saḥ* – jis; *anvaham* – kasdien.

Kaip jaunas mėnulis, karalaitis [Parīkṣitas] sparčiai augo, savo senelių globojamas ir lepinamas.

32 TEKSTAS

यक्ष्यमाणोऽश्वमेधेन ज्ञातिद्रोहजिहासया ।
राजा लब्धधनो दध्यौ नान्यत्र करदण्डयोः ॥३२॥

yakṣyamāṇo 'śvamedhena jñāti-droha-jihāsayā
rājā labdha-dhano dadhyau nānyatra kara-daṇḍayoḥ

yakṣyamāṇaḥ – norėdamas surengti; *aśvamedhena* – žirgo aukojimo ceremoniją; *jñāti-droha* – kovas su giminaičiais; *jihāsayā* – norėdamas išpirkti; *rājā* – karalius Yudhiṣṭhira; *labdha-dhanaḥ* – norėdamas įgyti lėšų; *dadhyau* – galvojo apie tai; *na anyatra* – nieko išskyrus; *kara-daṇḍayoḥ* – mokesčius ir baudas.

Kaip tik tuo metu karalius Yudhiṣṭhira nutarė atnašauti žirgą, norėdamas atsikratyti nuodėmių, kurias užsitraukė kovodamas su giminaičiais. Bet tam reikėjo nemaža lėšų, o jis be savo valdinių mokesčių ir baudų neturėjo kitų pajamų šaltinių.

Komentaras: Anksčiau brahmanai ir *vipros* turėjo teisę būti išlaikomi valstybės, o valstybės galva rinkdavo iš gyventojų mokesčius ir baudas. Po Kurukṣetros mūšio valstybės iždas buvo tuščias, tad vienintelis pajamų šaltinis

buvo gyventojų mokesčiai ir baudos. Tų lėšų užteko tik valstybės biudžetui. Neturėdamas papildomų lėšų žirgo aukojimui, valdovas ieškojo būdų, kaip jų surinkti. Šią auką atnašauti jam patarė Bhīṣmadeva, todėl Mahārāja Yudhiṣṭhira dėjo visas pastangas, kad ji įvyktų.

33 TEKSTAS

तदभिप्रेतमालक्ष्य भ्रातरोऽच्युतचोदिताः ।
धनं प्रहीणमाजह्रुरुदीच्यां दिशि भूरिशः ॥३३॥

tad abhipretam ālakṣya bhrātaro 'cyuta-coditāḥ
dhanaṁ prahīṇam ājahrur udīcyāṁ diśi bhūriśaḥ

tat – jo; *abhipretam* – troškimus; *ālakṣya* – matydami; *bhrātaraḥ* – jo broliai; *acyuta* – neklystančiojo (Viešpaties Śrī Kṛṣṇos); *coditāḥ* – patarti; *dhanam* – turtų; *prahīṇam* – rinkti; *ājahruḥ* – atnešė; *udīcyām* – šiaurės; *diśi* – kryptis; *bhūriśaḥ* – ganėtinai.

Žinodami, ko valdovas širdyje labiausiai trokšta, jo broliai, neklystančio Viešpaties Kṛṣṇos patarti, šiaurės kraštuose jam surinko reikiamų lėšų [iš turtų, kuriuos buvo palikęs valdovas Marutta].

Komentaras: Mahārāja Marutta – vienas didžiųjų pasaulio imperatorių. Valdė daugel amžių prieš Mahārājai Yudhiṣṭhirai ateinant į valdžią. Mahārāja Marutta – Mahārājos Avikṣito sūnus ir ištikimas saulės dievo sūnaus Yamarājos garbintojas. Jo brolis, žynys Samvarta, niekuo nenusileido didžiajam Bṛhaspačiui – išsilavinusiam pusdievių žyniui. Jis atliko Saṅkarayajños aukojimą, ir Viešpats buvo taip juo patenkintas, jog paskyrė jį aukso viršukalnės prižiūrėtoju. Ši viršukalnė yra kažkur Himalajuose, taigi šiandieniniai nuotykių ieškotojai galėtų pamėginti ją surasti. Mahārāja Marutta buvo itin galingas imperatorius, ir tą dieną, kai jis atnašaudavo auką, jo rūmus aplankydavo pusdieviai iš kitų planetų, tarp kurių būdavo ir Indra, Candra bei Bṛhaspatis. Jam priklausė aukso viršukalnė, tad aukso jam niekada netrūko. Baldakimas virš aukojimo altoriaus buvo padirbtas iš gryno aukso. Jis kasdien atnašaudavo aukas ir, norėdamas paspartinti aukai skirtų valgių ruošimą, kvietė į pagalbą kai kuriuos Vāyulokos, oro planetų, gyventojus. Į ceremoniją susirinkusiems pusdieviams vadovavo Viśvadeva.

Dorybingi valdovo darbai saugojo karalystę nuo visų ligų. Jo turtingi au-

kojimai džiugino aukštesniųjų planetų (Devalokos, Pitṛlokos) gyventojus. Jis kasdien dalijo mokytiems brahmanams aukas – patalus, sostus, palankinus ir daug aukso. Dangaus valdovas Indradeva buvo labai patenkintas jo dosnumu bei aukojimų gausybe ir visada linkėjo jam gero. Už savo dorybingus darbus jis buvo apdovanotas visą gyvenimą neblėstančia jaunyste ir kartu su savo teisėta žmona, apsuptas laimingų valdinių, ministrų, vaikų bei brolių, valdė pasaulį tūkstantį metų. Už savo dorybingus darbus jis susilaukė pagyrimo iš Paties Viešpaties Śrī Kṛṣṇos. Savo vienintelę dukrą jis ištekino už Maharṣio Aṅgiros ir jo palaimintas pasikėlė į dangaus karalystę. Iš pradžių jis norėjo, kad jo aukojimams vadovautų prityręs žynys Bṛhaspatis, tačiau pusdievis atsisakė, nes valdovas buvo paprastas žmogus, žemės gyventojas. Karalių tai labai nuliūdino, bet, Nārados Munio patartas, aukojimams vadovauti jis paskyrė žynį Samvartą, ir šis puikiai susidorojo su savo darbu.

Aukojimo sėkmė priklauso nuo jam vadovaujančio žynio. Šiame amžiuje visi aukojimai uždrausti, nes tarp vadinamųjų brahmanų, besivadovaujančių klaidingu įsitikinimu, kad brahmano sūnui neva nebūtinos brahmano ypatybės, nėra nė vieno išmanančio žynio. Todėl Kali amžiuje rekomenduojamas vienintelis aukojimas – *saṅkīrtana-yajña*, kurį pradėjo praktikuoti Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu.

34 TEKSTAS

तेन सम्भृतसम्भारो धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः ।
वाजिमेधैस्त्रिभिर्भीतो यज्ञैः समयजद्धरिम् ॥३४॥

tena sambhṛta-sambhāro dharma-putro yudhiṣṭhiraḥ
vājimedhais tribhir bhīto yajñaiḥ samayajad dharim

tena – su šiais turtais; *sambhṛta* – surinktais; *sambhāraḥ* – komponentais; *dharma-putraḥ* – dorovingasis karalius; *yudhiṣṭhiraḥ* – Yudhiṣṭhira; *vājimedhaiḥ* – žirgo aukojimais; *tribhiḥ* – trimis; *bhītaḥ* – po Kurukṣetros mūšio persekiojamas baimės; *yajñaiḥ* – aukomis; *samayajat* – tobulai pagarbino; *harim* – Dievo Asmenį.

Turtų pakako net trims žirgo aukojimams. Ir dorovingasis valdovas Yudhiṣṭhira, kurį po Kurukṣetros mūšio persekiojo baimė, patenkino Dievo Asmenį Viešpatį Hari.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo idealus valdovas, garsėjęs savo dorybingumu, ir vis dėlto po Kurukṣetros mūšio jį persekiojo baimė. Jis jautėsi kaltas, kad daugybė žmonių žuvo vien dėl to, kad jis atsisėstų į sostą. Jis prisiėmė sau atsakomybę už karo metu padarytas nuodėmes ir norėdamas jas išpirkti nutarė atlikti tris aukojimus, kurių metu altoriuje aukojamas žirgas. Toks aukojimas reikalauja didžiulių lėšų. Net Mahārājai Yudhiṣṭhirai prireikė papildomai jų ieškoti. Jis surinko kalnus aukso, kurį paliko Mahārāja Marutta ir brahmanai, dosniai Maruttos apdovanoti. Mokytieji brahmanai nepajėgė pasiimti viso jiems dovanoto aukso, todėl didžiąją jo dalį paliko neliestą. Mahārāja Marutta irgi nenorėjo liesti brahmanams padovanoto aukso. Be to, aukso lėkštės ir kiti indai, naudoti aukojimo metu, buvo išmetami, ir ištisus amžius stūksojo kalnai „niekieno“ aukso, kol Yudhiṣṭhira nepasiėmė jo savo tikslams. Viešpats Śrī Kṛṣṇa patarė Mahārājos Yudhiṣṭhiros broliams surinkti nepanaudotus turtus, nes jie priklausė karaliui. Bet labiausiai stebėtina tai, kad nė vienas šalies gyventojas nepasisavino to „niekieno“ aukso ir nepanaudojo kokios įmonės statybai ar kitiems tikslams. Tai reiškia, kad valstybės gyventojams nieko netrūko, jie buvo visiškai patenkinti ir nė nemanė steigti niekam nereikalingų pramonės įmonių savo juslėms tenkinti. Mahārāja Yudhiṣṭhira surinko auksą, kad galėtų atlikti aukojimus ir patenkintų Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Hari. Jis ėmė jį ne tam, kad papildytų valstybės iždą.

Mahārāja Yudhiṣṭhira parodė sektiną pavyzdį. Jį persekiojo baimė už nuodėmes, kurias padarė mūšio lauke, ir jis norėjo patenkinti aukščiausiąjį valdovą. Atlikdami savo kasdienes pareigas mes valia nevalia padarom daug nuodėmių ir tam, kad neutralizuotume tokių netyčinių nusikaltimų pasekmes, turime atnašauti aukas, rekomenduojamas apreikštuose šventraščiuose. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako: *yajñārthāt karmaṇo 'nyatra loko 'yaṁ karma-bandhanaḥ* – norėdamas išvengti pasekmių už neleistinus darbus ar netgi netyčinius nusikaltimus, į kuriuos žmogus yra linkęs, jis turi atlikti šventraščių rekomenduojamus aukojimus. Taip elgdamasis žmogus išpirks visas nuodėmes. Bet tie, kurie nepaiso šventraščių patarimų ir veikia vadovaudamiesi vien savanaudiškais tikslais, t.y. dėl juslinių malonumų, už padarytas nuodėmes turi atkentėti. Todėl svarbiausias visų aukų atnašavimo tikslas – patenkinti Aukščiausiąjį Asmenį Hari. Nors priklausomai nuo aukojančiojo individualybės, laiko ir vietos aukojimo metodai gali skirtis, svarbiausias aukojimų tikslas visais laikais ir bet kuriomis aplinkybėmis yra vienas – patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį Hari. Štai toks yra kelias į dorovingą gyvenimą, taiką ir klestėjimą. Ir Mahārāja Yudhiṣṭhira, būdamas idealus dorybingas valdovas, griežtai laikėsi šios taisyklės.

Jei vykdydamas kasdienes pareigas nuodėmių neišvengė net Mahārāja

Yudhiṣṭhira, kurio valdomoje karalystėje gyvūno ar žmogaus nužudymas buvo kaip auka – sudėtingas, išmanymo reikalaujantis aktas, galime įsivaizduoti, kiek nuodėmių sąmoningai ar nesąmoningai padaro tamsūs Kali-yugos žmonės, kurie neatnašauja aukų ir nesiekia pradžiuginti Aukščiausiojo Viešpaties. Todėl „Bhāgavatam“ (1.2.13) sako, kad žmogus visų pirma turi deramai vykdyti savo pareigas pagal visuomenėje užimamą padėtį ir taip patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį.

Kiekvienas žmogus, nesvarbu kokioje šalyje ar visuomenėje jis gyvena, kokiai kastai ar religijai priklauso, gali imtis bet kokių pareigų, tačiau jis turi atnašauti konkrečiai asmenybei, vietai ir laikui šventraščiuose rekomenduojamas aukas. Kali-yugos žmonėms Vedų raštai pataria garbinti Viešpatį be nusižengimų kartojant šventą Kṛṣṇos vardą (*kīrtanād eva kṛṣṇasya muktasaṅgaḥ paraṁ vrajet*). Taip žmogus gali išpirkti savo nuodėmes ir pasiekti gyvenimo tobulumą – grįžti namo, pas Dievą. Apie tai mes ne kartą kalbėjome šios didžios knygos skyriuose (visų pirma, jos įvadinėje dalyje, kur pateikta Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu gyvenimo apybraiža), o dabar vėl kartojam tą patį, tikėdamiesi priartinti pasaulio taiką ir gerovę.

Viešpats „Bhagavad-gītoje“ aiškiai sako, kas gali Jį patenkinti, o Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu gyvenimas ir misionieriška veikla tai demonstruoja praktiškai. Niūriame priešiškumo ir nesantaikos amžiuje, kuriame gyvename, geriausia auka Aukščiausiajam Viešpačiui Hari (Dievo Asmeniui, išlaisvinančiam mus iš egzistencijos kančių) – sekti Viešpaties Śrī Caitanyos Mahāprabhu pavyzdžiu.

Netgi tais visuotinio klestėjimo laikais, norėdamas atlikti žirgo *yajñą* (aukojimą), Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo priverstas rinkti paliktą auksą. Tad ar galime svajoti apie tokias *yajñas* dabar, kai aplink viešpatauja skurdas, o auksas yra didžiausias deficitas. Šiandien mes turime savo rankose pluoštus popierėlių ir pažadus, kad ekonomikos raidos dėka jie bus padengti auksu, tačiau mes negalim aukojimams skirti tiek lėšų, kiek Mahārāja Yudhiṣṭhira, – nei pavieniui, nei bendrai susidėję, nei valstybės remiami. Todėl mūsų amžiuje priimtiniausias metodas, kurį remdamasis *śāstromis* rekomendavo Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu. Jis nereikalauja jokių išlaidų, o naudos duoda daugiau negu pati turtingiausia *yajña*.

Klaidinga būtų manyti, kad pagal Vedų nurodymus atlikta žirgo ar karvės *yajña* yra gyvulių žudymas. Priešingai, *yajñose* aukojamiems gyvuliams transcendentine Vedų himnų galia suteikiamas naujas gyvenimas – žinoma, jeigu Vedų himnai, kurie neturi nieko bendra su pasauliečių supratimu, giedami teisingai. Visos Vedų *mantros* yra veiksmingos; tai įrodo aukojamų gyvulių atgimimas.

Mūsų dienomis vadinamieji brahmanai, t.y. šventikai, nesugeba taisyklin-

gai tarti Vedų himnų. Šiandieniniai dukart gimusiųjų palikuonys neturi tinkamo pasirengimo ir nėra verti savo protėvių; jie priskirtini prie *śūdrų* – kartą gimusiųjų. Kartą gimęs žmogus nesugeba teisingai deklamuoti Vedų himnų, todėl pats Vedų himnų giedojimas neturi praktinės reikšmės.

Gelbėdamas visus mus, Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu propagavo *saṅkīrtanos* judėjimą – *yajñą*, kuri turi visapusišką praktinę naudą, ir mūsų laikų žmogui Vedos primygtinai pataria eiti šiuo autoritetų pripažintu ir patikimu keliu.

35 TEKSTAS

आहूतो भगवान् राज्ञा याजयित्वा द्विजैर्नृपम् ।
उवास कतिचिन्मासान् सुहृदां प्रियकाम्यया ॥३५॥

āhūto bhagavān rājñā yājayitvā dvijair nṛpam
uvāsa katicin māsān suhṛdāṁ priya-kāmyayā

āhūtaḥ– pakviestas; *bhagavān* – Viešpats Kṛṣṇa, Dievo Asmuo; *rājñā* – karaliaus; *yājayitvā* – pasirūpinęs, kad atnašautų; *dvijaiḥ* – mokyti brahmanai; *nṛpam* – karaliaus vardu; *uvāsa* – gyveno; *katicit* – keletą; *māsān* – mėnesių; *suhṛdām* – giminaičių; *priya-kāmyayā* – džiaugsmui.

Mahārājos Yudhiṣṭhiros pakviestas į aukojimą, Dievo Asmuo Śrī Kṛṣṇa pasirūpino, kad aukas atnašautų patyrę [dukart gimusieji] brahmanai. Aukojimams pasibaigus, giminaičių džiaugsmui Viešpats kelis mėnesius liko paviešėti.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira pakvietė Viešpatį Śrī Kṛṣṇą pasirūpinti, kad *yajñų* apeigos būtų deramai atliktos, ir Viešpats, paklusdamas Savo vyresniajam pusbroliui, pasistengė, kad *yajñas* atliktų prityrę dukart gimusieji brahmanai. Gimimas brahmanų šeimoje pats savaime nėra rodiklis, kad žmogus gali tinkamai atlikti *yajñą*. Tam reikia gimti antrą sykį – gauti iš *bona fide ācāryos* įšventinimą ir tinkamą išsilavinimą. Kartą gimusieji nekvalifikuoti brahmanų šeimų palikuonys (*brahma-bandhu*) niekuo nesiskiria nuo kartą gimusių *śūdrų*; jie neturi teisės būti šventikai ir jų negalima laikyti brahmanais. Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai buvo patikėta tuo pasirūpinti, ir su būdingu Jam tobulu išmanymu Jis pasistengė, kad *yajñas* atliktų *bona fide* dukart gimusieji brahmanai ir jos būtų sėkmingos.

36 TEKSTAS

ततो राज्ञाभ्यनुज्ञातः कृष्णया सहबन्धुभिः ।
ययौ द्वारवतीं ब्रह्मन् सार्जुनो यदुभिर्वृतः ॥३६॥

tato rājñābhyanujñātaḥ kṛṣṇayā saha-bandhubhiḥ
yayau dvāravatīṁ brahman sārjuno yadubhir vṛtaḥ

tataḥ – po to; *rājñā* – karaliui; *abhyanujñātaḥ* – leidus; *kṛṣṇayā* – ir Draupadei; *saha* – su; *bandhubhiḥ* – kitais giminaičiais; *yayau* – išvyko; *dvāravatīm* – į Dvārakā-dhāmą; *brahman* – o brahmanai; *sa-arjunaḥ* – su Arjuna; *yadubhiḥ* – Yadu dinastijos narių; *vṛtaḥ* – apsuptas.

O Śaunaka, po to Viešpats atsisveikino su karaliumi Yudhiṣṭhira, Draupade, kitais giminaičiais ir, Arjunos bei kitų Yadu dinastijos narių lydimas, išvyko į Dvārakos miestą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti dvyliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Imperatoriaus Parīkṣito gimimas“.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Dhṛtarāṣṭra palieka namus

1 TEKSTAS

सूत उवाच
विदुरस्तीर्थयात्रायां मैत्रेयादात्मनो गतिम् ।
ज्ञात्वागाद्धास्तिनपुरं तयावाप्तविवित्सितः ॥ १ ॥

sūta uvāca
viduras tīrtha-yātrāyāṁ maitreyād ātmano gatim
jñātvāgād dhāstinapuraṁ tayāvāpta-vivitsitaḥ

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *viduraḥ* – Vidura; *tīrtha-yātrāyām* – keliaudamas po įvairias šventas vietas; *maitreyāt* – iš didžio išminčiaus Maitreyos; *ātmanaḥ* – sielos; *gatim* – galutinį tikslą; *jñātvā* – sužinojęs; *āgāt* – grįžo; *hāstinapuram* – į Hastināpurą; *tayā* – šio išmanymo; *avāpta* – labai daug įgijęs; *vivitsitaḥ* – permanęs viską, kas pažintina.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Keliaudamas po šventas vietas Vidura patyrė iš išminčiaus Maitreyos, kur baigiasi sielos kelionė, ir grįžo į Hastināpurą, permanęs tiesą iki pat galo, taip nuodugniai, kaip tik galėjo norėti.

Komentaras: Vidura – vienas svarbiausių „Mahābhāratos“ epo veikėjų. Jis Vyāsadevos ir Mahārājos Pāṇḍu motinos tarnaitės, vardu Ambikā, sūnus; Yamarājos inkarnacija. Prakeiktas Māṇḍavyos Munio, jis turėjo gimti *śūdra*. Pasakojama, kad kartą sargybiniai sučiupo keletą vagių, pasislėpusių Māṇḍavyos Munio namuose. Sargybiniai aptikę juos manė, kad *munis* irgi

kaltas, ir suėmė jį drauge su vagimis. Karalius paskelbė *muniui* mirties nuosprendį – jis turėjęs būti pasmeigtas ietimi. Taigi *munis* buvo pamautas ant ieties, tačiau nemirė, nes buvo pasinėręs į mistinį meditavimą. Ilgainiui sargybiniai pastebėjo, kad jis tebegyvas, ir apie tai pranešė karaliui. Karalius išsyk suprato, jog *munis* tikras šventasis ir nuskubėjo į bausmės vietą melsti jo atleidimo. Jis pats pamėgino ištraukti ietį iš Māṇḍavyos Munio kūno, bet ietis nepasidavė, sulūžo ir jos galas liko styroti *munio* kūne. Išminčius atleido karaliui ir tuojau išvyko pas Yamarājį, kurio rankose yra visų gyvų būtybių likimai, paklausti, už ką jis buvo šitaip baudžiamas. Yamarāja atsakė, kad vaikystėje *munis* nusmailintu šiaudu pasmeigęs skruzdę ir už tai dabar pakliuvo į bėdą. *Munis* buvo įsitikinęs, kad Yamarājos jam skirta bausmė už vaikišką paikystę buvo neteisinga ir prakeikė jį gimti *śūdra*. Yamarājos įsikūnijimas *śūdros* kūne ir buvo Vidura – Dhṛtarāṣṭros bei Mahārājos Pāṇḍu brolis. Tačiau Bhīṣmadeva elgėsi su juo lygiai kaip ir su kitais savo sūnėnais – visi jie buvo Kuru giminės palikuonys. Atėjus laikui, Vidura vedė merginą, kurios tėvas irgi buvo brahmanas, o motina – *śūdrāṇī*. Vidura nepaveldėjo savo tėvo (Bhīṣmadevos brolio) turtų, tačiau vyresnysis jo brolis Dhṛtarāṣṭra dovanojo Vidurai nemažą jų dalį. Vidura labai mylėjo savo vyresnįjį brolį ir visada stengėsi nukreipti jį į tiesos kelią. Prasidėjus brolžudiškam Kurukṣetros karui, Vidura ne sykį kalbino vyresnįjį brolį būti teisingą Pāṇḍu sūnų atžvilgiu, bet Duryodhanai nepatiko, kad dėdė kišasi į šį reikalą, ir jis sąmoningai pažemino Vidurą. Tada Vidura išėjo iš rūmų ir leidosi keliauti po šventas vietas, kur jam buvo lemta išklausyti Maitreyos pamokymus.

2 TEKSTAS

यावतः कृतवान् प्रश्नान् क्षत्ता कौषारवाग्रतः ।
जातैकभक्तिर्गोविन्दे तेभ्यश्चोपरराम ह ॥ २॥

yāvataḥ kṛtavān praśnān kṣattā kauṣāravāgrataḥ
jātaika-bhaktir govinde tebhyaś copararāma ha

yāvataḥ – visus tuos; *kṛtavān* – uždavė; *praśnān* – klausimus; *kṣattā* – kitas Viduros vardas; *kauṣārava* – kitas Maitreyos vardas; *agrataḥ* – akivaizdoje; *jāta* – subrendęs; *eka* – viena; *bhaktiḥ* – transcendentinei meilės tarnystei; *govinde* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *tebhyaḥ* – toliau klausinėjęs; *ca* – ir; *upararāma* – liovėsi; *ha* – praeityje.

Išklausęs Maitreyos Munio atsakymus į visus rūpimus klausimus ir subrendęs transcendentinei meilės tarnystei Viešpačiui Kṛṣṇai, Vidura liovėsi klausinėjęs.

Komentaras: Maitreyos Ṛṣio įtikintas, kad gyvenimo *summum bonum* ir galutinis tikslas – transcendentinė meilės tarnystė Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, Govindai (kuris patenkina visus Savo bhaktų troškimus), – Vidura liovėsi klausinėjęs. Sąlygota siela – gyva būtybė, gyvenanti materialiame pasaulyje, – ieško laimės per materialią juslinę veiklą, bet šitai negali suteikti jai pasitenkinimo, ir tada, norėdama pažinti Aukščiausiąją Tiesą, ji griebiasi empirinių samprotavimų metodo, įvairių intelektinių gudrybių. Tačiau jei sąlygota siela neranda atsakymo į klausimą, kas yra aukščiausiasis tikslas, ji vėl grįžta prie materialios veiklos: užsiima filantropiniais ar altruistiniais darbais, kurie taip pat negali suteikti jai visiško pasitenkinimo. Taigi nei karminė veikla, nei abstraktūs filosofiniai samprotavimai gyvos esybės patenkinti negali, nes ji iš prigimties yra amžinas Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos tarnas. Visi Vedų šventraščiai kreipia ją į šį aukščiausią tikslą. Tai patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (15.15).

Tiesos ieškanti sąlygota siela turi, kaip ir Vidura, kreiptis į tokį *bona fide* dvasinį mokytoją kaip Maitreya ir užduodama išmintingus klausimus pasistengti išsiaiškinti, kas yra *karma* (karminė veikla), *jñāna* (filosofinės Aukščiausios Tiesos paieškos) ir *yoga* (dvasinio pažinimo metodas, atkuriantis ryšį su Dievu). Kas nelinkęs kelti rimtų klausimų dvasiniam mokytojui, tam nereikėtų vien dėl akių jo rinktis. O tas, kuris negali nukreipti mokinio į transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai kelią, neturi skelbtis dvasiniu mokytoju, net jeigu kiti jį tokiu laiko. Vidurai nusišypsojo laimė sutikti Maitreyą – tikrą dvasinį mokytoją, kuris padėjo jam pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą – *bhakti*, dvasinę tarnystę Govindai. Tad apie dvasinį tobulėjimą jis sužinojo viską.

3–4 TEKSTAI

तं बन्धुमागतं दृष्ट्वा धर्मपुत्रः सहानुजः ।
धृतराष्ट्रो युयुत्सुश्च सूतः शारद्वतः पृथा ॥ ३॥

गान्धारी द्रौपदी ब्रह्मन् सुभद्रा चोत्तरा कृपी ।
अन्याश्च जामयः पाण्डोर्ज्ञातयः ससुताः स्त्रियः ॥ ४॥

taṁ bandhum āgataṁ dṛṣṭvā dharma-putraḥ sahānujaḥ
dhṛtarāṣṭro yuyutsuś ca sūtaḥ śāradvataḥ pṛthā

gāndhārī draupadī brahman subhadrā cottarā kṛpī
anyāś ca jāmayaḥ pāṇḍor jñātayaḥ sasutāḥ striyaḥ

tam – jį; *bandhum* – giminaičiai; *āgatam* – ten atvykusį; *dṛṣṭvā* – pamatę; *dharma-putraḥ* – Yudhiṣṭhira; *saha-anujaḥ* – su jaunesniaisiais broliais; *dhṛtarāṣṭraḥ* – Dhṛtarāṣṭra; *yuyutsuḥ* – Sātyakis; *ca* – ir; *sūtaḥ* – Sañjaya; *śāradvataḥ* – Kṛpācārya; *pṛthā* – Kuntī; *gāndhārī* – Gāndhārī; *draupadī* – Draupadī; *brahman* – o brahmanai; *subhadrā* – Subhadrā; *ca* – ir; *uttarā* – Uttarā; *kṛpī* – Kṛpī; *anyāḥ* – kitos; *ca* – ir; *jāmayaḥ* – kitų šeimos narių žmonos; *pāṇḍoḥ* – Pāṇḍavų; *jñātayaḥ* – šeimos nariai; *sa-sutāḥ* – su savo sūnumis; *striyaḥ* – moterys.

Pamatę sugrįžtantį Vidurą, rūmų gyventojai – Mahārāja Yudhiṣṭhira su jaunesniaisiais broliais, Dhṛtarāṣṭra, Sātyakis, Sañjaya, Kṛpācārya, Kuntī, Gāndhārī, Draupadī, Subhadrā, Uttarā, Kṛpī ir visas būrys Kauravų žmonų bei kitų moterų su vaikais – džiaugsmingai išbėgo jo pasitikti. Rodės, jie atgavo seniai prarastą sąmonę.

Komentaras: Gāndhārī – idealios ir skaisčios moters pavyzdys, įėjęs į pasaulio istoriją. Gāndhārī buvo Gāndhāros (dabartinis Kandaharas Afganistane) valdovo Mahārājos Subalos duktė. Mergystės metais ji garbino Viešpatį Śivą. Paprastai indų mergaitės garbina Viešpatį Śivą trokšdamos gauti gerą vyrą. Įtikusi Viešpačiui Śivai, Gāndhārī gavo jo palaiminimą pagimdyti šimtą sūnų ir tapo Dhṛtarāṣṭros sužadėtine, nepaisydama, kad jis buvo aklas nuo gimimo. Sužinojusi, kad jos būsimasis vyras neregys, Gāndhārī nusprendė tapti akla, kaip ir jos vyras. Ji užsirišo akis daugiasluoksne šilko juosta, ir jos brolis Śakunis ištekino ją už Dhṛtarāṣṭros. Ji buvo viena iš gražiausių to meto merginų. Be to, ji išsiskyrė nuostabiu būdu, kuris pavergė visų Kauravų dvariškių širdis. Tačiau, nepaisant visų geruįų ypatybių, Gāndhārī turėjo ir moteriai būdingų silpnybių. Kai Kuntei gimė berniukas, ją apėmė pavydas. Abi karalienės laukėsi kūdikių, tačiau Kuntī pagimdė berniuką pirmoji. Netverdama apmaudu, Gāndhārī trenkė sau per pilvą, ir dėl to jai gimė gabalas mėsos. Tačiau ji buvo Vyāsadevos bhaktė, ir čia Vyāsadeva jai pagelbėjo. Jo liepimu gabalas buvo padalintas į šimtą dalių, ir iš kiekvienos dalies po kurio laiko išaugo berniukas. Taip Vyāsadeva patenkino Gāndhārės troškimą tapti šimto sūnų motina, ir ji ėmėsi

auklėti vaikus, kaip to reikalavo aukšta jos padėtis. Kai Kurukṣetros mūšio išvakarėse buvo rezgamos intrigos prieš Pāṇḍavas, ji nepritarė karui prieš juos ir dargi kaltino Dhṛtarāṣṭrą dėl šio brolžudiško karo. Ji norėjo, kad karalystė būtų padalinta į dvi dalis: viena jų atiduota Pāṇḍu sūnums, o kita – jos sūnums. Sūnų žūtis Kurukṣetros mūšyje nepaprastai ją sukrėtė, ir ji jau buvo beprakeikianti Bhīmaseną bei Yudhiṣṭhirą, tačiau Vyāsadeva ją sulaikė nuo šio žingsnio. Savo beribį skausmą dėl Duryodhanos ir Duḥśāsanos žūties ji išliejo Viešpačiui Kṛṣṇai, ir Kṛṣṇa ramino ją transcendentiniais pamokymais. Nemažiau skausmo jai sukėlė ir Karṇos mirtis, ir ji papasakojo Viešpačiui Kṛṣṇai apie Karṇos žmonos sielvartą. Śrīla Vyāsadeva paguodė Gāndhārę, suteikęs jai galimybę pamatyti, kaip jos žuvusieji sūnūs pakilo į dangaus karalystę. Ji mirė drauge su savo vyru Himalajų džiunglėse netoli Gangos ištakų – sudegė miško liepsnose. Pomirtines apeigas jiems atliko sūnėnas Mahārāja Yudhiṣṭhira.

Pṛthā – Mahārājos Śūrasenos duktė ir Vasudevos, Viešpaties Kṛṣṇos tėvo, sesuo. Vėliau ją įsidukrino Mahārāja Kuntibhoja, ir nuo tol ją imta vadinti Kunte. Kuntī – Dievo Asmens sėkmės energijos įsikūnijimas. Karaliaus Kuntibhojos rūmuose dažnai lankėsi aukštesniųjų, rojaus, planetų gyventojai, ir Kuntī rūpinosi, kad jie būtų deramai sutikti. Ji patarnavo didžiam išminčiui mistikui Durvāsai Muniui, ir šis, patenkintas sąžininga jos tarnyste, išmokė ją *mantros*, kurią ištarusi ji galėjo pasikviesti bet kurį pusdievį. Netverdama smalsumu ji čia pat pasišaukė saulės dievą. Saulės dievas norėjo su Kunte suartėti, ir išsigandusi Kuntī bandė išsisukti, tačiau įtikinta, kad nepraras skaistybės, ji galop sutiko. Suartėjusi su saulės dievu, ji pastojo ir pagimdė Karną. Saulės dievo malone ji neprarado nekaltybės, tačiau bijodama tėvų išsižadėjo naujagimio. Vėliau, kai atėjo laikas išsirinkti vyrą, ji nutarė tekėti už Pāṇḍu. Neilgai trukus, Mahārāja Pāṇḍu nutarė atsižadėti šeimos ir pasaulietinio gyvenimo, bet Kuntī tam pasipriešino, ir galų gale Mahārāja Pāṇḍu pasiūlė jai turėti vaikų su kitomis garbingomis asmenybėmis. Iš pradžių Kuntī atmetė vyro pasiūlymą, tačiau vėliau, kai Pāṇḍu pateikė jai žinomų pavyzdžių iš istorijos, Kuntī sutiko. Durvāsos Munio dovanota *mantra* ji pasikvietė Dharmarāją, ir jai gimė Yudhiṣṭhira. Vėliau ji pasikvietė pusdievį Vāyu (orą) – taip gimė Bhīma. Su dangaus valdovu Indra ji susilaukė Arjunos. Nakula bei Sahadeva buvo Mādrės ir Pāṇḍu sūnūs. Mahārāja Pāṇḍu mirė labai jaunas, ir Kuntī iš sielvarto alpo. Abi Pāṇḍu žmonos – Kuntī ir Mādrī – nutarė, kad Kuntī liks auginti penkis mažamečius vaikus, o Mādrī atliks *satī* ritualą – savo valia kartu su vyru pasitiks mirtį. Śatasṛṅga bei kiti didieji išminčiai, dalyvavusieji priimant šį sprendimą, joms pritarė.

Vėliau, pasinaudojęs intrigomis, Duryodhana ištrėmė Pāṇḍavas iš karalystės. Kuntī išėjo į tremtį paskui savo sūnus ir drauge su jais išgyveno visas jiems tekusias negandas. Kai jie gyveno miške, demonė, vardu Hiḍimbā, užsigeidė gauti Bhīmą į vyrus. Bhīma atsisakė, tačiau tada mergina kreipėsi į Kuntę ir Yudhiṣṭhirą, kurie įkalbėjo Bhīmą neatstumti merginos ir dovanoti jai sūnų. Po suartėjimo su Bhīma merginai gimė Ghaṭotkaca, kuris vėliau su tėvu narsiai kovėsi prieš Kauravas. Drauge su jais miške gyveno brahmano šeima, kurią terorizavo demonas Bakāsura. Kuntī liepė Bhīmai nužudyti Bakāsurą ir apginti brahmano šeimą nuo nesibaigiančių negandų. Ji patarė Yudhiṣṭhirai keliauti į Pāñcāladeśą. Ten Arjuna laimėjo Draupadės ranką, tačiau Kuntės paliepimu visi penki broliai Pāṇḍavos tapo lygiateisiais Pāñcālės (Draupadės) vyrais. Vyāsadeva buvo jos vestuvių su penkiais Pāṇḍavomis liudininkas. Kuntīdevī niekada nepamiršo savo pirmagimio – Karṇos. Kai Karṇa žuvo Kurukṣetros mūšyje, sielvarto apimta ji prisipažino savo vaikams, kad Karṇa – vyriausiasis jos sūnus, gimęs dar prieš jos vedybas su Mahārāja Pāṇḍu. Po Kurukṣetros mūšio Viešpačiui Kṛṣṇai besirengiant vykti į namus Kuntī kreipėsi į Jį nuostabiomis maldomis. Vėliau ji drauge su Gāndhāre išėjo į mišką ir griežtai tramdė kūną. Ji valgė tik kartą per trisdešimt dienų ir galop panirusi meditacijoje sudegė miško gaisro liepsnose.

Draupadī – dorovinga Mahārājos Drupados duktė, deivės Śacės, Indros žmonos, dalinė inkarnacija. Mahārāja Drupada surengė didžiulį aukojimą, kuriam vadovavo išminčius Yaja. Po pirmos aukos gimė Dhṛṣṭadyumna, o po antrosios – Draupadī. Taigi ji – Dṛṣṭadyumnos sesuo, dar vadinama Pāñcāle. Ji ištekėjo už penkių brolių Pāṇḍavų ir kiekvienam pagimdė po sūnų. Mahārājos Yudhiṣṭhiros sūnus buvo Pratibhitas, Bhīmasenos – Sutasoma, Arjunos – Śrutakīrtis, Nakulos – Śatānīka, o Sahadevos – Śrutakarmā. Pasakojama, kad ji buvusi viena iš nuostabiausių moterų, grožiu nenusileidusi savo anytai Kuntei. Kai ji gimė, iš dangaus pasigirdo balsas, nurodęs pavadinti ją Kṛṣṇā. Balsas paskelbė, kad per ją žus daugybė *kṣatriyų*. Šaṅkaros palaiminta ji gavo penkis vyrus, kurie nenusileido vienas kitam kilnumu. Kai ji nutarė išsirinkti sau vyrą, buvo pakviesti princai bei karaliai iš visų pasaulio kraštų. Ji ištekėjo už Pāṇḍavų, šiems gyvenant tremtyje, girioje, tačiau kai Pāṇḍavos grįžo iš tremties, Mahārāja Drupada dovanojo jiems kraičio milžiniškus turtus. Visos Dhṛtarāṣṭros marčios šiltai ją sutiko. Kai Pāṇḍavos pralošė ją prie lošimų stalo, Duḥśāsana jėga atvilko ją į posėdžių salę, kur nepaisydamas vyresniųjų – Bhīṣmos bei Droṇos – dalyvavimo mėgino nuogai išrengti. Ji buvo didi Viešpaties Kṛṣṇos bhaktė, ir Viešpats, išklausęs jos maldas, išgelbėjo ją nuo negarbės – virto nesibaigiančiu jos drabužiu. Ją buvo pagrobęs demonas Jaṭāsura, tačiau

antrasis jos vyras Bhīmasena nužudė demoną ir ją išgelbėjo. Viešpaties Kṛṣṇos malone ji apsaugojo Pāṇḍavas nuo Maharṣio Durvāsos prakeikimo. Kai Pāṇḍavos persirengę gyveno Virāṭos rūmuose, nepaprastas jos grožis sugundė Kicāką, tačiau Bhīma nužudė šį niekšą ir apsaugojo Draupadę. Aśvatthāmā nužudė penkis jos sūnus, suteikdamas jai didžiulį skausmą. Gyvenimo pabaigoje ji lydėjo Yudhiṣṭhirą ir kitus savo vyrus, tačiau krito nepriėjusi tikslo. Yudhiṣṭhira atskleidė jos kritimo priežastį, tačiau įžengęs į dangaus planetą išvydo Draupadę didingame sėkmės deivės vaidmenyje.

Subhadrā – Vasudevos duktė, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos sesuo. Ji buvo ne tik tėvo, bet ir Kṛṣṇos bei Baladevos numylėtinė. Du brolius bei seserį Dievybių forma galima pamatyti garsiojoje Jagannāthos šventykloje Puryje, kur ir šiais laikais kasdien apsilanko tūkstančiai piligrimų. Ši šventykla pastatyta minint Viešpaties Kṛṣṇos apsilankymą Kurukṣetroje per saulės užtemimą ir Viešpaties susitikimą ten su Vṛndāvanos gyventojais. Čia įvyko ir jaudinantis Rādhos bei Kṛṣṇos susitikimas. Išgyvendamas ekstatinius Rādhārāṇės jausmus Jagannātha Puryje, Viešpats Śrī Caitanya nuolat ilgėjosi Viešpaties Śrī Kṛṣṇos. Viešėdamas Dvārakoje, Arjuna panoro, kad Subhadrā taptų jo žmona, ir pasakė apie tai Viešpačiui Kṛṣṇai. Śrī Kṛṣṇa žinojo, kad vyresnysis Jo brolis Viešpats Baladeva ketina ištekinti ją už kito, ir nedrįsdamas prieštarauti Baladevos valiai patarė Arjunai Subhadrą pagrobti. Kai jie išėjo pasivaikščioti ant Raivatos kalno, Arjuna pagrobė Subhadrą, kaip buvo sumanęs Śrī Kṛṣṇa. Śrī Baladeva nepaprastai įtūžo ant Arjunos ir norėjo jį nužudyti, tačiau, Viešpaties Kṛṣṇos įkalbėtas, atlyžo. Subhadrā pagal visas taisykles ištekėjo už Arjunos, ir jiems gimė Abhimanyu. Ankstyva Abhimanyu mirtis užgriuvo ją baisiu skausmu, bet Parīkṣito gimimas buvo tikra paguoda, grąžinusi jai gyvenimo džiaugsmą.

5 TEKSTAS

प्रत्युज्जग्मुः प्रहर्षेण प्राणं तन्व इवागतम् ।
अभिसङ्गम्य विधिवत्परिष्वङ्गाभिवादनैः ॥ ५ ॥

pratyujjagmuḥ praharṣeṇa prāṇaṁ tanva ivāgatam
abhisaṅgamya vidhivat pariṣvaṅgābhivādanaiḥ

prati – link; *ujjagmuḥ* – nuėjo; *praharṣeṇa* – labai džiaugdamiesi; *prāṇam* – gyvybė; *tanvaḥ* – kūno; *iva* – tarytum; *āgatam* – sugrįžo; *abhisaṅgamya* – prisiartinę; *vidhi-vat* – deramai; *pariṣvaṅga* – apsikabino; *abhivādanaiḥ* – nusilenkė.

Jie priėjo prie jo švytėdami džiaugsmu, tarsi jiems vėl būtų grįžusi gyvybė. Jie lenkėsi vienas kitam ir glėbesčiavosi.

Komentaras: Žmogui praradus sąmonę, visos jo kūno dalys apmiršta. Tačiau kai sąmonė sugrįžta, kūno dalys bei juslės atgyja ir vėl sugrįžta gyvenimo džiaugsmas. Kauravų šeima taip mylėjo Vidurą, kad čia sakoma, jog tą ilgą laiką, kol jo nebuvo rūmuose, visi gyventojai buvo tarsi apmirę. Išsiskyrimas su Vidura jiems buvo skausmingas, todėl jam sugrįžus į rūmus visi džiaugėsi.

6 TEKSTAS

मुमुचुः प्रेमबाष्पौघं विरहौत्कण्ठ्यकातराः ।
राजा तमर्हयां चक्रे कृतासनपरिग्रहम् ॥ ६ ॥

mumucuḥ prema-bāṣpaughaṁ virahautkaṇṭhya-kātarāḥ
rājā tam arhayāṁ cakre kṛtāsana-parigraham

mumucuḥ – liejo; *prema* – meilės; *bāṣpa-ogham* – susijaudinimo ašaras; *viraha* – išsiskyrimo; *autkaṇṭhya* – negandų; *kātarāḥ* – nuliūdinti; *rājā* – karalius Yudhiṣṭhira; *tam* – jam (Vidurai); *arhayām cakre* – pasiūlė; *kṛta* – atlikti; *āsana* – sėdėjimo vietos; *parigraham* – suruošimą.

Nerimo ir ilgo išsiskyrimo iškankinti visi iš meilės verkė. Karalius Yudhiṣṭhira pasodino jį ir pasveikino pagal visas svetingumo taisykles.

7 TEKSTAS

तं भुक्तवन्तं विश्रान्तमासीनं सुखमासने ।
प्रश्रयावनतो राजा प्राह तेषां च शृण्वताम् ॥ ७ ॥

taṁ bhuktavantaṁ viśrāntam āsīnaṁ sukham āsane
praśrayāvanato rājā prāha teṣāṁ ca śṛṇvatām

tam – jį (Vidurą); *bhuktavantam* – sočiai pavalgydintą; *viśrāntam* – ir pailsėjusį; *āsīnam* – pasodintą; *sukham āsane* – patogioje vietoje; *praśraya-*

avanataḥ – iš prigimties labai švelnus ir kuklus; *rājā* – karalius Yudhiṣṭhira; *prāha* – užkalbino; *teṣām ca* – o jie; *śṛṇvatām* – klausėsi.

Kai po ištaigingų vaišių Vidura pailsėjo, valdovas, patogiai jį pasodinęs, visiems girdint prakalbo.

Komentaras: Valdovas Yudhiṣṭhira mokėjo gerai sutikti svečius, net jei tai būdavo jo giminaičiai. Visi šeimos nariai šiltai pasitiko Vidurą, glėbesčiavo jį ir jam lenkėsi. Po to buvo pasirūpinta, kad Vidura galėtų nusimaudyti, o po ištaigingų pietų – pailsėti. Pailsėjusį valdovas jį patogiai pasodino ir papasakojo jam šeimos bei karalystės naujienas. Taip derėtų sutikti ne tik draugus, bet ir priešus. Pagal moralės principus, kuriais vadovaujasi Indijos žmonės, priešą reikia sutikti taip, kad jis nejaustų jokios baimės. Priešininkai kaip ugnies bijo vienas kito, tačiau savo priešą namuose reikia sutikti taip, kad jis nebijotų. Tai reiškia, jog kiekvieną svečią savo namuose reikia sutikti kaip tikrą giminaitį, o ką jau kalbėti apie tokį šeimos narį kaip Vidura, kuris visada šeimynai linkėjo gera. Taigi visų šeimos narių akivaizdoje Yudhiṣṭhira Mahārāja prakalbo.

8 TEKSTAS

युधिष्ठिर उवाच
अपि स्मरथ नो युष्मत्पक्षच्छायासमेधितान् ।
विपद्गणाद्विषाग्न्यादेर्मोचिता यत्समातृकाः ॥ ८ ॥

yudhiṣṭhira uvāca
api smaratha no yuṣmat- pakṣa-cchāyā-samedhitān
vipad-gaṇād viṣāgnyāder mocitā yat samātṛkāḥ

yudhiṣṭhiraḥ uvāca – Mahārāja Yudhiṣṭhira tarė; *api* – ar; *smaratha* – atsimeni; *naḥ* – mus; *yuṣmat* – tavo; *pakṣa* – mums tarytum paukštės sparnai; *chāyā* – globa; *samedhitān* – mes, tavo užauginti; *vipat-gaṇāt* – nuo įvairiausių negandų; *viṣa* – nuodų; *agni-ādeḥ* – gaisro; *mocitāḥ* – išgelbėti; *yat* – tai, ką tu padarei; *sa* – su; *mātṛkāḥ* – mūsų mama.

Mahārāja Yudhiṣṭhira tarė: Dėde, ar pameni, kiek sykių išgelbėjai mus su mama nuo visokių nelaimių? Mes jautėmės tarsi paukščiukai po paukštės sparnu ir tavo globėjiškumas išgelbėjo mus nuo nuodų ir gaisro.

Komentaras: Po ankstyvos Pāṇḍu mirties visi vyresnieji šeimos nariai – visų pirma Bhīṣmadeva bei Mahātmā Vidura – labai rūpinosi mažamečiais jo vaikais ir našle. Pāṇḍavoms Vidura buvo prielankesnis, nes jų politinė padėtis buvo išties nepavydėtina. Dhṛtarāṣṭra taip pat rūpinosi mažamečiais Mahārājos Pāṇḍu vaikais, tačiau priklausė ir grupuotei, kuri rezgė intrigas, siekdama atsikratyti Pāṇḍu palikuonių, kad karalystės sostas atitektų Dhṛtarāṣṭros sūnums. Mahātmā Vidura matė, kokias intrigas rezga vyresnysis jo brolis Dhṛtarāṣṭra su bendrininkais, ir nors buvo ištikimas jo tarnas, nepritarė savanaudiškiems jo politiniams kėslams, gynusiems tik jo sūnų interesus. Todėl jis visada stengėsi apginti Pāṇḍavas ir jų našlę motiną. Taigi galima sakyti, kad Pāṇḍavoms Vidura buvo prielankesnis negu Dhṛtarāṣṭros sūnums, nors kita vertus abi sūnėnų frakcijos lygiai dalinosi jo meile. Jis lygiai mylėjo sūnėnus ta prasme, kad visada barė Duryodhaną už jo intrigas prieš pusbrolius. Jis visada peikė savo vyresnįjį brolį už tai, kad rėmė niekšingą sūnų politiką, ir buvo pasirengęs pagelbėti Pāṇḍavoms. Viduros elgesys, kai rūmuose buvo rezgamos intrigos, aiškiai bylojo apie jo prielankumą Pāṇḍavoms. Mahārāja Yudhiṣṭhira prisiminė praeitį, kai Vidura dar gyveno rūmuose, prieš jam išvykstant į kelionę po šventas vietas. Mahārāja Yudhiṣṭhira priminė jam, kad net po Kurukṣetros mūšio – didžiosios šeimos tragedijos – jau suaugusiems savo sūnėnams jis buvo toks pat malonus ir geras.

Dhṛtarāṣṭra dar iki Kurukṣetros mūšio norėjo paslapčiomis atsikratyti savo sūnėnų. Jis įsakė Purocanai pastatyti Vāraṇāvatoje namą ir padengti jį šelaku. Kai namas buvo pastatytas, Dhṛtarāṣṭra pageidavo, kad kurį laiką brolio šeima pagyventų ten. Kai Pāṇḍavos persikėlė, Vidura visos karališkosios šeimos akivaizdoje sumaniai atskleidė Pāṇḍavoms Dhṛtarāṣṭros kėslus. Apie tai išsamiai pasakojama „Mahābhāratoje“ („Ādi-parva“ 114). Jis užuolankomis pasakė: „Ginklas, kuris pagamintas iš plieno ar bet kokios kitos materialios medžiagos, gali būti daugiau nei pakankamai aštrus, kad nužudytų priešą, ir tas, kuris tai žino, niekada nežūva“. Taigi užuominomis jis leido suprasti, jog Pāṇḍavos siunčiami į Vāraṇāvatą tam, kad ten būtų nužudyti, ir įspėjo Yudhiṣṭhirą, kad naujuose rūmuose jis turįs būti labai atsargus. Jis užsiminė apie gaisrą sakydamas, kad ugnis nesunaikina sielos, bet nužudo materialų kūną. Tačiau tas, kuris saugo savo sielą, lieka gyvas. Kuntī nesuprato miglotos Viduros kalbos, todėl paprašė sūnaus paaiškinti, apie ką jis kalba. Mahārāja Yudhiṣṭhira atsakė, kad Vidura užuominomis įspėjo juos apie gaisrą rūmuose, į kuriuos jie keliavo. Vėliau Viduros pasiuntinys atėjo pas Pāṇḍavas pranešti, kad keturioliktą delčios naktį rūmų dvariškis ketina padegti rūmus. Taip Dhṛtarāṣṭra ketino pražudyti Pāṇḍavas ir jų motiną. Viduros perspėti, Pāṇḍavos išsigel-

bėjo. Jie pabėgo iš rūmų požemine landa, ir Dhṛtarāṣṭra apie tai nė nesuuodė. Kauravos buvo visiškai įsitikinę, kad Pāṇḍavos mirė, ir Dhṛtarāṣṭra džiūgaujančia širdimi atliko visas laidojimo apeigas. Pāṇḍavų gedėjo visi rūmai, išskyrus Vidurą, kuris žinojo, jog Pāṇḍavos gyvi ir sveiki slapstosi. Daug negandų teko patirti Pāṇḍavoms, bet Vidura kaskart juos apsaugodavo ir nuolat stengėsi sulaikyti brolį Dhṛtarāṣṭrą nuo intrigų. Taigi jis visada globojo Pāṇḍavas, kaip paukštis po sparnais saugo kiaušinius.

9 TEKSTAS

कया वृत्त्या वर्तितं वश्चरद्भिः क्षितिमण्डलम् ।
तीर्थानि क्षेत्रमुख्यानि सेवितानीह भूतले ॥ ९ ॥

kayā vṛttyā vartitaṁ vaś caradbhiḥ kṣiti-maṇḍalam
tīrthāni kṣetra-mukhyāni sevitānīha bhūtale

kayā – kokiomis; *vṛttyā* – priemonėmis; *vartitam* – palaikei gyvybę; *vaḥ* – tu; *caradbhiḥ* – keliaudamas; *kṣiti-maṇḍalam* – po žemę; *tīrthāni* – piligrimų lankomose vietose; *kṣetra-mukhyāni* – svarbiausiose šventose vietose; *sevitāni* – atlikai tarnystę; *iha* – šioje; *bhūtale* – planetoje.

Iš ko tu gyvenai, keliaudamas po pasaulį? Kokiose šentose vietose tau teko atlikti tarnystę?

Komentaras: Vidura išėjo iš rūmų norėdamas nusišalinti nuo šeimos reikalų – pirmiausia nuo politinių intrigų. Jau pasakojome, kad Duryodhana įžeidė Vidurą, pavadinęs jį *śūdrāṇės* sūnumi, nors kalbėdamas apie senelę žmogus gali sau leisti pajuokauti: tarti vieną kitą kandesnį žodį. Viduros motina, nors ir *śūdrāṇī*, buvo Duryodhanos senelė, ir tokie juokai tarp anūko ir senelės nėra smerktini. Tačiau kadangi ši kandi pastaba atitiko tikrovę, Vidurai ji buvo nemaloni, ir jis laikė tai tiesioginiu įžeidimu. Todėl jis nutarė palikti tėvų namus ir ruoštis atsižadėti pasaulio. Šis pasiruošimo etapas vadinamas *vānaprastha-āśrama* – atsiskyrėlio gyvenimu, kai atsidedama klajonėms po šventas pasaulio vietas. Šventose Indijos vietose – Vṛndāvanoje, Hardvare, Jagannātha Puryje, Prayāgoje – gyvena daug didžių bhaktų, o tiems, kurie trokšta dvasiškai tobulėti, ir šiandien atviros nemokamos valgyklos. Mahārāja Yudhiṣṭhira norėjo sužinoti, ar Vidura gaudavo pavalgyti tose nemokamose valgyklose (*chatrose*).

10 TEKSTAS

भवद्विधा भागवतास्तीर्थभूताः स्वयं विभो ।
तीर्थीकुर्वन्ति तीर्थानि स्वान्तःस्थेन गदाभृता ॥१०॥

bhavad-vidhā bhāgavatās tīrtha-bhūtāḥ svayaṁ vibho
tīrthī-kurvanti tīrthāni svāntaḥ-sthena gadābhṛtā

bhavat – gerbiamasis; *vidhāḥ* – kaip; *bhāgavatāḥ* – bhaktai; *tīrtha* – į šventas vietas; *bhūtāḥ* – pavirtę; *svayam* – patys; *vibho* – o galingasai; *tīrthī-kurvanti* – paverčia šventomis vietomis; *tīrthāni* – šventas vietas; *sva-antaḥ-sthena* – esantis širdyje; *gadā-bhṛtā* – Dievo Asmuo.

O gerbiamasis, išties tokie bhaktai kaip tu patys įkūnija šventas vietas. Kur tu ateini, ta vieta tampa šventa, nes širdyje visada nešioji Viešpatį.

Komentaras: Įvairiomis Savo energijomis, kurios kaip elektra paskirstytos po visą erdvę, Dievo Asmuo yra pasklidęs po visą būtį. Tokie tyri Viešpaties bhaktai kaip Vidura visur junta Viešpaties buvimą ir patys jį skleidžia, nelyginant elektros lemputė šviesą. Tyras bhaktas kaip Vidura visada ir visur mato Viešpatį. Jis suvokia, kad viską persmelkia Viešpaties energija, ir visame kame regi Viešpatį. Šventų pasaulio vietų, kurių atmosferą dar labiau sudvasina tyrų bhaktų buvimas, paskirtis – išgryninti užterštą žmonių sąmonę. Atvykęs į šventą vietą žmogus turi ieškoti čia gyvenančių tyrų bhaktų, klausytis jų pamokymų ir stengtis juos taikyti gyvenime. Tokiu būdu jis palaipsniui ruošis išsivaduoti, t.y. sugrįžti pas Dievą. Išsimaudyti Gangoje ar Yamunoje ir užsukti į vieną kitą šventyklą dar nereiškia aplankyti šventą vietą. Šventose vietose žmogus turi ieškoti susitikimo su Vidurą atstovaujančiom asmenybėm, kurių vienintelis gyvenimo troškimas – tarnauti Dievo Asmeniui. Už jų tyrą tarnystę, kurios netemdo joks karminės veiklos ar utopinių spekuliatyvių samprotavimų šešėlis, Dievo Asmuo niekada jų neapleidžia. Jie iš tikrųjų tarnauja Viešpačiui, klausydamiesi ir giedodami. Tyri bhaktai klausosi autoritetų pasakojimų apie Viešpatį, gieda Jo vardą, apdainuoja ir aprašo Jo didybę. Mahāmunis Vyāsadeva klausėsi Nārados pasakojimų, o vėliau atkartojo juos raštu. Śukadeva Gosvāmis išgirdo juos iš tėvo ir visa, ko buvo išmokęs, perpasakojo Parīkṣitui. Taip iš lūpų į lūpas buvo perduota „Śrīmad-Bhāgavatam“. Taigi savo veiksmais vietą, kurioje atsiduria, tyri bhaktai paverčia šventa, ir tik jų dėka šventos vietos nusipelno švento vardo. Tokie bhaktai sugeba apvalyti užterštą

atmosferą bet kur, juo labiau šventoje vietoje, kuri prarado šventumą dėl įtartinos savanaudiškų žmonių veiklos, jų siekimo pasipelnyti šventų vietų reputacijos sąskaita.

11 TEKSTAS

अपि नः सुहृदस्तात बान्धवाः कृष्णदेवताः ।
दृष्टाः श्रुता वा यदवः स्वपुर्यां सुखमासते ॥११॥

api naḥ suhṛdas tāta bāndhavāḥ kṛṣṇa-devatāḥ
dṛṣṭāḥ śrutā vā yadavaḥ sva-puryāṁ sukham āsate

api – ar; *naḥ* – mūsų; *suhṛdaḥ* – geradariai; *tāta* – o dėde; *bāndhavāḥ* – draugai; *kṛṣṇa-devatāḥ* – be paliovos tarnaujantys Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai; *dṛṣṭāḥ* – matęs juos; *śrutāḥ* – apie juos girdėjęs; *vā* – arba; *yadavaḥ* – Yadu palikuonys; *sva-puryām* – su jų namais; *sukham āsate* – ar visi jie laimingi.

Dėde, be abejo, tu aplankei ir šventąją Dvāraką. Ten gyvena mūsų draugai ir geradariai – Yadu palikuonys, kurie be paliovos tarnauja Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai. Galbūt tu matei juos ar ką apie juos girdėjai? Ar visų jų namuose viešpatauja laimė ir džiaugsmas?

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *kṛṣṇa-devatāḥ*. *Kṛṣṇa-devatāḥ* yra tie, kurie be paliovos tarnauja Viešpačiui Kṛṣṇai. Yādavos ir Pāṇḍavos, kurie nuolat mąstė apie Viešpatį Kṛṣṇą bei įvairiausius transcendentinius Jo darbus, kaip ir Vidura, buvo tyri Viešpaties bhaktai. Norėdamas visiškai atsidėti Viešpaties tarnystei, Vidura paliko namus, bet Pāṇḍavos ir Yādavos, nors gyveno su šeima, buvo ištisai pasinėrę į mintis apie Viešpatį Kṛṣṇą. Taigi šių tyrų bhaktų ypatybės nesiskiria. Nesvarbu, ar tyras bhaktas gyvena namuose, ar išėjo iš jų, – jis visada su didžiausia pagarba mąsto apie Kṛṣṇą, puikiai suvokdamas, jog Viešpats Kṛṣṇa – Absoliutus Dievo Asmuo. Kaṁsa, Jarāsandha, Śiśupāla bei kiti į juos panašūs demonai irgi visad mąstė apie Viešpatį Kṛṣṇą, tačiau, priešingai negu bhaktai, jie galvojo apie Viešpatį nepagarbiai, laikydami Jį paprastu žmogumi. Todėl Kaṁsa ir Śiśupāla neprilygsta tyriems bhaktams Vidurai, Pāṇḍavoms ir Yādavoms.

Mahārāja Yudhiṣṭhira taip pat nuolat mąstė apie Viešpatį Kṛṣṇą ir Jo palydovus Dvārakoje. Antraip jis nebūtų Viduros apie juos klausinėjęs. Taigi Mahārāja Yudhiṣṭhira, nors ir užsiėmęs pasaulinės imperijos valdymo reikalais, buvo pasiekęs tokį pat dvasinės tarnystės lygmenį kaip ir Vidura.

12 TEKSTAS

इत्युक्तो धर्मराजेन सर्वं तत्समवर्णयत् ।
यथानुभूतं क्रमशो विना यदुकुलक्षयम् ॥१२॥

ity ukto dharma-rājena sarvaṁ tat samavarṇayat
yathānubhūtaṁ kramaśo vinā yadu-kula-kṣayam

iti – taip; *uktaḥ* – paklaustas; *dharma-rājena* – karaliaus Yudhiṣṭhiros; *sarvam* – visa; *tat* – tai; *samavarṇayat* – deramai papasakojo; *yathā-anubhūtam* – ką buvo patyręs; *kramaśaḥ* – nuosekliai; *vinā* – išskyrus; *yadu-kula-kṣayam* – apie Yadu dinastijos žūtį.

Mahārājos Yudhiṣṭhiros paklaustas, Mahātmā Vidura nuosekliai apsakė visa, ką patyrė, bet nutylėjo apie Yadu dinastijos žūtį.

13 TEKSTAS

नन्वप्रियं दुर्विषहं नृणां स्वयमुपस्थितम् ।
नावेदयत्सकरुणो दुःखितान्द्रष्टुमक्षमः ॥१३॥

nanv apriyaṁ durviṣahaṁ nṛṇāṁ svayam upasthitam
nāvedayat sakaruṇo duḥkhitān draṣṭum akṣamaḥ

nanu – iš tikrųjų; *apriyam* – skaudžią; *durviṣaham* – nepakeliamą; *nṛṇām* – žmonių; *svayam* – savaime; *upasthitam* – atsiradimas; *na* – ne; *āvedayat* – išreiškė; *sakaruṇaḥ* – gailestingas; *duḥkhitān* – sielvartaujančius; *draṣṭum* – matyti; *akṣamaḥ* – nepajėgė.

Gailestingajam Mahātmai Vidurai visada buvo pernelyg sunku matyti Pāṇḍavų sielvartą, todėl jis nutylėjo šią nepakeliamai skaudžią žinią, nes negandos užgriūva pačios.

Komentaras: Pasak „Nīti-śāstros“ (civilinių įstatymų kodekso), skaudžią tiesą, galinčią kitam sukelti kančią, reikia nutylėti. Gamtos dėsnių siunčiamos kančios aplanko mus pačios, todėl nedera skaudinti žmogaus blogomis naujienomis. Vidura buvo labai gailestingas, ypač savo mylimiems Pāṇḍa-

voms, todėl nepajėgė pranešti jiems skaudžios žinios apie Yadu dinastijos žūtį ir sąmoningai ją nutylėjo.

14 TEKSTAS

कञ्चित्कालमथावात्सीत्सत्कृतो देववत्सुखम् ।
भ्रातुर्ज्येष्ठस्य श्रेयस्कृत्सर्वेषां सुखमावहन् ॥१४॥

kañcit kālam athāvātsīt sat-kṛto devavat sukham
bhrātur jyeṣṭhasya śreyas-kṛt sarveṣāṁ sukham āvahan

kañcit – keleto dienų; *kālam* – laikotarpį; *atha* – tokiu būdu; *avātsīt* – viešėjo; *sat-kṛtaḥ* – gerai sutiktas; *deva-vat* – tarytum dieviška asmenybė; *sukham* – patogumus; *bhrātuḥ* – brolio; *jyeṣṭhasya* – vyresniojo; *śreyaḥ-kṛt* – jo labui; *sarveṣām* – visų kitų; *sukham* – laimę; *āvahan* – padarė įmanomą.

Mahātmā Vidura, giminaičių sutiktas kaip šventa asmenybė, liko kuriam laikui pas juos paviešėti, tikėdamasis paveikti savo vyresnįjį brolį ir taip visus padaryti laimingus.

Komentaras: Su tokiomis šventomis asmenybėmis kaip Vidura reikia elgtis kaip su dangaus gyventojais. Tais laikais dangaus planetų gyventojai dažnai lankėsi didžių asmenybių – tokių kaip Mahārāja Yudhiṣṭhira – namuose, o kai kurie Žemės gyventojai, pvz., Arjuna, patys svečiavosi aukštesniosiose planetose. Nārada buvo tarsi kosmonautas, kuris gali nevaržomai keliauti ne tik po materialias, bet ir po dvasines visatas. Ir jei pats Nārada svečiavosi Mahārājos Yudhiṣṭhiros rūmuose, dangaus pusdievių apsilankymas pas jį nieko neturėtų stebinti. Tiktai dvasinis tobulumas įgalina žmogų savo dabartiniu kūnu keliauti į kitas planetas. Taigi Mahārāja Yudhiṣṭhira sutiko Vidurą taip, kaip sutinkami pusdieviai.

Mahātmā Vidura jau buvo atsižadėjęs pasaulio ir grįžo į tėvų namus ne tam, kad pasimėgautų materialiais patogumais. Jis maloningai leido Mahārājai Yudhiṣṭhirai jį aptarnauti, bet vienintelis tikslas, dėl kurio jis liko rūmuose, buvo noras išgelbėti vyresnįjį brolį Dhṛtarāṣṭrą, perdėm prisirišusį prie materialių dalykų. Stojęs į mūšį su Mahārāja Yudhiṣṭhira, Dhṛtarāṣṭra neteko karalystės ir visų savo palikuonių, bet dabar, būdamas visiškai bejėgis, nesigėdijo naudotis Mahārājos Yudhiṣṭhiros dosnumu ir svetingumu. Mahārājos Yudhiṣṭhiros pareiga buvo tinkamai pasirūpinti dėde,

tačiau Dhṛtarāṣṭrai tikrai nederėjo naudotis jo kilnia širdimi ir svetingumu. Dhṛtarāṣṭra tuo naudojosi, manydamas neturįs kitos išeities. Vidura atėjo pamokyti Dhṛtarāṣṭros ir pakelti jį į aukštesnį dvasinio pažinimo lygmenį. Įgijusių išmanymą sielų pareiga – gelbėti puolusius; būtent tam Vidura ir atėjo. Pokalbiai dvasinėmis temomis veikia taip gaivinamai, kad Viduros pamokymai Dhṛtarāṣṭrai prikaustė visos šeimynos dėmesį, ir visi su malonumu kuo atidžiausiai jo klausėsi. Toks yra dvasinio pažinimo kelias. Dvasinių pamokymų reikia klausytis labai atidžiai, ir jeigu kalba save pažinusi siela, ji pažadins miegančią sąlygotos sielos širdį. Klausydamas žmogus įgyja galimybę pasiekti savęs pažinimo tobulumą.

15 TEKSTAS

अबिभ्रदार्यमा दण्डं यथावदघकारिषु ।
यावद्दधार शूद्रत्वं शापाद्वर्षशतं यमः ॥१५॥

abibhrad aryamā daṇḍaṁ yathāvad agha-kāriṣu
yāvad dadhāra śūdratvaṁ śāpād varṣa-śataṁ yamaḥ

abibhrat – skirdavo; *aryamā* – Aryamā; *daṇḍam* – bausmę; *yathāvat* – deramą; *agha-kāriṣu* – nusidėjusiems žmonėms; *yāvat* – kol; *dadhāra* – gavo; *śūdratvam* – *śūdros* kūną; *śāpāt* – prakeiktas; *varṣa-śatam* – šimtui metų; *yamaḥ* – Yamarāja.

Kol Māṇḍavyos Munio prakeiktas Vidura slėpėsi po śūdros išore, Yamarājos vieton bausti nusidėjusiųjų stojo Aryamā.

Komentaras: Vidura, gimęs iš moters *śūdros* įsčių, priešingai negu jo broliai Dhṛtarāṣṭra ir Pāṇḍu, neturėjo teisių net į dalį karalystės paveldo. „Kaip jis galėjo tapti pamokslininku ir mokyti tokius apsišvietusius valdovus-*kṣatriyas* kaip Dhṛtarāṣṭra ir Mahārāja Yudhiṣṭhira?“ – paklausite jūs. Visų pirma, nors Vidura pagal gimimą ir laikytas *śūdra*, tačiau atsižadėjęs pasaulio vardan dvasinio prašviesėjimo, kurį jam dovanojo Ṛṣis Maitreya, jis tobulai permanė transcendentinį mokslą ir visai teisėtai tapo *ācārya*, dvasiniu mokytoju. Śrī Caitanya Mahāprabhu sakė, kad dvasiniu mokytoju gali būti kiekvienas, kuris perprato transcendentinį mokslą apie Dievą, – nesvarbu, ar jis brahmanas, ar *śūdra*, šeimos žmogus ar *sannyāsis*. Net paprastas moralės kodeksas, sudarytas žymaus politiko ir moralisto Cāṇakyos Paṇḍitos, sako, jog nėra nieko bloga pasimokyti ir iš žemes-

nės už *śūdrą* kilmės žmogaus. Tai būtų pirmoji atsakymo dalis. O antra – Vidura nė nebuvo *śūdra*. Jis – Yamarājos, vieno iš dvylikos *mahājanų*, prilygstančio tokioms iškilnioms asmenybėms kaip Brahmā, Nārada, Śiva, Kapila, Bhīṣma, Prahlāda ir kt., inkarnacija, tik Māṇḍavyos Munio prakeiktas turėjo šimtą metų gyventi *śūdros* kūnu. Būdamas *mahājana*, Yamarāja, kaip ir Nārada, Brahmā bei kiti *mahājanos*, turi pamokslauti šio pasaulio žmonėms apie dvasinę tarnystę. Tačiau Yamarāja visada užsiėmęs – savoje karalystėje, Plutone, jis baudžia nusidėjėlius. Viešpats paskyrė Yamarāją bausti nusidėjusias sielas, ir po mirties Yamarāja pasiima puolusias sielas savon planeton, už šimtų tūkstančių mylių nuo Žemės, teisti už nuodėmes. Taigi Yamarājai, užsiėmusiam atsakingu darbu – nusidėjėlių baudimu, – nėra kada atsitraukti nuo savo tarnystės. Nusidėjėlių pasaulyje daugiau negu teisiųjų. Todėl Yamarāja turi daugiau darbų negu kiti pusdieviai, kurie taip pat yra įgalioti Aukščiausiojo Viešpaties atstovai. Bet jis norėjo skelbti Viešpaties šlovę, todėl Viešpaties valia, Māṇḍavyos Munio prakeiktas, gavo šiame pasaulyje Viduros kūną ir savo darbais pagarsėjo kaip didis bhaktas. Toks bhaktas nėra nei *śūdra*, nei brahmanas. Jis transcendentalus pasaulietiškos visuomenės skirstymams į klases – kaip Dievo Asmuo, kuris ir įsikūnijęs šerno pavidalu nėra nei šernas, nei Brahmā. Jis pranoksta visus Žemės kūrinius. Dažnai, norėdamas pakviesti sąlygotas sielas grįžti namo, Viešpats drauge su Savo įgalintais bhaktais slepiasi po žemesnių gyvūnų išore. Tačiau jų padėtis visada transcendentinė. Taigi, Yamarājai įsikūnijus Viduros pavidalu, jo ankstesnių pareigų ėmėsi Aryamā – vienas iš daugelio Kaśyapos bei Aditės sūnų. Dvylika Ādityų ir yra Aditės sūnūs. Aryamā – vienas jų, todėl jis puikiai galėjo pakeisti Yamarāją, kai jis įsikūnijo kaip Vidura ir šimtui metų paliko savo pareigas. Taigi Vidura niekada nebuvo *śūdra* – jis buvo tyresnis ir už tyriausius brahmanus.

16 TEKSTAS

युधिष्ठिरो लब्धराज्यो दृष्ट्वा पौत्रं कुलन्धरम् ।
भ्रातृभिर्लोकपालाभैर्मुमुदे परया श्रिया ॥१६॥

yudhiṣṭhiro labdha-rājyo dṛṣṭvā pautraṁ kulan-dharam
bhrātṛbhir loka-pālābhair mumude parayā śriyā

yudhiṣṭhiraḥ – Yudhiṣṭhira; *labdha-rājyaḥ* – susigrąžinęs tėvo karalystę; *dṛṣṭvā* – matydamas; *pautram* – vaikaitį; *kulam-dharam* – vertą dinastijos;

bhrātṛbhiḥ – su broliais; *loka-pālābhaiḥ* – sumaniais valdovais; *mumude* – naudojosi; *parayā* – neregėtais; *śriyā* – turtais.

Laimėjęs karalystę ir susilaukęs vaikaičio, kuris tęs kilnias šeimos tradicijas, Mahārāja Yudhiṣṭhira drauge su jaunesniaisiais broliais, sumaniais paprastų žmonių valdovais, taikiai valdė neregėtai turtingą kraštą.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira ir Arjuna jautė kartėlį nuo pat Kurukṣetros mūšio pradžios. Nors jie ir nenorėjo kovoje žudyti savo artimųjų, tai buvo jų pareiga, nes tokia buvo aukščiausioji Viešpaties Śrī Kṛṣṇos valia. Mūšiui pasibaigus, Mahārāją Yudhiṣṭhirą kankino kaltės jausmas dėl to, kad žuvo tiek daug žmonių. Pāṇḍavos buvo paskutinieji Kuru dinastijos palikuonys. Vienintelė viltis dinastijai išlikti buvo kūdikis Yudhiṣṭhiros marčios Uttaros įsčiose, tačiau ir jį bandė nužudyti Aśvatthāmā. Laimei, Viešpaties malone kūdikis buvo išgelbėtas. Ir dabar, kai karalystėje vėl įsiviešpatavo ramybė, taika bei tvarka, išvydęs mažąjį Parīkṣitą gyvą, patenkintas Mahārāja Yudhiṣṭhira visai kaip paprastas žmogus pajuto palengvėjimą, nors jo neviliojo iliuzinė ir laikina materiali laimė.

17 TEKSTAS

एवं गृहेषु सक्तानां प्रमत्तानां तदीहया ।
अत्यक्रामदविज्ञातः कालः परमदुस्तरः ॥१७॥

evaṁ gṛheṣu saktānāṁ pramattānāṁ tad-īhayā
atyakrāmad avijñātaḥ kālaḥ parama-dustaraḥ

evam – tokiu būdu; *gṛheṣu* – prie šeimos reikalų; *saktānām* – žmones, kurie perdėm prisirišę; *pramattānām* – beprotiškai; *tat-īhayā* – pasinėrę į mintis apie tai; *atyakrāmat* – įveikia; *avijñātaḥ* – nejučia; *kālaḥ* – amžinasis laikas; *parama* – visiškai; *dustaraḥ* – nenugalimas.

Nenugalimas amžinasis laikas nejučia įveikia tuos, kurie visa galva pasinėrę į šeimos reikalus ir be jų apie nieką daugiau negalvoja.

Komentaras: „Dabar esu laimingas: reikalai klostosi kuo puikiausiai, banke sukaupiau padorią sumą, turiu nekilnojamo turto – bus ką palikti vaikams. Sėkmė mano rankose. Vargšai elgetaujantys *sannyāsiai* pasikliauja Dievo malone, tačiau išmaldos ateina pas mane, – taigi aš galingesnis ir už Aukščiausiąjį Dievą.“ Taip mąsto šeimos žmogus, praradęs protą dėl šeimos

ir nejaučiantis amžino laiko tėkmės. Mūsų gyvenimo trukmė nulemta iš anksto, ir aukščiausiosios valios mums skirto laiko neįmanoma pratęsti nė sekundei. Šį brangų, ypač žmogui, laiką reikia naudoti labai protingai, nes nepastebimai pralėkusios sekundės nesugrąžins nė tūkstančiai sunkiu darbu pelnytų aukso monetų. Kiekvieną gyvenimo sekundę žmogus turi skirti tam, kad būtų galutinai išspręstos gyvenimo problemos, t.y. jis turi padaryti galą besikartojantiems gimimui ir mirčiai ir ištrūkti iš transmigracijos per 8 400 000 gyvybės rūšių verpeto. Materialus kūnas, kuris gimsta, serga, sensta ir miršta, yra visų gyvos būtybės kančių priežastis. Gyva būtybė yra amžina – ji niekada negimsta ir nemiršta. Neišmanėliai užmiršta, jog egzistuoja šios problemos. Jie neturi nė menkiausio supratimo, kaip išspręsti gyvenimo problemas, ir visiškai paskęsta laikinuose šeimos reikaluose, nesuvokdami, kad amžinasis laikas prabėga nepastebimas ir gyventi jiems skirtas laikas su kiekviena sekunde trumpėja, o jų pagrindinės problemos – nuolat besikartojantys gimimas, ligos, senatvė ir mirtis – lieka neišspręstos. Tokia būsena yra gryniausia iliuzija.

Tačiau tų, kurie nubudo Viešpaties dvasinei tarnystei, ši iliuzija neveikia. Yudhiṣṭhira Mahārāja ir jo broliai Pāṇḍavos tarnavo Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, todėl jų netraukė iliuzinė materialaus pasaulio laimė. Kaip jau sakyta, Mahārāja Yudhiṣṭhira ištikimai tarnavo Viešpačiui Mukundai (Viešpačiui, dovanojančiam išsivadavimą), todėl buvo abejingas netgi dangaus karalystės džiaugsmams, nes ir Brahmalokoje patiriama laimė yra laikina bei iliuzinė. Gyva būtybė amžina, todėl laimę ji gali rasti tik amžinoje Dievo karalystėje (*paravyomoje*), iš kurios niekas negrįžta į šį besikartojančių gimimų, mirčių, ligų ir senatvės pasaulį. Todėl visi gyvenimo malonumai ir materiali laimė, neteikiantys amžino gyvenimo, tėra iliuzija. Kas tai supranta, tas – išmintingas žmogus, ir bet kokią materialią laimę jis paaukos vardan trokštamo tikslo – *brahma-sukham*, absoliučios laimės. Tokios laimės siekia tikrieji transcendentalistai. Žmogaus, trokštančio amžinos, absoliučios laimės, netenkina jokie materialūs džiaugsmai, lygiai kaip išalkusiojo nedžiugina jokie gyvenimo patogumai. Taigi šio posmo eilutės skirtos ne Mahārājai Yudhiṣṭhirai, jo broliams ar motinai, o tokiems žmonėms kaip Dhṛtarāṣṭra. Vidura atėjo į rūmus turėdamas vienintelį tikslą – pamokyti Dhṛtarāṣṭrą.

18 TEKSTAS

विदुरस्तदभिप्रेत्य धृतराष्ट्रमभाषत ।
राजन्निर्गम्यतां शीघ्रं पश्येदं भयमागतम् ॥१८॥

viduras tad abhipretya dhṛtarāṣṭram abhāṣata
rājan nirgamyatāṁ śīghraṁ paśyedaṁ bhayam āgatam

viduraḥ – Mahātmā Vidura; *tat* – tai; *abhipretya* – puikiai suprasdamas; *dhṛtarāṣṭram* – Dhṛtarāṣṭrai; *abhāṣata* – tarė; *rājan* – o valdove; *nirgamyatām* – kuo greičiau išeiki; *śīghram* – nedelsdamas nė akimirkos; *paśya* – tik pažvelki; *idam* – ši; *bhayam* – baimė; *āgatam* – jau atsirado.

Mahātmā Vidura tai puikiai suprato, todėl tarė Dhṛtarāṣṭrai: Garbusis valdove, neatidėliok ir išeik iš rūmų tučtuojau. Praregėk – tu jau sukaustytas baimės.

Komentaras: Žiauri mirtis niekam nedaro išimčių – tebūnie tai Dhṛtarāṣṭra ar netgi Mahārāja Yudhiṣṭhira. Todėl dvasiniai pamokymai, skirti senajam Dhṛtarāṣṭrai, buvo ne mažiau reikalingi ir Mahārājai Yudhiṣṭhirai, kuris dar buvo ganėtinai jaunas. Viduros pamokymų dėmesingai klausėsi visi karališkųjų rūmų gyventojai, tarp jų ir pats karalius, jo broliai bei motina. Tačiau iš tikrųjų Vidura norėjo pamokyti Dhṛtarāṣṭrą, kuris buvo perdėm materialistiškas. Pažymėtinas posmo žodis *rājan*, skirtas Dhṛtarāṣṭrai. Dhṛtarāṣṭra – vyriausiasis sūnus, ir pagal įstatymą jis turėjo paveldėti Hastināpuros sostą. Bet įgimtas aklumas sutrukdė jam pasinaudoti šia teise. Ir vis dėlto jis nenorėjo su tuo susitaikyti. Jo jaunesniojo brolio Pāṇḍu mirtis iš dalies kompensavo praradimą. Jaunesnysis brolis paliko keletą mažamečių vaikų, ir Dhṛtarāṣṭra savaime tapo jų globėju. Tačiau širdies gilumoje jis troško tapti vieninteliu valdovu ir vėliau perduoti karalystę savo sūnums su Duryodhana priešaky. Valdovo ambicijos kurstė Dhṛtarāṣṭrą paimti visą valdžią į savo rankas ir su svainiu Śakuniu jis ėmė regzti įvairiausias intrigas. Tačiau Viešpaties valia visos jos žlugo, bet net senatvėje, praradęs viską – žmones ir pinigus, jis kaip anksčiau troško būti karalium vyriausiojo Mahārājos Yudhiṣṭhiros dėdės teisėmis. Pareigingasis Mahārāja Yudhiṣṭhira rodė dėdei deramą pagarbą, ir paskutiniąsias gyvenimo dienas Dhṛtarāṣṭra gyveno visiškai apakintas iliuzijos; jis tarėsi esąs valdovas arba kilmingasis valdovo Yudhiṣṭhiros dėdė. Vidura, būdamas šventa asmenybė, iš meilės ir pareigos vyresniam broliui norėjo pažadinti Dhṛtarāṣṭrą iš ligų ir senatvės sukelto sąmonės stingulio, todėl kreipėsi į jį, sarkastiškai pavadindamas valdovu, nors ne Dhṛtarāṣṭra buvo valdovas. Visi mes esame amžinojo laiko tarnai, ir nė vienas materialiame pasaulyje negali būti valdovas. Karalius yra tas, kuris įsakinėja. Garsusis Anglijos karalius mėgino priversti laiką paklusti sau, tačiau tai jam nepavyko. Materialiame pasaulyje žmogus tik įsivaizduoja esąs valdovas, ir Vidura priminė Dhṛtarāṣṭrai apie

iliuzinę jo padėtį bei besiartinančią šiurpią tikrovę. Jis prašė Dhṛtarāṣṭros negaišti ir palikti rūmus, jeigu tas nori išvengti virš jo kybančios grėsmės. Mahārājai Yudhiṣṭhirai Vidura apie tai nekalbėjo, nes suvokė, jog toks valdovas kaip jis regi visus šio laikino pasaulio pavojus ir atėjus laikui sugebės savimi pasirūpinti, net jeigu Viduros nebus šalia.

19 TEKSTAS

प्रतिक्रिया न यस्येह कुतश्चित्कर्हिचित्प्रभो ।
स एष भगवान् कालः सर्वेषां नः समागतः ॥१९॥

pratikriyā na yasyeha kutaścit karhicit prabho
sa eṣa bhagavān kālaḥ sarveṣāṁ naḥ samāgataḥ

pratikriyā – būdo išvengti; *na* – nėra; *yasya* – kurio; *iha* – šiame materialiame pasaulyje; *kutaścit* – kaip nors; *karhicit* – kam nors; *prabho* – o mano valdove; *saḥ* – tai; *eṣaḥ* – tikrai; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *kālaḥ* – amžinasis laikas; *sarveṣām* – visų; *naḥ* – mūsų; *samāgataḥ* – atėjo.

Niekas materialiame pasaulyje neišvengs šios šiurpios akimirkos. O valdove, tai Aukščiausiasis Dievo Asmuo amžinojo laiko [kālos] pavidalu artinasi prie visų mūsų.

Komentaras: Nėra tokios galios, kuri suturėtų negailestingą mirties ranką. Kad ir kokios sunkios būtų kūno kančios, mirti niekas nenori. Net ir šiais vadinamosios mokslo pažangos laikais nėra vaisto nuo senatvės ir mirties. Senatvė – tai artėjančios mirties pranašas, negailestingo laiko tarnaitė. Amžinasis laikas visus pakviečia į savo teismą, nieks neišvengia jo aukščiausio nuosprendžio. Vidura kalbėjo apie tai tam, kad Dhṛtarāṣṭra nebeprašytų Viduros padėti išsigelbėti nuo virš galvos pakibusios grėsmės, kaip ne sykį anksčiau. Vidura įspėjo Dhṛtarāṣṭrą, kad visame materialiame pasaulyje nėra priemonės, kuri padėtų nuo jos apsisaugoti. Ir todėl, kaip sako Pats Viešpats „Bhagavad-gītoje“ (10.34), mirtis – tai Aukščiausiasis Dievo Asmuo.

Niekas materialiame pasaulyje negali pabėgti nuo mirties. Norėdamas tapti nemirtingu, Hiraṇyakaśipu atliko tokias griežtas askezes, kad nuo jų ėmė drebėti visa visata, ir patsai Brahmā nusileido paprašyti liautis šitaip tramdžius kūną. Tada Hiraṇyakaśipu paprašė Brahmos palaiminimo – do-

vanoti jam nemirtingumą. Tačiau Brahmā, nors ir gyvena aukščiausioje planetoje, pats yra mirtingas ir tokio palaiminimo dovanoti negali. Taigi mirtis egzistuoja ir aukščiausioje visatos planetoje, o ką jau kalbėti apie kitas, kurios nė iš tolo neprilygsta Brahmalokai, Brahmos planetai. Visur, kur viešpatauja amžinasis laikas, egzistuoja tos pačios kančios: gimimas, ligos, senatvė ir mirtis, ir niekas negali joms pasipriešinti.

20 TEKSTAS

येन चैवाभिपन्नोऽयं प्राणैः प्रियतमैरपि ।
जनः सद्यो वियुज्येत किमुतान्यैर्धनादिभिः ॥२०॥

yena caivābhipanno 'yaṁ prāṇaiḥ priyatamair api
janaḥ sadyo viyujyeta kim utānyair dhanādibhiḥ

yena – veikiamas laiko; *ca* – ir; *eva* – tikrai; *abhipannaḥ* – nugalėtas; *ayam* – to; *prāṇaiḥ* – gyvenimą; *priya-tamaiḥ* – kuris kiekvienam yra brangiausias; *api* – nors ir; *janaḥ* – žmogus; *sadyaḥ* – tuojau pat; *viyujyeta* – palieka; *kim uta anyaiḥ* – o ką jau kalbėti apie visa kita; *dhana-ādibhiḥ* – turtą, pripažinimą, vaikus, žemę ir namus.

Visi, kurie pavaldūs aukščiausiajam kālai [amžinajam laikui], priversti išsiskirti su tuo, kas brangiausia gyvenime: su savo gyvybe, turtais, pripažinimu, vaikais, žeme ir namais.

Komentaras: Vieną įžymų Indijos mokslininką, gyvenusį savo fantastinių planų pasaulyje, amžinasis laikas pašaukė kaip tik tada, kai jis skubėjo į labai svarbų planavimo komisijos posėdį, ir jam teko skirtis su gyvybe, žmona, vaikais, namais, žemėm, turtais – su viskuo, ką jis turėjo. Indijos politinio pakilimo ir jos skilimo į Pakistaną bei Industaną laikotarpiu, paklusdami laikui, daugybė turtingų ir įtakingų indų turėjo skirtis su gyvybe, turtais bei šlove. Pasaulyje – visoje visatoje – šimtai tūkstančių tokių laiko visagalybės pavyzdžių. Todėl drąsiai galima teigti, kad nėra visatoje gyvos būtybės, kuri pajėgtų nugalėti laiką. Daugelis poetų savo eilėse apgailestauja, kad laikas nesustabdomas. Jau daug kartų laikas sunaikino ištisas visatas, ir niekas negalėjo pastoti jam kelio. Kasdieniame mūsų gyvenime taip pat nutinka daugybė dalykų, kurie nepriklauso nuo mūsų valios, ir nežinodami, kaip jų išvengti, esame priversti kentėti arba su jais susitaikyti. Taip veikia laikas.

21 TEKSTAS

पितृभ्रातृसुहृत्पुत्रा हतास्ते विगतं वयम् ।
आत्मा च जरया ग्रस्तः परगेहमुपाससे ॥२१॥

pitṛ-bhrātṛ-suhṛt-putrā hatās te vigataṁ vayam
ātmā ca jarayā grastaḥ para-geham upāsase

pitṛ – tėvas; *bhrātṛ* – brolis; *suhṛt* – geradaris; *putrāḥ* – sūnūs; *hatāḥ* – visi mirę; *te* – tavo; *vigatam* – baigiasi; *vayam* – amžius; *ātmā* – kūnas; *ca* – taip pat; *jarayā* – negalios; *grastaḥ* – užvaldytas; *para-geham* – svetimuose namuose; *upāsase* – gyveni.

Tavo tėvas, brolis, sūnūs, visi, kurie linkėjo tau gera, jau mirę. Ir tau pačiam nebedaug liko gyventi. Tavo kūnas paliego, ir gyveni tu svetimuose namuose.

Komentaras: Karaliui primenama apie jo netvirtą padėtį, kurioje jis atsidūrė, veikiant negailestingam laikui. Šitiek išgyvenęs, jis turėjo tapti išmintingesnis ir suprasti, kas jo laukia. Jo tėvas Vicitravīrya mirė, kai jis ir jaunesnieji jo broliai dar nebuvo gimę, ir tik Bhīṣmadevos rūpesčiu, jo gerumo dėka jie buvo tinkamai išauklėti. Paskui mirė jo brolis Pāṇḍu. Kurukṣetros mūšyje žuvo visi šimtas jo sūnų ir ne mažiau vaikaičių, geradariai – Bhīṣmadeva, Droṇācārya, Karṇa ir daug kitų valdovų bei draugų. Jis prarado visus savo žmones bei turtus ir dabar gyveno iš savo sūnėno, kuriam anksčiau padarė tiek blogio, malonės. Bet nepaisant visų šių negandų, jis tikėjosi gyvensiąs amžinai. Vidura norėjo, kad Dhṛtarāṣṭra suprastų, jog kiekvienas turi pasirūpinti savimi pats, pasikliaudamas Viešpaties malone. Žmogus turi ištikimai vykdyti savo pareigą ir suprasti, kad rezultatai priklauso nuo aukščiausiosios valios. Žmogaus, kurio nesaugo Aukščiausiasis Viešpats, neapsaugos nei draugas, nei vaikai, nei tėvas, nei brolis, nei valstybė. Todėl reikia ieškoti prieglobsčio pas Aukščiausiąjį Viešpatį, nes tokia yra žmogaus gyvenimo paskirtis. Kituose posmuose Dhṛtarāṣṭrai bus dar ne kartą primenama, kokia netvirta jo padėtis.

22 TEKSTAS

अन्धः पुरैव वधिरो मन्दप्रज्ञाश्च साम्प्रतम् ।
विशीर्णदन्तो मन्दाग्निः सरागः कफमुद्वहन् ॥२२॥

andhaḥ puraiva vadhiro manda-prajñāś ca sāmpratam
viśīrṇa-danto mandāgniḥ sarāgaḥ kapham udvahan

andhaḥ – aklas; *purā* – nuo pradžių; *eva* – iš tiesų; *vadhiraḥ* – neprigirdi; *manda-prajñāḥ* – nusilpo atmintis; *ca* – ir; *sāmpratam* – neseniai; *viśīrṇa* – išklibę; *dantaḥ* – dantys; *manda-agniḥ* – sutriko kepenų veikla; *sa-rāgaḥ* – garsiai; *kapham* – kosti su gleivėmis; *udvahan* – išsiskiriančiomis.

Nuo gimimo buvai aklas, o dabar dar ir neprigirdi. Nusilpo tavo atmintis, protas neranda ramybės. Dantys tavo išklibę, nebeveikia kepenys, ir tu garsiai krenkšti, spjaudydamasis gleivėmis.

Komentaras: Vidura išvardina Dhṛtarāṣṭrai atsiradusius senatvės požymius, norėdamas perspėti, kad ne už kalnų mirtis, o jis ir dabar tarytum kvailys nesusimąsto apie realybę. Požymiai, kuriuos Vidura pastebėjo Dhṛtarāṣṭros kūne, liudijo apie *apakṣayą* – materialaus kūno vytimą prieš paskutinį mirties smūgį. Kūnas gimsta, vystosi, kurį laiką išlieka nepakitęs, sukuria kitus kūnus, vysta ir žūva. Tačiau kvailiai nori gyventi laikiname kūne amžinai, tikėdamiesi, kad turtas, vaikai, visuomenė, šalis ir t.t. juos apsaugos. Kvailų vilčių skatinami, jie pasineria į laikiną veiklą, visiškai užmiršdami, jog jiems reikės palikti šį laikiną kūną ir įgyti naują, gyventi naujoje visuomenėje, tarp naujų draugų ir mylimųjų ir galiausiai vėl numirti. Jie užmiršta apie savo amžiną esmę ir per kvailumą pasineria į laikiną veiklą, pamiršdami svarbiausią pareigą. Šventieji ir išminčiai, tokie kaip Vidura, eina pas šiuos žmones, kad pažadintų juos realiam gyvenimui. Tačiau šie tokius *sādhu* laiko visuomenės kenkėjais ir dažnai atsisako jų klausyti, tuo tarpu apsišaukėlius *sādhu* ir šventuosius, kurie pataikauja jų juslėms, pasitinka labai širdingai. Vidura buvo ne iš tų *sādhu*, kurie pataikautų smerktiniems Dhṛtarāṣṭros sentimentams. Jis parodė Dhṛtarāṣṭrai, kokia iš tikrųjų tragiška yra jo padėtis ir kaip iš jos gelbėtis.

23 TEKSTAS

अहो महीयसी जन्तोर्जीविताशा यथा भवान् ।
भीमापवर्जितं पिण्डमादत्ते गृहपालवत् ॥२३॥

aho mahīyasī jantor jīvitāśā yathā bhavān
bhīmāpavarjitaṁ piṇḍam ādatte gṛha-pālavat

aho – deja; *mahīyasī* – stiprus; *jantoḥ* – gyvųjų būtybių; *jīvita-āśā* – noras gyventi; *yathā* – kaip ir; *bhavān* – tu; *bhīma* – Bhīmasenos (Yudhiṣṭhiros brolio); *apavarjitam* – likučius; *piṇḍam* – maisto; *ādatte* – valgyto; *gṛha-pāla-vat* – kaip naminis šuo.

O, kaip stipriai gyva būtybė viliasi išvengsianti mirties! Tu gyveni kaip naminis šuo ir valgai likučius, kuriuos tau numeta Bhīma.

Komentaras: Sādhu neturi pataikauti karaliams ar turtingiesiems, tikėdamasis šitaip susikurti patogų gyvenimą. *Sādhu* privalo skelbti prisirišusiems prie materialių dalykų šeimos žmonėms gyvenimo tiesą, kad jie suvoktų egzistencijos materialiame pasaulyje trapumą. Dhṛtarāṣṭra – būdingas seno žmogaus, atsidėjusio šeimai, pavyzdys. Jis tapo tikriausiu elgeta, bet vis dar troško prabangiai gyventi Pāṇḍavų namuose. Bhīma čia išskiriamas iš Pāṇḍavų todėl, kad būtent jis nužudė du garsiuosius Dhṛtarāṣṭros sūnus – Duryodhaną ir Duḥśāsaną. Tuodu sūnūs Dhṛtarāṣṭrai buvo brangiausi dėl liūdnai pagarsėjusių piktadaryščių, ir Bhīma čia paminėtas todėl, kad juos nužudė. Tad kodėl Dhṛtarāṣṭra gyveno Pāṇḍavų namuose? Todėl, kad troško ir toliau gyventi prabangiai, sutikdamas kęsti netgi pažeminimą. Vidurą pribloškė tai, kaip atkakliai Dhṛtarāṣṭra kabinosi į gyvenimą. Šis noras gyventi amžinai liudija, kad siela savo prigimtimi amžina ir nenori keisti kūniškojo būsto. Kvailys nesupranta, kad gyvenimas materialiame kūne – tai bausmė, ir tik po daugelio daugelio gimimų bei mirčių gyva esybė gauna žmogaus kūną, suteikiantį jai galimybę pažinti save ir grįžti namo, pas Dievą. Tačiau tokie realybės nesuvokiantys žmonės kaip Dhṛtarāṣṭra stengiasi patogiai įsitaisyti gyvenime ir tesirūpina savo nauda. Dhṛtarāṣṭra aklas: jis tikisi ir toliau gyventi ramiai, atokiai nuo visų gyvenimo negandų. Tokio *sādhu* kaip Vidura pareiga – atverti akliesiems akis ir padėti jiems grįžti pas Dievą, kur gyvenimas amžinas. Iš tenai niekas nebenorės grįžti į kančių perpildytą materialų pasaulį. Sunku net suvokti, kokia atsakinga yra tokių *sādhu* kaip Mahātmā Vidura misija.

24 TEKSTAS

अग्निर्निसृष्टो दत्तश्च गरो दाराश्च दूषिताः ।
हृतं क्षेत्रं धनं येषां तद्दत्तैरसुभिः कियत् ॥२४॥

agnir nisṛṣṭo dattaś ca garo dārāś ca dūṣitāḥ
hṛtaṁ kṣetraṁ dhanaṁ yeṣāṁ tad-dattair asubhiḥ kiyat

agniḥ – gaisras; *nisṛṣṭaḥ* – sukeltas; *dattaḥ* – duoti; *ca* – ir; *garaḥ* – nuodai; *dārāḥ* – teisėta žmona; *ca* – ir; *dūṣitāḥ* – įžeista; *hṛtam* – užgrobta; *kṣetram* – karalystė; *dhanam* – turtai; *yeṣām* – šių; *tat* – jų; *dattaiḥ* – duotas; *asubhiḥ* – išlaikymas; *kiyat* – nereikalinga.

Nedera taip žemai nusiristi ir gyventi iš išmaldos tų, kuriuos anksčiau mėginai nunuodyti ir padegti, kurių žmoną įžeidei ir pasiglemžei karalystę bei turtus.

Komentaras: Pagal *varṇāśramos* religijos normas, didžiąją gyvenimo dalį žmogus turi skirti savęs pažinimui, kad įgijęs žmogaus kūną išsivaduotų. Tai natūrali praktika, tačiau tokie žmonės kaip Dhṛtarāṣṭra ir sulaukę garbaus amžiaus niekur nenori eiti iš namų – netgi tuo atveju, kai tenka nusižeminti ir gyventi iš priešo išmaldos. Šitai Vidura ypač pabrėžė, norėdamas Dhṛtarāṣṭrą įtikinti, jog verčiau žūti kaip jo sūnūs negu gyventi iš žeminančios išmaldos. Prieš penkis tūkstančius metų Dhṛtarāṣṭra buvo išimtis, tačiau dabar Dhṛtarāṣṭros gyvena kiekvienuose namuose. Politikai nesitraukia nuo savo politinės veiklos tol, kol jų nepakerta negailestingoji mirtis arba nenužudo priešininkas. Laikytis įsikibus šeimos iki gyvenimo galo – žemiausia žmogaus degradacijos pakopa, todėl ir šiais laikais būtini Viduros, kad pamokytų Dhṛtarāṣṭras.

25 TEKSTAS

तस्यापि तव देहोऽयं कृपणस्य जिजीविषोः ।
परैत्यनिच्छतो जीर्णो जरया वाससी इव ॥२५॥

tasyāpi tava deho 'yaṁ kṛpaṇasya jijīviṣoḥ
paraity anicchato jīrṇo jarayā vāsasī iva

tasya – šito; *api* – nepaisant; *tava* – tavo; *dehaḥ* – kūnas; *ayam* – šis; *kṛpaṇasya* – šykštuolio; *jijīviṣoḥ* – trokštančio gyventi; *paraiti* – sunyks; *anicchataḥ* – nors ir nenori; *jīrṇaḥ* – suirs; *jarayā* – senas; *vāsasī* – drabužis; *iva* – kaip.

Ir nors tu bijai mirties ir atkakliai, netgi aukodamas savo garbę ir orumą, kabiniesi į gyvenimą, tavo, šykštuolio, kūnas vis tiek sunyks ir suirs kaip palaikis drabužis.

Komentaras: Šiame posme didelė reikšmė tenka žodžiams *kṛpaṇasya jijīviṣoḥ*. Egzistuoja dvi žmonių klasės: *kṛpaṇos* ir brahmanai. *Kṛpaṇa*, šykštuolis, nieko neišmano apie materialų kūną, o brahmanas iš tiesų žino, kas yra jis ir kas yra materialus jo kūnas. *Kṛpaṇa*, kuris neteisingai supranta, kas yra materialus kūnas, visomis išgalėmis siekia tenkinti jusles ir netgi senatvėje medicinos ar kitomis priemonėmis mėgina susigrąžinti jaunystę. Dhṛtarāṣṭra čia pavadinamas *kṛpaṇa*, kadangi nesusimąstydamas apie tai, ko vertas materialus jo kūnas, trokšta bet kuria kaina pratęsti gyvenimą. Vidura mėgina atverti jam akis, kad šis pagaliau suprastų, jog negyvens ilgiau negu jam skirta, ir todėl turi ruoštis mirčiai. Mirtis neišvengiama, tad kam gyventi šitaip žeminantis? Verčiau pasirinkti teisingą kelią, nors ir grėstų pavojus gyvybei. Gyvenimas žmogui duotas tam, kad jis išsivaduotų iš materialios būties kančių, ir gyventi derėtų taip, kad galų gale pasiektume trokštamą tikslą. Vadovaudamasis klaidinga gyvenimo samprata, Dhṛtarāṣṭra iššvaistė aštuoniasdešimt procentų jėgų, todėl likusias savo, šykštuolio, dienas jam derėjo aukoti vardan aukščiausiojo gėrio. Toks žmogus kaip Dhṛtarāṣṭra panašus į šykštuolį, nes nesugeba tinkamai pasinaudoti žmogaus gyvybės formos privalumais. Tik per laimingą atsitiktinumą šykštuolis sutinka tokią susivokusią sielą kaip Vidura ir vykdydamas jo nurodymus atsikrato neišmanymo.

26 TEKSTAS

गतस्वार्थमिमं देहं विरक्तो मुक्तबन्धनः ।
अविज्ञातगतिर्जह्यात्स वै धीर उदाहृतः ॥२६॥

gata-svārtham imaṁ deham virakto mukta-bandhanaḥ
avijñāta-gatir jahyāt sa vai dhīra udāhṛtaḥ

gata-sva-artham – netinkamai naudotą; *imam* – šį; *deham* – materialų kūną; *viraktaḥ* – abejingai; *mukta* – atmetęs; *bandhanaḥ* – visus įsipareigojimus; *avijñāta-gatiḥ* – nežinomas tikslas; *jahyāt* – turi palikti kūną; *saḥ* – toks žmogus; *vai* – tikrai; *dhīraḥ* – nesujaudinamas; *udāhṛtaḥ* – sakoma, tas.

Nesujaudinamas yra tas, kuris leidžiasi į nepažįstamą, nuošalią vietą ir atmetęs visus įsipareigojimus palieka netinkamai naudotą materialų kūną.

Komentaras: Narottama dāsa Ṭhākura – didis bhaktas, Gauḍīya *vaiṣ-ṇavų* mokyklos *ācārya* – sukūrė giesmę, kurioje yra tokie žodžiai: „O Viešpatie,

mano gyvenimas prabėgo veltui. Gavęs žmogaus kūną, aš negarbinau Tavo Šviesybės ir savo noru gėriau nuodus“. Kitaip sakant, žmogaus kūnas skirtas tam, kad gilintumėmės į dvasinę Viešpaties tarnystę, be kurios gyvenimas yra nesibaigiantys rūpesčiai ir kančios. Todėl tam, kuris ignoravo dvasinę praktiką ir pražudė savo gyvenimą, patariama išeiti iš namų ir, užmiršus draugus, giminaičius, visus įsipareigojimus šeimai, visuomenei, šaliai ir t.t., palikti kūną kokioje nežinomoje vietoje, kad niekas nesužinotų, kur ir kaip jis pasitiko mirtį. *Dhīra* – tai tas, kuris visuomet išlieka nesujaudinamas, kad ir kaip būtų stengiamasi išmušti jį iš pusiausvyros. Atsižadėti jaukaus šeimos židinio žmogui neleidžia meilės saitai su žmona ir vaikais. Tokia besaikė ištikimybė šeimai kliudo savęs pažinimui, ir tas, kuriam pavyksta šiuos ryšius nutraukti, vadinamas nesujaudinamu, arba *dhīra*. Atsižadėjimo kelias skirtas tiems, kurie nusivylė gyvenimu, bet tikru atsiskyrėliu galima tapti tiktai bendraujant su *bona fide* šventaisiais ir save pažinusiomis sielomis, kurios įkvepia su meile ir atsidavimu tarnauti Viešpačiui. Nuoširdžiai nusilenkti prie Viešpaties lotoso pėdų žmogus gali tik nubudus jo transcendentiniam tarnystės troškimui. O šitai įmanoma tik bendraujant su tyrais Viešpaties bhaktais. Dhṛtarāṣṭrai nusišypsojo laimė turėti brolį, ir su juo bendraudama ši paklydusi siela pelnė išvadavimą.

27 TEKSTAS

यः स्वकात्परतो वेह जातनिर्वेद आत्मवान् ।
हृदि कृत्वा हरिं गेहात्प्रव्रजेत्स नरोत्तमः ॥२७॥

yaḥ svakāt parato veha jāta-nirveda ātmavān
hṛdi kṛtvā hariṁ gehāt pravrajet sa narottamaḥ

yaḥ – kas; *svakāt* – pats nubudęs; *parataḥ vā* – arba išgirdęs iš kitų; *iha* – čia, šiame pasaulyje; *jāta* – tampa; *nirvedaḥ* – abejingas materialiems prisirišimams; *ātmavān* – sąmoningas; *hṛdi* – širdyje; *kṛtvā* – priėmęs; *harim* – Dievo Asmenį; *gehāt* – iš namų; *pravrajet* – išeina; *saḥ* – jis yra; *narauttamaḥ* – iškiliausias tarp žmonių.

Kas pats ar kitų padedamas nubunda iš miego ir suvokia, koks iliuzinis ir kupinas kančių yra materialus pasaulis, ir palieka namus, visiškai pasikliaudamas širdyje glūdinčiu Dievo Asmeniu, – tas išties yra iškiliausias tarp žmonių.

Komentaras: Transcendentalistų yra trys tipai: 1) kurie nutraukę ryšius su šeima išlieka nesujaudinami (*dhīros*); 2) kurie nusivylę gyvenimu atsižada pasaulio (*sannyāsiai*) ir 3) nuoširdūs Viešpaties bhaktai, kurie klausydamiesi pasakojimų apie Viešpatį ir kartodami Jo vardus pažadina savyje Dievo sąmonę ir palieka namus, pasikliaudami širdyje glūdinčiu Dievo Asmeniu. Taigi pasaulio atsižadėjimas nusivylus jutiminiu gyvenimu materialiame pasaulyje gali būti laiptelis į savęs pažinimą, *tačiau tikrąjį tobulumą išsivadavimo kelyje žmogus pasiekia tada, kai dėl visko ir visada pasikliauja Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu*, glūdinčiu visų mūsų širdyse Paramātmos pavidalu. Net gyvendamas vienui vienas tankiausiose džiunglėse, toli nuo namų, Viešpačiui ištikimas bhaktas puikiai žino, kad nėra vienišas. Greta visada yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, ir gresiant pavojui Jis būtinai apgins Savo nuoširdų bhaktą. Todėl reikia vykdyti dvasinę tarnystę namie, tyrų bhaktų draugijoje klausantis pasakojimų apie Viešpaties šventą vardą, ypatybes, pavidalą, žaidimus, aplinką ir t.t. bei juos šlovinant. Ir kuo nuoširdesni žmogaus siekiai, tuo greičiau ši praktika pažadins Dievo sąmonę. Tie, kurie dvasine veikla siekia materialios naudos, niekada visiškai nepasikliaus Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, nors Jis glūdi kiekvieno širdyje. O ir Viešpats nesiima mokyti tų, kurie garbina Jį su materialiais išskaičiavimais. Tokius materialistiškus bhaktus Viešpats gali apipilti materialiomis gėrybėmis, bet jie netaps iškiliausi tarp žmonių, apie kuriuos kalba posmas. Pasaulio, ypač Indijos, istorija žino daug tokių nuoširdžių bhaktų pavyzdžių, ir jie yra mūsų vedliai kelyje į savęs pažinimą. Mahātmā Vidura – vienas tokių didžių Viešpaties bhaktų, ir siekiantieji savęs pažinimo turėtų stengtis eiti jo lotoso pėdomis.

28 TEKSTAS

अथोदीचीं दिशं यातु स्वैरज्ञातगतिर्भवान् ।
इतोऽर्वाक्प्रायशः कालः पुंसां गुणविकर्षणः ॥२८॥

athodīcīṁ diśaṁ yātu svair ajñāta-gatir bhavān
ito 'rvāk prāyaśaḥ kālaḥ puṁsāṁ guṇa-vikarṣaṇaḥ

atha – todėl; *udīcīm* – šiaurės; *diśam* – kryptimi; *yātu* – keliauki; *svaiḥ* – giminaičiams; *ajñāta* – nežinant; *gatiḥ* – kelio; *bhavān* – tavo; *itaḥ* – po to; *arvāk* – ateis; *prāyaśaḥ* – tikrai; *kālaḥ* – laikas; *puṁsām* – žmonių; *guṇa* – ypatybes; *vikarṣaṇaḥ* – naikinantis.

Tad nedelsk nė valandėlės ir nieko nesakęs giminaičiams keliauk į šiaurę, nes artinasi laikas, kuris sunaikins visas žmonių dorybes.

Komentaras: Nusivylimo gyvenimu galima atsikratyti tapus *dhīra*, t.y. visam laikui palikus namus ir nutraukus saitus su giminaičiais. Todėl Vidura patarė vyresniajam broliui tučtuojau tai padaryti, nes sparčiai artinosi Kali amžius. Dėl sąlyčio su materija sąlygota siela jau ir taip yra degradavusi, bet Kali-yugoje žmonės praras ir visas likusias savo dorybes. Vidura patarė Dhṛtarāṣṭrai palikti namus, kol neprasidėjo Kali-yuga, nes šio sparčiai artėjančio amžiaus įtaka būtų išsklaidžiusi tą atmosferą, kurią savo vertingais pamokymais apie gyvenimą buvo sukūręs Vidura. Ne kiekvienas gali tapti *narottama*, tobuliausiu žmogumi, kuris visiškai pasikliauja Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos valia. „Bhagavad-gītoje“ (7.28) teigiama, kad pasikliauti Dievo Asmeniu, Aukščiausiu Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa, gali tik tas, kuris išsivadavo iš nuodėmių pasekmių. Vidura patarė Dhṛtarāṣṭrai iš pradžių tapti bent jau *dhīra*, jeigu jis negalįs išsyk tapti *sannyāsiu* arba *narottama*. Atkaklios pastangos siekiant savęs pažinimo padeda iš *dhīros* lygmens pakilti iki *narottamos*. *Dhīros* lygmuo pasiekiamas ilgai praktikuojant *yogą*, tačiau Viduros malone žmogus gali iš karto pasiekti šį pasirengimo *sannyāsai* lygmenį – tereikia panorėti pasinaudoti šiuo metodu. *Sannyāsa* – tai parengiamoji stadija prieš tampant *paramahaṁsa* – aukščiausio lygio Viešpaties bhaktu.

29 TEKSTAS

एवं राजा विदुरेणानुजेन
प्रज्ञाचक्षुर्बोधित आजमीढः ।
छित्त्वा स्वेषु स्नेहपाशान्द्रढिम्नो
निश्चक्राम भ्रातृसन्दर्शिताध्वा ॥२९॥

evaṁ rājā vidureṇānujena
prajñā-cakṣur bodhita ājamīḍhaḥ
chittvā sveṣu sneha-pāśān draḍhimno
niścakrāma bhrātṛ-sandarśitādhvā

evam – taip; *rājā* – karalius Dhṛtarāṣṭra; *vidureṇa anujena* – savo jaunesniojo brolio Viduros; *prajñā* – savistaba; *cakṣuḥ* – akys; *bodhitaḥ* – supratęs;

ājamīḍhaḥ – Dhṛtarāṣṭra, Ajamīḍhos ainis; *chittvā* – sutraukęs; *sveṣu* – prie giminaičių; *sneha-pāśān* – tvirtus prisirišimų pančius; *draḍhimnaḥ* – pasiryžęs; *niścakrāma* – išėjo; *bhrātṛ* – brolio; *sandarśita* – nukreiptas; *adhvā* – į išsivadavimo kelią.

Giliai susikaupęs ir nukreipęs savo žvilgsnį į vidų [prajñā], Mahārāja Dhṛtarāṣṭra, Ajamīḍhos ainis, tvirtai ryžosi nutraukti šeimos pančius ir nedelsdamas paliko namus, pasirinkęs išsivadavimo kelią, kurį nurodė jaunesnysis jo brolis Vidura.

Komentaras: Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu – didysis „Śrīmad-Bhāgavatam" tiesų skelbėjas – pabrėžė būtinybę bendrauti su *sādhu*, tyrais Viešpaties bhaktais. Jis sakė, kad ir akimirka, praleista su tyru bhaktu, gali dovanoti žmogui aukščiausią tobulumą. Mes drįstame pripažinti, kad patys tai patyrėme. Jeigu ne susitikimas su Jo Dieviškąja Malone Śrīmad Bhaktisiddhānta Sarasvačiu Gosvāmiu Mahārāja, kuris įvyko jo valia ir tetruko vos keletą minučių, mes niekad nebūtume ėmęsi titaniško darbo – parašyti „Śrīmad-Bhāgavatam" anglų kalba. Jeigu ne tos lemtingos susitikimo su juo akimirkos, galbūt būčiau stambus verslininkas, tačiau niekada nepajėgčiau žengti išsivadavimo keliu ir realiai tarnauti Viešpačiui, laikydamasis Jo Dieviškosios Malonės nurodymų. Šiame posme aprašomas Dhṛtarāṣṭros susitikimas su Vidura – dar vienas gyvas įrodymas, kokį poveikį daro bendravimas su tyra siela. Mahārāja Dhṛtarāṣṭra buvo pasinėręs į neišbrendamą politikos, ekonomikos bei šeimos gyvenimo liūną ir dėjo visas pastangas, kad įgyvendintų savo planus, tačiau materialūs jo veiksmai jau nuo pradžių buvo pasmerkti nesėkmei. Ir vis tiek, nepaisant nevykusio jo gyvenimo, jis patyrė didžiausią sėkmę. Klausydamasis įtaigių tyro Viešpaties bhakto, įkūnijusio visas *sādhu* ypatybes, pamokymų, jis suvokė save. Štai kodėl šventraščiai pataria bendrauti tik su *sādhu*, atsisakius kitokių bendravimo formų. Taip apsisprendęs žmogus visada turės galimybę bendrauti su *sādhu*, kuris sutrauko iliuzinio prisirišimo prie materialaus pasaulio saitus. Materialus pasaulis tėra didelė iliuzija, nes tai, kas iš pirmo žvilgsnio čia atrodo apčiuopiama ir tikra, kitą mirksnį išnyksta tarytum jūros puta arba debesys danguje. Debesys danguje atrodo mums kaip neabejotina tikrovė, nes iš jų krinta lietaus lašai, o palijus visa aplink sužaliuoja; bet galų gale viskas: ir debesys, ir lietus, ir žaliuojanti augalija – turi savo baigtį. Tik dangus su daugybe savo šviesulių išlieka amžiams. Lygiai taip amžinai egzistuoja ir Absoliuti Tiesa, kurią galima sugretinti su dangumi, o laikina iliuzija tarytum debesys tai pasirodo, tai vėl pranyksta. Paikas gyvas

būtybes žavi laikini debesys, tačiau išmintingajam svarbesnis yra amžinasis dangus su jo tviskančia įvairove.

30 TEKSTAS

पतिं प्रयान्तं सुबलस्य पुत्री
पतिव्रता चानुजगाम साध्वी ।
हिमालयं न्यस्तदण्डप्रहर्षं
मनस्विनामिव सत्सम्प्रहारः ॥३०॥

patiṁ prayāntaṁ subalasya putrī
pati-vratā cānujagāma sādhvī
himālayaṁ nyasta-daṇḍa-praharṣaṁ
manasvinām iva sat samprahāraḥ

patim – jos vyrui; *prayāntam* – paliekant namus; *subalasya* – karaliaus Subalos; *putrī* – dora duktė; *pati-vratā* – ištikima savo vyrui; *ca* – taip pat; *anujagāma* – nusekė; *sādhvī* – skaisti; *himālayam* – į Himalajus; *nyasta-daṇḍa* – paėmusiems į rankas *sannyāsio* (atsižadėjusiojo) lazdą; *praharṣam* – tai, kas kelia džiaugsmą; *manasvinām* – didžių karių; *iva* – tarytum; *sat* – pelnytas; *samprahāraḥ* – geras botagas.

Matydama, kad vyras susiruošė į Himalajus, kur, tarsi kariai gavę stiprų priešo kirtį, džiaugsmą patiria paėmusieji į rankas sannyāsio lazdą, ištikimoji, skaisčioji Gāndhārī, Kandaharo [ar Gāndhāros] karaliaus Subalos duktė, nusekė paskui savo vyrą.

Komentaras: Saubalinī, arba Gāndhārī – karaliaus Subalos duktė ir karaliaus Dhṛtarāṣṭros žmona – ištikimos žmonos idealas. Vedų kultūroje ypatingai rūpinamasi, kad išaugusios mergaitės taptų doros ir ištikimos žmonos, ir Gāndhārī įėjo į istoriją kaip viena tokių moterų. Lakṣmījī Sītādevī taip pat buvo garsaus valdovo duktė, tačiau ir ji drauge su vyru Viešpačiu Rāmacandra išėjo gyventi į mišką. Moteriai nebūtina išeiti iš namų, o išėjus vyrui, ji gali grįžti pas tėvą, bet Gāndhārī, kaip dora ir kilni žmona, nesvyruodama nusekė paskui savo vyrą. Kai Vidura kalbėjo Dhṛtarāṣṭrai apie būtinybę atsižadėti pasaulio, Gāndhārī buvo šalia savo vyro. Dhṛtarāṣṭra nepaprašė žmonos eiti su juo, nes buvo kupinas ryžto, kaip didvyriškas karys, stojęs į mirtiną mūšį. Jis nutraukė ryšius su žmona bei giminai-

čiais ir nutarė išeiti vienas. Tačiau skaisčioji Gāndhārī nutarė būti su vyru iki paskutinės akimirkos. Mahārāja Dhṛtarāṣṭra tapo *vānaprastha*. Šiame gyvenimo etape žmona gali gyventi su vyru ir laisva valia jam patarnauti. Bet kai vyras duoda *sannyāsos* įžadus, žmona nebegali ilgiau su juo būti. *Sannyāsis* laikomas mirusiu visuomenei, ir jo žmona, nebeturėdama jokių ryšių su buvusiu vyru, formaliai tampa našle. Mahārāja Dhṛtarāṣṭra ištikimosios žmonos neatstūmė, ir ji išėjo drauge su vyru, pasiryžusi iškęsti visus sunkumus.

Sannyāsio lazda – tai pasaulio atsižadėjimo simbolis. Egzistuoja dvi *sannyāsių* kategorijos. *Māyāvādos* filosofijos, kurios pradininkas buvo Śrīpāda Śaṅkarācārya, pasekėjai davę *sannyāsos* įžadus gauna vieną lazdą (*ekadaṇḍa*), o *vaiṣṇavų* filosofijos pasekėjai – tris, sudėtas draugėn (*tri-daṇḍa*). *Sannyāsius māyāvādžius* vadina *ekadaṇḍi-svāmiais*, o *sannyāsius vaiṣṇavas – tridaṇḍi-svāmiais*, tiksliau *tridaṇḍi-gosvāmiais*, norint pabrėžti tarp jų egzistuojantį skirtumą. *Ekadaṇḍi-svāmiai* keliauja į Himalajus, o *vaiṣṇava-sannyāsius* labiau traukia Vṛndāvana ir Puris. *Vaiṣṇavos sannyāsiai* – tai *narottamos*, o *māyāvādžiai sannyāsiai – dhīros*. Mahārājai Dhṛtarāṣṭrai Vidura patarė eiti *dhīros* keliu, nes jis nebuvo pasirengęs išsyk tapti *narottama*.

31 TEKSTAS

अजातशत्रुः कृतमैत्रो हुताग्नि-
विर्प्रान्नत्वा तिलगोभूमिरुक्मैः ।
गृहं प्रविष्टो गुरुवन्दनाय
न चापश्यत्पितरौ सौबलीं च ॥३१॥

ajāta-śatruḥ kṛta-maitro hutāgnir
viprān natvā tila-go-bhūmi-rukmaiḥ
gṛhaṁ praviṣṭo guru-vandanāya
na cāpaśyat pitarau saubalīṁ ca

ajāta – niekada negimė; *śatruḥ* – priešas; *kṛta* – atlikęs; *maitraḥ* – pusdievių garbinimą; *huta-agniḥ* – pildamas į ugnį skaidrintą sviestą; *viprān* – brahmanai; *natvā* – rodydami pagarbą; *tila-go-bhūmi-rukmaiḥ* – su grūdais, karvėmis, žeme ir auksu; *gṛham* – į rūmus; *praviṣṭaḥ* – įžengęs; *guru-vandanāya* – išreikšti pagarbos vyresniesiems; *na* – ne; *ca* – taip pat; *apaśyat* – pamatė; *pitarau* – savo dėdes; *saubalīm* – Gāndhārę; *ca* – taip pat.

Mahārāja Yudhiṣṭhira – žmogus, kurio priešas dar negimė, – baigė kasdienes ryto apeigas: sukalbėjo maldas, atliko saulės dievui deginamąją auką, pagerbė brahmanus dovanodamas jiems grūdų, žemės, karvių bei aukso ir įžengė į rūmus išreikšti pagarbos vyresniesiems. Tačiau nei dėdžių, nei tetos, karaliaus Subalos dukters, čia nebuvo.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira, būdamas nepaprastai dorovingas valdovas, kasdien atlikdavo visas šeimos žmogui nurodytas religines apeigas. Šeimos žmonės turėtų anksti keltis ir nusimaudę pagarbinti maldomis namų Dievybes, užkurti šventą ugnį, paaukoti brahmanams žemių, karvių, grūdų, aukso ir t.t., o paskui nusilenkti vyresniesiems šeimos nariams ir deramai juos pagerbti. Kas nepajėgus vykdyti *śāstrų* nurodymų, to negalima vadinti doru žmogumi – teorinių žinių tam nepakanka. Šiais laikais šeimos žmonės gyvena visiškai kitaip: keliasi vėlai ir lovoje geria arbatą, nesirūpindami švara ir ignoruodami anksčiau minėtas apsivalymo apeigas. Vaikai perima tėvų įpročius ir taip vis labiau degraduoja. Ir kol naujoji karta nepradės bendrauti su *sādhu*, iš jų negalima tikėtis nieko doro. Materialistiški žmonės turėtų imti pavyzdį iš Dhṛtarāṣṭros ir klausytis tokių *sādhu* kaip Vidura pamokymų – taip jie atsispirs šiuolaikinio gyvenimo įtakai.

Taigi Mahārāja Yudhiṣṭhira rūmuose nerado nei savo dėdžių – Dhṛtarāṣṭros ir Viduros, – nei Gāndhārės, karaliaus Subalos dukters. Jam labai rūpėjo juos pamatyti, todėl jis kreipėsi į Sañjayą, Dhṛtarāṣṭros asmens patarėją.

32 TEKSTAS

तत्र सञ्जयमासीनं पप्रच्छोद्विग्नमानसः ।
गावल्गणे क्व नस्तातो वृद्धो हीनश्च नेत्रयोः ॥३२॥

tatra sañjayam āsīnaṁ papracchodvigna-mānasaḥ
gāvalgaṇe kva nas tāto vṛddho hīnaś ca netrayoḥ

tatra – ten; *sañjayam* – Sañjayos; *āsīnam* – sėdėjusio; *papraccha* – paklausė; *udvigna-mānasaḥ* – sunerimęs; *gāvalgaṇe* – Gāvalgaṇos sūnus (Sañjaya); *kva* – kur yra; *naḥ* – mūsų; *tātaḥ* – dėdė; *vṛddhaḥ* – senas; *hīnaḥ ca* – ir neturintis; *netrayoḥ* – akių.

Sunerimęs Mahārāja Yudhiṣṭhira kreipėsi į rūmuose buvusį Sañjayą: O Sañjaya, kur mūsų senas ir aklas dėdė?

33 TEKSTAS

अम्बा च हतपुत्रार्ता पितृव्यः क्व गतः सुहृत् ।
अपि मय्यकृतप्रज्ञे हतबन्धुः स भार्यया ।
आशंसमानः शमलं गङ्गायां दुःखितोऽपतत् ॥३३॥

ambā ca hata-putrārtā pitṛvyaḥ kva gataḥ suhṛt
api mayy akṛta-prajñe hata-bandhuḥ sa bhāryayā
āśaṁsamānaḥ śamalaṁ gaṅgāyāṁ duḥkhito 'patat

ambā – motulė; *ca* – ir; *hata-putrā* – netekusi sūnų; *ārtā* – skendinti sielvarte; *pitṛvyaḥ* – dėdė Vidura; *kva* – kur; *gataḥ* – išėjo; *suhṛt* – geranoris; *api* – ar; *mayi* – mano; *akṛta-prajñe* – nedėkingo; *hata-bandhuḥ* – netekęs savo sūnų; *saḥ* – Dhṛtarāṣṭra; *bhāryayā* – su savo žmona; *āśaṁsamānaḥ* – abejodamas; *śamalam* – įžeidimų; *gaṅgāyām* – į Gangos vandenis; *duḥkhitaḥ* – sukrėstas; *apatat* – puolė.

Kur mano gerasis dėdė Vidura ir motulė Gāndhārī, nerandanti paguodos žuvus sūnums? Dhṛtarāṣṭrą labai prislėgė sūnų bei anūkų mirtis. Koks vis dėlto aš nedėkingas! Nejaugi jis ir jo žmona, negalėdami pakęsti skriaudos, nusiskandino Gangoje?

Komentaras: Pāṇḍavos, visų pirma Mahārāja Yudhiṣṭhira ir Arjuna, numatė Kurukṣetros mūšio pasekmes, todėl Arjuna norėjo išvengti kovos. Mūšis įvyko Viešpaties valia, tačiau, kaip jie ir tikėjosi, jis visai šeimai atnešė baisų skausmą. Mahārāja Yudhiṣṭhira visada atminė, kokia baisi dalia teko jo dėdei Dhṛtarāṣṭrai ir dėdienei Gāndhārei, ir kaip galėdamas rūpinosi nelaimingais senukais. Štai kodėl neradęs dėdės ir tetos rūmuose jis pagalvojo, kad jie nusiskandino Gangos vandenyse. Kai Pāṇḍavos neteko tėvo, Mahārāja Dhṛtarāṣṭra augino juos karališkoj prabangoj, o Mahārāja Yudhiṣṭhira atsidėkojo už tai tuo, jog Kurukṣetros mūšyje nužudė visus Dhṛtarāṣṭros sūnus. Jis kaltino save už nedėkingumą. Būdamas doras žmogus, Mahārāja Yudhiṣṭhira priekaištavo sau dėl visų tų neišvengiamų piktybių, visai užmiršęs apie savo dėdės ir jo bendrininkų piktadarystes. Viešpaties valia už savo piktus darbus Dhṛtarāṣṭra gavo tai, ko nusipelnė, bet Mahārāja Yudhiṣṭhira galvojo tik apie savo kaltes, kurių nepajėgė išvengti. Tokia doro žmogaus ir Viešpaties bhakto prigimtis. Bhaktas nemato kito trūkumų, bet stengiasi išvysti savas ydas ir pagal išgales jų atsikratyti.

34 TEKSTAS

पितर्युपरते पाण्डौ सर्वान्नः सुहृदः शिशून् ।
अरक्षतां व्यसनतः पितृव्यौ क्व गतावितः ॥३४॥

pitary uparate pāṇḍau sarvān naḥ suhṛdaḥ śiśūn
arakṣatāṁ vyasanataḥ pitṛvyau kva gatāv itaḥ

pitari – mano tėvui; *uparate* – mirus; *pāṇḍau* – Mahārājai Pāṇḍu; *sarvān* – visus; *naḥ* – mus; *suhṛdaḥ* – geranoriai; *śiśūn* – mažus vaikus; *arakṣatām* – saugojo; *vyasanataḥ* – nuo visų pavojų; *pitṛvyau* – dėdės; *kva* – kur; *gatau* – išėjo; *itaḥ* – iš čia.

Mirus mūsų tėvui Pāṇḍu, mus, mažus vaikus, dėdės saugojo nuo visų negandų ir visada linkėjo mums tik gera. Kur jie išėjo?

35 TEKSTAS

सूत उवाच
कृपया स्नेहवैक्लव्यात्सूतो विरहकर्शितः ।
आत्मेश्वरमचक्षाणो न प्रत्याहातिपीडितः ॥३५॥

sūta uvāca
kṛpayā sneha-vaiklavyāt sūto viraha-karśitaḥ
ātmeśvaram acakṣāṇo na pratyāhātipīḍitaḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *kṛpayā* – kupinas užuojautos; *sneha-vaiklavyāt* – stiprių prisirišimų įaudrintu protu; *sūtaḥ* – Sañjaya; *viraha-karśitaḥ* – sukrėstas išsiskyrimo; *ātma-īśvaram* – savo šeimininko; *acakṣāṇaḥ* – nematydamas; *na* – ne; *pratyāha* – atsakė; *ati-pīḍitaḥ* – susisielojęs.

Sūta Gosvāmis tarė: Neradęs savo šeimininko Dhṛtarāṣṭros, užuojautos ir sielvarto apimtas Sañjaya iš susijaudinimo nepajėgė pratarti nė žodžio.

Komentaras: Sañjaya labai ilgą laiką buvo Mahārājos Dhṛtarāṣṭros asmens patarėjas ir turėjo progos gerai pažinti margą Dhṛtarāṣṭros gyvenimą. Dabar, kai Dhṛtarāṣṭra nieko nesakęs paliko namus, jo sielvartui nebuvo ribų. Kurukṣetros mūšyje Dhṛtarāṣṭra prarado viską – ir savo kariauną,

ir turtus, – ir Sañjayai buvo labai jo gaila. O dabar, visiškai sugniuždyti, karalius ir karalienė buvo priversti palikti namus. Sañjaya nežinojo, kad Vidura pažadino Dhṛtarāṣṭros vidinį regėjimą ir jis išėjo iš namų kupinas džiaugsmingo įkvėpimo, tikėdamasis, kad išsigavęs iš tamsaus šeimos šulinio ras šviesesnį gyvenimą, ir Sañjayos akimis padėtis atrodė visai kitaip. Jei žmogus nėra tikras, kad atsižadėjus dabartinio gyvenimo jo laukia šviesesnė rytdiena, jis negalės tiesiog pakeitęs drabužį ir palikęs namus ilgai išbūti toli nuo pasaulio.

36 TEKSTAS

विमृज्याश्रूणि पाणिभ्यां विष्टभ्यात्मानमात्मना ।
अजातशत्रुं प्रत्यूचे प्रभोः पादावनुस्मरन् ॥३६॥

vimṛjyāśrūṇi pāṇibhyāṁ viṣṭabhyātmānam ātmanā
ajāta-śatruṁ pratyūce prabhoḥ pādāv anusmaran

vimṛjya – nusibraukęs; *aśrūṇi* – nuo akių ašaras; *pāṇibhyām* – ranka; *viṣṭabhya* – nurimdė; *ātmānam* – protą; *ātmanā* – intelektu; *ajāta-śatrum* – Mahārājai Yudhiṣṭhirai; *pratyūce* – atsakė; *prabhoḥ* – savo šeimininko; *pādau* – pėdas; *anusmaran* – prisimindamas.

Pirmiausia intelekto jėga jis palengva nurimdė protą, po to nusibraukė ašaras, ir, prisimindamas savo valdovo Dhṛtarāṣṭros pėdas, Mahārājai Yudhiṣṭhirai atsakė.

37 TEKSTAS

सञ्जय उवाच
नाहं वेद व्यवसितं पित्रोर्वः कुलनन्दन ।
गान्धार्या वा महाबाहो मुषितोऽस्मि महात्मभिः ॥३७॥

sañjaya uvāca
nāhaṁ veda vyavasitaṁ pitror vaḥ kula-nandana
gāndhāryā vā mahā-bāho muṣito 'smi mahātmabhiḥ

sañjayaḥ uvāca – Sañjaya tarė; *na* – ne; *aham* – aš; *veda* – žinau; *vyavasitam* – sumanymą; *pitroḥ* – dėdžių; *vaḥ* – tavo; *kula-nandana* – o Kuru dinastijos

aini; *gāndhāryāḥ* – Gāndhārės; *vā* – arba; *mahā-bāho* – o didysis valdove; *muṣitaḥ* – apgautas; *asmi* – aš buvau; *mahā-ātmabhiḥ* – šių didžių sielų.

Sañjaya tarė: Galingasis Kuru dinastijos aini, aš nežinau, ką sumanė tavo dėdės ir Gāndhārī. O valdove, šios didžios sielos apgavo mane.

Komentaras: Tai, kad didžiosios sielos apgaudinėja, galbūt atrodo neįtikėtina, tačiau iš tiesų jos tai daro kilniausiais tikslais. Pasakojama, Viešpats Kṛṣṇa vardan kilnaus tikslo patarė Yudhiṣṭhirai pameluoti Droṇācāryai. Taip norėjo Viešpats, todėl tai buvo kilnus tikslas. Noras patenkinti Viešpatį – tai žmogaus nuoširdumo kriterijus; patenkinti Jį, vykdant savo nurodytas pareigas, – aukščiausias gyvenimo tobulumas. Tokia „Gītos“ ir „Bhāgavatam“ išvada.* Dhṛtarāṣṭra ir Vidura bei jais pasekusi Gāndhārī neatskleidė Sañjayai savo apsisprendimo, nors šis, kaip asmens patarėjas, visada buvo šalia Dhṛtarāṣṭros. Sañjayai ir į galvą neatėjo, kad Dhṛtarāṣṭra gali ką padaryti, prieš tai su juo nepasitaręs. Dhṛtarāṣṭra išėjo iš namų slapta, nepasakęs apie tai net Sañjayai. Sanātana Gosvāmis taip pat apgavo kalėjimo prižiūrėtoją, norėdamas susitikti su Śrī Caitanya Mahāprabhu. Panašiai pasielgė ir Raghunātha dāsa Gosvāmis: norėdamas patenkinti Viešpatį jis apgavo savo šventiką ir visiems laikams paliko namus. Bet koks poelgis, jeigu jis skirtas Viešpačiui patenkinti, yra tobulas, nes susijęs su Absoliučia Tiesa. Mums taip pat teko apgauti savo šeimos narius ir palikti namus, kad galėtume tarnauti „Śrīmad-Bhāgavatam“. Šia neišvengiama apgavyste buvo siekiama kilnaus tikslo, ir dėl šios transcendentinės apgaulės nenukentėjo nė viena pusė.

38 TEKSTAS

अथाजगाम भगवान्नारदः सहतुम्बुरुः ।
प्रत्युत्थायाभिवाद्याह सानुजोऽभ्यर्चयन्मुनिम् ॥३८॥

athājagāma bhagavān nāradaḥ saha-tumburuḥ
pratyutthāyābhivādyāha sānujo 'bhyarcayan munim

* *yataḥ pravṛttir bhūtānāṁ yena sarvam idam tatam*
sva-karmaṇā tam abhyarcya siddhiṁ vindati mānavaḥ (Bg. 18.46)

ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā varṇāśrama-vibhāgaśaḥ
svanuṣṭhitasya dharmasya saṁsiddhir hari-toṣaṇam (SB. 1.2.13)

atha – po to; *ājagāma* – atvyko; *bhagavān* – šventa asmenybė; *nāradaḥ* – Nārada; *saha-tumburuḥ* – su savo *tumburu* (muzikos instrumentu); *pratyutthāya* – pakilę iš savo vietų; *abhivādya* – deramai išreiškę pagarbą; *āha* – tarė; *sa-anujaḥ* – su savo jaunesniaisiais broliais; *abhyarcayan* – deramai pasitiko; *munim* – išminčių.

Sañjayai bekalbant pasirodė Śrī Nārada – didis Viešpaties bhaktas su tumburu rankoje. Pagerbdami jį, Mahārāja Yudhiṣṭhira ir jo broliai pakilo iš vietų ir nusilenkė.

Komentaras: Devarṣis Nārada yra artimiausias Viešpaties bhaktas, todėl šiame posme jis pavadintas *bhagavānu*. Kas nuoširdžiai, su meile tarnauja Viešpačiui, tas Jo artimiausius bhaktus garbina kaip Patį Viešpatį. Tokie bhaktai labai brangūs Viešpačiui, nes jie visur keliauja, skelbdami Viešpaties šlovę, ir kiek išgali stengiasi atversti netikinčiuosius į Viešpaties bhaktus ir grąžinti juos į tiesos kelią. Gyvenimas be tarnystės Viešpačiui prieštarauja gyvos esybės prigimčiai, ir jeigu žmogus išsižada Viešpaties, tampa ateistu, – tai byloja apie jo nesveiką būklę. Artimi Viešpaties bhaktai gydo šias paklydusias gyvas būtybes, todėl yra labai brangūs Viešpačiui. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats sako, kad nėra Jam brangesnio už tą, kuris skelbia Viešpaties šlovę, vesdamas ateistus ir nebhaktus į tiesos kelią. Tokias asmenybes kaip Nārada reikia gerbti kaip Patį Dievo Asmenį. Mahārāja Yudhiṣṭhira ir jo kilnūs broliai parodė, kaip dera sutikti tokius tyrus Viešpaties bhaktus kaip Nārada, kurio vienintelis rūpestis – šlovinti Viešpaties didybę, pritariant savo *vīṇa*, styginiu muzikos instrumentu.

39 TEKSTAS

युधिष्ठिर उवाच
नाहं वेद गतिं पित्रोर्भगवन् क्व गतावितः ।
अम्बा वा हतपुत्रार्ता क्व गता च तपस्विनी ॥३९॥

yudhiṣṭhira uvāca
nāhaṁ veda gatiṁ pitror bhagavan kva gatāv itaḥ
ambā vā hata-putrārtā kva gatā ca tapasvinī

yudhiṣṭhiraḥ uvāca – Mahārāja Yudhiṣṭhira tarė; *na* – ne; *aham* – aš; *veda* – žinau; *gatim* – apie išvykimą; *pitroḥ* – dėdžių; *bhagavan* – o šventasis žmogau; *kva* – kur; *gatau* – išėjo; *itaḥ* – iš čia; *ambā* – motulė-dėdienė;

vā – taip pat; *hata-putrā* – netekusi savo sūnų; *ārtā* – sielvartaujanti; *kva* – kur; *gatā* – išėjo; *ca* – taip pat; *tapasvinī* – asketė.

Mahārāja Yudhiṣṭhira tarė: O šventasis žmogau, nesuprantu, kur išėjo mano dėdės. Nematau ir savo pasiaukojusios dėdienės, nerandančios paguodos dėl sūnų mirties.

*Komentaras:*Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo kilni siela, Viešpaties bhaktas, todėl jį jaudino sūnus praradusios tetos skausmas ir kančios, kurios laukė pasirinkus asketizmo kelią. Kančios asketo neišmuša iš pusiausvyros, o tik užgrūdina jį, įkvepia daugiau ryžto žengti dvasinio tobulėjimo keliu. Karalienė Gāndhārī, sunkių išbandymų metu parodžiusi puikiąsias savo būdo ypatybes, – būdingiausias asketės pavyzdys. Kaip tobula motina, žmona ir asketė, ji įkūnija moters idealą. Istorijoje tokių moterų reta.

40 TEKSTAS

कर्णधार इवापारे भगवान् पारदर्शकः ।
अथाबभाषे भगवान्नारदो मुनिसत्तमः ॥४०॥

karṇadhāra ivāpāre bhagavān pāra-darśakaḥ
athābabhāṣe bhagavān nārado muni-sattamaḥ

karṇa-dhāraḥ – laivo kapitonas; *iva* – tarytum; *apāre* – plačiame vandenyne; *bhagavān* – Viešpaties atstovas; *pāra-darśakaḥ* – gebantis nurodyti kelią į kitą krantą; *atha* – taip; *ābabhāṣe* – prabilo; *bhagavān* – dievotas žmogus; *nāradaḥ* – didis išminčius Nārada; *muni-sat-tamaḥ* – iškiliausias bhaktas ir filosofas.

Tu esi tarytum laivo, išplaukusio į platųjį vandenyną, kapitonas ir gali nurodyti kelią į tikslą. Išklausęs jų žodžius, dievotasis Devarṣis Nārada – iškiliausias bhaktas ir filosofas prabilo.

Komentaras: Egzistuoja įvairių tipų filosofai, bet didžiausi iš jų tie, kurie regėjo Dievo Asmenį ir nusilenkė Viešpačiui per transcendentinę meilės tarnystę. Devarṣis Nārada – iškiliausias iš visų tyrų bhaktų, todėl šiame posme jis vadinamas didžiausiu bhaktu filosofu. Kol žmogus nėra dorai įsigilinęs į filosofiją ir nėra gavęs Vedāntos filosofijos žinių iš *bona fide* dva-

sinio mokytojo, jo negalima laikyti išprususiu filosofu bhaktu. Tik tvirto tikėjimo, tobulo išmanymo, pasaulio atsižadėjęs žmogus gali būti tyras bhaktas. Tyras Viešpaties bhaktas pajėgus nurodyti mums, kaip išsivaduoti iš neišmanymo. Pāṇḍavos buvo tyri Viešpaties bhaktai, todėl Devarṣis Nārada lankydavosi Mahārājos Yudhiṣṭhiros rūmuose ir prireikus visada duodavo išmintingą patarimą.

41 TEKSTAS

नारद उवाच
मा कञ्चन शुचो राजन् यदीश्वरवशं जगत् ।
लोकाः सपाला यस्येमे वहन्ति बलिमीशितुः ।
स संयुनक्ति भूतानि स एव वियुनक्ति च ॥४१॥

nārada uvāca
mā kañcana śuco rājan yad īśvara-vaśaṁ jagat
lokāḥ sapālā yasyeme vahanti balim īśituḥ
sa saṁyunakti bhūtāni sa eva viyunakti ca

nāradaḥ uvāca – Nārada tarė; *mā* – niekada; *kañcana* – jokiu būdu; *śucaḥ* – sielvartauk; *rājan* – o valdove; *yat* – nes; *īśvara-vaśam* – Aukščiausiojo Viešpaties valioj; *jagat* – pasaulis; *lokāḥ* – visos gyvos būtybės; *sa-pālāḥ* – ir jų vadovai; *yasya* – kurių; *ime* – visi jie; *vahanti* – neša; *balim* – garbinimo priemones; *īśituḥ* – kad būtų apsaugoti; *saḥ* – Jis; *saṁyunakti* – suveda; *bhūtāni* – visas gyvas būtybes; *saḥ* – Jis; *eva* – taip pat; *viyunakti* – išskiria; *ca* – ir.

Śrī Nārada tarė: O dorybingasis valdove, tau nėra ko sielvartauti, nes visi esame Aukščiausiojo Viešpaties valioje. Todėl visos gyvos būtybės ir jų vadovai, trokšdami jaustis visiškai saugūs, garbina Viešpatį. Tai Jis mus suveda ir išskiria.

Komentaras: Visos gyvos būtybės tiek materialiame, tiek dvasiniame pasaulyje yra Aukščiausiojo Viešpaties, Dievo Asmens, valdžioje. Visi mes – nuo šios visatos valdovo Brahmos iki menkiausios skruzdės – paklūstame Aukščiausiojo Viešpaties valiai. Taigi iš prigimties gyva būtybė yra paklusni Viešpaties valios vykdytoja. Prasilenkdama su sveiku protu gyva būtybė

(ypač tai būdinga žmogui) be jokio pagrindo sukyla prieš Aukščiausiojo įstatymus, ir, kaip *asura*, įstatymo pažeidėja, susilaukia už tai bausmės. Gyvos būtybės vaidmenį šiame pasaulyje lemia Aukščiausiojo Viešpaties arba Jo įgaliotų atstovų valia, ir Viešpaties valia tas vaidmuo gali kisti. Brahmā, Śiva, Indra, Candra, Mahārāja Yudhiṣṭhira, o mūsų dienomis – Napoleonas, Akbaras, Aleksandras Makedonietis, Gandis, Šubhašas ar Neru, – visi yra Viešpaties tarnai ir tą ar kitą vaidmenį atlieka tik aukščiausiąja Viešpaties valia. Nė vienas iš jų nėra nepriklausomas. Net jeigu tokie žmonės, visuomenės lyderiai, nenorėdami pripažinti Viešpaties viršenybės sukyla, jie pakliūva į dar griežtesnių materialaus pasaulio dėsnių nelaisvę ir yra pasmerkti kentėti. Todėl tik neišmanėliai tvirtina, kad Dievo nėra. Šią akivaizdžią tiesą teko įrodinėti ir Mahārājai Yudhiṣṭhirai, nes jis buvo sukrėstas seniems jo dėdėms ir tetai netikėtai palikus namus. Tai, ką patyrė Mahārāja Dhṛtarāṣṭra, buvo jo ankstesnių darbų rezultatas. Jis matė daug kančių ir džiaugsmo, kuriuos buvo paruošusi lemtis, tačiau jam nusišypsojo laimė turėti gerą jaunesnįjį brolį Vidurą, kurio pamokytas jis nutraukė visus ryšius su materialiu pasauliu ir išėjo ieškoti išsigelbėjimo. Paprastai žmogus, kad ir kaip stengtųsi, negali patirti mažiau kančių ir daugiau džiaugsmo negu jam skirta. Kančia ir džiaugsmas ateina ir išnyksta, paklusdami nesuvokiamam *kālos* (neįveikiamo laiko) veikimui, ir niekas to negali išvengti. Bandyti nuo jų pabėgti beprasmiška. Todėl geriausia išeitis – stengtis išsivaduoti, o šis tikslas prieinamas tik žmogui, nes jis apdovanotas didesnėmis proto galimybėmis bei intelekto jėga. Vedų pamokymai gavus žmogaus kūną siekti išvadavimo skirti tiktai žmonėms. Ir tie, kurie savo intelekto jėgą panaudoja neteisingai, be abejonių, yra pasmerkti ir jei ne šį, tai kitą gyvenimą bus priversti kentėti. Tokiu būdu Aukščiausiasis valdo mus visus.

42 TEKSTAS

यथा गावो नसि प्रोतास्तन्त्यां बद्धाश्च दामभिः ।
वाक्तन्त्यां नामभिर्बद्धा वहन्ति बलिमीशितुः ॥४२॥

yathā gāvo nasi protās tantyāṁ baddhāś ca dāmabhiḥ
vāk-tantyāṁ nāmabhir baddhā vahanti balim īśituḥ

yathā – kaip; *gāvaḥ* – karvė; *nasi* – per šnerves; *protāḥ* – perverta; *tantyām* – virve; *baddhāḥ* – supančiota; *ca* – taip pat; *dāmabhiḥ* – virvėmis; *vāk-*

tantyām – Vedų himnų tinkluose; *nāmabhiḥ* – įvardijimų; *baddhāḥ* – sąlygoti; *vahanti* – vykdo; *balim* – nurodymus; *īśituḥ* – valdomi Aukščiausiojo Viešpaties.

Kaip karvė, pririšta per šnerves perverta ilga virve, yra apribota, taip ir žmogiškosios būtybės yra ribojamos įvairių Vedų draudimų ir yra priverstos paklusti Aukščiausiojo nurodymams.

Komentaras: Kiekviena gyva būtybė – tiek žmogus, tiek gyvūnas, tiek paukštis – manosi esanti nepriklausoma, bet iš tiesų niekas nėra laisvas nuo griežtų Viešpaties įstatymų. Tokios yra materialios būties taisyklės. Viešpaties įstatymai tokie griežti, kad stenkis nesistengęs – jų vis tiek neišsilenksi. Apsukrūs nusikaltėliai gali išsisukti nuo žmonių sukurtų įstatymų, tačiau įstatymų, kuriuos paskelbė aukščiausiasis įstatymų leidėjas, apeiti neįmanoma. Už menkiausią nukrypimą nuo Dievo įstatymų gresia didžiausia bausmė. Aukščiausiojo įstatymai, vadinami religijos normų sąvadu, yra pritaikyti įvairiausioms sąlygoms, bet svarbiausias visų religijų principas yra vienas – paklusti Aukščiausiojo Dievo įsakymui, t.y. religijos įstatymams. Visos gyvos būtybės, gyvenančios materialiame pasaulyje, pačios pasirinko rizikingą sąlygotą gyvenimą ir pakliuvo į materialios gamtos įstatymų spąstus. Vienintelis būdas iš jų ištrūkti – paklusti Aukščiausiajam. Tačiau užuot stengęsi išsivaduoti iš *māyos*, iliuzijos, gniaužtų, paiki žmonės pančioja save įvairiais įvardijimais: brahmanai, *kṣatriyos, vaiśyos, śūdros*, induistai, musulmonai, indai, europiečiai, amerikiečiai, kinai ir t.t., todėl Aukščiausiojo Viešpaties valios vykdymą jie sieja su atitinkamais šventraščiais ir valstybės įstatymais. Valstybės išleisti įstatymai tėra netobula religijos įstatymų imitacija. Pasaulietinė, t.y. ateistinė, valstybė leidžia savo piliečiams laužyti Dievo įstatymus, tačiau baudžia už jos pačios įstatymų nepaisymą. Tačiau net ir vykdydama valstybės išleistus įstatymus (o jie yra netobuli), žmonija pasmerkta kentėti, nes paminamas Dievo įstatymas. Materialios būties sąlygomis visi žmonės iš prigimties yra netobuli, todėl ir genialiausias materialiu požiūriu žmogus negali sukurti tobulų įstatymų, o Dievo įstatymai nepriekaištingi. Jei vadovai žino Dievo įstatymus, išnyksta poreikis griebtis laikinų priemonių, t.y. šaukti netikusių žmonių susirinkimus įstatymams kurti. Žmogaus sukurti įstatymai laikini, juos kaskart tenka keisti, o Dievo įstatymai nekinta, nes tobulo Dievo Asmens įstatymai tobuli. Religijos įstatymus, šventraščių nurodymus, atsižvelgdamos į skirtingas gyvenimo sąlygas, sukūrė nesąlygotos asmenybės, Dievo atstovai, ir vykdydamos Viešpaties valią gyvos būtybės palaipsniui išsivaduoja iš materialios būties gniaužtų. Bet gyva būtybė yra amžinas Aukščiausiojo Viešpaties tarnas –

tokia tikroji jos padėtis. Išvaduota ji su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui ir patiria visišką gyvenimo laisvę, dažnai prilygstančią Paties Viešpaties laisvei ar net didesnę. Tačiau sąlygotame materialiame pasaulyje kiekviena gyva būtybė nori būti kitų gyvų būtybių Viešpačiu, ir veikiant *māyos* iliuzijai šis jos siekimas viešpatauti tampa nesibaigiančio sąlygoto gyvenimo priežastimi. Taigi materialiame pasaulyje gyva būtybė vis labiau suvaržoma, ir tai trunka tol, kol ji nusilenkia Viešpačiui ir sugrįžta į prigimtinę amžinos tarnystės būseną. Toks yra galutinis „Bhagavad-gītos“ ir kitų pripažintų pasaulio šventraščių žodis.

43 TEKSTAS

यथा क्रीडोपस्कराणां संयोगविगमाविह ।
इच्छया क्रीडितुः स्यातां तथैवेशेच्छया नृणाम् ॥४३॥

yathā krīḍopaskarāṇāṁ saṁyoga-vigamāv iha
icchayā krīḍituḥ syātāṁ tathaiveśecchayā nṛṇām

yathā – kaip ir; *krīḍa-upaskarāṇām* – žaislų; *saṁyoga* – sujungimas; *vigamau* – išskyrimas; *iha* – šiame pasaulyje; *icchayā* – panorėjus; *krīḍituḥ* – pažaisti; *syātām* – įvyksta; *tathā* – taip ir; *eva* – be abejonės; *īśa* – Aukščiausiojo Viešpaties; *icchayā* – valia; *nṛṇām* – žmonių.

Kaip vaikas žaisdamas išdėlioja ir vėl surenka žaislus, taip aukščiausia Viešpaties valia suveda ir išskiria žmones.

Komentaras: Turėtume suprasti, kad į padėtį, kurioje esame dabar, mes patekome aukščiausiąja valia už ankstesnius savo poelgius. Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“ (13.23), Aukščiausiasis Viešpats lokalizuotos Paramātmos pavidalu glūdi visų gyvų būtybių širdyse, todėl Jam žinomas kiekvienas mūsų žingsnis. Ir Jis atlygina už mūsų poelgius, sukurdamas tą ar kitą situaciją. Turtingo žmogaus vaikas, sakoma, gimė po laiminga žvaigžde, bet jis yra to nusipelnęs, ir gimsta turtingoje šeimoje Viešpaties valia. O kai išmuša valanda skirtis su tuo, ką turi, Aukščiausiojo valia šitai įvyksta, net jeigu vaikas ar tėvas nenori nutraukti juos siejusių švelnių ryšių. Tie patys dėsniai galioja ir neturtingam žmogui. Ir turtuolis, ir skurdžius bejėgiai išvengti jiems lemtų susitikimų ir išsiskyrimų. Nesupraskime pavyzdžio apie vaiką, žaidžiantį su žaislais, klaidingai. Kai kas prieštaraus, kad

Viešpats įpareigotas atlyginti mums už mūsų poelgius, todėl pavyzdys apie žaidžiantį vaiką čia netinka. Bet iš tiesų taip nėra. Nederėtų užmiršti, kad Viešpats – tai aukščiausioji valia, ir Jo nevaržo jokie įstatymai. Paprastai pagal *karmos* dėsnį žmogus už savo veiksmus gauna atlygį, tačiau ypatingais atvejais Viešpaties valia atlygis gali būti pakeistas. Tačiau tik Viešpaties valia. Taigi posmo pavyzdys apie žaidėją čia puikiai dera, nes Aukščiausioji Valia gali absoliučiai viską, ir nė vienas Viešpaties veiksmas neturi trūkumų, nes Viešpats visapusiškai tobulas. Bet paprastai Viešpats pakeičia tik Savo tyro bhakto veiksmų pasekmes. „Bhagavad-gītā“ (9.30–31) patikina mus, kad tyrą bhaktą, kuris besąlygiškai atsidavęs Viešpačiui, Jis apsaugo nuo visų nuodėmių pasekmių, ir dėl to neverta abejoti. Pasaulio istorijoje žinoma šimtai pavyzdžių, kai Viešpats pakeitė žmogaus pelnytą lemtį. Ir jeigu Viešpats gali pakeisti žmogui lemtas ankstesnių jo poelgių pasekmes, nėra abejonės, kad Jo nevaržo joks veiksmas. Jis yra tobulas ir egzistuoja virš bet kokių dėsnių.

44 TEKSTAS

यन्मन्यसे ध्रुवं लोकमध्रुवं वा न चोभयम् ।
सर्वथा न हि शोच्यास्ते स्नेहादन्यत्र मोहजात् ॥४४॥

yan manyase dhruvaṁ lokam adhruvaṁ vā na cobhayam
sarvathā na hi śocyās te snehād anyatra mohajāt

yat – net jei; *manyase* – tu manai; *dhruvam* – Absoliuti Tiesa; *lokam* – žmonės; *adhruvam* – netikri; *vā* – arba; *na* – ne; *ca* – taip pat; *ubhayam* – vienaip ir kitaip; *sarvathā* – bet kuriuo atveju; *na* – niekada; *hi* – be abejonės; *śocyāḥ* – pagrindas sielotis; *te* – jie; *snehāt* – dėl prisirišimo; *anyatra* – arba; *moha-jāt* – dėl iliuzijos.

O valdove, ar tu laikytum sielą amžinu pradu, o materialų kūną – laikinu, ar manytum, kad viskas egzistuoja beasmenėje Absoliučioje Tiesoje, ar kad viskas tėra nepaaiškinama materijos bei dvasios jungtis, – išsiskyrimo jausmas bet kuriuo atveju tėra iliuzinių saitų pasekmė.

Komentaras: Kiekviena gyva būtybė yra individuali neatsiejama Aukščiausiosios Būtybės dalelė, ir prigimtinis jos būvis – tarnystė paklusimo ir bendradarbiavimo dvasia. Tai neabejotina. Tiek būdama materialios egzis-

tencijos nelaisvėje, tiek laisva, egzistuodama absoliučios išminties ir amžinatvės sąlygomis, gyva esybė visada yra Aukščiausiojo Viešpaties valdžioje. Tačiau tie, kurie nežino tiesos, kuria įvairias spekuliatyvias teorijas apie tikrąją gyvos būtybės padėtį. Vis dėlto visos filosofijos mokyklos pripažįsta, kad gyva būtybė yra amžina, o ją gaubiantis kūnas, sudarytas iš penkių materijos pradmenų, – netvarus ir laikinas. Paklusdama *karmos* dėsniui amžina gyva esybė keliauja iš vieno materialaus kūno į kitą, o materialus kūnas iš prigimties yra neamžinas. Todėl kai siela iškeliauja į kitą kūną ar kai tam tikroje savo raidos stadijoje materialus kūnas suyra, mums nėra dėl ko sielvartauti. Kai kurie žmonės tiki, jog ištrūkusi iš materialios nelaisvės dvasinė siela susilieja su Aukščiausiąja Dvasia, o kiti neigia dvasios ar sielos egzistavimą ir tiki egzistuojant tik apčiuopiamą materiją. Kasdien matome, kaip materija iš vieno pavidalo transformuojasi į kitą, tačiau dėl to nesielvartaujame. Bet kuriuo iš minėtų atvejų dieviškosios energijos veikimas nesulaikomas; ne mūsų jėgoms jį nugalėti, todėl liūdėti nėra priežasčių.

45 TEKSTAS

तस्माज्जह्यङ्ग वैक्लव्यमज्ञानकृतमात्मनः ।
कथं त्वनाथाः कृपणा वर्तेरंस्ते च मां विना ॥४५॥

tasmāj jahy aṅga vaiklavyam ajñāna-kṛtam ātmanaḥ
kathaṁ tv anāthāḥ kṛpaṇā varteraṁs te ca māṁ vinā

tasmāt – todėl; *jahi* – palik; *aṅga* – o valdove; *vaiklavyam* – nevilties; *ajñāna* – neišmanymo; *kṛtam* – dėl; *ātmanaḥ* – savojo „aš“; *katham* – kaip; *tu* – bet; *anāthāḥ* – bejėgės; *kṛpaṇāḥ* – nelaimingos būtybės; *varteran* – išgyvens; *te* – jie; *ca* – taip pat; *mām* – manęs; *vinā* – be.

Todėl nurimk, nes nerimauji tik todėl, kad nesuvoki savojo „aš“. Dabar tu galvoji apie tai, kaip išgyvens be tavęs tos visų apleistos bejėgės būtybės.

Komentaras: Per savo neišmanymą mes kartais galvojame, kad mūsų artimieji bei giminės yra bejėgiai ir priklauso nuo mūsų. Aukščiausiojo Viešpaties valia kiekviena gyva būtybe yra pasirūpinama pagal tai, ko ji nusipelnė šiame pasaulyje. Viešpats garsėja kaip *bhūta-bhṛt* – visų gyvų būtybių globėjas. Žmogus turi tiesiog vykdyti savo pareigas, nes niekas, išskyrus

Aukščiausiąjį Viešpatį, negali mūsų apsaugoti. Išsamiau šią mintį paaiškina kitas posmas.

46 TEKSTAS

कालकर्मगुणाधीनो देहोऽयं पाञ्चभौतिकः ।
कथमन्यांस्तु गोपायेत्सर्पग्रस्तो यथा परम् ॥४६॥

kāla-karma-guṇādhīno deho 'yaṁ pāñca-bhautikaḥ
katham anyāṁs tu gopāyet sarpa-grasto yathā param

kāla – amžino laiko; *karma* – veikimo; *guṇa* – gamtos *guṇų*; *adhīnaḥ* – valdomas; *dehaḥ* – materialus kūnas ir protas; *ayam* – šis; *pāñca-bhautikaḥ* – sudarytas iš penkių pradmenų; *katham* – kaip; *anyān* – kitus; *tu* – tad; *gopāyet* – saugo; *sarpa-grastaḥ* – įgeltas gyvatės; *yathā* – kaip; *param* – kitus.

Mūsų grubų materialų kūną, sudarytą iš penkių pradmenų, valdo amžinas laikas [kāla], veikla [karma] ir materialios gamtos jėgos [guṇos]. Tad kaip jis apsaugos kitus, jei pats yra gyvatės nasruose?

Komentaras: Pasaulyje plintantys judėjimai, kurie kovoja dėl laisvės propaguodami pokyčius politikoje, ekonomikoje, socialiniame ir kultūriniame gyvenime, neduos jokios naudos, nes viską už juos kuria aukščiausioji valia. Sąlygota gyva būtybė visiškai priklauso nuo materialios gamtos, kurią reprezentuoja amžinasis laikas ir įvairių gamtos jėgų diktuojama veikla. Egzistuoja trys materialios gamtos jėgos: dorybė, aistra ir neišmanymas. Kol žmogus nepakyla iki dorybės, jis negali suvokti tikrosios dalykų esmės. Tas, kurį valdo aistra ir neišmanymas, nepajėgus suprasti, kas yra kas, todėl negali nukreipti savo veiksmų teisinga linkme. Šitai iš dalies įmanoma tik pasiekus dorybės lygmenį. Dauguma žmonių yra apimti aistros bei neišmanymo, todėl jų planai ir projektai vargu ar gali duoti kam naudos. Virš gamtos jėgų viešpatauja amžinasis laikas – *kāla*, taip vadinamas dėl to, kad tai jis formuoja nuolat besikeičiantį materialaus pasaulio veidą. Net jeigu mums pavyksta įgyvendinti kokį sumanymą, duodantį tam tikrą laikiną efektą, laikas pasirūpins, kad ir jo ilgainiui neliktų. Vienintelė išeitis – išsivaduoti iš amžinojo laiko, *kālos*, kuris lyginamas su kobra (*kāla-sarpa*). Kobros įkandimas mirtinas. Kam įgėlė kobra, to niekas nebeišgelbės. Geriausias būdas išsigelbėti nuo *kālos*, nuo gamtos jėgų, kurių veikimas yra neatsiejamai susijęs su laiko kobra, – praktikuoti *bhakti-yogą*, reko-

menduojamą „Bhagavad-gītoje“ (14.26). Tobuliausia filantropinės veiklos forma – propaguoti viso pasaulio žmonėms *bhakti-yogą*, nes tik šitaip žmonija ištrūks iš *māyos* valdžios, t.y. iš materialios gamtos, kuri, kaip minėta, turi *kālos, karmos* ir *guṇų* pavidalą. Tai nedviprasmiškai patvirtina „Bhagavad-gītā“ (14.26).

47 TEKSTAS

अहस्तानि सहस्तानामपदानि चतुष्पदाम् ।
फल्गूनि तत्र महतां जीवो जीवस्य जीवनम् ॥४७॥

ahastāni sahastānām apadāni catuṣ-padām
phalgūni tatra mahatāṁ jīvo jīvasya jīvanam

ahastāni – neturintys rankų; *sa-hastānām* – tų, kurie jas turi; *apadāni* – neturintys kojų; *catuḥ-padām* – turinčių keturias kojas; *phalgūni* – silpnieji; *tatra* – čia; *mahatām* – galingųjų; *jīvaḥ* – gyva būtybė; *jīvasya* – gyvos būtybės; *jīvanam* – maistas.

Neturintieji rankų yra grobis tų, kurie jas turi; neturintieji kojų – keturkojų grobis. Silpnieji yra stipriųjų maistas, nes gyvos būtybės minta vienos kitomis – toks visuotinis dėsnis.

Komentaras: Visuotinis kovos dėl būvio dėsnis egzistuoja aukščiausiąja valia, ir niekas, kad ir kaip stengtųsi, negali jo apeiti. Gyvos būtybės, prieš Aukščiausiosios Būtybės valią atėjusios į materialų pasaulį, yra aukščiausiosios galios (*māyos-śakti* – Viešpaties įgalioto atstovo) valdžioje, ir šios *daivī māyos* uždavinys – pasirūpinti, kad sąlygotos sielos patirtų trejopas kančias, kurių viena aprašyta šiame posme: *silpnieji yra stipriųjų maistas.* Silpnesnysis nepajėgus apsiginti nuo stipresniojo. Viešpaties valia gyvos būtybės suskirstytos į silpnąsias, stipresniąsias ir stipriausiąsias. Ir beprasmiška sielvartauti dėl to, kad tigras ėda silpnesnius gyvūnus (tarp jų ir žmones), nes toks yra Aukščiausiojo Viešpaties įstatymas. Nors šis įstatymas teigia, kad žmogus maitinasi kitomis gyvomis būtybėmis, egzistuoja ir sveiko proto įstatymas: žmogus turi paklusti šventraščių nurodymams. Gyvūnai to negali. Žmogaus paskirtis – pažinti save, todėl jam nedera valgyti Viešpačiui nepaaukoto maisto. Viešpats priima iš Savo bhakto valgius, pagamintus iš daržovių, vaisių, žalumynų bei grūdų. Viešpačiui galima

aukoti vaisius, žalumynus ir pieną, išradingai juos derinant, o po to, kai Viešpats paragauja aukoto maisto, bhaktas valgo *prasādą*, kuris pamažu palengvina kančias, kurias sukelia kova dėl būvio. Šitai patvirtinama „Bhagavad-gītoje“ (9.26). Net ir tie, kurie linkę valgyti gyvūnus, laikydamiesi tam tikrų religinių ritualų taip pat gali aukoti savo maistą – žinoma, ne Pačiam Viešpačiui, o kuriam nors iš Jo atstovų (pusdievių). Šventraščių nurodymų tikslas – ne skatinti mėsos valgymą, o reguliatyviais principais jį apriboti.

Viena gyva būtybė yra kitos, stipresnės, gyvos būtybės maistas. Šiaip ar taip, nerimauti dėl pragyvenimo nėra pagrindo – aplink apstu gyvų būtybių, ir visoms pakanka maisto. Nārada pataria Mahārājai Yudhiṣṭhirai nesijaudinti dėl to, kad jo dėdės pritruks maisto: jie gali gyventi aukodami Aukščiausiajam Viešpačiui girioje augančius augalus ir, valgydami *prasādą*, žengti išsivadavimo keliu.

Tai, kad stipresnė gyva būtybė išnaudoja silpnesniąją – natūralus egzistencijos dėsnis. Kėsinimasis į silpnesniųjų gyvybę – būdingas reiškinys tarp įvairių gyvų būtybių. Materialios būties sąlygomis jokios dirbtinės priemonės neužkirs kelio šiai tendencijai. Šitai įmanoma tik nubudinus dvasinę žmogaus sąmonę, o tam reikia laikytis dvasinių nurodymų. Dvasinio gyvenimo normos draudžia žmogui žudyti silpnesnius gyvūnus ir tuo pačiu moko visus taikaus sambūvio. Bet jeigu žmogus nesilaiko taikaus sambūvio su gyvūnais principo, kaip jis gali tikėtis taikos žmonių visuomenėje? Todėl akli visuomenės lyderiai turi pažinti Aukščiausiąją Būtybę ir Žemėje kurti Dievo karalystę. Nepažadinus pasaulio žmonėse Dievo sąmonės, atkurti Dievo karalystę, Rāma-rājyą, neįmanoma.

48 TEKSTAS

तदिदं भगवान् राजन्नेक आत्मात्मनां स्वदृक् ।
अन्तरोऽनन्तरो भाति पश्य तं माययोरुधा ॥४८॥

tad idaṁ bhagavān rājann eka ātmātmanāṁ sva-dṛk
antaro 'nantaro bhāti paśya taṁ māyayorudhā

tat – todėl; *idam* – ši apraiška; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *rājan* – o valdove; *ekaḥ* – vienintelis; *ātmā* – Supersiela; *ātmanām* – Savo energijomis; *sva-dṛk* – kokybiškai Jam tapačiomis; *antaraḥ* – išorėje; *anantaraḥ* – viduje ir Pats; *bhāti* – taip apsireiškia; *paśya* – pažvelk; *tam* – tik į Jį; *māyayā* – apreikšdamas įvairias energijas; *urudhā* – rodos, tapo daugeliu.

Todėl, o valdove, atsigręžk į Aukščiausiąjį Viešpatį, kuris yra vienas vienintelis. Jis apsireiškia įvairiausiomis energijomis ir yra tiek viduje, tiek ir išorėje.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats, Dievo Asmuo, yra vienas ir vienintelis, tačiau apsireiškia įvairiomis energijomis, nes Jis yra iš prigimties palaimingas. Gyvos būtybės irgi kyla iš Jo paribio energijos ir sudaro su Viešpačiu kokybinę vienovę. Nesuskaičiuojama daugybė gyvų būtybių egzistuoja tiek Viešpaties vidinėje bei išorinėje energijose, tiek anapus jų. Kadangi dvasinis pasaulis yra Viešpaties vidinės energijos apraiška, gyvos esybės, egzistuojančios vidinėje energijoje, nepatiria teršiamo išorinės energijos poveikio ir yra kokybiškai tapačios Viešpačiui. Ir vis dėlto nors kokybės prasme gyva būtybė sudaro su Viešpačiu vienovę, dėl teršiamo materialaus pasaulio poveikio jos ypatybės tampa iškreiptos ir verčia ją patirti vadinamąją laimę bei kančias. Tie išgyvenimai yra efemeriški ir dvasinės sielos neveikia. Efemeriškos laimės bei kančios pojūtis kyla dėl to, kad gyva būtybė užmiršta, jog savo ypatybėmis yra tapati Viešpačiui. Tačiau Viešpats nuolatos vidujai ir išoriškai veikia gyvą būtybę, padėdamas jai pasitaisyti. Kaip lokalizuota Paramātmā Jis moko išminties trokštančią gyvą būtybę iš vidaus, o iš išorės Jis veikia įsikūnijęs kaip dvasinis mokytojas ir apreikšti šventraščiai. Todėl mes turime atsigręžti į Viešpatį. Nevalia pasiduoti vadinamosios laimės ar nelaimės pojūčiams, – reikia stengtis padėti Viešpačiui, kai Jis veikia iš išorės, norėdamas ištaisyti puolusias sielas. Tapti dvasiniu mokytoju ir bendradarbiauti su Viešpačiu galima tik Viešpačiui paliepus. Nevalia skelbtis dvasiniu mokytoju dėl asmeninės arba materialios naudos ar naudotis šia padėtimi pasipelnymo tikslais, paverčiant ją gerai apmokamu verslu ar profesija. Tikri dvasiniai mokytojai, atsigręžę į Aukščiausiąjį Viešpatį ir norintys su Juo bendradarbiauti, iš tikrųjų sudaro kokybinę vienovę su Viešpačiu. O mokytojai, kurie paskendę užmarštyje, iškreiptai atspindi šios misijos esmę. Todėl Nārada pataria Mahārājai Yudhiṣṭhirai nesijaudinti dėl vadinamosios laimės bei kančių, o visą dėmesį sutelkti į Viešpatį ir vykdyti misiją, dėl kurios Viešpats nužengė. Tai esanti svarbiausia jo, Yudhiṣṭhiros, pareiga.

49 TEKSTAS

सोऽयमद्य महाराज भगवान् भूतभावनः ।
कालरूपोऽवतीर्णोऽस्यामभावाय सुरद्विषाम् ॥४९॥

so 'yam adya mahārāja bhagavān bhūta-bhāvanaḥ
kāla-rūpo 'vatīrṇo 'syām abhāvāya sura-dviṣām

saḥ – tas Aukščiausiasis Viešpats; *ayam* – Viešpats Śrī Kṛṣṇa; *adya* – dabar; *mahārāja* – o valdove; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *bhūta-bhāvanaḥ* – visos kūrinijos kūrėjas arba tėvas; *kāla-rūpaḥ* – visa ryjančio laiko pavidalu; *avatīrṇaḥ* – nužengė; *asyām* – į šį pasaulį; *abhāvāya* – kad sunaikintų; *sura-dviṣām* – kas priešinasi Viešpaties valiai.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viešpats Śrī Kṛṣṇa dabar nužengė Žemėn visa ryjančio laiko pavidalu [kāla-rūpa], kad sunaikintų piktavalius.

Komentaras: Žmonės skiriami į dvi grupes: piktavalius ir paklusniuosius. Kadangi Aukščiausiasis Viešpats tėra vienas ir Jis – visų gyvų būtybių tėvas, piktavalės gyvos būtybės taip pat yra Jo vaikai, tik jos vadinamos *asuromis.* O paklusnios aukščiausiajam tėvui gyvos būtybės vadinamos *devatomis* – pusdieviais, nes jų sąmonės nėra apnuodijusi materiali samprata. *Asuros* neigia Viešpaties egzistavimą. Jie griežia dantį ne tik ant Viešpaties, bet ir ant kitų gyvų būtybių. Viešpats periodiškai išvaduoja pasaulį nuo *asurų* viešpatavimo, sunaikindamas juos ir atiduodamas valdžią į tokių *devatų* kaip Pāṇḍavos rankas. Pažymėtini posmo žodžiai, kalbantys apie tai, jog Viešpats įgijo *kālos* pavidalą. Viešpats – tai transcendentinis, amžinas, išminties bei palaimos kupinas pavidalas, nekeliantis niekam grėsmės. Bhaktams Jis apsireiškia Savo tikruoju pavidalu, o tiems, kurie nėra bhaktai, – kaip *kāla-rūpa*, priežastinis pavidalas. Šis priežastinis Viešpaties pavidalas *asuroms* labai ne prie širdies, ir norėdami įtikinti save, kad Viešpats jų nesunaikins, jie įsivaizduoja, jog Viešpats pavidalo neturi.

50 TEKSTAS

निष्पादितं देवकृत्यमवशेषं प्रतीक्षते ।
तावद्यूयमवेक्षध्वं भवेद्यावदिहेश्वरः ॥५०॥

niṣpāditaṁ deva-kṛtyam avaśeṣaṁ pratīkṣate
tāvad yūyam avekṣadhvaṁ bhaved yāvad iheśvaraḥ

niṣpāditam – atliko; *deva-kṛtyam* – ką reikėjo padaryti pusdievių labui; *avaśeṣam* – kitų; *pratīkṣate* – laukia; *tāvat* – lig šiol; *yūyam* – visi jūs, Pāṇ-

ḍavos; *avekṣadhvam* – stebėkite ir laukite; *bhavet* – tegul; *yāvat* – kol; *iha* – šiame pasaulyje; *īśvaraḥ* – Aukščiausiasis Viešpats.

Viešpats jau padarė viską, kad pagelbėtų pusdieviams, ir dabar atėjo likusiųjų eilė. O jūs, Pāṇḍavos, palūkėkite, kol Viešpats dar čia, Žemėje.

Komentaras: Viešpats nužengia iš Savo buveinės, aukščiausiosios dvasinio dangaus planetos (Kṛṣṇalokos), padėti pusdieviams, atsakingiems už materialaus pasaulio tvarką, kai jiems neduoda ramybės *asuros*, griežiantys dantį ne tik ant Viešpaties, bet ir ant Jo bhaktų. Kaip jau sakyta, sąlygotos gyvos būtybės sueina į sąlytį su materija savo noru, apimtos troškimo valdyti materialaus pasaulio išteklius ir dėtis aplinkinio pasaulio viešpačiais. Visi stengiasi imituoti Dievą. Tarp tariamų dievų nuolat vyksta nuožmi kova, kurios dalyviai paprastai vadinami *asuromis*. Kai pasaulį užtvindo *asuros*, Viešpaties bhaktams jis virsta tikru pragaru. Ir žmonės, kurių didžiuma iš prigimties linkę prie Dievo, bei tyri Viešpaties bhaktai, tarp jų ir aukštesniųjų planetų pusdieviai, nebegalėdami pakęsti didėjančio *asurų* įsigalėjimo ima melsti Viešpatį pagalbos. Tada Viešpats, norėdamas ištaisyti padėtį degradavusioje žmonių visuomenėje, o kartais ir gyvūnijos pasaulyje, nužengia iš Savo buveinės Pats arba siunčia kurį iš Savo bhaktų. Degradacija pasireiškia ne tik tarp žmonių, bet ir tarp gyvulių, paukščių ir kitų gyvų būtybių – taip pat ir tarp aukštesniųjų planetų pusdievių. Susidoroti su *asuromis* Kaṁsa, Jarāsandha bei Śiśupāla Viešpats Śrī Kṛṣṇa nužengė Pats, ir kol valdžioje buvo Mahārāja Yudhiṣṭhira, Jis beveik visus juos nušlavė nuo žemės paviršiaus. Dabar Jis laukė Savo dinastijos, Yadu-vaṁšos, žūties. Visi šios giminės nariai nužengė Žemėn Jo valia, ir Viešpats norėjo, kad jie sugrįžtų į amžiną Jo buveinę pirm Jo. Nārada, kaip ir Vidura, nutylėjo apie neišvengiamai artėjančią Yadu dinastijos žūtį, tačiau siūlydamas valdovui ir jo broliams palūkėti, kol Viešpats paliks šį pasaulį, tarsi užsiminė, jog tai įvyks.

51 TEKSTAS

धृतराष्ट्रः सह भ्रात्रा गान्धार्या च स्वभार्यया ।
दक्षिणेन हिमवत ऋषीणामाश्रमं गतः ॥५१॥

dhṛtarāṣṭraḥ saha bhrātrā gāndhāryā ca sva-bhāryayā
dakṣiṇena himavata ṛṣīṇām āśramaṁ gataḥ

dhṛtarāṣṭraḥ – Dhṛtarāṣṭra; *saha* – drauge su; *bhrātrā* – savo broliu Vidura; *gāndhāryā* – Gāndhāre; *ca* – ir; *sva-bhāryayā* – savo žmona; *dakṣiṇena* – į pietų pusę; *himavataḥ* – Himalajų; *ṛṣīṇām – ṛṣių*; *āśramam* – prieglobstį; *gataḥ* – išėjo.

O valdove, tavo dėdė Dhṛtarāṣṭra, jo brolis Vidura ir žmona Gāndhārī patraukė link pietinių Himalajų šlaitų, kur glaudžiasi didieji išminčiai.

Komentaras: Norėdamas paguosti sielvarto prislėgtą Mahārājį Yudhiṣṭhirą, Nārada iš pradžių dėstė jam filosofijos tiesas, o po to kalbėjo apie tai, ką darys išėjęs iš namų jo dėdė. Nārada regėjo ateitį, ir štai ką jis papasakojo.

52 TEKSTAS

स्रोतोभिः सप्तभिर्या वै स्वर्धुनी सप्तधा व्यधात् ।
सप्तानां प्रीतये नाना सप्तस्रोतः प्रचक्षते ॥५२॥

srotobhiḥ saptabhir yā vai svardhunī saptadhā vyadhāt
saptānāṁ prītaye nānā sapta-srotaḥ pracakṣate

srotobhiḥ – srovių; *saptabhiḥ* – septynių; *yā* – upė; *vai* – tikrai; *svardhunī* – šventoji Ganga; *saptadhā* – septynios atšakos; *vyadhāt* – sukurtos; *saptānām* – septynių; *prītaye* – patenkinimui; *nānā* – skirtingų; *sapta-srotaḥ* – septyni šaltiniai; *pracakṣate* – vadinama.

Vieta, kur jie sustojo, vadinasi Saptasrota [„padalinta į septynias dalis“], nes čia šventosios Gangos vandenys septynių didžiųjų ṛṣių garbei buvo padalinti į septynias atšakas.

53 TEKSTAS

स्नात्वानुसवनं तस्मिन् हुत्वा चाग्नीन् यथाविधि ।
अब्भक्ष उपशान्तात्मा स आस्ते विगतैषणः ॥५३॥

snātvānusavanaṁ tasmin hutvā cāgnīn yathā-vidhi
ab-bhakṣa upaśāntātmā sa āste vigataiṣaṇaḥ

snātvā – maudydamasis; *anusavanam* – reguliariai, triskart (rytą, vidurdienį ir vakare); *tasmin* – Gangoje, išsišakojusioje į septynias atšakas; *hutvā* – atlikdamas Agni-hotros aukojimą; *ca* – taip pat; *agnīn* – ugnyje; *yathā-vidhi* – griežtai laikydamasis šventraščių nurodymų; *ap-bhakṣaḥ* – badaudamas ir gerdamas tik vandenį; *upaśānta* – visiškai suvaldęs; *ātmā* – jusles ir protą, šiurkščiąją ir subtiliąją energijas; *saḥ* – Dhṛtarāṣṭra; *āste* – bus; *vigata* – atsikratęs; *eṣaṇaḥ* – minčių apie šeimos gerovę.

Čia, Saptasrotos pakrantėje, Dhṛtarāṣṭra atsidėjo aṣṭāṅga-yogai. Triskart per dieną – rytą, vidurdienį ir vakare – jis maudosi, atnašauja ugnį (Agni-hotrą) ir gyvena vien vandeniu. Šitai padeda suvaldyti protą bei jusles ir atsikratyti minčių apie šeimą.

Komentaras: Yogos sistema – tai mechaninis metodas juslėms bei protui suvaldyti, nukreipiant juos nuo materijos prie dvasios. *Yogos* praktika prasideda tam tikrais fiziniais pratimais, meditacija, dvasiniais apmąstymais, kūnu cirkuliuojančių oro srovių suvaldymu, kas leidžia palengva panirti į transą ir savo akimis išvysti Absoliutų Asmenį, Paramātmą. Šis mechaninis metodas, pakylėjantis praktikuojantįjį į dvasinį lygmenį, reikalauja laikytis tam tikrų reguliatyvių principų: triskart per dieną maudytis, kiek galima daugiau pasninkauti, sėdėti tam tikra poza sutelkus protą į dvasinius dalykus ir t.t. Taip palaipsniui atsikratoma *viṣayos*, materialių siekių. Charakteringas materialios būties bruožas – materialūs siekiai, kurie yra niekas kita kaip iliuzija. Namai, gimtinė, šeima, visuomenė, vaikai, nuosavybė ir verslas – tai tik keletas dvasios, *ātmos*, materialių apvalkalų, ir *yogos* sistema padeda šios iliuzijos atsikratyti, palaipsniui atsigręžiant į Absoliutų Asmenį, Paramātmą. Bendravimas su materialistais ir materialus mokslas nuteikia mus visas mintis sutelkti į laikinus dalykus, o *yoga* – tai metodas, padedantis juos visiškai užmiršti. Šiuolaikiniai pseudojogai ir *yogos* sistemos turi atsargoje minimalų kiekį magijos triukų. Toks akių dūmimas traukia neišmanėlius – *yoga* jiems dažnai tėra pigiausias fizinio kūno gydymo metodas. Tačiau iš tikrųjų *yogos* sistema – tai metodas, mokantis pamiršti visą patirtį, kurią žmogus sukaupia kovodamas dėl būvio. Dhṛtarāṣṭra visą gyvenimą rūpinosi tik tuo, kaip pagerinti šeimos gyvenimą. Jis stengėsi sudaryti kuo geresnes sąlygas savo sūnums ir pasiglemžė tai, kas priklausė Pāṇḍavoms. Tai įprasti užkietėjusio materialisto rūpesčiai – materialisto, kuris nieko neišmano apie dvasios jėgą. Jis nesupranta, kad tokia veikla – tai kelias, vedantis tiesiai į pragarą. Savo jaunesniojo brolio Viduros malone Dhṛtarāṣṭra praregėjo ir suvokė visų savo siekių iliuziškumą;

nušvitusia sąmone jis paliko namus ir stojo į savęs pažinimo kelią. Šiame posme Śrī Nāradadeva pranašauja, kokių dvasinių aukštumų Dhṛtarāṣṭra pasieks nusišalinęs į dangiškosios Gangos vandenų pašventintą vietą. Gerti tik vandenį, nevalgant jokio kieto maisto, – tai pasninkauti. Toks pasninkas – būtina priemonė siekiant dvasinio pažinimo. Neišmanėlis nori tapti *yogu* nesilaikydamas reguliatyvių principų. Bet tas, kuris nevaldo net savo liežuvio, vargu ar gali būti *yogas. Yogas* ir *bhogis* – dvi priešingos sąvokos. *Bhogis*, t.y. linksmybių ieškotojas, kuris tik valgo ir geria, negali būti *yogas*, nes *yogui* nevalia be saiko valgyti ir gerti. Atkreiptinas dėmesys į tai, kaip Dhṛtarāṣṭra pradėjo praktikuoti *yogą*. Jis pasitraukė į dvasinei praktikai palankią vietą ir, gyvendamas tik vandeniu, pasinėrė į mintis apie Viešpatį Hari, Dievo Asmenį.

54 TEKSTAS

जितासनो जितश्वासः प्रत्याहृतषडिन्द्रियः ।
हरिभावनया ध्वस्तरजःसत्त्वतमोमलः ॥५४॥

jitāsano jita-śvāsaḥ pratyāhṛta-ṣaḍ-indriyaḥ
hari-bhāvanayā dhvasta- rajaḥ-sattva-tamo-malaḥ

jita-āsanaḥ – kas išmoko sėdėjimo pozų; *jita-śvāsaḥ* – kas suvaldė kvėpavimą; *pratyāhṛta* – atitraukęs; *ṣaṭ* – šešias; *indriyaḥ* – jusles; *hari* – į Absoliutų Dievo Asmenį; *bhāvanayā* – paniręs; *dhvasta* – nugalėjęs; *rajaḥ* – aistros; *sattva* – dorybės; *tamaḥ* – neišmanymo; *malaḥ* – nešvarybes.

Kas išmoko sėdėjimo pozų [yogos āsanų] ir suvaldė kvėpavimą, tas gali nukreipti jusles į Absoliutų Dievo Asmenį ir tokiu būdu atsispirti teršiamam materialios gamtos jėgų – dorybės, aistros bei neišmanymo – poveikiui.

Komentaras: Āsana, prāṇāyāma, pratyāhāra, dhyāna, dhāraṇā ir t.t. – pirmosios *yogos* pakopos. Mahārāja Dhṛtarāṣṭra jas sėkmingai įveikė, nes įsikūrė šventoje vietoje ir sutelkė visas mintis į vienintelį objektą – Aukščiausiąjį Dievo Asmenį Hari. Tokiu būdu visos jo juslės tarnavo Viešpačiui. Šis metodas padeda bhaktui labai greitai išsivaduoti iš teršiamo trijų materialių gamtos *guṇų* poveikio. Net aukščiausioji *guṇa*, materiali dorybės *guṇa*, yra nelaisvės materialiame pasaulyje priežastis, o ką jau kalbėti

apie aistros bei neišmanymo *guṇas*. Aistra ir neišmanymas skatina materialius polinkius: kursto materialių malonumų troškimą ir aistrą valdžiai bei pinigams. Bet ir tas, kuris nugalėjo šiuos du protavimo būdus ir pakilo iki dorybės lygmens, kuriame būdinga išmintis ir dora, dar negali valdyti savo juslių: akių, liežuvio, nosies, ausų ir lytėjimo organų. Tačiau, kaip jau minėta, tas, kuris nusilenkia prie Viešpaties Hari lotoso pėdų, gali ištrūkti iš materialios gamtos *guṇų* įtakos ir nesujaudinamas tarnauti Viešpačiui. Taigi *bhakti-yogos* metodas tiesiogiai įtraukia visas jusles į meilės tarnystę Viešpačiui ir nepalieka žmogui galimybės užsiimti materialia veikla. Priemonės, padedančios atitraukti jusles nuo materialių objektų ir nukreipti jas į transcendentinę meilės tarnystę Viešpačiui, vadinamos *pratyāhāra*, o metodas, kuris galų gale leidžia patirti *samādhi* (būseną, kai visa esybe norima patenkinti Aukščiausiąjį Viešpatį Hari) – *dhyāna*.

55 TEKSTAS

विज्ञानात्मनि संयोज्य क्षेत्रज्ञे प्रविलाप्य तम् ।
ब्रह्मण्यात्मानमाधारे घटाम्बरमिवाम्बरे ॥५५॥

vijñānātmani saṁyojya kṣetrajñe pravilāpya tam
brahmaṇy ātmānam ādhāre ghaṭāmbaram ivāmbare

vijñāna – išgrynintąjį „aš“; *ātmani* – į intelektą; *saṁyojya* – sutelkęs; *kṣetrajñe* – į gyvą būtybę; *pravilāpya* – panardindamas; *tam* – jį; *brahmaṇi* – į Aukščiausiąjį; *ātmānam* – tyrą gyvą esybę; *ādhāre* – į šaltinį; *ghaṭa-ambaram* – ribotas dangus; *iva* – kaip; *ambare* – į aukščiausią dangų.

Dhṛtarāṣṭra panardins savo grynąjį „aš“ į intelektą ir tada, suvokęs savo, kaip gyvos esybės, kokybinę vienovę su Aukščiausiuoju Brahmanu, susilies su Aukščiausiąja Būtybe. Ištrūkęs iš ribotos dangaus sferos jis keliaus į dvasinį dangų.

Komentaras: Panorusi viešpatauti materialiame pasaulyje, vengdama veikti išvien su Aukščiausiuoju Viešpačiu, gyva būtybė sueina į sąlytį su visumine materialaus pasaulio energija, *mahat-tattva*, kurios paveikta pradeda klaidingai tapatinti save su materialiu pasauliu, intelektu, protu bei juslėmis, o tai užgožia jos grynąją dvasinę esmę. Kai gyva esybė eidama savęs suvokimo keliu perpranta savo grynąjį „aš“, *yogos* priemonėmis ji turi susigrą-

žinti savo tikrąją esmę, vėl panardindama penkis šiurkščiuosius ir du subtiliuosius pradus (protą bei intelektą) į *mahat-tattvą*. Tokiu būdu ištrūkusi iš *mahat-tattvos* nelaisvės ji turi įsilieti į Supersielos būtį. Kitaip sakant, ji turi suvokti, kad kokybiškai nesiskiria nuo Supersielos, ir jos grynajai esmei susijungus su intelektu ji pakyla virš materialaus dangaus ir atsideda transcendentinei meilės tarnystei. Tai aukščiausia dvasinio „aš“ suvokimo pakopa, ir Viduros bei Viešpaties malone Dhṛtarāṣṭrai pavyko ją pasiekti. Viešpats dovanojo jam Savo malonę, suteikdamas galimybę bendrauti su Vidura; kai Dhṛtarāṣṭra pradėjo vykdyti Viduros nurodymus, Viešpats padėjo jam pasiekti aukščiausią tobulumo pakopą.

Tyras Viešpaties bhaktas negyvena materialaus dangaus planetose ir nejaučia sąlyčio su materijos pradais. Tariamai materialus jo kūnas neegzistuoja, nes jį persmelkia dvasinė Viešpaties valios, nesiskiriančios nuo jo valios, srovė, ir todėl visuminės *mahat-tattvos* energijos teršiamas poveikis jam neturi jokios galios. Jis egzistuoja dvasiniame danguje, kurį pasiekė per dvasinę tarnystę, pakilęs virš septynių materialių dangalų. Šie dangalai gaubia sąlygotas sielas, o laisvos sielos egzistuoja pakilusios virš jų.

56 TEKSTAS

ध्वस्तमायागुणोदर्को निरुद्धकरणाशयः ।
निवर्तिताखिलाहार आस्ते स्थाणुरिवाचलः ।
तस्यान्तरायो मैवाभूः सन्न्यस्ताखिलकर्मणः ॥५६॥

dhvasta-māyā-guṇodarko niruddha-karaṇāśayaḥ
nivartitākhilāhāra āste sthāṇur ivācalaḥ
tasyāntarāyo maivābhūḥ sannyastākhila-karmaṇaḥ

dhvasta – sunaikinti; *māyā-guṇa* – materialios gamtos *guṇų*; *udarkaḥ* – atoveikiai; *niruddha* – sulaikyti; *karaṇa-āśayaḥ* – juslių ir proto; *nivartita* – sustabdė; *akhila* – visą; *āhāraḥ* – juslių peną; *āste* – sėdi; *sthāṇuḥ* – nejudėdamas; *iva* – kaip; *acalaḥ* – tvirtas; *tasya* – jo; *antarāyaḥ* – kliūtys; *mā eva* – taip niekada; *abhūḥ* – būti; *sannyasta* – atsižadėjęs; *akhila* – visų; *karmaṇaḥ* – materialių pareigų.

Jis sustabdys juslinę veiklą, net ir išorinę, ir taps atsparus juslių sąveikai, kurią skatina materialios gamtos jėgos. Atsižadėjęs visų materialių

pareigų, jis taps tvirtas ir nepaveikiamas. Netrukdykite jam jo pasirinktame kelyje.

Komentaras: Praktikuodamas *yogą* Dhṛtarāṣṭra pasiekė pakopą, kai išnyksta visos materialios veiklos pasekmės. Materialios gamtos *guṇos* įtraukia savo auką į nepaliaujamą troškimų mėgautis materija srautą, tačiau *yogos* priemonėmis gyva esybė gali išsigelbėti. Kiekvienas jutimo organas be atilsio ieško sau peno; jų siunčiami impulsai iš visų pusių atakuoja sąlygotą sielą, ir ši nepajėgia kryptingai susitelkti į jokią veiklą. Nārada patarė Mahārājai Yudhiṣṭhirai netrikdyti dėdės ir nemėginti grąžinti jo namo. Jo jau nebetraukė materija. Kiekviena materialios gamtos *guṇa* turi savo veiklos sritį, tačiau virš jų viešpatauja dvasinė, absoliuti, *guṇa*. *Nirguṇa* reiškia „be atoveikių“. Dvasinė *guṇa* tapati tam, kas iš jos kyla, todėl, norint pabrėžti dvasinės ypatybės priešybę materialiajai, ji vadinama *nirguṇa*. Visiškai atsikratęs materialios gamtos *guṇų* įtakos, žmogus įžengia į dvasinės veiklos sferą, ir jo veikla, valdoma dvasinių jėgų, vadinama dvasine tarnyste, *bhakti*. Taigi *bhakti* yra *nirguṇa*, ji pasiekiama tiesiogiai susilietus su Absoliutu.

57 TEKSTAS

स वा अद्यतनाद्राजन् परतः पञ्चमेऽहनि ।
कलेवरं हास्यति स्वं तच्च भस्मीभविष्यति ॥५७॥

sa vā adyatanād rājan parataḥ pañcame 'hani
kalevaraṁ hāsyati svaṁ tac ca bhasmī-bhaviṣyati

saḥ – jis; *vā* – ko gero; *adya* – šiandien; *tanāt* – nuo; *rājan* – o valdove; *parataḥ* – į priekį; *pañcame* – penktą; *ahani* – dieną; *kalevaram* – kūną; *hāsyati* – paliks; *svam* – savo; *tat* – tas; *ca* – taip pat; *bhasmī* – pelenais; *bhaviṣyati* – virs.

O valdove, ko gero nepraeis nė penkios dienos, kai jis paliks kūną ir tas virs pelenais.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo išsirengęs ieškoti dėdės, tačiau Nārados Munio pranašystė jį sulaikė, nes Dhṛtarāṣṭra paliks kūną pasitelkęs mistinę galią ir laidojimo apeigos jam nebus reikalingos. Nārada Munis nurodė, kad Dhṛtarāṣṭros kūnas virs pelenais. Mistinės jėgos įgalina pasiekti *yogos* tobulumą. Tobulumą pasiekęs *yogas* palieka kūną tada, kai pats to panori. Jis sukelia vidinę liepsną ir sudegus kūnui eina į norimą planetą.

58 TEKSTAS

दह्यमानेऽग्निभिर्देहे पत्युः पत्नी सहोटजे ।
बहिः स्थिता पतिं साध्वी तमग्निमनु वेक्ष्यति ॥५८॥

dahyamāne 'gnibhir dehe patyuḥ patnī sahoṭaje
bahiḥ sthitā patiṁ sādhvī tam agnim anu vekṣyati

dahyamāne – degant; *agnibhiḥ* – liepsnoje; *dehe* – kūnui; *patyuḥ* – vyro; *patnī* – žmona; *saha-uṭaje* – drauge su lūšnele, pastatyta iš nendrių; *bahiḥ* – išorėje; *sthitā* – buvusi; *patim* – pas vyrą; *sādhvī* – skaisti moteris; *tam* – į tą; *agnim* – ugnį; *anu vekṣyati* – įžengs, dėmesingai žvelgdama.

Iš šalies pamačiusi, kad vyrą ir nendrių trobelę apėmė mistinių galių sukelta liepsna, skaisčioji jo žmona sukaupusi mintis įžengs į ugnį.

Komentaras: Gāndhārī buvo skaisti moteris, ideali žmona ir ištikima vyro palydovė. Matydama, kaip mistinės *yogos* liepsnose drauge su nendrių lūšnele dega jos vyras, Gāndhārī puolė į nevilтį. Netekusi šimto sūnų, ji paliko namus ir išėjo į mišką, o dabar liepsnose žuvo jos mylimas vyras. Tai matant, ją skausmingai persmelkė vienatvės jausmas, ir ji įžengė į ugnį drauge su vyru pasitikti mirties. Ritualas, kurio metu skaisti moteris susidegina lauže, sukurtame jos vyro palaikams, vadinamas *satī*. Manoma, kad jį įvykdžiusi moteris pasiekia tobulumą. Ilgainiui *satī* ritualas virto pasibjaurėtinu nusikaltimu, nes jį imta atlikti prievarta, prieš našlių valią. Šiame degradacijos amžiuje nėra tokių skaisčių moterų, kurios kaip Gāndhārī bei kitos senovėje gyvenusios moterys galėtų atlikti *satī* ritualą. Skaisčiai moteriai (tokiai kokia buvo Gāndharī) išsiskyrimas su vyru skausmingesnis už laužo liepsnas. Tokia moteris *satī* ritualą gali atlikti savo noru, ir nusikalstama prievarta čia nereikalinga. Kai šis ritualas virto duokle tradicijai ir moterį imta jėga versti jį atlikti, tai jau buvo tikriausias nusikaltimas, todėl įstatymas jį uždraudė. Ši Nārados Munio pranašystė sulaikė Mahārāją Yudhiṣṭhirą nuo mėginimų ieškoti savo našlės tetos.

59 TEKSTAS

विदुरस्तु तदाश्चर्यं निशाम्य कुरुनन्दन ।
हर्षशोकयुतस्तस्माद्गन्ता तीर्थनिषेवकः ॥५९॥

viduras tu tad āścaryaṁ niśāmya kuru-nandana
harṣa-śoka-yutas tasmād gantā tīrtha-niṣevakaḥ

viduraḥ – Vidura; *tu* – o; *tat* – šį įvykį; *āścaryam* – nuostabų; *niśāmya* – matydamas; *kuru-nandana* – o Kuru sūnau; *harṣa* – džiaugsmo; *śoka* – sielvarto; *yutaḥ* – apimtas; *tasmāt* – iš ten; *gantā* – pasitrauks; *tīrtha* – į šventą vietą; *niṣevakaḥ* – atsigauti.

Tada Vidura, apimtas džiaugsmo, sumišusio su sielvartu, patrauks iš ten į šventas vietas.

Komentaras: Vidurą pribloškė tokia netikėta brolio mirtis. Dhṛtarāṣṭra, visą gyvenimą buvęs materialistu, paliko kūną kaip išsivadavęs *yogas*. Žinoma, tik Viduros dėka jo brolis pasiekė gyvenimo tikslą, ir Vidura dėl to labai džiaugėsi. Ir vis dėlto jis apgailestavo, kad nepavyko atversti brolio į tyrą bhaktą. Tai buvo neįmanoma dėl Dhṛtarāṣṭros priešiškumo Pāṇḍavoms – tyriems Viešpaties bhaktams. Nusidėti *vaiṣṇavos* lotoso pėdoms pavojingiau negu Paties Viešpaties lotoso pėdoms. Viešpats lengvai atleidžia už Jam padarytus įžeidimus, tačiau niekada neatleidžia tam, kuris nusižengia Jo bhakto pėdoms. Kilniaširdis Vidura buvo labai maloningas Dhṛtarāṣṭrai, kuris visą gyvenimą buvo užkietėjęs materialistas. Ir vis dėlto jo malonės vaisiai galų gale priklausė nuo Aukščiausiojo Viešpaties valios; todėl Dhṛtarāṣṭra tepasiekė išsivadavimo lygmenį. Dvasinę tarnystę pelno tik tas, kuris jau daug sykių buvo pasiekęs išsivadavimo pakopą. Be abejo, brolio ir jo žmonos mirtis Vidurai buvo skaudi, ir numalšinti šį skausmą galėjo tik kelionė po šventas vietas. Todėl Mahārāja Yudhiṣṭhira nebegalėjo sugrąžinti ir Viduros, kuris dabar buvo vienintelis gyvas jo dėdė.

60 TEKSTAS

इत्युक्त्वाथारुहत्स्वर्गं नारदः सहतुम्बुरुः ।
युधिष्ठिरो वचस्तस्य हृदि कृत्वाजहाच्छुचः ॥६०॥

ity uktvāthāruhat svargaṁ nāradaḥ saha-tumburuḥ
yudhiṣṭhiro vacas tasya hṛdi kṛtvājahāc chucaḥ

iti – taip; *uktvā* – kreipęsis; *atha* – po to; *āruhat* – pakilo; *svargam* – į kosmosą; *nāradaḥ* – didis išminčius Nārada; *saha* – su; *tumburuḥ* – savo sty-

giniu instrumentu; *yudhiṣṭhiraḥ* – Mahārāja Yudhiṣṭhira; *vacaḥ* – nurodymus; *tasya* – jo; *hṛdi kṛtvā* – laikydamas širdyje; *ajahāt* – atsikratė; *śucaḥ* – sielvarto.

Taip taręs, didis išminčius Nārada su savo vīṇa pakilo į kosminę erdvę. O Yudhiṣṭhira, įsidėjęs jo nurodymus giliai į širdį, nugalėjo savo sielvartą.

Komentaras: Śrī Nāradajī – „amžinasis kosmonautas“, Viešpaties malone apdovanotas dvasiniu kūnu. Jis nekliudomas keliauja kosmoso erdve, lankydamas tiek materialius, tiek dvasinius pasaulius. Akies mirksniu jis gali patekti į bet kurią iš planetų, plaukančių beribėje erdvėje. Mes jau pasakojome apie jo ankstesnįjį gyvenimą, kai jis buvo tarnaitės sūnus. Bendraudamas su tyrais bhaktais Nārada pasiekė iškilią „amžinojo kosmonauto“ padėtį ir įgijo galią keliauti kur tik panori. Taigi reikia pasimokyti iš Nārados Munio ir atsisakyti beprasmiškų pastangų nukeliauti į kitas planetas mechaniniais įtaisais. Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo dorybingas valdovas, todėl retsykiais Nārada Munis jam pasirodydavo. Tas, kuris nori išvysti Nāradą Munį, visų pirma turi tapti dorybingu žmogumi ir eiti Nārados pėdomis.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti tryliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Dhṛtarāṣṭra palieka namus“.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Viešpats Kṛṣṇa pasitraukia iš šio pasaulio

1 TEKSTAS

सूत उवाच
सम्प्रस्थिते द्वारकायां जिष्णौ बन्धुदिदृक्षया ।
ज्ञातुं च पुण्यश्लोकस्य कृष्णस्य च विचेष्टितम् ॥ १ ॥

sūta uvāca
samprasthite dvārakāyāṁ jiṣṇau bandhu-didṛkṣayā
jñātuṁ ca puṇya-ślokasya kṛṣṇasya ca viceṣṭitam

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *samprasthite* – išvykęs į; *dvārakāyām* – Dvārakos miestą; *jiṣṇau* – Arjuna; *bandhu* – su draugais ir giminaičiais; *didṛkṣayā* – susitikti; *jñātum* – sužinoti; *ca* – taip pat; *puṇya-ślokasya* – kurį šlovina Vedų himnai; *kṛṣṇasya* – Viešpaties Kṛṣṇos; *ca* – ir; *viceṣṭitam* – tolimesnius ketinimus.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Norėdamas pasimatyti su Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa bei kitais draugais ir sužinoti, ką Viešpats toliau ketina daryti, Arjuna išvyko į Dvāraką.

Komentaras: Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“, Viešpats nužengė į Žemę norėdamas apginti tikinčiuosius ir sunaikinti nedorėlius, taigi, pasibaigus Kurukṣetros mūšiui, kai planetos valdovu tapo Mahārāja Yudhiṣṭhira, Viešpaties misija buvo įvykdyta. Pāṇḍavos yra amžini Viešpaties palydovai, todėl artimiausias iš jų, Śrī Arjuna, išvyko į Dvāraką sužinoti, ką Viešpats ketina daryti toliau.

2 TEKSTAS

व्यतीताः कतिचिन्मासास्तदा नायात्ततोऽर्जुनः ।
ददर्श घोररूपाणि निमित्तानि कुरूद्वहः ॥ २॥

vyatītāḥ katicin māsās tadā nāyāt tato 'rjunaḥ
dadarśa ghora-rūpāṇi nimittāni kurūdvahaḥ

vyatītāḥ – prabėgus; *katicit* – keletui; *māsāḥ* – mėnesių; *tadā* – tada; *na āyāt* – negrįžo; *tataḥ* – iš ten; *arjunaḥ* – Arjuna; *dadarśa* – pastebėjo; *ghora* – grėsmingus; *rūpāṇi* – ženklus; *nimittāni* – įvairias priežastis; *kuru-udvahaḥ* – Mahārāja Yudhiṣṭhira.

Prabėgo keletas mėnesių, o Arjuna vis negrįžo. Ir štai Mahārāja Yudhiṣṭhira pastebėjo grėsmingus, bloga pranašaujančius ženklus.

Komentaras: Viešpats Śrī Kṛṣṇa, Aukščiausiasis Dievo Asmuo, – begalę kartų galingesnis už pačią saulę, kurią mes laikome galingiausia iš mums žinomų objektų. Iškvėpdamas Jis sukuria milijardus tokių saulių, o įkvėpdamas milijardus jų sunaikina. Materialiame pasaulyje saulė laikoma gyvybės ir materialios energijos šaltiniu, ir tik jos dėka mes turime viską, kas būtina gyvenimui. Patekėjus saulei, pasaulį užlieja šviesa; lygiai taip ir Viešpačiui nužengus į Žemę suklestėjo visa, kas sudaro prielaidas pasaulio taikai ir gerovei, – ypač religija ir mokslai. Pastebėjęs karalystėje nieko gera nežadančius ženklus, Mahārāja Yudhiṣṭhira labai susirūpino, kad Arjuna taip ilgai negrįžta. O ir iš Dvārakos nebuvo jokių naujienų. Nuojauta jam sakė, jog Viešpats Kṛṣṇa paliko šį pasaulį, – kuo dar buvo galima paaiškinti šiuos grėsmingus ženklus?

3 TEKSTAS

कालस्य च गतिं रौद्रां विपर्यस्तर्तुधर्मिणः ।
पापीयसीं नृणां वार्तां क्रोधलोभानृतात्मनाम् ॥ ३॥

kālasya ca gatiṁ raudrāṁ viparyastartu-dharmiṇaḥ
pāpīyasīṁ nṛṇāṁ vārtāṁ krodha-lobhānṛtātmanām

kālasya – amžino laiko; *ca* – taip pat; *gatim* – kryptis; *raudrām* – grėsmingai; *viparyasta* – pakito; *ṛtu* – metų laikų; *dharmiṇaḥ* – dėsningumas;

pāpīyasīm – nuodėmingi; *nṛṇām* – žmonių; *vārtām* – pragyvenimo būdai; *krodha* – pyktis; *lobha* – godumas; *anṛta* – apgavystė; *ātmanām* – žmonių.

Jis pastebėjo, kad amžinasis laikas pakeitė savo kryptį, ir tai jį išgąsdino. Sutriko metų laikų kaita. Žmonės tapo godūs, pikti ir nesąžiningi, o lėšų pragyvenimui ėmė pelnytis nedorais būdais.

Komentaras: Visuomenei nutraukus meilės saitus su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu, vis plačiau įsigali įvairios negerovės: sutrinka metų laikų kaita, žmonės nedorai pelnosi gyvenimui, įsigali godumas, pyktis, suktybė. Metų laikų kaita sutrinka tada, kai orai, būdingi vienam metų laikui, įsivyrauja kitu metų laiku, pavyzdžiui, liūčių sezonas prasideda rudenį, o sodai ir pievos pražysta ne tuo laiku, kuriuo turėtų. Žmogus, nusigręžęs nuo Dievo, neišvengiamai tampa godus, piktas ir praranda sąžinę. Tokiam žmogui svarbiausia kuo daugiau užsidirbti, o sąžiningai ar nesąžiningai pelnyti pinigai – jam nė motais. Mahārājos Yudhiṣṭhiros valdymo laikais šių negerovių nebūta. Pastebėjęs nežymius pokyčius karalystėje, kur iki tol klestėjo dora, Mahārāja Yudhiṣṭhira nustėro ir jam išsyk kilo įtarimas, jog Viešpats paliko šį pasaulį. Tai, jog žmogus ima nedorai pelnytis gyvenimui, rodo, kad jis nevykdo savo tiesioginių pareigų. Pareigas turi visi – brahmanai, *kṣatriyos, vaiśyos* ir *śūdros*, – ir jei kas apleidęs savo luomui nurodytas pareigas vis dėlto skelbiasi jam priklausąs, yra nesąžiningas ir smerktinas. Kai žmogus neturi aukštesnių idealų ir mano, kad šis žemiškas, vos keliasdešimt metų trunkantis gyvenimas jam yra vienintelis, jis ima beprotiškai geisti turtų ir valdžios. Visų žmonijos negerovių priežastis – neišmanymas, ir išsklaidyti jį šiame degradacijos amžiuje tegali visagalės saulės – „Śrīmad-Bhāgavatam“ šviesa.

4 TEKSTAS

जिह्मप्रायं व्यवहृतं शाठ्यमिश्रं च सौहृदम् ।
पितृमातृसुहृद्भ्रातृदम्पतीनां च कल्कनम् ॥ ४ ॥

jihma-prāyaṁ vyavahṛtaṁ śāṭhya-miśraṁ ca sauhṛdam
pitṛ-mātṛ-suhṛd-bhrātṛ- dam-patīnāṁ ca kalkanam

jihma-prāyam – apgavystė; *vyavahṛtam* – paprasčiausiuose reikaluose; *śāṭhya* – dviveidiškumas; *miśram* – įsimaišė; *ca* – ir; *sauhṛdam* – geranorių draugų atžvilgiu; *pitṛ* – tėvas; *mātṛ* – motinos atžvilgiu; *suhṛt* – gero linkin-

tys žmonės; *bhrātṛ* – tikras brolis; *dam-patīnām* – tarp vyro ir žmonos; *ca* – taip pat; *kalkanam* – nesantarvė.

Apgavystė įsibrovė į įprastinius žmonių santykius ir ėmė temdyti draugystę. Siena stojo tarp tėvo, motinos, sūnų ir brolių. Net tarp vyro bei žmonos tvyrojo nuolatinė įtampa ir nesantarvė.

Komentaras: Sąlygotai gyvai būtybei būdingos keturios ydos: klaidos, aptemusi sąmonė, ribotumas ir apgavystė. Šios ypatybės liudija netobulumą. Ryškiausia iš šių ypatybių – polinkis apgaudinėti. Nors noras valdyti sąlygotai sielai yra nenatūralus, jai nužengus į materialų pasaulį jis tampa stipriausiu jos troškimu – štai kodėl ji linkusi apgaudinėti. Kai gyva būtybė egzistuoja grynuoju pavidalu, gamtos dėsniai jos nevaržo, nes ji suvokia, kad yra amžinai pavaldi Aukščiausiajai Būtybei ir kad jai geriausia visada paklusti Aukščiausiajam Viešpačiui, užuot mėginus glemžtis Aukščiausiojo nuosavybę. Sąlygota gyva būtybė nesijaustų laiminga net jei valdytų visą pasaulį, bet tai ir neįmanoma. Todėl ji apgaudinėja net artimiausius žmones. Tokiomis aplinkybėmis net tarp tėvo ir sūnų, vyro ir žmonos nėra santarvės. Tačiau yra būdas apeiti šias kliūtis – tai dvasinė tarnystė Viešpačiui. Tiktai ji gali išvaduoti pasaulį nuo veidmainystės. Pastebėjęs šiuos pokyčius, Mahārāja Yudhiṣṭhira nutarė, kad Viešpats bus palikęs Žemę.

5 TEKSTAS

निमित्तान्यत्यरिष्टानि काले त्वनुगते नृणाम् ।
लोभाद्यधर्मप्रकृतिं दृष्ट्वोवाचानुजं नृपः ॥ ५ ॥

nimittāny atyariṣṭāni kāle tv anugate nṛṇām
lobhādy-adharma-prakṛtiṁ dṛṣṭvovācānujaṁ nṛpaḥ

nimittāni – priežastis; *ati* – labai rimtas; *ariṣṭāni* – blogus ženklus; *kāle* – laikui; *tu* – bet; *anugate* – bėgant; *nṛṇām* – žmonijos; *lobha-ādi* – tokias kaip godumas; *adharma* – bedievystė; *prakṛtim* – ypatybes; *dṛṣṭvā* – pastebėjęs; *uvāca* – tarė; *anujam* – jaunesniajam broliui; *nṛpaḥ* – karalius.

Godumas, pyktis ir pasipūtimas greitai įsišaknijo žmonių širdyse. Regėdamas šiuos blogus ženklus, Mahārāja Yudhiṣṭhira kreipėsi į savo jaunesnįjį brolį Bhīmaseną.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo doras valdovas ir labai sunerimo pamatęs, kad visuomenėje įsišaknijo godumas, pyktis, bedievystė ir veidmainiavimas. Posmas rodo, kad degradavusios visuomenės bruožai anų laikų žmonėms buvo svetimi ir išryškėję atėjus Kali-yugai, nesantaikos amžiui, jie žmonėms buvo nemaloni staigmena.

6 TEKSTAS

युधिष्ठिर उवाच
सम्प्रेषितो द्वारकायां जिष्णुर्बन्धुदिदृक्षया ।
ज्ञातुं च पुण्यश्लोकस्य कृष्णस्य च विचेष्टितम् ॥ ६ ॥

yudhiṣṭhira uvāca
sampreṣito dvārakāyāṁ jiṣṇur bandhu-didṛkṣayā
jñātuṁ ca puṇya-ślokasya kṛṣṇasya ca viceṣṭitam

yudhiṣṭhiraḥ uvāca – Mahārāja Yudhiṣṭhira tarė; *sampreṣitaḥ* – išvyko; *dvārakāyām* – į Dvāraką; *jiṣṇuḥ* – Arjuna; *bandhu* – su draugais; *didṛkṣayā* – susitikti; *jñātum* – sužinoti; *ca* – taip pat; *puṇya-ślokasya* – Dievo Asmens; *kṛṣṇasya* – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos; *ca* – ir; *viceṣṭitam* – tolimesnius ketinimus.

Mahārāja Yudhiṣṭhira tarė savo jaunesniajam broliui: O Bhīmasena, aš siunčiau Arjuną į Dvāraką aplankyti draugų ir sužinoti, ką Dievo Asmuo Kṛṣṇa ketina daryti toliau.

7 TEKSTAS

गताः सप्ताधुना मासा भीमसेन तवानुजः ।
नायाति कस्य वा हेतोर्नाहं वेदेदमञ्जसा ॥ ७ ॥

gatāḥ saptādhunā māsā bhīmasena tavānujaḥ
nāyāti kasya vā hetor nāhaṁ vededam añjasā

gatāḥ – išvykęs; *sapta* – septyni; *adhunā* – iki šiol; *māsāḥ* – mėnesiai; *bhīmasena* – o Bhīmasena; *tava* – tavo; *anujaḥ* – jaunesnysis brolis; *na* – ne; *āyāti* – grįžta; *kasya* – dėl kokios; *vā* – arba; *hetoḥ* – priežasties; *na* – ne; *aham* – aš; *veda* – žinau; *idam* – tai; *añjasā* – iš tikrųjų.

Jau prabėgo septyni mėnesiai, o jis vis negrįžta, ir aš nežinau, ką ir begalvoti.

8 TEKSTAS

अपि देवर्षिणादिष्टः स कालोऽयमुपस्थितः ।
यदात्मनोऽङ्गमाक्रीडं भगवानुत्सिसृक्षति ॥ ८ ॥

api devarṣiṇādiṣṭaḥ sa kālo 'yam upasthitaḥ
yadātmano 'ṅgam ākrīḍaṁ bhagavān utsisṛkṣati

api – nejaugi; *deva-ṛṣiṇā* – šventasis pusdievis (Nārada); *ādiṣṭaḥ* – nurodė; *saḥ* – tas; *kālaḥ* – amžinasis laikas; *ayam* – šis; *upasthitaḥ* – atėjo; *yadā* – kai; *ātmanaḥ* – Savo Paties; *aṅgam* – pilnavertę ekspansiją; *ākrīḍam* – apraišką; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *utsisṛkṣati* – ruošiasi palikti.

Ar tik nebus Viešpats sumanęs nutraukti Savo žaidimus žemėje, kaip pranašavo Devarṣis Nārada? Nejau išmušė ta valanda?

Komentaras: Kaip jau ne kartą sakyta, Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viešpats Śrī Kṛṣṇa turi daugybę pilnaverčių ekspansijų, ir visos jos vykdo skirtingas funkcijas, nors yra vienodos galios. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats daug kur kalba apie įvairias Savo pilnavertes dalis ir pilnaverčių dalių dalis. Antai Jis sako:

„Kai žmonės ima nepaisyti savo luomui nurodytų pareigų, kai pasaulis ištvirksta, Aš nužengiu Pats, o Arjuna“. (Bg. 4.7)

„Išlaisvinti doruosius, sunaikinti piktadarius ir atkurti nurodytosios pareigos pagrindus epocha po epochos Aš nužengiu Pats“. (Bg. 4.8)

„Jeigu Aš neparodysiu pavyzdžio kaip vykdyti savo luomui skirtas pareigas, žmonija paklys. Ir Aš būsiu kaltas dėl to, kad pasaulį užplūs nepageidautini palikuonys.“ (3.24)

„Vadovų darbai daro didžiulę įtaką žmonijai. Paprasti žmonės natūraliai seka vadovų pavyzdžiu.“ (3.21)

Šiuose posmuose Viešpats kalba apie įvairias pilnavertes Savo dalis, t.y. apie Saṅkarṣaṇos, Vāsudevos, Pradyumnos, Aniruddhos ir Nārāyaṇos ekspansijas. Visos jos – tai Patsai Viešpats, apsireiškęs skirtingomis transcendentinėmis ekspansijomis, bet vis tiek Viešpats kaip Śrī Kṛṣṇa veikia visiškai kitoje – transcendentinių tarpusavio santykių su įvairių kategorijų bhaktais – plotmėje. Kartą per dvidešimt keturias Brahmos valandas

(arba kas 8 640 000 000 saulės metų) Viešpats Kṛṣṇa apsireiškia Patsai Savo pirminiu pavidalu kiekvienoje visatoje, ir Jo transcendentiniai žaidimai visur vyksta eiliškumo tvarka. Tačiau Viešpaties Kṛṣṇos, Viešpaties Vāsudevos ir kitų Viešpaties ekspansijų vaidmuo tuose žaidimuose neįsigilinusiam žmogui yra didžiausia mįslė. Nėra skirtumo tarp Paties Viešpaties, Jo transcendentinio kūno ir Jo ekspansijų, atliekančių įvairiausias funkcijas. Tačiau kai Viešpats nužengia Pats kaip Śrī Kṛṣṇa, nesuvokiamai galiai, *yogamāyai*, tarpininkaujant Jame susijungia visos Jo pilnavertės dalys. Tad Viešpats Kṛṣṇa Vṛndāvanoje skiriasi nuo Viešpaties Kṛṣṇos Mathuroje arba Viešpaties Kṛṣṇos Dvārakoje. Nesuvokiama Viešpaties Kṛṣṇos galia, Jo *virāṭ-rūpa*, taip pat nuo Jo skiriasi. *Virāṭ-rūpa*, apreikšta Kurukṣetros mūšio lauke, – tai materialus konceptualusis Jo pavidalas. Todėl žinotina, kad, pervertas medžiotojo strėlės ir „nužudytas“, Viešpats tiesiog paliko materialiame pasaulyje Savo vadinamąjį materialų kūną. Viešpats yra *kaivalya*, Jam neegzistuoja skirtumas tarp materijos ir dvasios, nes Jis yra visa ko kūrėjas. Todėl tai, kad Jis išeina iš vieno kūno ir įgyja kitą, dar nereiškia, kad Jis yra paprasta gyva būtybė. Nesuvokiama Jo galia visi šie veiksmai vienu metu sudaro vienovę ir skirtybę. Nujausdamas, kad Viešpats pasitraukė iš šio pasaulio, Mahārāja Yudhiṣṭhira sielvartavo. Tačiau tai tebuvo duoklė papročiui – liūdėti netekus gero draugo. Iš tikrųjų Viešpats niekada neišeina iš Savo transcendentinio kūno. Taip mano tik neišmanėliai – *mūḍhos*, ir Viešpats Pats smerkia juos „Bhagavad-gītoje“. Kai sakoma, kad Viešpats „pasitraukė iš kūno“, turima galvoje, kad Jis paliko Savo pilnavertes ekspansijas tose *dhāmose* (transcendentinėse buveinėse), kaip paliko *virāṭ-rūpą* materialiame pasaulyje.

9 TEKSTAS

यस्मान्नः सम्पदो राज्यं दाराः प्राणाः कुलं प्रजाः ।
आसन् सपत्नविजयो लोकाश्च यदनुग्रहात् ॥ ९ ॥

yasmān naḥ sampado rājyaṁ dārāḥ prāṇāḥ kulaṁ prajāḥ
āsan sapatna-vijayo lokāś ca yad-anugrahāt

yasmāt – iš kurio; *naḥ* – mūsų; *sampadaḥ* – turtai; *rājyam* – karalystė; *dārāḥ* – geros žmonos; *prāṇāḥ* – gyvybė; *kulam* – giminė; *prajāḥ* – valdiniai; *āsan* – atsirado; *sapatna* – varžovų; *vijayaḥ* – sutriuškinimas; *lokāḥ* – būsimas gyvenimas aukštesnėse planetose; *ca* – ir; *yat* – kurio; *anugrahāt* – malone.

Jam turime būti dėkingi už karališkus turtus, geras žmonas, gyvybę, palikuonis, valdinių klusnumą. Jo nepriežastine malone mes įveikėme priešus ir pelnėme vietą aukštesnėse planetose.

Komentaras: Gera žmona, jaukūs namai, nemažos žemės valdos, geri vaikai, aristokratiška kilmė, pergalė kovoje su varžovais, dorybingais darbais pelnyta vieta aukštesnėse dangaus planetose, kur patogesnės materialios gyvenimo sąlygos, – tai vis materialios gerovės elementai. Šios gėrybės neįgyjamos nei sunkiu fiziniu darbu, nei apgaule, – jos ateina tik per Aukščiausiojo Viešpaties malonę. Žmogaus rankomis kuriama gerovė taip pat priklauso nuo Viešpaties malonės. Žinoma, be Viešpaties malonės turi būti dar ir žmogaus pastangos, tačiau vien darbas be Jo malonės negali laiduoti sėkmės. Šiuolaikinis, Kali-yugos žmogus pasikliauja tik savo jėgomis ir nepripažįsta Aukščiausiojo Viešpaties malonės. Kalbėdamas Čikagoje, Aukščiausiojo Viešpaties malonės svarbą neigė netgi vienas garsus Indijos *sannyāsis*. Tačiau jeigu remsimės Vedų *šāstromis*, atsivertę „Śrīmad-Bhāgavatam“ atrasime patvirtinimų, kad mūsų sėkmė yra Aukščiausiojo Viešpaties rankose. Mahārāja Yudhiṣṭhira prisipažįsta, kad sėkmę jam siuntė Viešpats, tad ir mums, jei norime sėkmingai nugyventi savo gyvenimą, reikėtų pasimokyti iš šio didaus valdovo ir Viešpaties bhakto. Jei galima būtų apsieiti be Viešpaties pritarimo, gydytojai visada išgydytų savo pacientus. Tačiau ir geriausiems šiuolaikiniams gydytojams taikant pačias moderniausias gydymo priemones ne visada pavyksta išgelbėti pacientą nuo mirties, o kitas pacientas beviltiškai sirgdamas, žiūrėk, ima ir net negydomas stebuklingai pasveiksta. Tai rodo, kad Viešpaties pritarimas yra tiesioginė visų – ir gerų, ir blogų – įvykių priežastis. Tad jei žmogui nusišypsojo sėkmė, už viską, ką pasiekė, jis turėtų būti dėkingas Viešpačiui.

10 TEKSTAS

पश्योत्पातान्नरव्याघ्र दिव्यान् भौमान् सदैहिकान् ।
दारुणान् शंसतोऽदूराद्भयं नो बुद्धिमोहनम् ॥१०॥

paśyotpātān nara-vyāghra divyān bhaumān sadaihikān
dāruṇān śaṁsato 'dūrād bhayaṁ no buddhi-mohanam

paśya – pažvelk; *utpātān* – kančias; *nara-vyāghra* – o žmogau, jėga prilygstantis tigrui; *divyān* – dangaus reiškinius arba įvykius, lemiamus planetų įtakos; *bhaumān* – įvykius Žemėje; *sa-daihikān* – tai, kas dedasi kūne bei

prote; *dāruṇān* – nepaprastai pavojingus; *śaṁsataḥ* – pranašauja; *adūrāt* – artimiausioje ateityje; *bhayam* – pavojus; *naḥ* – mūsų; *buddhi* – sąmonę; *mohanam* – temdančius.

O vyre, kuris jėga esi lygus tigrui, pažvelk, kiek kančių ir mirtinų pavojų, kuriuos lemia žvaigždynai, žemės jėgos ir sopantis kūnas, mums pranašauja artimiausia ateitis, kaip temdo ji sąmonę.

Komentaras: Materiali civilizacijos pažanga – tai prielaidų trejopoms kančioms, kurias lemia dangaus, žemės jėgos ir fizinės bei psichinės negalios, kūrimas. Žvaigždžių įtaka sukelia planetoje daugybę nelaimių – neapsakomą karštį ir šaltį, liūtis arba sausras, – dėl kurių kyla badas, ligos ir epidemijos. Ir visa tai sąlygoja fizines bei psichines kančias. Žmogaus sukurtas materialus mokslas bejėgis prieš šias trejopas kančias. Jos yra bausmė, kurią Aukščiausiojo Viešpaties nurodymu siunčia aukštesnioji energija, *māyā*. Todėl nuolatinis ryšys su Viešpačiu per dvasinę tarnystę gali palengvinti žmogaus kančias, nė kiek netrukdydamas jam atlikti savo priedermės. Tačiau *asuros*, netikintys Dievo egzistavimu, mėgina išvengti trejopų kančių savo jėgomis, todėl kiekviename žingsnyje jų laukia nesėkmė. „Bhagavadgītā“ (7.14) aiškiai sako, kad išvengti materialios energijos poveikio neįmanoma, nes žmogus yra beviltiškai supančiotas trijų *guṇų*. Bet lengvai jas nugali tas, kuris nusilenkia prie Viešpaties lotoso pėdų.

11 TEKSTAS

ऊर्वक्षिबाहवो मह्यं स्फुरन्त्यङ्ग पुनः पुनः ।
वेपथुश्चापि हृदये आराद्दास्यन्ति विप्रियम् ॥११॥

ūrv-akṣi-bāhavo mahyaṁ sphuranty aṅga punaḥ punaḥ
vepathuś cāpi hṛdaye ārād dāsyanti vipriyam

ūru – šlaunys; *akṣi* – akys; *bāhavaḥ* – rankos; *mahyam* – mano; *sphuranti* – virpa; *aṅga* – kairė kūno pusė; *punaḥ punaḥ* – nuolatos; *vepathuḥ* – stiprus plakimas; *ca* – taip pat; *api* – be abejonės; *hṛdaye* – širdyje; *ārāt* – iš baimės; *dāsyanti* – pranašauja; *vipriyam* – nemalonumus.

Kairiąja mano kūno puse, per šlaunį ir ranką vėl nubėgo virpulys, trūkčioja kairė akis ir iš baimės daužosi krūtinėj širdis. Šie ženklai pranašauja negera.

Komentaras: Materialus gyvenimas kupinas įvairiausių nemalonumų. Kažkokia aukštesnė jėga priverčia mus susidurti su tuo, ko kratomės, ir mes nesuprantame, kad tie negeidžiami dalykai – tai buvimo trijų materialios gamtos *guṇų* nelaisvėje pasekmė. Kai ima trūkčioti kairė akis ir virpulys nubėga per kairę ranką ir šlaunį, – gero nelauk. Nemalonumai panašūs į gaisrą miške. Niekas miško nepadega tyčia – gaisras jame kyla savaime, didžia nelaime užgriūdamas miško gyventojus. Kad ir kaip žmonės stengtųsi, užgesinti tokį gaisrą ne jų jėgoms. Tai padaryti gali tik Viešpats, pasiuntęs debesis ir lietų. Lygiai taip žmogus negali išvengti nepageidautinų įvykių, nors ir labai stengtųsi. Išgelbėti iš šių kančių tegali Viešpats, maloningai siųsdamas Savo autoritetingus atstovus pamokyti žmones ir išgelbėti juos nuo nelaimių.

12 TEKSTAS

शिवैषोद्यन्तमादित्यमभिरौत्यनलानना ।
मामङ्ग सारमेयोऽयमभिरेभत्यभीरुवत् ॥१२॥

śivaiṣodyantam ādityam abhirauty analānanā
mām aṅga sārameyo 'yam abhirebhaty abhīruvat

śivā – šakalo patelė; *eṣā* – ši; *udyantam* – tekančios; *ādityam* – saulės; *abhi* – link; *rauti* – staugia; *anala* – ugnis; *ānanā* – veidas; *mām* – ant manęs; *aṅga* – o Bhīma; *sārameyaḥ* – šuo; *ayam* – šis; *abhirebhati* – skalija; *abhīru-vat* – be baimės.

O Bhīma, ar girdi, kaip kaukia šakalo patelė, alsuodama ugnimi į tekančią saulę, ir kaip įžūliai pratrūko ant manęs skalyti šuva.

Komentaras: Tai keletas blogų ženklų, pranašaujančių artėjančius nemalonumus.

13 TEKSTAS

शस्ताः कुर्वन्ति मां सव्यं दक्षिणं पशवोऽपरे ।
वाहांश्च पुरुषव्याघ्र लक्षये रुदतो मम ॥१३॥

śastāḥ kurvanti māṁ savyaṁ dakṣiṇaṁ paśavo 'pare
vāhāṁś ca puruṣa-vyāghra lakṣaye rudato mama

śastāḥ – tokie naudingi gyvūnai kaip karvė; *kurvanti* – laikosi; *mām* – man; *savyam* – iš kairės; *dakṣiṇam* – eina ratu; *paśavaḥ apare* – žemesni gyvūnai kaip asilai; *vāhān* – žirgai; *ca* – taip pat; *puruṣa-vyāghra* – o tigre tarp žmonių; *lakṣaye* – aš regiu; *rudataḥ* – verkia; *mama* – mano.

O Bhīmasena, tigre tarp žmonių, pažvelk – taurieji gyvūnai, karvės, lenkia mane iš kairės, o menkos padermės asilai eina ratais aplinkui. Ir manieji žirgai pamatę mane, sakytum, verkia.

14 TEKSTAS

मृत्युदूतः कपोतोऽयमुलूकः कम्पयन्मनः ।
प्रत्युलूकश्च कुह्वानैर्विश्वं वै शून्यमिच्छतः ॥१४॥

mṛtyu-dūtaḥ kapoto 'yam ulūkaḥ kampayan manaḥ
pratyulūkaś ca kuhvānair viśvaṁ vai śūnyam icchataḥ

mṛtyu – mirties; *dūtaḥ* – pasiuntinys; *kapotaḥ* – balandis; *ayam* – šis; *ulūkaḥ* – pelėda; *kampayan* – krūpčioja; *manaḥ* – protas; *pratyulūkaḥ* – pelėdų varžovės (varnos); *ca* – ir; *kuhvānaiḥ* – veriantis klyksmas; *viśvam* – visatos; *vai* – tarytum; *śūnyam* – tuščios; *icchataḥ* – norėdamos.

Pažvelki, štai balandis plasnoja lyg mirties šauklys. Nuo veriančio pelėdų ir jų varžovių varnų klyksmo krūpčioja mano širdis. Rodos, jos nori, kad visatoj būtų dyka ir tuščia.

15 TEKSTAS

धूम्रा दिशः परिधयः कम्पते भूः सहाद्रिभिः ।
निर्घातश्च महांस्तात साकं च स्तनयित्नुभिः ॥१५॥

dhūmrā diśaḥ paridhayaḥ kampate bhūḥ sahādribhiḥ
nirghātaś ca mahāṁs tāta sākaṁ ca stanayitnubhiḥ

dhūmrāḥ – miglota; *diśaḥ* – visomis kryptimis; *paridhayaḥ* – apsuptis; *kampate* – virpa; *bhūḥ* – žemė; *saha adribhiḥ* – su kalvomis ir kalnais; *nirghātaḥ* – žaibas iš dangaus mėlynės; *ca* – taip pat; *mahān* – labai stiprus; *tāta* – o Bhīma; *sākam* – su; *ca* – taip pat; *stanayitnubhiḥ* – griaustiniu giedrame danguje.

Migla traukia dangų. Jaučiu, kaip virpa žemė, svyruoja kalnai. Girdi? Giedrame danguje griaudi griaustinis ir vaiskioje jo mėlynėje tvyksi žaibas.

16 TEKSTAS

वायुर्वाति खरस्पर्शो रजसा विसृजंस्तमः ।
असृग्वर्षन्ति जलदा बीभत्समिव सर्वतः ॥१६॥

vāyur vāti khara-sparśo rajasā visṛjaṁs tamaḥ
asṛg varṣanti jaladā bībhatsam iva sarvataḥ

vāyuḥ – vėjas; *vāti* – pučia; *khara-sparśaḥ* – stipriai; *rajasā* – dulkėmis; *visṛjan* – kurdamas; *tamaḥ* – tamsą; *asṛk* – krauju; *varṣanti* – lyja; *jaladāḥ* – debesys; *bībhatsam* – pražūtingas; *iva* – kaip; *sarvataḥ* – visur.

Šėlstantis vėjas kelia stulpus dulkių ir temdo dangų, o iš debesų liejas kruvinų nelaimių srautas.

17 TEKSTAS

सूर्यं हतप्रभं पश्य ग्रहमर्दं मिथो दिवि ।
ससङ्कुलैर्भूतगणैर्ज्वलिते इव रोदसी ॥१७॥

sūryaṁ hata-prabhaṁ paśya graha-mardaṁ mitho divi
sasaṅkulair bhūta-gaṇair jvalite iva rodasī

sūryam – saulės; *hata-prabham* – spinduliai nublėsta; *paśya* – pažvelk; *graha-mardam* – žvaigždės susiduria; *mithaḥ* – tarpusavyje; *divi* – danguje;

sa-saṅkulaiḥ – susimaišius su; *bhūta-gaṇaiḥ* – gyvomis esybėmis; *jvalite* – liepsnojančiomis; *iva* – tarytum; *rodasī* – raudančiomis.

Blėsta saulė ir, rodos, tarp žvaigždžių prasidėjo karas. Pakrikusios gyvos esybės apimtos liepsnų tarytum rauda.

18 TEKSTAS

नद्यो नदाश्च क्षुभिताः सरांसि च मनांसि च ।
न ज्वलत्यग्निराज्येन कालोऽयं किं विधास्यति ॥१८॥

nadyo nadāś ca kṣubhitāḥ sarāṁsi ca manāṁsi ca
na jvalaty agnir ājyena kālo 'yaṁ kiṁ vidhāsyati

nadyaḥ – upės; *nadāḥ ca* – ir intakai; *kṣubhitāḥ* – susidrumstė; *sarāṁsi* – vandens telkiniai; *ca* – ir; *manāṁsi* – protas; *ca* – taip pat; *na* – nebe; *jvalati* – užsidega; *agniḥ* – ugnis; *ājyena* – su sviestu; *kālaḥ* – laikai; *ayam* – keisti; *kim* – kas; *vidhāsyati* – turi įvykti.

Drumsčias upės, jų intakai, ežerėliai, tvenkiniai ir žmogaus mintys. Sviestas nebeįdega ugnies. Ką žada mums šie keisti laikai? Kas mūsų laukia?

19 TEKSTAS

न पिबन्ति स्तनं वत्सा न दुह्यन्ति च मातरः ।
रुदन्त्यश्रुमुखा गावो न हृष्यन्त्यृषभा व्रजे ॥१९॥

na pibanti stanaṁ vatsā na duhyanti ca mātaraḥ
rudanty aśru-mukhā gāvo na hṛṣyanty ṛṣabhā vraje

na – nebe; *pibanti* – žinda; *stanam* – tešmens; *vatsāḥ* – veršeliai; *na* – nebe; *duhyanti* – duoda pieno; *ca* – taip pat; *mātaraḥ* – karvės; *rudanti* – verkdamos; *aśru-mukhāḥ* – ašarotomis akimis; *gāvaḥ* – karvės; *na* – nebe; *hṛṣyanti* – džiaugiasi; *ṛṣabhāḥ* – jaučiai; *vraje* – ganyklose.

Veršeliai nebežindo tešmens, o ir karvės nebeduoda pieno. Jos stovi liūdnos, ašarotomis akimis. Nebedžiugina ganyklos ir jaučių.

20 TEKSTAS

दैवतानि रुदन्तीव स्विद्यन्ति ह्युच्चलन्ति च ।
इमे जनपदा ग्रामाः पुरोद्यानाकराश्रमाः ।
भ्रष्टश्रियो निरानन्दाः किमघं दर्शयन्ति नः ॥२०॥

daivatāni rudantīva svidyanti hy uccalanti ca
ime jana-padā grāmāḥ purodyānākarāśramāḥ
bhraṣṭa-śriyo nirānandāḥ kim aghaṁ darśayanti naḥ

daivatāni – Dievybės šventyklose; *rudanti* – verkia; *iva* – tarytum; *svidyanti* – prakaituoja; *hi* – be abejonės; *uccalanti* – tarytum išeidamos; *ca* – taip pat; *ime* – šie; *jana-padāḥ* – miestai; *grāmāḥ* – kaimai; *pura* – gyvenvietės; *udyāna* – sodai; *ākara* – kasyklos; *āśramāḥ* – atsiskyrėlių buveinės ir t.t.; *bhraṣṭa* – neteko; *śriyaḥ* – grožio; *nirānandāḥ* – prarado laimę; *kim* – kokios; *agham* – negandos; *darśayanti* – apsireikš; *naḥ* – mums.

Dievybės šventyklose liūdnos, išpiltos prakaito, sakytum, verkia ir rengiasi išeiti. Miestai, gyvenvietės, kaimai, sodai, kasyklos bei atsiskyrėlių buveinės neteko savo grožio, juos apleido palaima. Kokios gi negandos mūsų laukia?

21 TEKSTAS

मन्य एतैर्महोत्पातैर्नूनं भगवतः पदैः ।
अनन्यपुरुषश्रीभिर्हीना भूर्हतसौभगा ॥२१॥

manya etair mahotpātair nūnaṁ bhagavataḥ padaiḥ
ananya-puruṣa-śrībhir hīnā bhūr hata-saubhagā

manye – aš įsitikinęs; *etaiḥ* – visos šios; *mahā* – didelės; *utpātaiḥ* – permainos; *nūnam* – nes nebėra; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *padaiḥ* – ženklų ant padų; *ananya* – nepaprastų; *puruṣa* – Aukščiausiojo Asmens; *śrībhiḥ* – palankių ženklų; *hīnā* – neteko; *bhūḥ* – žemė; *hata-saubhagā* – nelaiminga.

Man regis, šios permainos žemėje byloja apie skaudžią netektį. Paženklinta palankių Viešpaties lotoso pėdų žemė buvo laiminga, bet šitie ženklai pranašauja, kad laimingos dienos baigėsi.

22 TEKSTAS

इति चिन्तयतस्तस्य दृष्टारिष्टेन चेतसा ।
राज्ञः प्रत्यागमद् ब्रह्मन् यदुपुर्याः कपिध्वजः ॥२२॥

iti cintayatas tasya dṛṣṭāriṣṭena cetasā
rājñaḥ pratyāgamad brahman yadu-puryāḥ kapi-dhvajaḥ

iti – taip; *cintayataḥ* – svarstant; *tasya* – jam; *dṛṣṭā* – pastebėjus; *ariṣṭena* – blogus ženklus; *cetasā* – mintyse; *rājñaḥ* – valdovui; *prati* – atgal; *āgamat* – sugrįžo; *brahman* – o brahmane; *yadu-puryāḥ* – iš Yadu karalystės; *kapi-dhvajaḥ* – Arjuna.

O brahmane Śaunaka, kai Mahārāja Yudhiṣṭhira pastebėjęs blogus ženklus taip svarstė, iš Yadu miesto [Dvārakos] grįžo Arjuna.

23 TEKSTAS

तं पादयोर्निपतितमयथापूर्वमातुरम् ।
अधोवदनमब्बिन्दून् सृजन्तं नयनाब्जयोः ॥२३॥

taṁ pādayor nipatitam ayathā-pūrvam āturam
adho-vadanam ab-bindūn sṛjantaṁ nayanābjayoḥ

tam – jam (Arjunai); *pādayoḥ* – prie pėdų; *nipatitam* – lenkiantis; *ayathā-pūrvam* – nepaprastai; *āturam* – prislėgtas; *adhaḥ-vadanam* – panarinta galva; *ap-bindūn* – vandens lašelius; *sṛjantam* – sudarydamas; *nayana-abjayoḥ* – iš lotoso akių.

Arjunai nusilenkus prie valdovo pėdų, Yudhiṣṭhira pamatė, koks jis prislėgtas. Jis sveikino valdovą panarinęs galvą, o iš jo lotoso akių ritosi ašaros.

24 TEKSTAS

विलोक्योद्विग्नहृदयो विच्छायमनुजं नृपः ।
पृच्छति स्म सुहृन्मध्ये संस्मरन्नारदेरितम् ॥२४॥

vilokyodvigna-hṛdayo vicchāyam anujaṁ nṛpaḥ
pṛcchati sma suhṛn madhye saṁsmaran nāraderitam

vilokya – matydamas; *udvigna* – neramią; *hṛdayaḥ* – širdį; *vicchāyam* – išblyškusį; *anujam* – Arjuną; *nṛpaḥ* – valdovas; *pṛcchati sma* – paklausė; *suhṛt* – draugų; *madhye* – tarp; *saṁsmaran* – prisiminęs; *nārada* – išmintingas Nārada; *īritam* – ką nurodė.

Matydamas Arjuną išblyškusiu nuo širdgėlos veidu ir prisiminęs išmintingus Nārados žodžius, valdovas, draugų apsuptas, kreipėsi į jį.

25 TEKSTAS

युधिष्ठिर उवाच
कच्चिदानर्तपुर्यां नः स्वजनाः सुखमासते ।
मधुभोजदशार्हार्हसात्वतान्धकवृष्णयः ॥२५॥

yudhiṣṭhira uvāca
kaccid ānarta-puryāṁ naḥ sva-janāḥ sukham āsate
madhu-bhoja-daśārhārha- sātvatāndhaka-vṛṣṇayaḥ

yudhiṣṭhiraḥ uvāca – Yudhiṣṭhira tarė; *kaccit* – ar; *ānarta-puryām* – Dvārakoje; *naḥ* – mūsų; *sva-janāḥ* – giminaičiai; *sukham* – laimingai; *āsate* – leidžia dienas; *madhu* – Madhu; *bhoja* – Bhoja; *daśārha* – Daśārha; *ārha* – Ārha; *sātvata* – Sātvata; *andhaka* – Andhaka; *vṛṣṇayaḥ* – Vṛṣṇio dinastijos nariai.

Mahārāja Yudhiṣṭhira paklausė: Brangusis brolau, kaip gyvena mūsų draugai bei giminaičiai – Madhu, Bhojos, Daśārhos, Ārhos, Sātvatos, Andhakos ir Yadu giminė? Ar laimingai jie leidžia dienas?

26 TEKSTAS

शूरो मातामहः कच्चित्स्वस्त्यास्ते वाथ मारिषः ।
मातुलः सानुजः कच्चित्कुशल्यानकदुन्दुभिः ॥२६॥

śūro mātāmahaḥ kaccit svasty āste vātha māriṣaḥ
mātulaḥ sānujaḥ kaccit kuśaly ānakadundubhiḥ

śūraḥ – Śūrasena; *mātāmahaḥ* – senolis iš motinos pusės; *kaccit* – ar; *svasti* – gerai; *āste* – gyvena; *vā* – ar; *atha* – todėl; *māriṣaḥ* – garbusis; *mātulaḥ* – dėdė iš motinos pusės; *sa-anujaḥ* – su jaunesniais savo broliais; *kaccit* – ar; *kuśalī* – gerai; *ānaka-dundubhiḥ* – Vasudeva.

Ar laimingas mano garbusis senolis Śūrasena? Ir kaip sekasi mano dėdei iš motinos pusės Vasudevai bei jaunesniems jo broliams?

27 TEKSTAS

सप्त स्वसारस्तत्पत्न्यो मातुलान्यः सहात्मजाः ।
आसते सस्नुषाः क्षेमं देवकीप्रमुखाः स्वयम् ॥२७॥

sapta sva-sāras tat-patnyo mātulānyaḥ sahātmajāḥ
āsate sasnuṣāḥ kṣemaṁ devakī-pramukhāḥ svayam

sapta – septynios; *sva-sāraḥ* – seserys; *tat-patnyaḥ* – jo žmonos; *mātulānyaḥ* – tetos iš motinos pusės; *saha* – drauge su; *ātma-jāḥ* – sūnumis ir anūkais; *āsate* – yra; *sasnuṣāḥ* – su marčiomis; *kṣemam* – laimingi; *devakī* – su Devake; *pramukhāḥ* – priešaky; *svayam* – pačia.

Kaip sekasi jo žmonoms – septynioms sesėms, ir nuostabiausiajai iš jų Devakei? Kaip gyvena jų sūnūs bei marčios?

28–29 TEKSTAI

कच्चिद्राजाहुको जीवत्यसत्पुत्रोऽस्य चानुजः ।
हृदीकः ससुतोऽक्रूरो जयन्तगदसारणाः ॥२८॥

आसते कुशलं कच्चिद्ये च शत्रुजिदादयः ।
कच्चिदास्ते सुखं रामो भगवान् सात्वतां प्रभुः ॥२९॥

kaccid rājāhuko jīvaty asat-putro 'sya cānujaḥ
hṛdīkaḥ sasuto 'krūro jayanta-gada-sāraṇāḥ

āsate kuśalaṁ kaccid ye ca śatrujid-ādayaḥ
kaccid āste sukhaṁ rāmo bhagavān sātvatāṁ prabhuḥ

kaccit – ar; *rājā* – karalius; *āhukaḥ* – kitas Ugrasenos vardas; *jīvati* – tebegyvas; *asat* – piktasis; *putraḥ* – sūnus; *asya* – jo; *ca* – taip pat; *anujaḥ* – jaunesnysis brolis; *hṛdīkaḥ* – Hṛdīka; *sa-sutaḥ* – su sūnumi Kṛtavarma; *akrūraḥ* – Akrūra; *jayanta* – Jayanta; *gada* – Gada; *sāraṇāḥ* – Sāraṇa; *āsate* – ar jie visi yra; *kuśalam* – laimingi; *kaccit* – ar; *ye* – jie; *ca* – taip pat; *śatrujit* – su Śatrujitu; *ādayaḥ* – priešaky; *kaccit* – ar; *āste* – jiems; *sukham* – gerai klojasi; *rāmaḥ* – Balarāma; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *sātvatām* – bhaktų; *prabhuḥ* – globėjas.

Ar dar gyvas Ugrasena, piktojo Kaṁsos tėvas, ir jaunesnysis jo brolis? Kaip gyvena Hṛdīka ir jo sūnus Kṛtavarmā? Kaip klojasi Akrūrai, Jayantai, Gadai, Sāraṇai ir Śatrujitui? Kaip sekasi Balarāmai – Dievo Asmeniui, bhaktų globėjui?

Komentaras: Hastināpura, Pāṇḍavų sostinė, buvo netoli dabartinio Njū Delio, o Ugrasenos karalystė – Mathuros žemėse. Grįždamas iš Dvārakos į Delį, Arjuna turėjo kirsti Mathurą, todėl Mahārāja Yudhiṣṭhira pasiteiravo ir apie Mathuros karalių. Šalia kitų giminaičių vardų minimas ir Rāmos, arba Balarāmos, vyresniojo Viešpaties Kṛṣṇos brolio, vardas, ir čia Jis vadinamas Dievo Asmeniu, nes Viešpats Balarāma – tiesioginė *viṣṇu-tattvos* ekspansija, Viešpaties Kṛṣṇos *prakāśa-vigraha.* Aukščiausiasis Viešpats yra tik vienas, tačiau Jis išsiskleidžia į daugybę kitų gyvų būtybių. *Viṣṇu-tattvos* kategorijos gyvos būtybės yra Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijos, Jam lygios kokybės ir kiekybės prasme. O *jīva-śakti*, paprastų gyvų būtybių, kategorijos ekspansijos anaiptol neprilygsta Jam kiekybės prasme, nors kokybiškai yra Jam tapačios. Tas, kuris mano, kad *jīva-śakti* prilygsta *viṣṇu-tattvai*, yra pasmerkta siela. Śrī Rāma, ar Balarāma, – Viešpaties bhaktų globėjas. Baladeva yra visų bhaktų dvasinis mokytojas, Savo nepriežastine malone vaduojantis puolusias sielas. Nužengus į žemę Viešpačiui Caitanyai, Śrī Baladeva atėjo kaip gailestingasis Viešpats Nityānanda Prabhu ir apreiškė Savo nepriežastinę malonę, išvaduodamas dvi žemiausiai puolusias sielas – Jagājų ir Mādhājų. Todėl šiame posme pažymėta, kad Balarāma yra Viešpaties bhaktų globėjas. Tik per Jo dieviškąją malonę galima priartėti prie Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos. Taigi Śrī Balarāma – Viešpaties malonės įsikūnijimas, apsireiškęs dvasinio mokytojo, tyrų bhaktų gelbėtojo, pavidalu.

30 TEKSTAS

प्रद्युम्नः सर्ववृष्णीनां सुखमास्ते महारथः ।
गम्भीररयोऽनिरुद्धो वर्धते भगवानुत ॥३०॥

pradyumnaḥ sarva-vṛṣṇīnāṁ sukham āste mahā-rathaḥ
gambhīra-rayo 'niruddho vardhate bhagavān uta

pradyumnaḥ – Pradyumna (Viešpaties Kṛṣṇos sūnus); *sarva* – visų; *vṛṣṇīnām* – Vṛṣṇio dinastijos narių; *sukham* – laimingas; *āste* – yra; *mahā-rathaḥ* – didis karvedys; *gambhīra* – labai; *rayaḥ* – miklus; *aniruddhaḥ* – Aniruddha (Viešpaties Kṛṣṇos anūkas); *vardhate* – klesti; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *uta* – turbūt.

Kaip gyvena Pradyumna, didis Vṛṣṇio dinastijos karvedys? Ar laimė nuo jo nenusigręžė? Ir kaip sekasi Aniruddhai, pilnavertei Dievo Asmens ekspansijai?

Komentaras: Pradyumna ir Aniruddha – taip pat Dievo Asmens ekspansijos, todėl Jie irgi priskirtini *viṣṇu-tattvos* kategorijai. Transcendentiniuose Viešpaties Vāsudevos žaidimuose, apreikštuose Dvārakoje, dalyvauja ir Jo pilnavertės ekspansijos – Saṅkarṣaṇa, Pradyumna ir Aniruddha, todėl kiekvieną jų galima vadinti Dievo Asmeniu, kaip tai daroma tekste, kalbant apie Aniruddhą.

31 TEKSTAS

सुषेणश्चारुदेष्णश्च साम्बो जाम्बवतीसुतः ।
अन्ये च कार्ष्णिप्रवराः सपुत्रा ऋषभादयः ॥३१॥

suṣeṇaś cārudeṣṇaś ca sāmbo jāmbavatī-sutaḥ
anye ca kārṣṇi-pravarāḥ saputrā ṛṣabhādayaḥ

suṣeṇaḥ – Suṣeṇa; *cārudeṣṇaḥ* – Cārudeṣṇa; *ca* – ir; *sāmbaḥ* – Sāmba; *jāmbavatī-sutaḥ* – Jāmbavatės sūnus; *anye* – kiti; *ca* – taip pat; *kārṣṇi* – Viešpaties Kṛṣṇos sūnūs; *pravarāḥ* – svarbiausi; *sa-putrāḥ* – su savo sūnumis; *ṛṣabha* – Ṛṣabha; *ādayaḥ* – ir kiti.

Ar gerai klostosi reikalai Viešpaties Kṛṣṇos sūnums: Suṣeṇai, Cārudeṣṇai, Sāmbai (Jāmbavatės sūnui) ir Ṛṣabhai bei jų sūnums?

Komentaras: Kaip sakyta, Viešpats Kṛṣṇa turėjo 16 108 žmonas, ir kiekviena iš jų pagimdė Jam po dešimtį sūnų, taigi viso 16 108 × 10 = 161 080 sūnų. Užaugęs kiekvienas jų susilaukė tiek pat sūnų, kiek ir jų tėvas, tad bendras Viešpaties šeimos narių skaičius siekė apie 1 610 800 žmonių. Viešpats – visų gyvų būtybių tėvas. O gyvų būtybių yra nesuskaičiuojama daugybė, tačiau tik nedaugelis iš jų gali būti šalia Viešpaties, Jam apreiškus transcendentinius žaidimus Žemėje, kur Jis – Dvārakos Valdovas. Nenuostabu, kad Viešpats turėjo tokią gausią šeimyną. Viešpaties nedera gretinti su savimi. Tai tampa akivaizdu, kai bent iš dalies įsisąmoniname transcendentinę Viešpaties prigimtį. Teiraudamasis apie Dvārakoje gyvenusius Viešpaties sūnus bei anūkus, karalius Yudhiṣṭhira paminėjo svarbiausius iš jų, nes atsiminti visų Viešpaties šeimos narių vardų tiesiog nepajėgė.

32–33 TEKSTAI

तथैवानुचराः शौरेः श्रुतदेवोद्धवादयः ।
सुनन्दनन्दशीर्षण्या ये चान्ये सात्वतर्षभाः ॥३२॥

अपि स्वस्त्यासते सर्वे रामकृष्णभुजाश्रयाः ।
अपि स्मरन्ति कुशलमस्माकं बद्धसौहृदाः ॥३३॥

tathaivānucarāḥ śaureḥ śrutadevoddhavādayaḥ
sunanda-nanda-śīrṣaṇyā ye cānye sātvatarṣabhāḥ

api svasty āsate sarve rāma-kṛṣṇa-bhujāśrayāḥ
api smaranti kuśalam asmākaṁ baddha-sauhṛdāḥ

tathā eva – taip pat; *anucarāḥ* – amžini palydovai; *śaureḥ* – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos; *śrutadeva* – Śrutadeva; *uddhava-ādayaḥ* – Uddhava ir kiti; *sunanda* – Sunanda; *nanda* – Nanda; *śīrṣaṇyāḥ* – kiti vadovai; *ye* – jie; *ca* – ir; *anye* – kiti; *sātvata* – laisvos sielos; *ṛṣabhāḥ* – geriausi iš žmonių; *api* – ar; *svasti* – gerai; *āsate* – gyvena; *sarve* – visi; *rāma* – Balarāmos; *kṛṣṇa* – Viešpaties Kṛṣṇos; *bhuja-āśrayāḥ* – globojami; *api* – taip pat ar; *smaranti* – prisimena; *kuśalam* – gerovę; *asmākam* – mūsų; *baddha-sauhṛdāḥ* – susaistyti amžinos draugystės.

Kaip laikosi Viešpaties Balarāmos ir Kṛṣṇos globotiniai Śrutadeva, Uddhava, Nanda, Sunanda bei kiti laisvų sielų vadovai, amžinieji Viešpaties bendražygiai? Ar gerai klostosi jų reikalai? Ar dar pamena jie mus, amžinus savo draugus?

Komentaras: Uddhava ir kiti amžini Viešpaties Kṛṣṇos palydovai yra laisvos sielos. Jie nužengė į materialų pasaulį drauge su Viešpačiu Kṛṣṇa, kad padėtų Viešpačiui atlikti Jo misiją. Pāṇḍavos taip pat yra laisvos sielos, nužengusios drauge su Viešpačiu Kṛṣṇa talkinti transcendentiniuose žaidimuose, kuriuos Jis apreiškė Žemėje. Kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“ (4.5), Viešpats periodiškai nužengia į Žemę drauge su Savo amžinais palydovais, kurie, kaip ir Pats Viešpats, nėra sąlygotos sielos. Viešpats mena visus Savo apsireiškimus, o Jo palydovai, nors yra laisvos sielos, juos užmiršta, nes priklauso *taṭasthā śakti* – Viešpaties paribio energijai. Būtent tuo *jīva-tattva* skiriasi nuo *viṣṇu-tattvos. Jīva-tattvos* – tai be galo mažos Viešpaties energijos dalelės, todėl jos negali apsieiti be Viešpaties globos, ir Viešpats visada su džiaugsmu tiesia pagalbos ranką Savo amžiniems tarnams. Taigi laisvos sielos anaiptol nesijaučia tokios pat nepriklausomos ir galingos kaip Viešpats; visada ir bet kuriomis aplinkybėmis – ir materialiame, ir dvasiniame pasauliuose – jos ieško Viešpaties užtarimo. Šis priklausomybės jausmas – tai prigimtinė laisvų sielų ypatybė, nes laisvos sielos yra tarytum kibirkštys, kurios negali žėrėti atskirai nuo ugnies. Nors kibirkštys turi ugnies ypatybių, t.y. liepsnoja kaip ugnis, išlėkusios iš ugnies jos užgęsta. Todėl tas, kuris per savo dvasinį neišmanymą atsisako Viešpaties globos ir įsivaizduoja pats esąs „viešpats“, vėl grįžta į materialų pasaulį, net jei būtų atlikęs ilgalaikę griežčiausią *tapasyą.* Taip teigia visi Vedų šventraščiai.

34 TEKSTAS

भगवानपि गोविन्दो ब्रह्मण्यो भक्तवत्सलः ।
कच्चित्पुरे सुधर्मायां सुखमास्ते सुहृद्वृतः ॥३४॥

bhagavān api govindo brahmaṇyo bhakta-vatsalaḥ
kaccit pure sudharmāyāṁ sukham āste suhṛd-vṛtaḥ

bhagavān – Dievo Asmuo Kṛṣṇa; *api* – taip pat; *govindaḥ* – džiuginantis karves ir jusles; *brahmaṇyaḥ* – atsidavęs bhaktams ar brahmanams; *bhakta-vatsalaḥ* – mylintis bhaktus; *kaccit* – ar; *pure* – Dvārakā Puryje;

sudharmāyām – dorybingoje draugijoje; *sukham* – laimingas; *āste* – yra; *suhṛt-vṛtaḥ* – draugų būry.

Ar tebesiburia aplink Viešpatį Kṛṣṇą dorybingieji Dvāraka Purio žmonės? Ar laimingas draugų būry Aukščiausiasis Dievo Asmuo – karvių, juslių, brahmanų džiaugsmas, prielankiausias Savo bhaktų globėjas?

Komentaras: Šiame posme Viešpats pavadintas *bhagavānu, govinda, brahmaṇya* ir *bhakta-vatsala*. Jis – *bhagavān svayam*, pirmapradis Aukščiausiasis Dievo Asmuo, visų turtingiausias, galingiausias, išmintingiausias, gražiausias, šlovingiausias ir labiausiai atsižadėjęs. Niekas Jam neprilygsta ir niekas Jo nepranoksta. Jį vadina Govinda, nes Jis karvių ir juslių džiaugsmas. Tie, kurie per dvasinę tarnystę Viešpačiui išgrynino savo jusles, gali realiai Jam tarnauti, grynomis juslėmis patirdami transcendentinį malonumą. Per užterštas jusles sąlygota būtybė negali patirti transcendentinio džiaugsmo ir pasidavusi iliuzinių malonumų apgaulei ji tampa juslių verge. Štai kodėl savo pačių labui mes turime ieškoti prieglobsčio pas Viešpatį. Viešpats yra brahmaniškosios kultūros ir karvių globėjas. Valdovas nesirūpina kaliniais asmeniškai – juos prižiūri griežtas jo atstovas. Lygiai taip ir visuomenė, nesirūpinanti karvėmis ir nepuoselėjanti brahmanų kultūros, nėra tiesiogiai Viešpaties globojama. Nesirūpindama karvėmis ir neugdydama brahmaniškųjų ypatybių (bent tarp dalies visuomenės narių), žmonija negalės tikėtis suklestėjimo. Kai visuomenėje gyva brahmanų kultūra, puoselėdamas savo dar neišryškėjusias dorybės *guṇos* ypatybes (teisingumą, nešališkumą, savitramdą, pakantumą, paprastumą, pasaulietinių bei transcendentinio mokslų išmanymą ir tvirtą tikėjimą Vedų išmintimi), žmogus gali tapti brahmanu ir išvysti Viešpatį – tokį, koks Jis yra. Tačiau pasiekęs brahmaniškąjį tobulumą žmogus dar turi tapti Viešpaties bhaktu, kad tarp jo ir Viešpaties užsimegztų transcendentiniai meilės ryšiai, kurie būna labai įvairūs, priklausomai nuo to, kokio vaidmens imasi Viešpats: valdovo, mokytojo, draugo, sūnaus ar mylimojo. Neišsiugdžius išvardintų brahmano ypatybių neįmanoma pakilti iki bhakto lygmens, kurį pasiekęs žmogus atkreipia į save transcendentinį Viešpaties žvilgsnį. Brahmanas patrauklus Viešpačiui savo ypatybėmis, o ne tuščiagarbyste. Žmogus, neturintis brahmano ypatybių, negali užmegzti ryšių su Viešpačiu, – neįmanoma įdegti laužo naudojant neperdirbtą žemę, nors tarp malkų ir žemės egzistuoja tiesioginis ryšys. Kadangi Viešpats visapusiškai tobulas, Mahārāja Yudhiṣṭhira neklausė, kaip Jam sekasi, nes toks klausimas būtų beprasmiškas. Jis paklausė apie Dvārakā Purį – miestą, kuriame gyveno Viešpats ir kuriame rinkdavosi dorybingi žmonės. Viešpats gyvena tik tarp pamaldžių žmonių, –

Jam malonu matyti, kaip jie šlovina Aukščiausiąją Tiesą. Mahārāja Yudhiṣṭhira nekantravo sužinoti apie dorybingus žmones ir dorybingus jų darbus Dvārakos mieste.

35–36 TEKSTAI

मङ्गलाय च लोकानां क्षेमाय च भवाय च ।
आस्ते यदुकुलाम्भोधावाद्योऽनन्तसखः पुमान् ॥३५॥

यद्बाहुदण्डगुप्तायां स्वपुर्यां यदवोऽर्चिताः ।
क्रीडन्ति परमानन्दं महापौरुषिका इव ॥३६॥

maṅgalāya ca lokānāṁ kṣemāya ca bhavāya ca
āste yadu-kulāmbhodhāv ādyo 'nanta-sakhaḥ pumān

yad bāhu-daṇḍa-guptāyāṁ sva-puryāṁ yadavo 'rcitāḥ
krīḍanti paramānandaṁ mahā-pauruṣikā iva

maṅgalāya – gerovei; *ca* – taip pat; *lokānām* – visų planetų; *kṣemāya* – saugumui; *ca* – ir; *bhavāya* – pažangai; *ca* – taip pat; *āste* – yra; *yadu-kula-ambhodhau* – Yadu dinastijos vandenyne; *ādyaḥ* – pirmapradis; *ananta-sakhaḥ* – drauge su Ananta (Balarāma); *pumān* – aukščiausias besimėgaujantis subjektas; *yat* – kurio; *bāhu-daṇḍa-guptāyām* – saugomi Jo rankų; *sva-puryām* – Savo mieste; *yadavaḥ* – Yadu dinastijos nariai; *arcitāḥ* – pelnytai; *krīḍanti* – geria nektarą; *parama-ānandam* – transcendentinių malonumų; *mahā-pauruṣikāḥ* – dvasinio dangaus gyventojai; *iva* – tarsi.

Pirmapradis Dievo Asmuo – besimėgaujantis subjektas ir Balarāma – praamžis Viešpats Ananta nužengė į Yadu dinastijos vandenyną vardan visatos gerovės, saugumo ir pažangos. Ir Yadu dinastijos nariai, saugomi rūpestingų Viešpaties rankų, gyvena laimingi tarsi dvasinio dangaus gyventojai.

Komentaras: Kaip jau ne sykį sakyta, Dievo Asmuo Viṣṇu įžengia į kiekvieną visatą dviejomis Savo apraiškomis: kaip Garbhodakaśāyī Viṣṇu ir kaip Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu. Prie šiaurinio visatos poliaus Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu turi Savo planetą, kurioje ošia neaprėpiamas pieno vandenynas, ir jame Viešpats guli ant milžiniškos gyvatės Anantos, kuria yra įsikūnijęs Baladeva. Todėl Yadu dinastiją Mahārāja Yudhiṣṭhira lygina su pieno van-

denynu, o Śrī Balarāmą – su Ananta, ant kurios guli Viešpats Kṛṣṇa. Dvārakos žmones jis lygina su laisvomis sielomis – Vaikuṇṭhalokų gyventojais. Anapus materialaus dangaus, ten, kur neužmato mūsų akys, už septynių visatos apvalkalų, driekiasi Priežasčių vandenynas, kuriame it kamuoliai plauko visatos, o už šio vandenyno plyti neaprėpiamas dvasinis dangus, paprastai vadinamas Brahmano švytėjimu. Brahmano švytėjime plauko nesuskaitoma daugybė dvasinių planetų – Vaikuṇṭhų. Kiekviena Vaikuṇṭhos planeta daug kartų didesnė už didžiausią šio materialaus pasaulio visatą, ir kiekvienoje jų gyvena begalinė daugybė gyventojų, kurie savo išvaizda nesiskiria nuo Paties Viešpaties Viṣṇu. Juos vadina *mahā-pauruṣikomis* – „tiesioginiais Viešpaties tarnais“. Vaikuṇṭhos planetose jų laimės netemdo jokios negandos. Vaikuṇṭhalokų gyventojai amžinai jauni – jie niekada nemiršta. Gyvenimas čia trykšta išmintimi ir palaima. Jie nepažįsta gimimo, mirties, senatvės ar ligų baimės, ir *kāla*, amžinasis laikas, jiems bejėgis. Mahārāja Yudhiṣṭhira lygina Dvārakos gyventojus su Vaikuṇṭhalokų *mahā-pauruṣikomis*, nes gyvendami su Viešpačiu jie buvo tokie pat laimingi. Apie Vaikuṇṭhalokas yra nemažai nuorodų „Bhagavad-gītoje“, kur jos vadinamos *mad-dhāma*, Viešpaties karalyste.

37 TEKSTAS

यत्पादशुश्रूषणमुख्यकर्मणा
सत्यादयो द्व्यष्टसहस्रयोषितः ।
निर्जित्य सङ्ख्ये त्रिदशांस्तदाशिषो
हरन्ति वज्रायुधवल्लभोचिताः ॥३७॥

yat-pāda-śuśrūṣaṇa-mukhya-karmaṇā
satyādayo dvy-aṣṭa-sahasra-yoṣitaḥ
nirjitya saṅkhye tri-daśāṁs tad-āśiṣo
haranti vajrāyudha-vallabhocitāḥ

yat – kurio; *pāda* – pėdoms; *śuśrūṣaṇa* – patogumus; *mukhya* – visų svarbiausia; *karmaṇā* – sudarydamos; *satya-ādayaḥ* – karalienės su Satyabhāma priešaky; *dvi-aṣṭa* – dukart po aštuonis; *sahasra* – tūkstantis; *yoṣitaḥ* – dailioji lytis; *nirjitya* – nugalėjus; *saṅkhye* – mūšyje; *tri-daśān* – dangaus gyventojai; *tat-āśiṣaḥ* – tai, kas teikia džiaugsmą pusdieviams; *haranti* – paima; *vajra-āyudha-vallabhā* – perkūno valdovo žmonų; *ucitāḥ* – verta.

Satyabhāmā bei kitos Dvārakos karalienės nė akimirkai neatsitraukdavo nuo Viešpaties lotoso pėdų (o tai svarbiausia iš visų tarnysčių), ir šis jų rūpestis privertė Viešpatį nukariauti pusdievius. Taip karalienėms atiteko ypatingos griausmavaldžio žmonų privilegijos.

Komentaras: Satyabhāmā – viena iš svarbiausių Viešpaties Śrī Kṛṣṇos žmonų Dvārakoje. Viešpačiui nužudžius Narakāsurą, ji drauge su Viešpačiu Kṛṣṇa buvo nuvykusi apžiūrėti demono pilies. Satyabhāmā su Juo pabuvojo ir Indralokoje, kur ją pasitiko Śacīdevī ir pristatė pusdievių motinai Aditei. Aditei Satyabhāmā labai patiko, ir ji dovanojo karalienei palaiminimą būti amžinai jaunai, kol Viešpats Kṛṣṇa gyvens Žemėje. Aditi parodė jai, kokiomis privilegijomis naudojasi dangaus planetų pusdieviai. Pamačiusi *pārijātos* gėlę, Satyabhāmā įsigeidė turėti ją savo rūmuose, Dvārakoje, ir kai jiedu su Kṛṣṇa grįžo į Dvāraką, ji pasakė vyrui savo norą. Satyabhāmos rūmai buvo išdabinti nuostabiais brangakmeniais ir net karščiausią vasarą juose būdavo vėsu tarytum oro kondicionieriais vėdinamoje patalpoje. Kai jos didis vyras grįždavo namo, virš rūmų suplevėsuodavo įvairiaspalvės vėliavos – ženklas, kad Viešpats yra rūmuose. Kartą drauge su vyru ji sutiko Draupadę ir paprašė, kad ši pamokytų ją, kaip įtikti vyrui. Draupadī šitai gerai išmanė, nes turėjo penkis vyrus, Pāṇḍavas, ir visi su ja buvo laimingi. Išklausiusi Draupadės pamokymus, ji palinkėjo geros kloties ir laiminga grįžo į Dvāraką. Satyabhāmā buvo Satrājito dukra. Viešpačiui Kṛṣṇai pasitraukus iš šio pasaulio, Arjuna atvyko į Dvāraką ir išvydo karalienes, tarp jų ir Satyabhāmą bei Rukminę, iš visos širdies gedinčias Viešpaties. Paskutiniąsias gyvenimo dienas Satyabhāmā praleido miške griežtai tramdydama kūną.

Satyabhāmā primygtinai prašė vyrą parnešti jai iš dangaus planetų *pārijātos* gėlę, ir Viešpats lyg paprastas vyras, kuris dėl žmonos pasiryžęs padaryti viską, pagrobė ją iš pusdievių. Jo nesustabdė net būtinybė panaudoti jėgą. Kaip jau sakyta, Viešpats visai neįpareigotas vykdyti didžiulio būrio Savo žmonų įgeidžius. Tačiau karalienės buvo aukščiausio lygio bhaktės ir taip nuoširdžiai rūpinosi Viešpačiu, kad Jis ėmėsi ištikimo, nepriekaištingo jų vyro vaidmens. Jokiai būtybei Žemėje neprieinamos dangaus karalystės gėrybės – juolab *pārijātos* gėlė, kuria gėrėtis gali tik pusdieviai. Tačiau kaip ištikimos Viešpaties žmonos, karalienės pelnė teisę naudotis ypatingomis šlovingų dangaus gyventojų žmonų privilegijomis. Kitaip sakant, mūsų neturėtų stebinti, kad Dvārakos karalienėms buvo prieinamos rečiausios vertenybės iš tolimiausių visatos kampelių, nes visa kūrinija yra Viešpaties.

38 TEKSTAS

यद्बाहुदण्डाभ्युदयानुजीविनो
यदुप्रवीरा ह्यकुतोभया मुहुः ।
अधिक्रमन्त्यङ्घ्रिभिराहृतां बलात्
सभां सुधर्मां सुरसत्तमोचिताम् ॥३८॥

yad bāhu-daṇḍābhyudayānujīvino
yadu-pravīrā hy akutobhayā muhuḥ
adhikramanty aṅghribhir āhṛtāṁ balāt
sabhāṁ sudharmāṁ sura-sattamocitām

yat – kurio; *bāhu-daṇḍa* – rankų; *abhyudaya* – veikiami; *anujīvinaḥ* – visada gyvena; *yadu* – Yadu dinastijos nariai; *pravīrāḥ* – šaunūs didvyriai; *hi akutobhayāḥ* – bebaimiai; *muhuḥ* – nuolatos; *adhikramanti* – vaikšto; *aṅghribhiḥ* – pėsčiomis; *āhṛtām* – paimtuose; *balāt* – jėga; *sabhām* – susirinkimų rūmuose; *sudharmām* – Sudharmos; *sura-sat-tama* – geriausių pusdievių; *ucitām* – vertuose.

Šaunieji Yadu dinastijos didvyriai, kuriuos sergsti globėjiška Viešpaties Śrī Kṛṣṇos ranka, nežino, kas yra baimė. Todėl jų kojos mynė Sudharmos susirinkimų rūmų menes, kurių verti tik iškilniausi iš pusdievių, nors ir iš jų šie rūmai buvo atimti.

Komentaras: Savo artimiausius tarnus Viešpats apsaugo nuo baimės ir sudaro jiems galimybes turėti viską, kas geriausia – netgi tada, kai tenka to siekti jėga. Viešpats elgiasi vienodai su visomis gyvomis būtybėmis, tačiau Jis šališkas Savo tyriems bhaktams – jiems Jis jaučia ypatingą prielankumą. Dvārakos miestas klestėjo, skendo gėrybėse, kokių nerasi niekur kitur materialiame pasaulyje. Valstybės susirinkimų rūmų prabanga paprastai atspindi, kokią vietą ji užima tarp kitų valstybių. Dangaus planetų susirinkimų rūmai, Sudharmā, nedarė gėdos net iškiliausiems pusdieviams. Tokių rūmų negali turėti nė viena pasaulio valstybė, nes ir labiausiai ekonomiškai išsivysčiusios šalies žmonės nepajėgtų jų pastatyti. Tačiau Viešpačiui Kṛṣṇai esant Žemėje, Yadu šeimos nariai jėga atėmė ir pargabeno rojaus susirinkimų rūmus į Žemę – Dvārakon. Jie išdrįso pagrobti juos būdami tikri, kad Aukščiausiasis Viešpats Kṛṣṇa į tai pažiūrės atlaidžiai ir juos apgins. Kitaip sakant, tyri Viešpaties bhaktai stengiasi parūpinti Viešpa-

čiui viską, kas geriausia visatoje. Yadu dinastijos nariai suteikė Viešpačiui Kṛṣṇai visus įmanomus patogumus ir parūpindavo Jam viską, kas tik yra visatoje. Už tai Viešpats globojo Savo tarnus, ir jiems nebuvo ko bijoti. Užmaršią sąlygotą sielą nuolatos persekioja baimė. Bet laisva siela tarytum kūdikis, visiškai priklausantis nuo savo tėvo malonės, niekada nieko nebijo. Baimė – tai viena iš iliuzijos formų, kuri pasireiškia tada, kai gyva būtybė savotiškoje miego būsenoje užmiršta savo amžiną ryšį su Viešpačiu. Jeigu gyva būtybė, kaip tvirtina „Bhagavad-gītā“ (2.20), iš prigimties nemirtinga, tai ko jai bijoti? Antai sapne žmogus išsigąsta tigro, tačiau šalia jo esantis ir nemiegantis žmogus jokio tigro nemato. Tigras – regimybė tiek sapnuojančiam, tiek ir nemiegančiam žmogui, nes juk jokio tigro iš tikrųjų nėra. Tačiau sapnuojantį žmogų sukausto baimė, nes jis yra užmiršęs tikrovę, tuo tarpu žmogus, kurio atmintis neaptemus, nejaučia nė mažiausios baimės. Yadu dinastijos nariai tarnavo Viešpačiui, todėl buvo aiškios sąmonės ir jų negąsdino jokie „tigrai“. O jei ir būtų pasirodęs tigras – jie žinojo, kad šalia yra Viešpats ir vienų jų Jis tikrai nepaliks.

39 TEKSTAS

कच्चित्तेऽनामयं तात भ्रष्टतेजा विभासि मे ।
अलब्धमानोऽवज्ञातः किं वा तात चिरोषितः ॥३९॥

kaccit te 'nāmayaṁ tāta bhraṣṭa-tejā vibhāsi me
alabdha-māno 'vajñātaḥ kiṁ vā tāta ciroṣitaḥ

kaccit – ar; *te* – tavo; *anāmayam* – sveikata gera; *tāta* – brangusis brolau; *bhraṣṭa* – netekęs; *tejāḥ* – spindesio; *vibhāsi* – atrodo; *me* – man; *alabdha-mānaḥ* – negerbiamas; *avajñātaḥ* – paniekintas; *kim* – ar; *vā* – arba; *tāta* – brangusis brolau; *ciroṣitaḥ* – todėl, kad ilgai ten gyvenai.

O Arjuna, broli, sakyk – ar tu sveikas? Tavo kūnas neteko spindesio. Ar ne todėl, kad ilgą laiką viešint Dvārakoje tenykščiai gyventojai tapo tau nedėmesingi ir nepagarbūs?

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira norėjo kuo smulkiau sužinoti apie gyvenimą Dvārakoje, tačiau galop nusprendė, kad tol, kol ten gyvena Pats Viešpats Śrī Kṛṣṇa, negali nutikti nieko bloga. Tačiau valdovui krito į akis, jog Arjunos kūnas nebespindi kaip kadaise, todėl jis pasiteiravo Arjunos, kaip

klostosi jo paties reikalai, ir ėmė klausinėti apie tai, kas jam labiausiai rūpėjo.

40 TEKSTAS

कच्चिन्नाभिहतोऽभावैः शब्दादिभिरमङ्गलैः ।
न दत्तमुक्तमर्थिभ्य आशया यत्प्रतिश्रुतम् ॥४०॥

kaccin nābhihato 'bhāvaiḥ śabdādibhir amaṅgalaiḥ
na dattam uktam arthibhya āśayā yat pratiśrutam

kaccit – ar; *na* – nebuvo; *abhihataḥ* – kreiptasi; *abhāvaiḥ* – nedraugiškai; *śabda-ādibhiḥ* – garsais; *amaṅgalaiḥ* – nepalankiais; *na* – ne; *dattam* – davei išmaldos; *uktam* – sakoma; *arthibhyaḥ* – prašiusiajam; *āśayā* – tikėdamasis; *yat* – kas; *pratiśrutam* – pažadėta sumokėti.

Gal kas užgavo tave taręs netinkamą žodį? Gal nedavei išmaldos prašiusiajam ar neištesėjai duoto žodžio?

Komentaras: Į pasiturinčių žmonių ar *kṣatriyų* namus dažnai pasibeldžia vargo prispausti žmonės. Ir sušelpti prašantįjį – žinoma, prieš tai įvertinus jo asmenybę, vietą ir laiką, – yra jų pareiga. Jei *kṣatriya* ar pasiturintis žmogus nevykdo šios savo priedermės, vėliau jam tenka dėl to gailėtis. O pažadėjusis duoti išmaldos privalo žodį ištesėti. Nusižengęs šiems reikalavimams, žmogus dažnai jaučiasi prislėgtas, ir visi aplinkiniai jį smerkia. Tai galėjo būti ir Arjunos nusiminimo priežastis.

41 TEKSTAS

कच्चित्त्वं ब्राह्मणं बालं गां वृद्धं रोगिणं स्त्रियम् ।
शरणोपसृतं सत्त्वं नात्याक्षीः शरणप्रदः ॥४१॥

kaccit tvaṁ brāhmaṇaṁ bālaṁ gāṁ vṛddhaṁ rogiṇaṁ striyam
śaraṇopasṛtaṁ sattvaṁ nātyākṣīḥ śaraṇa-pradaḥ

kaccit – ar; *tvam* – tu; *brāhmaṇam* – brahmanams; *bālam* – vaikui; *gām* – karvei; *vṛddham* – senam; *rogiṇam* – ligotam; *striyam* – moteriai; *śaraṇa-*

upasṛtam – prašančiai prieglobsčio; *sattvam* – gyvai būtybei; *na* – ar; *atyākṣīḥ* – nesuteikei prieglobsčio; *śaraṇa-pradaḥ* – vertai globos.

Tu visada stodavai ginti gyvas būtybes, kurios yra to vertos: brahmanus, vaikus, karves, moteris ir negalios ištiktuosius. Galgi nesugebėjai jų apginti, paprašytas užtarimo?

Komentaras: Brahmanai, kurie visą savo gyvenimą gilinasi į mokslus, rūpindamiesi tiek materialia, tiek dvasine visuomenės gerove, nusipelno visokeriopos valdovo pagalbos ir užtarimo. Ypatingo valstybės ar valdovo *kṣatriyos* globėjiško rūpesčio reikia ir vaikams, karvėms, moterims, negalių kamuojamiems bei seniems žmonėms. Valstybė ar *kṣatriya*, priklausantis valdovų luomui, kurie nesirūpina šiomis gyvomis būtybėmis, užsitraukia didžiausią gėdą. Mahārāja Yudhiṣṭhira norėjo sužinoti, ar taip nenutiko ir Arjunai.

42 TEKSTAS

कच्चित्त्वं नागमोऽगम्यां गम्यां वासत्कृतां स्त्रियम् ।
पराजितो वाथ भवान्नोत्तमैर्नासमैः पथि ॥४२॥

kaccit tvaṁ nāgamo 'gamyāṁ gamyāṁ vāsat-kṛtāṁ striyam
parājito vātha bhavān nottamair nāsamaiḥ pathi

kaccit – ar; *tvam* – tu; *na* – ne; *agamaḥ* – susidėjai; *agamyām* – su netinkama; *gamyām* – tinkamą; *vā* – arba; *asat-kṛtām* – nuskriaudei; *striyam* – moterį; *parājitaḥ* – buvai nugalėtas; *vā* – arba; *atha* – galų gale; *bhavān* – o kilnioji siela; *na* – ne; *uttamaiḥ* – pranašesnės jėgos; *na* – ne; *asamaiḥ* – lygaus; *pathi* – kelyje.

Gal tu susidėjai su abejotinos reputacijos moterimi ar atstūmei tą, kurios atstumti nederėjo? Gal kelyje tave užklupo ir nugalėjo lygus tau ar net silpnesnis priešininkas?

Komentaras: Kaip rodo posmas, Pāṇḍavų laikais vyro ir moters kontaktai buvo galimi tik su tam tikromis išlygomis. Aukštesniųjų kastų vyrams – brahmanams ir *kṣatriyoms* – ryšiai su moterimis iš *vaiśyų* ir *śūdrų* luomo buvo leistini, tačiau žemesnės kastos vyras negalėjo turėti moters iš aukštesnės kastos. Netgi *kṣatriya* negalėjo turėti ryšių su brahmanų kastai priklausančia moterimi. Brahmano žmona – tai viena iš septynių motinų.

(Žmogus turi septynias motinas. Tai tikroji motina, dvasinio bei paprasto mokytojų, brahmano ir valdovo žmonos, karvė, žindyvė ir žemė.) Tokie ryšiai tarp vyrų ir moterų vadinami *uttama* ir *adhama*. Brahmano ryšys su moterimi iš *kṣatriyų* luomo – *uttama*, tuo tarpu *kṣatriyos* ryšys su moterimi iš brahmanų luomo – *adhama*, todėl yra smerktinas. Vyrui nedera atstumti moters, kuri prašo su ja suartėti, bet reikėtų paisyti ir aukščiau nurodytų sąlygų. Bhīma neatstūmė Hiḍimbės, priklausiusios dar žemesniam negu *śūdros* luomui, kai ši panoro suartėti su juo. Bet Yayātis atsisakė vesti Śukrācāryos dukterį, nes Śukrācārya buvo brahmanas. Vyāsadeva, brahmanas, paprašytas, pradėjo Pāṇḍu ir Dhṛtarāṣṭrą. Satyavatī gimė žvejo šeimoje, bet tai nesutrukdė jai suartėti su Parāśara, iškiliu brahmanu, ir taip gimė Vyāsadeva. Taigi esama daugybės tokių pavyzdžių, tačiau šie ryšiai su moterimis nebuvo smerktini ir jų pasekmės taip pat nebuvo blogos. Turėti ryšių su priešinga lytim vyrui ar moteriai yra natūralu, tačiau būtina laikytis reguliatyviųjų principų, kad visuomenėje išliktų aiškios ribos tarp kastų ir kad negimtų nepageidautini, niekam tikę žmonės, kurie drums pasaulio tvarką.

Pralaimėti silpnesniam už save ar sau lygiam priešui – *kṣatriyai* didžiausia gėda. Pralaimėjimas garbingas tik tada, kai priešas yra pranašesnis. Kartą Bhīṣmadeva nugalėjo Arjuną, ir tik Viešpats Kṛṣṇa išgelbėjo jį pavojaus akimirką. Tačiau šis pralaimėjimas nelaikytinas negarbingu, nes Bhīṣmadeva visais atžvilgiais pranoko Arjuną: buvo vyresnis, labiau gerbiamas ir stipresnis. Tuo tarpu Karṇa Arjunai buvo lygus priešininkas ir kartą, kai kaudamasis su juo, Arjuna atsidūrė keblioje padėtyje, jis griebėsi net negarbingų priemonių, kad tik nugalėtų Karṇą. Deja, tokia *kṣatriyų* dalia, ir Mahārāja Yudhiṣṭhira pasiteiravo brolio, ar nenutiko jam kas bloga pakeliui iš Dvārakos.

43 TEKSTAS

अपि स्वित्पर्यभुङ्क्थास्त्वं सम्भोज्यान् वृद्धबालकान् ।
जुगुप्सितं कर्म किञ्चित्कृतवान्न यदक्षमम् ॥४३॥

api svit parya-bhuṅkthās tvaṁ sambhojyān vṛddha-bālakān
jugupsitaṁ karma kiñcit kṛtavān na yad akṣamam

api svit – ar buvo taip, kad; *parya* – palikęs; *bhuṅkthāḥ* – pietavai; *tvam* – pats; *sambhojyān* – vertus pietauti drauge; *vṛddha* – senus žmones; *bālakān* – berniukus; *jugupsitam* – pasibjaurėtiną; *karma* – poelgį; *kiñcit* – kokį nors; *kṛtavān* – gal būsi padaręs; *na* – ne; *yat* – kuris; *akṣamam* – neatleistinas.

Gal tu atstūmei senus žmones ir vaikus, kuriuos privalėjai pasodinti prie pietų stalo? Gal padarei nedovanotiną klaidą sėdęs valgyti vienas ir palikęs juos likimo valiai, ir dabar tavo sąžinę slegia bjaurus poelgis?

Komentaras: Šeimos žmogaus pareiga – pirmiausia pamaitinti vaikus, vyresniuosius šeimos narius, brahmanus ir negalios ištiktuosius. Be to, prieš sėsdamas valgyti, pavyzdingas šeimos žmogus pakvies pietų pirmą pasitaikiusį alkaną žmogų: jis išeis į gatvę ir garsiai triskart pašauks išalkusius. Šeimos žmogui nedovanotina nevykdyti šios savo priedermės, o ypač nepamaitinti seno žmogaus ar vaiko.

44 TEKSTAS

कच्चित्प्रेष्ठतमेनाथ हृदयेनात्मबन्धुना ।
शून्योऽस्मि रहितो नित्यं मन्यसे तेऽन्यथा न रुक् ॥४४॥

kaccit preṣṭhatamenātha hṛdayenātma-bandhunā
śūnyo 'smi rahito nityaṁ manyase te 'nyathā na ruk

kaccit – ar; *preṣṭha-tamena* – dėl brangiausio; *atha* – mano brolau Arjuna; *hṛdayena* – artimiausio; *ātma-bandhunā* – savo draugo Viešpaties Kṛṣṇos; *śūnyaḥ* – tuščias; *asmi* – esu; *rahitaḥ* – netekęs; *nityam* – visiems laikams; *manyase* – tu manai; *te* – tavo; *anyathā* – antraip; *na* – niekada; *ruk* – sielvartas.

O gal tu netekai artimiausio draugo – Viešpaties Kṛṣṇos? Ar tai dėl to tavo širdy begalinė tuštuma? O Arjuna, brolau, neišmanau, kas daugiau gali tave taip slėgti.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira klausinėjo Arjunos apie tai, kas dedasi pasauly, nujausdamas, kad Viešpats Kṛṣṇa jį paliko. Matydamas neapsakomą Arjunos nusiminimą, kurį vargu ar kas kita galėjo sukelti, Mahārāja Yudhiṣṭhira išsakė savo spėjimus. Ir nors nebuvo dėl to tikras, tačiau menant Śrī Nārados pranašystę jam neliko nieko kita, kaip tiesiai Arjunos apie tai paklausti.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti keturioliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Viešpats Kṛṣṇa pasitraukia iš šio pasaulio“.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Pāṇḍavos atsižada pasaulio

1 TEKSTAS

सूत उवाच
एवं कृष्णसखः कृष्णो भ्रात्रा राज्ञा विकल्पितः ।
नानाशङ्कास्पदं रूपं कृष्णविश्लेषकर्शितः ॥ १ ॥

sūta uvāca
evaṁ kṛṣṇa-sakhaḥ kṛṣṇo bhrātrā rājñā vikalpitaḥ
nānā-śaṅkāspadaṁ rūpaṁ kṛṣṇa-viśleṣa-karśitaḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *evam* – taip; *kṛṣṇa-sakhaḥ* – garsusis Kṛṣṇos draugas; *kṛṣṇaḥ* – Arjuna; *bhrātrā* – vyresniajam broliui; *rājñā* – karaliui Yudhiṣṭhirai; *vikalpitaḥ* – spėliojant; *nānā* – įvairias; *śaṅka-āspadam* – pagrįstas įvairiomis abejonėmis; *rūpam* – formas; *kṛṣṇa* – Viešpats Śrī Kṛṣṇa; *viśleṣa* – išsiskyrimo jausmo; *karśitaḥ* – sukrėstas.

Sūta Gosvāmis tarė: Skaudaus išsiskyrimo su Kṛṣṇa sukrėstas, garsusis Viešpaties Kṛṣṇos draugas Arjuna neturėjo jėgų ką nors atsakyti į Mahārājos Yudhiṣṭhiros spėliones.

Komentaras: Sielvarto sukrėstam Arjunai gerklėje strigo žodžiai, jis nepajėgė nei paneigti, nei patvirtinti Mahārājos Yudhiṣṭhiros spėlionių.

2 TEKSTAS

शोकेन शुष्यद्वदनहृत्सरोजो हतप्रभः ।
विभुं तमेवानुस्मरन्नाशक्नोत्प्रतिभाषितुम् ॥ २ ॥

śokena śuṣyad-vadana- hṛt-sarojo hata-prabhaḥ
vibhuṁ tam evānusmaran nāśaknot pratibhāṣitum

śokena – iš sielvarto; *śuṣyat-vadana* – džiūvo burna; *hṛt-sarojaḥ* – lotosą primenanti širdis; *hata* – neteko; *prabhaḥ* – kūno spindesio; *vibhum* – Aukščiausiąjį; *tam* – Viešpatį Kṛṣṇą; *eva* – iš tikrųjų; *anusmaran* – prisimindamas; *na* – ne; *aśaknot* – galėjo; *pratibhāṣitum* – tinkamai atsakyti.

Iš sielvarto Arjunai džiūvo burna, skausmas degino lotoso širdį. Jo kūnas neteko ankstesnio spindesio. Prisimindamas Aukščiausiąjį Viešpatį, Arjuna negalėjo pratarti nė žodžio.

3 TEKSTAS

कृच्छ्रेण संस्तभ्य शुचः पाणिनामृज्य नेत्रयोः ।
परोक्षेण समुन्नद्धप्रणयौत्कण्ठ्यकातरः ॥ ३ ॥

kṛcchreṇa saṁstabhya śucaḥ pāṇināmṛjya netrayoḥ
parokṣeṇa samunnaddha- praṇayautkaṇṭhya-kātaraḥ

kṛcchreṇa – vos; *saṁstabhya* – sulaikydamas jėgą; *śucaḥ* – sielvarto; *pāṇinā* – rankomis; *āmṛjya* – sutepdamas; *netrayoḥ* – akis; *parokṣeṇa* – dėl to, kad nebematoˆ; *samunnaddha-* – vis labiau; *praṇaya-autkaṇṭhya* – mąstė apie stiprią meilę; *kātaraḥ* – apimtas sielvarto.

Apimtas nepakeliamo sielvarto jis braukė iš akių srūvančias ašaras. Jis daugiau nebematys Viešpaties Kṛṣṇos, ir skaudama širdimi jis vis aiškiau juto, kaip stipriai Jį myli.

4 TEKSTAS

सख्यं मैत्रीं सौहृदं च सारथ्यादिषु संस्मरन् ।
नृपमग्रजमित्याह बाष्पगद्गदया गिरा ॥ ४ ॥

sakhyaṁ maitrīṁ sauhṛdaṁ ca sārathyādiṣu saṁsmaran
nṛpam agrajam ity āha bāṣpa-gadgadayā girā

sakhyam – prielankumą; *maitrīm* – gerus darbus; *sauhṛdam* – artimą ryšį; *ca* – taip pat; *sārathya-ādiṣu* – tai, kaip vairavo kovos vežimą; *saṁsmaran* – prisimindamas; *nṛpam* – valdovui; *agrajam* – vyresniajam broliui; *iti* – taip; *āha* – tarė; *bāṣpa* – sunkiai alsuodamas; *gadgadayā* – iš jaudulio; *girā* – balsu.

Prisimindamas Viešpatį Kṛṣṇą – Jo prielankumą, gerus darbus, judviejų giminišką šiltumą, tai, kaip Viešpats vairavo jo kovos vežimą, – iš jaudulio sunkiai alsuodamas Arjuna prabilo.

Komentaras: Aukščiausia gyva būtybė Savo tyrų bhaktų atžvilgiu elgiasi nepriekaištingai. Śrī Arjuna – tai vienas iš tipiškų tyrų Viešpaties bhaktų, kurį su Viešpačiu sieja broliški ryšiai. Jo santykiai su Arjuna yra tobuliausios draugystės pavyzdys. Jis buvo ne tik Arjunos draugas, bet ir didžiausias jo geradaris, o kad jų santykiai būtų dar tobulesni, Viešpats susigiminiavo su Arjuna: suruošė jo vestuves su Subhadra. Maža to, norėdamas apsaugoti draugą nuo mūšyje grėsusių pavojų, Viešpats tapo Arjunos vežėju, o kai pasaulyje įsitvirtino Pāṇḍavų valdžia, Jo džiaugsmui nebuvo ribų. Praeities vaizdai vienas po kito bėgo prieš Arjunos akis, ir jis visiškai paskendo jį užplūdusiuose prisiminimuose.

5 TEKSTAS

अर्जुन उवाच
वञ्चितोऽहं महाराज हरिणा बन्धुरूपिणा ।
येन मेऽपहृतं तेजो देवविस्मापनं महत् ॥ ५ ॥

arjuna uvāca
vañcito 'haṁ mahā-rāja hariṇā bandhu-rūpiṇā
yena me 'pahṛtaṁ tejo deva-vismāpanaṁ mahat

arjunaḥ uvāca – Arjuna tarė; *vañcitaḥ* – Jo apleistas; *aham* – aš; *mahā-rāja* – o valdove; *hariṇā* – Dievo Asmens; *bandhu-rūpiṇā* – kaip artimiausias draugas; *yena* – kurio; *me* – mano; *apahṛtam* – netekau; *tejaḥ* – galios; *deva* – pusdievius; *vismāpanam* – stulbinančios; *mahat* – neįtikėtinos.

Arjuna tarė: O valdove! Aukščiausiasis Dievo Asmuo Hari, kuris elgėsi su manimi taip, tarytum būčiau buvęs Jo artimiausias draugas, apleido mane. Aš netekau tos stulbinančios galios, kuri stebino net visko mačiusius pusdievius.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (10.41) Viešpats sako: „Bet kuri asmenybė, išsiskirianti iš kitų savo įtaka, turtais, jėga, grožiu, išmintimi – viskuo, ko tik žmogus galėtų geisti materialiame pasaulyje, – tėra Mano visuminės energijos kibirkštis“. Todėl niekas negali tapti galingas savaime – galią dovanoja Viešpats. Drauge su Savo amžinai laisvais palydovais nužengęs į Žemę, Viešpats ne tik Pats spinduliuoja Savo dieviškąją energiją, bet įkvepia jos ir Jį atlydėjusiems bhaktams, įgalindamas juos įvykdyti misiją, su kuria yra nužengęs. „Bhagavad-gītoje“ (4.5) taip pat sakoma, kad Viešpats ir Jo amžini palydovai nužengia į Žemę daug kartų, tačiau tik Viešpats atmena Savo čia įkūnytuosius vaidmenis, o Viešpaties palydovai aukščiausiąja Jo valia viską užmiršta. Iš šio pasaulio Viešpats pasitraukia kaip ir atėjo, drauge su Savo palydovais. Stiprybė ir veržlumas Arjunai buvo dovanoti tam, kad jis įvykdytų Viešpaties misiją, o kai ji buvo įvykdyta, Arjuna ypatingų įgaliojimų neteko, nes jo stulbinanti galia, kuri stebino net dangaus gyventojus, buvo nebereikalinga. Jos nereikėjo, norint grįžti namo, pas Dievą. Jeigu Viešpats gali suteikti arba atimti galią iš tokio iškilaus bhakto kaip Arjuna ir netgi iš rojaus pusdievių, tai ką jau kalbėti apie paprastas gyvas būtybes, kurios yra menkas niekas, lyginant su didžiomis sielomis. Taigi žmogus neturėtų didžiuotis Viešpaties paskolinta galia. Priešingai, išmintingas žmogus turėtų jaustis skolingas Viešpačiui už Jo palaiminimus ir visas savo jėgas atiduoti Viešpaties tarnystei. Viešpats bet kurią akimirką gali atimti jas iš mūsų, todėl galią ir turtus teisingiausia skirti Jo tarnystei.

6 TEKSTAS

यस्य क्षणवियोगेन लोको ह्यप्रियदर्शनः ।
उक्थेन रहितो ह्येष मृतकः प्रोच्यते यथा ॥ ६ ॥

yasya kṣaṇa-viyogena loko hy apriya-darśanaḥ
ukthena rahito hy eṣa mṛtakaḥ procyate yathā

yasya – su kuriuo; *kṣaṇa* – akimirkai; *viyogena* – išsiskyrus; *lokaḥ* – visatos; *hi* – be abejonės; *apriya-darśanaḥ* – atrodo nemielos; *ukthena* – gyvybės; *rahitaḥ* – nebėra; *hi* – be abejonės; *eṣaḥ* – visi šie kūnai; *mṛtakaḥ* – negyvais; *procyate* – vadinami; *yathā* – tarsi būtų.

Aš ką tik netekau to, su kuriuo net trumpam išsiskyrus visatos atrodo dykos ir nemielos, kaip kūnai, netekę gyvybės.

Komentaras: Iš tikrųjų gyvai būtybei nėra nieko brangiau už Viešpatį. Viešpats išsiskleidžia nesuskaičiuojama daugybe neatsiejamų dalelių, *svāṁśų* ir *vibhinnāṁśų*. Paramātmā – tai Viešpaties *svāṁśos* ekspansija, o gyvos būtybės yra *vibhinnāṁśos*. Materialaus kūno pagrindas yra gyva būtybė; be gyvos būtybės jis neturi vertės. Gyva būtybė negali normaliai egzistuoti be Paramātmos, o Brahmanas ar Paramātmā neturi *locus standi** be Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos. Tai išsamiai paaiškinta „Bhagavad-gītoje“. Visi šie veiksniai priklauso vienas nuo kito ir yra tarpusavyje susiję. Taigi Viešpats yra *summum bonum*, vadinasi, ir visos esaties gyvybės pradas.

7 TEKSTAS

यत्संश्रयाद् द्रुपदगेहमुपागतानां
राज्ञां स्वयंवरमुखे स्मरदुर्मदानाम् ।
तेजो हृतं खलु मयाभिहतश्च मत्स्यः
सज्ञीकृतेन धनुषाधिगता च कृष्णा ॥ ७ ॥

yat-saṁśrayād drupada-geham upāgatānāṁ
rājñāṁ svayaṁvara-mukhe smara-durmadānām
tejo hṛtaṁ khalu mayābhihataś ca matsyaḥ
sajjīkṛtena dhanuṣādhigatā ca kṛṣṇā

yat – kurio malone; *saṁśrayāt* – ir jėga; *drupada-geham* – karaliaus Drupados rūmuose; *upāgatānām* – visų susirinkusių; *rājñām* – karalaičių; *svayaṁvara-mukhe* – jaunikio rinkimo proga; *smara-durmadānām* – su aistringomis mintimis; *tejaḥ* – galia; *hṛtam* – nugalėjau; *khalu* – iš tikrųjų; *mayā* – mano; *abhihataḥ* – perverta; *ca* – ir; *matsyaḥ* – taikiniu buvusi žuvis; *sajjī-kṛtena* – įtempus lanką; *dhanuṣā* – tuo lanku; *adhigatā* – laimėta; *ca* – taip pat; *kṛṣṇā* – Draupadī.

Tai Jo maloningai dovanota galia padėjo man nugalėti aistra verdančius karalaičius, kurie susirinko karaliaus Drupados rūmuose į jaunikio rinkimo ceremoniją. Mano strėlė pervėrė taikiniu buvusią žuvį, ir aš laimėjau Draupadės ranką.

* *locus standi* (lot.) – atramos taškas (vert. past.)

Komentaras: Karaliaus Drupados dukra Draupadī buvo labai graži ir, jai subrendus, laimėti jos ranką svajojo daugelis karalaičių. Tačiau Drupada Mahārāja tvirtai tarė, kad ištekins ją tik už Arjunos, ir siekdamas įgyvendinti savo norą sumanė gudrybę. Rūmų palubėje buvo pakabinta žuvis ir paslėpta po ratu, o ant grindų po žuvimi stovėjo puodynė, sklidina vandens, kuriame atsispindėjo taikinys ir ratas. Karalaičiams buvo iškelta sąlyga: pataikyti į žuvies akį per ją užstojantį ratą, nepakeliant akių į taikinį. Nusitaikyti reikėjo žiūrint į žuvies atvaizdą, mirguliuojantį vandenyje. Mahārāja Drupada gerai žinojo, kad susidoroti su šia užduotimi tegali Arjuna ir dar Karṇa. Tačiau savo dukterį jis norėjo išleisti tiktai už Arjunos. Kai Draupadės brolis Dṛṣṭadyumna pristatinėjo merginai rūmuose susirinkusius karalaičius, tarp jų buvo ir Karṇa, taip pat ketinęs dalyvauti varžybose. Varžybas galėjo laimėti ir jis, todėl sumanioji Draupadī kaip ir dera *kṣatriyos*, dalyvaujančio politinėje veikloje, dukrai taktiškai atsakė Karṇai, perdavusi jam per savo brolį Dṛṣṭadyumną, kad negalinti tekėti už žemesnio negu *kṣatriyų* luomo žmogaus. *Vaišyų* ir *śūdrų* vaidmuo visuomenėje ne toks reikšmingas kaip *kṣatriyų*. Karṇa buvo dailidės, *śūdros*, sūnus, ir ta dingstimi Draupadī jį atstūmė. Kai Arjuna persirengęs vargingu brahmanu pervėrė taikinį, įvykdydamas sudėtingas varžybų sąlygas, tai mačiusieji karalaičiai buvo apstulbinti. Jie čiupo savo ginklus ir puolė Arjuną. Ypač nuožmus buvo Karṇa. Tačiau Viešpaties Kṛṣṇos malone Arjunai kaip visada šypsojosi sėkmė, ir nugalėjęs visus karalaičius jis laimėjo nepasiekiamosios Draupadės, dar vadinamos Kṛṣṇā, ranką. Ir dabar, kai Viešpats, kurio galia Arjuna gavo savo neprilygstamą stiprybę, apleido šį pasaulį, Arjuna su liūdesiu prisiminė šį įvykį.

8 TEKSTAS

यत्सन्निधावहमु खाण्डवमग्नयेऽदा-
मिन्द्रं च सामरगणं तरसा विजित्य ।
लब्धा सभा मयकृताद्भुतशिल्पमाया
दिग्भ्योऽहरन्नृपतयो बलिमध्वरे ते ॥ ८ ॥

yat-sannidhāv aham u khāṇḍavam agnaye 'dām
indraṁ ca sāmara-gaṇaṁ tarasā vijitya
labdhā sabhā maya-kṛtādbhuta-śilpa-māyā
digbhyo 'haran nṛpatayo balim adhvare te

yat – kuriam; *sannidhau* – esant šalia; *aham* – aš; *u* – ištiktukas, reiškiantis nuostabą; *khāṇḍavam* – dangaus valdovo Indros sergimą mišką; *agnaye* – ugnies dievui; *adām* – daviau; *indram* – Indrą; *ca* – taip pat; *sa* – drauge su; *amara-gaṇam* – pusdieviais; *tarasā* – mikliai; *vijitya* – nugalėjo; *labdhā* – įgijęs; *sabhā* – susirinkimų rūmus; *maya-kṛtā* – kuriuos pastatė Maya; *adbhuta* – nuostabius; *śilpa* – menas ir meistriškumas; *māyā* – galia; *digbhyaḥ* – iš visų kraštų; *aharan* – susirinko; *nṛpatayaḥ* – visi princai; *balim* – dovanas; *adhvare* – atnešė; *te* – tau.

Jam būnant šalia, aš lengvai nugalėjau patį dangaus valdovą Indradevą bei kitus jo pusėje buvusius pusdievius ir leidau ugnies dievui pelenais paleisti Khāṇḍavos mišką. Tai Jo malonė, kad gaisro metu demonas Maya liko gyvas ir kad mes turime įstabios architektūros susirinkimų rūmus, į kuriuos per Rājasūya-yajñą suplaukė visų kraštų karalaičiai ir sumokėjo tau duoklę.

Komentaras: Demonas Maya Dānava gyveno Khāṇḍavos miške. Ir kai miške kilo gaisras, jis kreipėsi pagalbos į Arjuną. Arjuna išgelbėjo jam gyvybę, ir demonas jautėsi skolingas. Atsidėkodamas jis pastatė Pāṇḍavoms įstabaus grožio susirinkimų rūmus, kurie kėlė nepaprastą visos valstybės karalaičių susidomėjimą. Jie matė antgamtinę Pāṇḍavų galybę, tad nesipriešindami pakluso jų valiai ir sumokėjo imperatoriui duoklę. Demonai turi nepaprastų antgamtinių galių, įgalinančių kurti materialius stebuklus. Tačiau jie neleidžia žmonėms ramiai gyventi. Šių laikų demonai – mokslininkai materialistai. Jų veikla ir įvairiausi „stebuklingi“ atradimai kenkia visuomenei ir kelia jai grėsmę. Antai branduolinio ginklo sukūrimas sukėlė tarp žmonių tikriausią paniką. Demonas Maya – tipiškas materialistas; jis mokėjo kurti neįtikėtinus stebuklus. Ir vis dėlto Viešpats Kṛṣṇa norėjo jį nužudyti. Liepsnų ir Viešpaties Kṛṣṇos disko persekiojamas, Maya kreipėsi užtarimo į Arjuną, ir šis išgelbėjo jį nuo ugnies ir apsaugojo nuo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos rūstybės. Taigi bhaktai maloningesni už Patį Viešpatį, ir dvasinės tarnystės kelyje bhakto malonė yra vertingesnė už Paties Viešpaties malonę. Pamatę, kad ginti demono stojo Arjuna, didis bhaktas, ugnis ir Viešpats liovėsi jį persekioję. Jausdamasis skolingas Arjunai, demonas norėjo jam padaryti kokią nors paslaugą, tačiau Arjuna nieko iš jo nenorėjo. Apsidžiaugęs, kad Maya kreipėsi prieglobsčio į bhaktą, Viešpats Śrī Kṛṣṇa Pats paprašė demono padaryti paslaugą karaliui Yudhiṣṭhirai ir pastatyti jam puikius susirinkimų rūmus. Taip bhakto malone galima pelnyti Viešpaties malonę, o Viešpaties malone – galimybę tarnauti Jo bhaktui.

Bhīmasenos vėzdas taip pat buvo Mayos Dānavos dovana.

9 TEKSTAS

यत्तेजसा नृपशिरोऽङ्घ्रिमहन्मखार्थ-
मार्योऽनुजस्तव गजायुतसत्त्ववीर्यः ।
तेनाहृताः प्रमथनाथमखाय भूपा
यन्मोचितास्तदनयन् बलिमध्वरे ते ॥ ९ ॥

yat-tejasā nṛpa-śiro-'ṅghrim ahan makhārtham
āryo 'nujas tava gajāyuta-sattva-vīryaḥ
tenāhṛtāḥ pramatha-nātha-makhāya bhūpā
yan-mocitās tad-anayan balim adhvare te

yat – kurio; *tejasā* – galia; *nṛpa-śiraḥ-aṅghrim* – tą, kurio pėdoms lenkė galvas karaliai; *ahan* – nužudytas; *makha-artham* – aukai; *āryaḥ* – gerbiamas; *anujaḥ* – jaunesnysis brolis; *tava* – tavo; *gaja-ayuta* – dešimties tūkstančių dramblių; *sattva-vīryaḥ* – galybė; *tena* – jis; *āhṛtāḥ* – surinko; *pramatha-nātha* – šmėklų viešpačiui (Mahābhairavai); *makhāya* – aukai; *bhūpāḥ* – valdovai; *yat-mocitāḥ* – kuris juos išvadavo; *tat-anayan* – visi jie sumokėjo; *balim* – mokesčius; *adhvare* – padovanojo; *te* – tau.

Jo malone visų gerbiamas jaunesnysis tavo brolis, jėga nenusileidžiantis dešimčiai tūkstančių dramblių, nužudė Jarāsandhą, kurio pėdoms lenkėsi daugybė valdovų. Šiuos valdovus Jarāsandha ketino paaukoti per Mahābhairava-yajñą, bet tavo brolis juos išvadavo. Ir vėliau jie atidavė duoklę Jūsų Didenybei.

Komentaras: Jarāsandha buvo labai galingas Magadhos krašto valdovas. Įdomi jo gimimo bei gyvenimo istorija. Jarāsandhos tėvas, karalius Bṛhadratha, nenusileidęs sūnui nei turtais, nei galybe, ilgai negalėjo sulaukti sūnaus, nors turėjo dvi žmonas – Kāśio karaliaus dukras. Nusivylęs, kad nė viena iš karalienių negali padovanoti jam sūnaus, karalius pasirinko asketo dalią: apleido rūmus ir drauge su žmonomis išėjo į mišką. Miške jam nusišypsojo laimė – vienas galingas *ṛṣis* palaimino jį susilaukti sūnaus ir jo žmonoms įdavė mango vaisių. Suvalgiusios mango karalienės netrukus pastojo, ir apie tai sužinojęs karalius nepaprastai apsidžiaugė. Tačiau atėjus laikui abi karalienės pagimdė po pusę kūdikio, ir šios puselės buvo išmestos miškan. Toje vietoje gyveno galinga demonė Jarā. Ji aptiko naujagimio dalis ir nudžiugo galėsianti pasimėgauti šviežiena ir krauju. Iš smalsumo ji

sudėjo rastąsias puseles ir jos bemat suaugo – kūdikis atgijo. Jarai pagailo bevaikio karaliaus ir ji grąžino jam dailų kūdikį. Apsidžiaugęs karalius pažadėjo dovanoti demonei viską, ko tik jos širdis įsigeis. Demonė panoro, kad vaikas būtų pavadintas jos vardu. Taip kūdikis gavo Jarāsandhos („tas, kurį sujungė demonė Jarā“) vardą. Iš tikrųjų Jarāsandha buvo neatsiejama demono Vipracitti dalis. Šventasis, palaiminęs karalienes pagimdyti kūdikį ir išpranašavęs Bṛhadrathai turėsiant sūnų, vadinosi Candra Kauśika.

Jarāsandha nuo gimimo turėjo demoniškų ypatybių, todėl nenuostabu, kad tapo ištikimu Śivos – šmėklų ir demoniškų žmonių viešpaties – garbintoju. Rāvaṇa taip pat buvo ištikimas Śivos pasekėjas. Visus pavergtus karalius Jarāsandha aukojo savo Viešpačiui Mahābhairavai (Śivai). Didžiulės buvo jo karinės pajėgos, daug smulkių karalių jis pavergė ir, paimtus į nelaisvę, žudė priešais savo dievaičio Mahābhairavos altorių. (Biharo provincijoje, anksčiau vadintoje Magadha, Viešpaties Mahābhairavos, arba Kālabhairavos, garbinimas ir dabar gana populiarus.) Jarāsandha buvo Kaṁsos, Kṛṣṇos motinos brolio, giminaitis, tad po Kaṁsos mirties tapo didžiausiu Kṛṣṇos priešu: jiedu ne kartą buvo susirėmę. Viešpats Kṛṣṇa norėjo jį nužudyti, tačiau nenorėjo Jarāsandhos karių mirties. Todėl buvo sumanyta gudrybė. Persirengę vargingais brahmanais, Kṛṣṇa, Bhīma ir Arjuna atėjo pas karalių Jarāsandhą prašyti išmaldos. Nė vienas brahmanas, prašantis jo išmaldos, nelikdavo apviltas. Jis dosniai dalino aukas, bet tai dar nėra dvasinė tarnystė. Viešpats Kṛṣṇa, Bhīma ir Arjuna paprašė, kad Jarāsandha su jais susikautų, ir Jarāsandha sutiko stoti į dvikovą su Bhīma. Taigi išėjo taip, kad jie buvo sykiu Jarāsandhos svečiai ir jo priešai. Bhīma ir Jarāsandha kovėsi keletą dienų, ir Bhīmą jau buvo beapimanti neviltis. Galop Kṛṣṇa užuominom parodė jam, kaip nužudyti Jarāsandhą. Kūdikystėje Jarāsandha buvo sudėtas iš dviejų puselių, ir, vėl perplėšęs jį pusiau, Bhīma laimėjo dvikovą. Taip Bhīma išvadavo karalius, kurie Jarāsandhos kalinami laukė savo valandos, kai bus paaukoti Mahābhairavai. Norėdami atsidėkoti Pāṇḍavoms, jie sumokėjo valdovui Yudhiṣṭhirai didžiulę duoklę.

10 TEKSTAS

पत्न्यास्तवाधिमखकृत्तमहाभिषेक-
क्ष्माघिष्ठचारुकबरं कितवैः सभायाम् ।
स्पृष्टं विकीर्य पदयोः पतिताश्रुमुख्या
यस्तत्स्त्रियोऽकृतहतेशविमुक्तकेशाः ॥१०॥

patnyās tavādhimakha-kḷpta-mahābhiṣeka-
ślāghiṣṭha-cāru-kabaraṁ kitavaiḥ sabhāyām
spṛṣṭaṁ vikīrya padayoḥ patitāśru-mukhyā
yas tat-striyo 'kṛta-hateśa-vimukta-keśāḥ

patnyāḥ – žmonos; *tava* – tavo; *adhimakha* – iškilmingos aukojimo ceremonijos metu; *kḷpta* – sušukuotus; *mahā-abhiṣeka* – pašventintus; *ślāghiṣṭha* – todėl šventus; *cāru* – gražius; *kabaram* – supintus plaukus; *kitavaiḥ* – niekšai; *sabhāyām* – didžiame susirinkime; *spṛṣṭam* – sugriebė; *vikīrya* – išleido; *padayoḥ* – prie pėdų; *patita-aśru-mukhyāḥ* – tos, kuri puolė ant žemės su ašaromis akyse; *yaḥ* – Jis; *tat* – jų; *striyaḥ* – žmonos; *akṛta* – tapo; *hata-īśa* – netekusios vyrų; *vimukta-keśāḥ* – išleido plaukus.

Tai Jis išpynė kasas moterims, kurių niekšingi vyrai drįso išleisti Rājasūyos aukojimo proga dailiai sušukuotus pašventintus tavo žmonos plaukus. Tada su ašaromis akyse ji puolė prie Viešpaties Kṛṣṇos pėdų.

Komentaras: Gražūs karalienės Draupadės plaukai, supinti į dailią kasą, Rājasūya-yajños metu buvo pašventinti. Ir kai lažybose vyrai ją pralošė, Duḥśāsana, norėdamas įžeisti Draupadę, palietė jos šventus plaukus. Draupadei neliko nieko kita, kaip nusilenkti prie Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdų, ir Viešpats Kṛṣṇa nutarė, kad pasibaigus Kurukṣetros mūšiui visos Duḥśāsanos bei jo bendrų žmonos išleis savo kasas. Dhṛtarāṣṭros sūnums ir anūkams žuvus Kurukṣetros mūšyje, visos giminės moterys tapo našlėmis, visos turėjo išsipinti savo kasas. Kitaip sakant, dėl to, kad Duḥśāsana įžeidė didžią Viešpaties bhaktę, visos Kuru giminės moterys tapo našlėmis. Viešpats yra atlaidus Jį įžeidinėjantiems niekšams, kaip tėvas – akiplėšai sūnui. Tačiau Jis nepakenčia, kai įžeidžiami Jo bhaktai. Įžeidęs didžią sielą, žmogus nubraukia visus savo dorus darbus ir pelnytus palaiminimus.

11 TEKSTAS

यो नो जुगोप वन एत्य दुरन्तकृच्छ्राद्
दुर्वाससोऽरिरचितादयुताग्रभुग्यः ।
शाकान्नशिष्टमुपयुज्य यतस्त्रिलोकीं
तृप्ताममंस्त सलिले विनिमग्नसङ्घः ॥११॥

yo no jugopa vana etya duranta-kṛcchrād
durvāsaso 'ri-racitād ayutāgra-bhug yaḥ

śākānna-śiṣṭam upayujya yatas tri-lokīṁ
tṛptām amaṁsta salile vinimagna-saṅghaḥ

yaḥ – tas, kuris; *naḥ* – mus; *jugopa* – apgynė; *vane* – miške; *etya* – patekusius į; *duranta* – pavojingą; *kṛcchrāt* – sunkią padėtį; *durvāsasaḥ* – Durvāsos Munio; *ari* – priešų; *racitāt* – sukurtą; *ayuta* – dešimties tūkstančių; *agra-bhuk* – to, kuris valgo priešaky; *yaḥ* – kuris; *śāka-anna-śiṣṭam* – maisto likučių; *upayujya* – suvalgė; *yataḥ* – kadangi; *tri-lokīm* – visus tris pasaulius; *tṛptām* – patenkino; *amaṁsta* – mintyse galvojo; *salile* – būdami vandeny; *vinimagna-saṅghaḥ* – visi panirę.

Kai mums gyvenant tremtyje mūsų priešai sumanė mus įstumti į baisų pavojų, pasinaudoję Durvāsa Muniu, kuris pietauja su dešimčia tūkstančių mokinių, Jis [Viešpats Kṛṣṇa] išgelbėjo mus, suvalgęs mūsų pietų likučius. Pakako Jam nuryti kąsnį, ir upėje tuo metu maudęsi muniai pasijuto sotūs. Visi trys pasauliai buvo patenkinti.

Komentaras: Durvāsā Munis – didžiulės galios brahmanas mistikas, tvirtai laikęsis religijos principų bei didžių įžadų, griežtai tramdęs kūną. Jo vardas siejamas su daugeliu istorinių įvykių. Yra žinoma, kad šiam didžiam mistikui, kaip ir Viešpačiui Šivai, buvo lengva įtikti, tačiau taip pat lengva jį ir užrūstinti. Jis dosniai atlygindavo paslaugą padariusiam žmogui, tačiau neįtikęs jam galėjo prisišaukti didžiausią bėdą. Vaikystėje, gyvendama tėvo namuose, Kumārī Kuntī patarnaudavo didiesiems brahmanams, ir už parodytą svetingumą Durvāsā Munis apdovanojo ją galia prisišaukti pusdievius. Durvāsā Munis laikomas pilnaverte Viešpaties Šivos inkarnacija ir kaip Šiva yra lengvai patenkinamas ir lengvai užrūstinamas. Jis buvo didis Viešpaties Šivos bhaktas ir Viešpaties Šivos valia tapo žyniu karaliaus Śvetaketu surengtame šimtamečiame aukojime. Jis buvo dažnas svečias Indradevos valdomos dangaus karalystės valstybės susirinkimuose, turėjo didžiules mistines galias ir galėjo keliauti kosmine erdve. Yra žinoma, kad kartą jis netgi pasiekė Vaikuṇṭhos planetas, esančias anapus materialaus kosmoso. Šį milžinišką atstumą jis įveikė per vienerius metus – tuo metu, kai buvo susipykęs su karaliumi Ambarīṣa – didžiu bhaktu ir pasaulio imperatoriumi.

Durvāsā Munis turėjo apie dešimt tūkstančių mokinių ir visur keliaujant ar svečiuojantis pas didžius karalius *kṣatriyas*, jį lydėjo didžiulis būrys pasekėjų. Kartą jis apsilankė Duryodhanos – Mahārājos Yudhiṣṭhiros pusbrolio ir priešo – namuose. Duryodhana buvo nekvailas. Jis kiek įmanydamas stengėsi įtikti brahmanui, ir didis *ṛṣis* panoro jį palaiminti. Duryodhana, girdėjęs apie jo mistines galias ir apie tai, kaip pavojinga jį užrūs-

tinti, sumanė panaudoti brahmano rūstybę prieš savo pusbrolius Pāṇḍavas. *Ṛṣiui* paklausus, kokio palaiminimo Duryodhana norėtų, šis paprašė jo apsilankyti Mahārājos Yudhiṣṭhiros, vyriausio ir įtakingiausio jo pusbrolio, namuose. Duryodhana norėjo, kad Durvāsā Munis nuvyktų tenai, kai tas su karaliene Draupade bus papietavę. Duryodhana žinojo, kad, Draupadei pavalgius, Mahārāja Yudhiṣṭhira nebegalės pavaišinti tokio didžiulio būrio į svečius užsukusių brahmanų ir supykęs Durvāsā Munis būtinai pasiųs Mahārājai Yudhiṣṭhirai kokią nelaimę. Toks buvo Duryodhanos planas. Durvāsā Munis sutiko patenkinti jo prašymą ir, kaip buvo sumanęs Duryodhana, užsuko pas tremty gyvenusį karalių kaip tik tada, kai šis su Draupade baigė pietauti.

Kai jis pasirodė prie Mahārājos Yudhiṣṭhiros namų slenksčio, karalius šiltai jį sutiko ir pasiūlė eiti prie upės atlikti vidudienio maudymosi apeigų, – per tą laiką bus paruoštos vaišės. Durvāsā Munis su gausia mokinių palyda nuėjo prie upės išsimaudyti, o Mahārāja Yudhiṣṭhira sunerimęs galvojo, kuo pavaišinti svečius. Kol Draupadī dar nebuvo pavalgiusi, jie galėjo pamaitinti didžiausią būrį svečių, tačiau Duryodhana pasirūpino, kad *ṛṣis* ateitų jai baigus valgyti.

Atsidūrus keblioje padėtyje, bhaktui labai gera proga sutelkti mintis į Viešpatį. Pavojaus akivaizdoje Draupadī mąstė apie Viešpatį Kṛṣṇą, ir visa persmelkiantis Viešpats, supratęs, kas gresia Jo bhaktams, apsireiškė ir paprašė Draupadės Jį pavaišinti. Išgirdusi Viešpaties prašymą, Draupadī dar labiau susikrimto, nes Aukščiausiasis Viešpats prašė to, ko ji negalėjo padaryti. Ji papasakojo Viešpačiui, jog stebuklingas dubuo, gautas iš saulės dievo, parūpina tiek maisto, kiek ji panori, bet tik tol, kol ji nepavalgo pati. Tačiau tądien ji jau buvo papietavusi ir padėtis iš tiesų buvo beviltiška. Pasakodama Viešpačiui apie savo bėdą, ji apsiverkė, kaip jos vietoje būtų pasielgusi kiekviena moteris. Tada Viešpats paprašė Draupadės atnešti iš virtuvės puodus, norėdamas pažiūrėti, ar neliko juose kokio kąsnelio. Kai Draupadī atnešė puodus, viename jų Viešpats rado prie dugno prilipusių daržovių likučių ir tučtuojau juos išgramdęs suvalgė. Baigęs valgyti, Viešpats liepė Draupadei pakviesti svečius – Durvāsą su palydovais.

Pasiųstas kviesti svečių, Bhīma nuėjo prie upės ir tarė: „Ko gaištate, gerbiamieji? Eime, vaišės laukia jūsų“. Tačiau Viešpačiui Kṛṣṇai nurijus kąsnelį brahmanai dar vandeny pasijuto sotūs. Jie pamanė, kad Mahārāja Yudhiṣṭhira pagamino jiems daugybę ištaigingų valgių ir labai nusimins, kad jie nevalgo, todėl geriau būsią pas jį nė neiti. Ir jie nutarė keliauti savo keliais.

Šis įvykis rodo, kad Viešpats yra visų didžiausias mistikas, tad neveltui Jis vadinamas Yogeśvara. Jis taip pat moko, kad kiekvienas šeimos žmo-

gus turėtų aukoti Viešpačiui maistą, nes jeigu pasisotins Viešpats, patenkinti bus ir visi svečiai, net jeigu jų susirinktų dešimt tūkstančių. Toks yra dvasinės tarnystės kelias.

12 TEKSTAS

यत्तेजसाथ भगवान् युधि शूलपाणि-
र्विस्मापितः सगिरिजोऽस्त्रमदान्निजं मे ।
अन्येऽपि चाहममुनैव कलेवरेण
प्राप्तो महेन्द्रभवने महदासनार्धम् ॥१२॥

yat-tejasātha bhagavān yudhi śūla-pāṇir
vismāpitaḥ sagirijo 'stram adān nijaṁ me
anye 'pi cāham amunaiva kalevareṇa
prāpto mahendra-bhavane mahad-āsanārdham

yat – kurio; *tejasā* – įtaka; *atha* – kartą; *bhagavān* – dievo asmuo (Viešpats Šiva); *yudhi* – kautynėse; *śūla-pāṇiḥ* – rankose laikantis trišakį; *vismāpitaḥ* – nustebintas; *sa-girijaḥ* – drauge su Himalajų kalnų dukterimi; *astram* – ginklą; *adāt* – dovanojo; *nijam* – savo; *me* – man; *anye api* – kiti taip pat; *ca* – ir; *aham* – aš; *amunā* – šiame; *eva* – tikrai; *kalevareṇa* – kūne; *prāptaḥ* – gavau; *mahā-indra-bhavane* – Indradevos rūmuose; *mahat* – didžią; *āsana-ardham* – garbingą vietą.

Tai Jo dėka kautynėse nustebinau dievo asmenį Viešpatį Šivą bei jo žmoną, Himalajų dukrą, ir patenkintas jis [Viešpats Šiva] dovanojo man savo ginklą. Daugel kitų pusdievių taip pat atidavė man savo ginklus. Maža to, savo dabartiniu kūnu aš pakilau į dangaus planetas ir buvau pasodintas garbingoje vietoje.

Komentaras: Aukščiausiojo Dievo Asmens Šrī Krṣṇos malone Arjuna įtiko daugeliui pusdievių, tarp jų ir Viešpačiui Šivai. Čia norima pasakyti, kad tas, kuriam jaučia prielankumą Viešpats Šiva ar kuris kitas pusdievis, nebūtinai pelno ir Aukščiausiojo Viešpaties Šrī Krṣṇos malonę. Rāvaṇa, be abejonių, buvo didis Viešpaties Šivos pasekėjas, tačiau tai neišgelbėjo jo nuo Aukščiausiojo Dievo Asmens Viešpaties Rāmacandros rūstybės. Purāṇose apstu tokių pavyzdžių. Posmas rodo, kad Arjuna įtiko Viešpačiui Šivai netgi su juo susirėmęs. Aukščiausiojo Viešpaties bhaktai žino, kaip pagerb-

ti pusdievius, bet pusdievių garbintojai dėl savo neišmanymo Aukščiausiąjį Dievo Asmenį dažnai gretina su pusdieviais. Taip samprotaudamas žmogus įžeidinėja Viešpatį ir galų gale susilaukia Rāvaṇos ir tokių kaip jis likimo. Pavyzdžiai iš Arjunos, artimo Viešpaties Śri Kṛṣṇos draugo, gyvenimo labai pamokantys: jie turėtų įtikinti žmogų, kad pradžiuginęs Aukščiausiąjį Viešpatį Śrī Kṛṣṇą jis pelnys visas įmanomas malones, o garbinant pusdievius jam nubyrės tik trupiniai, neamžini kaip ir patys pusdieviai.

Šis posmas pažymėtinas dar ir tuo, kad jame pasakojama, jog Viešpaties Śrī Kṛṣṇos malone Arjuna įžengė į dangaus planetą nepakeitęs kūno, ir dangaus pusdievis Indradeva parodė jam didžiulę pagarbą, pasodinęs greta savęs soste, kiek žemesniame už savąjį. Dangaus planetos pasiekiamos dorovingais darbais, kuriuos nurodo *śāstros*, t.y. karmine veikla. Ir, kaip teigiama „Bhagavad-gītoje“ (9.21), išeikvojęs dorovingų darbų kraitį žmogus vėl leidžiasi į Žemę. Mėnulis taip pat yra rojaus planetų lygio dangaus kūnas. Į šias planetas po mirties patenka tik dorovingieji: tie, kurie atnašavo aukas, šelpė kitus arba griežtai tramdė kūną. Tik Viešpaties malone Arjunai buvo leista nepakeitus kūno aplankyti dangaus planetas – kitaip tai padaryti būtų buvę neįmanoma. Šiandieninių mokslininkų pastangos pasiekti dangaus planetas, be abejonių, bus bevaisės, nes jie nė iš tolo negali lygintis su Arjuna. Jie – paprasti žmonės, neatnašavę aukų, nedaliję išmaldos ir neatlikę askezių. Materialų kūną veikia trys materialios gamtos *guṇos*: dorybė, aistra ir neišmanymas. Šių laikų žmonės daugiau ar mažiau yra veikiami aistros bei neišmanymo *guṇų*, ir šio poveikio požymiai yra jų geidulingumas ir godumas. Tokie žemi žmonės vargu ar gali pasiekti aukštesniųjų planetų sistemas. Virš dangaus planetų iškilusios planetos, į kurias patenka tik dorybės jėgų valdomos būtybės. Dangaus bei kitų aukštesniųjų planetų gyventojų intelektas labai aukštas – kur kas aukštesnis negu žmogaus. Tai dorovingos aukščiausios, dorybės, *guṇos* veikiamos būtybės. Visi dangaus bei kitų aukštesniųjų planetų gyventojai yra Viešpaties bhaktai, ir nors jų dorybė nėra gryna, jie vis dėlto garsėja pusdievių vardu ir turi tauriausias ypatybes, kokias tik įmanoma įgyti materialiame pasaulyje.

13 TEKSTAS

तत्रैव मे विहरतो भुजदण्डयुग्मं
गाण्डीवलक्षणमरातिवधाय देवाः ।
सेन्द्राः श्रिता यदनुभावितमाजमीढ
तेनाहमद्य मुषितः पुरुषेण भूम्ना ॥१३॥

tatraiva me viharato bhuja-daṇḍa-yugmaṁ
gāṇḍīva-lakṣaṇam arāti-vadhāya devāḥ
sendrāḥ śritā yad-anubhāvitam ājamīḍha
tenāham adya muṣitaḥ puruṣeṇa bhūmnā

tatra – toje dangaus planetoje; *eva* – be abejonės; *me* – man; *viharataḥ* – besisvečiuojant; *bhuja-daṇḍa-yugmam* – abi mano rankos; *gāṇḍīva* – lankas, vadinamas Gāṇḍīva; *lakṣaṇam* – ženklas; *arāti* – demoną Nivātakavacą; *vadhāya* – kad nužudyčiau; *devāḥ* – visi pusdieviai; *sa* – su; *indrāḥ* – dangaus valdovu Indra; *śritāḥ* – rado prieglobstį; *yat* – kuris; *anubhāvitam* – suteikė galią; *ājamīḍha* – o karaliaus Ajamīḍhos palikuoni; *tena* – Jo; *aham* – aš; *adya* – dabar; *muṣitaḥ* – netekau; *puruṣeṇa* – asmens; *bhūmnā* – aukščiausiojo.

Man trumpai besisvečiuojant dangaus planetose, visi dangaus pusdieviai ir pats valdovas Indradeva prašė, kad savo galingomis rankomis, kurios niekada nesiskyrė su Gāṇḍīvos lanku, nužudyčiau demoną Nivātakavacą ir juos apginčiau. O valdove, Ajamīḍhos palikuoni, aš netekau Aukščiausiojo Dievo Asmens, iš kurio kilo neregėta mano galybė.

Komentaras: Dangaus pusdieviai, be jokių abejonių, pranoksta žmogų išmintimi, jėga bei grožiu, ir vis tiek jie negalėjo apsieiti be Arjunos pagalbos, nes jis turėjo Gāṇḍīvos lanką, kuriame Viešpaties Śrī Kṛṣṇos malone slypėjo ypatinga galia. Viešpats visagalis, ir Jo malone Jo tyras bhaktas įgyja tiek galios, kiek to panori Viešpats, ir jai nėra ribų. Bet tas, iš kurio Viešpats atima galią, tampa bejėgis.

14 TEKSTAS

यद्बान्धवः कुरुबलाब्धिमनन्तपार-
मेको रथेन ततरेऽहमतीर्यसत्त्वम् ।
प्रत्याहृतं बहु धनं च मया परेषां
तेजास्पदं मणिमयं च हृतं शिरोभ्यः ॥१४॥

yad-bāndhavaḥ kuru-balābdhim ananta-pāram
eko rathena tatare 'ham atīrya-sattvam
pratyāhṛtaṁ bahu dhanaṁ ca mayā pareṣāṁ
tejās-padaṁ maṇimayaṁ ca hṛtaṁ śirobhyaḥ

yat-bāndhavaḥ – būdamas Jo draugas; *kuru-bala-abdhim* – Kuru karinių pajėgų vandenyną; *ananta-pāram* – neįveikiamą; *ekaḥ* – vienas; *rathena* – sėdėdamas kovos vežime; *tatare* – sugebėjau perplaukti; *aham* – aš; *atīrya* – nenugalimų; *sattvam* – būtybių; *pratyāhṛtam* – susigrąžinau; *bahu* – labai daug; *dhanam* – turtų; *ca* – taip pat; *mayā* – mano; *pareṣām* – priešų; *tejāḥ-padam* – švytėjimo šaltinis; *maṇi-mayam* – papuoštas brangakmeniais; *ca* – taip pat; *hṛtam* – paveržtas; *śirobhyaḥ* – nuo jų galvų.

Karinė Kauravų galybė buvo bekraštė tarytum vandenynas, kupinas nenugalimų būtybių. Tačiau Jo draugystės dėka aš sėdęs į kovos vežimą sugebėjau jį įveikti. Tik Viešpaties malone aš susigrąžinau karves ir iš daugybės valdovų paveržiau šalmus, papuoštus akinamai tviskančiais brangakmeniais.

Komentaras: Kauravų pusėje kovėsi daug narsių karvedžių, tarp jų Bhīṣma, Droṇa, Kṛpa bei Karṇa, ir jų karinės pajėgos buvo neįveikiamos tarsi bekraštis vandenynas. Tačiau Viešpaties Kṛṣṇos malone Arjuna vienas pakilęs į kovos vežimą be vargo visus juos išguldė. Priešininkų pusėje didžiojo mūšio metu karvedžiai keitėsi vienas paskui kitą, o Pāṇḍavų pusėje Arjuna kovos vežime, kurį valdė Viešpats Kṛṣṇa, vienas susidorojo su jam tekusia užduotimi. Kai Pāṇḍavos svetimais vardais gyveno Virāṭos rūmuose, Kauravos susivaidijo su karaliumi Virāṭa ir sumanė pagrobti gausią jo karvių bandą. Juos, besivarančius karves, užpuolė Arjuna. Neatpažintas, jis grąžino karves ir kaip pergalės trofėjų parnešė brangakmenius nuo karalių galvas puošusių turbanų. Praeities vaizdai atgijo Arjunos atmintyje, ir jam darėsi vis aiškiau, kad visa tai įvyko tik Viešpaties malone.

15 TEKSTAS

यो भीष्मकर्णगुरुशल्यचमूष्वदभ्र-
राजन्यवर्यरथमण्डलमण्डितासु ।
अग्रेचरो मम विभो रथयूथपाना-
मायुर्मनांसि च दृशा सह ओज आर्च्छत् ॥१५॥

yo bhīṣma-karṇa-guru-śalya-camūṣv adabhra-
rājanya-varya-ratha-maṇḍala-maṇḍitāsu
agrecaro mama vibho ratha-yūthapānām
āyur manāṁsi ca dṛśā saha oja ārcchat

yaḥ – tai Jis; *bhīṣma* – Bhīṣma; *karṇa* – Karṇa; *guru* – Droṇācārya; *śalya* – alya; *camūṣu* – karinės rikiuotės vidury; *adabhra* – milžiniškos; *rājanya-varya* – iškilnūs karalaičiai; *ratha-maṇḍala* – kovos vežimų voros; *maṇḍitāsu* – papuoštos; *agrecaraḥ* – besiveržiantis pirmyn; *mama* – mano; *vibho* – o didis valdove; *ratha-yūtha-pānām* – visų vežėjų; *āyuḥ* – gyvenimo trukmę arba karminę veiklą; *manāṁsi* – minčių polėkį; *ca* – taip pat; *dṛśā* – žvilgsniu; *sahaḥ* – galią; *ojaḥ* – jėgą; *ārcchat* – atėmė.

Tai Jis priartino mirtį tų, kurie buvo mūšio lauke, ir iš milžiniškos kariaunos, kurią Bhīṣmai, Karṇai, Droṇai, Śalyai ir kitiems kariūnams vadovaujant išdėstė Kauravos, atėmė narsą ir sumanumą. Kauravų gretos buvo išrikiuotos nepriekaištingai ir to pakako pergalei nulemti, bet Jis [Viešpats Śrī Kṛṣṇa], veržiamasis pirmyn, pasiekė Savo.

Komentaras: Absoliutus Dievo Asmuo Viešpats Śrī Kṛṣṇa kaip pilnavertė ekspansija (Paramātmā) įeina į visų širdis ir valdo mus, suteikdamas atmintį, užmaršt ̨, išmanymą bei juos atimdamas, – reguliuodamas visą psichinę veiklą (Bg. 15.15). Būdamas Aukščiausiasis Viešpats, Jis gali prailginti gyvos būtybės amžių arba priartinti jos mirtį. Todėl Kurukṣetros mūšio eigą Viešpats kreipė norima vaga. Viešpats norėjo, kad Yudhiṣṭhira laimėtų mūšį ir taptų planetos imperatoriumi, todėl siekdamas įgyvendinti Savo transcendentinį planą Savo visagale valia nužudė visus, kurie kovėsi priešininko pusėje. Priešininko karinės pajėgos buvo milžiniškos, joms vadovavo tokie karvedžiai kaip Bhīṣma, Droṇa bei Śalya. Ir jeigu ne Viešpaties pagalba, įvairios Jo sumanytos taktinės gudrybės, Arjuna fiziškai nebūtų pajėgęs laimėti mūšio. Šiuolaikiniame kare valstybės veikėjai griebiasi įvairių taktinių priemonių, tačiau tai jie daro materialiu lygmeniu, naudodamiesi gerai organizuotos slaptos žvalgybos, karinės taktikos ir diplomatinio manevravimo priemonėmis. Kadangi Arjuna buvo Viešpaties bhaktas, nepaprastai prisirišęs prie Viešpaties, Viešpats Pats viskuo pasirūpino, ir Arjunai dėl nieko nereikėjo jaudintis. Toks dvasinės tarnystės Viešpačiui kelias.

16 TEKSTAS

यद्दोःषु मा प्रणिहितं गुरुभीष्मकर्ण-
नप्त्रिगर्तशल्यसैन्धवबाह्लिकाद्यैः ।

अस्त्राण्यमोघमहिमानि निरूपितानि
नोपस्पृशुर्नृहरिदासमिवासुराणि ॥१६॥

yad-doḥṣu mā praṇihitaṁ guru-bhīṣma-karṇa-
naptṛ-trigarta-śalya-saindhava-bāhlikādyaiḥ
astrāṇy amogha-mahimāni nirūpitāni
nopaspṛśur nṛhari-dāsam ivāsurāṇi

yat – kurio; *doḥṣu* – rankų globojamas; *mā praṇihitam* – aš buvau; *guru* – Droṇācārya; *bhīṣma* – Bhīṣma; *karṇa* – Karṇa; *naptṛ* – Bhūriśravā; *trigarta* – karalius Suśarmā; *śalya* – Śalya; *saindhava* – karalius Jayadratha; *bāhlika* – Mahārājos Śāntanu (Bhīṣmos tėvo) brolis; *ādyaiḥ* – ir kiti; *astrāṇi* – ginklus; *amogha* – neįveikiamus; *mahimāni* – labai galingus; *nirūpitāni* – panaudojo; *na* – ne; *upaspṛśuḥ* – palietė; *nṛhari-dāsam* – Nṛsiṁhadevos tarno (Prahlādos); *iva* – kaip; *asurāṇi* – demonų ginklai.

Bhīṣma, Droṇa, Karṇa, Bhūriśravā, Suśarmā, Śalya, Jayadratha, Bāhlika ir kiti didieji karvedžiai – visi kaip vienas pakėlė prieš mane savo neįveikiamus ginklus. Tačiau Jo [Viešpaties Kṛṣṇos] malone nuo mano galvos nenukrito nė vienas plaukas. Jų ginklai negalėjo padaryti nieko pikta, kaip ir ginklai demonų, kuriais jie bandė nužudyti Prahlādą Mahārāją, didžiausią Viešpaties Nṛsiṁhadevos bhaktą.

Komentaras: Apie Prahlādą Mahārāją, didį Nṛsiṁhadevos bhaktą, pasakoja Septintoji „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmė. Kai Prahlādai Mahārājai buvo vos penkeri metai, jo tėvas, galingasis Hiraṇyakaśipu, iš neapykantos norėjo jį nužudyti, nes Prahlāda buvo tyras Viešpaties bhaktas. Demoniškas tėvas išmėgino prieš jį visus savo ginklus, tačiau Viešpaties malone Prahlāda buvo apsaugotas nuo pavojų, kuriuos savo veiksmais kėlė tėvas. Jis liepė įmesti Prahlādą į ugnį, į verdantį aliejų, nublokšti po dramblio kojomis, nustumti nuo kalno viršūnės ir nunuodyti. Galų gale pats čiupo kalaviją, ketindamas nužudyti sūnų, bet čia apsireiškė Nṛsiṁhadeva ir sūnaus akivaizdoje sudraskė niekšingąjį tėvą. Taigi niekas negali nužudyti Viešpaties bhakto. Viešpats apsaugojo ir Arjuną, nors, grasindami savo galingais ginklais, jį puolė Bhīṣma ir kiti galingi priešininkai.

Karṇa – saulės dievo ir Kuntės sūnus, gimęs prieš jos jungtuves su Mahārāja Pāṇḍu. Karṇa gimė su šarvais ir papuošalais, ir tai buvo ženklas, bylojantis apie jo narsą ir didvyriškumą. Vaikystėje jį vadino Vasusena, tačiau suaugęs šarvus ir papuošalus, su kuriais buvo gimęs, Karṇa padovanojo

Indradevai, ir nuo tol jį imta vadinti Vaikartana. Karṇai gimus, Kuntī, vėl atgavusi skaistybę, įmetė kūdikį į Gangą. Jį rado Adhiratha ir su žmona Rādha užaugino kaip savo tikrą sūnų. Karṇa buvo labai dosnus, ypač brahmanams. Jiems jis nieko negailėjo. Jis buvo toks dosnus, kad, Indradevai paprašius, nuplėšė nuo savęs šarvus ir papuošalus, su kuriais buvo gimęs. Apsidžiaugęs Indradeva dovanojo jam galingąjį Śakti ginklą. Karṇa buvo vienas iš daugelio Droṇācāryos mokinių ir nuo pat pirmosios dienos tapo Arjunos varžovu. Matydamas jame nesutaikomą Arjunos varžovą, Duryodhana susibičiuliavo su Karṇa ir ilgainiui jų santykiai peraugo į artimą draugystę. Karṇa taip pat norėjo išbandyti jėgas varžybose, surengtose Draupadės *svayaṁvaros* proga, tačiau Draupadės brolis pareiškė, jog Karṇa negalįs dalyvauti varžytuvėse, nes yra *śūdros*, dailidės, sūnus. Ir vis tiek, nors Karṇai nebuvo leista varžytis, kai Arjuna pervėrė taikinį – palubėje kybojusią žuvį – ir Draupadės apvainikuotas girlianda norėjo ją išsivežti, Karṇa drauge su kitais apviltais karalaičiais pastojo jam kelią. Jis kovėsi ypač aršiai, tačiau Arjuna nugalėjo visus lig vieno. Duryodhana negalėjo atsidžiaugti, kad Karṇa nuolat varžosi su Arjuna, ir paėmęs į savo rankas valdžią karūnavo Karṇą Aṅgos valdovu. Sudužus viltims laimėti Draupadės ranką, Karṇa kurstė Duryodhaną užpulti karalių Drupadą. Jį nugalėjus ir Arjuna, ir Draupadī būtų atsidūrę jų rankose. Tačiau Droṇācārya pasmerkė juos už rengiamą sąmokslą, ir jie neišdrįso pulti Drupados. Karṇa pralaimėjo ne tik Arjunai, bet ir Bhīmasenai. Jis buvo jungtinės Bengalijos, Orisos ir Madraso karalystės valdovas. Vėliau aktyviai dalyvavo Mahārājos Yudhiṣṭhiros surengtame Rājasūyos aukojime. O kai besivaržantys pusbroliai sėdo lošti kauliukais, pagal pragaištingą Śakunio planą, Karṇa neliko nuošaly ir džiūgavo Draupadei tapus užstatu, – tai glostė jo užgautą savimeilę. Pāṇḍavoms pralošus Draupadę, Karṇa nestygdamas iš džiaugsmo paskelbė visiems šią naujieną. Būtent jis įsakė Duḥśāsanai Pāṇḍavas ir Draupadę išrengti. Jis siūlė Draupadei rinktis kitą vyrą, nes dabar, Pāṇḍavoms pralaimėjus, ji tapusi Kauravų verge. Jis buvo prisiekęs Pāṇḍavų priešas ir, progai pasitaikius, kaip įmanydamas juos spaudė. Kurukṣetros mūšio metu jis numatė koks bus mūšio galutinis rezultatas ir išreiškė savo nuomonę, kad todėlč kad Viešpats Kṛṣṇa tapo Arjunos vežėju, mūšį laimės Arjuna. Jis visada nesutarė su Bhīṣma ir sykį davė pažadą nesikauti išvien su Bhīṣma, kol jis gyvas, ir mėgo pasigirti, kad susidoroti su Pāṇḍavomis jam neprireiktų nė penkių dienų, jei tik Bhīṣma netrukdytų. Ir vis dėlto Bhīṣmos mirtis jam buvo didelė netektis. Indradevos dovanotu Śakti ginklu jis nužudė Ghaṭotkacą. Jo sūnus Vṛṣasena žuvo nuo Arjunos rankos. Niekas nenužudė tiek daug Pāṇḍavų karių, kiek Karṇa. Mūšiui baigiantis, tarp jo

ir Arjunos užvirė atkakli kova ir jam vieninteliam pavyko numušti šalmą nuo Arjunos galvos. Tačiau mūšio lauke Karņos vežimo ratas netikėtai įklimpo purvyne, ir kai Karņa iššoko iš vežimo, norėdamas jį ištraukti, Arjuna tuo pasinaudojo ir jį nužudė, nors Karņa maldavo pasigailėti.

Naptā, arba Bhūriśravā – Somadattos iš Kuru giminės sūnus. Turėjo brolį, vardu Śalya. Abu broliai ir jų tėvas dalyvavo Draupadės *svayaṁvaros* ceremonijoje. Visi jie žavėjosi nepaprasta Arjunos galia, kurią jis pelnė būdamas ištikimas Viešpaties draugas. Bhūriśravā patarė Dhṛtarāṣṭros sūnums nekibti prie Pāṇḍavų ir nekovoti su jais. Broliai dalyvavo ir Mahārājos Yudhiṣṭhiros Rājasūyos *yajñoje*. Bhūriśravā turėjo vieną *akṣauhiṇī* pulką, kurį sudarė pėstininkai, raiteliai, drambliai ir kovos vežimai, ir Kurukṣetros mūšyje jis kovėsi Duryodhanos pusėje. Bhīma jį laikė vienu iš *yūtha-pačių*. Kurukṣetros mūšyje aršiausiai jis susirėmė su Sātyakiu; nužudė dešimt Sātyakio sūnų. Vėliau Arjuna nukirto jam rankas, ir galų gale Sātyakis jį nužudė. Miręs jis įsiliejo į Viśvadevos būtį.

Trigarta, arba Suśarmā – Mahārājos Vṛddhakṣetros sūnus, Trigartadešos žemių valdovas. Jis taip pat dalyvavo Draupadės *svayaṁvaros* ceremonijoje. Buvo vienas iš Duryodhanos sąjungininkų ir patarė jam užpulti Matsyadešą (Darbhaṅgą). Kai Virāṭa-nagaroje Kauravos bandė pagrobti karves, jis paėmė į nelaisvę Mahārājį Virāṭą, bet Bhīma jį išvadavo. Jis narsiai kovėsi Kurukṣetros mūšyje ir žuvo nuo Arjunos rankos.

Jayadratha – kitas Mahārājos Vṛddhakṣetros sūnus, Sindhudešos (dabartinio Sindo, esančio Pakistano teritorijoje) valdovas. Turėjo žmoną, vardu Duḥśalā. Jis irgi dalyvavo Draupadės *svayaṁvaros* ceremonijoje trokšdamas laimėti jos ranką, tačiau jam pritrūko jėgų. Nuo tol jis visada ieškojo progos susitikti su Draupade. Kartą, kai ketindamas vesti Jayadratha vyko į Śalyadešą, pakeliui į Kāmyavaną vėl pamatė Draupadę ir vėl neteko galvos. Pralošę savo imperiją, Pāṇḍavos su Draupade tuo metu gyveno tremtyje. Užmiršęs apie padorumą, Jayadratha nutarė, kad dabar būsiąs pats laikas per vieną iš draugų, Koṭiśasyą, pasiųsti Draupadei laišką. Draupadī pasipiktinusi atmetė Jayadrathos pasiūlymą, tačiau, Draupadės grožio apakintas, Jayadratha nesiliovė bandęs paveržti ją iš Pāṇḍavų. Draupadī kaskart jį atstumdavo. Jis bandė pagrobti ją jėga, bet Draupadī skėlė jam tokį antausį, kad jis griuvo tarsi nukirstas medis. Tačiau ir tada jo aistra neatvėso, ir jis jėga įsitempė Draupadę į vežimą. Tai matęs Dhaumya Munis pamėgino sutrukdyti Jayadrathai. Jis persekiojo jo vežimą ir per Dhātreyiką nusiuntė žinutę Mahārājai Yudhiṣṭhirai. Pāṇḍavos užpuolė Jayadrathos karius ir visus išguldė. Bhīma sučiupo Jayadrathą ir žiauriai sumušė. Jis plikai nuskuto leisgyvio Jayadrathos galvą, palikęs tik penkis plaukelius. Visiems valdovams Jayadratha buvo pristatytas kaip Mahārājos Yudhiṣṭhiros ver-

gas ir viešai visų akivaizdoje turėjo tai pripažinti. Pažemintą jį atvedė pas Mahārāją Yudhiṣṭhirą. Mahārāja Yudhiṣṭhira pasigailėjo suimtojo ir įsakė jį paleisti, o jam prisipažinus Mahārājos Yudhiṣṭhiros vasalu, karalienė Draupadī taip pat panoro, kad jis būtų išlaisvintas, ir jam buvo leista grįžti į savo šalį. Negalėdamas pakęsti pažeminimo, jis iškeliavo į Gaṅgotrį, į Himalajus, ir griežtai tramdė kūną trokšdamas pelnyti Viešpaties Śivos prielankumą. Jayadratha prašė Śivos palaiminti jį, kad jis sugebėtų bent sykį nugalėti Pāṇḍavas. Vėliau prasidėjo Kurukṣetros mūšis, ir jis stojo Duryodhanos pusėn. Pirmosiomis dienomis jis kovėsi su Mahārāja Drupada, paskui su Virāṭa ir Abhimanyu, kuris buvo dar visai vaikas. Kai septynetas garsiųjų vadų apsupę negailestingai puolė Abhimanyu, berniukui į pagalbą atskubėjo Pāṇḍavos, tačiau Jayadratha Viešpaties Śivos malone sumaniai atrėmė jų antpuolį. Tada Arjuna ir prisiekė jį nužudysiąs. Šitai išgirdęs, Jayadratha pabūgo ir norėjo sprukti iš mūšio lauko. Jis kreipėsi į Kauravas prašydamas jų leidimo pasitraukti iš mūšio lauko, bet jie nesutiko. Maža to, jam buvo liepta kautis su Arjuna, ir jiems besigrumiant Viešpats Kṛṣṇa priminė Arjunai apie Śivos suteiktą palaiminimą Jayadrathai: tas, kuris numes ant žemės Jayadrathos galvą, tučtuojau pats kris negyvas. Todėl Viešpats patarė Arjunai nusviesti Jayadrathos galvą ant kelių jo tėvui, kuris tuo metu griežtai tramdė kūną šventoje vietoje, Samanta-pañcakoje. Arjuna taip ir padarė. Išvydęs ant kelių nukirstą galvą, Jayadrathos tėvas instinktyviai numetė ją ant žemės ir čia pat krito negyvas, kiaušui skilus į septynias dalis.

17 TEKSTAS

सौत्ये वृतः कुमतिनात्मद ईश्वरो मे
यत्पादपद्ममभवाय भजन्ति भव्याः ।
मां श्रान्तवाहमरयो रथिनो भुविष्ठं
न प्राहरन् यदनुभावनिरस्तचित्ताः ॥१७॥

sautye vṛtaḥ kumatināātmada īśvaro me
yat-pāda-padmam abhavāya bhajanti bhavyāḥ
māṁ śrānta-vāham arayo rathino bhuvi-ṣṭhaṁ
na prāharan yad-anubhāva-nirasta-cittāḥ

sautye – vežėju; *vṛtaḥ* – paėmiau; *kumatinā* – nepagarbiai mąstydamas; *ātma-daḥ* – kuris išvaduoja; *īśvaraḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *me* – mano; *yat* – kurio; *pāda-padmam* – lotoso pėdoms; *abhavāya* – dėl išvadavimo;

bhajanti – tarnauja; *bhavyāḥ* – išmintingi žmonės; *mām* – man; *śrānta* – ištroškusius; *vāham* – žirgus; *arayaḥ* – priešai; *rathinaḥ* – didysis vadas; *bhuviṣṭham* – stovint ant žemės; *na* – ne; *prāharan* – užpuolė; *yat* – kurio; *anubhāva* – malone; *nirasta* – netekęs; *cittāḥ* – proto.

Tik Jo malone priešai nesuskubo manęs nužudyti, kai iššokau iš vežimo girdyt ištroškusių žirgų. Ir koks nepagarbus aš buvau Viešpačiui, kad drįsau pasiimti Jį sau į vežėjus, – juk siekdami išvadavimo Jį garbina ir Jam tarnauja išmintingiausieji žmonės.

Komentaras: Aukščiausiajam Viešpačiui, Dievo Asmeniui Śrī Kṛṣṇai, lenkiasi tiek impersonalistai, tiek Viešpaties bhaktai. Impersonalistai garbina Jo akinantį švytėjimą, kurį skleidžia Jo amžinas transcendentinis, palaimos ir išminties sklidinas kūnas, o bhaktai garbina Jį kaip Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Impersonalistų lygio nepasiekusieji laiko Jį viena iš didžių istorinių asmenybių. Tačiau Viešpats nužengia tam, kad Savo įstabiais transcendentiniais žaidimais patrauktų visų mūsų dėmesį, todėl Jis imasi idealaus valdovo, draugo, sūnaus arba mylimojo vaidmens. Su Arjuna jį siejo transcendentinės draugystės saitai, ir Viešpats, kaip ir santykiuose su tėvais, mylimosiomis bei žmonomis, nepriekaištingai atliko Savo vaidmenį. Bhaktas, kuris, kaip ir Viešpats, šiuose tobuluose transcendentiniuose santykiuose turi jam skirtą vaidmenį, vidinės Viešpaties energijos veikiamas užmiršta, kad jo draugas ar sūnus yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo, nors kartais Viešpaties veiksmai ir jį patį glumina. Viešpačiui palikus pasaulį, Arjuna suvokė, kas iš tikrųjų buvo jo artimiausias draugas, nors ir anksčiau apie tai nutuokė ir nepadarė Viešpaties atžvilgiu nieko, už ką jį būtų galima smerkti. Išmintingam žmogui transcendentiniai Viešpaties ryšiai su tokiu tyru bhaktu kaip Arjuna yra labai patrauklūs.

Visiems žinoma, kaip mūšio lauke reikalingas vanduo, – jo nuolat trūksta. Ir žmones, ir gyvulius, kurie kautynių metu atiduoda visas jėgas, nuolat kankina troškulys; vanduo jiems būtinas troškuliui numalšinti. Ypatingai troškulys kankina mirtinai sužeistus karius bei karvedžius, ir dažnai jie miršta tik dėl to, kad lieka be lašo vandens. Tačiau Kurukṣetros mūšio lauke vandens netrūko. Jo apsčiai buvo gaunama iš žemės. Dievo malone vandens galima gauti visur – tereikia įrankio žemei pragręžti. Šis vandens gavimo būdas taikomas ir šiandien, tačiau šiuolaikiniai inžinieriai nesugeba gauti vandens bet kurioje vietoje ir žemei pragręžti jiems prireikia daug laiko. O Pāṇḍavų laikais, kaip byloja istorija, Arjuna ir kiti didieji karvedžiai galėjo akimirksniu pagirdyti žirgus, jau nekalbant apie žmones. Jie gaudavo vandens prakirtę viršutinį žemės paviršiaus sluoksnį aštria strėle,

tai yra pasinaudoję metodu, kuris iki šių dienų mokslininkams yra nežinomas.

18 TEKSTAS

नर्माण्युदाररुचिरस्मितशोभितानि
हे पार्थ हेऽर्जुन सखे कुरुनन्दनेति ।
सञ्जल्पितानि नरदेव हृदिस्पृशानि
स्मर्तुर्लुठन्ति हृदयं मम माधवस्य ॥१८॥

narmāṇy udāra-rucira-smita-śobhitāni
he pārtha he 'rjuna sakhe kuru-nandaneti
sañjalpitāni nara-deva hṛdi-spṛśāni
smartur luṭhanti hṛdayaṁ mama mādhavasya

narmāṇi – linksmi pašnekesiai; *udāra* – kalbėjo labai nuoširdžiai; *rucira* – maloniai; *smita-śobhitāni* – su šypsena veide; *he* – kreipinys; *pārtha* – o Pṛthos sūnau; *he* – kreipinys; *arjuna* – Arjuna; *sakhe* – drauge; *kuru-nandana* – Kuru dinastijos sūnau; *iti* – ir t.t.; *sañjalpitāni* – tokie pokalbiai; *nara-deva* – o valdove; *hṛdi* – širdį; *spṛśāni* – jaudinantys; *smartuḥ* – prisiminus juos; *luṭhanti* – užvaldo; *hṛdayam* – širdį; *mama* – mano; *mādhavasya* – Mādhavos (Kṛṣṇos).

O valdove! Kaip malonu buvo klausytis Jo pokštų ir nuoširdžių žodžių, kuriuos lydėdavo nuostabi šypsena. Jis šaukė mane: „O Pṛthos sūnau, o drauge, o Kuru dinastijos sūnau!“ Aš negaliu pamiršti Jo širdingumo, jaudinančio mane lig širdies gelmių.

19 TEKSTAS

शय्यासनाटनविकत्थनभोजनादि-
ष्वैक्याद्वयस्य ऋतवानिति विप्रलब्धः ।
सख्युः सखेव पितृवत्तनयस्य सर्वं
सेहे महान्महितया कुमतेरघं मे ॥१९॥

śayyāsanāṭana-vikatthana-bhojanādiṣv
aikyād vayasya ṛtavān iti vipralabdhaḥ

sakhyuḥ sakheva pitṛvat tanayasya sarvaṁ
sehe mahān mahitayā kumater aghaṁ me

śayya – miegodami vienoje lovoje; *āsana* – greta sėdėdami; *aṭana* – drauge vaikštinėdami; *vikatthana* – savimeilė; *bhojana* – drauge valgydami; *ādiṣu* – ar ką kita veikdami; *aikyāt* – dėl vienybės; *vayasya* – o mano drauge; *ṛtavān* – teisingas; *iti* – taip; *vipralabdhaḥ* – neteisingas elgesys; *sakhyuḥ* – draugui; *sakhā iva* – tarsi draugas; *pitṛvat* – tarsi tėvas; *tanayasya* – vaiko; *sarvam* – viską; *sehe* – pakentė; *mahān* – didis; *mahitayā* – šlove; *kumateḥ* – to, kuris yra žemo intelekto; *agham* – įžeidimą; *me* – mano.

Mudu dažnai drauge gyvenom, ilsėjomės, sėdėjome ir vaikštinėjome. Ir kai, girdamasis Savo narsa, Jis pagražindavo įvykius, aš papriekaištaudavau Jam, sakydamas: „Ak, koks Tu teisingas, mano drauge“. Ir net tomis akimirkomis, kai Jį sumenkindavau, Jis, Aukščiausioji Siela, viską pakęsdavo ir atleisdavo man, kaip atleidžia tikras draugas ar tėvas.

Komentaras: Kadangi Aukščiausiasis Viešpats Śri Kṛṣṇa yra visų tobuliausias, Jo transcendentiniuose žaidimuose su tyrais bhaktais nėra jokių ydų, nesvarbu, kokio vaidmens Jis imtųsi: draugo, sūnaus ar mylimojo. Draugų, tėvų ir mylimųjų priekaištai Viešpačiui kur kas mielesni už iškilmingai giedamus Vedų himnus, kuriais Jį garbina išminties kupini šventraščių žinovai ir Vedų ritualų šalininkai.

20 TEKSTAS

सोऽहं नृपेन्द्र रहितः पुरुषोत्तमेन
सख्या प्रियेण सुहृदा हृदयेन शून्यः ।
अध्वन्युरुक्रमपरिग्रहमङ्ग रक्षन्
गोपैरसद्भिरबलेव विनिर्जितोऽस्मि ॥२०॥

so 'haṁ nṛpendra rahitaḥ puruṣottamena
sakhyā priyeṇa suhṛdā hṛdayena śūnyaḥ
adhvany urukrama-parigraham aṅga rakṣan
gopair asadbhir abaleva vinirjito 'smi

saḥ – tai; *aham* – aš; *nṛpa-indra* – o imperatoriau; *rahitaḥ* – netekęs; *puruṣa-uttamena* – Aukščiausiojo Viešpaties; *sakhyā* – draugo; *priyeṇa* – brangiau-

sio; *suhṛdā* – gera linkinčio; *hṛdayena* – širdis; *śūnyaḥ* – ištuštėjo; *adhvani* – neseniai; *urukrama-parigraham* – visagalio žmonų; *aṅga* – kūnus; *rakṣan* – saugant; *gopaiḥ* – piemenys; *asadbhiḥ* – pagonys; *abalā iva* – tarytum bejėgę moterį; *vinirjitaḥ asmi* – mane nugalėjo.

O imperatoriau, aš likau be savo draugo ir geradario – Aukščiausiojo Dievo Asmens, už kurį neturiu nieko brangesnio. Tai todėl taip gūdu mano širdy. Kai Kṛṣṇai išėjus likau saugoti Jo žmonų, mane užpuolė pagonys piemenys ir nugalėjo.

Komentaras: Posmas kelia svarbų klausimą: kaip tokios žemos kilmės žmonės galėjo nugalėti Arjuną ir kaip paprasti piemenys galėjo paliesti Arjunos saugomas Viešpaties Kṛṣṇos žmonas. Ištyrinėjęs „Viṣṇu Purāṇą“ bei „Brahma Purāṇą“, Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura paaiškino šį prieštaringą įvykį. Šiose Purāṇose pasakojama, jog kartą, pasitarnavusios Aṣṭāvakrai Muniui, dangaus gražuolės pelnė jo prielankumą ir *munis* palaimino jas gauti Aukščiausiąjį Viešpatį už savo vyrą. Aštuoni Aṣṭāvakros Munio sąnariai buvo iškrypę ir eidamas jis atrodė labai keistai. Pusdievių dukros pamačiusios, kaip jis eina visas persikreipęs, pratrūko juoku. Supykęs *munis* prakeikė jas, kad jos, net Viešpaties žmonomis tapusios, būtų pagrobtos plėšikų. Vėliau merginoms pavyko nuraminti *munį* maldomis, ir šis vėl jas laimino sakydamas: „Nors jus ir pagrobs plėšikai, jūs vėl atgausit savo vyrą“. Taigi norėdamas, kad įvyktų didžiojo *munio* pranašystė, Viešpats Pats pagrobė Arjunos saugomas Savo žmonas, nes kitaip, plėšikams jas tik palietus, jos būtų vietoje išnykusios. Be to, kai kurios *gopės* meldė Viešpatį leidimo būti Jo žmonomis ir, šiam troškimui išsipildžius, vėl užėmė ankstesnę savo vietą. Išeidamas iš šio pasaulio, Viešpats Kṛṣṇa panoro pasiimti ir Savo palydovus, todėl visi jie buvo pašaukti sugrįžti pas Dievą, tiesa, nevienodomis aplinkybėmis.

21 TEKSTAS

तद्वै धनुस्त इषवः स रथो हयास्ते
सोऽहं रथी नृपतयो यत आनमन्ति ।
सर्वं क्षणेन तदभूदसदीशरिक्तं
भस्मन् हुतं कुहकराद्धमिवोप्तमूष्याम् ॥२१॥

tad vai dhanus ta iṣavaḥ sa ratho hayās te
so 'haṁ rathī nṛpatayo yata ānamanti

sarvaṁ kṣaṇena tad abhūd asad īśa-riktaṁ
bhasman hutaṁ kuhaka-rāddham ivoptam ūṣyām

tat – tas pats; *vai* – be abejonės; *dhanuḥ te* – tas pats lankas; *iṣavaḥ* – strėlės; *saḥ* – tas pat; *rathaḥ* – vežimas; *hayāḥ te* – tie patys žirgai; *saḥ aham* – aš tas pats Arjuna; *rathī* – karžygys, besikaunantis vežime; *nṛpatayaḥ* – valdovai; *yataḥ* – kurį; *ānamanti* – garbino; *sarvam* – visi; *kṣaṇena* – akimirksniu; *tat* – visa tai; *abhūt* – tapo; *asat* – beprasmiška; *īśa* – nes Viešpats; *riktam* – tuščias; *bhasman* – pelenuose; *hutam* – sviesto aukojimas; *kuhaka-rāddham* – magiškais fokusais gauti pinigai; *iva* – tarytum; *uptam*—pasėta; *ūṣyām* – nederlingoje žemėje.

Štai Gāṇḍīvos lankas, štai strėlės, kovos vežimas kinkytas tais pačiais žirgais, ir aš – tas pats karžygys Arjuna, kuriam kitados su pagarba lenkėsi visi valdovai. Tačiau išėjus Viešpačiui Kṛṣṇai visa tai akimirksniu neteko ankstesnės galios, tapo beprasmiška, kaip beprasmiška pilti lydytą sviestą į užgesusį aukurą, tikėtis pralobti mostelėjus stebuklinga lazdele ar berti grūdus į nederlingą žemę.

Komentaras: Varnai nėr ko didžiuotis, pasiskolinus iš povo uodegą, – apie tai jau ne kartą kalbėta. Visos energijos ir galios kyla iš aukščiausiojo šaltinio, Viešpaties Kṛṣṇos, ir veikia tol, kol Jis to pageidauja. O kai Viešpats panūsta jas atimti, jos išnyksta tarsi jų nė nebūtų buvę. Elektros energiją gamina jėgainė, ir jei tik jėgainė liaujasi ją tiekusi, elektros lemputė bejėgiškai užgęsta. Aukščiausiajam Viešpačiui panorėjus, šios energijos gali akimirksniu atsirasti arba išnykti. Be Viešpaties palaiminimo materiali civilizacija tėra vaikų žaidimas. Vaikas žaidžia tol, kol jam leidžia tėvai. Bet kai tėvai liepia liautis žaidus, jam tenka paklusti. Taigi ir žmonių civilizacija negali normaliai funkcionuoti be Viešpaties aukščiausiojo palaiminimo. Be jo žmonių civilizacijos pažanga panaši į numirėlio puošimą. Šiame posme sakoma, jog mirusi civilizacija ir tokios civilizacijos gyvenimas yra tarsi lydyto sviesto pylimas į pelenus, mėginimas pralobti mosuojant „burtų lazdele“ ar grūdų bėrimas į nederlingą žemę.

22–23 TEKSTAI

राजंस्त्वयानुपृष्टानां सुहृदां नः सुहृत्पुरे ।
विप्रशापविमूढानां निघ्नतां मुष्टिभिर्मिथः ॥२२॥

वारुणीं मदिरां पीत्वा मदोन्मथितचेतसाम् ।
अजानतामिवान्योन्यं चतुःपञ्चावशेषिताः ॥२३॥

rājaṁs tvayānupṛṣṭānāṁ suhṛdāṁ naḥ suhṛt-pure
vipra-śāpa-vimūḍhānāṁ nighnatāṁ muṣṭibhir mithaḥ

vāruṇīṁ madirāṁ pītvā madonmathita-cetasām
ajānatām ivānyonyaṁ catuḥ-pañcāvaśeṣitāḥ

rājan – o valdove; *tvayā* – tu; *anuprṣṭānām* – klausei; *suhṛdām* – apie draugus ir giminaičius; *naḥ* – mūsų; *suhṛt-pure* – Dvārakos mieste; *vipra* – brahmanų; *śāpa* – prakeikti; *vimūḍhānām* – praradę sveiką protą; *nighnatām* – nužudyti; *muṣṭibhiḥ* – lazdomis; *mithaḥ* – tarpusavyje; *vāruṇīm* – rūgusių ryžių; *madirām* – vyno; *pītvā* – prisigėrę; *mada-unmathita* – apsvaigus; *cetasām* – protui; *ajānatām* – nepažindami; *iva* – tarytum; *anyonyam* – vienas kito; *catuḥ* – keturi; *pañca* – penki; *avaśeṣitāḥ* – teliko.

O valdove, tu klausei, kaip gyvena mūsų draugai bei giminaičiai Dvārakoje. Galiu pasakyti tik tiek, kad, brahmanų prakeikti, apsvaigę nuo ryžių vyno, jie čiupo lazdas ir puolė viens kitą, neatpažindami savųjų. Tik ketvertas ar penketas jų liko gyvi.

24 TEKSTAS

प्रायेणैतद्भगवत ईश्वरस्य विचेष्टितम् ।
मिथो निघ्नन्ति भूतानि भावयन्ति च यन्मिथः ॥२४॥

prāyeṇaitad bhagavata īśvarasya viceṣṭitam
mitho nighnanti bhūtāni bhāvayanti ca yan mithaḥ

prāyeṇa etat – matyt tai; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *īśvarasya* – Viešpaties; *viceṣṭitam* – valia; *mithaḥ* – viena kitą; *nighnanti* – žudo; *bhūtāni* – gyvos būtybės; *bhāvayanti* – gina; *ca* – taip pat; *yat* – kurio; *mithaḥ* – viena kitą.

Tokia aukščiausioji Viešpaties, Dievo Asmens, valia: kartais žmonės vienas kitą gina, o kartais žudo.

Komentaras: Pasak antropologų, gamtoje veikia kovos dėl būvio dėsnis ir kovoje išlieka geriausiai prisitaikiusieji. Tačiau mokslininkams nežinoma, kad už viso to slypi Aukščiausiojo Dievo Asmens valia. „Bhagavad-gītā“ patvirtina, jog gamtos dėsnius valdo Viešpats. Tad jeigu pasaulyje įsivieš-patauja taika, ją lemia Aukščiausiojo Viešpaties malonė. Lygiai taip Vieš-paties aukščiausiąja valia pasaulyje kyla ir suirutės. Be Viešpaties žinios ir žolelė nesujuda. Kai žmonės liaujasi paisę Viešpaties nustatytų taisyklių, įsiliepsnoja konfliktai – tiek tarp pavienių žmonių, tiek tarp tautų. Taigi patikimiausias kelias į taiką – visad taikytis prie Viešpaties nustatytos tvar-kos. Viešpaties įstatymas skelbia: visus savo darbus, maistą, aukas, labda-rą – viską skirk Viešpačiui. Nevalia valgyti, aukoti ar daryti to, kas prieš-tarauja Viešpaties valiai. Kas rūpinasi Viešpačiu, tuo ir Viešpats pasirūpins. Todėl reikia išmokti skirti, kuri veikla Viešpačiui maloni, o kuri – ne. Mūsų darbų vertės matas yra Viešpaties džiaugsmas ar nepasitenkinimas. Asmeninėms užgaidoms čia nėra vietos. Visad savo orientyru turime rinktis Viešpaties džiuginimą. Tokia veikla vadinama *yogaḥ karmasu kauśalam* – veikla, susieta su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Štai kur glūdi tobulo veiksmo paslaptis.

25–26 TEKSTAI

जलौकसां जले यद्वन्महान्तोऽदन्त्यणीयसः ।
दुर्बलान् बलिनो राजन्महान्तो बलिनो मिथः ॥२५॥

एवं बलिष्ठैर्यदुभिर्महद्भिरितरान् विभुः ।
यदून् यदुभिरन्योन्यं भूभारान् सञ्जहार ह ॥२६॥

jalaukasāṁ jale yadvan mahānto 'danty aṇīyasaḥ
durbalān balino rājan mahānto balino mithaḥ

evaṁ baliṣṭhair yadubhir mahadbhir itarān vibhuḥ
yadūn yadubhir anyonyaṁ bhū-bhārān sañjahāra ha

jalaukasām – tarp vandens gyvūnų; *jale* – vandenyje; *yadvat* – kaip; *mahāntaḥ* – didesnis; *adanti* – ryja; *aṇīyasaḥ* – mažesnius; *durbalān* – silpnesnius; *balinaḥ* – stipresnis; *rājan* – o valdove; *mahāntaḥ* – stipriausi; *balinaḥ* – silpnesnius; *mithaḥ* – dvikovoje; *evam* – tokiu būdu; *baliṣṭhaiḥ* – stipriausių; *yadubhiḥ* – Yadu palikuonių pagalba; *mahadbhiḥ* – galingesnių;

itarān – paprastus; *vibhuḥ* – Aukščiausiasis Dievo Asmuo; *yadūn* – visus Yadavas; *yadubhiḥ* – Yadavų pagalba; *anyonyam* – tarpusavy; *bhūbhārān* – pasaulio naštą; *sañjahāra* – palengvino; *ha* – nuoroda į praeitį.

O valdove, kaip vandenyne didesni ir stipresni vandens gyviai ryja mažesnius ir silpnesnius, taip ir Aukščiausiasis Dievo Asmuo, norėdamas palengvinti Žemės naštą, sukurstė stipresniuosius ir stambesnius Yadavas žudyti silpnesniuosius ir menkesnius.

Komentaras: Sąlygotos sielos materialiame pasaulyje nori pasisavinti materijos išteklius, todėl tarp jų egzistuoja nelygybė ir čia įsigaliojęs kovos dėl būvio ir geriausiai prisitaikiusiųjų išlikimo dėsnis. Tai yra tapę šio pasaulio norma. Troškimas valdyti materialią gamtą yra pagrindinė sąlygoto gyvenimo priežastis. O kad valdovais save laikančios būtybės turėtų visas galimybes viešpatauti, iliuzinė Viešpaties energija tarp sąlygotų būtybių sukūrė nelygybę: kiekviena rūšis turi silpnesnių ir stipresnių atstovų. Troškimas valdyti materialią gamtą ir visą kūriniją, viešpataujantis protuose, natūraliai sukūrė nelygybę, taigi ir kovos dėl būvio dėsnį. Dvasiniame pasaulyje nėra nei nelygybės, nei kovos dėl būvio. Kova dėl būvio dvasiniame pasaulyje nevyksta, nes gyvenimas ten amžinas. Ten visi lygūs, nes visi trokšta tarnauti Aukščiausiajam Viešpačiui ir niekas nenori Jo mėgdžioti, tapti visa ko centru. Viešpats – visos esaties, taip pat ir gyvų būtybių, kūrėjas, todėl Jis yra vienintelis valdovas ir besimėgaujantis subjektas. Tai *māyos*, iliuzijos, kerai priverčia gyvą būtybę, gyvenančią materialiame pasaulyje, užmiršti savo amžiną ryšį su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu ir pasinerti į kovą dėl būvio, kurioje išlieka geriausiai prisitaikiusieji.

27 TEKSTAS

देशकालार्थयुक्तानि हृत्तापोपशमानि च ।
हरन्ति स्मरतश्चित्तं गोविन्दाभिहितानि मे ॥२७॥

deśa-kālārtha-yuktāni hṛt-tāpopaśamāni ca
haranti smarataś cittaṁ govindābhihitāni me

deśa – vieta; *kāla* – laikas; *artha* – svarba; *yuktāni* – pritaikyti; *hṛt* – širdį; *tāpa* – liepsnojančią; *upaśamāni* – gesinantys; *ca* – ir; *haranti* – žavi; *smarataḥ* – atsimenant; *cittam* – protą; *govinda* – Aukščiausiasis Asmuo, teikiantis malonumą; *abhihitāni* – papasakojo; *me* – man.

Dabar suprantu, kokie puikūs yra Dievo Asmens [Govindos] pamokymai. Kiek daug gavau iš Jo vertingų pamokų kaip nuraminti raudančią sielą bet kurią akimirką, bet kuriomis aplinkybėmis.

Komentaras: Šiame posme Arjuna kalba apie „Bhagavad-gītos“ pamokymus, kuriuos išgirdo iš Viešpaties Kurukṣetros mūšio lauke. Prieš pasitraukdamas iš pasaulio, Viešpats paliko „Bhagavad-gītos“ pamokymus. Jie skirti ne vienam Arjunai, o visų laikų ir šalių žmonėms. Aukščiausiojo Dievo Asmens papasakotoje „Bhagavad-gītoje“ glūdi visos Vedų išminties esmė. Patsai Viešpats puikiai išdėstė ją tiems, kurie neturi laiko studijuoti plačios apimties Vedų literatūrą: Upaniṣadas, Purāṇas ir „Vedānta-sūtrą“. „Bhagavad-gītā“ įeina į didįjį istorinį epą „Mahābhāratą“, kuris parengtas menkesnės nuovokos žmonėms: moterims, darbininkams ir netikusiems brahmanų, *kṣatriyų* bei aukštesniųjų sluoksnių *vaišyų* palikuonims. „Bhagavad-gītos“ pamokymai padėjo Arjunai Kurukṣetros mūšio metu išspręsti jo sieloje kilusią dilemą. Ir tada, kai Viešpats pasitraukė iš Žemės ir jos gyventojai jau nebegalėjo Jo matyti, Arjuna suprato visiems laikams praradęs savo jėgą bei šlovę ir vėl panoro prisiminti iškilius „Bhagavad-gītos“ pamokymus, rodydamas pavyzdį žmonėms, jog sunkią valandą visada galima kreiptis patarimo į „Bhagavad-gītą“. Ji palengvina dvasios kančias ir, maža to, kritinę akimirką nurodo išeitį iš aklavietės.

Išeidamas iš šio pasaulio, maloningasis Viešpats dovanojo žmonėms iškilnų „Bhagavad-gītos“ mokymą, kad Jo nurodymai būtų prieinami net ir po to, kai Jis taps neregimas mūsų materialioms akims. Materialiomis juslėmis neįmanoma patirti Aukščiausiojo Viešpaties, tačiau Savo nesuvokiama galia, pasitelkęs materiją, kuri taip pat yra viena Viešpaties energijų, Jis kartais įsikūnija ir atsiskleidžia sąlygotų sielų juslėms. Taigi „Bhagavad-gītā“ ar bet kuris kitas Viešpaties garsinis įvaizdis, apreikštas autentiškų šventraščių žodžiais, yra Viešpaties įsikūnijimas. Tarp Viešpaties garsinio įvaizdžio ir Paties Viešpaties nėra jokio skirtumo. „Bhagavad-gītā“ gali suteikti tiek pat gėrio, kiek jo patyrė Arjuna tiesiogiai bendraudamas su Viešpačiu.

Tikinčiam žmogui, kuris nori ištrūkti iš materialios būties gniaužtų, „Bhagavad-gītā“ bus labai paranki; tuo pasirūpino Viešpats, kalbėdamas Arjunai kaip žmogui, kuriam pamokantis Jo žodis būtų buvęs tikrai reikalingas. „Bhagavad-gītoje“ nušviečiamos penkios svarbios pažinimo kategorijos: 1) Aukščiausiasis Viešpats, 2) gyva būtybė, 3) gamta, 4) laikas ir erdvė bei 5) veiksmas. Dvi iš jų – Aukščiausiasis Viešpats ir gyva būtybė – kokybės prasme yra tapatūs. Skirtumas tarp jų nusakomas kaip skirtumas tarp

visumos ir jos neatsiejamos dalelės. Gamta – tai inertiška materija, kurioje tarpusavyje sąveikauja trys *guṇos*, o dėl amžinojo laiko ir begalinės erdvės, tai pasakyta, kad jie egzistuoja anapus materialios gamtos. Gyvos būtybės veiklą lemia jos polinkiai, ir jie gali arba išvaduoti gyvą būtybę iš materialios gamtos, arba joje surakinti. „Bhagavad-gītoje“ šios temos aptariamos glaustai. Išsamiau jos nagrinėjamos „Śrīmad-Bhāgavatam“. Aukščiausiasis Viešpats, gyva būtybė, gamta, laikas ir erdvė yra amžinos kategorijos, tačiau gyva būtybė, gamta ir laikas pavaldūs Aukščiausiajam Viešpačiui, nuo nieko nepriklausomam absoliutui. Aukščiausiasis Viešpats – viršiausias valdovas. Materiali gyvos būtybės veikla neturi pradžios, tačiau jos veiklą galima kokybiškai transformuoti, sudvasinti. Tokiu būdu galima padaryti galą jos kuriamoms pasekmėms, kurios pagal prigimtį yra materialios. Ir Viešpačiui, ir gyvai būtybei būdinga sąmonė ir individualybės pojūtis, t.y. savęs kaip gyvybės jėgos suvokimas. Tačiau varžoma materialios gamtos, *mahat-tattvos*, gyva būtybė klaidingai mano, kad skiriasi nuo Viešpaties. Visa Vedų išminties sistema orientuojama sugriauti šią klaidingą idėją ir padėti gyvai būtybei išsklaidyti tapatumo materijai iliuziją. Per pažinimą ir atsižadėjimą atsikračiusi šios iliuzijos gyva būtybė suvokia savo dvasinę esmę, kad ji kokybiškai tapati Viešpačiui. Kaip sąmoningos būtybės, ir Viešpats, ir gyva būtybė visada yra atsakingi už savo veiksmus. Jie abu yra besimėgaujantys subjektai, tik Viešpaties patiriamo džiaugsmo pojūtis yra realus, o gyvai būtybei jis yra tarsi neįgyvendinama svajonė. Būtent šis sąmonės netolygumas ir skiria šias dvi asmenybes – Viešpatį ir gyvą būtybę. Daugiau jos niekuo nesiskiria. Todėl gyva būtybė amžinai yra tapati Viešpačiui ir sykiu skirtinga nuo Jo. Šia idėja grindžiamas visas „Bhagavad-gītos“ mokymas.

Ir Viešpatį, ir gyvas būtybes „Bhagavad-gītā“ apibūdina kaip *sanātana*, t.y. amžinus. *Sanātana* vadinama ir Viešpaties buveinė, esanti nepasiekiamai toli, anapus materialios erdvės. Gyvai būtybei atviras kelias į Viešpaties būtį – *sanātaną*. Metodas, įgalinantis priartėti prie Viešpaties buveinės, kurioje niekas nevaržo sielos veiklos, vadinamas *sanātana-dharma*. Tačiau gyvai būtybei, kuri neatsikrato klaidingos tapatybės materijai sampratos, Viešpaties buveinė nepasiekiama. „Bhagavad-gītā“ kaip tik ir nurodo mums, kaip pasiekti šį tobulumo lygmenį. Procesas įgalinantis atsikratyti klaidingos tapatybės materijai sampratos ir suvokti savo transcendentinę prigimtį, skirtingose jo pakopose vadinamas karmine veikla, empirine filosofija ir dvasine tarnyste, o jo viršūnė – transcendentinis susivokimas. Transcendentinis susivokimas tegalimas tada, kai visi minėtieji elementai siejami su Viešpačiu. Vedų nurodytos priedermės laipsniškai apvalo są-

lygotos sielos protą nuo nuodėmingų minčių ir pakelia sąlygotą būtybę į išmanymo lygmenį, kuris sudaro pagrindą dvasinei tarnystei prasidėti. Jei žmogus ieško būdo išspręsti gyvenimo problemas, jo išmanymas vadinamas *jñāna*, išgrynintu, tačiau, suvokęs, kas iš tikrųjų gali išspręsti gyvenimo problemas, jis pradeda su atsidavimu tarnauti Viešpačiui. „Bhagavad-gītā“ nuo pat pradžių imasi nagrinėti gyvenimo problemas ir aiškina, kad siela skiriasi nuo materijos pradmenų, logiškai bei argumentuotai įrodo, kad ji jokiomis aplinkybėmis nesunaikinama, o jos išorinis materialus apvalkalas – kūnas ir protas – prasidėjus naujam materialios, kančių kupinos būties tarpsniui pakinta. Taigi „Bhagavad-gītos“ paskirtis – išvaduoti gyvą būtybę iš kančių, ir Arjuna prisimena šį iškilų mokymą, išdėstytą jam Kurukṣetros mūšio metu.

28 TEKSTAS

सूत उवाच
एवं चिन्तयतो जिष्णोः कृष्णपादसरोरुहम् ।
सौहार्देनातिगाढेन शान्तासीद्विमला मतिः ॥२८॥

sūta uvāca
evaṁ cintayato jiṣṇoḥ kṛṣṇa-pāda-saroruham
sauhārdenātigāḍhena śāntāsīd vimalā matiḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *evam* – taip; *cintayataḥ* – mąstydamas apie pamokymus; *jiṣṇoḥ* – Aukščiausiojo Dievo Asmens; *kṛṣṇa-pāda* – apie Kṛṣṇos pėdas; *saroruham* – panašias į lotosus; *sauhārdena* – iš didelės draugystės; *ati-gāḍhena* – labai artimos; *śāntā* – ramus; *āsīt* – tapo; *vimalā* – neteršiamas materijos nešvarybių; *matiḥ* – protas.

Sūta Gosvāmis tarė: Susikaupęs Arjuna mąstė apie pamokymus, kuriuos Viešpats jam paskelbė kaip Savo artimiausiam draugui, ir apie Viešpaties lotoso pėdas. Taip Arjunos mintys nurimo ir jo prote neliko materijos nešvarybių.

Komentaras: Viešpats yra absoliutas, todėl gili meditacija, pasirinkus Viešpatį jos objektu, tolygi *yogos* transui. Tarp Viešpaties ir Jo vardo, pavidalo, ypatybių, dieviškųjų žaidimų, aplinkos ir ypatingų Jo darbų nėra skirtumo.

Arjuna susimąstė apie patarimus, kuriuos Viešpats jam davė Kurukṣetros mūšio lauke. Ir, tik prisiminus Viešpaties žodžius, Arjunos prote ėmė nykti materijos nešvarybių pėdsakai. Viešpats panašus į saulę. Kaip kad saulė patekėjusi išsyk išsklaido tamsą, arba neišmanymą, taip ir Viešpats, apsireiškęs bhakto mintyse, išsyk išvaduoja bhaktą iš skausmingo materijos poveikio. Todėl norintiems atsiginti nuo materialaus pasaulio nešvarybių Viešpats Caitanya patarė nuolat kartoti Viešpaties vardą. Išsiskyrimas su Viešpačiu bhaktui, be jokių abejonių, labai skaudus, tačiau jis glaudžiai susijęs su Viešpačiu, todėl jam būdingas ypatingas transcendentinis, širdį raminantis poveikis. Maža to, toks išsiskyrimo jausmas yra ir transcendentinės palaimos šaltinis, tad jis negretintinas su materijos iškraipytu išsiskyrimo jausmu.

29 TEKSTAS

वासुदेवाङ्घ्र्यनुध्यानपरिबृंहितरंहसा ।
भक्त्या निर्मथिताशेषकषायधिषणोऽर्जुनः ॥२९॥

vāsudevāṅghry-anudhyāna- paribṛṁhita-raṁhasā
bhaktyā nirmathitāśeṣa- kaṣāya-dhiṣaṇo 'rjunaḥ

vāsudeva-aṅghri – Viešpaties lotoso pėdas; *anudhyāna* – nuolatos prisimindamas; *paribṛṁhita* – išplėtė; *raṁhasā* – nepaprastai greitai; *bhaktyā* – atsidavimą; *nirmathita* – pašalino; *aśeṣa* – begalinės; *kaṣāya* – nešvaros; *dhiṣaṇaḥ* – sampratą; *arjunaḥ* – Arjuna.

Nuolatos atmindamas Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdas, Arjuna dar labiau priartėjo prie Viešpaties, ir jo mintys tapo visiškai tyros.

Komentaras: Prote kylantys materialūs troškimai – tai materijos nešvarybės. Susitepusią gyvą būtybę užgriūva lavina malonių ir skausmingų išgyvenimų, kurie užgožia jos dvasinę esmę. Gimimas po gimimo sąlygota siela niekaip negali ištrūkti iš laikinų, iliuzinių skausmo bei džiaugsmo pojūčių orbitos. Jie be atvangos kyla kaip reakcija į mūsų materialius norus, tačiau kai per dvasinę tarnystę mes sueiname į sąlytį su transcendentiniu, įvairiausiomis energijomis įsikūnijusiu Viešpačiu, tai apnuogina materialių norų esmę ir gyvos būtybės protas, atgavęs savo prigimtinį būvį, nurimsta. Kai tik Arjuna įsiklausė į Viešpaties pamokymus, paskelbtus „Bhagavad-

gītoje“, jis pasiekė organišką amžino bendravimo su Viešpačiu būseną ir pasijuto nusiplovęs visas materijos nešvarybes.

30 TEKSTAS

गीतं भगवता ज्ञानं यत्तत्सङ्ग्राममूर्धनि ।
कालकर्मतमोरुद्धं पुनरध्यगमत्प्रभुः ॥३०॥

gītaṁ bhagavatā jñānaṁ yat tat saṅgrāma-mūrdhani
kāla-karma-tamo-ruddhaṁ punar adhyagamat prabhuḥ

gītam – perteiktas; *bhagavatā* – Dievo Asmens; *jñānam* – transcendentinis mokymas; *yat* – kuris; *tat* – tas; *saṅgrāma-mūrdhani* – kovos įkarštyje; *kāla-karma* – laiko ir veiklos; *tamaḥ-ruddham* – paskendęs tamsoje; *punaḥ adhyagamat* – vėl jį atgaivino; *prabhuḥ* – savo juslių valdovas.

Rodės, Viešpaties žaidimai ir darbai bei išsiskyrimas su Juo turėjo išdildyti iš Arjunos atminties Dievo Asmens pamokymus, tačiau iš tikrųjų Arjuna nieko neužmiršo ir vėl tapo savo juslių valdovu.

Komentaras: Amžinasis laikas apraizgo sąlygotą sielą karminės veiklos pančiais. Bet Aukščiausiojo Viešpaties, nužengusio Žemėn, *kāla* (materialiame pasaulyje suvokiamas kaip praeitis, dabartis ir ateitis) neveikia. Viešpaties darbai amžini. Jie yra *ātma-māyos*, Jo vidinės galios, apraiškos. Viešpaties žaidimai ir veikla yra dvasinės prigimties, ir tik neįsigilinusio žmogaus akimis jie yra to paties lygio kaip ir materiali veikla. Pažiūrėjus Arjuna ir Viešpats, kaip ir jų priešininkai, kovėsi Kurukṣetros mūšio lauke, tačiau iš tikrųjų Viešpats amžinam Jo draugui Arjunai padedant vykdė Savo misiją Žemėje. Todėl dėl šių iš pirmo žvilgsnio materialių veiksmų, Arjuna neprarado savo transcendentinio iškilnumo. Priešingai, Arjunos sąmonė atgimė, ir jis suvokė dieviškosios giesmės posmus, kuriuos išgirdo iš Paties Viešpaties lūpų. „Bhagavad-gītoje“ (18.65) Viešpats Pats patikina, kad mūsų sąmonė būtinai atgims:

man-manā bhava mad-bhakto mad-yājī māṁ namaskuru
mām evaiṣyasi satyaṁ te pratijāne priyo 'si me

Visad mąstykime apie Viešpatį – Viešpats visada turi būti mūsų mintyse. Tapkime Viešpaties bhaktais ir lenkimės Jam. Tą, kuris šitaip gyvena, Viešpats būtinai palaimins, suteikdamas prieglobstį prie Savo lotoso pėdų. Tai

amžina ir neginčijama tiesa. Ir šią paslaptį Viešpats atskleidė Arjunai, nes jis buvo artimas Jo draugas.

Arjuna nenorėjo kautis su savo giminaičiais, bet stojo į mūšį ginti Viešpaties reikalo. Jam visada terūpėjo viena – padėti Viešpačiui įgyvendinti Jo misiją. Todėl, Viešpačiui išėjus iš Žemės, Arjuna išliko transcendentiniame lygmeny, nors galėjo pasirodyti, kad jis užmiršo „Bhagavad-gītos“ pamokymus. Taigi visi mūsų veiksmai turėtų tarnauti Viešpaties misijai – tada mes būtinai grįšime namo, pas Dievą. O tai yra aukščiausias tobulumas.

31 TEKSTAS

विशोको ब्रह्मसम्पत्त्या सञ्छिन्नद्वैतसंशयः ।
लीनप्रकृतिनैर्गुण्यादलिङ्गत्वादसम्भवः ॥३१॥

viśoko brahma-sampattyā sañchinna-dvaita-saṁśayaḥ
līna-prakṛti-nairguṇyād aliṅgatvād asambhavaḥ

viśokaḥ – sielvarto; *brahma-sampattyā* – dvasinėmis vertybėmis; *sañchinna* – visiškai atsikratęs; *dvaita-saṁśayaḥ* – reliatyviojo pasaulio dvejonių; *līna* – paniro į; *prakṛti* – materiali gamta; *nairguṇyāt* – būdamas transcendentalus; *aliṅgatvāt* – palikęs materialų kūną; *asambhavaḥ* – išsivadavęs iš gimimo ir mirties.

Dvasios turtingumas įgalino jį atsikratyti dualizmo gimdomų dvejonių. Taip jis išsivadavo iš trijų materialios gamtos guņų įtakos ir pasiekė transcendenciją. Jam nebegrėsė gimimo ir mirties pančiai, nes jis išsivadavo iš materialaus kūno nelaisvės.

Komentaras: Dualizmo pasauliui būdingos dvejonės kyla iš klaidingos sampratos apie materialų kūną, kurį menkos nuovokos žmogus tapatina su savuoju „aš“. Tai yra didžiausia kvailystė, padiktuota mūsų neišmanymo. Visa, kas susiję su kūnu, mes laikome savo nuosavybe. Dvejonės, kylančios dėl klaidingų sampratų „aš“ bei „mano“ („mano kūnas“, „mano giminaičiai“, „mano nuosavybė“, „mano žmona“, „mano vaikai“, „mano turtas“, „mano šalis“, „mano bendruomenė“ bei šimtai tūkstančių panašių iliuzinių idėjų), sąlygotą sielą visiškai paklaidina. Tačiau jeigu žmogus suvokia „Bhagavad-gītos“ mokymą, jis, be abejonių, atsikratys šios iliuzijos, nes pasiekti tikrąjį išmanymą reiškia suprasti, kad Aukščiausiasis Dievo Asmuo Vāsudeva, Viešpats Kṛṣṇa, yra viskas – taip pat ir mes. Visa, kas mus supa, –

tai Viešpaties energijos veikimo pasekmė ir viskas yra neatsiejama nuo Jo. Energija nesiskiria nuo energijos šaltinio, todėl įgijęs tobulą išmanymą žmogus išsyk atsikrato klaidingos dualizmo sampratos. Tereikėjo Arjunai įsisąmoninti „Bhagavad-gītos“ pamokymus, ir jis, kaip didelio išmanymo žmogus, atsikratė materialios sampratos apie Viešpatį Kṛṣṇą – savo amžiną draugą. Jis suvokė, kad Viešpats yra šalia, kaip ir buvo iki tol: Jis gyvas Savo pamokymuose, pavidale, žaidimuose, ypatybėse – visame, kas su Juo susiję. Jis suvokė, kad jo draugas Viešpats Kṛṣṇa, kaip ir anksčiau, yra greta, ir juto transcendentinį Jo buvimą per Jo energijas, kurios nesiskiria nuo Jo Paties. Ir kad bendrautų su Viešpačiu, jam neprireikė dar sykį keisti savojo kūno, – erdvė ir laikas jo nebevaržė. Įgijęs absoliutų žinojimą, žmogus dar šį gyvenimą gali nuolat bendrauti su Viešpačiu – jam tereikia klausytis pasakojimų apie Aukščiausiąjį Viešpatį, kartoti Jo vardą, mąstyti apie Jį ir Jį garbinti. Išvysti Viešpatį ir patirti Jo buvimą galima dar šį gyvenimą. Vienintelis reikalavimas – suprasti Viešpatį kaip *advaya-jñānąą*, absoliutą, praktikuojant dvasinę tarnystę, kurios pirmasis žingsnis – klausytis pasakojimų apie Jį. Viešpats Caitanya sako, kad šventas Viešpaties vardas išsyk nuplauna visas dulkes nuo grynosios sąmonės veidrodžio ir gyva būtybė bemat atsikrato visų materijos suvaržymų. Atsikratyti materijos suvaržymų reiškia išvaduoti sielą. Todėl įgijus absoliutų išmanymą materiali būties samprata išblėsta, kitaip sakant, žmogus ištrūksta iš šios klaidingos sampratos nelaisvės. Taigi suvokusi savo dvasinę esmę grynoji siela atgauna savo įgimtą funkciją. Praktiškai toks gyvos būtybės supratimas įmanomas tik išsivadavus iš trijų materialios gamtos *guṇų* – dorybės, aistros bei neišmanymo – įtakos. Viešpaties malone tyras bhaktas bemat pasiekia Absoliuto būvį, ir jam nebegresia pavojus pakliūti į materialias sąlygoto gyvenimo pinkles. Kol žmogus neturi transcendentinio regėjimo, kuris įgyjamas per apreikštuose šventraščiuose nurodytą dvasinės tarnystės praktiką, jis nesugebės visur ir visada jausti Viešpaties buvimo. Šį būvį Arjuna pasiekė gerokai anksčiau, dar prieš prasidedant Kurukṣetros mūšiui, ir kai Arjunai pasirodė, kad Viešpats jį apleido, jis prisiminė „Bhagavad-gītos“ žodžius ir vėl į jį sugrįžo. Tai *višokos* būvis, t.y. būvis, kai galutinai atsikratoma sielvarto ir kančių.

32 TEKSTAS

निशम्य भगवन्मार्गं संस्थां यदुकुलस्य च ।
स्वःपथाय मतिं चक्रे निभृतात्मा युधिष्ठिरः ॥३२॥

niśamya bhagavan-mārgaṁ saṁsthāṁ yadu-kulasya ca
svaḥ-pathāya matiṁ cakre nibhṛtātmā yudhiṣṭhiraḥ

niśamya – mąstydamas; *bhagavat* – apie Viešpaties; *mārgam* – atėjimą ir išėjimą; *saṁsthām* – galą; *yadu-kulasya* – karaliaus Yadu dinastijos; *ca* – taip pat; *svaḥ* – Viešpaties buveinę; *pathāya* – link; *matiṁ cakre* – sutelkė dėmesį; *nibhṛta-ātmā* – vienas pats; *yudhiṣṭhiraḥ* – karalius Yudhiṣṭhira.

Sužinojęs apie tai, kad Viešpats Kṛṣṇa grįžo į Savo buveinę, ir supratęs, kad baigėsi Yadu dinastijos gyvenimas Žemėje, Mahārāja Yudhiṣṭhira nutarė grįžti namo, pas Dievą.

Komentaras: Sužinojęs, kad Viešpats pasitraukė iš Žemės ir tapo nebematomas jos gyventojams, Mahārāja Yudhiṣṭhira taip pat visą savo dėmesį sutelkė į „Bhagavad-gītos“ pamokymus. Jis susimąstė apie tai, kaip Viešpats apsireiškė Žemėje ir kaip iš jos išėjo. Viešpaties nužengimas į šią laikiną visatą ir išėjimas iš jos yra aktas, padiktuotas išimtinai Jo aukščiausios valios. Gyvos būtybės gimsta ir miršta paklusdamos gamtos dėsniams, o Viešpats nužengia ir išeina iš pasaulio Savo valia, jokios aukštesnės galios neverčiamas. Viešpats ateina kada nori ir iš kur nori, ir tai netrukdo Jam apsireikšti visai kitoje vietoje ir vėl iš ten pasitraukti. Jis – tarytum saulė. Saulė pateka ir nusileidžia tam tikrame pasaulio taške savo pačios valia, ir šitai niekaip nesusiję su jos buvimu kitose vietose. Rytą saulė pateka Indijoje, bet neišnyksta ir iš vakarų pusrutulio. Saulė matoma kiekviename visatos kampelyje – mums tik atrodo, kad rytą ji pateka, o vakare nustatytu laiku nusileidžia. Laikas neturi galios net saulei, o ką jau kalbėti apie jos kūrėją bei valdovą – Aukščiausiąjį Viešpatį. Neveltui „Bhagavad-gītoje“ pasakyta, kad žmogus, iš tikrųjų suvokęs transcendentinį Viešpaties veiksmą – tai, kaip nesuvokiama Savo galia Jis nužengia ir išeina iš šio pasaulio, – išvengia gimimo ir mirties dėsnio veikimo ir pakyla į amžiną dvasinį dangų, kur plauko Vaikuṇṭhos planetos. Ten laisvos sielos gyvena amžinai, nepatirdamos gimimo, mirties, ligų ir senatvės kančių. Dvasiniame danguje Viešpats ir visos gyvos esybės, amžinai pasinėrusios į transcendentinę meilės tarnystę, amžinai yra jauni, nes ten nėra nei senatvės, nei ligų, nei mirties. Dvasiniame pasaulyje niekas nemiršta, vadinasi, ir negimsta. Todėl galima teigti, kad suvokus Viešpaties apsireiškimo bei išėjimo esmę pasiekiamas tobulumas ir pelnomas amžinas gyvenimas. Todėl Mahārāja Yudhiṣṭhira, kaip ir Arjuna, susimąstė apie sugrįžimą pas Dievą. Į Žemę ir kitas mirtingųjų planetas Viešpats ateina drauge su Savo palydovais, kurie

amžinai gyvena su Juo. Yadu dinastijos nariai, talkinę Viešpačiui Jo žaidimuose (Mahārāja Yudhiṣṭhira, jo broliai, motina ir kt.), ir yra tokie amžini Jo palydovai. Viešpaties bei amžinų Jo palydovų nuženginas ir išėjimas yra transcendentinis aktas, tad neapsigaukime – nevertinkime jų paviršutiniškai.

33 TEKSTAS

पृथाप्यनुश्रुत्य धनञ्जयोदितं
नाशं यदूनां भगवद्गतिं च ताम् ।
एकान्तभक्त्या भगवत्यधोक्षजे
निवेशितात्मोपरराम संसृतेः ॥३३॥

pṛthāpy anuśrutya dhanañjayoditaṁ
nāśaṁ yadūnāṁ bhagavad-gatiṁ ca tām
ekānta-bhaktyā bhagavaty adhokṣaje
niveśitātmopararāma saṁsṛteḥ

pṛthā – Kuntī; *api* – taip pat; *anuśrutya* – nugirdusi; *dhanañjaya* – Arjuna; *uditam* – ką papasakojo; *nāśam* – apie galą; *yadūnām* – Yadu dinastijos; *bhagavat* – apie Dievo Asmens; *gatim* – išėjimą; *ca* – taip pat; *tām* – visų tų; *eka-anta* – tyras; *bhaktyā* – atsidavimas; *bhagavati* – Aukščiausiajam Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai; *adhokṣaje* – transcendencijai; *niveśita-ātmā* – sutelkusi visą dėmesį; *upararāma* – išsivadavo; *saṁsṛteḥ* – iš materialios būties.

Nugirdusi Arjunos žodžius apie Yadu dinastijos galą ir apie tai, kad Viešpats Kṛṣṇa pasitraukė iš šio pasaulio, Kuntī visa savo esybe pasinėrė į dvasinę tarnystę transcendentiniam Dievo Asmeniui. Taip ji išsivadavo iš materialios būties.

Komentaras: Saulėlydis nėra saulės egzistavimo pabaiga. Nusileidusi saulė paprasčiausiai išnyksta mums iš akių. Lygiai taip, įvykdęs Savo misiją toje ar kitoje planetoje arba visatoje, ir Viešpats išnyksta mums iš akių. Yadu dinastijos galas taip pat nereiškia visiškos jos žūties. Tiesiog ji drauge su Viešpačiu išnyko iš mūsų regėjimo lauko. Kuntī, kaip ir Mahārāja Yudhiṣṭhira, nutarė grįžti pas Dievą ir pasinėrė į Viešpaties transcendentinę atsidavimo tarnystę, kuri suteikia žmogui „leidimą“ atsiskyrus nuo materia-

laus kūno grįžti pas Dievą. Dvasinės tarnystės pradžia žymi mūsų dabartinio kūno sudvasinimo pradžią, taigi tyras Viešpaties bhaktas dar būdamas dabartiniame savo kūne nutraukia sąsajas su materija. Viešpaties buveinė – ne mitas, kaip mano netikintieji ar neišmanėliai, tačiau patekti į ją materialiomis priemonėmis – kosminiais laivais ar palydovais – neįmanoma. Į ją galima patekti tik išėjus iš dabartinio kūno, ir žmogus privalo ruoštis grįžimui pas Dievą, praktikuodamas dvasinę tarnystę. Šis metodas laiduoja teisę įeiti į Dievo karalystę, ir Kuntī juo pasinaudojo.

34 TEKSTAS

यया हरद्भुवो भारं तां तनुं विजहावजः ।
कण्टकं कण्टकेनेव द्वयं चापीशितुः समम् ॥३४॥

yayāharad bhuvo bhāraṁ tāṁ tanuṁ vijahāv ajaḥ
kaṇṭakaṁ kaṇṭakeneva dvayaṁ cāpīśituḥ samam

yayā – tai, kuo; *aharat* – pašalino; *bhuvaḥ* – pasaulio; *bhāram* – naštą; *tām* – tą; *tanum* – kūną; *vijahau* – palikus; *ajaḥ* – negimusis; *kaṇṭakam* – dyglį; *kaṇṭakena* – dygliu; *iva* – tarsi; *dvayam* – abu; *ca* – taip pat; *api* – nors; *īśituḥ* – valdant; *samam* – vienodi.

Aukščiausiasis Viešpats Śrī Kṛṣṇa, negimusis, privertė Yadu dinastijos narius palikti kūnus ir palengvino pasaulį užgulusią naštą. Taip dygliu traukiamas kitas dyglys, nors traukiančiam abu dygliai yra vienodi.

Komentaras: Śrīlos Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros nuomone, žinia apie pamišusių nuo vyno Yadavų žuvimą nuliūdino Śaunaką bei kitus *ṛṣius*, susirinkusius Naimiṣāraṇyos girioje pasiklausyti Sūtos Gosvāmio, kuris pasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“. Norėdamas numaldyti susirinkusiųjų širdgėlą, Sūta Gosvāmis patikino juos, kad Pats Viešpats paakino Yadu dinastijos narius palikti kūnus, kuriais jie nužengė palengvinti pasaulio naštą. Viešpats drauge su Savo amžinais palydovais atėjo Žemėn tam, kad padėtų valdžios įgaliojimus turintiems pusdieviams palengvinti jos naštą. Todėl artimiausius pusdievius Jis pašaukė apsireikšti Yadu šeimoje ir talkininkauti įgyvendinant Jo didžiąją misiją. O kai misija buvo įvykdyta, Viešpaties valia pusdieviai, apgirtę iki beprotystės, susikovė tarpusavy ir paliko savo materialius kūnus. Pusdieviai dažnai svaiginasi *soma-rasos* gėrimu – vynas

ir apsvaigimas jiems jokia naujiena. Ir kartais šis pomėgis įvelia juos į bėdą. Sykį apgirtę Kuveros sūnūs patyrė Nārados rūstybę, tačiau vėliau Viešpaties Śrī Kṛṣṇos malone jie atgavo savo pirminius pusdievių kūnus. Šis nutikimas aprašomas Dešimtojoje Giesmėje. Aukščiausiajam Viešpačiui tiek *asuros*, tiek pusdieviai lygūs, tačiau pusdieviai paklūsta Viešpaties valiai, o *asuros* – ne. Todėl pavyzdys apie dyglį, traukiamą kitu dygliu, čia labai tinka. Dyglys Viešpaties kojoje, be abejo, Jam suteikia nemalonių pojūčių, o kitas dyglys, kuriuo rakštis ištraukiama, Jam pasitarnauja. Ir nors visos gyvos būtybės yra neatsiejamos Viešpaties dalelės, vienos jų yra tarytum rakštys Viešpaties kūne ir vadinasi *asuros*, o kitos savo valia Jam tarnauja ir vadinasi *devatos*, pusdieviai. Materialiame pasaulyje *devatos* ir *asuros* nuolat konfliktuoja, ir Viešpats visada gelbsti *asurų* spaudžiamus *devatas*. Ir vieni, ir kiti yra Viešpaties valioje. Šiame pasaulyje begalinė daugybė gyvų būtybių, kurios yra dviejų tipų. Viešpaties uždavinys – iškilus būtinybei visada ginti *devatas* ir susidoroti su *asuromis* abiejų pusių labui.

35 TEKSTAS

यथा मत्स्यादिरूपाणि धत्ते जह्याद्यथा नटः ।
भूभारः क्षपितो येन जहौ तच्च कलेवरम् ॥३५॥

yathā matsyādi-rūpāṇi dhatte jahyād yathā naṭaḥ
bhū-bhāraḥ kṣapito yena jahau tac ca kalevaram

yathā – kaip; *matsya-ādi* – žuvies ir kitus; *rūpāṇi* – pavidalus; *dhatte* – amžiams įgyja; *jahyāt* – tarytum palieka; *yathā* – visai kaip; *naṭaḥ* – burtininkas; *bhū-bhāraḥ* – pasaulio naštą; *kṣapitaḥ* – palengvina; *yena* – kuriuo; *jahau* – palieka; *tat* – tą; *ca* – taip pat; *kalevaram* – kūną.

Aukščiausiasis Viešpats paliko kūną, kuriuo buvo apsireiškęs, kad palengvintų Žemės naštą. Tarsi burtininkas Jis išeina iš vieno kūno ir apsireiškia kitais pavidalais – žuvimi ir t.t.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats, Dievo Asmuo, nėra nei beasmenis, nei beformis, bet Jo kūnas nesiskiria nuo Jo Paties, todėl Jis vadinamas amžinybės, išminties ir palaimos įsikūnijimu. „Bṛhad-vaiṣṇava Tantroje“ aiškiai pasakyta, kad tas, kuris mano, jog Viešpaties Kṛṣṇos kūną sudaro materiali energija, turi būti visuomenės atstumtas. O tas, kuris net jeigu ir

netyčia pažvelgia į tokio bedievio veidą, turi tučtuojau apsivalyti išsimaudęs su drabužiais upėje. Viešpatį vadina *amṛta*, nemirtingu, nes Jis neturi materialaus kūno. Taigi Viešpaties „mirtis“ Jam „išėjus iš kūno“ yra tarytum fokusininko triukas. Mes matome, kaip fokusininkas yra supjaustomas į dalis, sudeginamas ar hipnotizuojamas netenka sąmonės, bet tai tėra spektaklis. Iš tikrųjų pasirodymo metu fokusininkas nesudega ir nėra supjaustomas, jis nemiršta ir nepraranda sąmonės. Taip ir Viešpats turi daugybę įvairiausių amžinų pavidalų, vienas kurių – žuvies inkarnacija, apsireiškusi mūsų visatoje. O kadangi visatų yra nesuskaitoma daugybė, amžini žuvies inkarnacijos žaidimai ir dabar kurioje nors jų vyksta. Posme neatsitiktinai pavartotas žodis *dhatte*, „įgytas amžiams“, o ne žodis *dhitvā*, „laikinai įgytas“. Tai reiškia, kad Viešpats nesukuria žuvies inkarnacijos; šis Viešpaties pavidalas amžinas, ir žuvies inkarnacija apsireiškia ar išnyksta su tam tikru tikslu. „Bhagavad-gītoje“ (7.24–25) Viešpats sako: „Impersonalistai mano, kad Aš neturiu pavidalo, kad esu beformis ir tik kuriam laikui su tam tikru tikslu esą įgijau pavidalą, tapau išreikštas. Toks supratimas nerodo didelio jų proto. Gal jie ir puikūs Vedų raštų žinovai, bet nieko nenutuokia apie Mano nesuvokiamas energijas ir amžinus pavidalus. Ir tai dėl to, kad Aš pasilieku Sau teisę nesirodyti netikintiesiems – nuo jų akių Mane slepia mistinė skraistė. Todėl kvailiai, iš kurių atimtas protas, nieko neišmano apie Mano amžiną pavidalą – nesunaikinamą ir negimstantį“. „Padma Purāṇoje“ pasakyta, kad pavyduoliai, graužiami pagiežos Viešpačiui, neverti pažinti tikrojo amžino Jo pavidalo. „Bhāgavatam“ taip pat pasakoja, kad imtyninkams Jis buvo panašus į žaibo blyksnį. Žūdamas nuo Kṛṣṇos rankos, Śiśupāla nematė Kṛṣṇos – mirties akimirką jį apakino *brahmajyoti* švytėjimas. Taigi laikinos Viešpaties apraiškos – tokios kaip žaibo blykstelėjimas, kurį matė Kaṁsos siųsti imtynininkai, arba švytėjimas, kurį matė Śiśupāla, – trumpam pasirodo ir išnyksta, tačiau Pats Viešpats tarytum fokusininkas egzistuoja amžinai ir niekada, jokiomis aplinkybėmis nežūva. Šie laikini pavidalai apreiškiami tik *asuroms*, ir kai jie pranyksta, *asuros* mano, kad Viešpats nebeegzistuoja, lygiai kaip naivūs žiūrovai tiki, kad fokusininkas sudegė ar buvo supjaustytas. Taigi Viešpats neturi materialaus kūno. Viešpaties kūnas transcendentinis, amžinas, nenužudomas.

36 TEKSTAS

यदा मुकुन्दो भगवानिमां महीं
जहौ स्वतन्वा श्रवणीयसत्कथः ।

तदाहरेवाप्रतिबुद्धचेतसा-
मभद्रहेतुः कलिरन्ववर्तत ॥३६॥

yadā mukundo bhagavān imāṁ mahīṁ
jahau sva-tanvā śravaṇīya-sat-kathaḥ
tadāhar evāpratibuddha-cetasām
abhadra-hetuḥ kalir anvavartata

yadā – kai; *mukundaḥ* – Viešpats Kṛṣṇa; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *imām* – šią; *mahīm* – žemę; *jahau* – paliko; *sva-tanvā* – Savo kūnu; *śravaṇīya-sat-kathaḥ* – pasakojimų apie Jį verta klausytis; *tadā* – tada; *ahaḥ eva* – tą pačią dieną; *aprati-buddha-cetasām* – tų, kurie menko išmanymo; *abhadra-hetuḥ* – visų nelaimių priežastis; *kaliḥ anvavartata* – Kali visiškai atsiskleidė.

Tą pačią dieną, kai Dievo Asmuo Viešpats Kṛṣṇa nepakeitęs Savo pavidalo išėjo iš Žemės, Kali, kuris jau buvo įkėlęs čia savo kojų, pasijuto turįs visišką veikimo laisvę, ir jis sudarė menko išmanymo žmonėms nepalankią aplinką.

Komentaras: Kali baisus tik tam, kuris iki galo neišsiugdė Dievo sąmonės. Kali įtaką galima panaikinti patikėjus savo sielą visapusiškai Dievo Asmens globai. Kali amžius prasidėjo tuoj po to, kai pasibaigė Kurukṣetros mūšis. Kol Žemėje buvo Viešpats, jo įtaka negalėjo išplisti. Tačiau kai Viešpats Savo transcendentiniu kūnu paliko Žemę, iškart ėmė ryškėti Kali-yugos požymiai, kuriuos prieš Arjunai sugrįžtant iš Dvārakos pastebėjo Mahārāja Yudhiṣṭhira. Mahārāja Yudhiṣṭhira neklydo spėdamas, kad Viešpats paliko Žemę. Kaip jau buvo sakyta, Viešpaties išėjimas reiškia, kad Jis išnyksta mums iš akių – kaip saulė nusileidžia už horizonto.

37 TEKSTAS

युधिष्ठिरस्तत्परिसर्पणं बुधः
पुरे च राष्ट्रे च गृहे तथात्मनि ।
विभाव्य लोभानृतजिह्महिंसना-
द्यधर्मचक्रं गमनाय पर्यधात् ॥३७॥

yudhiṣṭhiras tat parisarpaṇaṁ budhaḥ
pure ca rāṣṭre ca gṛhe tathātmani
vibhāvya lobhānṛta-jihma-hiṁsanādy-
adharma-cakraṁ gamanāya paryadhāt

yudhiṣṭhiraḥ – Mahārāja Yudhiṣṭhira; *tat* – tą; *parisarpaṇam* – išplitimą; *budhaḥ* – aiškiai patyrė; *pure* – sostinėje; *ca* – taip pat; *rāṣṭre* – šalyje; *ca* – ir; *gṛhe* – namuose; *tathā* – taip pat; *ātmani* – žmoguje; *vibhāvya* – regėdamas; *lobha* – godumo; *anṛta* – melagystės; *jihma* – sukčiavimo; *hiṁsanādi* – prievartos, pavydo; *adharma* – bedievystės; *cakram* – ydingą ratą; *gamanāya* – iškeliaudamas; *paryadhāt* – tinkamai apsirengė.

Mahārājai Yudhiṣṭhirai pakako nuovokos įžvelgti Kali amžiaus požymius: sostinėje, šalyje, šeimose ir tarp pavienių žmonių vis labiau plito godumas, melagystė, sukčiavimas ir prievarta. Todėl jis išmintingai nutarė palikti namus ir apsivilko tam tinkamą drabužį.

Komentaras: Šiame amžiuje ryškūs charakteringi Kali bruožai, stipriai juntama jo įtaka. Pirmieji Kali amžiaus požymiai išryškėjo maždaug prieš penkis tūkstančius metų, pasibaigus Kurukṣetros mūšiui. Autentiški šventraščiai teigia, kad Kali amžius truks dar 427 000 metų. Posme išvardinti Kali-yugos požymiai – godumas, melas, diplomatija, apgavystė, protekcionizmas, prievarta bei kitos blogybės – jau dabar juntami visur, ir sunku net įsivaizduoti, kas dėsis pasaulyje artėjant sunaikinimo dienai, kai Kali įtaka ilgainiui vis stiprės. Kaip jau žinome, Kali amžiaus įtaka grėsmę kelia tik nuo Dievo nusigręžusiems „civilizuotiems“ žmonėms. Tiems, kuriuos globoja Viešpats, šis siaubingas amžius nebaisus. Mahārāja Yudhiṣṭhira buvo didis Viešpaties bhaktas, ir jam nebuvo reikalo bijoti Kali amžiaus, tačiau jis nutarė pasitraukti iš aktyvaus šeimos gyvenimo ir ruoštis grįžti namo, pas Dievą. Pāṇḍavos – amžini Viešpaties palydovai, todėl bendravimas su Viešpačiu jiems buvo brangesnis už viską. Be to, būdamas idealus karalius, Mahārāja Yudhiṣṭhira nutarė pasitraukti, norėdamas parodyti pavyzdį kitiems. Kai pasirūpinti šeima gali kas nors iš jaunesnių jos narių, šeimos galva ilgai negaišdamas turi palikti šeimą ir atsidėti dvasiniam tobulėjimui. Žmogus neturėtų trūnyti tamsiame šeimos šulinyje ir laukti, kol bus iš jo ištrauktas Yamarājos įsakymu. Šių laikų politikams vertėtų pasimokyti iš Mahārājos Yudhiṣṭhiros, savo valia pasitraukusio iš aktyvaus gyvenimo, ir užleisti vietą jaunajai kartai. Mahārājos Yudhiṣṭhiros pavyzdžiu turėtų sekti ir į užtarnautą poilsį išėję senyvi žmonės. Jiems patiems vertėtų išeiti

iš namų ir siekti dvasinio pažinimo, o ne laukti, kol juos jėga išvilks akistaton su mirtimi.

38 TEKSTAS

स्वराट् पौत्रं विनयिनमात्मनः सुसमं गुणैः ।
तोयनीव्याः पतिं भूमेरभ्यषिञ्चद्गजाह्वये ॥३८॥

sva-rāṭ pautraṁ vinayinam ātmanaḥ susamaṁ guṇaiḥ
toya-nīvyāḥ patiṁ bhūmer abhyaṣiñcad gajāhvaye

sva-rāṭ – imperatorius; *pautram* – vaikaitį; *vinayinam* – deramai išauklėtą; *ātmanaḥ* – jam pačiam; *su-samam* – visais atžvilgiais prilygstantį; *guṇaiḥ* – ypatybėmis; *toya-nīvyāḥ* – į jūrų skalaujamos; *patim* – valdovo; *bhūmeḥ* – žemės; *abhyaṣiñcat* – sostą; *gajāhvaye* – sostinėje Hastināpuroje.

Po to valstybės sostinėje Hastināpuroje imperatoriumi ir visų jūrų skalaujamų žemių valdovu jis karūnavo savo išsilavinusį ir niekuo jam nenusileidusį vaikaitį.

Komentaras: Anuomet visos jūrų skalaujamos pasaulio žemės buvo Hastināpuros karaliaus valdžioje. Valdyti valstybę ir deramai vykdyti pareigą savo valdiniams Mahārāja Yudhiṣṭhira išmokė ir savo vaikaitį Mahārājį Parīkṣitą, kuris visais atžvilgiais prilygo senoliui. Taigi, prieš grįždamas pas Dievą, sostą Mahārāja Yudhiṣṭhira perdavė Parīkṣitui. Pažymėtinas žodis *vinayinam*, pavartotas posme Mahārājai Parīkṣitui apibūdinti. Kodėl Hastināpuros valdovas, bent jau iki Mahārājos Parīkṣito viešpatavimo epochos, laikytas viso pasaulio imperatoriumi? Taip buvo tik dėl to, kad imperatorius puikiai tvarkėsi ir viso pasaulio žmonės gyveno laimingai. Gamta jiems buvo dosni: žemėje nestigo grūdų, vaisių, pieno, vaistažolių, brangakmenių, mineralų – visko, ko reikia žmogui gyventi. Jiems buvo nepažįstamas fizinis ir dvasinis skausmas, apeidavo gamtos nelaimės, nekėlė rūpesčių kitos gyvos būtybės. Žmonės buvo visiškai laimingi, tarp jų nekildavo nesutarimų, nors valdovai kartais ir susiimdavo dėl politinių priežasčių ar vaikydamiesi valdžios. Žmonės buvo ruošiami siekti aukščiausio gyvenimo tikslo, todėl jie buvo per daug išprusę, kad peštųsi dėl niekų. Ilgainiui Kali amžius pasiglemžė ir valdovų, ir jų valdinių dorybes, mūsų laikais jų santykiai tapo įtempti. Bet net ir šiame amžiuje, kai tarp valdovų ir valdinių nėra santar-

vės, Dievo sąmonė, nubudinanti dvasinius jausmus, gali juos suvienyti. Tai ypatingas visų, stojusių į dvasinį kelią, privalumas.

39 TEKSTAS

मथुरायां तथा वज्रं शूरसेनपतिं ततः ।
प्राजापत्यां निरूप्येष्टिमग्नीनपिबदीश्वरः ॥३९॥

mathurāyāṁ tathā vajraṁ śūrasena-patiṁ tataḥ
prājāpatyāṁ nirūpyeṣṭim agnīn apibad īśvaraḥ

mathurāyām – Mathuroje; *tathā* – taip pat; *vajram* – Vajrą; *śūrasena-patim* – Šūrasenos karaliumi; *tataḥ* – po to; *prājāpatyām* – Prājāpatyos aukojimą; *nirūpya* – atlikęs; *iṣṭim* – tikslą; *agnīn* – ugnį; *apibat* – uždegė savyje; *īśvaraḥ* – pajėgus.

Mathuroje Aniruddhos [Viešpaties Krṣṇos vaikaičio] sūnų Vajrą karūnavęs Šūrasenos karaliumi, Mahārāja Yudhiṣṭhira atliko Prājāpatyos aukojimą ir ryžtingai nutarė atsižadėti šeimos gyvenimo.

Komentaras: Pasodinęs į Hastināpuros imperatoriaus sostą Mahārājį Parīkṣitą ir Mathuros karaliumi karūnavęs Viešpaties Krṣṇos proanūkį Vajrą, Mahārāja Yudhiṣṭhira atsižadėjo pasaulio. *Varṇāśrama-dharma* – socialinė sistema, kurios struktūrą sudaro keturios *aśramos* ir keturi luomai, atitinkantys žmogaus ypatybes ir jo veiklos pobūdį, – tai tikrai žmogiškos visuomenės egzistencijos pradžia. Atėjus skirtam laikui, Mahārāja Yudhiṣṭhira, kaip šios sistemos saugotojas ir globėjas, pasitraukė iš aktyvaus gyvenimo, tapo *sannyāsiu* ir atsakomybę už valstybės valdymą perdavė tinkamą parengimą gavusiam karalaičiui Mahārājai Parīkṣitui. Moksliškai pagrįsta *varṇāśrama-dharmos* sistema visuomenę dalija į keturis gyvenimo etapus ir keturias kastas, atitinkančias žmogaus veiklos pobūdį. Keturis gyvenimo etapus – *brahmacārio, gṛhasthos, vānaprasthos* ir *sannyāsio* – turi išeiti visi, nepriklausomai nuo to, kokiam luomui priklauso ir kokį darbą dirba. Šiuolaikiniai politikai nenori pasitraukti iš aktyvaus gyvenimo net ir nukaršę, tačiau Mahārāja Yudhiṣṭhira, kaip idealus valdovas, savo valia atsisakė valdovo pareigų, kad pasirengtų kitam gyvenimui. Žmogus turi taip sutvarkyti gyvenimą, kad paskutinis gyvenimo tarpsnis – bent jau paskutinieji penkiolika-dvidešimt metų – būtų skirtas išimtinai dvasinei tarnys-

tei, aukščiausiam tobulumui siekti. Kvaila švaistyti gyvenimą materialiems malonumams ir karminei veiklai, nes kol visos mintys sukasi apie šiuos beprasmius dalykus, išsivaduoti iš sąlygoto gyvenimo, t.y. materijos nelaisvės, nėra jokios vilties. Žmogui nevalia užmiršti svarbiausio savo gyvenimo uždavinio – siekti aukščiausio tobulumo ir grįžti namo, pas Dievą. Užmiršti tai tolygu savižudybei.

40 TEKSTAS

विसृज्य तत्र तत्सर्वं दुकूलवलयादिकम् ।
निर्ममो निरहङ्कारः सञ्छिन्नाशेषबन्धनः ॥४०॥

visṛjya tatra tat sarvaṁ dukūla-valayādikam
nirmamo nirahaṅkāraḥ sañchinnāśeṣa-bandhanaḥ

visṛjya – nusimetęs; *tatra* – visus tuos; *tat* – tai; *sarvam* – viską; *dukūla* – diržą; *valaya-ādikam* – ir apyrankes; *nirmamaḥ* – abejingas; *nirahaṅkāraḥ* – nesaistomas; *sañchinna* – visiškai nutraukęs; *aśeṣa-bandhanaḥ* – begalinį prisirišimą.

Mahārāja Yudhiṣṭhira nusimetė savo karališkuosius apdarus, nusijuosė diržą ir nusisegė papuošalus. Jis tapo viskam abejingas – daugiau niekas jo nesaistė.

Komentaras: Norint tapti Viešpaties palydovu, būtina nusiplauti materijos nešvarybes. Neapsivalius neįmanoma tapti Viešpaties palydovu, t.y. grįžti pas Dievą. Norėdamas dvasiškai apsivalyti, Mahārāja Yudhiṣṭhira ilgai negaišdamas atsižadėjo savo karališkų turtų: nusimetė karališkus drabužius ir nusisegė papuošalus. *Kaṣāya*, šafrano spalvos juosmens raištis, kurį nešioja *sannyāsiai*, – tai ženklas, kad žmogus atsisakė prisirišimų prie patrauklių pasaulietiškų apdarų; neatsitiktinai Yudhiṣṭhira pasirinko jį savo nauju rūbu. Jam neberūpėjo nei karalystė, nei šeima – jis nusiplovė visas materijos nešvarybes, t.y. atsikratė visų susitapatinimo su materija formų. Didžiuma žmonių negali apsieiti be įvairiausių grynai išoriškai juos apibūdinančių įvardijimų, susijusių su šeima, visuomene, šalimi, profesija, turtais, padėtimi visuomenėje ir t.t. Ir kol žmogus yra jų valdžioje, negalima teigti, kad jis nesusitepęs materija. Šiuolaikiniai vadinamieji visuomenės vadovai vergauja savo tautinei savimonei, nesuprasdami, kad tokia klaidinga savi-

monė – dar vienas išorinis materijos nelaisvėje esančios sielos įvardijimas. Tik atmetęs visus įvardijimus žmogus tampa vertas grįžti pas Dievą. Kvailiai dievina tuos, kurie miršta tautinės priklausomybės nuspalvinta sąmone, bet čia mes matome pavyzdį, kaip valdovas Mahārāja Yudhiṣṭhira susiruošė palikti pasaulį nesaistomas tautinės savimonės. Nepaisant to, jo vardas ir šiandien nėra užmirštas, nes savo didybe ir dorovingumu šis valdovas bemaž susilygino su Dievo Asmeniu Śrī Rāma. Pasaulio žmonės jautėsi visiškai laimingi, turėdami tokius dorovingus valdovus, o ir patys didieji pasaulio imperatoriai mokėjo puikiai tvarkytis.

41 TEKSTAS

वाचं जुहाव मनसि तत्प्राण इतरे च तम् ।
मृत्यावपानं सोत्सर्गं तं पञ्चत्वे ह्यजोहवीत् ॥४१॥

vācaṁ juhāva manasi tat prāṇa itare ca tam
mṛtyāv apānaṁ sotsargaṁ taṁ pañcatve hy ajohavīt

vācam – kalbą; *juhāva* – paliko; *manasi* – į protą; *tat prāṇe* – protą į kvėpavimą; *itare ca* – taip pat ir kitas jusles; *tam* – į tą; *mṛtyau* – į mirtį; *apānam* – kvėpavimą; *sa-utsargam* – labai atidžiai; *tam* – tą; *pañcatve* – į kūną, sudarytą iš penkių pradų; *hi* – iš tikrųjų; *ajohavīt* – panardino.

Jutimų organus jis panardino į protą, protą – į gyvybę, gyvybę – į kvėpavimą; gyvasties visybę sudėjo į kūną, sudarytą iš penkių pradų, o savo kūną atidavė mirčiai. Ir tada, egzistuodamas kaip gyvoji siela, jis atsikratė materialios būties sampratos.

Komentaras: Mahārāja Yudhiṣṭhira, kaip ir jo brolis Arjuna, sutelkė visą dėmesį į Viešpatį ir palengva visiškai išsivadavo iš materijos nelaisvės, kaip *yogas* mistikas. Pirmiausia jis sujungė išvien savo jutiminę veiklą ir panardino ją į protą, kitaip sakant, mintimis atsigręžė į transcendentinę Viešpaties tarnystę. Kadangi materialus aktyvumas, jutiminių organų veikla ir tos veiklos kuriamos pasekmės iš tikrųjų yra proto veikla, Mahārāja Yudhiṣṭhira, pasirengęs grįžti pas Dievą, ėmė melstis Jam, prašydamas, kad jo protas liautųsi veikęs materialiai ir atsigręžtų į transcendentinę Viešpaties tarnystę. Materiali veikla daugiau nebebuvo reikalinga. Sąmonės aktyvumo neįmanoma užgniaužti, nes jis – amžinos sielos atspindys. Bet šį aktyvumą

galima kokybiškai transformuoti, perkeliant jį nuo materijos į transcendentinę tarnystę Viešpačiui. Kai žmogus nusiplaudamas gyvybės oro nešvarybes apvalo protą ir tokiu būdu ištrūksta iš nuolat besikartojančių gimimų bei mirčių rato, panirdamas į tyrą dvasinę būtį, – materijos nuspalvintas protas išgrynėja. Materialios būties priežastis yra materialus kūnas, laikina tyros sielos kalėjimo vieta, kurią mirties akimirką sukuria protas, o kai transcendentinės meilės tarnystės Viešpačiui praktika protas išgryninamas ir panardinamas į tarnystę Viešpaties lotoso pėdoms, po mirties jis nebesukuria kito materialaus kūno. Tokiu būdu protas nusiplauna materijos nešvarybes, ir tyrai sielai atsiveria kelias namo, pas Dievą.

42 TEKSTAS

त्रित्वे हुत्वा च पञ्चत्वं तच्चैकत्वेऽजुहोन्मुनिः ।
सर्वमात्मन्यजुहवीद् ब्रह्मण्यात्मानमव्यये ॥४२॥

tritve hutvā ca pañcatvaṁ tac caikatve 'juhon muniḥ
sarvam ātmany ajuhavīd brahmaṇy ātmānam avyaye

tritve – į tris kokybes; *hutvā* – paaukojęs; *ca* – taip pat; *pañcatvam* – penkis pradmenis; *tat* – tai; *ca* – taip pat; *ekatve* – į neišmanymą; *ajuhot* – panardino; *muniḥ* – išminčius; *sarvam* – visumą; *ātmani* – į sielą; *ajuhavīt* – sutelkė; *brahmaṇi* – į dvasią; *ātmānam* – sielą; *avyaye* – neišsenkančią.

Tokiu būdu ištirpinęs iš penkių pradų sudarytą šiurkštųjį kūną trijose materialios gamtos kokybėse, jis panardino jas į neišmanymą, o neišmanymą – į savąjį „aš“, amžiną ir neišsenkamą Brahmaną.

Komentaras: Visi daiktai, gavę išraišką materialiame pasaulyje, yra *mahat-tattva-avyaktos* produktas, ir tai, ką regi mūsų materiali akis, yra tik įvairių materijos kūrinių kombinacijos bei atmainos. Tačiau pati gyva esybė su šiais materialiais kūriniais neturi nieko bendra. Ji pasineria į iliuzinius juslinius malonumus tik todėl, kad užmiršta, jog yra amžinas Viešpaties tarnas, ir ima klaidingai laikyti save materialios gamtos viešpačiu. Šitai sužadina materialias energijas, kurios ir užvaldo protą. Taip susiformuoja subtilus iš penkių pradų sudarytas kūnas. Mahārāja Yudhiṣṭhira pakreipė šį vyksmą priešinga linkme ir panardino penkis pradus, iš kurių sudėtas kūnas, į tris materialios gamtos *guṇas*. Tam, kuriam tai pavyksta, kokybinės kūno charakteristikos – blogas, geras, pusėtinas – išnyksta, ir visi kokybiniai požy-

miai vėl ištirpsta materialioje energijoje, kurią gimdo tyros gyvos būtybės saviapgaulės jėga. Taigi tas, kuris nori pelnyti galimybę bendrauti su Aukščiausiuoju Viešpačiu, Dievo Asmeniu, vienoje iš nesuskaičiuojamos daugybės dvasinio dangaus planetų – pirmiausia Goloka Vṛndāvanoje, – turi visada atminti, kad iš esmės skiriasi nuo materialios energijos. Jis neturi su ja nieko bendra ir privalo suvokti, kad yra grynoji dvasia, Brahmanas, kokybiškai tapatus Aukščiausiajam Brahmanui (Parameśvarai). Padalijęs karalystę Parīkṣitui ir Vajrai, Mahārāja Yudhiṣṭhira nebelaikė savęs pasaulio imperatoriumi ar Kuru dinastijos galva. Laisvės pojūtis, sutraukius materialias sąsajas, kaip ir išsivadavimas iš materialios šiurkštaus bei subtilaus apvalkalų nelaisvės, leidžia dar materialiame pasaulyje laisvai veikti Viešpaties tarno lygmeniu. Šis būvis vadinamas *jīvan-mukta* – išsivadavimu dar esant materialiame pasaulyje. Štai toks yra metodas, leidžiantis nutraukti materialią būtį. Nepakanka mediuoti save kaip Brahmaną – reikia dar ir veikti kaip Brahmanui. Tas, kuris tik mediuoja save kaip Brahmaną, yra impersonalistas, o tas, kuris veikia kaip Brahmanas – tyras bhaktas.

43 TEKSTAS

चीरवासा निराहारो बद्धवाङ् मुक्तमूर्धजः ।
दर्शयन्नात्मनो रूपं जडोन्मत्तपिशाचवत् ।
अनवेक्षमाणो निरगादशृण्वन् बधिरो यथा ॥४३॥

cīra-vāsā nirāhāro baddha-vāṅ mukta-mūrdhajaḥ
darśayann ātmano rūpaṁ jaḍonmatta-piśācavat
anavekṣamāṇo niragād aśṛṇvan badhiro yathā

cīra-vāsāḥ – apsivilko nudriskusius drabužius; *nirāhāraḥ* – atsisakė kieto maisto; *baddha-vāk* – liovėsi kalbėjęs; *mukta-mūrdhajaḥ* – išsileido plaukus; *darśayan* – rodė; *ātmanaḥ* – savo; *rūpam* – kūno požymius; *jaḍa* – neveiklus; *unmatta* – beprotis; *piśāca-vat* – tarytum valkata; *anavekṣamāṇaḥ* – nelaukiantis; *niragāt* – tapo; *aśṛṇvan* – negirdintis; *badhiraḥ* – kurčias žmogus; *yathā* – tarytum.

Po to Mahārāja Yudhiṣṭhira apsivilko nudriskusius drabužius, išsileido plaukus, atsisakė kieto maisto ir savo valia davė tylėjimo įžadus. Dabar jis buvo panašus į dykinėjantį valkatą, pamišėlį. Atsisakęs bet kokios pagalbos iš brolių, jis tapo viskam kurčias.

Komentaras: Taip atsiribojęs nuo išorinio pasaulio, jis prarado bet kokį ryšį su savo karališka praeitim ir garbinga gimine. Praktiniais sumetimais jis ėmė dėtis apatišku pamišusiu valkata ir liovėsi kalbėjęs apie materialaus pasaulio reikalus. Jis atsisakė bet kokios paramos iš savo brolių, kurie visad buvo ištikimi jo pagalbininkai. Tokia visiška žmogaus nepriklausomybė dar įvardijama kaip absoliutaus apsivalymo ir bebaimiškumo būvis.

44 TEKSTAS

उदीचीं प्रविवेशाशां गतपूर्वां महात्मभिः ।
हृदि ब्रह्म परं ध्यायन्नावर्तेत यतो गतः ॥४४॥

udīcīṁ praviveśāśāṁ gata-pūrvāṁ mahātmabhiḥ
hṛdi brahma paraṁ dhyāyan nāvarteta yato gataḥ

udīcīm – į šiaurę; *praviveśa-āśām* – norėję patekti; *gata-pūrvām* – keliu, kuriuo ėjo jo protėviai; *mahā-ātmabhiḥ* – tų, kurie yra plačių pažiūrų; *hṛdi* – širdyje; *brahma* – apie Aukščiausiąjį; *param* – Dievą; *dhyāyan* – nuolatos mąstydamas; *na āvarteta* – leido dienas; *yataḥ* – kur tik; *gataḥ* – ėjo.

Tada jis leidosi į šiaurę didžių praeities žmonių ir savo protėvių taku, kad visas atsidėtų apmąstymams apie Aukščiausiąjį Dievo Asmenį. Ir kur jis ėjo, visur mąstė apie Viešpatį.

Komentaras: Posmas byloja, kad Mahārāja Yudhiṣṭhira patraukė savo protėvių bei didžių Viešpaties bhaktų taku. Kaip jau ne kartą minėjome, *varṇāśrama-dharmos* sistema, kurios griežtai laikytasi visame pasaulyje, o ypač Āryāvartos provincijoje, akcentuoja būtinybę tam tikrame gyvenimo etape nutraukti ryšius su šeima. Mokymo procese jaunimui buvo diegiama mintis, kaip svarbu žengti šį žingsnį, ir neatsitiktinai toks garbus žmogus kaip Mahārāja Yudhiṣṭhira ryžosi nutraukti ryšius su šeima, kad suvoktų savo esmę ir sugrįžtų pas Dievą. Nė vienas valdovas ar šiaip gerbiamas žmogus anuomet negyveno su šeima lig mirties, nes tai buvo laikoma savižudybe ir kliūtimi siekiant aukščiausio gyvenimo tobulumo. Visiems, kurie nori nusimesti šeimos gyvenimo naštą ir atsidėti dvasinei tarnystei Viešpačiui Kṛṣṇai, patariama taikyti šį metodą, nes jį nurodė autoritetai. „Bhagavad-gītoje“ (18.62) Viešpats sako, kad žmogus bent jau gyvenimo pabaigoje turi tapti Viešpaties bhaktu. Nuoširdi Viešpačiui atsidavusi siela turėtų

pasimokyti iš Mahārājos Yudhiṣṭhiros ir savo pačios labui vykdyti šį Viešpaties nurodymą.

Sanskrito žodžiai *brahma param* žymi Viešpatį Śrī Kṛṣṇą. Arjuna patvirtina tai „Bhagavad-gītoje“ (10.13), remdamasis tokiais didžiais autoritetais kaip Asita, Devala, Nārada ir Vyāsa. Taigi eidamas savo protėvių bei visais laikais gyvenusių didžių bhaktų pėdomis, Mahārāja Yudhiṣṭhira paliko namus ir leidosi į šiaurę, nuolat mąstydamas apie Viešpatį Śrī Kṛṣṇą.

45 TEKSTAS

सर्वे तमनुनिर्जग्मुर्भ्रातरः कृतनिश्चयाः ।
कलिनाधर्ममित्रेण दृष्ट्वा स्पृष्टाः प्रजा भुवि ॥४५॥

sarve tam anunirjagmur bhrātaraḥ kṛta-niścayāḥ
kalinādharma-mitreṇa dṛṣṭvā spṛṣṭāḥ prajā bhuvi

sarve – visi jaunesnieji broliai; *tam* – jo; *anunirjagmuḥ* – sekdami vyresniuoju broliu paliko namus; *bhrātaraḥ* – broliai; *kṛta-niścayāḥ* – ryžtingai; *kalinā* – Kali amžiaus; *adharma* – bedievystė; *mitreṇa* – drauge; *dṛṣṭvā* – pastebėję; *spṛṣṭāḥ* – apimtus; *prajāḥ* – visus gyventojus; *bhuvi* – žemėje.

Jaunesnieji Mahārājos Yudhiṣṭhiros broliai suprato, kad prasidėjo Kali amžius ir tarp karalystės gyventojų jau įsigali bedievystė, todėl nutarė patraukti vyresniojo brolio pėdomis.

Komentaras: Jaunesnieji Mahārājos Yudhiṣṭhiros broliai visada buvo ištikimi didžiajam imperatoriui. Jie buvo pakankamai išsilavinę, kad suprastų, koks aukščiausias gyvenimo tikslas, todėl nedvejodami leidosi įkandin vyresniojo brolio dvasinės tarnystės Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai keliu. Pagal *sanātana-dharmos* principus, nugyvenęs pusę amžiaus žmogus turi pasitraukti iš šeimos ir atsidėti savęs pažinimui. Bet dažnai žmogui neaišku, ką veikti. Kartais, išėję į pensiją, žmonės nebežino, kaip praleisti likusias gyvenimo dienas. Posmas rodo, kaip tą klausimą išsprendė tokie autoritetai kaip Pāṇḍavos. Jie atsidėjo meilės ir atsidavimo tarnystei Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Śrīdhara Svāmis sako, kad *dharma, artha, kāma* ir *mokṣa* (karminė veikla, spekuliatyvūs samprotavimai, jausmų tenkinimas ir išsivadavimas) nėra aukščiausias gyvenimo tikslas. Dažniausiai šiuos kelius pasirenka žmonės, nežinantys, koks yra aukščiausias gyveni-

mo tikslas. Jį nurodė Pats Viešpats „Bhagavad-gītoje“ (18.64), ir Pāṇḍavos buvo ganėtinai išmintingi, kad pasirinktų šį kelią.

46 TEKSTAS

ते साधुकृतसर्वार्था ज्ञात्वात्यन्तिकमात्मनः ।
मनसा धारयामासुर्वैकुण्ठचरणाम्बुजम् ॥४६॥

te sādhu-kṛta-sarvārthā jñātvātyantikam ātmanaḥ
manasā dhārayām āsur vaikuṇṭha-caraṇāmbujam

te – jie; *sādhu-kṛta* – atlikę visus švento žmogaus vertus darbus; *sarva-arthāḥ* – visa, kas turi vertę; *jñātvā* – gerai tai žinodami; *ātyantikam* – aukščiausiąjį; *ātmanaḥ* – gyvos būtybės; *manasā* – prote; *dhārayām āsuḥ* – saugojo; *vaikuṇṭha* – dvasinio dangaus Viešpaties; *caraṇa-ambujam* – lotoso pėdas.

Jie vykdė visus religijos priesakus ir dabar priėjo prie teisingos išvados, kad Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdos – aukščiausias gyvenimo tikslas. Tad visos jų mintys buvo sukauptos į jas.

Komentaras: „Bhagavad-gītoje“ (7.28) Viešpats sako, kad sutelkti mintis į Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdas gali tik žmogus, ankstesniuose gyvenimuose atlikęs daugybę dorybingų darbų ir išsivadavęs iš visų nedorų veiksmų pasekmių. Pāṇḍavos ne tik šiame, bet ir ankstesniuose gyvenimuose garsėjo dorybingais darbais ir jiems negrėsė nuodėmingos veiklos pasekmės, todėl, suprantama, visas savo mintis jie sutelkė į Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdas. Kaip teigia Śrī Viśvanātha Cakravartis, *dharmos, arthos, kāmos* bei *mokṣos* kelią pasirenka tie, kuriuos persekioja nuodėmingos veiklos pasekmės. Žmonės, susitepę keturių išvardintų rūšių veikla, negali išsyk nusilenkti prie dvasinio dangaus Viešpaties lotoso pėdų. Vaikuṇṭhos pasaulis plyti labai toli, anapus materialaus dangaus. Materialaus dangaus reikalai yra Durgos Devī, materialios Viešpaties energijos, kompetencijoje, o Vaikuṇṭhą valdo asmeniška Viešpaties energija.

47–48 TEKSTAI

तद्ध्यानोद्रिक्तया भक्त्या विशुद्धधिषणाः परे ।
तस्मिन्नारायणपदे एकान्तमतयो गतिम् ॥४७॥

अवापुर्दुरवापां ते असद्भिर्विषयात्मभिः ।
विधूतकल्मषा स्थानं विरजेनात्मनैव हि ॥४८॥

tad-dhyānodriktayā bhaktyā viśuddha-dhiṣaṇāḥ pare
tasmin nārāyaṇa-pade ekānta-matayo gatim

avāpur duravāpāṁ te asadbhir viṣayātmabhiḥ
vidhūta-kalmaṣā sthānaṁ virajenātmanaiva hi

tat – ta; *dhyāna* – meditacija; *utriktayā* – išsivadavę; *bhaktyā* – atsidavimu; *viśuddha* – išgrynintu; *dhiṣaṇāḥ* – intelektu; *pare* – Transcendenciją; *tasmin* – tas; *nārāyaṇa* – Dievo Asmens, Śrī Kṛṣṇos; *pade* – lotoso pėdas; *ekānta-matayaḥ* – tų, kurie sutelkė mintis į vienbūvį Aukščiausiąjį; *gatim* – tikslą; *avāpuḥ* – pasiekė; *duravāpām* – labai sunkiai pasiekiamą; *te* – jiems; *asadbhiḥ* – materialistams; *viṣaya-ātmabhiḥ* – paskendusiems materialiuose rūpesčiuose; *vidhūta* – nusiplovę; *kalmaṣāḥ* – materijos nešvarybes; *sthānam* – buveinę; *virajena* – atsikratę materialios aistros; *ātmanā eva* – tais pačiais kūnais; *hi* – be abejonės.

Nuolat su atsidavimu mąstydami apie Viešpatį ir šitaip išgryninę sąmonę, jie pasiekė dvasinį dangų, kuriame viešpatauja Aukščiausiasis Nārāyaṇa, Viešpats Kṛṣṇa. Kelias į jį atviras tik tiems, kurie neblaškomi jokių pašalinių minčių medituoja Aukščiausiąjį Viešpatį. Ši Viešpaties Śrī Kṛṣṇos buveinė, Goloka Vṛndāvana, nepasiekiama žmonėms, kurių mintyse viešpatauja materiali būties samprata. Tačiau Pāṇḍavos, nusiplovę visas materijos nešvarybes, pasiekė ją, nepakeitę kūno.

Komentaras: Kaip teigia Śrīla Jīva Gosvāmis, žmogus, išsivadavęs iš trijų materialių *guṇų* – dorybės, aistros bei neišmanymo – įtakos ir patyręs transcendenciją, nekeisdamas kūno pasiekia aukščiausią gyvenimo tobulumą. Savo veikale „Hari-bhakti-vilāsa“ Śrīla Sanātana Gosvāmis rašo, kad žmogus, kuris vadovaudamasis tikro dvasinio mokytojo nurodymais išeina dvasinius mokslus, nesvarbu, kas jis būtų, pasiekia dukart gimusiojo brahmano būvį, – lygiai kaip chemikas chemiškai apdorodamas bronzą gauna auksą. Taigi, norint tapti brahmanu arba grįžti pas Dievą nekeičiant kūno, svarbiausia turėti gerą vadovą. Śrīla Jīva Gosvāmis nurodo, kad posme pavartotas žodis *hi* pabrėžia šią tiesą, nepalikdamas dėl jos jokių abejonių. Šią Śrīlos Jīvos Gosvāmio nuomonę patvirtina ir Viešpats „Bhagavad-gītoje“ (14.26), kur sako, kad žmogus, tarnaujantis Viešpačiui su atsidavimu, nuosekliai ir nenukrypstamai, pakyla virš trijų materialios gamtos *guṇų*

ir nepatirdamas teršiamo jų poveikio pasiekia tobulą Brahmano būvį. O jei vykdydamas dvasinę tarnystę Brahmano būvį pasiekęs žmogus žengia dar toliau, jis gali neabejoti, kad savo esamu kūnu pateks į aukščiausią dvasinę planetą, Goloką Vṛndāvaną. Šis klausimas jau buvo nagrinėtas kalbant apie tai, kaip Viešpats nepakeitęs kūno grįžo į Savo buveinę.

49 TEKSTAS

विदुरोऽपि परित्यज्य प्रभासे देहमात्मनः ।
कृष्णावेशेन तच्चित्तः पितृभिः स्वक्षयं ययौ ॥४९॥

viduro 'pi parityajya prabhāse deham ātmanaḥ
kṛṣṇāveśena tac-cittaḥ pitṛbhiḥ sva-kṣayaṁ yayau

viduraḥ – Vidura (Mahārājos Yudhiṣṭhiros dėdė); *api* – taip pat; *parityajya* – palikęs kūną; *prabhāse* – šventoje vietoje, vadinamoje Prabhāsa; *deham ātmanaḥ* – savo kūną; *kṛṣṇa* – apie Dievo Asmenį; *āveśena* – paskendęs mintyse; *tat* – jo; *cittaḥ* – mintys ir veikla; *pitṛbhiḥ* – su Pitṛlokos gyventojais; *sva-kṣayam* – į savo buveinę; *yayau* – iškeliavo.

Vidura keliavo po šventas vietas ir, sutelkęs visas mintis į Kṛṣṇą, Prabhāsoje atsiskyrė nuo kūno. Jį pasitiko Pitṛlokos gyventojai, ir jis vėl grįžo vykdyti ankstesnių savo pareigų.

Komentaras: Skirtumas tarp Pāṇḍavų ir Viduros tas, kad Pāṇḍavos – amžini Viešpaties, Dievo Asmens, palydovai, o Vidura – vienas iš valdyti įgaliotų pusdievių – Yamarāja, kuriam patikėta Pitṛlokos planeta. Žmonės bijo Yamarājos, nes jis baudžia visus materialaus pasaulio nusidėjėlius, tačiau Viešpaties bhaktams nėra ko jo bijoti. Bhaktams jis – nuoširdus draugas, o Viešpačiui neatsidavusiems žmonėms – įkūnyta baimė. Mes jau pasakojome jo gyvenimo istoriją, kaip, prakeikus Māṇḍavyai Muniui, iš jo buvo atimta padėtis ir jis gimė *śūdra* (žemos kilmės žmogumi). Taigi Vidura – Yamarājos įsikūnijimas. Jis – amžinas Viešpaties tarnas, todėl visą gyvenimą uoliai tarnavo Viešpačiui ir labai dorovingai gyveno – taip dorovingai, kad jo žodis padėjo išsivaduoti tokiam užkietėjusiam materialistui kaip Dhṛtarāṣṭra. Dorybingi darbai ir dvasinė tarnystė Viešpačiui leido jam nuolatos atsiminti Viešpaties lotoso pėdas ir šitaip jis atsikratė visų ydų, būdingų *śūdros* prigimčiai. Galų gale jį vėl pasitiko Pitṛlokos gyventojai ir jis sugrįžo į savo ankstesniąją vietą. Pusdieviai taip pat yra Viešpaties palydovai, bet

jie, kitaip nei tiesioginiai Viešpaties palydovai, bendraujantys su Viešpačiu asmeniškai, neturi su Juo tiesioginio kontakto. Viešpats su savo asmens palydovais nuolat keliauja iš vienos visatos į kitą. Tik Viešpats atmena visus Savo įsikūnijimus, o Jo palydovai, būdami nepaprastai mažos neatsiejamos Viešpaties dalelės, juos užmiršta. Šitai patvirtina ir „Bhagavad-gītā“ (4.5).

50 TEKSTAS

द्रौपदी च तदाज्ञाय पतीनामनपेक्षताम् ।
वासुदेवे भगवति ह्येकान्तमतिराप तम् ॥५०॥

draupadī ca tadājñāya patīnām anapekṣatām
vāsudeve bhagavati hy ekānta-matir āpa tam

draupadī – Draupadī (Pāṇḍavų žmona); *ca* – ir; *tadā* – tada; *ājñāya* – visiškai įsisąmoninusi Viešpatį Kṛṣṇą; *patīnām* – vyrų; *anapekṣatām* – ja nepasirūpinusių; *vāsudeve* – į Viešpatį Vāsudevą (Kṛṣṇą); *bhagavati* – Dievo Asmenį; *hi* – tiksliai; *eka-anta* – absoliučiai; *matiḥ* – sutelkė mintis; *āpa* – gavo; *tam* – Jį (Viešpatį).

Matydama, kad jos vyrai, visiškai ją užmiršę, palieka namus, Draupadī (kuriai apie Dievo Asmenį Viešpatį Vāsudevą, Kṛṣṇą, buvo viskas žinoma), o paskui ją ir Subhadrā, visas mintis sutelkė į Kṛṣṇą ir pasiekė tą patį tikslą, kaip ir jų vyrai.

Komentaras: Prieš sėdant į lėktuvą, reikia gerai pasiruošti skrydžiui, pasinaudojant visomis prieinamomis priemonėmis, nes lėktuvui pakilus į atvirą erdvę, pagalbos nėra iš ko tikėtis. Kiekvienas atsako pats už save – kritišką akimirką joks kitas lėktuvas tau negali padėti. Taip ir gyvenime, kol esam gyvi, galime pasiruošti lemiamai akimirkai klausydami dvasinio mokytojo, tėvo, motinos, giminaičių, vyro ar draugų pamokymų, kaip perplaukti gimimo ir mirties vandenyną, bet plaukti per jį reikia pačiam, – padėti gali tik gautos pamokos. Kitaip sakant, gyvenimui artėjant į pabaigą, kai ateina laikas grįžti namo, pas Dievą, kiekvienas turi pasirūpinti savimi pats – čia niekas negali padėti. Draupadī turėjo penkis vyrus, bet nė vienas nepasiūlė jai eiti drauge. Ji turėjo pasirūpinti savimi pati, nelaukdama pagalbos iš savo šlovingų vyrų. Visą gyvenimą ji buvo mokoma sutelkti mintis į Viešpaties Vāsudevos, Aukščiausiojo Dievo Asmens lotoso pėdas ir dabar jai šitai nebuvo sunku. Žmonos, kaip ir jų vyrai, pasiekė tą patį tikslą, t.y.

nepakeitusios kūnų pasiekė Dievą. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura mano, kad tą patį rezultatą pasiekė ir Subhadrā, nors jos vardas čia neminimas. Nei Draupadī, nei Subhadrā nepaliko savo kūnų.

51 TEKSTAS

यः श्रद्धयैतद्भगवत्प्रियाणां
पाण्डोः सुतानामिति सम्प्रयाणम् ।
शृणोत्यलं स्वस्त्ययनं पवित्रं
लब्ध्वा हरौ भक्तिमुपैति सिद्धिम् ॥५१॥

yaḥ śraddhayaitad bhagavat-priyāṇāṁ
pāṇḍoḥ sutānām iti samprayāṇam
śṛṇoty alaṁ svastyayanaṁ pavitraṁ
labdhvā harau bhaktim upaiti siddhim

yaḥ – kiekvienas, kuris; *śraddhayā* – su atsidavimu; *etat* – šitai; *bhagavat-priyāṇām* – tų, kurie labai brangūs Dievo Asmeniui; *pāṇḍoḥ* – Pāṇḍu; *sutānām* – sūnų; *iti* – taip; *samprayāṇam* – kad pasiektų aukščiausią tikslą; *śṛṇoti* – klausosi; *alam* – tiktai; *svastyayanam* – sėkmę; *pavitram* – visiškai tyrą; *labdhvā* – pelnęs; *harau* – Aukščiausiajam Viešpačiui; *bhaktim* – dvasinę tarnystę; *upaiti* – pasiekia; *siddhim* – tobulumą.

Pasakojimas apie tai, kaip Pāṇḍu sūnūs išėjo iš namų, siekdami aukščiausio gyvenimo tikslo – sugrįžti pas Dievą, spinduliuoja apvalančią jėgą ir gėrį, todėl kiekvienas, kuris su atsidavimu ir tikėjimu jo klausosi, būtinai pelnys Viešpaties dvasinę tarnystę ir pasieks aukščiausią tobulumą.

Komentaras: „Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai pasakojimas apie Dievo Asmenį ir tokius Viešpaties bhaktus kaip Pāṇḍavos. Pasakojimas apie Dievo Asmenį ir Jo bhaktus pats savaime absoliutus, todėl su atsidavimu jo klausytis tolygu bendrauti su Viešpačiu ir amžinais Jo palydovais. Klausydamasis „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojimų, žmogus būtinai pasieks aukščiausią gyvenimo tikslą – sugrįš namo, pas Dievą.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti penkioliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Pāṇḍavos atsižada pasaulio“.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Kaip Parīkṣitas pasitiko Kali amžių

1 TEKSTAS

सूत उवाच
ततः परीक्षिद् द्विजवर्यशिक्षया
महीं महाभागवतः शशास ह ।
यथा हि सूत्यामभिजातकोविदाः
समादिशन् विप्र महद्गुणस्तथा ॥१॥

sūta uvāca
tataḥ parīkṣid dvija-varya-śikṣayā
mahīṁ mahā-bhāgavataḥ śaśāsa ha
yathā hi sūtyām abhijāta-kovidāḥ
samādiśan vipra mahad-guṇas tathā

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *tataḥ* – po to; *parīkṣit* – Mahārāja Parīkṣitas; *dvija-varya* – didžių dukart gimusių brahmanų; *śikṣayā* – vadovaudamasis pamokymais; *mahīm* – žemę; *mahā-bhāgavataḥ* – didis bhaktas; *śaśāsa* – valdė; *ha* – nuoroda į praeitį; *yathā* – kaip buvo sakę; *hi* – tikrai; *sūtyām* – jam gimus; *abhijāta-kovidāḥ* – prityrę astrologai gimimo metu; *samādiśan* – išpranašavo; *vipra* – o brahmanai; *mahat-guṇaḥ* – didžios ypatybės; *tathā* – patvirtindamas tai.

Sūta Gosvāmis tarė: O mokytieji brahmanai, tada pasaulį ėmė valdyti Mahārāja Parīkṣitas, didis Viešpaties bhaktas. Jis vadovavosi geriausių dukart gimusių brahmanų patarimais. Valdovas turėjo visas dorybes, kurias jam gimus išpranašavo išmanantys astrologai.

Komentaras: Gimus Mahārājai Parīkṣitui, išmanantys brahmanai astrologai išpranašavo kai kuriuos jo būdo bruožus. Visos šios ypatybės atsiskleidė jame, kai Jis tapo didžiu Viešpaties bhaktu. Svarbiausia – tapti Viešpa-

ties bhaktu. Juo tapęs, žmogus ilgainiui išsiugdo visus geriausius bruožus. Mahārāja Parīkṣitas buvo *mahā-bhāgavata*, aukščiausio lygio bhaktas. Jis ne tik puikiai išmanė dvasinį mokslą, bet savo transcendentiniais pamokymais galėjo padėti kitiems tapti bhaktais. Būdamas aukščiausio lygio bhaktas, Mahārāja Parīkṣitas visada tardavosi su didžiais išminčiais bei mokytais brahmanais, kurie, vadovaudamiesi *śāstromis*, duodavo vertingų patarimų valstybės valdymo klausimais. Didieji anų laikų valdovai turėjo kur kas stipresnį atsakomybės jausmą už šiuolaikinius liaudies renkamus valstybės vadovus, nes klausė didžiųjų autoritetų ir vykdė jų nurodymus, pagrįstus Vedų raštais. Tuometinei visuomenei nebuvo reikalingi nepraktiški kvailiai, kurie savanaudiškais tikslais kasdien tvirtintų vis naują jų tikslus atitinkantį įstatymo projektą. Tada veikė Manu, Yājñavalkyos, Parāśaros bei kitų didžių išsivadavusių išminčių universaliai pritaikomi įstatymai. Jie nesikeitė ir neturėjo jokių trūkumų. Praeities valdovai, taip pat ir Mahārāja Parīkṣitas, turėjo savo tarybas, kurias sudarė didieji išminčiai arba aukščiausio lygio brahmanai. Už patarimus jie neėmė atlyginimo – pinigai jiems nerūpėjo. *Valstybė nemokamai gaudavo vertingiausius patarimus.* Tarybas sudarantys išminčiai buvo *sama-darśī* – lygūs visiems: tiek žmonėms, tiek gyvūnams. Jie nemokė valdovų žudyti nekaltus gyvūnus ir rūpintis tik žmonėmis. Valstybės patarėjai anaiptol nebuvo kvailiai ar liaudies rinkti utopijų kūrėjai. Jie buvo susivokusios sielos ir gerai išmanė, ką daryti, kad visos gyvos būtybės šalyje tiek šį, tiek kitą gyvenimą būtų laimingos. Jie nepritarė hedonistinei filosofijai, pagrįstai principu „valgyk, gerk, smaginkis ir būk laimingas“. Jie buvo filosofai tikrąja to žodžio prasme ir puikiausiai žinojo, kokia žmogaus gyvenimo misija. Taryba duodavo valdovui teisingų patarimų, o valdovas ar valstybės galva, ištikimas Viešpaties bhaktas, visos šalies labui skrupulingai jais vadovavosi. Mahārājos Yudhiṣṭhiros ir Mahārājos Parīkṣito laikais šalis iš tiesų klestėjo, nes visi jos gyventojai – tiek žmonės, tiek gyvūnai – buvo laimingi. Taigi Mahārāja Parīkṣitas buvo idealus valdovas ir jo valdomas pasaulis klestėjo.

2 TEKSTAS

स उत्तरस्य तनयामुपयेम इरावतीम् ।
जनमेजयादींश्चतुरस्तस्यामुत्पादयत्सुतान् ॥ २॥

sa uttarasya tanayām upayema irāvatīm
janamejayādīṁś caturas tasyām utpādayat sutān

saḥ – jis; *uttarasya* – karaliaus Uttaros; *tanayām* – dukterį; *upayeme* – vedė; *irāvatīm* – Irāvatę; *janamejaya-ādīn* – kurių vyriausias buvo Mahārāja Janamejaya; *caturaḥ* – keturis; *tasyām* – joje; *utpādayat* – pradėjo; *sutān* – sūnus.

Karalius Parīkṣitas vedė karaliaus Uttaros dukterį, ir jam gimė keturi sūnūs, kurių vyriausiąjį vadino Mahārāja Janamejaya.

Komentaras: Mahārāja Uttara – Virāṭos sūnus, Mahārājos Parīkṣito motinos brolis. Irāvatī buvo Mahārājos Uttaros duktė, Mahārājos Parīkṣito pusseserė; tačiau pusbroliams ir pusseserėms buvo leidžiama tuoktis, jeigu jie nepriklausė tai pačiai *gotrai* (šeimai). Vediškoje santuokoje didžiausias dėmesys buvo skiriamas *gotrai* (šeimai). Arjuna taip pat vedė savo pusseserę iš motinos pusės – Subhadrą.

Janamejaya – vienas iš karalių *rājarṣių*, garsusis Mahārājos Parīkṣito sūnus. Jo motina – Irāvatī, kituose šaltiniuose dar vadinama Mādravate. Mahārāja Janamejaya turėjo du sūnus – Jñātānīką ir Śaṅkukarṇą. Šventoje vietoje, Kurukṣetroje, jis surengė keletą aukojimų. Turėjo tris jaunesnius brolius: Śrutaseną, Ugraseną ir Bhīmaseną II. Buvo įsiveržęs į Takṣilą (Ajantą) atkeršyti už savo tėvą – didįjį Mahārāją Parīkṣitą, kuris buvo nepelnytai prakeiktas. Norėdamas sunaikinti visą gyvačių giminę, o drauge ir *takṣaką*, mirtinai įgėlusią jo tėvui, surengė didį aukojimą, Sarpa-yajñą. Bet daugelio įtakingų pusdievių bei išminčių prašomas pakeitė savo sprendimą – nutarė gyvačių nenaikinti. Ir nors aukojimas buvo nutrauktas, visi jo dalyviai išsiskirstė patenkinti, nes Janamejaya dosniai visus apdovanojo. Šiame apeiginiame aukojime dalyvavo ir Mahāmunis Vyāsadeva. Jis papasakojo valdovui Kurukṣetros mūšio istoriją. Vėliau Vyāsadevos mokinys Vaiśampāyana, vykdydamas savo mokytojo nurodymą, papasakojo valdovui „Mahābhāratą“. Janamejaya skaudžiai išgyveno ankstyvą tėvo mirtį; jis labai troško vėl išvysti tėvą ir apie savo norą prasitarė didžiajam išminčiui Vyāsadevai, kuris sutiko jį patenkinti. Kai tėvas vėl pasirodė Janamejayai, sūnus iškilmingai pagerbė jį (o taip pat ir Vyāsadevą). Patenkintas Janamejaya dosniai apdovanojo visus aukojime dalyvavusius brahmanus.

3 TEKSTAS

आजहाराश्वमेधांस्त्रीन् गङ्गायां भूरिदक्षिणान् ।
शारद्वतं गुरुं कृत्वा देवा यत्राक्षिगोचराः ॥ ३ ॥

ājahārāśva-medhāṁs trīn gaṅgāyāṁ bhūri-dakṣiṇān
śāradvataṁ guruṁ kṛtvā devā yatrākṣi-gocarāḥ

ājahāra – surengė; *aśva-medhān* – žirgo aukojimus; *trīn* – tris; *gaṅgāyām* – ant Gangos kranto; *bhūri* – dosnios; *dakṣiṇān* – dovanos; *śāradvatam* – Kṛpācāryą; *gurum* – dvasiniu mokytoju; *kṛtvā* – pasirinkęs; *devāḥ* – pusdieviai; *yatra* – kuriuose; *akṣi* – akių; *gocarāḥ* – regėjimo lauke.

Pasirinkęs dvasiniu mokytoju Kṛpācāryą, Mahārāja Parīkṣitas Gangos pakrantėje surengė tris žirgo aukojimus, ir visi juose dalyvavusieji buvo dosniai apdovanoti. Per šiuos aukojimus net paprastas žmogus regėjo iš dangaus nusileidusius pusdievius.

Komentaras: Posmas rodo, kad tarpplanetinės kelionės aukštesniųjų planetų gyventojams yra įprastas dalykas. „Bhāgavatam“ ne sykį paminėta, kad rojaus pusdieviai nusileisdavo į Žemę dalyvauti įtakingų valdovų ir imperatorių surengtuose aukojimuose. Čia sakoma, kad Mahārājos Parīkṣito surengtų žirgo aukojimų metu žmonės regėjo pusdievius. Dažniausiai pusdieviai, kaip ir Viešpats, yra neregimi paprastam mirtingajam. Tačiau kartais iš Savo nepriežastinės malonės Viešpats nužengia Žemėn, kad žmonės galėtų Jį regėti. Pusdieviai taip pat kartais apreiškia savo malonę ir tampa regimi paprastam žmogui. Nors Žemės gyventojai negali matyti dangaus būtybių plika akimi, Mahārāja Parīkṣitas turėjo tokią stiprią įtaką, jog pusdieviai sutiko jiems pasirodyti. Per tokius aukojimus karaliai dosniai dalino savo turtus, tarsi debesys lietų. Debesys – tai tas pat vanduo, tik kitu pavidalu, – kitaip sakant, garuodamas žemės vanduo virsta debesimis. Taip ir karalių per aukojimus dalijamos dovanos yra ne kas kita, kaip iš piliečių surinkti mokesčiai, sugrįžtantys jiems dovanų pavidalu. Dovanų valdiniai gaudavo daugiau negu jiems jų reikėjo, kaip žemė – lietaus liūčių metu. Laimingi piliečiai niekada neragins stoti prieš valdovą, todėl anuomet nebuvo jokio reikalo keisti monarchinę valdymo sistemą.

Bet netgi didysis valdovas Mahārāja Parīkṣitas negalėjo apsieiti be dvasinio mokytojo. Be jo pagalbos neįmanoma dvasiškai tobulėti. Dvasinis mokytojas turi būti autoritetingas, ir tas, kuris nori savęs pažinimo kelyje pelnyti sėkmę, turi kreiptis į *bona fide* dvasinį mokytoją.

4 TEKSTAS

निजग्राहौजसा वीरः कलिं दिग्विजये क्वचित् ।
नृपलिङ्गधरं शूद्रं घ्नन्तं गोमिथुनं पदा ॥ ४ ॥

nijagrāhaujasā vīraḥ kaliṁ digvijaye kvacit
nṛpa-liṅga-dharaṁ śūdraṁ ghnantaṁ go-mithunaṁ padā

nijagrāha – deramai nubaudė; *ojasā* – šauniai; *vīraḥ* – narsus didvyris; *kalim* – Kali amžiaus valdovą; *digvijaye* – išsirengęs užkariauti pasaulio; *kvacit* – kartą; *nṛpa-liṅga-dharam* – vilkintį karaliaus drabužius; *śūdram* – žemiausio luomo; *ghnantam* – žalojantį; *go-mithunam* – karvės ir jaučio; *padā* – kojas.

Kartą, išsirengęs užkariauti pasaulio, Mahārāja Parīkṣitas sutiko kelyje Kali-yugos valdovą, kuris nors ir priklausė žemiausiam, šūdrų, luomui, vilkėjo karaliaus drabužius ir talžė lazda karvei ir jaučiui kojas. Karalius sučiupo jį, kad kaip pridera nubaustų.

Komentaras: Karaliaus žygis užkariauti pasaulį nėra siekimas išaukštinti save. Įžengęs į sostą, Mahārāja Parīkṣitas leidosi užkariauti pasaulio, bet jis nekėlė sau tikslo pavergti kitas valstybes. Jis buvo pasaulio imperatorius, ir visos mažesnės valstybės jau buvo jo valdžioje. Jo žygio tikslas buvo patikrinti, kaip klostosi reikalai valstybėje, kiek ji atitinka religingos valstybės idealą. Karalius, kaip Viešpaties vietininkas, privalo sąžiningai vykdyti Viešpaties valią. Apie savęs išaukštinimą čia negali būti nė kalbos. Taigi pamatęs žemiausio luomo žmogų, kuris apsitaisęs karaliaus drabužiais talžė karvei ir jaučiui kojas, Mahārāja Parīkṣitas tučtuojau jį sučiupo ir nubaudė. Karalius negali likti abejingas, kai skriaudžiama karvė – naudingiausias padaras iš gyvūnų – arba negerbiamas reikšmingiausias visuomenėje žmogus – brahmanas. Svarbiausias žmonių civilizacijos uždavinys – ugdyti brahmanų kultūrą, o kad ši kultūra galėtų plėtotis, labai svarbu globoti karves. Pienas yra tikras stebuklas, nes jo sudėtyje yra visi vitaminai, reikalingi gerai fiziologinei organizmo būklei palaikyti, kad žmogus galėtų siekti aukščiausiojo tikslo. Brahmanų kultūra gali plėtotis tik tada, kai žmonės mokomi puoselėti savyje dorąsias ypatybes, o tam pirmiausia reikalingas pienas, vaisiai ir grūdai. Mahārāja Parīkṣitas apstulbo pamatęs, kad tamsiaodis *śūdra*, apsirengęs karaliaus drabužiais, žiauriai elgiasi su karve – naudingiausiu gyvūnu žmonių visuomenei.

Būdingiausi Kali amžiaus bruožai yra netikęs valdymas ir nesantaika. O šių blogybių priežastis ta, kad prie valdžios vairo stoja niekam tikę žmonės, pasižymintys žemiausiomis ypatybėmis ir neturintys aukštesnių tikslų gyvenime. Užėmę valdovų vietas, tokie žmonės luošina karves, griauna brahmanų kultūrą, taip vesdami visuomenę į pragaištį. Mahārāja Parīkṣitas buvo

tinkamai išauklėtas ir suprato, kas pasaulyje kelia nesantaiką. Todėl jis norėjo dar pačioje pradžioje užkirsti blogiui kelią.

5 TEKSTAS

शौनक उवाच
कस्य हेतोर्निजग्राह कलिं दिग्विजये नृपः ।
नृदेवचिह्नधृक्शूद्रकोऽसौ गां यः पदाहनत् ।
तत्कथ्यतां महाभाग यदि कृष्णकथाश्रयम् ॥ ५॥

śaunaka uvāca
kasya hetor nijagrāha kaliṁ digvijaye nṛpaḥ
nṛdeva-cihna-dhṛk śūdra- ko 'sau gāṁ yaḥ padāhanat
tat kathyatāṁ mahā-bhāga yadi kṛṣṇa-kathāśrayam

śaunakaḥ uvāca – Šaunaka Ṛṣis tarė; *kasya* – dėl kokios; *hetoḥ* – priežasties; *nijagrāha* – deramai nubaudė; *kalim* – Kali amžiaus valdovą; *digvijaye* – keliaudamas po pasaulį; *nṛpaḥ* – karalius; *nṛ-deva* – karališkos kilmės; *cihna-dhṛk* – pasipuošęs kaip; *śūdrakaḥ* – žemiausiasis iš *śūdrų*; *asau* – jis; *gām* – karvę; *yaḥ* – kuris; *padā ahanat* – spardė; *tat* – visa tai; *kathyatām* – papasakok; *mahā-bhāga* – o laimingasai; *yadi* – jei tik; *kṛṣṇa* – apie Kṛṣṇą; *kathā-āśrayam* – susiję su pasakojimais.

Šaunaka Ṛṣis paklausė: Kodėl Mahārāja Parīkṣitas paliko gyvą žemiausiąjį iš śūdrų, kuris apsitaisęs karaliaus drabužiais spardė karvę. Papasakok mums šią istoriją, jeigu ji susijusi su Viešpačiu Kṛṣṇa.

Komentaras: Šaunaka ir kiti *ṛṣiai* labai nustebo, sužinoję, kad dievotasis valdovas Mahārāja Parīkṣitas nenužudė nusikaltėlio, o tik nubaudė jį. Tai rodo, jog tokiam dievotam karaliui, kaip Mahārāja Parīkṣitas, derėjo vietoj nužudyti nusikaltėlį, kuris, apsitaisęs karaliaus drabužiais, apgaudinėjo žmones ir drįso skriausti tauriausią iš gyvūnų – karvę. Anuomet *ṛṣiai* nė nenumanė, kad ateity, Kali amžiuje, valdovais bus renkami žemiausi iš *śūdrų*, kurie steigs valstybines skerdyklas karvėms žudyti. Pasakojimas apie niekingą *śūdraką*, skriaudusį karvę, pernelyg *ṛṣių* nedomino, tačiau jis buvo susijęs su Viešpačiu Kṛṣṇa, o visa, kas susiję su Kṛṣṇa, jų manymu, yra verta dėmesio ir jiems rūpėjo. „Bhāgavatam“ nagrinėjamos sociologi-

jos, politikos, ekonomikos, kultūros ir kitos temos, tačiau visos jos susijusios su Kṛṣṇa, todėl yra vertos dėmesio. Kṛṣṇos asmenybė yra apvalantis elementas visuose tuose pasakojimuose. Materialiame pasaulyje nėra nieko tyra, nes viską jame kuria trys materialios *guṇos*. Tačiau Kṛṣṇa yra apvalantis veiksnys.

6 TEKSTAS

अथवास्य पदाम्भोजमकरन्दलिहां सताम् ।
किमन्यैरसदालापैरायुषो यदसद्व्ययः ॥ ६ ॥

athavāsya padāmbhoja- makaranda-lihāṁ satām
kim anyair asad-ālāpair āyuṣo yad asad-vyayaḥ

athavā – arba dar; *asya* – Jo (Viešpaties Kṛṣṇos); *pada-ambhoja* – lotoso pėdos; *makaranda-lihām* – apie tuos, kurie ragauja šio lotoso žiedo nektarą; *satām* – apie tuos, kuriems skirta gyventi amžinai; *kim anyaiḥ* – kokia nauda iš kitų; *asat* – iliuzinių; *ālāpaiḥ* – temų; *āyuṣaḥ* – gyvenimo trukmės; *yat* – kurios yra; *asat-vyayaḥ* – nereikalingas švaistymas.

Viešpaties bhaktai visad veržiasi paragauti Viešpaties lotoso pėdų nektaro. Kokia nauda iš kitų iliuzinių pasakojimų, kurių klausytis yra tuščias brangaus mūsų gyvenimui skirto laiko gaišimas?

Komentaras: Viešpats Kṛṣṇa ir Jo bhaktai egzistuoja transcendentiniu lygiu, todėl pasakojimai apie Viešpatį Kṛṣṇą ir pasakojimai apie Jo tyrus bhaktus yra lygiaverčiai. Kurukṣetros mūšio aprašyme daug vietos skirta politikai ir diplomatijai, tačiau šios temos susijusios su Viešpačiu Kṛṣṇa, todėl „Bhagavad-gītą“ vertina visas pasaulis. Politikos, ekonomikos, sociologijos ir kitų dalykų, kurie tik pasauliečiams atrodo pasaulietiniai, visiškai atmesti nereikia. Tyram bhaktui, kuris iš tikrųjų artimas Viešpačiui, šie pasaulietiški dalykai, jeigu jie susiję su Viešpačiu arba tyrais Jo bhaktais, yra transcendentiniai. Mes jau girdėjome ir patys pasakojome apie Pāṇḍavų žygius, o dabar aptariame Mahārājos Parīkṣito darbus. Kadangi šie pasakojimai susiję su Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa, jie yra transcendentalūs, ir tyrus bhaktus jie labai domina. Apie tai jau kalbėta, aptariant Bhīṣmadevos maldas.

Žmogaus gyvenimas labai trumpas. Kas žino, kada mums bus paliepta viską palikti ir atversti naują gyvenimo puslapį. Todėl nė akimirkos nega-

lime švaistyti veltui, dalyvaudami pokalbiuose, neturinčiuose nieko bendra su Viešpačiu Kṛṣṇa. Pasakojimai, nesusiję su Kṛṣṇa, kad ir kaip jų malonu klausytis, neverti jokio dėmesio.

Dvasinė Goloka Vṛndāvanos planeta, amžinoji Viešpaties Kṛṣṇos buveinė, savo forma panaši į lotoso žiedą. Nužengdamas į materialaus pasaulio planetas, Viešpats Kṛṣṇa apreiškia jose Savo buveinę – tokią, kokia ji yra, – todėl Jo pėdos visada lieka didelio lotoso žiedo viduryje. O ir pačios Jo pėdos panašios į puikų lotoso žiedą, todėl vadinamos „lotoso pėdomis“.

Gyva būtybė iš prigimties yra amžina. Tačiau dėl sąlyčio su materialia energija ją, vaizdžiai tariant, įtraukė gimimų ir mirčių sūkurys. Ištrūkusi iš materialios energijos įtakos, gyva esybė atgauna laisvę ir gali grįžti namo, pas Dievą. Tiems, kurie nori gyventi amžinai, nekeisdami vieno materialaus kūno į kitą, nevalia švaistyti brangaus laiko pokalbiams, nesusijusiems su Viešpačiu Kṛṣṇa ir Jo bhaktais.

7 TEKSTAS

क्षुद्रायुषां नृणामङ्ग मर्त्यानामृतमिच्छताम् ।
इहोपहूतो भगवान्मृत्युः शामित्रकर्मणि ॥ ७ ॥

kṣudrāyuṣāṁ nṛṇām aṅga martyānām ṛtam icchatām
ihopahūto bhagavān mṛtyuḥ śāmitra-karmaṇi

kṣudra – labai trumpas; *āyuṣām* – amžius; *nṛṇām* – žmonių; *aṅga* – o Sūta Gosvāmi; *martyānām* – mirtingųjų; *ṛtam* – amžino gyvenimo; *icchatām* – trokštančių; *iha* – čia; *upahūtaḥ* – pakvietėme; *bhagavān* – Viešpaties atstovą; *mṛtyuḥ* – mirties valdovą Yamarāją; *śāmitra* – sustabdydami; *karmaṇi* – veiklą.

O Sūta Gosvāmi, yra žmonių, kurie trokšta išsivaduoti iš mirties ir pelnyti amžiną gyvenimą. Kad išgelbėtume juos nuo žūties, mes pasišaukėme čia mirties dievą Yamarāją.

Komentaras: Evoliucionuojant iš žemesniųjų gyvybės formų iki aukštesniųjų – nuo gyvūno iki žmogaus – ir ilgainiui pasiekus aukščiausią sąmonės lygį, gyvai būtybei kyla noras išsivaduoti iš mirties gniaužtų. Šių laikų mokslininkai mėgina nugalėti mirtį tobulindami fizikos bei chemijos žinias, bet, deja, mirties dievas Yamarāja toks žiaurus, jog nesigaili ir pačių moks-

lininkų. Mokslininkas, keliantis teoriją apie mirties įveikimą tobulinant mokslą, pats tampa mirties auka, kai jį pasišaukia Yamarāja. Žmogus nė sekundės daliai negali pratęsti savo trumpo gyvenimo, juo labiau sustabdyti mirties. Vienintelė viltis sustabdyti negailestingą mirties dievą Yamarāją – pasikviesti jį kartu klausytis švento Viešpaties vardo ir jį giedoti. Yamarāja – didis Viešpaties bhaktas, ir jis džiaugiasi, kai tyri bhaktai, be paliovos su atsidavimu tarnaujantys Viešpačiui, kviečia jį į *kīrtanas* ir aukojimus. Todėl didieji išminčiai, kurių viršiausias buvo Śaunaka, pakvietė Yamarāją į aukojimą Naimiṣāraṇyos girioje. Ir tai buvo didžiausias gėris tiems, kurie nenorėjo mirti.

8 TEKSTAS

न कश्चिन्म्रियते तावद्यावदास्त इहान्तकः ।
एतदर्थं हि भगवानाहूतः परमर्षिभिः ।
अहो नृलोके पीयेत हरिलीलामृतं वचः ॥ ८ ॥

na kaścin mriyate tāvad yāvad āsta ihāntakaḥ
etad-arthaṁ hi bhagavān āhūtaḥ paramarṣibhiḥ
aho nṛ-loke pīyeta hari-līlāmṛtaṁ vacaḥ

na – ne; *kaścit* – kas nors; *mriyate* – mirs; *tāvat* – tol; *yāvat* – kol; *āste* – yra; *iha* – čia; *antakaḥ* – lemiantis gyvenimo galą; *etat* – dėl šios; *artham* – priežasties; *hi* – tikrai; *bhagavān* – Viešpaties atstovas; *āhūtaḥ* – pakviestas; *parama-ṛṣibhiḥ* – didžių išminčių; *aho* – deja; *nṛ-loke* – žmonių visuomenėje; *pīyeta* – tegu geria; *hari-līlā* – transcendentinių Viešpaties žaidimų; *amṛtam* – amžinatvės nektarą; *vacaḥ* – pasakojimus.

Ir kol Yamarāja, visiems nešantis mirtį, yra čia, jiems negresia mirtis. Didieji išminčiai pasikvietė mirties valdovą, Viešpaties vietininką Yamarāją, ir gyvos būtybės, esančios Yamarājos valioje, turėtų pasinaudoti šia proga ir gerti nemirtingumo nektarą pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties žaidimus pavidalu.

Komentaras: Mirties niekas nelaukia, bet niekas nežino, kaip jos išvengti. Patikimiausias būdas išvengti mirties – nuolat klausytis istorijų apie nektariškus Viešpaties žaidimus, kurios nuosekliai pasakojamos „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose. Todėl visiems, kurie trokšta išvengti mirties, derėtų gyventi taip, kaip rekomenduoja *ṛṣiai* ir Śaunaka, jų vyriausiasis.

9 TEKSTAS

मन्दस्य मन्दप्रज्ञस्य वयो मन्दायुषश्च वै ।
निद्रया ह्रियते नक्तं दिवा च व्यर्थकर्मभिः ॥ ९ ॥

mandasya manda-prajñasya vayo mandāyuṣaś ca vai
nidrayā hriyate naktaṁ divā ca vyartha-karmabhiḥ

mandasya – tingių; *manda* – menko; *prajñasya* – intelekto; *vayaḥ* – amžius; *manda* – trumpas; *āyuṣaḥ* – gyvenimo; *ca* – ir; *vai* – tikrai; *nidrayā* – miegant; *hriyate* – prabėga; *naktam* – naktis; *divā* – diena; *ca* – taip pat; *vyartha* – beprasmiška; *karmabhiḥ* – užsiimant veikla.

Tingūs žmonės, negalintys pasigirti nei dideliu protu, nei ilgu amžiumi, iššvaisto savo naktis miegodami, o dienas – užsiimdami beprasmiška veikla.

Komentaras: Menkos nuovokos žmonės nesuvokia, koks vertingas yra žmogaus gyvenimas. Žmogaus gyvybės forma – ypatinga materialios gamtos dovana gyvai būtybei, kuri kenčia, paklusdama griežtiems jos dėsniams. Žmogaus kūnas – šansas pasiekti aukščiausią gyvenimo tikslą – išsivaduoti iš besikartojančių gimimų ir mirčių nelaisvės. Išmintingieji brangina šią vertingą dovaną ir kaip gali stengiasi ištrūkti iš mirčių ir gimimų nelaisvės. Tačiau menkos nuovokos žmogus yra tingus, jis neįvertina gamtos dovanos – žmogaus kūno, leidžiančio išsivaduoti iš materijos pančių. Jam labiau rūpi ekonomikos plėtra, todėl visą gyvenimą jis išsijuosęs dirba, siekdamas patenkinti laikino kūno jutimus. Gamtos dėsniai taip lėmė, kad jutiminiai malonumai yra prieinami ir žemesniems gyvūnams. Atsižvelgiant į praėjusį ir dabartinį gyvenimus, žmogui, lygiai kaip ir gyvūnui, skirta patirti tam tikrą jutiminių malonumų kiekį. Tačiau būtina suprasti, kad jutiminiai malonumai nėra aukščiausias žmogaus gyvenimo tikslas. Posme sakoma, kad dieną žmogus pluša veltui, nes vienintelis jo tikslas – jutiminiai malonumai. Didmiesčiai ir pramonės centrai – ryškiausias tokios jo veiklos beprasmiškumo pavyzdys. Žmogaus energija sukurta daugybė daiktų, bet visi jie skirti ne išsivadavimui iš materijos nelaisvės siekti, o jutimams tenkinti. O naktį, po sunkios darbo dienos, pavargęs žmogus arba miega, arba atsiduoda lytiniams malonumams. Štai ir visa kvailų materialistinės civilizacijos žmonių gyvenimo esmė. Todėl posme jie apibūdinami kaip tingūs, nevykę žmonės, kurių gyvenimas visai trumpas.

10 TEKSTAS

सूत उवाच
यदा परीक्षित्कुरुजाङ्गलेऽवसत्
कलिं प्रविष्टं निजचक्रवर्तिते ।
निशम्य वार्तामनतिप्रियां ततः
शरासनं संयुगशौण्डिराददे ॥१०॥

sūta uvāca
yadā parīkṣit kuru-jāṅgale 'vasat
kaliṁ praviṣṭaṁ nija-cakravartite
niśamya vārtām anatipriyāṁ tataḥ
śarāsanaṁ saṁyuga-śauṇḍir ādade

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *yadā* – kada; *parīkṣit* – Mahārāja Parīkṣitas; *kuru-jāṅgale* – Kuru imperijos sostinėje; *avasat* – gyveno; *kalim* – Kali amžiaus požymiai; *praviṣṭam* – pasirodė; *nija-cakravartite* – jo valdose; *niśamya* – išgirdęs; *vārtām* – šią naujieną; *anati-priyām* – nelabai malonią; *tataḥ* – tada; *śarāsanam* – lanką su strėlėmis; *saṁyuga* – gavęs progą; *śauṇḍiḥ* – kautis; *ādade* – paėmė.

Sūta Gosvāmis tarė: Mahārājai Parīkṣitui gyvenant Kuru imperijos sostinėje, į jo valstybę pradėjo slapta skverbtis Kali amžius – išryškėjo pirmieji jo požymiai. Ši naujiena nebuvo iš maloniųjų, bet, kita vertus, tai suteikė jam galimybę kautis. Apsiginklavęs lanku ir strėlėmis, jis pasiruošė kariniams veiksmams.

Komentaras: Mahārāja Parīkṣitas taip tobulai valdė valstybę, kad ramiausiai galėjo gyventi neišvykdamas iš sostinės. Tačiau jį pasiekė žinia, kad į jo valstybę jau prasiskverbė Kali amžius, išryškėjo jo požymiai, ir šitai jam nepatiko. Kokie Kali amžiaus požymiai? Tai 1) neteisėti ryšiai su moterimis, 2) mėsos valgymas, 3) svaigalų ir stimuliuojančių medžiagų vartojimas ir 4) azartiniai žaidimai. Paraidžiui „Kali-yuga“ reiškia „nesantaikos amžius“. Keturi išvardinti Kali požymiai ir yra nesantaikos žmonių visuomenėje priežastis. Mahārāją Parīkṣitą pasiekė žinia, kad šie Kali-yugos požymiai jau ėmė ryškėti kai kurių jo šalies žmonių gyvenime, ir jis ketino nedelsdamas imtis priemonių, kad išrautų šios nesantaikos šaknis. Šis faktas rodo, kad bent jau iki Mahārājos Parīkṣito valdymo laikų šių reiškinių visuomenės gyvenime nepasitaikydavo, ir kai tik buvo aptiktos jų užuomazgos, valdo-

vas nusprendė jas su šaknimis išrauti. Ši naujiena nebuvo Mahārājai Parīkṣitui maloni, bet kartu džiugino, nes jis gavo galimybę kautis. Jam neteko kautis su mažomis valstybėlėmis, nes jos taikiai pakluso jo valdžiai, bet Kali-yugos piktadariai sudarė progą jo kovinei dvasiai pasireikšti. Tobulas valdovas *kṣatriya* visada džiaugiasi gavęs galimybę kautis, kaip ir sportininkas, gavęs galimybę dalyvauti varžybose. Tai, kad Kali amžiuje šios blogybės neišvengiamos, dar nieko nereiškia. „Jeigu taip, jeigu jos nulemtos, – kokia prasmė su jomis kovoti?“ – prieštaraus tinginiai ir nevykėliai. Lietus liūčių metu irgi neišvengiamas, ir visgi žmonės iš anksto imasi apsisaugojimo priemonių. Analogiškai ir Kali amžiuje į visuomenės gyvenimą neišvengiamai skverbiasi minėti neigiami reiškiniai, tačiau valstybės pareiga – apsaugoti piliečius nuo Kali amžiaus vietininkų įtakos. Mahārāja Parīkṣitas norėjo nubausti piktadarius, paskendusius ydose, būdingose Kali-yugai, ir taip išgelbėti nekaltuosius, kurie religijos praktika buvo išsiugdę dorus įpročius. Valdovas privalo suteikti tokią apsaugą savo valdiniams, ir Mahārāja Parīkṣitas pasielgė labai teisingai, kad pasirengė kautis.

11 TEKSTAS

स्वलङ्कृतं श्यामतुरङ्गयोजितं
रथं मृगेन्द्रध्वजमाश्रितः पुरात् ।
वृतो रथाश्वद्विपपत्तियुक्तया
स्वसेनया दिग्विजयाय निर्गतः ॥११॥

svalaṅkṛtaṁ śyāma-turaṅga-yojitaṁ
rathaṁ mṛgendra-dhvajam āśritaḥ purāt
vṛto rathāśva-dvipapatti-yuktayā
sva-senayā digvijayāya nirgataḥ

su-alaṅkṛtam – puikiai papuoštame; *śyāma* – juodais; *turaṅga* – žirgais; *yojitam* – kinkytame; *ratham* – vežime; *mṛga-indra* – liūto; *dhvajam* – iškėlęs vėliavą; *āśritaḥ* – saugomas; *purāt* – iš sostinės; *vṛtaḥ* – supamas; *ratha* – važiuotų karių; *aśva* – raitelių; *dvipapatti* – dramblių; *yuktayā* – taip apsiginklavęs; *sva-senayā* – su pėstininkais; *digvijayāya* – užkariauti; *nirgataḥ* – išvyko.

Mahārāja Parīkṣitas sėdo į kovos vežimą, kinkytą juodais žirgais. Jo vėliavoje puikavosi liūto atvaizdas. Puošniame karo vežime su gražia vė-

liava, daugybės karo vežimų, raitelių, dramblių bei pėstininkų lydimas, jis patraukė iš sostinės užkariauti pasaulio.

Komentaras: Priešingai negu senolis Arjuna, Mahārāja Parīkṣitas į kovos vežimą pakinkė ne baltus, o juodus žirgus. Arjunos vėliavą puošė Hanumāno atvaizdas, o jis vėliavos simboliu pasirinko liūtą. Didinga procesija – išpuošti kovos vežimai, raiteliai, drambliai, pėstininkai bei muzikantai – ne tik įspūdingai atrodė, bet ir bylojo apie aukštą kultūrą; anuomet estetinė pusė buvo svarbi net ir mūšio lauke.

12 TEKSTAS

भद्राश्वं केतुमालं च भारतं चोत्तरान् कुरून् ।
किम्पुरुषादीनि वर्षाणि विजित्य जगृहे बलिम् ॥१२॥

bhadrāśvaṁ ketumālaṁ ca bhārataṁ cottarān kurūn
kimpuruṣādīni varṣāṇi vijitya jagṛhe balim

bhadrāśvam – Bhadrāśvą; *ketumālam* – Ketumālą; *ca* – taip pat; *bhāratam* – Bhāratą; *ca* – ir; *uttarān* – šiaurės šalis; *kurūn* – Kuru dinastijos karalystę; *kimpuruṣa-ādīni* – šalį, plytinčią anapus Šiaurės Himalajų; *varṣāṇi* – pasaulio kraštus; *vijitya* – užkariavęs; *jagṛhe* – surinko; *balim* – duoklę.

Mahārāja Parīkṣitas užkariavo visą pasaulį: Bhadrāśvą, Ketumālą, Bhāratą, šiaurės šalį Kuru, Kimpuruṣą bei kitus kraštus, ir surinko iš jų valdovų duoklę.

Komentaras: Bhadrāśva – tai žemės, esančios netoli Meru Parvatos; jos driekiasi nuo Gandha-mādana Parvatos iki sūriojo vandenyno. Ši *varṣa* aprašoma „Mahābhāratoje“ („Bhīṣma-parva“ 7.14–18): Sañjaya pasakoja apie ją Dhṛtarāṣṭrai.

Mahārāja Yudhiṣṭhira užkariavo šią *varṣą*, ir provincija buvo prijungta prie jo imperijos. Mahārāja Parīkṣitas jau buvo paskelbtas visų jo senolio žemių imperatoriumi, ir vis tiek, iššygiavęs iš savo miesto surinkti iš tų valstybių duoklės, jis turėjo jose įtvirtinti savo valdžią.

Ketumāla. Septyni vandenynai dalija Žemę į septynias *dvīpas*. Centrinė *dvīpa* vadinama Jambūdvīpa. Aštuoni milžiniški kalnai dalija ją į devynias *varṣas*. Bhārata-varṣa – viena iš tų devynių *varṣų*. Prie jų priskiriama ir Ketumāla. Sakoma, jog Ketumāla-varṣos moterys gražiausios pasaulyje. Ją

buvo užkariavęs ir Arjuna. Šis pasaulio kraštas aprašomas „Mahābhāratoje“ („Sabhā“ 28.6).

„Bhīṣma-parvoje“ (6.31) rašoma, kad ši provincija plyti į vakarus nuo Meru Parvatos, o jos gyventojai gyvendavę dešimt tūkstančių metų. Šio krašto žmonių oda aukso spalvos, o moterys panašios į rojaus angelus. Ketumālos gyventojai nežino, kas yra ligos ir sielvartas.

Bhārata-varṣa – dar viena iš devynių Jambūdvīpos *varṣų*. Ji aprašoma „Mahābhāratoje“ („Bhīṣma-parva“, 9 ir 10 skyriai).

Jambūdvīpos centrinė dalis vadinasi Ilāvṛta-varṣa, o į pietus nuo jos driekiasi Hari-varṣa. Štai kaip šios *varṣos* aprašomos „Mahābhāratoje“ („Sabhā-parva“ 28.7–8):

nagarāṁś ca vanāṁś caiva nadīś ca vimalodakāḥ
puruṣān deva-kalpāṁś ca nārīś ca priya-darśanāḥ

adṛṣṭa-pūrvān subhagān sa dadarśa dhanañjayaḥ
sadanāni ca śubhrāṇi nārīś cāpsarasāṁ nibhāḥ

Pasakojama, jog šių *varṣų* moterys yra nepaprasto grožio ir kai kurios net prilygsta *apsaroms*, rojaus gyventojoms.

Uttarakuru – remiantis Vedų geografijos duomenimis, Uttarakuru-varṣa – tai šiauriausioji Jambūdvīpos dalis. Iš trijų pusių ją skalauja sūrusis vandenynas, o nuo Hiraṇmaya-varṣos skiria Śṛṅgavāno kalnas.

Kimpuruṣa-varṣa – sakoma kad ji plyti didžiųjų Himalajų kalnų, kurie yra aštuoniasdešimties tūkstančių mylių ilgio ir aukščio ir užima šešiolikos tūkstančių mylių pločio plotą, šiaurinėje pusėje. Šiuos kraštus taip pat buvo užkariavęs Arjuna („Sabhā“ 28.1–2). Kimpuruṣos gyventojai – tai Dakṣos dukters palikuonys. Mahārājai Yudhiṣṭhirai surengus žirgo aukojimą (*yajñą*), šių šalių gyventojai taip pat dalyvavo iškilmėse ir sunešė imperatoriui duoklę. Kartais Kimpuruṣa-varṣa dar vadinama Himalajų provincijomis (Himavatī). Sakoma, šioje vietovėje gimė Śukadeva Gosvāmis, vėliau per Himalajų šalis atkeliavęs į Bhārata-varṣą.

Kitaip sakant, Mahārāja Parīkṣitas užkariavo visą pasaulį, visus jūrų bei vandenynų juosiamus kontinentus: rytinį, vakarinį, šiaurinį ir pietinį pasaulio kraštus.

13–15 TEKSTAI

तत्र तत्रोपशृण्वानः स्वपूर्वेषां महात्मनाम् ।
प्रगीयमाणं च यशः कृष्णमाहात्म्यसूचकम् ॥१३॥

आत्मानं च परित्रातमश्वत्थाम्नोऽस्त्रतेजसः ।
स्नेहं च वृष्णिपार्थानां तेषां भक्तिं च केशवे ॥१४॥

तेभ्यः परमसन्तुष्टः प्रीत्युज्जृम्भितलोचनः ।
महाधनानि वासांसि ददौ हारान्महामनाः ॥१५॥

tatra tatropaśṛṇvānaḥ sva-pūrveṣāṁ mahātmanām
pragīyamāṇaṁ ca yaśaḥ kṛṣṇa-māhātmya-sūcakam

ātmānaṁ ca paritrātam aśvatthāmno 'stra-tejasaḥ
snehaṁ ca vṛṣṇi-pārthānāṁ teṣāṁ bhaktiṁ ca keśave

tebhyaḥ parama-santuṣṭaḥ prīty-ujjṛmbhita-locanaḥ
mahā-dhanāni vāsāṁsi dadau hārān mahā-manāḥ

tatra tatra – visur, kur karalius nukeliaudavo; *upaśṛṇvānaḥ* – nuolatos girdėdavo; *sva-pūrveṣām* – apie savo protėvius; *mahā-ātmanām* – iškilnius Viešpaties bhaktus; *pragīyamāṇam* – tiems, kurie taip kalbėjo; *ca* – taip pat; *yaśaḥ* – šlovę; *kṛṣṇa* – Viešpaties Kṛṣṇos; *māhātmya* – šlovingą veiklą; *sūcakam* – rodydami; *ātmānam* – jį patį; *ca* – taip pat; *paritrātam* – išgelbėjo; *aśvatthāmnaḥ* – nuo Aśvatthāmos; *astra* – ginklo; *tejasaḥ* – galingo spinduliavimo; *sneham* – meilę; *ca* – taip pat; *vṛṣṇi-pārthānām* – tarp Vṛṣṇio bei Pṛthos palikuonių; *teṣām* – visų jų; *bhaktim* – atsidavimą; *ca* – taip pat; *keśave* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *tebhyaḥ* – jais; *parama* – nepaprastai; *santuṣṭaḥ* – patenkintas; *prīti* – meiliai; *ujjṛmbhita* – atvertomis; *locanaḥ* – akimis; *mahā-dhanāni* – brangius turtus; *vāsāṁsi* – rūbus; *dadau* – dovanodavo; *hārān* – karolių vėrinius; *mahā-manāḥ* – plačios pasaulėžiūros žmogus.

Ir kur tik valdovas žygiavo, visur girdėjo apie šlovingus iškilnių savo protėvių – Viešpaties bhaktų žygius ir apie nuostabius dieviškus Viešpaties Kṛṣṇos žaidimus. Jis girdėjo ir pasakojimus apie tai, kaip Viešpats apsaugojo jį patį nuo baisaus karščio, kurį sukėlė Aśvatthāmos ginklas. Žmonės minėjo ir stiprią Vṛṣṇio bei Pṛthos palikuonių draugystę, kuriai pradžią davė begalinis Pṛthos palikuonių atsidavimas Viešpačiui Keśavai. Dainių žodžiai apie protėvių šlovę džiugino valdovo širdį, ir iš pasitenkinimo spindinčiomis akimis jis dosniai apdovanodavo juos brangiais karolių vėriniais bei rūbais.

Komentaras: Didžios asmenybės ir karaliai pasitinkami sveikinimo prakalbomis. Šis paprotys gyvuoja nuo neatmenamų laikų. Visuose pasaulio kraš-

tuose Mahārāją Parīkṣitą žmonės pasitiko sveikinimo žodžiais, nes jis buvo vienas iš garsiausių pasaulio imperatorių. Visos sveikinimo kalbos sukosi apie Kṛṣṇą. Kai sakome „Kṛṣṇa“, turime galvoje Patį Kṛṣṇą ir Jo amžinus bhaktus, kaip kad sakydami „karalius“ turime galvoje karalių bei jo artimus palydovus.

Kṛṣṇa neatskiriamas nuo Savo tyrų bhaktų, todėl šlovinti bhaktus tolygu šlovinti Viešpatį ir atvirkščiai. Mahārājai Parīkṣitui nebūtų džiugu girdėti, kaip šlovinami jo protėviai Mahārāja Yudhiṣṭhira ir Arjuna, jeigu jų vardai nebūtų susiję su Viešpaties Kṛṣṇos žygiais. Viešpats nužengia tam, kad išvaduotų Savo bhaktus (*paritrāṇāya sādhūnām*). Nužengęs Viešpats atneša Savo bhaktams šlovę, nes jie nė akimirksnio negali gyventi be Viešpaties ir Jo energijų. Viešpats apsireiškia bhaktui per Savo žaidimus ir didybę, todėl girdėdamas žmones apdainuojant šlovingus Viešpaties darbus, apie tai, kaip Viešpats išgelbėjo jį motinos įsčiose, Mahārāja Parīkṣitas juto Viešpatį esant šalia. Viešpaties bhaktams niekas negresia, tačiau materialiame pasaulyje, kur kiekviename žingsnyje tyko pavojai, jie kartais patenka į tariamą pavojų, ir kai Viešpats juos išgelbsti, visi Jį ima šlovinti. Jei Viešpaties bhaktai Pāṇḍavos nebūtų dalyvavę Kurukṣetros mūšyje, Viešpats Kṛṣṇa nebūtų šlovinamas kaip „Bhagavad-gītos“ autorius. Sveikinimo prakalbose buvo paminėti visi šie Viešpaties žygiai, ir Mahārāja Parīkṣitas džiugesio kupina širdimi dosniai apdovanojo visus, kurie jas sakė. Skirtumas tarp sveikinimo kalbų anuomet ir šiandien tas, kad anuomet jos buvo skiriamos tokioms asmenybėms kaip Mahārāja Parīkṣitas. Sveikintojai minėjo daugybę faktų bei su jais susijusių asmenybių ir būdavo dosniai apdovanojami. O šiais laikais sveikinimo kalbos dažnai neatitinka tiesos. Jos kuriamos, norint įsiteikti aukštesniems pareigūnams, ir dažnai tėra gražus melas. Už tokias sveikinimo kalbas retai kada tesusilaukiama atpildo.

16 TEKSTAS

सारथ्यपारषदसेवनसख्यदौत्य-
वीरासनानुगमनस्तवनप्रणामान् ।
स्निग्धेषु पाण्डुषु जगत्प्रणतिं च विष्णो-
र्भक्तिं करोति नृपतिश्चरणारविन्दे ॥१६॥

sārathya-pāraṣada-sevana-sakhya-dautya-
vīrāsanānugamana-stavana-praṇāmān

snigdheṣu pāṇḍuṣu jagat-praṇatiṁ ca viṣṇor
bhaktiṁ karoti nṛ-patiś caraṇāravinde

sārathya – vežimo vairavimas; *pāraṣada* – vadovavimas susirinkimui Rājasūyos aukojimo ceremonijos metu; *sevana* – proto sutelkimas į nuolatinę tarnystę Viešpačiui; *sakhya* – mąstymas apie Viešpatį kaip apie draugą; *dautya* – tarnavimas pasiuntiniu; *vīra-āsana* – budėjimas naktį su kardu; *anugamana* – sekimas pėdomis; *stavana* – kreipimasis maldomis; *praṇāmān* – pagarbos reiškimas; *snigdheṣu* – paklūstantiems Viešpaties valiai; *pāṇḍuṣu* – Pāṇḍu sūnums; *jagat* – visata; *praṇatim* – tas, kuriam paklūsta; *ca* – ir; *viṣṇoḥ* – Viṣṇu; *bhaktim* – atsidavimą; *karoti* – daro; *nṛ-patiḥ* – karalius; *caraṇa-aravinde* – Jo lotoso pėdoms.

Mahārāja Parīkṣitas girdėjo, kad iš Savo nepriežastinės malonės Viešpats Kṛṣṇa (Viṣṇu), kuriam paklūsta visas pasaulis, visokeriopai tarnavo klusniesiems Pāṇḍu sūnums: tapdavo tai jų vežėju, tai susirinkimo vadovu, tai pasiuntiniu, tai draugu, tai sargybiniu ir t.t., – kuo tik Pāṇḍavos panorėdavo. Jis paklusdavo jų valiai tarytum tarnas ir rodydavo jiems pagarbą, kaip jaunesnis amžiumi. Klausantis tų kalbų, Mahārāją Parīkṣitą užliedavo meilė Viešpaties lotoso pėdoms.

Komentaras: Tokiems tyriems bhaktams kaip Pāṇḍavos Viešpats Kṛṣṇa yra viskas. Jis buvo jiems Aukščiausiasis Viešpats, dvasinis mokytojas, Dievybė, kurią jie garbino, vedlys, vežėjas, draugas, tarnas, pasiuntinys – viskas, ką tik jie galėjo įsivaizduoti. Taip Viešpats atliepdavo į Pāṇḍavų jausmus. Mahārāja Parīkṣitas, kaip tyras Viešpaties bhaktas, deramai įvertino tai, kaip Viešpats transcendentiškai atsiliepdavo į jų jausmus, ir mintys apie abipusius santykius su Viešpačiu sukeldavo jam ekstazę. Žmogus gali išsivaduoti, jeigu tiesiog tinkamai įvertins Viešpaties atsaką į Savo tyrų bhaktų jausmus. Viešpaties ir Jo bhaktų santykiai atrodo panašūs į paprastų žmonių santykius, tačiau tas, kuris iš tikrųjų suvokia jų esmę, pelno teisę grįžti namo, pas Dievą. Pāṇḍavų paklusnumas Viešpaties valiai buvo beribis, Jo tarnystei jie galėjo paaukoti visas savo jėgas ir energiją. Ir savo nuoširdžiu ryžtu jie pelnė visokeriopą Viešpaties malonę.

17 TEKSTAS

तस्यैवं वर्तमानस्य पूर्वेषां वृत्तिमन्वहम् ।
नातिदूरे किलाश्चर्यं यदासीत्तन्निबोध मे ॥१७॥

tasyaivaṁ vartamānasya pūrveṣāṁ vṛttim anvaham
nātidūre kilāścaryaṁ yad āsīt tan nibodha me

tasya – Mahārājai Parīkṣitui; *evam* – taip; *vartamānasya* – paskendus mintyse; *pūrveṣām* – apie savo protėvių; *vṛttim* – kilnius darbus; *anvaham* – diena po dienos; *na* – ne; *ati-dūre* – toli; *kila* – iš tikrųjų; *āścaryam* – stulbinantis; *yat* – tas; *āsīt* – buvo; *tat* – kas; *nibodha* – sužinokite; *me* – iš manęs.

O dabar aš jums papasakosiu, kas tomis dienomis dėjosi greta, Mahārājai Parīkṣitui besiklausant pasakojimų apie kilnius savo protėvių darbus, paskendus mintyse apie juos.

18 TEKSTAS

धर्मः पदैकेन चरन् विच्छायामुपलभ्य गाम् ।
पृच्छति स्माश्रुवदनां विवत्सामिव मातरम् ॥१८॥

dharmaḥ padaikena caran vicchāyām upalabhya gām
pṛcchati smāśru-vadanāṁ vivatsām iva mātaram

dharmaḥ – religinių principų įsikūnijimas; *padā* – kojos; *ekena* – tiktai ant vienos; *caran* – klajodamas; *vicchāyām* – prislėgtą sielvarto; *upalabhya* – sutikęs; *gām* – karvę; *pṛcchati sma* – paklausė; *aśru-vadanām* – su ašaromis akyse; *vivatsām* – praradusi vaiką; *iva* – tarytum; *mātaram* – motina.

Dharma, religijos principų įsikūnijimas, klajojo pasivertęs jaučiu. Jis sutiko karvės pavidalu įsikūnijusią žemę, sunykusią, ašarų sklidinom akim. Ji buvo prislėgta sielvarto tarytum motina, praradusi kūdikį, ir Dharma ją užkalbino.

Komentaras: Jautis simbolizuoja dorovės principus, o karvė – žemę. Kai jautis ir karvė laimingi, laimė šypsosi ir viso pasaulio žmonėms, nes jautis padeda auginti grūdus laukuose, o karvė aprūpina žmoniją pienu – stebuklingu maistu, kuriame yra visų žmogui reikalingų medžiagų. Todėl žmonių visuomenė visais laikais augino ir labai rūpinosi šiais naudingais gyvuliais, kad jie galėtų smagūs laigyti, kur panori. Tačiau dabar, Kali laikais, jaučius bei karves žmonės skerdžia ir valgo. Jie prarado brahmaniškąją kultūrą. Bet jeigu brahmaniškoji kultūra – aukščiausioji, tobula kultūros forma – atgims visuomenėje, karvės bei jaučiai vėl bus saugūs ir tai garantuos žmo-

nijai laimę. Brahmaniškoji kultūra saugo ir puoselėja visuomenės moralę. Jai klestint, visuomenėje savaime viešpatauja taika ir gerovė. Kai brahmaniškoji kultūra išsigimsta, su karvėmis bei jaučiais imama žiauriai elgtis, o šiuos veiksmus lydi atitinkamos pasekmės.

19 TEKSTAS

धर्म उवाच
कच्चिद्भद्रेऽनामयमात्मनस्ते
विच्छायासि म्लायतेषन्मुखेन ।
आलक्षये भवतीमन्तराधिं
दूरे बन्धुं शोचसि कञ्चनाम्ब ॥१९॥

dharma uvāca
kaccid bhadre 'nāmayam ātmanas te
vicchāyāsi mlāyateṣan mukhena
ālakṣaye bhavatīm antarādhiṁ
dūre bandhuṁ śocasi kañcanāmba

dharmaḥ uvāca – Dharma paklausė; *kaccit* – ar; *bhadre* – gerbiamoji; *anāmayam* – sveika ir žvali; *ātmanaḥ* – pati; *te*–tave; *vicchāyā asi* – atrodo, temdo sielvarto šešėlis; *mlāyatā* – temdantis; *īṣat* – šiek tiek; *mukhena* – veidą; *ālakṣaye* – atrodai; *bhavatīm* – tu; *antarādhim* – negaluojanti; *dūre* – apie esantį toli; *bandhum* – draugą; *śocasi* – mąstanti; *kañcana* – kažkokį; *amba* – o motina.

[Jaučiu pasivertęs] Dharma paklausė: O gerbiamoji, kur tavo jėgos ir žvalumas? Kodėl tavo veidą temdo juodas sielvarto šešėlis? Galbūt tu negaluoji, o gal tave kankina mintys apie giminaitį, kuris yra toli nuo tavęs?

Komentaras: Kali amžiuje žmones kankina nuolatinis nerimas. Visi kuo nors serga. Šio amžiaus žmonių dvasios būseną išduoda jų veidai. Juos kankina išsiskyrimas su giminaičiais, gyvenančiais toli nuo namų. Būdingiausias Kali amžiaus bruožas tas, kad nebėra šeimų, kuriose visi gyventų kartu. Stengdamasis išlaikyti šeimą, tėvas gyvena toli nuo vaikų, žmona – toli nuo savo vyro ir t.t. Žmones kankina įvairios ligos, išsiskyrimo su draugais bei artimaisiais liūdesys, nerimas dėl savo *status quo*. Ir tai tik keletas priežasčių, verčiančių šių laikų žmones nuolat kentėti.

20 TEKSTAS

पादैर्न्यूनं शोचसि मैकपाद-
मात्मानं वा वृषलैर्भोक्ष्यमाणम् ।
आहो सुरादीन् हृतयज्ञभागान्
प्रजा उत स्विन्मघवत्यवर्षति ॥२०॥

pādair nyūnaṁ śocasi maika-pādam
ātmānaṁ vā vṛṣalair bhokṣyamāṇam
āho surādīn hṛta-yajña-bhāgān
prajā uta svin maghavaty avarṣati

pādaiḥ – trijų kojų; *nyūnam* – netekau; *śocasi* – ar todėl sielvartauji, kad; *mā* – mano; *eka-pādam* – tik su viena koja; *ātmānam* – mano kūnas; *vā* – o gal; *vṛṣalaiḥ* – nusikaltėlių mėsėdžių; *bhokṣyamāṇam* – būsi engiama; *āhoḥ* – aukose; *sura-ādīn* – įgaliotieji pusdieviai; *hṛta-yajña* – neteko aukų; *bhāgān* – dalies; *prajāḥ* – gyvos būtybės; *uta* – vis didėjantis; *svit* – galbūt; *maghavati* – badas ir nepriteklius; *avarṣati* – dėl lietaus trūkumo.

Aš netekau trijų kojų ir dabar stoviu tik ant vienos. Gal tu sielojiesi dėl mano būklės? O gal nerimauji dėl to, kad nuo šiol tave engs įstatymų nepaisantys mėsėdžiai? Gal tu liūdi todėl, kad žmonės liovėsi atnašavę aukas ir pusdieviai nebegauna jiems priklausančios aukų dalies? O gal tau sielvartą kelia gyvų būtybių kančios dėl sausros ir bado?

Komentaras: Vis labiau įsigalint Kali amžiui, tolydžio trumpės žmogaus gyvenimas, silps atmintis, nyks gailestingumas ir susvyruos moralės bei religijos nuostatos. Kadangi Dharma – religijos principai, galima sakyti, bus užmiršti (trys ketvirčiai jų išnyks), šis simbolinis jautis stovėjo tik ant vienos kojos. Kai trys ketvirčiai žmonijos virsta bedieviais, gyvūnų dalia tampa nepavydėtina. Kali amžiuje bedieviškos civilizacijos ims kurti daugybę vadinamųjų „religinių“ bendruomenių, kurios tiesiogiai ar netiesiogiai mes iššūkį Dievo Asmeniui. Tokioje bedieviškoje visuomenėje sveikesnės mąstysenos žmonėms gyvenimas taps nepakenčiamas. Žmonės skiriami į skirtingas kategorijas pagal jų tikėjimo Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu laipsnį. Aukščiausio lygio tikintieji, religingiausi žmonės, – tai *vaiṣṇavos* ir brahmanai. Po jų eina *kṣatriyos, vaiśyos, śūdros, mlecchos, yavanos* ir galų gale – *caṇḍālos.* Žmogiškosios esmės išsigimimas prasidėjo nuo *mlecchų*, o *caṇḍālos* padėtis – tai žemiausioji nuosmukio stadija. Šiais Vedų ter-

minais apibrėžiama ne konkreti bendruomenė ar kilmė. Tai yra kokybinės žmogaus ypatybės. Apie paveldėjimo teisę ir priklausomybę kokiai nors bendruomenei čia negali būti nė kalbos. Būtinos ypatybės išsiugdomos asmeninėmis pastangomis, taigi *vaiṣṇavos* sūnus gali tapti *mleccha*, o *caṇḍālos* sūnus – pakilti aukščiau ir už brahmaną, – tai priklauso nuo to, su kokiais žmonėmis jie bendraus ir kaip glaudžiai bus susiję su Aukščiausiuoju Viešpačiu.

Mėsėdžiai paprastai vadinami *mlecchomis*. Tačiau ne visi jie yra *mlecchos*. *Mlecchomis* nelaikomi tie, kurie vartoja mėsą vadovaudamiesi šventraščių nurodymais. Tačiau tie, kurie valgo mėsą be jokių apribojimų, yra tikri *mlecchos*. Jautieną šventraščiai draudžia valgyti – jaučius ir karves Vedų sekėjai ypatingai globoja. Tačiau Kali amžiuje žmonės darys su šiais gyvuliais ką norės, todėl juos užgrius įvairiausios nelaimės.

Šiame amžiuje žmonės nebeatnašaus aukų. *Mlecchų* visuomenė aukų atnašavimui nebeteiks reikšmės, nors žmonėms, įsitraukusiems į materialius juslinius malonumus, jos būtinos. „Bhagavad-gītoje“ (3.14–16) primygtinai rekomenduojama atnašauti aukas.

Gyvas būtybes sukūrė visatos kūrėjas Brahmā, norėdamas padėti joms žengti tobulėjimo keliu pas Dievą. Jis sukūrė ir aukų atnašavimo sistemą. Šios sistemos esmė ta, kad gyvos būtybės augindamos grūdus bei daržoves ir jais besimaitindamos gauna gyvybinę energiją kūnui palaikyti – kraujo ir sėklos pavidalu. Iš kraujo ir sėklos gyva būtybė gali sukurti kitas gyvas būtybes. Tačiau grūdams, žolei ir kitiems augalams užauginti būtinas lietus, o kad laiku lytų, būtina atnašauti nurodytas aukas. Jos aukojamos pagal Vedų – „Sāma“, „Yajur“, „Ṛg“ ir „Atharva“ – aprašytus ritualus. „Manu-smṛti“ sakoma, kad atnašaudami auką aukuro ugnyje patenkiname saulės dievą. Kai saulės dievas patenkintas, jis išgarina iš jūrų reikiamą vandens kiekį; danguje susitelkia debesys ir prapliumpa lietus. Jei lietaus iškrenta ganėtinai, grūdų pakanka ir žmonėms, ir gyvūnams, – taigi gyvos būtybės gauna pakankamai energijos, kad galėtų gyventi ir tobulėti. Tačiau *mlecchos* projektuoja skerdyklas jaučiams, karvėms bei kitiems gyvūnams. Jie tikisi klestėti didindami fabrikų skaičių ir maitintis gyvuliniu maistu, nesukdami galvos dėl aukų atnašavimo ir grūdų auginimo. Tačiau nereikia pamiršti, kad žolę ir daržoves vis tiek tenka auginti, nes gyvuliai negali be jų apsieiti. O užauginti žolei, kuri būtina gyvuliams, reikalingi lietūs. Taigi kaip besuksi, jie priklauso nuo saulės dievo, Indros, Candros ir kitų pusdievių malonės, o pusdievius reikia užganėdinti aukomis.

Kaip jau ne kartą esame kalbėję, šis materialus pasaulis panašus į kalėjimą. Pusdieviai – tai Viešpaties tarnai, žiūrintys kalėjime tvarkos. Pusdieviai nori, kad maištaujančios gyvos būtybės, įsigeidusios gyventi be Dievo,

ilgainiui pripažintų aukščiausiąją Viešpaties valdžią. Štai kodėl šventraščiuose rekomenduojama aukų atnašavimo sistema.

Materialistai nori sunkiai dirbti, kad savo darbo vaisius panaudotų jusles tenkinti. Todėl kiekviename žingsnyje jie daro įvairiausias nuodėmes. Tačiau žmonės, sąmoningai vykdantys dvasinę tarnystę Viešpačiui, egzistuoja aukščiau nuodėmių ir dorų darbų. Trys materialios gamtos *guṇos* jų veiklai neturi jokios įtakos. Bhaktams nereikia atnašauti šventraščiuose nurodomų aukų, nes jau pats jų gyvenimas yra tarsi aukos simbolis. Tačiau žmonės, pasinėrę į karminę veiklą, kurios tikslas – jusliniai malonumai, – aukas atnašauti privalo, nes tik taip gali atsikratyti savo nuodėmių pasekmių. Aukų atnašavimas – tai būdas neutralizuoti susikaupusias nuodėmes. Pusdievius džiugina tokios aukos, lygiai kaip ir kalėjimo prižiūrėtojus džiugina geras kalinių elgesys. Tačiau Viešpats Caitanya rekomendavo vienintelę *yajñą* (auką) – *saṅkīrtana-yajñą*, kurioje gali dalyvauti kiekvienas. Tai Hare Kṛṣṇa *mantros* kartojimas. *Saṅkīrtana-yajña* vienodai gera ir bhaktui, ir *karmiui.*

21 TEKSTAS

अरक्ष्यमाणाः स्त्रिय उर्वि बालान्
शोचस्यथो पुरुषादैरिवार्तान् ।
वाचं देवीं ब्रह्मकुले कुकर्म-
ण्यब्रह्मण्ये राजकुले कुलाग्र्यान् ॥२१॥

arakṣyamāṇāḥ striya urvi bālān
śocasy atho puruṣādair ivārtān
vācaṁ devīṁ brahma-kule kukarmaṇy
abrahmaṇye rāja-kule kulāgryān

arakṣyamāṇāḥ – neglobojamos; *striyaḥ* – moterys; *urvi* – žemėje; *bālān* – vaikai; *śocasi* – gailiesi; *atho* – todėl; *puruṣa-ādaiḥ* – žiaurių vyrų; *iva* – taip; *ārtān* – tų, kurie nelaimingi; *vācam* – žodynas; *devīm* – deivė; *brahma-kule* – brahmanų šeimose; *kukarmaṇi* – veikla, prieštaraujanti religijos principams; *abrahmaṇye* – tų, kurie negerbia brahmanų kultūros; *rāja-kule* – valdovų šeimose; *kula-agryān* – geriausiųjų šeima (brahmanai).

Gal tau skauda širdį dėl nelaimingų moterų ir vaikų, kuriuos nesąžiningi vyrai paliko likimo valiai? O gal esi nelaiminga dėl to, kad mokslo deivę

išnaudoja brahmanai, pamynę religijos principus? Ar gal tau skaudu matyti, jog brahmanai tarnauja valdovams, negerbiantiems brahmaniškosios kultūros?

Komentaras: Moterys, vaikai, brahmanai ir karvės Kali amžiuje bus menkinami ir palikti be globos. Išplitus neteisėtiems santykiams su moterimis, daugeliu moterų ir vaikų niekas nesirūpins. Dėl to moterys sieks nepriklausomybės nuo vyrų ir santuoka virs tik formaliu tarpusavio susitarimu. Vaikais dažniausiai niekas dorai nesirūpins. Brahmanai, kaip žinia, – išmintingi žmonės, todėl nesunkiai pasieks šiuolaikinio mokslo aukštumų, tačiau moralės bei religijos požiūriu jie bus žemiausiai puolę. Išsilavinimas ir žemiausi polinkiai – nesuderinami dalykai, tačiau ilgainiui aukštuomenėje jie bus glaudžiai susiję. Valdantieji sluoksniai pasmerks Vedų išminties doktrinas ir įves „pasaulietišką“ valdžią, o vadinamieji išsimokslinę brahmanai taps perkama ir parduodama nesąžiningų vadovų prekė. Netgi filosofai ir religinius principus aiškinančių veikalų autoriai nesikuklins užimti aukštas pareigybes vyriausybėje, kuri nepaisys jokių moralės principų, nurodomų *šāstrose*. Brahmanams nevalia stoti į tokią tarnybą, tačiau Kali amžiuje jie nepaisys šio draudimo ir nevengs net pačių niekšingiausių darbų. Tai tik keletas Kali amžiaus bruožų, griaunančių žmonių visuomenės gerovę.

22 TEKSTAS

किं क्षत्रबन्धून् कलिनोपसृष्टान्
राष्ट्राणि वा तैरवरोपितानि ।
इतस्ततो वाशनपानवासः-
स्नानव्यवायोन्मुखजीवलोकम् ॥२२॥

kiṁ kṣatra-bandhūn kalinopasṛṣṭān
rāṣṭrāṇi vā tair avaropitāni
itas tato vāśana-pāna-vāsaḥ-
snāna-vyavāyonmukha-jīva-lokam

kim – ar; *kṣatra-bandhūn* – netikę valdovai; *kalinā* – Kali amžiaus įtakos; *upasṛṣṭān* – suklaidinti; *rāṣṭrāṇi* – valstybės reikalus; *vā* – arba; *taiḥ* – jie; *avaropitāni* – suardė; *itaḥ* – čia; *tataḥ* – ten; *vā* – arba; *aśana* – valgyti; *pāna* – gerti; *vāsaḥ* – gyventi; *snāna* – maudytis; *vyavāya* – lytiškai santykiauti; *unmukha* – linkusi; *jīva-lokam* – žmonių visuomenė.

Kali amžiaus paveikti, valdovai pametė galvas, ir valstybėje siaučia netvarka. Gal ši netvarka kelia tau sielvartą? Dabar žmonės nebepaiso jokių taisyklių bei apribojimų ir valgo, miega, geria ar mylisi bet kada ir bet kur. Ar dėl to tu tokia liūdna?

Komentaras: Valgis, miegas, savigyna ir dauginimasis – tai gyvybiniai kūno poreikiai, bendri žmogui ir gyvūnui. Tačiau žmogus turi tenkinti šiuos poreikius ne kaip gyvulys, o kaip žmogus. Šuo be jokios gėdos visų akivaizdoje santykiauja su kale, tačiau jei šitaip pasielgtų žmogus, jo poelgis būtų laikomas viešosios tvarkos pažeidimu ir jis būtų baudžiamas pagal įstatymus. Taigi egzistuoja taisyklės netgi elementariems poreikiams tenkinti. Tačiau Kali amžiaus paveikta žmonių visuomenė vengia taisyklių ir apribojimų. Šiame amžiuje žmonės tenkina poreikius ignoruodami visas taisykles. Socialinių bei moralės normų išsigimimas, be abejonės, kelia liūdesį, nes toks gyvuliškas elgesys visiems daro pragaištingą įtaką. Šiais laikais tėvai ir globėjai piktinasi savo augintinių elgesiu. Bet jie turėtų suprasti, kad jų vaikai nekalti, nes yra blogos įtakos, dėl kurios kaltas Kali amžius, aukos. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pasakojama istorija apie Ajāmilą. Kartą šis nekaltas brahmano sūnus ėjo keliu ir pamatė besiglamonėjančią *śūdrų* porelę. Šis vaizdas taip paveikė jaunuolio sąmonę, kad vėliau jis pats tapo ištvirkimo auka. Jis buvo tyras brahmanas, bet dėl netikusių ryšių degradavo iki apgailėtino valkatos lygio. Anuomet Ajāmila buvo išimtis, tačiau Kali amžiuje nelaimingi, nekalti moksleiviai ir studentai kasdien mato kino filmus, atvirai propaguojančius seksą. Vadinamieji šių laikų vadovai nieko nenutuokia apie tai, ką privalo daryti *kṣatriyos*. *Kṣatriyų* pareiga valdyti, o brahmanų – studijuoti šventraščius ir būti dvasiniais vadovais. Žodis *kṣatra-bandhu* apibūdina vadinamuosius valdovus, o teisingiau žmones, kurie užėmė valdovų postus, nors nėra deramai išsilavinę ir nesilaiko tradicijų. Šiandien juos išrenka liaudis, kuri pati nepaiso jokių taisyklių ir apribojimų. Ar gali puolę ir nuo normalaus gyvenimo nusigręžę žmonės išsirinkti tinkamą valdovą? Taigi, įsigalėjus Kali amžiui, ir politikoje, ir visuomeniniame gyvenime, ir religijoje viskas apvirto aukštyn kojom, o tai sveikiau mąstančiam žmogui kelia liūdesį.

23 TEKSTAS

यद्वाम्ब ते भूरिभरावतार-
कृतावतारस्य हरेर्धरित्रि ।

अन्तर्हितस्य स्मरती विसृष्टा
कर्माणि निर्वाणविलम्बितानि ॥२३॥

yadvāmba te bhūri-bharāvatāra-
kṛtāvatārasya harer dharitri
antarhitasya smaratī visṛṣṭā
karmāṇi nirvāṇa-vilambitāni

yadvā – galbūt; *amba* – o motina; *te* – tavo; *bhūri* – sunkios; *bhara* – naštos; *avatāra* – palengvinimą; *kṛta* – padariusio; *avatārasya* – įsikūnijusio; *hareḥ* – apie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos; *dharitri* – o Žeme; *antarhitasya* – Jo, kuris jau išnyko iš akių; *smaratī* – galvodama; *visṛṣṭā* – apie visus nuveiktus; *karmāṇi* – darbus; *nirvāṇa* – į išsivadavimą; *vilambitāni* – vedančius.

O motina Žeme, Aukščiausiasis Dievo Asmuo Hari nužengė kaip Viešpats Śrī Kṛṣṇa, kad palengvintų tavo sunkią naštą. Visi Jo žaidimai yra transcendentiniai ir tiesia kelią į išsivadavimą. Ir dabar, kai Jo nėra šalia, tu turbūt galvoji apie Jo žaidimus ir liūdi, kad jie liko praeity.

Komentaras: Viešpaties darbai patys savaime suteikia nepalyginamai didesnę palaimą negu *nirvāṇa*, t.y. išsivadavimas, nors Jo darbai yra ir išsivadavimo priežastis. Śrīlos Jīvos Gosvāmio ir Viśvanāthos Cakravarčio Ṭhākuros žodžiai *nirvāṇa-vīdambitāni* šiame posme reiškia „kas sumenkina išsivadavimą“. Norėdamas pasiekti *nirvāṇą*, išsivadavimą, žmogus turi atlikti griežtą *tapasyą* (askezes), tačiau Viešpats yra toks maloningas, kad Pats nužengia į žemę palengvinti jos naštos. Atsiminti Jo darbus nepalyginamai didesnė palaima už *nirvāṇą*, ir juos atsimindamas žmogus sugrįžta į transcendentinę Viešpaties buveinę, kurioje bendrauja su Viešpačiu, skendėdamas amžinoje meilės tarnystės ekstazėje.

24 TEKSTAS

इदं ममाचक्ष्व तवाधिमूलं
वसुन्धरे येन विकर्शितासि ।
कालेन वा ते बलिनां बलीयसा
सुरार्चितं किं हृतमम्ब सौभगम् ॥२४॥

idaṁ mamācakṣva tavādhi-mūlaṁ
vasundhare yena vikarśitāsi
kālena vā te balināṁ balīyasā
surārcitaṁ kiṁ hṛtam amba saubhagam

idam – tai; *mama* – man; *ācakṣva* – pasakyki; *tava* – tavo; *ādhimūlam* – svarbiausiąją kančių priežastį; *vasundhare* – o visų turtų šaltini; *yena* – kurios; *vikarśitā asi* – esi taip smarkiai išsekinta; *kālena* – dėl laiko įtakos; *vā* – ar; *te* – tavo; *balinām* – už labai galingus; *balīyasā* – galingesnis; *sura-arcitam* – kuria žavėjosi pusdieviai; *kim* – nejaugi; *hṛtam* – pasiglemžė; *amba* – motina; *saubhagam* – laimę.

O motina, visų turtų šaltini, sakyk, kokios nelaimės tave šitaip išsekino? Man regis, tai visagalis laikas, įveikiantis net galingiausiuosius, pasiglemžė tavo laimę, kurios tau pavydėjo netgi pusdieviai.

Komentaras: Viešpaties malone visos planetos sukurtos taip, kad jose nieko netrūktų. Taigi žemėje gausu įvairiausių gėrybių, būtinų normaliam gyvenimui, o kai į ją nužengia Viešpats, ji pražysta taip, kad net dangaus gyventojai pakerėti ima ją garbinti. Tačiau Viešpaties valia žemė akimirksniu gali pasikeisti. Panorėjęs Viešpats gali bet ką sukurti ir bet ką sunaikinti. Todėl nereikia manyti, kad galime viskuo apsirūpinti patys ar gyventi nepriklausomi nuo Viešpaties.

25 TEKSTAS

धरण्युवाच
भवान् हि वेद तत्सर्वं यन्मां धर्मानुपृच्छसि ।
चतुर्भिर्वर्तसे येन पादैर्लोकसुखावहैः ॥२५॥

dharaṇy uvāca
bhavān hi veda tat sarvaṁ yan māṁ dharmānupṛcchasi
caturbhir vartase yena pādair loka-sukhāvahaiḥ

dharaṇī uvāca – motina Žemė atsakė; *bhavān* – gerbiamasai; *hi* – tikrai; *veda* – žinai; *tat sarvam* – viską, ko; *yat* – tai; *mām* – manęs; *dharma* – o religinių principų įsikūnijime; *anupṛcchasi* – klausinėjai; *caturbhiḥ* – ketu-

riomis; *vartase* – esi; *yena* – kuriomis; *pādaiḥ* – kojomis; *loka* – kiekvienoje planetoje; *sukha-āvahaiḥ* – didindamas laimę.

Žemės dievybė [karvė] atsakė religijos principų įsikūnijimui [jaučiui]: O Dharma, tu ir pats žinai atsakymą į savo klausimą, ir vis dėlto aš tau atsakysiu. Kadaise ir tu stovėjai ant keturių kojų ir Viešpaties malone buvai laimės šaltinis visatai.

Komentaras: Religijos principus nustatė Pats Viešpats, o Dharmarāja (Yamarāja) atsakingas už tai, kad šių įstatymų būtų laikomasi. Satya-yugoje laikytasi visų principų, Tretā-yugoje – ketvirtadaliu mažiau, Dvāpara-yugoje tebuvo laikomasi jų pusės, o Kali-yugoje – ketvirtadalio, bet ir iš to ketvirtadalio netrukus nieko neliks, ir tada pasaulis bus sunaikintas. Žmonijos laimė priklauso nuo to, kaip sąžiningai kiekvienas žmogus ir visa visuomenė laikosi religijos principų. Tikroji narsa – tai nepaisant nieko likti ištikimam religijos principams. Tik tada žmogus gali būti laimingas šį gyvenimą ir galų gale grįžti pas Dievą.

26–30 TEKSTAI

सत्यं शौचं दया क्षान्तिस्त्यागः सन्तोष आर्जवम् ।
शमो दमस्तपः साम्यं तितिक्षोपरतिः श्रुतम् ॥२६॥

ज्ञानं विरक्तिरैश्वर्यं शौर्यं तेजो बलं स्मृतिः ।
स्वातन्त्र्यं कौशलं कान्तिर्धैर्यं मार्दवमेव च ॥२७॥

प्रागल्भ्यं प्रश्रयः शीलं सह ओजो बलं भगः ।
गाम्भीर्यं स्थैर्यमास्तिक्यं कीर्तिर्मानोऽनहङ्कृतिः ॥२८॥

एते चान्ये च भगवन्नित्या यत्र महागुणाः ।
प्रार्थ्या महत्त्वमिच्छद्भिर्न वियन्ति स्म कर्हिचित् ॥२९॥

तेनाहं गुणपात्रेण श्रीनिवासेन साम्प्रतम् ।
शोचामि रहितं लोकं पाप्मना कलिनेक्षितम् ॥३०॥

satyaṁ śaucaṁ dayā kṣāntis tyāgaḥ santoṣa ārjavam
śamo damas tapaḥ sāmyaṁ titikṣoparatiḥ śrutam

jñānaṁ viraktir aiśvaryaṁ śauryaṁ tejo balaṁ smṛtiḥ
svātantryaṁ kauśalaṁ kāntir dhairyaṁ mārdavam eva ca

prāgalbhyaṁ praśrayaḥ śīlaṁ saha ojo balaṁ bhagaḥ
gāmbhīryaṁ sthairyam āstikyaṁ kīrtir māno 'nahaṅkṛtiḥ

ete cānye ca bhagavan nityā yatra mahā-guṇāḥ
prārthyā mahattvam icchadbhir na viyanti sma karhicit

tenāhaṁ guṇa-pātreṇa śrī-nivāsena sāmpratam
śocāmi rahitaṁ lokaṁ pāpmanā kalinekṣitam

satyam – teisingumas; *śaucam* – švara; *dayā* – neabejingumas kito nelaimei; *kṣāntiḥ* – gebėjimas išsaugoti ramybę net ir tada, kai yra priežasčių supykti; *tyāgaḥ* – didžiadvasiškumas; *santoṣaḥ* – vidinis pasitenkinimas; *ārjavam* – tiesumas; *śamaḥ* – proto tvirtybė; *damaḥ* – sugebėjimas valdyti jusles; *tapaḥ* – atsakomybės jausmas; *sāmyam* – nešališkumas draugams ir priešams; *titikṣā* – pakantumas įžeidinėjantiems; *uparatiḥ* – abejingumas praradimams ir laimėjimams; *śrutam* – šventraščių nurodymų laikymasis; *jñānam* – savojo „aš“ pažinimas; *viraktiḥ* – juslinių malonumų atsižadėjimas; *aiśvaryam* – gebėjimas vadovauti; *śauryam* – narsa; *tejaḥ* – įtakingumas; *balam* – galia įgyvendinti tai, kas neįmanoma; *smṛtiḥ* – pareigingumas; *svātantryam* – nepriklausomybė; *kauśalam* – gebėjimas viską daryti meistriškai; *kāntiḥ* – grožis; *dhairyam* – ramumas; *mārdavam* – geraširdiškumas; *eva* – tokiu būdu; *ca* – taip pat; *prāgalbhyam* – sumanumas; *praśrayaḥ* – švelnumas; *śīlam* – kilnumas; *sahaḥ* – ryžtingumas; *ojaḥ* – tobulas visų mokslų išmanymas; *balam* – gebėjimas pasiekti Savo; *bhagaḥ* – malonumo objektas; *gāmbhīryam* – džiaugsmingumas; *sthairyam* – tvirtumas; *āstikyam* – ištikimybė; *kīrtiḥ* – šlovė; *mānaḥ* – vertas būti garbinamas; *anahaṅkṛtiḥ* – didybės nebuvimas; *ete* – visos šios; *ca anye* – taip pat daug kitų; *ca* – ir; *bhagavan* – Dievo Asmuo; *nityāḥ* – amžinų; *yatra* – kur; *mahā-guṇāḥ* – didžių ypatybių; *prārthyāḥ* – kurias verta turėti; *mahattvam* – didybė; *icchadbhiḥ* – kurie to trokšta; *na* – niekada; *viyanti* – sumažėja; *sma* – bet kada; *karhicit* – kada nors; *tena* – Jo; *aham* – mano; *guṇa-pātreṇa* – visų ypatybių šaltinio; *śrī* – sėkmės deivės; *nivāsena* – prieglobsčio; *sāmpratam* – visai neseniai; *śocāmi* – galvoju; *rahitam* – apie netekusias; *lokam* – planetas; *pāpmanā* – įvairiausios nuodėmės; *kalinā* – dėl Kali amžiaus; *īkṣitam* – matomos.

Viešpačiui būdingi 1) teisingumas, 2) švara, 3) neabejingumas kito nelaimei, 4) gebėjimas sulaikyti pyktį, 5) vidinis pasitenkinimas, 6) tiesumas, 7) proto tvirtybė, 8) sugebėjimas valdyti jusles, 9) atsakomybės jausmas,

10) nešališkumas, 11) pakantumas, 12) mokėjimas išlaikyti pusiausvyrą, 13) ištikimybė šventraščių tiesoms, 14) išmintis, 15) abejingumas jusliniams malonumams, 16) gebėjimas vadovauti, 17) narsa, 18) įtakingumas, 19) galia įgyvendinti ir tai, kas neįmanoma, 20) pareigingumas, 21) visiška nepriklausomybė, 22) meistriškumas visame kame, 23) tobulas grožis, 24) giedras ramumas, 25) geraširdiškumas, 26) sumanumas, 27) švelnumas, 28) kilnumas, 29) ryžtingumas, 30) tobulas visų mokslų išmanymas, 31) gebėjimas pasiekti Savo, 32) disponavimas visais malonumų objektais, 33) džiaugsmingumas, 34) tvirtumas, 35) ištikimybė, 36) šlovė, 37) garbinimas, 38) didybės nebuvimas, 39) tai, kad Jis yra Dievo Asmuo, 40) amžinatvė ir daugelis kitų transcendentinių amžinų nuo Jo neatskiriamų ypatybių. Tačiau Dievo Asmens Viešpaties Śrī Kṛṣṇos – didžiausio gėrio ir grožio šaltinio – transcendentiniai žaidimai žemėje jau baigėsi. Jam išėjus, visur pasklido Kali amžiaus įtaka, ir tai mane labai liūdina.

Komentaras: Lengviau žemę sutrinti į miltus ir suskaičiuoti visus atomus, negu išvardinti neišsenkamas transcendentines Viešpaties ypatybes. Viešpats Anantadeva Savo nesuskaičiuojamomis burnomis ilgus amžius mėgino išvardinti transcendentines Aukščiausiojo Viešpaties ypatybes, bet taip ir nepajėgė visų jų suminėti. Šiame posme išvardintos tik žmogaus protui suvokiamos Viešpaties ypatybės. Bet jas galima dar smulkiau suskirstyti. Pasak Śrīlos Jīvos Gosvāmio, trečiąją ypatybę – neabejingumą kito nelaimei sudaro: 1) rūpinimasis Jam atsidavusiomis sielomis ir 2) linkėjimas viso, kas geriausia, savo bhaktams. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats pageidauja, kad visos sielos lenktųsi tik Jam, ir kiekvieną Jam atsidavusią sielą žada apsaugoti nuo nuodėmių pasekmių. Ne visos sielos nusilenkia Viešpačiui, t.y. tampa Jo bhaktais, taigi ir Viešpats toli gražu ne visiems parodo Savo ypatingą globą. Savo bhaktams Jis linki tik gera, ir tie, kurie pasineria į transcendentinę meilės tarnystę Jam, susilaukia ypatingo Viešpaties dėmesio. Tokiems tyriems bhaktams Viešpats nurodo, kaip atlikti savo pareigas kelyje atgal pas Dievą. Nešališkumas (dešimtoji ypatybė) reiškia, jog Viešpats visiems vienodai maloningas, tarytum saulė, žerianti savo spindulius visiems be išimties. Ir vis dėlto ne visi moka jais pasinaudoti. Viešpats sako, kad tuos, kurie Jam atsiduoda, Jis Pats imasi sergėti; tačiau nelaimingieji atsisako priimti šį pasiūlymą ir yra pasmerkti materialioms kančioms. Taigi nors Viešpats visiems vienodai maloningas, nevykėliai dėl blogos įtakos negali besąlygiškai paklusti jo nurodymams, tačiau dėl to nevalia kaltinti Viešpaties. Sakoma, Viešpats prielankus tik Savo bhaktams. Gali pasirodyti, kad Jis šališkas bhaktams, tačiau tai, ar Viešpaties malonė, kurią

Jis dalina visiems, yra priimama, ar atstumiama, priklauso tik nuo pačios gyvos būtybės.

Septintasis Viešpaties bruožas – proto tvirtybė. Tai reiškia, jog Viešpats visada tęsi Savo garbės žodį. Pažadėjęs ką apsaugoti, Jis būtinai ištesės pažadą. Tyro bhakto pareiga – ištikimai vykdyti Viešpaties ar Viešpaties *bona fide* atstovo (dvasinio mokytojo) jam patikėtas pareigas. Visa kita yra Viešpaties reikalas.

Viešpaties pareigingumas taip pat unikalus. Pačiam Viešpačiui nieko nereikia daryti, nes viską už Jį padaro Jam pavaldžios Jo energijos. Ir vis tiek Viešpats laisva valia vykdo tam tikrus įsipareigojimus, imdamasis Savo transcendentiniuose žaidimuose įvairiausių vaidmenų. Vaikystėje kaip piemenukas, Nandos Mahārājos sūnus, Jis tobulai vykdė Savo pareigas. O ėmęsis *kṣatriyos*, Mahārājos Vasudevos sūnaus, vaidmens, buvo karingas neprilygstamo šaunumo *kṣatriya*. Sumanęs vesti, *kṣatriya* turi arba pagrobti savo nuotaką, arba kautis dėl jos rankos. Toks *kṣatriyos* elgesys yra pagirtinas, nes jis būsimai žmonai turi pademonstruoti savo didvyriškumą, o ji, *kṣatriyos* dukra, turi progą įvertinti būsimo vyro narsą. Savo šaunumą vedybų metu parodė ir Patsai Dievo Asmuo Śrī Rāma. Jis sulaužė tvirčiausią Haradhanuso lanką ir laimėjo Sītādevės – visų turtų motinos – ranką. Per vedybų iškilmes *kṣatriyos* demonstruodavo savo kovinius sugebėjimus, ir tai nėra smerktina. Viešpats Śrī Kṛṣṇa tobulai atliko *kṣatriyos* pareigas: Jis vedė daugiau negu šešiolika tūkstančių žmonų ir dėl visų jų rankos kovėsi kaip narsiausias *kṣatriya*. Kautis dėl šešiolikos tūkstančių moterų, be abejo, gali tik Aukščiausiasis Dievo Asmuo. Toks pat pareigingas Viešpats buvo kiekviename Savo transcendentinių žaidimų epizode.

Keturioliktoji ypatybė, išmintingumas, gali būti skiriama į penkias sudėtines dalis: 1) nuovokumą, 2) dėkingumą, 3) gebėjimą įvertinti aplinkybes vietos, laiko ir objekto požiūriu, 4) tobulą visų dalykų išmanymą ir 5) savojo „aš“ pažinimą. Tik kvailiai nedėkingi savo geradariams. Viešpačiui nereikia niekieno paslaugų, nes Jis yra Pats Sau pakankamas, ir vis dėlto tyra bhaktų tarnystė teikia Jam didžiulį džiaugsmą. Viešpats jaučiasi labai dėkingas Savo bhaktams už jų nuoširdžią ir besąlygišką tarnystę ir Savo ruožtu Pats stengiasi jiems pasitarnauti, nors bhaktai šito ir netrokštų, nes jau pati transcendentinė atsidavimo tarnystė teikia didžiausią transcendentinę naudą. Bhaktas nieko nelaukia iš Viešpaties mainais už tarnystę. Vedų aforizmas *sarvaṁ khalv idaṁ brahma* byloja, kad Viešpats, išsiskleidęs per Savo visur esantį švytėjimą, *brahmajyoti*, yra tiek daiktų viduje, tiek išorėje, kaip ir neaprėpiamas materialus dangus; todėl Jis – visa žinantis.

O jei kalbėsime apie Viešpaties grožį, tai Jo bruožai ypatingi ir išskiria

Jį iš visų kitų gyvų būtybių. Jo bruožai tokie patrauklūs ir neprilygstami, kad pavergia net Rādhārāṇės, dailiausio Viešpaties kūrinio, mintis. Todėl Viešpats vadinamas Madana-mohana, „pavergiančiu paties Kupidono mintis“. Śrīla Jīva Gosvāmis Prabhu kruopščiai ištyrė kitas transcendentines Viešpaties ypatybes ir autoritetingai patvirtino, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa – Absoliutus Aukščiausiasis Dievo Asmuo (Parabrahmanas). Nesuvokiamos Jo energijos daro Jį visagalį, todėl Jis vadinamas Yogeśvara, aukščiausiuoju visų mistinių galių valdovu. Ir Jo, kaip Yogeśvaros, kūnas yra dvasinis, amžinas, sudarytas iš išminties ir palaimos. Neatsidavusieji Viešpačiui negali suvokti dinamiškos Jo prigimties – juos patenkina Jo amžinatvės aspekto suvokimas. Visos didžios sielos trokšta savo išmintimi prilygti Viešpačiui. Tai reiškia, kad bet koks kitas žinojimas yra nepakankamas, besikeičiantis ir ribotas, o Viešpaties – pastovus ir beribis. Śrīla Sūta Gosvāmis patvirtina šią mintį „Bhāgavatam“ puslapiuose: nors Dvārakos gyventojai kiekvieną dieną regėjo Viešpatį, jie kas akimirką dar stipriau norėjo Jį matyti. Gyvos būtybės gali laikyti Viešpaties ypatybes savo idealu, tačiau jos niekada neprilygs Viešpačiui. Materialus pasaulis yra *mahat-tattvos* produktas. *Mahat-tattva* – tai Viešpaties sapnas, kurį Jis regi Priežasčių vandenyne, paniręs į mistinį snaudulį (*yoga-nidrą*). Ir vis dėlto visas pasaulis atrodo esąs reali Jo kūrinijos apraiška. Tai reiškia, kad Viešpaties sapnai taip pat realūs. Viskas paklūsta Jo transcendentinei valiai, todėl kad ir kur Jis nužengtų, Jis visada išlieka absoliutas.

Tiktai Viešpats gali palaikyti visą kūriniją ir dovanoti išvadavimą net Savo priešams, juos nužudydamas, kadangi Jis turi visas išvardintas ypatybes. Jo asmenybė patraukli pačioms iškilniausioms išsivadavusioms sieloms, todėl Jam lenkiasi didžiausieji iš pusdievių – patys Brahmā ir Śiva. Jis išlieka kūrybinės energijos Viešpačiu netgi įsikūnydamas *puruṣa-avatāra*. „Bhagavad-gītoje“ (9.10) sakoma, kad materiali kūrybinė energija veikia Jo valdoma, Jis yra materialiosios energijos „jungiklis“. Ir visose visatose Jis yra pirminė nesuskaičiuojamų Jo įsikūnijimų, skirtų valdyti materialią energiją, priežastis. Antai mūsų visatoje vien Manu inkarnacijų yra per penkis šimtus tūkstančių, tad ką jau kalbėti apie nesuskaičiuojamą daugybę inkarnacijų kitose visatose. Tačiau Vaikuṇṭhose, dvasiniame pasaulyje, plytinčiame anapus *mahat-tattvos* ribų, nėra Viešpaties inkarnacijų. Ten, įvairiose Vaikuṇṭhose, viešpatauja pilnavertės Jo ekspansijos. Planetų dvasiniame danguje mažų mažiausiai triskart daugiau negu nesuskaičiuojamose *mahat-tattvos* visatose. Ir visi Viešpaties Nārāyaṇos pavidalai – tai Jo Vāsudevos aspekto ekspansijos, todėl tuo pat metu Jis yra ir Vāsudeva, ir Nārāyaṇa, ir Kṛṣṇa. Išsiskleisdamas daugybe pavidalų (*śrī-kṛṣṇa govinda*

hare murāre, he nātha nārāyaṇa vāsudeva), Jis vis dėlto sujungia Savo asmenyje viską. Todėl jokia gyva būtybė, kad ir kokia ji galinga, nepajėgi suskaičiuoti Jo ypatybių.

31 TEKSTAS

आत्मानं चानुशोचामि भवन्तं चामरोत्तमम् ।
देवान् पितॄनृषीन् साधून् सर्वान् वर्णांस्तथाश्रमान् ॥३१॥

ātmānaṁ cānuśocāmi bhavantaṁ cāmarottamam
devān pitṝn ṛṣīn sādhūn sarvān varṇāṁs tathāśramān

ātmānam – dėl savęs; *ca* – taip pat; *anuśocāmi* – sielvartauju; *bhavantam* – dėl tavęs; *ca* – taip pat; *amara-uttamam* – geriausiasis iš pusdievių; *devān* – dėl pusdievių; *pitṝn* – dėl Pitṛlokos gyventojų; *ṛṣīn* – dėl išminčių; *sādhūn* – dėl bhaktų; *sarvān* – dėl visų jų; *varṇān* – kastų; *tathā* – o taip pat; *āśramān* – visuomenės skyrių.

O geriausiasis iš pusdievių, aš galvoju apie save ir tave, o taip pat apie visus pusdievius, išminčius, Pitṛlokos gyventojus, Viešpaties bhaktus – apie visus žmones, ištikimus varnų ir āśramų socialinei sistemai.

Komentaras: Norėdamas pasiekti tobulumą, žmogus turi bendradarbiauti su pusdieviais, išminčiais, Pitṛlokos gyventojais bei Viešpaties bhaktais ir vadovautis moksline *varṇų* ir *āśramų* (socialinės diferenciacijos) sistema. Taigi ribą tarp žmogaus ir gyvūno nubrėžia mokslinė *varṇų* ir *āśramų* sistema, kuriai vadovauja prityrę išminčiai drauge su pusdieviais. Ja vadovaudamasis, žmogus ilgainiui pasiekia aukščiausią tobulumo pakopą – atgaivina amžiną ryšį su Aukščiausiąja Absoliučia Tiesa – Dievo Asmeniu Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa. *Varṇāśrama-dharma* skirta gyvūno lygio sąmonę transformuoti į žmogaus sąmonę, o žmogaus sąmonę – į dievišką sąmonę. Ir kai vis labiau įsigalintis kvailumas suardo šią Dievo sukurtą sistemą, normalaus, taikaus gyvenimo pamatai pradeda irti. Kali amžiuje nuodingoji gyvatė pirmiausiai puola Dievo sukurtą *varṇāśrama-dharmą*, todėl tie, kurie iš tiesų verti brahmano vardo, imami vadinti *śūdromis*, o *śūdros* ypatybes turintys žmonės, prisidengdami paveldėjimo teise, pretenduoja vadintis brahmanais. Brahmano ypatybės nepaveldimos, nors gimimas brahmano šeimoje yra viena iš palankių sąlygų. Tikrosios brahmano ypatybės – tai gebėjimas valdyti protą bei jutimus, pakantumas, paprastumas, švara, išmintis, teisin-

gumas, dievotumas, ištikimybė Vedų mokymui ir tikėjimas Vedų tiesomis. Bet šiais laikais nieks nebepaiso šios būtinos sąlygos, ir net garsusis elitinis poetas, „Rāma-carita-mānasos“ autorius, palaiko šias nepagrįstas pretenzijas į paveldėjimo teisę.

Visa tai tapo įmanoma dėl Kali amžiaus įtakos, ir motina Žemė, įsikūnijusi karvės pavidalu, aprauda šią liūdną padėtį.

32–33 TEKSTAI

ब्रह्मादयो बहुतिथं यदपाङ्गमोक्ष-
कामास्तपः समचरन् भगवत्प्रपन्नाः ।
सा श्रीः स्ववासमरविन्दवनं विहाय
यत्पादसौभगमलं भजतेऽनुरक्ता ॥३२॥

तस्याहमब्जकुलिशाङ्कुशकेतुकेतैः
श्रीमत्पदैर्भगवतः समलङ्कृताङ्गी ।
त्रीनत्यरोच उपलभ्य ततो विभूतिं
लोकान् स मां व्यसृजदुत्स्मयतीं तदन्ते ॥३३॥

brahmādayo bahu-tithaṁ yad-apāṅga-mokṣa-
kāmās tapaḥ samacaran bhagavat-prapannāḥ
sā śrīḥ sva-vāsam aravinda-vanaṁ vihāya
yat-pāda-saubhagam alaṁ bhajate 'nuraktā

tasyāham abja-kuliśāṅkuśa-ketu-ketaiḥ
śrīmat-padair bhagavataḥ samalaṅkṛtāṅgī
trīn atyaroca upalabhya tato vibhūtiṁ
lokān sa māṁ vyasṛjad utsmayatīṁ tad-ante

brahma-ādayaḥ – Brahmā ir kiti pusdieviai; *bahu-titham* – daugelį dienų; *yat* – sėkmės deivės Lakṣmės; *apāṅga-mokṣa* – maloningo žvilgsnio; *kāmāḥ* – trokšdami; *tapaḥ* – askezes; *samacaran* – atlikdami; *bhagavat* – Dievo Asmeniui; *prapannāḥ* – atsidavė; *sā* – ji (sėkmės deivė); *śrīḥ* – Lakṣmījī; *sva-vāsam* – savo buveinę; *aravinda-vanam* – lotosų giraitę; *vihāya* – palikusi; *yat* – kurio; *pāda* – pėdas; *saubhagam* – palaimingas; *alam* – be abejonių; *bhajate* – garbina; *anuraktā* – būdama prisirišusi; *tasya* – prie Jo; *aham* – aš; *abja* – lotoso; *kuliśa* – žaibo; *aṅkuśa* – virbas drambliams varyti; *ketu* – vėliavos; *ketaiḥ* – įspaudais; *śrīmat* – visų turtų valdovo; *padaiḥ* – ant padų;

bhagavataḥ – Dievo Asmens; *samalaṅkṛta-aṅgī* – kurio kūnas šitaip papuoštas; *trīn* – tris; *ati* – pranokdama; *aroce* – nuostabiai papuošta; *upalabhya* – įgijusi; *tataḥ* – po to; *vibhūtim* – ypatingą galią; *lokān* – planetų sistemas; *saḥ* – Jis; *mām* – mane; *vyasṛjat* – apleido; *utsmayatīm* – didžiuojantis; *tat-ante* – galų gale.

Sėkmės deivė Lakṣmījī, kurios maloningo žvilgsnio ieško Brahmā bei kiti pusdieviai ir dėl kurios ne vienas jau ilgą laiką lenkiasi Dievo Asmeniui, paliko savo buveinę, lotosų giraitę, kad tarnautų Viešpaties lotoso pėdoms. O man buvo suteiktos ypatingos galios ir visose trijose planetose nebuvo laimingesnių už mane, nes mano puošmena buvo Viešpaties lotoso pėdų ženklai – vėliava, žaibas, dramblių varovo virbas ir lotosas. Bet kai galop aš suvokiau savo laimę, Viešpats apleido mane.

Komentaras: Tik Viešpaties malone pasaulis gali tapti gražesnis bei turtingesnis – mūsų planai čia nieko nepakeis. Kai Viešpats Śrī Kṛṣṇa nužengė į žemę, ją papuošė ypatingi ženklai, kuriais pažymėtos Viešpaties lotoso pėdos. Ir Viešpačiui apreiškus šią ypatingą malonę žemė sužydėjo. Upės, jūros, girios, kalvos bei kasyklos, aprūpinančios žmones ir gyvūnus viskuo, kas būtina, puikiausiai tvarkėsi su savo užduotimi, ir žemė tiesiog skendo gėrybėse – jai nebuvo lygių visose trijose visatos planetų sistemose. Tad ir mes turėtume prašyti Viešpaties, kad Jis visada būtų maloningas žemei ir kad mes būtume laimingi ir mums nieko netrūktų. Gali kilti klausimas: kaip sugrąžinti Aukščiausiąjį Viešpatį žemėn, kai Jis įvykdė čia Savo misiją ir grįžo į Savo buveinę? Bet grąžinti Jo nėra reikalo. Viešpats yra visur ir bus su mumis, jei mes to norėsime. Būdamas visa persmelkiantis, Jis visada bus su mumis, jei mes be paliovos su atsidavimu Jam tarnausime: kartosime Jo šventą vardą, klausysimės pasakojimų apie Viešpatį, Jį atminsime ir t.t.

Visa, kas tik egzistuoja pasaulyje, yra susiję su Viešpačiu. Mums tereikia išmokti tai pamatyti ir tokiu būdu per tarnystę, neteršiamą jokių nusižengimų, užmegzti su Viešpačiu ryšį. Mes galim būti susiję su Viešpačiu per Jo transcendentinį garsinį paveikslą. Šventas Viešpaties vardas nesiskiria nuo Paties Viešpaties, todėl tas, kuris be nusižengimų Jį kartoja, išsyk patiria Viešpaties buvimą. Net radijo bangomis sklindantis garsas leidžia iš dalies pajusti kalbėtojo buvimą. Lygiai taip ir transcendentiniai garsai, kai juos kartojame, įgalina labai aiškiai patirti Viešpaties buvimą. Šiame amžiuje, apnuodytame Kali įtakos, šventraščiai ir Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu moko mus, kad kartodami šventą Viešpaties vardą galime kaipmat nusiplauti nešvarybes ir palaipsniui kildami į transcendentinį lygmenį sugrįžti pas Dievą. Tas, kuris be įžeidimų kartoja šventą Viešpaties vardą,

kaip ir Viešpats, yra kupinas gėrio. Tyrų Viešpaties bhaktų judėjimas, apėmęs visą pasaulį, gali tučtuojau pakeisti kančios iškreiptą jo veidą. Nuo Kali amžiaus poveikio galime apsisaugoti tik propaguodami šventą Viešpaties vardą.

34 TEKSTAS

यो वै ममातिभरमासुरवंशराज्ञा-
मक्षौहिणीशतमपानुददात्मतन्त्रः ।
त्वां दुःस्थमूनपदमात्मनि पौरुषेण
सम्पादयन् यदुषु रम्यमबिभ्रदङ्गम् ॥३४॥

yo vai mamātibharam āsura-vaṁśa-rājñām
akṣauhiṇī-śatam apānudad ātma-tantraḥ
tvāṁ duḥstham ūna-padam ātmani pauruṣeṇa
sampādayan yaduṣu ramyam abibhrad aṅgam

yaḥ – Jis, kuris; *vai* – tikrai; *mama* – mano; *ati-bharam* – pernelyg apsunkinančių; *āsura-vaṁśa* – bedievių; *rājñām* – karalių; *akṣauhiṇī* – karinių rikiuočių*; *śatam* – šimtus; *apānudat* – sunaikino; *ātma-tantraḥ* – Pats Sau pakankamas; *tvām* – tave; *duḥstham* – patekusį į sunkią padėtį; *ūna-padam* – nebepajėgiantį nustovėti ant kojų; *ātmani* – vidinę; *pauruṣeṇa* – pasitelkęs energiją; *sampādayan* – kad atliktų; *yaduṣu* – Yadu dinastijoje; *ramyam* – transcendentinį, nuostabų; *abibhrat* – įgavo; *aṅgam* – kūną.

O religijos įsikūnijime, nereikalingos valdovų ateistų karinės rikiuotės buvo man nepakeliama našta, ir Dievo Asmens malonė man leido lengviau atsikvėpti. Ne geriau buvo ir tau: tu taip nusilpai, kad vos besilaikei ant kojų. Tad Viešpats Savo vidine galia atėjo į Yadu giminę, norėdamas tau pagelbėti.

Komentaras: Asuros trokšta tenkinti jausmus ir džiaugtis gyvenimu, nepaisydami nieko, netgi kitų laimės sąskaita. Siekdami patenkinti savo troškimus, *asuros* (visų pirma valdovai ateistai ir valstybės vadovai) stengiasi apsiginkluoti įvairiausiais mirtį nešančiais ginklais, ir virš taikios visuomenės

* *Akṣauhiṇī* (rikiuotę) sudaro 21 870 karių kovos vežimuose, 21 870 karių ant dramblių, 109 350 pėstininkų ir 65 610 raitelių.

pakimba karo grėsmė. Jų tikslas vienas – kuo plačiau pagarsėti, o be saiko didinamos karinės pajėgos sunkia našta užgula motiną Žemę. Kai visuomenėje atsiranda vis daugiau *asurų*, žmonės, kurie laikosi religijos principų, – pirmiausia bhaktai, *devos*, – jaučiasi nelaimingi.

Ir tada, norėdamas sunaikinti piktadarius *asuras* ir vėl įtvirtinti tikruosius religijos principus, Dievo Asmuo nužengia į Žemę. Su tokia misija Viešpats Śrī Kṛṣṇa nužengė ir ją įvykdė.

35 TEKSTAS

का वा सहेत विरहं पुरुषोत्तमस्य
प्रेमावलोकरुचिरस्मितवल्गुजल्पैः ।
स्थैर्यं समानमहरन्मधुमानिनीनां
रोमोत्सवो मम यदङ्घ्रिविटङ्कितायाः ॥३५॥

kā vā saheta virahaṁ puruṣottamasya
premāvaloka-rucira-smita-valgu-jalpaiḥ
sthairyaṁ samānam aharan madhu-māninināṁ
romotsavo mama yad-aṅghri-viṭaṅkitāyāḥ

kā – kas; *vā* – nejaugi; *saheta* – gali pakelti; *viraham* – išsiskyrimą; *puruṣa-uttamasya* – su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu; *prema* – meiliu; *avaloka* – žvilgsniu; *rucira-smita* – malonia šypsena; *valgu-jalpaiḥ* – nuoširdžiais žodžiais; *sthairyam* – rimtumą; *sa-mānam* – ir aistringą pyktį; *aharat* – nugali; *madhu* – mylimųjų; *mānininām* – tokių moterų kaip Satyabhāmā; *roma-utsavaḥ* – plaukai, pasišiaušę iš malonumo; *mama* – mano; *yat* – kurio; *aṅghri* – pėdomis; *viṭaṅkitāyāḥ* – pažymėta.

Kas gali pakelti išsiskyrimo su Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu skausmą? Meili Jo šypsena, maloningas žvilgsnis ir širdingumas akimoju privers-davo nušvisti rimtus Satyabhāmos bei kitų Jo mylimųjų veidus ir numal-dydavo jų aistringą pyktį. Kai Jis žengdavo mano [Žemės] paviršiumi, aš pasinerdavau į Jo lotoso pėdų sukeltas dulkes ir rodės, kad mane apau-gusi vešli žolė – tai iš malonumo pasišiaušę mano plaukai.

Komentaras: Tūkstančiams Viešpaties žmonų dažnai tekdavo išsiskirti su Viešpačiu, kai Jis iškeliaudavo iš namų, bet su Žeme Jis niekada nesiskyrė – ją visada lytėjo Jo lotoso pėdos. Todėl Viešpačiui palikus Žemę ir

iškeliavus į Savo dvasinę buveinę, Žemė ypatingai skaudžiai išgyveno išsiskyrimą.

36 TEKSTAS

तयोरेवं कथयतोः पृथिवीधर्मयोस्तदा ।
परीक्षिन्नाम राजर्षिः प्राप्तः प्राचीं सरस्वतीम् ॥३६॥

tayor evaṁ kathayatoḥ pṛthivī-dharmayos tadā
parīkṣin nāma rājarṣiḥ prāptaḥ prācīṁ sarasvatīm

tayoḥ – tarpusavyje; *evam* – taip; *kathayatoḥ* – besikalbant; *pṛthivī* – Žemei; *dharmayoḥ* – ir religijos įsikūnijimui; *tadā* – tada; *parīkṣit* – karalius Parīkṣitas; *nāma* – vardu; *rāja-ṛṣiḥ* – šventasis tarp karalių; *prāptaḥ* – pasiekė; *prācīm* – tekančią į rytus; *sarasvatīm* – upę Sarasvatę.

Kol Žemė ir religijos įsikūnijimas šitaip kalbėjosi, šventasis karalius Parīkṣitas priėjo Sarasvatę, plukdančią savo vandenis į rytus.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti šešioliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Kaip Parīkṣitas pasitiko Kali amžių“.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Parīkṣitas nubaudžia Kali

1 TEKSTAS

सूत उवाच
तत्र गोमिथुनं राजा हन्यमानमनाथवत् ।
दण्डहस्तं च वृषलं ददृशे नृपलाञ्छनम् ॥ १ ॥

sūta uvāca
tatra go-mithunaṁ rājā hanyamānam anāthavat
daṇḍa-hastaṁ ca vṛṣalaṁ dadṛśe nṛpa-lāñchanam

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *tatra* – po to; *go-mithunam* – karvę ir jautį; *rājā* – karalius; *hanyamānam* – mušamus; *anātha-vat* – tarytum neturinčius šeimininko; *daṇḍa-hastam* – su vėzdu rankoje; *ca* – taip pat; *vṛṣalam* – žemiausios kastos žmogų, *śūdrą*; *dadṛśe* – pamatė; *nṛpa* – kaip karalius; *lāñchanam* – apsirengusį.

Sūta Gosvāmis tarė: Priėjęs Sarasvatę, Mahārāja Parīkṣitas pamatė, kaip žemiausio luomo žmogus, śūdra, vilkįs karaliaus drabužį, vėzdu muša karvę ir jautį, tarytum jie būtų neturėję šeimininko.

Komentaras: Vienas ryškiausių Kali epochos bruožų yra tas, kad *śūdros*, žemiausios kastos žmonės, neturintys brahmanams būdingos kultūros ir dvasinio įšventinimo, rengiasi kaip valdovai. Svarbiausias tokių valdovų, kurie iš tikrųjų nėra *kṣatriyos*, darbas bus žudyti nekaltus gyvulius, o ypač karves ir jaučius, tapusius beglobiais, nes jų šeimininkai – *vaiśyos*, arba prekijai, – apleis savo pareigas. „Bhagavad-gītoje“ (18.44) pasakyta, kad *vaiśyų* priedermė – dirbti žemę, globoti karves ir prekiauti. Kali epochoje degradavę prekijai, *vaiśyos*, gabena karves į skerdyklas. Iš tikrųjų *kṣatriyos* turėtų

ginti šalies gyventojus, o *vaišyos* – globoti karves bei jaučius, melžti pieną ir auginti grūdus. Karvė maitina žmogų pienu, todėl yra laikoma žmogaus motina, o jautis, padedantis auginti javus, – tėvu. Tėvais privalu rūpintis, o ne žudyti juos. Tačiau Kali epochoje valdančiuosius postus užima *śūdrų* kategorijos žmonės, todėl karvė ir jautis, *vaišyų* palikti likimo valiai, atsiduria vadovų *śūdrų* steigiamose skerdyklose.

2 TEKSTAS

वृषं मृणालधवलं मेहन्तमिव बिभ्यतम् ।
वेपमानं पदैकेन सीदन्तं शूद्रताडितम् ॥ २॥

vṛṣaṁ mṛṇāla-dhavalaṁ mehantam iva bibhyatam
vepamānaṁ padaikena sīdantaṁ śūdra-tāḍitam

vṛṣam – jautis; *mṛṇāla-dhavalam* – baltas kaip baltasis lotosas; *mehantam* – nelaikydamas šlapimo; *iva* – tarytum; *bibhyatam* – labai išsigandęs; *vepamānam* – virpėdamas; *padā ekena* – stovintis tik ant vienos kojos; *sīdantam* – apimtas siaubo; *śūdra-tāḍitam* – mušamas *śūdros*.

Jautis buvo baltas kaip baltas lotosas. Jį mušantis śūdra kėlė jaučiui siaubą, ir iš to siaubo jis stovėjo ant vienos kojos, visas virpėdamas, nelaikydamas šlapimo.

Komentaras: Dar vienas Kali amžiaus požymis yra tas, kad *śūdros*, kultūrą praradę šio amžiaus žmonės, laužys nepriekaištingai tyras tarytum baltas lotoso žiedas religijos normas. Galbūt jie yra brahmanų arba *kṣatriyų* palikuonys, tačiau Kali amžiuje dėl švietimo spragų ir nepakankamo Vedų išminties puoselėjimo tokie *śūdrų* lygio žmonės tryps religijos normas ir persekios religinguosius. Jie garsiai šauks apie tai, jog neišpažįsta jokių religijos normų, ir Kali-yugoje rasis daug įvairiausių kultų bei „izmų“, kurie sieks nužudyti nepriekaištingai tyrą religijos jautį. Valstybė skelbsis esanti sekuliari, neteikianti pirmenybės jokiai iš religijų, ir dėl to visuomenėje išplis visiškas abejingumas religijos normoms. Žmonės darys tai, kas jiems šauna į galvą. *Sādhu, śāstra* ir *guru* nebebus gerbiami. Jautis, stovintis ant vienos kojos, byloja, kad religijos principai palaipsniui nyksta. Kali-yugoje bus labai sudėtinga laikytis net elementariausių religijos normų ir dorovė tarsi jautis ant vienos kojos atsidurs ant žlugimo ribos.

3 TEKSTAS

गां च धर्मदुघां दीनां भृशं शूद्रपदाहताम् ।
विवत्सामाश्रुवदनां क्षामां यवसमिच्छतीम् ॥ ३ ॥

gāṁ ca dharma-dughāṁ dīnāṁ bhṛśaṁ śūdra-padāhatām
vivatsām āśru-vadanāṁ kṣāmāṁ yavasam icchatīm

gām – karvė; *ca* – taip pat; *dharma-dughām* – naudinga, nes teikia religiją; *dīnām* – apleista; *bhṛśam* – kenčianti; *śūdra* – žemo luomo žmogaus; *pada-āhatām* – mušama per kojas; *vivatsām* – be veršelio; *āśru-vadanām* – su ašaromis akyse; *kṣāmām* – labai nusilpusi; *yavasam* – žolės; *icchatīm* – tarytum norinti.

Karvė, kuri teikia didžiulę naudą žmonijai, nes yra religijos pagrindų motina, dabar apleista ir atskirta nuo veršiuko. Šūdra mušė ją per kojas. Jos akys ašarojo, ji buvo alkana, išsekusi ir nelaiminga.

Komentaras: Dar vienas Kali amžiaus požymis – apgailėtina karvių būklė. Melžti karvę – tai gauti religijos normas skystu pavidalu. Didieji praeities *ṛṣiai* ir *muniai* gyveno vien pienu. Śrīla Śukadeva Gosvamis ateidavo pas namų šeimininkus tuo metu, kai jie melždavo karvę, ir numalšindavo alkį trupučiu pieno – to jam pakakdavo. Dar prieš penkiasdešimt metų niekas negailėjo vienos ar dviejų puodynių pieno *sādhu.* Kiekvienas namų šeimininkas vaišindavo pienu kaip vandeniu. Kiekvieno šeimos žmogaus, besilaikančio *sanātana-dharmos*, arba Vedų, principų, pareiga – laikyti ūkyje karvių bei jaučių, ir ne vien tam, kad apsirūpintų pienu, bet ir vardan religijos principų. *Sanātana-dharmos* pasekėjai, vadovaudamiesi religijos normomis, karvei skiria ne mažesnę pagarbą negu brahmanui. Be karvės pieno neįkursi aukuro ugnies, o neatnašaudamas aukų šeimos žmogus neras laimės. Veršelis šalia karvės – jaudinantis reginys. Be to laiminga karvė duoda daugiau pieno. Tačiau siekiant tikslų, apie kuriuos „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose nesinorėtų net kalbėti, Kali-yugos laikais veršeliai labai anksti atskiriami nuo karvių. Karvė stovi ašarų sklidinomis akimis, o *śūdra* melžia ją dirbtinėmis priemonėmis. O kai karvė nebeduoda pieno, ją išveža į skerdyklą. Šie nuodėmingi veiksmai yra visų šiuolaikinės visuomenės nelaimių priežastis. Žmonės nebesuvokia, ką jie daro ekonominio klestėjimo vardan. Kali amžiaus paveikti, jie negali išsivaduoti iš neišmanymo

tamsos. Užuot taip uoliai siekę taikos ir klestėjimo, jie turėtų pasirūpinti, kad karvės ir jaučiai būtų visais atžvilgiais laimingi. Kai karvės ir jaučiai jausis ramūs, laimė įsiviešpataus ir žmonių visuomenėje, – tai akivaizdus gamtos įstatymas, bet per savo kvailumą žmonės to nesuvokia. Sužinokime apie tai iš autoritetingosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir įgyvendinkime žmonijai nešančius gėrį principus.

4 TEKSTAS

पप्रच्छ रथमारूढः कार्तस्वरपरिच्छदम् ।
मेघगम्भीरया वाचा समारोपितकार्मुकः ॥ ४ ॥

papraccha ratham ārūḍhaḥ kārtasvara-paricchadam
megha-gambhīrayā vācā samāropita-kārmukaḥ

papraccha – paklausė; *ratham* – karo vežime; *ārūḍhaḥ* – sėdėdamas; *kārtasvara* – auksu; *paricchadam* – kaustytame; *megha* – debesis; *gambhīrayā* – griaudžiantis; *vācā* – garsas; *samāropita* – gerai apsiginklavęs; *kārmukaḥ* – lanku ir strėlėmis.

Ginkluotas lanku ir strėlėmis, Mahārāja Parīkṣitas iš auksu kaustyto karo vežimo griausmingu balsu tarė jam [śūdrai].

Komentaras: Iššūkį Kali epochos vietininkui gali mesti tiktai vyriausybės vadovas arba toks valdovas kaip Mahārāja Parīkṣitas, turėjęs išties karališką valdžią, gerai apsiginklavęs ir galėjęs nubausti piktadarius. Tiktai taip galima duoti atkirtį degradacijos amžiaus įtakai. Nesant tokių stiprių vykdomosios valdžios atstovų, visuomenėje neįmanoma ramybė. Rinktasis vadovas, kuris yra vien dekoratyvinė figūra, atstovauja degradavusiai visuomenei, todėl negali nė iš tolo lygintis su tokiu įtakingu karaliumi kaip Mahārāja Parīkṣitas. Apie valdovą kalba ne jo drabužis ir titulas, o jo darbai.

5 TEKSTAS

कस्त्वं मच्छरणे लोके बलाद्धंस्यबलान् बली ।
नरदेवोऽसि वेषेण नटवत्कर्मणाद्विजः ॥ ५ ॥

kas tvaṁ mac-charaṇe loke balād dhaṁsy abalān balī
nara-devo 'si veṣeṇa naṭavat karmaṇādvijaḥ

kaḥ – kas; *tvam* – tu; *mat* – mano; *śaraṇe* – globotinius; *loke* – šiame pasaulyje; *balāt* – jėga; *haṁsi* – žudantis; *abalān* – bejėgius; *balī* – kupinas jėgų; *nara-devaḥ* – dievažmogis; *asi* – atrodai; *veṣeṇa* – drabužiais; *naṭa-vat* – kaip aktorius; *karmaṇā* – poelgiais; *advijaḥ* – nevertas dukart gimusiųjų.

Kas tu per vienas? Atrodai tikras galiūnas, bet drįsai pakelti ranką prieš bejėgius padarus, kuriuos aš, kaip valdovas, privalau globoti! Tavo drabužis byloja apie tai, kad esi dievažmogis [karalius], tačiau tavo darbai prieštarauja dusyk gimusių kṣatriyų principams.

Komentaras: Brahmanus, *kṣatriyas ir vaišyas* vadina dusyk gimusiais, nes žmonės, priklausantys šioms aukščiausioms klasėms, pirmąsyk gimsta iš tėvo ir motinos, o antrąsyk gimsta kultūriškai atsinaujindami, t.y. gaudami tikro *ācāryos*, dvasinio mokytojo, įšventinimą. Taigi *kṣatriya*, kaip ir brahmanas, yra dusyk gimęs, ir jo priedermė – ginti bejėgius padarus. Karalius *kṣatriya* yra laikomas Dievo vietininku, pašauktu ginti bejėgių ir bausti piktadarių. Ir kaskart, kai valdžios atstovai liaujasi vykdę tiesiogines savo pareigas, Viešpats nužengia į žemę, kad atkurtų dieviškuosius valdymo principus. Kali amžiuje nelaimingus bejėgius gyvūnus, ypač karves, kuriomis valdovai turėtų rūpintis labiausiai, žudo be jokių apribojimų. Taigi vyriausybės vadovai, kurių panosėje vyksta šie baisūs dalykai, atstovauja Dievui tiktai nominaliai. Jie tampa nelaimingų piliečių vadovais tik todėl, kad užima labai aukštą padėtį arba nešioja atitinkamo sukirpimo rūbą, tačiau iš tikrųjų tai žemi, nedori žmonės, neturintys kultūros, būdingos dusyk gimusiems. Negalima tikėtis teisingumo ir nešališkumo iš dvasinės kultūros stokojančio žemiausio sluoksnio žmogaus. Taigi Kali amžiuje dėl blogo valstybės valdymo visi yra nelaimingi. Šiuolaikinis žmogus nėra dukart gimęs, nes jam stinga atitinkamos dvasinės kultūros. Todėl vadinamosios liaudies vyriausybės, formuojamos iš ne dusyk gimusiųjų, neišvengiamai yra tipiškos Kali amžiaus vyriausybės, kurioms valdant visi žmonės yra nelaimingi.

6 TEKSTAS

यस्त्वं कृष्णे गते दूरं सहगाण्डीवधन्वना ।
शोच्योऽस्यशोच्यान् रहसि प्रहरन् वधमर्हसि ॥ ६ ॥

yas tvaṁ kṛṣṇe gate dūraṁ saha-gāṇḍīva-dhanvanā
śocyo 'sy aśocyān rahasi praharan vadham arhasi

yaḥ – kadangi; *tvam* – tu, niekše; *kṛṣṇe* – Viešpačiui Kṛṣṇai; *gate* – išnykus; *dūram* – iš akių; *saha* – drauge su; *gāṇḍīva* – lanko, vadinamo Gāṇḍīva; *dhanvanā* – nešėju, Arjuna; *śocyaḥ* – nusikaltėlis; *asi* – esi; *aśocyān* – nekaltuosius; *rahasi* – nuošalioje vietoje; *praharan* – mušantis; *vadham* – būti nužudytas; *arhasi* – esi vertas.

Niekše, ar ne todėl išdrįsai mušti nekaltą karvę, kad greta tavęs nėra Viešpaties Kṛṣṇos ir Arjunos, niekados nesiskiriančio su Gāṇḍīvos lanku? Toliau nuo žmonių akių tu muši nekaltus padarus, todėl esi tikriausias nusikaltėlis ir nusipelnei mirties.

Komentaras: Visuomenėje, iš kurios Dievas yra atvirai stumiamas ir kurioje nėra tokių Dievui atsidavusių karių kaip Arjuna, naudodamiesi tuo, kad vyriausybėje viešpatauja teisinė savivalė, Kali amžiaus vietininkai toliau nuo žmonių akių skerdyklose organizuotai žudo karves ir kitus nekaltus gyvulius. Šių skerdynių organizatoriai dorovingo karaliaus – tokio kaip Mahārāja Parīkṣitas – įsakymu turi būti pasmerkti myriop. Dorovingo karaliaus akimis, nusikaltėlis, nuošalioje vietoje žudantis gyvulį, nusipelno mirties bausmės, lygiai kaip mirties bausmės nusipelno tas, kuris slapčiomis nužudo nekaltą kūdikį.

7 TEKSTAS

त्वं वा मृणालधवलः पादैर्न्यूनः पदा चरन् ।
वृषरूपेण किं कश्चिद्देवो नः परिखेदयन् ॥ ७ ॥

tvaṁ vā mṛṇāla-dhavalaḥ pādair nyūnaḥ padā caran
vṛṣa-rūpeṇa kiṁ kaścid devo naḥ parikhedayan

tvam – tu; *vā* – ar; *mṛṇāla-dhavalaḥ* – baltas kaip lotosas; *pādaiḥ* – trijų kojų; *nyūnaḥ* – netekęs; *padā* – ant vienos kojos; *caran* – eini; *vṛṣa* – jaučio; *rūpeṇa* – pavidalu; *kim* – ar; *kaścit* – koks nors; *devaḥ* – pusdievis; *naḥ* – mus; *parikhedayan* – verčiantis sielvartauti.

Tada jis [Mahārāja Parīkṣitas] paklausė jaučio: Kas tu? Ar jautis, baltas kaip baltojo lotoso žiedas, ar gal pusdievis? Tu netekai trijų kojų

ir stovi tiktai ant vienos. Gal tu pusdievis, pasivertęs jaučiu ir aitrinąs mums širdį?

Komentaras: Anuomet, bent jau iki Mahārājos Parīkṣito viešpatavimo laikų, niekas negalėjo įsivaizduoti tokios siaubingos karvių ir jaučių būklės. Štai kodėl Mahārāją Parīkṣitą sukrėtė ta siaubinga scena. Jis paklausė jautį, ar jis nesąs pusdievis ir ar jo apgailėtina padėtis nėra pranašystė apie karvių bei jaučių ateitį.

8 TEKSTAS

न जातु कौरवेन्द्राणां दोर्दण्डपरिरम्भिते ।
भूतलेऽनुपतन्त्यस्मिन् विना ते प्राणिनां शुचः ॥ ८ ॥

na jātu kauravendrāṇāṁ dordaṇḍa-parirambhite
bhū-tale 'nupatanty asmin vinā te prāṇināṁ śucaḥ

na – ne; *jātu* – kada nors; *kaurava-indrāṇām* – Kuru dinastijos karalių; *dordaṇḍa* – stiprioms rankoms; *parirambhite* – ginant; *bhū-tale* – žemėje; *anupatanti* – sielvartas; *asmin* – iki šiol; *vinā* – išskyrus; *te* – tave; *prāṇinām* – gyvų būtybių; *śucaḥ* – ašaros akyse.

Pirmąsyk karalystėje, kurią patikimai gina Kuru dinastijos karaliai, aš matau sielvartą ir ašaras tavo akyse. Lig šiolei žemėje dar niekam ir niekada nenusirito ašara dėl valdovo aplaidumo.

Komentaras: Ginti žmonių ir gyvūnų gyvybę – tiesioginė ir svarbiausia valdžios pareiga. Valdžia turi griežtai vadovautis šiuo principu, nedarydama jokių išimčių. Tyros širdies žmogui neapsakomai skaudu matyti, kaip Kali amžiuje vyriausybė organizuotai naikina gyvūnus. Išvydus jaučio akyse ašaras, Mahārājai Parīkṣitui sugėlė širdį. Tokia negirdėta piktadarystė jo dorovingoje valstybėje labai jį sukrėtė. Žmonių ir gyvulių gyvybė anuomet buvo vienodai ginama. Toks yra Dievo karalystės įstatymas.

9 TEKSTAS

मा सौरभेयात्र शुचो व्येतु ते वृषलाद्भयम् ।
मा रोदीरम्ब भद्रं ते खलानां मयि शास्तरि ॥ ९ ॥

mā saurabheyātra śuco vyetu te vṛṣalād bhayam
mā rodīr amba bhadraṁ te khalānāṁ mayi śāstari

mā – ne; *saurabheya* – o Surabhės sūnau; *atra* – mano karalystėje; *śucaḥ* – sielvartas; *vyetu* – tebūnie; *te* – tavo; *vṛṣalāt* – *śūdros*; *bhayam* – išgąsdintas; *mā* – nebe; *rodīḥ* – verki; *amba* – motina karve; *bhadram* – didžiausios sėkmės; *te* – tau; *khalānām* – piktadarių; *mayi* – kol esu gyvas; *śāstari* – valdovas arba tramdytojas.

O Surabhės sūnau, nuo šiol tau nebėra ko liūdėti ir bijoti šio žemo žmogaus, šūdros. Ir tu, motina karve, žinok, – kol aš gyvas ir kol esu valdovas, piktadariai nepaspruks iš mano rankų ir tu daugiau nebeverksi. Būki rami.

Komentaras: Karvės, jaučiai ir kiti gyvuliai gali jaustis saugūs tik tada, kai vyriausybei vadovauja toks valdovas kaip Mahārāja Parīkṣitas. Mahārāja Parīkṣitas kreipėsi į karvę, vadindamas ją motina, nes buvo aukštos vidinės kultūros, dusyk gimęs valdovas *kṣatriya*. *Surabhi* vadinamos dvasinių planetų karvės, kurias ypatingai globoja Patsai Viešpats Śrī Kṛṣṇa. Kaip žmogus sukurtas pagal Aukščiausiojo Viešpaties paveikslą ir yra į Jį panašus, taip ir karvės sukurtos pagal *surabhi* karvių, gyvenančių dvasinėje karalystėje, paveikslą ir yra į jas panašios. Materialiame pasaulyje žmonių visuomenė visokeriopai gina žmogų, tačiau joje nėra įstatymų, ginančių Surabhės palikuonis, kurie aprūpina žmogų stebuklingu maistu – pienu. Tačiau Mahārāja Parīkṣitas ir Pāṇḍavos puikiai suvokė karvės bei jaučio svarbą ir tam, kuris nužudė karvę, buvo pasiryžę skirti griežčiausią – mirties bausmę. Pasaulyje nuolat organizuojamos karvių gynimo kampanijos, tačiau dabar nėra dorovingų vadovų ir atitinkamų įstatymų, todėl karvės bei jaučiai taip ir lieka neapginti. Žmonės turėtų įsisąmoninti karvės ir jaučio svarbą ir visokeriopai ginti šiuos nepaprastus gyvulius, imdami pavyzdį iš Mahārājos Parīkṣito. Jeigu bus ginamos karvės ir puoselėjama brahmanų kultūra, Viešpats, ypač maloningas karvėms ir brahmanams (*go-brāhmaṇa-hitāya*), bus patenkintas ir dovanos mums ramybę bei taiką.

10–11 TEKSTAI

यस्य राष्ट्रे प्रजाः सर्वास्त्रस्यन्ते साध्व्यसाधुभिः ।
तस्य मत्तस्य नश्यन्ति कीर्तिरायुर्भगो गतिः ॥१०॥

एष राज्ञां परो धर्मो ह्यार्तानामार्तिनिग्रहः ।
अत एनं वधिष्यामि भूतद्रुहमसत्तमम् ॥११॥

yasya rāṣṭre prajāḥ sarvās trasyante sādhvy asādhubhiḥ
tasya mattasya naśyanti kīrtir āyur bhago gatiḥ

eṣa rājñāṁ paro dharmo hy ārtānām ārti-nigrahaḥ
ata enaṁ vadhiṣyāmi bhūta-druham asattamam

yasya – kurio; *rāṣṭre* – valstybėje; *prajāḥ* – gyvos būtybės; *sarvāḥ* – visos; *trasyante* – kankinamos; *sādhvi* – o skaisčioji; *asādhubhiḥ* – niekšų; *tasya* – jo; *mattasya* – suklaidinto; *naśyanti* – išnyksta; *kīrtiḥ* – šlovė; *āyuḥ* – amžius; *bhagaḥ* – sėkmė; *gatiḥ* – geras gyvenimas po mirties; *eṣaḥ* – ši; *rājñām* – karalių; *paraḥ* – aukščiausia; *dharmaḥ* – pareiga; *hi* – iš tikrųjų; *ārtānām* – kenčiančiųjų; *ārti* – kančių; *nigrahaḥ* – numalšinimas; *ataḥ* – todėl; *enam* – šį žmogų; *vadhiṣyāmi* – nužudysiu; *bhūta-druham* – skriaudžiantį kitas gyvas būtybes; *asat-tamam* – didžiausią niekšą.

O skaisčioji! Valdovas, kurio karalystėje siaučia piktadariai, kankinantys visas gyvas būtybes, netenka gero vardo, jo amžius sutrumpėja ir jis praranda galimybę kitą gyvenimą gauti geresnį kūną. Be jokių abejonių, pirmutinė valdovo pareiga – padėti kenčiantiems. Todėl aš privalau nužudyti šį niekšingą žmogų, kuris naudoja smurtą prieš kitas gyvas būtybes.

Komentaras: Kai į kaimelį ar miestą įsibrauna ir ramų jo gyvenimą sudrumsčia laukiniai žvėrys, policija bei kiti pareigūnai imasi priemonių, kad jie būtų sunaikinti. Lygiai taip ir vyriausybės pareiga būtų tučtuojau susidoroti su visais antivisuomeniniais elementais: vagimis, banditais ir žudikais. Tokios pat bausmės nusipelno ir tie, kurie žudo gyvulius, nes valstybės gyvuliai taip pat yra *prajos.* Žodis *prajā* reiškia „kuris gimė šalyje“, ir šiai kategorijai priklauso tiek žmonės, tiek gyvuliai. Teisė gyventi ir būti valdovo ginamam – svarbiausioji teisė, kurią gyva būtybė įgyja gimdama toje ar kitoje valstybėje. Žvėrys, gyvenantys džiunglėse, taip pat yra karaliaus valdiniai, todėl ir jie turi šią teisę, o ką jau kalbėti apie karves ir jaučius bei kitus naminius gyvulius.

Tas, kuris kankina kitas gyvas būtybes, yra baisiausias niekšas, ir karaliaus pareiga – nedelsiant nužudyti tokį ramybės drumstėją. Žmogų, kuris be jokio reikalo žudo ar kankina miško ir kitus gyvūnus, būtina nubausti kaip laukinį žvėrį, keliantį grėsmę aplinkiniams. Pagal Aukščiausiojo Vieš-

paties įstatymus, visų formų gyvos būtybės yra Viešpaties vaikai, ir niekas neturi teisės žudyti gyvūnų, jeigu tai prieštarauja gamtos įstatymams. Tigras gali nužudyti už save žemesnį gyvūną ir jį suėsti, tačiau žmogui tai užginta. Tokia Dievo valia. Pagal Dievo įstatymą, viena gyva būtybė gyvena kitos gyvybės kaina. Taigi ir vegetarai maitinasi gyvomis būtybėmis. Todėl įstatymas skelbia, kad valgomos gali būti tik tos būtybės, kurios Dievo valia tam skirtos. Pasak „Śrī Īśopaniṣados“, gyvenime reikia vadovautis Viešpaties įstatymais, o ne daryti tai, kas šauna į galvą. Žmogus puikiausiai gali maitintis įvairiausiais grūdais, vaisiais bei pienu, kuriuos davė Dievas, o gyvulinis maistas, išskyrus ypatingus atvejus, jam visiškai nebūtinas.

Ir nors neretai skelbiama, kad karalius ar vykdomosios valdžios vadovas yra didis filosofas ir labai apsišvietęs mokslininkas, iliuzijos paveiktas jis leidžia statyti valstybėje skerdyklas ir nė nenumano, kad kankindamas vargšus gyvulius tiesia sau kelią į pragarą. Vyriausybės galva turi visada rūpintis *prajų* – žmonių bei gyvūnų – saugumu ir stebėti, kad gyvos būtybės nebūtų persekiojamos. Gyva būtybė, kankinanti kitas gyvas būtybes, turi būti tučtuojau sulaikyta ir nubausta mirti. Būtent taip ir pasielgė Mahārāja Parīkṣitas.

Liaudies vyriausybė, t. y. vyriausybė, formuojama iš liaudies atstovų, neturėtų leisti žudyti nekaltų gyvulių tik dėl to, kad taip užsimanė begalviai vyriausybės pareigūnai. Jiems derėtų žinoti Dievo įstatymus, kurie nurodyti apreikštuosiuose šventraščiuose. Cituodamas šventraščių žodžius, Mahārāja Parīkṣitas posme sako, kad pažeisdamas Dievo įstatymus neatsakingas valdovas arba oficialus valstybės pareigūnas rizikuoja prarasti savo gerą vardą, ilgą amžių, valdžią bei įtaką ir atitolina geresnį gyvenimą bei išsivadavimą po mirties. Tokie kvaili žmonės netgi netiki, kad egzistuoja kitas gyvenimas.

Dabar, kai komentuojame pastarąjį posmą, prieš mūsų akis guli žymaus neseniai mirusio šiuolaikinio politiko pareiškimas, bylojantis, kad jis visiškai neišmanė Dievo įstatymų, apie kuriuos kalbėjo Mahārāja Parīkṣitas. Politikas taip menkai tenutuokia apie Dievo įstatymus, kad rašo: „Aš netikiu jokiomis panašaus pobūdžio apeigomis ir negaliu netgi formaliai sutikti, kad jos būtų atliktos man, nes tai būtų veidmainystė ir mėginimas apgaudinėti save bei kitus... Šiuo klausimu aš neturiu jokių religinių jausmų“.

Sugretinę šį žymaus šiuolaikinio politiko pareiškimą su Mahārājos Parīkṣito žodžiais, matome, kokia praraja juos skiria. Mahārāja Parīkṣitas buvo dorovingas valdovas ir vadovavosi šventraščių įstatymais, o šiuolaikinis politikas vadovaujasi savo asmeniniais įsitikinimais ir jausmais. Net pats garsiausias materialaus pasaulio žmogus yra sąlygota siela. Jo rankas ir kojas

tvirtai supančiojo materiali gamta, tačiau, nepaisant to, jis paikai mano esąs laisvas daryti tai, kas jam šauna į galvą. Taigi Mahārājos Parīkṣito laikais žmonės buvo laimingi, o ir gyvūnai jautėsi saugūs, nes valdžios viršūnėje buvo atsakingas žmogus, gerai išmanantis Dievo įstatymus. Kvailos, tikėjimą praradusios žemės dulkės nori paneigti Dievo buvimą ir skelbiasi neišpažįstančios jokios religijos, tačiau už šią savo kvailystę užmoka vertingu žmogaus gyvenimu. Gyvenimas žmogui duotas visų pirma tam, kad jis perprastų mokslą apie Dievą, tačiau neišmanėliai, ypač Kali epochoje, užuot stengęsi moksliškai suvokti Dievą, varo propagandą, nukreiptą prieš religiją ir Dievo egzistavimą, nors patys yra visiškoje Dievo įstatymų valdžioje – nori ar nenori, priversti nuolat gimti, sirgti, senti ir mirti.

12 TEKSTAS

कोऽवृश्चत्तव पादांस्त्रीन् सौरभेय चतुष्पद ।
मा भूवंस्त्वादृशा राष्ट्रे राज्ञां कृष्णानुवर्तिनाम् ॥१२॥

ko 'vṛścat tava pādāṁs trīn saurabheya catuṣ-pada
mā bhūvaṁs tvādṛśā rāṣṭre rājñāṁ kṛṣṇānuvartinām

kaḥ – kas; *avṛścat* – nukirto; *tava* – tavo; *pādān* – kojas; *trīn* – tris; *saurabheya* – o Surabhės sūnau; *catuḥ-pada* – keturkojis; *mā* – niekada; *bhūvan* – buvo; *tvādṛśāḥ* – kaip tu; *rāṣṭre* – šalyje; *rājñām* – karalių; *kṛṣṇa-anuvartinām* – ištikimų Kṛṣṇos, Aukščiausiojo Dievo Asmens, įstatymams.

Jis [Mahārāja Parīkṣitas] vėl kreipėsi į jautį ir paklausė: O Surabhės sūnau, kas nukirto tau tris kojas? Valstybėje, kurios valdovai ištikimi Aukščiausiojo Dievo Asmens Kṛṣṇos įstatymams, neturi būti tokių nelaimingų būtybių kaip tu.

Komentaras: Jei valdovai arba vykdomosios valdžios vadovai nori pasiekti žmogaus gyvenimo tikslą, t.y. išsivaduoti iš materialios būties kančių, jiems derėtų gerai susipažinti su Viešpaties Kṛṣṇos įstatymų knygomis (visų pirma „Bhagavad-gīta“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“) ir valdyti šalį pagal jų nurodymus. Kas išmano Viešpaties Kṛṣṇos įstatymus, tas be jokio vargo pasieks šį tikslą. „Bhagavad-gītoje“ glausta forma išdėstyti svarbiausieji Dievo įstatymai, o „Śrīmad-Bhāgavatam“ jie paaiškinti plačiau.

Valstybėje, kurioje laikomasi Kṛṣṇos įstatymų kodekso, nėra nelaimingų.

Pirmas požymis, išduodantis, jog religijos principai paminti, yra tai, kad jautis, įkūnijantis religiją, stovi tiktai ant vienos kojos, – šitai ir yra visų kančių priežastis. Kai Kṛṣṇa nužengė į žemę, Jo įstatymų buvo laikomasi nepriekaištingai. Jam išėjus, Jo įstatymai buvo užfiksuoti „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose, kad nurodytų kelią neregiams, atsidūrusiems prie valdžios vairo.

13 TEKSTAS

आख्याहि वृष भद्रं वः साधूनामकृतागसाम् ।
आत्मवैरूप्यकर्तारं पार्थानां कीर्तिदूषणम् ॥१३॥

ākhyāhi vṛṣa bhadraṁ vaḥ sādhūnām akṛtāgasām
ātma-vairūpya-kartāraṁ pārthānāṁ kīrti-dūṣaṇam

ākhyāhi – sakyk, kas; *vṛṣa* – o jauti; *bhadram* – sėkmės; *vaḥ* – tau; *sādhūnām* – iš doručių; *akṛta-āgasām* – nepadariusių nuodėmių; *ātma-vairūpya* – išsigimimas; *kartāram* – padarė; *pārthānām* – Pṛthos sūnų; *kīrti-dūṣaṇam* – suteršė vardą.

O jauti, tu nepadarei nuodėmės. Tu esi nepriekaištingai doras, ir aš linkiu tau gera. Sakyk, kas taip žiauriai sužalojo tave ir suteršė dorą Pṛthos sūnų vardą?

Komentaras: Garsas apie tai, koks puikus valdovas buvo Mahārāja Rāmacandra bei Jo pėdomis ėjusieji Pāṇḍavos ir jų ainiai, netils per amžius, nes doros ir sąžiningos gyvos būtybės jų valdomoje karalystėje nepatyrė vargo. Jautis ir karvė yra dorybės simboliai, kadangi net šių gyvulių mėšlas ir šlapimas tarnauja žmonijos gerovei. Pṛthos sūnų ainiai – Mahārāja Parīkṣitas ir kiti – bijojo suteršti dorą savo vardą, tačiau mūsų laikais prie valdžios atsidūrusių žmonių nebestabdo niekas. Jie netgi nesibijo žudyti nekaltų gyvulių. Štai kuo skiriasi dorų karalių valdoma valstybė nuo šiuolaikinių valstybių, kurias valdo neatsakingi, Dievo įstatymų neišmanantys žmonės.

14 TEKSTAS

जनेऽनागस्यघं युञ्जन् सर्वतोऽस्य च मद्भयम् ।
साधूनां भद्रमेव स्यादसाधुदमने कृते ॥१४॥

jane 'nāgasy aghaṁ yuñjan sarvato 'sya ca mad-bhayam
sādhūnāṁ bhadram eva syād asādhu-damane kṛte

jane – gyvoms būtybėms; *anāgasi* – nekaltoms; *agham* – kančias; *yuñjan* – teikiantiems; *sarvataḥ* – visur; *asya* – tokiam nusidėjėliui; *ca* – ir; *mat-bhayam* – manęs bijoti; *sādhūnām* – teisuolių; *bhadram* – gėris; *eva* – tikrai; *syāt* – bus; *asādhu* – nesąžiningų niekšų; *damane* – sutramdymą; *kṛte* – padarius.

Vargas tam, kuris verčia kentėti nekaltas būtybes, – aš pasieksiu jį bet kuriame Žemės kampelyje. Tramdydamas sąžinę praradusius niekšus, žmogus daro gera teisuoliams.

Komentaras: Sąžinę praradę niekšai klesti todėl, kad prie valdžios vairo stovi bailūs ir bejėgiai žmonės. Tačiau tada, kai valdžia yra pakankamai tvirtų valdovų rankose, kai valdovai sugeba užkirsti kelią visokio plauko niekšams bet kuriame valstybės kampelyje, savaime suprantama, jie negali laisvai siautėti. Kai piktadariai susilaukia pelnytos bausmės, visuomenėje įsiviešpatauja laimė. Kaip jau sakyta, pirmutinė karaliaus arba aukščiausiojo vadovo pareiga – visokeriopai ginti taikius ir dorus valstybės piliečius. Viešpaties bhaktai – tai iš prigimties taikūs ir dori žmonės, todėl svarbiausioji valstybės pareiga – siekti, kad visi piliečiai taptų Viešpaties bhaktais. Tapęs Viešpaties bhaktu, žmogus savaime bus taikus ir doras pilietis. Tada valdovui reikės kovoti tiktai su sąžinę praradusiais piktadariais. O juos sutramdžius, visuomenėje įsivyraus taika ir santarvė.

15 TEKSTAS

अनागःस्विह भूतेषु य आगस्कृन्निरङ्कुशः ।
आहर्तास्मि भुजं साक्षादमर्त्यस्यापि साङ्गदम् ॥१५॥

anāgaḥsv iha bhūteṣu ya āgas-kṛn niraṅkuśaḥ
āhartāsmi bhujaṁ sākṣād amartyasyāpi sāṅgadam

anāgaḥsu iha – nekaltoms; *bhūteṣu* – gyvoms būtybėms; *yaḥ* – kuris; *āgaḥ-kṛt* – nusikalsta; *niraṅkuśaḥ* – išsišokėlį; *āhartā asmi* – išrausiu; *bhujam* – ranka; *sākṣāt* – tiesiogiai; *amartyasya api* – tebūnie jis net pusdievis; *saaṅgadam* – gražiais rūbais ir papuošalais.

Tebūnie jis pats dangaus gyventojas, jei jis kankina nekaltuosius, aš pats išsukiosiu jam rankas, išpuoštas gražiais apdarais ir apyrankėm.

Komentaras: Dangaus karalystės gyventojus vadina *amaromis*, nemirtingaisiais, nes jų gyvenimas nepalyginti ilgesnis už žmogaus. Žmogui, kurio amžius – daugių daugiausia šimtas metų, gyvenimas, trunkantis milijonus metų, atrodo amžinas. Antai iš „Bhagavad-gītos“ sužinome, kad Brahmalokos planetoje viena diena trunka 4 300 000 × 1 000 saulės metų, o kitose dangaus planetose diena lygi šešetui mėnesių Žemėje, ir gyvos būtybės jose gyvena dešimt milijonų tokių metų. O kadangi aukštesniųjų planetų gyventojų amžius žymiai ilgesnis negu žmogaus, žmonės įsivaizduoja, kad jie nemirtingi, nors iš tikrųjų materialioje visatoje visi yra mirtingi.

Mahārāja Parīkṣitas pasiryžęs stoti į kovą net su pačiais dangaus gyventojais, jeigu jie skriaus nekaltuosius. Tai reiškia, kad valstybės vadovas turi būti toks pat galingas kaip Mahārāja Parīkṣitas ir nesvyruodamas bausti pavojingus nusikaltėlius. Valstybės vadovas privalo būti ištikimas principui: visada bausti Dievo įstatymų laužytojus.

16 TEKSTAS

राज्ञो हि परमो धर्मः स्वधर्मस्थानुपालनम् ।
शासतोऽन्यान् यथाशास्त्रमनापद्युत्पथानिह ॥१६॥

rājño hi paramo dharmaḥ sva-dharma-sthānupālanam
śāsato 'nyān yathā-śāstram anāpady utpathān iha

rājñaḥ – karaliaus arba valstybės vadovo; *hi* – tikrai; *paramaḥ* – aukščiausia; *dharmaḥ* – pareiga; *sva-dharma-stha* – ištikimas savo priedermei; *anupālanam* – visada ginantis; *śāsataḥ* – valdydamas; *anyān* – kitus; *yathā* – pagal; *śāstram* – šventraščių nurodymus; *anāpadi* – negresiant pavojui; *utpathān* – pažeidėjus; *iha* – iš tikrųjų.

Pirmutinė valdovo pareiga – visokeriopai ginti įstatymų besilaikančius piliečius ir bausti tuos, kurie nusižengia šventraščių priesakams įprastomis aplinkybėmis, kai tai daryti nėra priversti.

Komentaras: Šventraščiuose kalbama ir apie *āpad-dharmą*, t.y. apie tai, ką turėtų daryti žmogus nepaprastomis aplinkybėmis. Pasakojama, jog didysis išminčius Viśvāmitra buvo atsidūręs tokioje padėtyje, kad jam teko

maitintis šuniena. Ypatingais atvejais šventraščiai leidžia žmogui valgyti mėsą, tačiau tai nereiškia, jog turi būti organizuojamos skerdyklos mėsėdžių poreikiams tenkinti ir kad valstybė turi puoselėti šią sistemą. Įprastomis aplinkybėmis, kai nespiria būtinybė, mėsa maistui nevartotina, t.y. ji nevartotina liežuviui tenkinti. O jeigu vis dėlto kas nors drįsta nusižengti šventraščių nuostatai, karaliaus arba valstybės vadovo pareiga – nubausti jį už tokį žemą poelgį.

Skirtingų sluoksnių žmonėms, vykdantiems skirtingas pareigas pagal veiklos pobūdį, šventračiai nurodo atitinkamas taisykles, ir tas, kuris jų laikosi, vadinamas *sva-dharma-stha* – „ištikimu savo priedermei“. „Bhagavad-gītoje“ (18.48) patariama visada laikytis nurodytų priedermių, net jeigu ir negali jų atlikti nepriekaištingai. *Sva-dharmai* gali būti nusižengta kraštutiniu atveju, spaudžiant aplinkybėms, bet ne kasdieniame gyvenime. Valstybės vadovo pareiga – siekti, kad *sva-dharmos* būtų paisoma be nukrypimų, ir visokeriopai ginti tuos, kurie ištikimi *sva-dharmai.* Nusižengusis *sva-dharmai* turi būti nubaustas pagal *śāstros* reikalavimus, o valdovo pareiga – reikalauti iš savo pavaldinių griežtai vykdyti nurodytas pareigas, kaip liepia šventraščiai.

17 TEKSTAS

धर्म उवाच
एतद्वः पाण्डवेयानां युक्तमार्ताभयं वचः ।
येषां गुणगणैः कृष्णो दौत्यादौ भगवान् कृतः ॥१७॥

dharma uvāca
etad vaḥ pāṇḍaveyānāṁ yuktam ārtābhayaṁ vacaḥ
yeṣāṁ guṇa-gaṇaiḥ kṛṣṇo dautyādau bhagavān kṛtaḥ

dharmaḥ uvāca – įkūnytoji religija tarė; *etat* – šie; *vaḥ* – tavo; *pāṇḍaveyānām* – Pāṇḍavų dinastijos narių; *yuktam* – verti; *ārta* – kenčiančio; *abhayam* – išvadavimas iš baimės; *vacaḥ* – žodžiai; *yeṣām* – tomis; *guṇa-gaṇaiḥ* – ypatybėmis; *kṛṣṇaḥ* – net Viešpats Kṛṣṇa; *dautya-ādau* – pasiuntinio ir kt. pareigas; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *kṛtaḥ* – vykdė.

Įkūnytoji religija tarė: Žodžiai, kuriuos tu ką tik ištarei, verti Pāṇḍavų dinastijos ainių. Pakerėtas taurių Pāṇḍavų bruožų, Patsai Dievo Asmuo Viešpats Kṛṣṇa tapo jų pasiuntiniu.

Komentaras: Mahārājos Parīkṣito pažadas ir jo mestas iššūkis nėra tušti žodžiai – jis neperdėjo savo galios. Mahārāja pasakė, kad net dangaus gyventojai neišvengs jo kietos valdovo rankos, jeigu nusižengė religijos normoms. Jis nebuvo pagyrūnas, nes Viešpaties bhaktas toks pat galingas kaip Pats Viešpats, o kartais Viešpaties malone net ir galingesnis. Ir bhakto pažadas, kuris paprastom aplinkybėm, galima sakyti, neįgyvendinamas, Viešpaties malone tampa realybe. Visiškas Pāṇḍavų paklusimas Viešpačiui, nesavanaudiška meilė ir tarnystė privertė Viešpatį tapti jų vežėju, o kartą – ir pasiuntiniu. Viešpats visada mielai imasi tokių pareigų, norėdamas pasitarnauti tyram Savo bhaktui, kuris kiekvieną gyvenimo akimirką su meile, iš visos širdies Jam tarnauja. Mahārāja Parīkṣitas, garsiojo Viešpaties bičiulio ir tarno Arjunos anūkas, kaip ir jo senelis, buvo tyras Viešpaties bhaktas, todėl Viešpats visad buvo šalia jo – netgi tada, kai į jį, bejėgį, tūnantį motinos įsčiose, buvo nukreiptas Aśvatthāmos ugnies ginklas *brahmāstra*. Viešpats visada globoja Savo bhaktą, ir Mahārājos Parīkṣito pažadas ginti jautį nebuvo tušti žodžiai. Religijos įsikūnijimas tai pripažino ir padėkojo valdovui, kad tasai pasirodė vertas aukštos savo padėties.

18 TEKSTAS

न वयं क्लेशबीजानि यतः स्युः पुरुषर्षभ ।
पुरुषं तं विजानीमो वाक्यभेदविमोहिताः ॥१८॥

na vayaṁ kleśa-bījāni yataḥ syuḥ puruṣarṣabha
puruṣaṁ taṁ vijānīmo vākya-bheda-vimohitāḥ

na – ne; *vayam* – mes; *kleśa-bījāni* – kančių priežastis; *yataḥ* – iš kur; *syuḥ* – yra; *puruṣa-ṛṣabha* – o didžiausiasis iš žmonių; *puruṣam* – žmogų; *tam* – tą; *vijānīmaḥ* – žinome; *vākya-bheda* – skirtingų nuomonių; *vimohitāḥ* – supainioti.

O didžiausiasis iš žmonių! Sunku tiksliai pasakyti, kuris nedorėlis kaltas dėl mūsų kančių, nes įvairūs filosofai teoretikai visiškai mus supainiojo savo prieštaringomis pažiūromis.

Komentaras: Pasaulyje nemaža filosofų teoretikų, ir kiekvienas jų skelbia savo priežasčių ir pasekmių teorijas. Ypač daug diskutuojama dėl to, kokia gyvų būtybių kančios priežastis ir kokios jos pasekmės. Apskritai kal-

bant, egzistuoja šeši didieji filosofai: *vaiśeṣikos* filosofijos kūrėjas Kaṇāda, logikos mokslo kūrėjas Gautama, mistinės *yogos* pradininkas Patañjalis, *sāṅkhyos* filosofijos kūrėjas Kapila, *karma-mīmāṁsos* pradininkas Jaiminis bei Vyāsadeva, *vedānta-dāršanos* kūrėjas.

Jautis, įkūnijęs religiją, ir karvė, įkūnijusi Žemę, neabejotinai suvokė, kad tiesioginė jų kančių priežastis – personifikuotoji Kali epocha, tačiau, kaip Viešpaties bhaktai, jie puikiai išmanė, kad prieš Viešpaties valią niekas negali padaryti jiems nieko bloga. Pasak „Padma Purāṇos“, dabar mes kenčiame todėl, kad praeityje pasėtos nuodėmės subrandino vaisius, tačiau tyra dvasinė tarnystė palengva sunaikina pačią nuodėmės sėklą. Todėl net žinodami, kas padarė jiems pikta, bhaktai nekaltina piktadarių dėl savo kančių. Jiems akivaizdu, kad piktadarystei juos įkvėpė pašalinė jėga, todėl jie kantriai viską kenčia, įsitikinę, kad tai tik dalelytė Dievo jiems skirtos bausmės, antraip jie turėtų kur kas daugiau kentėti.

Mahārāja Parīkṣitas norėjo, kad karvė ir jautis garsiai pareikštų kaltinimus tiesioginiam piktadarystės vykdytojui, tačiau dėl čia nurodytų priežasčių jie neskubėjo to daryti. Spekuliatyvūs filosofai nepripažįsta, kad viskas priklauso nuo Viešpaties valios. Jie bando kiekvienas savaip paaiškinti kančių priežastį – apie tai ir bus kalbama kituose posmuose. Śrīla Jīva Gosvāmis sako, kad spekuliatyvūs samprotavimai taip supainioja filosofus, kad jie negali suvokti, jog aukščiausioji visų priežasčių priežastis yra Aukščiausiasis Viešpats, Dievo Asmuo.

19 TEKSTAS

केचिद्विकल्पवसना आहुरात्मानमात्मनः ।
दैवमन्येऽपरे कर्म स्वभावमपरे प्रभुम् ॥१९॥

kecid vikalpa-vasanā āhur ātmānam ātmanaḥ
daivam anye 'pare karma svabhāvam apare prabhum

kecit – kai kurie iš jų; *vikalpa-vasanāḥ* – neigiantys bet kurios rūšies dualizmą; *āhuḥ* – skelbia; *ātmānam* – pats; *ātmanaḥ* – už save; *daivam* – antgamtinės jėgos; *anye* – kiti; *apare* – dar kiti; *karma* – veikla; *svabhāvam* – materiali gamta; *apare* – daugelis kitų; *prabhum* – autoritetas.

Dalis filosofų, neigiančių bet kokį dualizmą, skelbia, kad gyva būtybė pati atsakinga už savo laimę ir kančias. Kiti teigia, kad už tai atsakin-

gos antgamtinės jėgos, treti – kad viską lemia veikla. O užkietėję materialistai laikosi nuomonės, kad pirminė laimės ir kančių priežastis yra pati gamta.

Komentaras: Kaip jau sakėme, tokie filosofai kaip Jaiminis ir jo pasekėjai įrodinėja, kad esminė visų džiaugsmų ir nelaimių priežastis – karminė veikla. Tad jei ir egzistuoja kokia aukščiausioji jėga, antgamtiškas visagalis Dievas ar dievai, – Jis ar jie taip pat priklauso nuo karminės veiklos įtakos, nes atlygina žmogui griežtai pagal jo veiksmus. Pasak jų, veiksmas nėra laisvas, nes jį kas nors atlieka. Vadinasi, asmuo, atlikęs veiksmą, pats yra savo laimės ar nelaimės priežastis. Juk ir „Bhagavad-gītoje“ (6.5) sakoma, kad išsivaduoti iš materialių kančių galima pačiam, pasitelkus materialių sąsajų nebevaržomą protą. Todėl esą tiesiog nereikia leisti protui turėti materialių ryšių, ir materija mūsų nesupančios. Taigi materialią laimę ir kančią lemia tai, ar mums pavyko susidraugauti su savo protu, ar jis mums liko priešas.

Ateistinių ir materialistinių pažiūrų besilaikantys *sāṅkhyos* pasekėjai visų priežasčių priežastimi laiko materialiąją gamtą. Pasak jų, materialios laimės ir kančios pojūtį sukelia visaip tarpusavyje besijungiantys materijos pradai. Todėl materijos skilimas į sudėtines dalis esą išvaduoja iš materialių kančių. Gautamos ir Kaṇādos manymu, viską gimdo įvairios atomų jungtys, o Aṣṭāvakra ir jam gimininginį filosofai impersonalistai visų priežasčių priežastį mato dvasiniame Brahmano švytėjime. Tačiau „Bhagavad-gītoje“ Viešpats skelbia, jog beasmenio Brahmano šaltinis yra Jis Pats, todėl Jis, Dievo Asmuo, yra aukščiausia visų priežasčių priežastis. Tai, kad pirminė visų priežasčių priežastis yra Viešpats Kṛṣṇa, patvirtina ir „Brahma-saṁhitā“.

20 TEKSTAS

अप्रतर्क्यादनिर्देश्यादिति केष्वपि निश्चयः ।
अत्रानुरूपं राजर्षे विमृश स्वमनीषया ॥२०॥

apratarkyād anirdeśyād iti keṣv api niścayaḥ
atrānurūpaṁ rājarṣe vimṛśa sva-manīṣayā

apratarkyāt – nesuvokiama; *anirdeśyāt* – neišaiškinama protu; *iti* – taip; *keṣu* – kai kurie; *api* – taip pat; *niścayaḥ* – įsitikinę; *atra* – čia; *anurūpam* – kurie teisūs; *rāja-ṛṣe* – o išminčiau tarp karalių; *vimṛśa* – pats nuspręsk; *sva* – savo; *manīṣayā* – intelektu.

Yra ir tokių mąstytojų, kurių supratimu, kančių priežasties apskritai neįmanoma nei išsiaiškinti protu, nei nuspėti, nei išreikšti žodžiais. O išminčiau tarp valdovų, apsvarstęs tai, ką pasakiau, pats nuspręsk, kas teisus.

Komentaras: Vaiṣṇavos, atsidavę Viešpaties pasekėjai, yra tvirtai įsitikinę, jog, kaip sakyta, viskas priklauso nuo Aukščiausiojo Viešpaties valios. Jis yra ta aukščiausioji valia, kuri lemia viską, nes, kaip Jis Pats teigia „Bhagavad-gītoje“ (15.15), visa persmelkiančios Paramātmos pavidalu Jis glūdi visų širdyse ir Jo budri akis stebi kiekvieną mūsų darbą. Ateistų argumentas, jog niekas negalįs būti nubaustas už savo nusikaltimus, kol jo kaltė nesanti įrodyta kompetentingame teisme, čia paneigiamas. Mes pripažįstame amžino liudininko, nuolat lydinčio gyvą būtybę, buvimą. Gyva būtybė užmiršta savo praeitų ir dabartinio gyvenimų darbus, tačiau mes žinome, kad materialiame kūne glūdi ir individuali siela, ir Aukščiausioji Siela – Paramātmā, tarsi du paukščiai medyje. Vienas paukštis – gyva būtybė – lesa medžio vaisius, o kitas – Aukščiausioji Būtybė – stebi jo veiksmus ir yra jų liudininkas. Taigi Viešpats Paramātmos aspektu, kaip Aukščiausioji Siela, yra tiesioginis gyvos būtybės veiksmų liudininkas, ir gyva būtybė Jo valia atsimena ar užmiršta, ką padariusi praeityje. Vadinasi, Jis yra ir visa persmelkiantis beasmenis Brahmanas, ir lokalizuota Paramātmā kiekvieno širdyje. Jis regi praeitį, dabartį ir ateitį, ir niekas negali pasislėpti nuo Jo žvilgsnio. Bhaktai tą žino, todėl nuoširdžiai vykdo savo pareigas, per daug negalvodami apie atlygį. Be to, nei apmąstymai, nei erudicija nepadės nuspėti, kodėl Viešpats sumanė siųsti nelaimę tam, o ne kitam. Jis – nepranokstamas Vedų išminties žinovas, todėl Jis – tikrasis *vedāntistas*. Sykiu Jis yra ir Vedāntos sudarytojas. Niekas nėra nepriklausomas nuo Jo, ir visi vienaip ar kitaip Jam tarnauja. Sąlygotame būvyje gyva būtybė tarnauja verčiama materialios gamtos, o išsivadavusi gyva būtybė laisva valia, iš meilės tarnauja Viešpačiui, ir čia jai padeda dvasinė gamta. Kad ir kaip ten būtų, visi eina Absoliučios Tiesos linkui. Viešpaties veiksmuose nėra nenuoseklumo ar ydų. Bhīṣmadeva teisingai įvertino nesuvokiamus Viešpaties darbus. Taigi belieka pasakyti, kad gyvūnų, personifikuojančių religiją ir žemę, kančios Mahārājos Parīkṣito akivaizdoje buvo sumanytos tam, kad parodytų, koks idealus Mahārāja Parīkṣitas valdovas, kaip puikiai jis gina karves (žemę) ir brahmanus (religijos principus) – du dvasinės pažangos ramsčius. Mes esame visiškoje Viešpaties valdžioje. Kai Viešpats panori vienokių ar kitokių gyvos esybės veiksmų, jis visada, visomis aplinkybėmis teisus. Taigi Viešpats siuntė Mahārājai Parīkṣitui išbandymą, įrodantį jo didybę. O dabar paklausykime, kaip įžvalgus Parīkṣito protas padėjo jam susidoroti su tuo išbandymu.

21 TEKSTAS

सूत उवाच
एवं धर्मे प्रवदति स सम्राड् द्विजसत्तमाः ।
समाहितेन मनसा विखेदः पर्यचष्ट तम् ॥२१॥

sūta uvāca
evaṁ dharme pravadati sa samrāḍ dvija-sattamāḥ
samāhitena manasā vikhedaḥ paryacaṣṭa tam

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *evam* – taip; *dharme* – įkūnytajai religijai; *pravadati* – pasakius; *saḥ* – jis; *samrāṭ* – imperatorius; *dvija-sattamāḥ* – o geriausiasis iš brahmanų; *samāhitena* – sutelkęs; *manasā* – protą; *vikhedaḥ* – neklysdamas; *paryacaṣṭa* – atsakė; *tam* – jam.

Sūta Gosvāmis tarė: O geriausieji iš brahmanų, imperatoriui Parīkṣitui patiko įkūnytosios religijos žodžiai. Jis prakalbo be širdgėlos, ir jo žodžiai buvo kupini tiesos.

Komentaras: Religiją įkūnijantis jautis kalbėjo labai filosofiškai ir išmintingai, todėl valdovui patiko jo žodžiai. Jam buvo aišku, kad kenčiantis jautis nėra paprastas gyvulys. Kas neišmano Aukščiausiojo Viešpaties įstatymų, tas negali kalbėti apie filosofines tiesas. Imperatorius nuovokumu nenusileido jaučiui, todėl jo nedraskė abejonės ir jis ištarė teisingus žodžius.

22 TEKSTAS

राजोवाच
धर्मं ब्रवीषि धर्मज्ञ धर्मोऽसि वृषरूपधृक् ।
यदधर्मकृतः स्थानं सूचकस्यापि तद्भवेत् ॥२२॥

rājovāca
dharmaṁ bravīṣi dharma-jña dharmo 'si vṛṣa-rūpa-dhṛk
yad adharma-kṛtaḥ sthānaṁ sūcakasyāpi tad bhavet

rājā uvāca – karalius tarė; *dharmam* – religiją; *bravīṣi* – kalbi; *dharma-jña* – o žinantis religijos principus; *dharmaḥ* – įsikūnijusi religija; *asi* – esi; *vṛṣa-rūpa-dhṛk* – jaučio pavidalu; *yat* – kuris; *adharma-kṛtaḥ* – bedieviškai pasi-

elgusiojo; *sthānam* – vietą; *sūcakasya* – nurodžiusiojo; *api* – taip pat; *tat* – tai; *bhavet* – tampa.

Karalius tarė: O tu, kurs pasivertei jaučiu! Tau žinoma religijos tiesa, ir tavo žodžiai tiksliai atitinka įstatymą, kuris skelbia, kad tas pats likimas laukia tiek įvykdžiusio bedieviškus darbus, tiek ir to, kuris nurodė nusikaltėlį. Tu esi ne kas kitas, kaip įsikūnijusi religija.

Komentaras: Bhakto įsitikinimu, nei piktadarys, nei geradaris nėra visiškai atsakingi už padarytus darbus, nes viskas vyksta Viešpaties valia. Jo manymu, geradaris ir piktadarys veikia ne vieni patys. Ir akivaizdu, kad tiek geradarybę, tiek piktadarybę, tiek sėkmę, tiek nesėkmę siunčia Dievas, taigi tai yra Jo malonės išraiška. Niekas nepaneigs, kad sėkmę siunčia Dievas. Tačiau ištikus nesėkmei ar nelaimei, kyla abejonių, ar gali Viešpats būti bhaktui toks negailestingas ir siųsti jam tokius baisius išbandymus. Jėzui Kristui, atrodytų, išpuolė neregėti išbandymai, kai neišmanėlių minia kalė jį prie kryžiaus, bet jis nesipiktino piktais žmonėmis. Taip turėtų elgtis bhaktas: vienodai vertinti ir sėkmę, ir nesėkmę. Todėl, bhakto akimis, tas, kuris kaltina kitą nedorais darbais, pats yra ne ką mažesnis nusidėjėlis. Bhaktas kantriai pakenčia visas gyvenimo negandas, suvokdamas jas kaip Dievo malonę. Mahārāja Parīkṣitas suvokė, kad jautis yra ne kas kitas, kaip personifikuota religija. Kitaip sakant, kančios bhaktui apskritai neegzistuoja, nes tam, kuris visur mato Dievą, vadinamosios kančios – taip pat Dievo malonė. Karvė ir jautis nesiskundė valdovui, kad Kali įsikūnijimas juos kankino, nors tokiu atveju kiekvienas jais dėtas kreiptųsi su skundais į valdžios atstovus. Nepaprastas jaučio elgesys neleido karaliui suabejoti, kad jis yra personifikuota religija, nes niekas kitas negalėtų taip puikiai susigaudyti jos įstatymų subtilybėse.

23 TEKSTAS

अथवा देवमायाया नूनं गतिरगोचरा ।
चेतसो वचसश्चापि भूतानामिति निश्चयः ॥२३॥

athavā deva-māyāyā nūnaṁ gatir agocarā
cetaso vacasaś cāpi bhūtānām iti niścayaḥ

athavā – taigi; *deva* – Viešpaties; *māyāyāḥ* – energijų; *nūnam* – labai mažai; *gatiḥ* – veikla; *agocarā* – nesuvokiama; *cetasaḥ* – protu; *vacasaḥ* – žodžiais;

ca – arba; *api* – taip pat; *bhūtānām* – gyvoms būtybėms; *iti* – taip; *niścayaḥ* – tvirtinama.

Taigi iš tavo žodžių išplaukia, kad Viešpaties energijos nesuvokiamos ir suvokti jų nepadės nei abstraktūs samprotavimai, nei žodinės gudrybės.

Komentaras: Čia gali kilti klausimas: jeigu bhaktas tvirtai žino, kad pirminis visų veiksmų iniciatorius yra Viešpats, kodėl jam apie tai tylėti? Žinant, iš ko viskas išplaukia, nereikia dėtis neišmanėliu. Į šį klausimą bus atsakyta ir visos abejonės išsisklaidys, jeigu pasakysime, kad Viešpats taip pat nėra atsakingas už tai, kas vyksta, nes tiesioginė vykdytoja iš tikrųjų yra Viešpaties įgaliotoji *māyā-śakti*, materiali energija. Materiali energija mus nuolat verčia abejoti Viešpaties visagalybe. Personifikuota religija tikrų tikriausiai žinojo, kad viskam yra Aukščiausiojo Viešpaties valia, bet vis dėlto, veikiant iliuzinei energijai, jai kilo abejonių, todėl ji susilaikė ir nepaminėjo aukščiausiosios priežasties. Abejonės yra teršiamojo Kali ir materialios energijos poveikio išdava. Kali epochoje iliuzinė energija nuolat didina įtampą ir nuodija dvasinį klimatą.

24 TEKSTAS

तपः शौचं दया सत्यमिति पादाः कृते कृताः ।
अधर्मांशैस्त्रयो भग्नाः स्मयसङ्गमदैस्तव ॥२४॥

tapaḥ śaucaṁ dayā satyam iti pādāḥ kṛte kṛtāḥ
adharmāṁśais trayo bhagnāḥ smaya-saṅga-madais tava

tapaḥ – asketiškumas; *śaucam* – švara; *dayā* – gailestingumas; *satyam* – teisingumas; *iti* – taigi; *pādāḥ* – kojos; *kṛte* – Satyos amžiuje; *kṛtāḥ* – tvirtos; *adharma* – bedievystė; *aṁśaiḥ* – dalimis; *trayaḥ* – trijomis; *bhagnāḥ* – sulaužė; *smaya* – išdidumas; *saṅga* – neribotas bendravimas su moterimis; *madaiḥ* – svaigalų vartojimas; *tava* – tavo.

Satyos [teisingumo] amžiuje tu tvirtai laikeisi ant visų keturių savo kojų, įkūnijančių keturis religijos principus: asketiškumą, švarą, gailestingumą ir teisingumą. Bet dabar trys iš jų yra pamuštos, ir dėl to kalta nežabotai plintanti bedievystė, kuri reiškiasi išdidumu, aistra moterims ir svaigalams.

Komentaras: Klaidinanti energija, materiali gamta, gyvą būtybę veikia tiek, kiek ši pasiduoda *māyos* apžavams. Akinančios šviesos pakerėti, drugiai lekia į ugnį ir žūva. Lygiai taip ir sąlygotos sielos, iliuzinės energijos užburtos, dega paklydimo ugnyje. Vedų raštai įspėja sąlygotas sielas, kad kratytųsi iliuzijos ir netaptų jos aukomis. Vedos mus ragina rinktis šviesius kelius ir neiti neišmanymo tamsybių klystkeliais. Patsai Viešpats įspėja, kad materialios energijos burtai pernelyg galingi, kad juos būtų galima taip lengvai įveikti; vis dėlto tas, kuris nusilenkia Viešpačiui, nesunkiai tai padarys. Bet nusilenkti prie Viešpaties lotoso pėdų ne taip paprasta. Atsidėti Jam padeda askezė, švara, gailestingumas ir teisingumas. Šie keturi didžiai civilizuotos visuomenės principai charakteringi Satyos amžiui. Satya-yugoje žmonės iš esmės buvo kompetentingi aukščiausio lygio brahmanai. Pagal socialinį rangą visi buvo *paramahaṁsos*, t.y. pasiekę atsižadėjimo aukštumų. Žmonės buvo tokie apsišvietę, kad iliuzinė energija negalėjo jų paveikti. Šie tvirto charakterio žmonės pajėgė lengvai atsispirti *māyai*. Tačiau ilgainiui, vis labiau įsikerojant puikybei, didėjant aistrai moterims ir svaigalams, iro brahmaniškosios kultūros pamatai, kuriuos sudaro asketiškumas, švara, gailestingumas bei teisingumas, ir žmonių visuomenė išklydo iš išsigelbėjimo kelio, vedančio į transcendentinę palaimą. Progresuojant Kali amžiui, vis didėja žmonių puikybė ir polinkis prie moterų bei svaigalų. Veikiami Kali amžiaus, elgetos didžiuojasi mažiausiu skatiku, moterys kaip gali puošiasi, kad tik įtrauktų į savo pinkles vyrus, o vyrai neįsivaizduoja gyvenimo be vyno, rūkalų, arbatos, kramtomo tabako ir t.t. Šios ydos, šiandien vadinamos civilizacijos pažanga, yra svarbiausioji bedievystės priežastis, kuriai įsigalėjus neįmanoma sutramdyti korupcijos, kyšininkavimo ir protekcionizmo. Nei įstatyminiai aktai, nei policijos priežiūra negali išrauti šio blogio. Tačiau nuo šios dvasinės ligos yra gera priemonė. Tai brahmaniškosios kultūros principų – asketiškumo, švaros, gailestingumo ir teisingumo – gynimas. Šiuolaikinė civilizacija ir ekonomikos plėtra paruošė dirvą skurdui ir nepritekliams, sukūrusiais situaciją, kai net plataus vartojimo prekės prieinamos tik juodojoje rinkoje. Jeigu visuomenės vadovai bei pasiturintieji sluoksniai skirtų penkiasdešimt procentų savo sukaupto turto didžiulei masei paklaidintų žmonių, kad jie išsiugdytų Dievo sąmonę, susipažintų su „Bhāgavatam“, – be jokių abejonių, Kali amžiui nepavyktų įvilioti sąlygotų sielų į savo spąstus. Visada turime atminti, kad nepamatuota puikybė, pervertinimas to, kas mums svarbu gyvenime, nežabota aistra moterims ar perdėm intensyvūs kontaktai su jomis bei įvairiausių svaigalų vartojimas išves žmoniją iš tiesaus taikos kelio, kad ir kokie skambūs raginimai už taiką skambėtų pasaulyje. Propaguojant svarbiausius „Bhāgavatam“ prin-

cipus, žmonės savaime taps labiau susitvardę, išoriškai ir vidujai švaresni, gailestingesni kenčiantiems ir teisingesni savo kasdieniame gyvenime. Štai kelias, leidžiantis gydyti žmonių visuomenės ydas, kurios dabar taip akivaizdžiai matomos.

25 TEKSTAS

इदानीं धर्म पादस्ते सत्यं निर्वर्तयेद्यतः ।
तं जिघृक्षत्यधर्मोऽयमनृतेनैधितः कलिः ॥२५॥

idānīṁ dharma pādas te satyaṁ nirvartayed yataḥ
taṁ jighṛkṣaty adharmo 'yam anṛtenaidhitaḥ kaliḥ

idānīm – dabar; *dharma* – o religijos įsikūnijime; *pādaḥ* – koja; *te* – tavo; *satyam* – teisingumas; *nirvartayet* – šiaip taip kėblini priekin; *yataḥ* – su kuria; *tam* – tą; *jighṛkṣati* – mėgina pamušti; *adharmaḥ* – bedievystės įsikūnijimas; *ayam* – šis; *anṛtena* – per apgaulę; *edhitaḥ* – klestintis; *kaliḥ* – nesantarvės įsikūnijimas.

Dabar tu šiaip taip kėblini priekin, remdamasis į žemę vienintele koja, simbolizuojančia teisingumą. Tačiau nesantarvės įsikūnijimas [Kali], klestintis per apgaulę, nori tau ir ją pamušti.

Komentaras: Religijos įstatymai remiasi ne dogmomis, žmogaus išgalvotomis taisyklėmis ar metodais, o keturiomis svarbiausiomis reguliatyviomis normomis: asketiškumu, švara, gailestingumu ir teisingumu. Žmogus nuo vaikystės turi mokytis praktikuoti šiuos principus. Asketiškumas – tai savanoriškas pasirinkimas to, kas sudaro tam tikrų fizinių nepatogumų, tačiau yra naudinga dvasiniam tobulėjimui. Antai badavimas dukart ar keturiskart per mėnesį – tai askezė, padedanti dvasiškai tobulėti, tačiau ji nenaudotina politiniais ar kitais panašiais tikslais. Badavimas, kuriuo nesiekiama savęs pažinimo, smerkiamas „Bhagavad-gītoje“ (17.5–6). Tas pat pasakytina ir apie švarą. Švarūs turi būti mūsų mintys ir kūnas. Asmens higiena – labai geras dalykas, tačiau labiausiai mums reikalinga minties švara, o tai pasiekiama šlovinant Aukščiausiąjį Viešpatį. Apsivalyti nuo sąmonėje susikaupusių šiukšlių galima tiktai šlovinant Aukščiausiąjį Viešpatį. Visuomenėje, kurioje viešpatauja bedievystė, neįmanomas minties tyrumas, nes ji

nieko nenutuokia apie Dievo buvimą, ir vien dėl šios priežasties žmonės, gyvenantys tokioje visuomenėje, nepaisant didžiulių materialių laimėjimų, negali pasigirti dorybėmis. Vertinti viską reikia pagal rezultatus. Visuomeninės raidos Kali epochoje rezultatas – visuotinis nepasitenkinimas, todėl kiekvienas ieško būdų, kaip surasti dvasios ramybę. Satya-yugoje žmonės turėjo neblaškomą dvasios ramybę, nes nebuvo praradę čia minėtų ypatybių, kurias galima pavadinti žmogiškumo atributais. Palengva žmonių dorybės nyko. Treta-yugoje jų beliko trys ketvirčiai, Dvāparoje – pusė, o Kali-yugoje – vienas ketvirtis. Vis labiau plintant melui, jos ir toliau tebenyksta. Didžiuodamasis, tegu ir pelnytai, žmogus naikina askezės vaisius. Dėl nežabotos aistros silpnajai lyčiai dingsta švara, dėl polinkio svaigintis prarandamas gailestingumas, o visuotinis melas ir apgavystė pakerta teisingumą. Išgelbėti žmoniją nuo įvairiausio blogio gali tik *bhāgavata-dharmos* atgaivinimas.

26 TEKSTAS

इयं च भूमिर्भगवता न्यासितोरुभरा सती ।
श्रीमद्भिस्तत्पदन्यासैः सर्वतः कृतकौतुका ॥२६॥

iyaṁ ca bhūmir bhagavatā nyāsitoru-bharā satī
śrīmadbhis tat-pada-nyāsaiḥ sarvataḥ kṛta-kautukā

iyam – tai; *ca* – ir; *bhūmiḥ* – žemės paviršius; *bhagavatā* – Dievo Asmens; *nyāsita* – Jo Paties ir kitų atlikta; *uru* – didžiulė; *bharā* – našta; *satī* – padaryta; *śrīmadbhiḥ* – sėkmę lemiančiais; *tat* – tais; *pada-nyāsaiḥ* – pėdsakais; *sarvataḥ* – visur; *kṛta* – padarytas; *kautukā* – gėris.

Dievo Asmuo ir Jo įgalioti atstovai, be abejonių, palengvino sunkią žemės naštą. Viešpačiui nužengus, visur, kur žemėje liko sėkmę lemiantys Jo pėdsakai, klestėjo gėris.

27 TEKSTAS

शोचत्यश्रुकला साध्वी दुर्भगेवोज्झिता सती ।
अब्रह्मण्या नृपव्याजाः शूद्रा भोक्ष्यन्ति मामिति ॥२७॥

śocaty aśru-kalā sādhvī durbhagevojjhitā satī
abrahmaṇyā nṛpa-vyājāḥ śūdrā bhokṣyanti mām iti

śocati – sielvartauji; *aśru-kalā* – su ašaromis akyse; *sādhvī* – skaisčioji; *durbhagā* – nelaimingiausioji; *iva* – tarytum; *ujjhitā* – apleista; *satī* – būdama; *abrahmaṇyāḥ* – nepasižymintys brahmanų ypatybėmis; *nṛpa-vyājāḥ* – besidedantys valdovais; *śūdrāḥ* – žemiausio luomo žmonės; *bhokṣyanti* – džiaugsis; *mām* – manimi; *iti* – taip.

Bet dabar, deja, Dievo Asmens palikta, skaisčioji su sielvarto ašaromis akyse galvoja apie ateitį, žinodama, jog nuo šiol ji yra žemiausio luomo žmonių, besidedančių valdovais, rankose.

Komentaras: Valstybei turi vadovauti *kṣatriya* – žmogus, pajėgus apginti kenčiančiuosius. Vadovo pareigų negalima patikėti specialaus pasirengimo neišėjusiems žemiausiųjų visuomenės sluoksnių žmonėms – tiems, kuriems nerūpi kitų kančia. Deja, Kali amžiuje į vadovų postus ateina nepasiruošę žmonės iš žemiausių visuomenės sluoksnių, rinkimuose laimėję balsų daugumą. Užuot gynę kenčiančiuosius, tokie vadovai sukuria visuomenėje nepakenčiamą padėtį. Pažeisdami įstatymą, visų piliečių sąskaita jie kuria sau patogų gyvenimą. Matydama, kokioje apgailėtinoje padėtyje yra jos vaikai – žmonės ir gyvūnai, skaisčioji motina Žemė negali suturėti ašarų. Štai kas laukia pasaulio Kali amžiuje, kai bedievystė pasieks apogėjų. Tačiau ir nesant tinkamo valdovo, užkertančio kelią ateistinėms tendencijoms, nuoseklus visuomenės supažindinimas su „Śrīmad-Bhāgavatam“ idėjomis išsklaidys slogią atmosferą, prisotintą korupcijos, kyšininkavimo, šantažo ir kitų blogybių.

28 TEKSTAS

इति धर्मं महीं चैव सान्त्वयित्वा महारथः ।
निशातमाददे खड्गं कलयेऽधर्महेतवे ॥२८॥

iti dharmaṁ mahīṁ caiva sāntvayitvā mahā-rathaḥ
niśātam ādade khaḍgaṁ kalaye 'dharma-hetave

iti – taip; *dharmam* – įkūnytąją religiją; *mahīm* – Žemę; *ca* – taip pat; *eva* – kaip; *sāntvayitvā* – nuraminęs; *mahā-rathaḥ* – karžygys, gebėjęs kautis su

tūkstančiais priešų; *niśātam* – aštrų; *ādade* – pakėlė; *khaḍgam* – kardą; *kalaye* – nužudyti Kali įsikūnijimą; *adharma* – bedievystės; *hetave* – priežastį.

Po šių Mahārājos Parīkṣito žodžių įkūnytoji religija ir Žemė nurimo. Tada Parīkṣitas, kuris vienas gebėjo kautis su tūkstančiu priešų, užsimojo kardu, ketindamas nužudyti įsikūnijusį Kali – bedievystės skleidėją.

Komentaras: Kaip jau sakyta, Kali įkūnija tas, kuris sąmoningai atlieka įvairius nuodėmingus veiksmus, uždraustus apreikštuose šventraščiuose. Be jokių abejonių, Kali amžiuje Kali įtaka itin išsiplėš, tačiau tai nereiškia, kad visuomenės vadovai, valstybės galvos, šviesuomenė ir, žinoma, patys Viešpaties bhaktai turėtų sėdėti sudėję rankas ir abejingai žiūrėti, kaip Kali dirba savo juodą darbą. Liūčių sezono metu liūtys neišvengiamos, tačiau tai nereiškia, kad žmonės neturi imtis priemonių nuo jų apsiginti. Valstybės vadovai ir kiti atsakingi pareigūnai turėtų daryti viską, kad užkirstų kelią paties Kali arba jo inspiruotų žmonių veiklai. Mahārāja Parīkṣitas buvo pasirengęs savo aštriu kardu tučtuojau nužudyti Kali personifikaciją, todėl jis yra idealus valstybės vadovas. Vadovai neturi apsiriboti popierinėmis deklaracijomis apie priemones kovai su visuomenės degradacija – jie turėtų būti pasirengę išsitraukti aštrų kardą ir nubausti tuos, kurie, autoritetingų *śāstrų* požiūriu, yra degradacijos priežastis. Įteisindami prekybą alkoholiu, vadovai neužkirs kelio savivalei. Jie turėtų tučtuojau uždaryti svaigalais bei narkotikais prekiaujančias parduotuves ir nustatyti griežtą, netgi mirties, bausmę tiems, kurie reguliariai svaiginasi narkotinėmis medžiagomis. Tai vienintelis būdas sustabdyti Kali, ir šitai parodė Mahārāja Parīkṣitas, *mahā-ratha.*

29 TEKSTAS

तं जिघांसुमभिप्रेत्य विहाय नृपलाञ्छनम् ।
तत्पादमूलं शिरसा समगाद्भयविह्वलः ॥२९॥

taṁ jighāṁsum abhipretya vihāya nṛpa-lāñchanam
tat-pāda-mūlaṁ śirasā samagād bhaya-vihvalaḥ

tam – jį; *jighāṁsum* – ketina nužudyti; *abhipretya* – supratęs; *vihāya* – nusimetė; *nṛpa-lāñchanam* – karališkąjį rūbą; *tat-pāda-mūlam* – prie jo pėdų; *śirasā* – galvą; *samagāt* – pasidavė; *bhaya-vihvalaḥ* – išsigandęs.

Išvydęs, kad karalius ketina jį nužudyti, personifikuotas Kali paskubomis nusimetė karališkąjį rūbą ir, baisiausiai išsigandęs, nulenkė galvą pasiduodamas jo malonei.

Komentaras: Karališkasis įasmeninto Kali drabužis yra gryniausia apgaulė. Karaliaus drabužį turi nešioti tik karalius, *kṣatriya*, o kai karaliumi persirengia žemiausio luomo žmogus, tai susidūrus su tikru *kṣatriya*, tokiu koks buvo Mahārāja Parīkṣitas, atsiskleidžia tikrasis jo veidas. Tikrasis *kṣatriya* niekada nepasiduoda. Jis visada priima varžovo *kṣatriyos* mestą iššūkį ir stoja į kovą, pasiryžęs laimėti arba paguldyti galvą. Tikrasis *kṣatriya* nežino, kas yra kapituliacija. Kali amžiuje yra nemaža apsimetėlių, kurie dedasi vadovaujančiais pareigūnais arba valstybės vadovais, tačiau kai jiems meta iššūkį tikras *kṣatriya*, atsiskleidžia tikroji jų esmė. Todėl kai personifikuotas Kali persirengęs karaliumi pamatė, kad yra bejėgis prieš Mahārāją Parīkṣitą, jis nuolankiai nulenkė galvą ir nusimetė karališkąjį apdarą.

30 TEKSTAS

पतितं पादयोर्वीरः कृपया दीनवत्सलः ।
शरण्यो नावधीच्छ्लोक्य आह चेदं हसन्निव ॥३०॥

patitaṁ pādayor vīraḥ kṛpayā dīna-vatsalaḥ
śaraṇyo nāvadhīc chlokya āha cedaṁ hasann iva

patitam – parpuolusį; *pādayoḥ* – prie pėdų; *vīraḥ* – didvyris; *kṛpayā* – iš užuojautos; *dīna-vatsalaḥ* – gailestingas nelaimingiesiems; *śaraṇyaḥ* – galintis atleisti prašančiam pasigailėjimo; *na* – ne; *avadhīt* – nužudė; *ślokyaḥ* – vertas būti apdainuojamas; *āha* – tarė; *ca* – taip pat; *idam* – tai; *hasan* – šypsodamasis; *iva* – tarytum.

Mahārāja Parīkṣitas mokėjo atleisti prašančiam pasigailėjimo. Šlovė apie tokius didvyrius neblėsta per amžius. Jis nežudė prie jo kojų parpuolusio Kali, o su užuojauta nusišypsojo, nes buvo gailestingas nelaimingiesiems.

Komentaras: Pasiduodančio žmogaus nežudys nė vienas *kṣatriya*, tuo labiau Mahārāja Parīkṣitas, kuris iš prigimties buvo labai gailestingas ir užjautė nelaiminguosius. Parīkṣitas šypsojosi, nes nusimetęs savo karališkąjį apdarą Kali atsiskleidė, kas esąs, o jis buvo žemiausio luomo žmogus. „Kaip ironiš-

ka, – galvojo jis, – kad menkysta, priklausęs žemiausiam luomui, išsigelbėjo, laiku nusilenkęs“. Nors jam iškėlus savo aštrų kardą, dar niekam nepavyko išsigelbėti. Todėl Mahārājos Parīkṣito kilnumas ir gailestingumas neišblės per amžius. Jis buvo geras, gailestingas valdovas ir mokėjo atleisti pasidavusiam priešui. Taip apvaizdos valia personifikuotas Kali buvo išgelbėtas.

31 TEKSTAS

राजोवाच
न ते गुडाकेशयशोधराणां
बद्धाञ्जलेर्वै भयमस्ति किञ्चित् ।
न वर्तितव्यं भवता कथञ्चन
क्षेत्रे मदीये त्वमधर्मबन्धुः ॥३१॥

rājovāca
na te guḍākeśa-yaśo-dharāṇāṁ
baddhāñjaler vai bhayam asti kiñcit
na vartitavyaṁ bhavatā kathañcana
kṣetre madīye tvam adharma-bandhuḥ

rājā uvāca – karalius tarė; *na* – ne; *te* – tavo; *guḍākeśa* – iš Arjunos; *yaśaḥ-dharāṇām* – mūsų, paveldėjusių šlovę; *baddha-añjaleḥ* – sudėjusiajam rankas; *vai* – tikrai; *bhayam* – baimė; *asti* – yra; *kiñcit* – net mažiausia; *na* – niekada; *vartitavyam* – gali gyventi; *bhavatā* – gerbiamasai; *kathañcana* – jokiais būdais; *kṣetre* – žemėje; *madīye* – mano karalystėje; *tvam* – tu; *adharma-bandhuḥ* – bedievystės drauge.

Tada valdovas tarė: Mes paveldėjome Arjunos šlovę, tad jei jau pasidavei nuolankiai sudėjęs rankas, tau nėra ko baimintis dėl savo gyvybės. Bet nėra tau vietos mano karalystėje, nes esi bedievystės talkininkas.

Komentaras: Atleisti įsikūnijusiam Kali, bedievystės talkininkui, kuris pasidavė, galima, tačiau valstybėje, gyvenančioje pagal dieviškuosius įstatymus, jam nėra vietos. Jis negali būti jos pilietis. Pāṇḍavos buvo įgalioti Dievo Asmens Viešpaties Kṛṣṇos atstovai. Iš tikrųjų tai Kṛṣṇa sudarė sąlygas Kurukṣetros mūšiui įvykti, tačiau Jis vadovavosi ne asmeniniais interesais. Jis norėjo, kad pasaulį valdytų idealus valdovas Mahārāja Yudhiṣṭhira ir jo

ainiai, kuriems priklausė ir Mahārāja Parīkṣitas. Atsakingas valdovas, toks kaip Mahārāja Parīkṣitas, negalėjo leisti bedievystės talkininkui nekliudomam veikti ir teršti gerą Pāṇḍavų vardą. Tik taip galima išrauti blogį, įsišaknijusį valstybėje. Kito būdo tiesiog nėra. Bedievystės rėmėjai turi būti ištremti už valstybės ribų, nes kitaip neįmanoma išgelbėti jos nuo pagedimo.

32 TEKSTAS

त्वां वर्तमानं नरदेवदेहे-
ष्वनुप्रवृत्तोऽयमधर्मपूगः ।
लोभोऽनृतं चौर्यमनार्यमंहो
ज्येष्ठा च माया कलहश्च दम्भः ॥३२॥

tvāṁ vartamānaṁ nara-deva-deheṣv
anupravṛtto 'yam adharma-pūgaḥ
lobho 'nṛtaṁ cauryam anāryam aṁho
jyeṣṭhā ca māyā kalahaś ca dambhaḥ

tvām – tau; *vartamānam* – būnant; *nara-deva* – dievažmogio, arba karaliaus; *deheṣu* – kūne; *anupravṛttaḥ* – visur pasklinda; *ayam* – šie; *adharma* – bedievystės principai; *pūgaḥ* – tarp žmonių; *lobhaḥ* – gobšumas; *anṛtam* – melas; *cauryam* – plėšikavimas; *anāryam* – storžieviškumas; *aṁhaḥ* – išdavystė; *jyeṣṭhā* – neganda; *ca* – ir; *māyā* – suktybė; *kalahaḥ* – nesantaika; *ca* – ir; *dambhaḥ* – tuštybė.

Jei Kali įsikūnijimui leistume veikti dievažmogio teisėmis, t.y. suteiktume jam valdžios įgaliojimus, be jokių abejonių, plačiai įsigalėtų bedievystės principai: gobšumas, melas, plėšikavimas, storžieviškumas, išdavystė, negandos, suktybė, nesantaika ir tuštybė.

Komentaras: Religijos principų: *asketiškumo, švaros, gailestingumo ir teisingumo*, kaip jau sakėme, gali laikytis bet kurio tikėjimo žmogus. Nėra jokio reikalo iš induizmo pereiti į islamą, krikščionybę, ar kokį kitą tikėjimą, ir tokiu būdu tapti perbėgėliu, nesilaikančiu religijos nuostatų. Išpažinti „Bhāgavatam“ *religiją* reiškia laikytis minėtų *religijos principų*. Religijos principai nėra kurios nors vienos religijos dogmos ar regulos. Regulos priklausomai nuo laiko ir vietos gali skirtis. Svarbiausia, kad būtų siekiama

religijos tikslo. Akla ištikimybė dogmoms ir postulatams, kai nerealizuojami principai, kurie iš tikrųjų ir sudaro religijos esmę, nėra jokia teigiamybė. Pasaulietinė valstybė gali neteikti pirmenybės jokiai religijai, bet ji negali būti abejinga čia minėtiems religijos principams. Tačiau Kali epochoje valstybės vadovai bus abejingi religijos principams ir savaime ims ginti tai, kas šiems principams prieštarauja – gobšumą, melą, suktybę, vagiliavimą, tad ir propagandiniai raginimai sustabdyti valstybėje moralinį nuosmukį neteks prasmės.

33 TEKSTAS

न वर्तितव्यं तदधर्मबन्धो
धर्मेण सत्येन च वर्तितव्ये ।
ब्रह्मावर्ते यत्र यजन्ति यज्ञै-
र्यज्ञेश्वरं यज्ञवितानविज्ञाः ॥३३॥

na vartitavyaṁ tad adharma-bandho
dharmeṇa satyena ca vartitavye
brahmāvarte yatra yajanti yajñair
yajñeśvaraṁ yajña-vitāna-vijñāḥ

na – ne; *vartitavyam* – vertas likti; *tat* – todėl; *adharma* – bedievystės; *bandho* – drauge; *dharmeṇa* – su religija; *satyena* – su tiesa; *ca* – taip pat; *vartitavye* – gyventi; *brahma-āvarte* – aukavietėje; *yatra* – kur; *yajanti* – deramai atlieka; *yajñaiḥ* – auką arba dvasinę tarnystę; *yajña-īśvaram* – Aukščiausiajam Viešpačiui, Dievo Asmeniui; *yajña* – auką; *vitāna* – skleidžiantys; *vijñāḥ* – išmanantys žmonės.

Todėl, o bedievystės talkininke, tu nevertas gyventi ten, kur išmanantys žmonės vadovaudamiesi tiesa ir religijos principais atnašauja aukas Aukščiausiajam Dievo Asmeniui.

Komentaras: Visi apeiginiai aukojimai yra skirti *yajñeśvarai*, Aukščiausiajam Dievo Asmeniui. Skirtingoms epochoms šventraščiai nurodo skirtingus apeiginius aukojimus. Kitaip sakant, auka – tai Dievo viršenybės pripažinimas ir drauge tai aktas, skirtas teikti Viešpačiui pasitenkinimą. Ateistai netiki Dievo buvimu ir nieko Viešpačiui neaukoja. Bet kuri pasaulio vieta

ar šalis, kur pripažįstama Viešpaties viršenybė ir kur Jam atnašaujamos aukos, vadinasi *brahmāvarta.* Pasaulyje yra nemaža šalių; kiekvienoje jų aukojimai Aukščiausiajam Viešpačiui gali būti atliekami skirtingai, tačiau, „Bhāgavatam“ teigimu, *labiausiai Jį džiuginanti auka yra teisingumas.* Teisingumas yra esminis religijos principas, o bet kurios religijos aukščiausiasis tikslas – patenkinti Viešpatį. Šioje epochoje, Kali-yugoje, pati iškilniausia, universali auka yra *saṅkīrtana-yajña.* Šios nuomonės laikosi išmanantys žmonės, turintys didžiulę šios *yajños* propagavimo patirtį. *Saṅkīrtana-yajños* mokė Viešpats Caitanya. Šis posmas sako, kad toks aukos metodas kaip *saṅkīrtana-yajña*, praktikuojamas visame pasaulyje, išvarys Kali įsikūnijimą iš žmonių visuomenės ir neleis žmonijai pasiduoti Kali amžiaus įtakai.

34 TEKSTAS

यस्मिन् हरिर्भगवानिज्यमान
इज्यात्ममूर्तिर्यजतां शं तनोति ।
कामानमोघान् स्थिरजङ्गमाना-
मन्तर्बहिर्वायुरिवैष आत्मा ॥३४॥

yasmin harir bhagavān ijyamāna
ijyātma-mūrtir yajatāṁ śaṁ tanoti
kāmān amoghān sthira-jaṅgamānām
antar bahir vāyur ivaiṣa ātmā

yasmin – tokiuose apeiginiuose aukojimuose; *hariḥ* – Aukščiausiasis Viešpats; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *ijyamānaḥ* – garbinamas; *ijya-ātma* – visų garbinamų dievybių siela; *mūrtiḥ* – pavidalais; *yajatām* – garbintojams; *śam* – malones; *tanoti* – skleidžia; *kāmān* – troškimus; *amoghān* – netuščius; *sthira-jaṅgamānām* – visų judančiųjų ir nejudančiųjų; *antaḥ* – viduje; *bahiḥ* – išorėje; *vāyuḥ* – oras; *iva* – tarytum; *eṣaḥ* – jų visų; *ātmā* – dvasinė siela.

Nors apeiginės aukos dažnai atnašaujamos pusdieviams, iš tikrųjų jomis garbinamas Aukščiausiasis Asmuo, Viešpats Dievas, nes Jis visų mūsų Supersiela, esanti visur – tiek daiktų viduje, tiek jų išorėje. Ir būtent Jis dovanoja Savo garbintojui visas malones.

Komentaras: Dažnai žmonės garbina pusdievius Indrą arba Candrą ir atnašauja jiems aukas, tačiau tikrasis aukų atlygintojas yra Aukščiausiasis Viešpats: tiktai Jis gali suteikti tą ar kitą malonę garbintojui. Ir nors žmogus garbina pusdievius, ne jų valioje ką nors daryti be Viešpaties leidimo, nes Viešpats yra visų mūsų – judančiųjų ir nejudančiųjų – Supersiela. „Bhagavad-gītoje“ (9.23) Viešpats Pats tai patvirtina tokia *śloka*:

ye 'py anya-devatā-bhaktā yajante śraddhayānvitāḥ
te 'pi mām eva kaunteya yajanty avidhi-pūrvakam

„Ir tie, kurie atnašauja aukas kitiems dievams, o Kuntės sūnau, iš tikrųjų skiria jas Man, nors šito ir nesupranta“.

Yra vienas vienintelis Aukščiausiasis Viešpats. Tai neabejotina. Nėra kito Dievo, išskyrus Viešpatį. Taigi Aukščiausiasis Viešpats per amžius yra transcendentiškas materialiai kūrinijai. Yra nemaža tokių, kurie lenkiasi Saulei, Mėnuliui, Indrai ar kitiems pusdieviams, kurie iš tikrųjų tėra Aukščiausiojo Viešpaties materialūs vietininkai. Pusdieviai atstovauja Aukščiausiajam Viešpačiui netiesiogiai, įkūnydami įvairius Jo bruožus. Tačiau išmintingasis ar bhaktas supranta, kas yra kas, todėl garbina tiesiog Aukščiausiąjį Viešpatį, ir jo dėmesio neblaško materialios kokybinės Viešpaties apraiškos, kurias šlovina neapsišvietę menkesnio intelekto žmonės. Bet tai nėra Dievo garbinimas, nes jų veiksmai neatitinka nustatytų reikalavimų.

35 TEKSTAS

सूत उवाच
परीक्षितैवमादिष्टः स कलिर्जातवेपथुः ।
तमुद्यतासिमाहेदं दण्डपाणिमिवोद्यतम् ॥३५॥

sūta uvāca
parīkṣitaivam ādiṣṭaḥ sa kalir jāta-vepathuḥ
tam udyatāsim āhedaṁ daṇḍa-pāṇim ivodyatam

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *parīkṣitā* – Mahārājos Parīkṣito; *evam* – taip; *ādiṣṭaḥ* – palieptas; *saḥ* – jis; *kaliḥ* – Kali įsikūnijimas; *jāta* – pradėjo; *vepathuḥ* – drebulys; *tam* – jį; *udyata* – pakėlus; *asim* – kardą; *āha* – tarė; *idam* – taip; *daṇḍa-pāṇim* – Yamarāja, įkūnytoji mirtis; *iva* – kaip; *udyatam* – pasirengęs.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Išgirdęs Mahārājos Parīkṣito įsakymą, įkūnytasis Kali iš baimės ėmė visas virpėti. Žvelgdamas į valdovą, kuris stojo priešais tarytum Yamarāja, pasirengęs jį nužudyti, Kali tarė.

Komentaras: Jeigu Kali nepaklustų įsakymui, valdovas buvo pasiryžęs nužudyti jį vietoje, nors šiaip jau netroško jo mirties. Kali įsikūnijimas visaip bandė išvengti mirties, bet galop nutarė, kad geriausia jam bus pasiduoti karaliui. Jis ėmė virpėti iš baimės dėl savo gyvybės. Karalius arba žmogus, esantis valdžioje, turėtų stoti prieš Kali įsikūnijimą galingas kaip mirtį įkūnijantis Yamarāja. Karaliaus įsakymams privalu paklusti, o tas, kuris jų nevykdo, turi būti pasmerktas mirčiai. Tik taip galima sutramdyti Kali vietininkus, kurie drumsčia normalų valstybės piliečių gyvenimą.

36 TEKSTAS

कलिरुवाच
यत्र क्व वाथ वत्स्यामि सार्वभौम तवाज्ञया ।
लक्षये तत्र तत्रापि त्वामात्तेषुशरासनम् ॥३६॥

kalir uvāca
yatra kva vātha vatsyāmi sārva-bhauma tavājñayā
lakṣaye tatra tatrāpi tvām ātteṣu-śarāsanam

kaliḥ uvāca – Kali įsikūnijimas tarė; *yatra* – bet kur; *kva* – visur; *vā* – taip pat; *atha* – todėl; *vatsyāmi* – aš gyvensiu; *sārva-bhauma* – o žemės valdove (imperatoriau); *tava* – jūsų; *ājñayā* – įsakymu; *lakṣaye* – matysiu; *tatra tatra* – visur; *api* – taip pat; *tvām* – Jūsų Didenybe; *ātta* – paimtas; *iṣu* – strėles; *śarāsanam* – lanką.

Jūsų Didenybe, kad ir kur jūs liepsite man gyventi, aš visur matysiu jus, apsiginklavusį lanku ir strėlėmis.

Komentaras: Kali įsikūnijimas suprato, kad Mahārāja Parīkṣitas yra imperatorius, viso pasaulio žemių valdovas, todėl kad ir kur jis gyventų, visur jis patirs tą pačią valdovo politiką. Kali įsikūnijimas iš prigimties buvo piktadarys, o Mahārāja Parīkṣitas buvo pašauktas sutramdyti piktadarius, ir pirmiausia Kali įsikūnijimą. Todėl pačiam Kali buvo geriau žūti nuo kara-

liaus rankos vietoje, nes visur jo laukė ta pati lemtis. Šiaip ar taip, jis pasidavė karaliaus malonei, ir karalius turėjo nuspręsti, kaip pasielgti.

37 TEKSTAS

तन्मे धर्मभृतां श्रेष्ठ स्थानं निर्देष्टुमर्हसि ।
यत्रैव नियतो वत्स्य आतिष्ठंस्तेऽनुशासनम् ॥३७॥

tan me dharma-bhṛtāṁ śreṣṭha sthānaṁ nirdeṣṭum arhasi
yatraiva niyato vatsya ātiṣṭhaṁs te 'nuśāsanam

tat – todėl; *me* – man; *dharma-bhṛtām* – iš visų religijos saugotojų; *śreṣṭha* – o vyriausiasis; *sthānam* – vietą; *nirdeṣṭum* – nurodykite; *arhasi* – padarykite tai; *yatra* – kur; *eva* – iš tiesų; *niyataḥ* – visada; *vatsye* – galėčiau gyventi; *ātiṣṭhan* – visuomet būdamas; *te* – jūsų; *anuśāsanam* – valdomas.

Todėl, o vyriausiasis iš religijos sergėtojų, nurodykite, kur galėčiau apsistoti ir gyventi jūsų įstatymų globojamas.

Komentaras: Kali įsikūnijimas kreipėsi į Mahārāją Parīkṣitą kaip į svarbiausiąjį religijos įstatymų sergėtoją, nes karalius dovanojo gyvastį pasidavusiajam jo valiai. Net priešas, kai jis pasiduoda, turi būti ginamas. Toks religijos įstatymas. Taigi galime įsivaizduoti, kaip Dievo Asmuo globoja ir saugo tą, kuris nusilenkia Jam ne kaip pralaimėjęs priešas, o kaip ištikimas tarnas. Viešpats saugo atsidavusią sielą nuo visų nuodėmių ir jų pasekmių (Bg. 18.66).

38 TEKSTAS

सूत उवाच
अभ्यर्थितस्तदा तस्मै स्थानानि कलये ददौ ।
द्यूतं पानं स्त्रियः सूना यत्राधर्मश्चतुर्विधः ॥३८॥

sūta uvāca
abhyarthitas tadā tasmai sthānāni kalaye dadau
dyūtaṁ pānaṁ striyaḥ sūnā yatrādharmaś catur-vidhaḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *abhyarthitaḥ* – taip prašomas; *tadā* – tada; *tasmai* – jam; *sthānāni* – vietas; *kalaye* – personifikuotam Kali; *dadau* – leido; *dyūtam* – azartinių žaidimų lošimas; *pānam* – girtuokliavimas; *striyaḥ* – neteisėti santykiai su moterimis; *sūnā* – gyvulių žudymas; *yatra* – kur; *adharmaḥ* – nuodėminga veikla; *catuḥ-vidhaḥ* – keturių rūšių.

Sūta Gosvāmis tarė: Atsakydamas į nuolankų personifikuoto Kali prašymą, Mahārāja Parīkṣitas leido jam gyventi ten, kur lošiami azartiniai žaidimai, vartojami svaigalai, kur klesti prostitucija ir žudomi gyvuliai.

Komentaras: Pagrindiniai bedievystės principai, tokie kaip puikybė, prostitucija, svaiginimasis ir melas, veikia prieš religijus principus, būtent paprastumą, švarą, gailestingumą ir teisingumą. Kali įsikūnijimui buvo leista gyventi keturiose vietose, kurias karalius asmeniškai nurodė, t.y. ten, kur lošiami azartiniai žaidimai, klesti prostitucija, vartojami svaigalai ir žudomi gyvuliai.

Śrīla Jīva Gosvāmis nurodo, kad alkoholio vartojimas prasilenkiant su šventraščių nurodymais (tokiais, kaip *sautrāmaṇī-yajña*), nesantuokiniai ryšiai su moterimis ir gyvulių žudymas apeinant šventraščių nurodymus prieštarauja religijai. Vedose yra dviejų rūšių pamokymai. Vieni skirti *pravṛttoms* – tiems, kurie gyvena materialiais malonumais, kiti – *nivṛttoms*, žmonėms, siekiantiems išsivaduoti iš materialios nelaisvės pančių. *Pravṛttoms* skirti Vedų pamokymai reglamentuoja jų veiklą, kreipdami juos į išsivadavimo kelią. Todėl tamsiausiems neišmanėliams, kurie girtauja, vaikosi moterų, valgo mėsą ir t.t., šventraščiai kartais rekomenduoja vartoti svaigalus, atliekant *sautrāmaṇī-yajñą*, gyventi su moterimi santuokoje ir valgyti aukotų gyvulių mėsą. Tokio pobūdžio rekomendacijos, sutinkamos Vedų raštuose, skirtos ne visiems, o tik tam tikros kategorijos žmonėms. Ir *pravṛttoms* tokio pobūdžio veiksmai nėra *adharma*, nes juos šiai kategorijai žmonių rekomenduoja Vedos. Kas maistas vienam, tas gali būti nuodas kitam. Taigi tai, kas rekomenduojama neišmanymo *guṇos* valdomiems žmonėms, gali būti nuodai tiems, kurie gyvena dorybėje. Štai kodėl Śrīla Jīva Gosvāmis Prabhu teigia, jog šventraščių rekomendacijos, skirtos tam tikram žmonių sluoksniui, niekados neturėtų būti laikomos *adharma*, t.y. prieštaraujančiomis religijai. Tačiau patys savaime šie veiksmai yra *adharma*, todėl jie nėra skatintini. Šių šventraščių pamokymų tikslas nėra *adharmos* skatinimas. Jie tiesiog reglamentuoja neišvengiamą *adharmą* ir palengva kreipia ją į *dharmos* kelią.

Valstybės vadovai turėtų sekti Mahārājos Parīkṣito pavyzdžiu ir daryti viską, kad valstybėje įsitvirtintų religijos normos – asketiškumas, švara,

gailestingumas, teisingumas. Visais įmanomais būdais jie turėtų kovoti, kad valstybėje neplistų bedievystės apraiškos: puikybė, draudžiami ryšiai su moterimis arba prostitucija, svaigalų ir stimuliuojančių medžiagų vartojimas, melas. Norint išpešti didžiausią naudą iš blogo sandėrio, Kali įsikūnijimą reikėtų vyti ten, kur žaidžiami azartiniai lošimai, girtuokliaujama, kur klesti prostitucija ir veikia skerdyklos, – žinoma, jei tokių vietų esama. Tie, kurie negali atsispirti šiems bedieviškiems polinkiams, bent jau turi reguliuoti juos pagal šventraščių nurodymus. Bet valstybė jokiu būdu neturėtų jų skatinti. Kitaip tariant, valstybė turi kategoriškai uždrausti azartinius žaidimus, girtuoklystę bei prostituciją ir išgyvendinti melą. Valstybė gali susidoroti su visuomenės moraliniu nuosmukiu įvedusi šias religijos normas:

1. Mažiausiai dvi pasninko dienas per mėnesį (askezė). Tai naudinga net ir ekonomikos požiūriu, neš šios dvi pasninko dienos leis sutaupyti didžiulį kiekį maisto produktų. Be to, ši sistema turės teigiamos įtakos valstybės gyventojų sveikatai.

2. Vaikinams nuo dvidešimt ketverių, o merginoms – nuo šešiolikos metų privalomą santuoką. Bendras jaunuolių mokymasis vidurinėse ir aukštosiose mokyklose galimas su sąlyga, kad jaunuoliai tinkamu laiku susituokia. Ir kai tarp besimokančių vaikino ir merginos atsiranda artimesni santykiai, juos privalu tinkamai sutuokti, kad būtų išvengta amoralių ryšių. Skyrybos skatina prostituciją, todėl jos turi būti uždraustos.

3. Penkiasdešimties procentų pajamų aukas, kad šalyje ir visame pasaulyje būtų sukurta dvasinė aplinka. Valstybė turi diegti „Bhāgavatam“ principus, skatindama piliečius: a) praktikuoti *karma-yogą*, t.y. skirti savo veiklą Viešpačiui patenkinti, b) reguliariai klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ iš autoritetų arba save pažinusių sielų lūpų, c) kolektyviai giedoti šlovę Viešpačiui privačiuose arba maldos namuose, d) patarnauti *bhāgavatoms*, skelbiantiems „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir e) gyventi ten, kur juos suptų Dievo sąmonės atmosfera. Jeigu valstybės gyvenime vadovaujamasi minėtais principais, joje savaime įsigali Dievo sąmonė.

Šventraščių požiūriu, visi azartiniai žaidimai ir net spekuliacija pagrįstas verslas reiškia visuomenės degradaciją. Kai valdžia toleruoja azartinius žaidimus ir spekuliacija besiverčiančias įmones, visuomenėje išnyksta teisingumas. Vaikinus ir merginas, sulaukusius nurodyto amžiaus, reikia įpareigoti vesti. Taip pat būtina uždrausti skerdyklų veiklą. Žmonėms, negalintiems atsisakyti mėsos, gali būti leista ją valgyti laikantis šventraščių nurodymų, tačiau prekyba mėsa turi būti uždrausta. Taip pat būtina uždrausti visų rūšių svaigalų ir stimuliuojančių medžiagų, net rūkomo ir kramtomo tabako bei arbatos, vartojimą.

39 TEKSTAS

पुनश्च याचमानाय जातरूपमदात्प्रभुः ।
ततोऽनृतं मदं कामं रजो वैरं च पञ्चमम् ॥३९॥

punaś ca yācamānāya jāta-rūpam adāt prabhuḥ
tato 'nṛtaṁ madaṁ kāmaṁ rajo vairaṁ ca pañcamam

punaḥ – vėl; *ca* – taip pat; *yācamānāya* – maldaujančiam; *jāta-rūpam* – auksą; *adāt* – davė; *prabhuḥ* – karalius; *tataḥ* – dėl kurio; *anṛtam* – melas; *madam* – girtuoklystė; *kāmam* – geismas; *rajaḥ* – paskatintas aistros; *vairam* – priešiškumas; *ca* – taip pat; *pañcamam* – penktas.

Kali įsikūnijimui to pasirodė maža, ir, jo paprašytas, karalius leido Kali gyventi ten, kur gerbiamas auksas, nes kur auksas, ten klesti melas, girtuoklystė, aistros, pavydas ir priešiškumas.

Komentaras: Pats Mahārāja Parīkṣitas leido Kali gyventi, kur žaidžiami azartiniai lošimai, geriama, kur klesti palaidumas ir žudomi gyvuliai. Jam pasirodė, kad tokią vietą bus sunku surasti, nes Mahārājos Parīkṣito valdymo laikais tokie dalykai buvo negirdėti. Todėl Kali prašė karaliaus suteikti jam realesnių galimybių realizuoti savo žemus polinkius. Tada Mahārāja Parīkṣitas leido jam gyventi ten, kur kaupiamas auksas, nes kur auksas, ten klesti keturios minėtos blogybės. O visų svarbiausia, ten viešpatauja nesantaika. Taigi Kali įsikūnijimas buvo, taip sakant, „padengtas“ auksu. Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, auksas skatina melą, svaigalų vartojimą, palaidumą, pavydą ir priešiškumą. Niekuo negeresni ir finansiniai tarpusavio atsiskaitymai auksu arba mokėjimo priemonės, padengtos auksu. Ši sistema taip pat grindžiama melu, nes piniginių ženklų kiekis neatitinka aukso atsargų. Jos išeities principai melagingi, nes bendra apyvartinė piniginių ženklų vertė yra didesnė už realias aukso atsargas. Valdžios organų kuriama dirbtinė infliacija yra valstybės ekonomikos sąvadavimas. Infliacija dirbtinai didina prekių kainas, nes valstybėje cirkuliuoja „popieriniai“, t.y. niekuo nepadengti, piniginiai ženklai. Popieriniai pinigai išstumia iš apyvartos tikruosius. Tarpusavio atsiskaitymams vietoje popierinių pinigų turėtų būti naudojamos tikro aukso monetos: tai neleistų daryti machinacijų aukso atsargomis. Tada moterys galėtų puoštis auksu, ir kontroliuoti reikėtų ne aukso papuošalų kokybę, o jų kiekį. Tokiu būdu būtų nugalėtas geismas, pavydas ir priešiškumas. Kai apyvartoje cirkuliuos tikro aukso piniginiai ženklai, t.y. aukso monetos, auksas nebeskatins melo, parsidavėliškumo

ir t.t. Tada nereikės naujai parsidavėliškumo ir melo, dangstomo gražiais šūkiais, kadencijai kurti ministerijas kovai su moraliniu nuosmukiu.

40 TEKSTAS

अमूनि पञ्च स्थानानि ह्यधर्मप्रभवः कलिः ।
औत्तरेयेण दत्तानि न्यवसत्तन्निदेशकृत् ॥४०॥

amūni pañca sthānāni hy adharma-prabhavaḥ kaliḥ
auttareyeṇa dattāni nyavasat tan-nideśa-kṛt

amūni – visose šiose; *pañca* – penkiose; *sthānāni* – vietose; *hi* – tikrai; *adharma* – bedievišką veiklą; *prabhavaḥ* – skatinančiose; *kaliḥ* – Kali amžius; *auttareyeṇa* – Uttaros sūnaus; *dattāni* – duotose; *nyavasat* – gyveno; *tat* – jam; *nideśa-kṛt* – nurodžius.

Taigi, Uttaros sūnui Mahārājai Parīkṣitui nurodžius, Kali įsikūnijimas gavo leidimą gyventi šiose penkiose vietose.

Komentaras: Kaip jau kalbėta, Kali amžius prasidėjo aukso vertės mato įvedimu, ir dėl šios priežasties pasaulyje nežabotai išplito melas, įvairių svaiginamųjų medžiagų vartojimas, suklestėjo prostitucija ir organizuotas gyvūnų žudymas. Sveikai mąstanti visuomenės dalis nori sustabdyti šį dorovinį nuosmukį. Būdas, kaip tai padaryti, buvo nurodytas anksčiau, ir jis visiems prieinamas.

41 TEKSTAS

अथैतानि न सेवेत बुभूषुः पुरुषः क्वचित् ।
विशेषतो धर्मशीलो राजा लोकपतिर्गुरुः ॥४१॥

athaitāni na seveta bubhūṣuḥ puruṣaḥ kvacit
viśeṣato dharma-śīlo rājā loka-patir guruḥ

atha – todėl; *etāni* – su šiais; *na* – niekada; *seveta* – susyja; *bubhūṣuḥ* – siekiantys gerovės; *puruṣaḥ* – žmonės; *kvacit* – jokiu būdu; *viśeṣataḥ* – ypač; *dharma-śīlaḥ* – žengiantys tobulėjimo keliu, vedančiu į išsivadavimą; *rājā* – valdovai; *loka-patiḥ* – visuomenės lyderiai; *guruḥ* – brahmanai ir *sannyāsiai*.

Todėl visi, kurie siekia pažangos ir gerovės, – visų pirma valdovai, religingi žmonės, visuomenės lyderiai, brahmanai ir sannyāsiai, – niekada neturi susiliesti su keturiais minėtais bedievystės principais.

Komentaras: Brahmanas yra visų visuomenės kastų religinis globėjas, o *sannyāsis* – visų kastų ir visuomenės skyrių dvasinis mokytojas. Taigi brahmanas ir *sannyāsis* vaidina labai svarbų vaidmenį visuomenės gyvenime. Ne mažiau reikšmingas yra ir karalius, ar visuomenės vadovas, kurio pareiga rūpintis materialia piliečių gerove. Pažangūs religijos veikėjai ir tiesiog atsakingi žmonės, kurie nenori vėjais paleisti žmogaus gyvenimo teikiamų galimybių, turėtų atsisakyti visų bedievystės principų, visų pirma draudžiamų ryšių su moterimis. Jeigu brahmanas nesilaiko teisingumo, jis neturi nė mažiausios teisės vadintis brahmanu. Jei *sannyāsis* turi neleistinų ryšių su moterimis, jis negali pretenduoti į *sannyāsio* vardą, o jei karalius ar visuomenės vadovas yra apakintas puikybės ar jaučia potraukį alkoholiui ir tabakui, jis, be jokių abejonių, negali tarnauti visuomenės gerovei. Teisingumas yra esmingiausias visų religijų principas. Todėl moralinėms keturių visuomenės lyderių (*sannyāsio*, brahmano, karaliaus ir visuomenės vadovo) ypatybėms turi būti skiriamas ypatingas dėmesys; labai svarbu, kad visuomenės lyderis būtų tinkamai pasirengęs žmogus. Pirma reikia patikrinti, ar jo būdas atitinka čia išvardintus kriterijus, ir tik tada jį galima pripažinti dvasiniu mokytoju arba pasaulietiniu visuomenės lyderiu. Visuomenės lyderis nebūtinai turi būti išpruseęs akademine prasme; svarbiausia, kad jis būtų atsikratęs keturių ydų: polinkio į azartinius žaidimus, alkoholį, palaidumą ir gyvūnų žudymą.

42 TEKSTAS

वृषस्य नष्टांस्त्रीन् पादान्तपः शौचं दयामिति ।
प्रतिसन्दध आधास्य महीं च समवर्धयत् ॥४२॥

vṛṣasya naṣṭāṁs trīn pādān tapaḥ śaucaṁ dayām iti
pratisandadha āśvāsya mahīṁ ca samavardhayat

vṛṣasya – jaučio (religijos įsikūnijimo); *naṣṭān* – prarastas; *trīn* – tris; *pādān* – kojas; *tapaḥ* – asketiškumą; *śaucam* – švarą; *dayām* – gailestingumą; *iti* – taip; *pratisandadhe* – sugrąžino; *āśvāsya* – įkvepiančiais darbais; *mahīm* – Žemę; *ca* – ir; *samavardhayat* – visiškai pataisė.

Karalius padėjo religijos įsikūnijimui [jaučiui] vėl atsistoti ant keturių kojų ir savo įkvepiančiais darbais pataisė padėtį Žemėje.

Komentaras: Nurodęs Kali įsikūnijimui vietas, kur jis galėtų gyventi, Mahārāja Parīkṣitas iš esmės jį apgavo. Matydamas Kali, Dharmą (jaučio pavidalu) ir Žemę (karvės pavidalu), jis realiai įvertino padėtį savo karalystėje ir padarė viską, kad jautis vėl atsistotų ant keturių kojų – kad vėl atgimtų asketiškumas, švara ir gailestingumas. Mąstydamas apie visų žmonių gerovę, jis suprato, kad aukso atsargos gali būti panaudotos stabilizacijai. Polinkį meluoti ir svaigintis, palaidumą, priešiškumą ir prievartą, be jokių abejonių, gimdo auksas. Tačiau kai valdžioje yra kompetentingas karalius, visuomenės vadovas, brahmanas ar *sannyāsis*, auksas gali padėti religiją įkūnijančiam jaučiui atsistoti ant keturių kojų.

Dėl šios priežasties Mahārāja Parīkṣitas, kaip, beje, ir jo senelis Arjuna, surinko visą auksą, kurį Kali buvo neteisėtai perėmęs į savo rankas žemiems polinkiams tenkinti, ir, kaip moko „Śrīmad-Bhāgavatam“, panaudojo jį *saṅkīrtana-yajñai.* Kaip jau buvo siūlyta, sukauptą turtą reikėtų padalinti į tris dalis: penkiasdešimt procentų skirti Viešpaties tarnystei, dvidešimt penkis procentus – savo šeimai ir likusius dvidešimt penkis procentus – asmeniniams poreikiams. Pusę savo lėšų skirti Viešpaties tarnystei, t.y. dvasinės išminties propagavimui visuomenėje per *saṅkīrtana-yajñą*, – tai aukščiausia humanizmo išraiška. Šio pasaulio žmonės paprastai nieko neišmano apie dvasinį gyvenimą, ypač apie dvasinę tarnystę Viešpačiui, todėl nuoseklus darbas propaguojant transcendentines žinias apie dvasinę tarnystę yra didžiausia malonė, kokia tik gali būti parodyta pasauliui. Jeigu pusę savo sukaupto turto aukosime Viešpaties tarnystei, pažeistos religijos įsikūnijimo kojos – asketiškumas, švara ir gailestingumas – vėl taps tvirtos. Kai žmonės yra asketiški, švarūs, gailestingi ir teisingi, motina Žemė džiaugiasi, o Kali beveik nelieka šansų įsiskverbti į sveikas žmonių visuomenės struktūras.

43–44 TEKSTAI

स एष एतर्ह्यध्यास्त आसनं पार्थिवोचितम् ।
पितामहेनोपन्यस्तं राज्ञारण्यं विविक्षता ॥४३॥

आस्तेऽधुना स राजर्षिः कौरवेन्द्रश्रियोल्लसन् ।
गजाह्वये महाभागश्चक्रवर्ती बृहच्छ्रवाः ॥४४॥

sa eṣa etarhy adhyāsta āsanaṁ pārthivocitam
pitāmahenopanyastaṁ rājñāraṇyaṁ vivikṣatā

āste 'dhunā sa rājarṣiḥ kauravendra-śriyollasan
gajāhvaye mahā-bhāgaś cakravartī bṛhac-chravāḥ

saḥ – jis; *eṣaḥ* – šis; *etarhi* – šiuo metu; *adhyāste* – valdo; *āsanam* – sostą; *pārthiva-ucitam* – vertą karaliaus; *pitāmahena* – senelio; *upanyastam* – perduotą; *rājñā* – karaliaus; *araṇyam* – miškas; *vivikṣatā* – norinčio; *āste* – yra; *adhunā* – dabar; *saḥ* – tas; *rāja-ṛṣiḥ* – išminčius tarp karalių; *kaurava-indra* – vyriausiasis iš Kuru dinastijos valdovų; *śriyā* – šlovę; *ullasan* – skleisdamas; *gajāhvaye* – Hastināpuroje; *mahā-bhāgaḥ* – laimingiausiasis; *cakravartī* – imperatorius; *bṛhat-śravāḥ* – labai įžymus.

Laimingiausiasis iš žmonių, imperatorius Mahārāja Parīkṣitas, kuriam Mahārāja Yudhiṣṭhira panoręs pasitraukti į mišką patikėjo valdyti Hastināpurą, dabar sėkmingai valdo visą pasaulį, nes jis paveldėjo Kuru dinastijos valdovų šlovę.

Komentaras: Ilgalaikė Naimiṣāraṇyos išminčių auka prasidėjo netrukus po Mahārājos Parīkṣito mirties. Ji turėjo trukti tūkstantį metų. Yra žinoma, kad, jai prasidėjus, prie aukavietės buvo atvykę vyresniojo Viešpaties Kṛṣṇos brolio Baladevos amžininkai. Kai kurių autoritetų nuomone, esamasis laikas posme vartojamas nurodyti artimiausią ribą, skiriančią mūsų laikus nuo netolimos praeities. Todėl apie Mahārājos Parīkṣito valdymą posme kalbama esamuoju laiku. Esamasis laikas taip pat gali būti vartojamas, kalbant apie labai laike ištęstą įvykį. Mahārājos Parīkṣito nuostatos gali būti pritaikytos ir dabar. Žmonių visuomenę dar ne vėlu ištaisyti, tereikia valdžios ryžtingumo. Jeigu mums nepristigs ryžto veikti taip, kaip veikė Mahārāja Parīkṣitas, mes ir dabar galime išgyvendinti iš visuomenės amoralumą, kuriam davė pradžią Kali įsikūnijimas. Parīkṣitas nurodė Kali vietas, kuriose jis galėtų gyventi, tačiau Kali negalėjo rasti tokių vietų žemėje, nes Mahārāja Parīkṣitas netoleravo savo karalystėje azartinių lošimų, svaigalų vartojimo, prostitucijos ir gyvulių žudymo. Šiuolaikiniai vadovai nori sustabdyti moralinį nuosmukį savo valstybėje, bet jiems stinga išminties, kad tai padarytų. Jie siekia užkirsti kelią visuomenės degradacijai, įteisindami prekybą alkoholiu ir kitomis svaiginamosiomis medžiagomis, viešųjų namų veiklą, prostituciją viešbučiuose ir lošimų namus, atidarinėdami kino teatrus, toleruodami visuotinį melą ir patys meluodami. Jie nori Dievo karalystės be Dievo sąmonės. Argi galima suderinti du nesutaikomus prieštara-

vimus? Norint sustabdyti moralinį nuosmukį valstybėje, visų pirma reikia pasirūpinti, kad visuomenė priimtų religijos principus – asketiškumą, švarą, gailestingumą ir teisingumą. O kad joje įsivyrautų palanki aplinka, būtina uždaryti visas įstaigas, kur lošiami azartiniai žaidimai, girtaujama, užsiimama prostitucija ir sukčiaujama. Tai tik keletas praktinių patarimų, kuriuos mes randame „Śrīmad-Bhāgavatam“ puslapiuose.

45 TEKSTAS

इत्थम्भूतानुभावोऽयमभिमन्युसुतो नृपः ।
यस्य पालयतः क्षौर्णीं यूयं सत्राय दीक्षिताः ॥४५॥

ittham-bhūtānubhāvo 'yam abhimanyu-suto nṛpaḥ
yasya pālayataḥ kṣauṇīṁ yūyaṁ satrāya dīkṣitāḥ

ittham-bhūta – būdamas toks; *anubhāvaḥ* – patirtis; *ayam* – to; *abhimanyu-sutaḥ* – Abhimanyu sūnus; *nṛpaḥ* – valdovas; *yasya* – kuriam; *pālayataḥ* – valdant; *kṣauṇīm* – žemėje; *yūyam* – jūs visi; *satrāya* – aukoti aukas; *dīkṣitāḥ* – įšventinti.

Abhimanyu sūnus Mahārāja Parīkṣitas – labai prityręs valdovas. Jis puikiai tvarkosi šalyje, ir tai jo rūpesčiu jūs galėjote surengti tokią auką.

Komentaras: Brahmanai ir *sannyāsiai* su didžiuliu išmanymu rūpinasi visuomenės dvasine pažanga, o *kṣatriyos*, administratoriai, gerai išmano, kaip užtikrinti joje taiką ir klestėjimą. Nuo abiejų šių visuomenės sluoksnių priklauso žmonių laimė, todėl vardan žmonijos gerovės jie turi tarpusavy bendradarbiauti. Mahārāja Parīkṣitas turėjo pakankamai patyrimo, kad savo valstybėje užkirstų kelią Kali ir sudarytų palankias sąlygas dvasiniam švietimui. Jeigu paprasti žmonės yra kurti dvasinėms tiesoms, jiems labai sunku paaiškinti, kaip svarbu yra dvasinis švietimas. Svarbiausių religijos principų – asketiškumo, švaros, gailestingumo, teisingumo – laikymasis padeda geriau suvokti dvasines tiesas, ir Mahārāja Parīkṣitas sudarė tam palankias sąlygas. Jo dėka Naimiṣāraṇyos *ṛṣiai* galėjo surengti aukojimus, trukusius ištisą tūkstantmetį. Kitaip sakant, jokios filosofijos doktrinos ar religijos principai negali būti sėkmingai propaguojami be valstybės paramos. Visuotinės gerovės vardan brahmanai ir *kṣatriyos* turi glaudžiai bendradarbiauti. Tokio *kṣatriyų* ir brahmanų bendradarbiavimo dvasia

vyravo iki pat Mahārājos Aśokos valdymo laikų. Karalius Aśoka labai rėmė Viešpatį Budą, todėl Budos mokymas paplito po visą pasaulį.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti septynioliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Parīkṣitas nubaudžia Kali“.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Brahmano sūnus prakeikia Mahārāją Parīkṣitą

1 TEKSTAS

सूत उवाच
यो वै द्रौण्यस्त्रविप्लुष्टो न मातुरुदरे मृतः ।
अनुग्रहाद्भगवतः कृष्णस्याद्भुतकर्मणः ॥ १ ॥

sūta uvāca
yo vai drauṇy-astra-viplusṭo na mātur udare mṛtaḥ
anugrahād bhagavataḥ kṛṣṇasyādbhuta-karmaṇaḥ

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *yaḥ* – kuris; *vai* – iš tikrųjų; *drauṇi-astra* – Droṇos sūnaus ginklo; *viplusṭaḥ* – sudegintas; *na* – niekada; *mātuḥ* – motinos; *udare* – įsčiose; *mṛtaḥ* – mirė; *anugrahāt* – malone; *bhagavataḥ* – Dievo Asmens; *kṛṣṇasya* – Kṛṣṇos; *adbhuta-karmaṇaḥ* – kurio darbai stebuklingi.

Sūta Gosvāmis tarė: Dievo Asmens Śrī Kṛṣṇos darbai stebuklingi. Jo malone Mahārāja Parīkṣitas išvengė mirties motinos įsčiose, kai Droṇos sūnus paleido į jį savo ginklą.

Komentaras: Naimiṣāraṇyos išminčiai labai stebėjosi išgirdę pasakojant, koks puikus valdovas buvo Mahārāja Parīkṣitas. Ypač didelį įspūdį jiems padarė istorija apie Kali įsikūnijimą – tai, kaip valdovas jį nubaudė ir užkirto visus kelius blogiui savo karalystėje. Sūta Gosvāmis degė ne mažes-

niu noru papasakoti ir apie įstabų Mahārājos Parīkṣito gimimą ir mirtį. Šį posmą Sūta Gosvāmis padeklamavo norėdamas sukelti dar didesnį Naimiṣāraṇyos išminčių susidomėjimą.

2 TEKSTAS

ब्रह्मकोपोत्थिताद्यस्तु तक्षकात्प्राणविप्लवात् ।
न सम्मुमोहोरुभयाद्भगवत्यर्पिताशयः ॥ २॥

brahma-kopotthitād yas tu takṣakāt prāṇa-viplavāt
na sammumohorubhayād bhagavaty arpitāśayaḥ

brahma-kopa – brahmano įtūžio; *utthitāt* – sukelta; *yaḥ* – kuri buvo; *tu* – tačiau; *takṣakāt* – skraidančios gyvatės; *prāṇa-viplavāt* – dėl gyvenimo pabaigos; *na* – niekada; *sammumoha* – buvo apimtas; *uru-bhayāt* – didelės baimės; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *arpita* – paaukota; *āśayaḥ* – sąmonė.

Mahārāja Parīkṣitas buvo sąmoningai atsidavęs Dievo Asmeniui, todėl neprarado savitvardos ir neišsigando turėjusios jam įgelti skraidančios gyvatės, brahmano sūnui nesuvaldžius įtūžio.

Komentaras: Bhaktą, visa savo siela atsidavusį Viešpačiui, vadina *nārāyaṇa-parāyaṇa. Nārāyaṇa-parāyaṇa* niekur ir niekada nejaučia baimės. Jo negąsdina nei žmogus, nei pati mirtis. Jam nėra nieko svarbiau už Aukščiausiąjį Viešpatį, todėl jis nemato skirtumo tarp rojaus ir pragaro. Jis puikiai žino, kad rojų ir pragarą sukūrė Viešpats, o gyvenimas ir mirtis tėra skirtingi egzistencijos būviai, kuriuos taip pat sukūrė Viešpats. Tad visur ir visada svarbiausia prisiminti Nārāyaṇą. *Nārāyaṇa-parāyaṇa* nuolat mena Viešpatį. Mahārāja Parīkṣitas kaip tik ir buvo toks tyras bhaktas. Jį neužtarnautai prakeikė nenuovokus brahmano sūnus, nepajėgęs atsispirti Kali įtakai. Tačiau Mahārāja Parīkṣitas ir čia išvydo Dievo ranką. Jis žinojo, kad Nārāyaṇa (Viešpats Kṛṣṇa) išgelbėjo jį, pasmerktą sudegti motinos įsčiose, ir jei dabar jam lemta mirti nuo gyvatės įgėlimo, vadinasi, tokia Viešpaties valia. Bhaktas niekada nesipriešina Viešpaties valiai ir viską, ką jam siunčia Dievas, priima kaip palaiminimą. Todėl, pasmerktas mirčiai, Mahārāja Parīkṣitas neišsigando ir nepametė dėl to galvos. O tai – tyro Viešpaties bhakto požymis.

3 TEKSTAS

उत्सृज्य सर्वतः सङ्गं विज्ञाताजितसंस्थितिः ।
वैयासकेर्जहौ शिष्यो गङ्गायां स्वं कलेवरम् ॥ ३॥

utsṛjya sarvataḥ saṅgaṁ vijñātājita-saṁsthitiḥ
vaiyāsaker jahau śiṣyo gaṅgāyāṁ svaṁ kalevaram

utsṛjya – palikęs; *sarvataḥ* – visą; *saṅgam* – bendravimą; *vijñāta* – suvokęs; *ajita* – neįveikiamojo (Dievo Asmens); *saṁsthitiḥ* – tikrąją padėtį; *vaiyāsakeḥ* – Vyāsos sūnaus; *jahau* – paliko; *śiṣyaḥ* – kaip mokinys; *gaṅgāyām* – ant Gangos kranto; *svam* – savo; *kalevaram* – materialų kūną.

Palikęs visus tuos, kurie jį supo, valdovas nusilenkė Vyāsos sūnui [Śukadevai Gosvāmiui] ir tapo jo mokiniu. Tai leido jam suvokti, kas yra Dievo Asmuo, ir pagaliau prie Gangos krantų jis atsikratė materialaus kūno.

Komentaras: Pažymėtinas posmo žodis *ajita*. Ajita, neįveikiamuoju, vadina Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą, nes Jis visais atžvilgiais yra neįveikiamas. Niekas nepajėgus iki galo Jį suvokti. Jis nepasiekiamas net pažinimo galiomis. Mes esame girdėję apie Jo *dhāmą* – buveinę, amžinąją Goloka Vṛndāvaną, tačiau mokyti žmonės aprašo ją labai skirtingai. Išmanyti tikrąją Viešpaties didybę ir sužinoti apie Jo amžiną buveinę bei transcendentinius atributus toje buveinėje, *dhāmoje*, galima tiktai tokio dvasinio mokytojo kaip Śukadeva Gosvāmis malone, ir karalius tapo nuolankiu jo mokiniu. Suvokdamas transcendentinę Viešpaties didybę ir žinodamas transcendentinį metodą, kurį pasitelkus galima patekti į transcendentinę *dhāmą*, karalius neabejojo, kad pasieks aukščiausiąjį tikslą, ir būdamas tuo tikras be didelio vargo atsižadėjo visų materialių sąsajų, net savo kūno. „Bhagavad-gītoje“ pasakyta: *paraṁ dṛṣṭvā nivartate* – kai žmogui atsiveria *param*, aukščiausioji daiktų esmė, jis nutraukia visas materialias sąsajas. „Bhagavad-gītā“ pasakoja apie Viešpaties energiją, kuri kokybiškai pranoksta materialią energiją. Tikro dvasinio mokytojo, tokio kaip Śukadeva Gosvāmis malone galima labai gerai perprasti aukščiausią Viešpaties energiją, per kurią Jis apreiškia Savo amžiną vardą, ypatybes, dieviškuosius žaidimus, atributus ir visą būties įvairovę. Jokie teoriniai samprotavimai apie tikrąją Absoliučios Tiesos prigimtį nepadės atsiriboti nuo materialios energijos, kol mes gerai neperprasime šios aukščiausiosios amžinos Viešpaties energijos. Viešpa-

ties Kṛṣṇos malone Mahārāja Parīkṣitas pelnė vienos kilniausių asmenybių – Śukadevos Gosvāmio – prielankumą, ir tai įgalino jį pažinti neįveikiamo Viešpaties didybę. Labai sunku suvokti Viešpatį studijuojant Vedų raštus, tačiau, pelnius tokio išsivadavusio bhakto kaip Śukadeva Gosvāmis malonę, tai visiškai nesudėtinga.

4 TEKSTAS

नोत्तमश्लोकवार्तानां जुषतां तत्कथामृतम् ।
स्यात्सम्भ्रमोऽन्तकालेऽपि स्मरतां तत्पदाम्बुजम् ॥ ४ ॥

nottamaśloka-vārtānāṁ juṣatāṁ tat-kathāmṛtam
syāt sambhramo 'nta-kāle 'pi smaratāṁ tat-padāmbujam

na – niekada; *uttama-śloka* – Dievo Asmeniu, aukštinamu Vedų himnuose; *vārtānām* – tuo gyvenantiems; *juṣatām* – atliekantiems; *tat* – apie Jį; *kathā-amṛtam* – transcendentinius pasakojimus; *syāt* – atsiranda; *sambhramaḥ* – klaidingos mintys; *anta* – paskutinę; *kāle* – akimirką; *api* – taip pat; *smaratām* – atmena; *tat* – Jo; *pada-ambujam* – lotoso pėdas.

Jis tai pajėgė padaryti, nes žmonėms, visą gyvenimą paskyrusiems Vedų himnuose aukštinamam Dievo Asmeniui, Jo transcendentiniams darbams aptarti ir nuolat atmenantiems Viešpaties lotoso pėdas, nėra pavojaus, kad paskutinę gyvenimo akimirką juos apniks įvairios klaidingos idėjos.

Komentaras: Paskutinę gyvenimo akimirką atmindamas transcendentinę Viešpaties prigimtį, žmogus pasiekia tobulumą. Viešpaties prigimtį aprašo Vedų himnai, bet juos galima suvokti tiktai klausant jų iš išvaduotų sielų, Śukadevos Gosvāmio ar kito tai pačiai sekai priklausančio dvasinio mokytojo, lūpų. Nėra jokios naudos klausytis Vedų himnų iš spekuliatyvių mąstytojų lūpų. Klausydamiesi Vedų himnų iš tikrai save pažinusios sielos ir nuolankiai jai tarnaudami, suprasime juos teisingai, jų prasmė atsiskleis mums iki galo. Nuolankus mokinys pajėgus nugyventi visą savo gyvenimą iki pat mirties transcendentiškai. Egzistuoja tam tikras mokslinis metodas, leidžiantis atsiminti Viešpatį net ir paskutinėmis gyvenimo valandomis, kai, yrant fiziniams apvalkalams, gęsta atmintis. Paprastam žmogui mirties akivaizdoje labai sunku teisingai suvokti dalykų esmę, tačiau Viešpaties ir

Jo tikrų pasekėjų, dvasinių mokytojų, malone tai visiškai įmanoma. Todėl Mahārāja Parīkṣitas sugebėjo išlaikyti skaidrią sąmonę.

5 TEKSTAS

तावत्कलिर्न प्रभवेत्प्रविष्टोऽपीह सर्वतः ।
यावदीशो महानुर्व्यामाभिमन्यव एकराट् ॥ ५॥

tāvat kalir na prabhavet praviṣṭo 'pīha sarvataḥ
yāvad īśo mahān urvyām ābhimanyava eka-rāṭ

tāvat – tol; *kaliḥ* – Kali įsikūnijimas; *na* – negali; *prabhavet* – klestėti; *praviṣṭaḥ* – atėjęs; *api* – nors ir; *iha* – čia; *sarvataḥ* – visur; *yāvat* – kol; *īśaḥ* – valdovas; *mahān* – didis; *urvyām* – galingas; *ābhimanyavaḥ* – Abhimanyu sūnus; *eka-rāṭ* – vienintelis imperatorius.

Kol pasaulio imperatorius yra didysis galingasis Abhimanyu sūnus, Kali įsikūnijimui visi keliai užkirsti.

Komentaras: Kaip jau sakyta, Kali įsikūnijimas atsirado žemėje seniai ir ieškojo galimybių paskleisti savo įtaką visame pasaulyje. Tačiau Mahārāja Parīkṣitas labai jam kliudė. Taip elgiasi tikras valdovas. Kali įsikūnijimas ir į jį panašūs ramybės drumstėjai visada stengsis išplėsti savo nedorą veiklą, tačiau stipraus valstybės vadovo pareiga – bet kuriomis priemonėmis užkirsti tam kelią. Nors Mahārāja Parīkṣitas leido Kali gyventi tam tikrose vietose, savo valstybės gyventojus jis patikimai apsaugojo nuo neigiamos Kali įsikūnijimo įtakos.

6 TEKSTAS

यस्मिन्नहनि यर्ह्येव भगवानुत्ससर्ज गाम् ।
तदैवेहानुवृत्तोऽसावधर्मप्रभवः कलिः ॥ ६॥

yasminn ahani yarhy eva bhagavān utsasarja gām
tadaivehānuvṛtto 'sāv adharma-prabhavaḥ kaliḥ

yasmin – tą pačią; *ahani* – dieną; *yarhi eva* – tą pačią akimirką; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *utsasarja* – paliko; *gām* – žemę; *tadā* – tada; *eva* – iš tikrų-

jų; *iha* – į šį pasaulį; *anuvṛttaḥ* – atėjo; *asau* – jis; *adharma* – bedievystę; *prabhavaḥ* – skatinantis; *kaliḥ* – nesantarvės įsikūnijimas.

Tą pačią dieną, tą pačią akimirką, kai Dievo Asmuo Viešpats Śrī Kṛṣṇa paliko žemę, į šį pasaulį prasismelkė Kali įsikūnijimas, skatinantis visų formų bedievystę.

Komentaras: Dievo Asmuo nesiskiria nuo Savo švento vardo, ypatybių ir t.t. Kol Jis gyveno žemėje, Kali įsikūnijimui nebuvo jokios vilties joje įsikurti. Jei žemėje būtų sudarytos sąlygos nuolat giedoti šventus Viešpaties vardus, šlovinti Jo ypatybes ir t.t., Kali įsikūnijimui būtų užkirstas kelias į ją prasiskverbti. Tik tokiu būdu galima išguiti iš šio pasaulio Kali personifikaciją. Šiandien žmonija yra pasiekusi didžiulių laimėjimų materialaus mokslo srityje: išrastas net radijas, galintis transliuoti garsą eterio bangomis. Tačiau jeigu valstybė pasirūpintų, kad vietoje erzinančių garsų, skirtų juslėms dirginti, būtų transliuojami transcendentiniai garsai – giedamas šventas vardas, šlovinamas Viešpats ir Jo darbai, autoritetingai aprašyti „Bhagavad-gītoje“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, – tada susidarytų žmonėms palanki aplinka ir būtų atkurti religijos principai. Visa tai leistų žmonėms, esantiems valdžioje, įgyvendinti tai, ko jie trokšta – sustabdyti pasaulio moralinį nuosmukį. Viskas yra gerai, jeigu tai tarnauja Viešpačiui.

7 TEKSTAS

नानुद्वेष्टि कलिं सम्राट् सारङ्ग इव सारभुक् ।
कुशलान्याशु सिद्ध्यन्ति नेतराणि कृतानि यत् ॥ ७ ॥

nānudveṣṭi kaliṁ samrāṭ sāraṅga iva sāra-bhuk
kuśalāny āśu siddhyanti netarāṇi kṛtāni yat

na – niekada; *anudveṣṭi* – pavydi; *kalim* – Kali įsikūnijimui; *samrāṭ* – imperatorius; *sāram-ga* – realistas kaip bitės; *iva* – tarytum; *sāra-bhuk* – paimantis esmę; *kuśalāni* – palankūs dalykai; *āśu* – iš karto; *siddhyanti* – atneša laimę; *na* – niekada; *itarāṇi* – nepalankūs; *kṛtāni* – atlikti; *yat* – kada.

Mahārāja Parīkṣitas buvo realistas, kaip ir bitė, kuri surenka visą [gėlės] esmę. Jis puikiai žinojo, kad Kali amžiuje doras veiksmas išsyk [dar tik

sumanius jį atlikti] duoda gerus vaisius, o blogi darbai [kad duotų vaisius] turi būti atlikti, todėl nejautė priešiškumo Kali įsikūnijimui.

Komentaras: Kali amžių vadina nuosmukio amžiumi. Kadangi šiame amžiuje gyvų būtybių būklė labai sunki, Aukščiausiasis Viešpats suteikė joms ypatingų nuolaidų. Viešpaties valia gyva būtybė netampa nusidėjėle, kol neatlieka nuodėmingo veiksmo. Kitais amžiais net nuodėmingos mintys buvo laikomos nuodėme. O šiame amžiuje gyva būtybė apdovanojama jau vien už ketinimą padaryti dorą darbą. Mahārāja Parīkṣitas, kuris Viešpaties malone buvo didelės erudicijos išmaningas valdovas, visai nejautė priešiškumo Kali įsikūnijimui, kadangi nė neketino leisti jam veikti. Jis pasirūpino, kad jo valdiniai netaptų Kali epochos nuodėmių aukomis, ir sykiu nė kiek nesuvaržė Kali amžiaus, skirdamas jam atitinkamas vietas, kuriose tas galėtų gyventi. „Śrīmad-Bhāgavatam“ pabaigoje pasakyta, kad, nepaisant Kali personifikacijos juodų darbų, Kali amžius turi didelį privalumą: žmogus gali išsivaduoti tiesiog kartodamas šventą Viešpaties vardą. Mahārāja Parīkṣitas ėmėsi kryptingų pastangų skelbti Viešpaties šventą vardą ir tokiu būdu išgelbėjo savo valdinius iš Kali amžiaus glėbio. Vien dėl šio privalumo didieji išminčiai kartais šlovina Kali epochą. Vedose dar pabrėžiama, jog kalbant apie Viešpaties Kṛṣṇos darbus išvengiama visų Kali amžiaus neigiamybių. Panaši mintis reiškiama ir „Śrīmad-Bhāgavatam“ pradžioje, kur pasakyta, kad, žmogui skaitant šį kūrinį, Aukščiausiasis Viešpats išsyk visiems laikams įsikuria jo širdyje. Tai tik keletas nepaprastų Kali amžiaus privalumų. Mahārāja Parīkṣitas, kaip tikras *vaiṣṇava*, pasinaudojo visais šiais privalumais, nejausdamas Kali epochai jokios neapykantos.

8 TEKSTAS

किं नु बालेषु शूरेण कलिना धीरभीरुणा ।
अप्रमत्तः प्रमत्तेषु यो वृको नृषु वर्तते ॥ ८ ॥

kiṁ nu bāleṣu śūreṇa kalinā dhīra-bhīruṇā
apramattaḥ pramatteṣu yo vṛko nṛṣu vartate

kim – kas; *nu* – gali būti; *bāleṣu* – tarp menkesnės nuovokos žmonių; *śūreṇa* – galingas; *kalinā* – Kali įsikūnijimas; *dhīra* – susitvardžiusiųjų; *bhīruṇā* – bijantis; *apramattaḥ* – atsargus; *pramatteṣu* – tarp lengvabūdžių; *yaḥ* – kuris; *vṛkaḥ* – tigras; *nṛṣu* – tarp žmonių; *vartate* – yra.

Mahārāja Parīkṣitas suprato, kad menkesnės nuovokos žmonėms Kali personifikacija pasirodys labai galinga, tačiau susitvardžiusiems ji nebaisi. Karalius žinojo, kad Kali, tarsi galingas tigras, visada tykąs grobio – nenuovokių, lengvabūdžių žmonių.

Komentaras: Viešpačiui neatsidavę žmonės yra lengvabūdžiai, jiems stinga išminties. Kvailys negali būti Viešpaties bhaktas. Nenusilenkusieji Viešpačiui lengvai tampa Kali aukomis. Todėl dvasinė tarnystė Viešpačiui yra vienintelis priešnuodis, neleidžiantis paplisti tamsiai Kali įtakai, t.y. azartiniams žaidimams, svaigalų ir stimuliuojančių medžiagų vartojimui, prostitucijai ir gyvulių žudymui. Tai didžiausios visuomenės blogybės, ir kelio joms neužkirs nei naujų įstatymų tvirtinimas, nei tardymo komisijų steigimas, net jei valdžios galvos ir įsipareigotų tai padaryti. Taigi kol nebūsim pasirengę žengti Mahārājos Parīkṣito pėdomis, t.y. propaguoti dvasinę tarnystę paprastiems žmonėms, beprasmiška tikėtis, kad padėtis visuomenėje pagerės.

9 TEKSTAS

उपवर्णितमेतद्वः पुण्यं पारीक्षितं मया ।
वासुदेवकथोपेतमाख्यानं यदपृच्छत ॥ ९ ॥

upavarṇitam etad vaḥ puṇyaṁ pārīkṣitaṁ mayā
vāsudeva-kathopetam ākhyānaṁ yad apṛcchata

upavarṇitam – beveik viskas papasakota; *etat* – tai; *vaḥ* – jums; *puṇyam* – apie dorovingąjį; *pārīkṣitam* – Mahārājį Parīkṣitą; *mayā* – mano; *vāsudeva* – su Viešpačiu Kṛṣṇa; *kathā* – pasakojimus; *upetam* – susijusius; *ākhyānam* – teiginius; *yat* – apie ką; *apṛcchata* – manęs klausėte.

O išminčiai, atsakydamas į jūsų klausimą, papasakojau beveik viską, kas istorijoje apie dorovingąjį Mahārājį Parīkṣitą susiję su Viešpačiu Kṛṣṇa.

„Śrīmad-Bhāgavatam“ – tai pasakojimas apie Viešpaties darbus. O Jo darbai visada susiję su Jo bhaktais. Todėl klausytis pasakojimų apie bhaktų darbus – tas pat kas klausytis pasakojimų apie Viešpaties Kṛṣṇos darbus. Viešpaties bhaktas vienodai vertina tiek Viešpaties, tiek Jo tyrų bhaktų darbus, nes jie yra visiškai transcendentiški.

10 TEKSTAS

या याः कथा भगवतः कथनीयोरुकर्मणः ।
गुणकर्माश्रयाः पुम्भिः संसेव्यास्ता बुभूषुभिः ॥१०॥

yā yāḥ kathā bhagavataḥ kathanīyoru-karmaṇaḥ
guṇa-karmāśrayāḥ pumbhiḥ saṁsevyās tā bubhūṣubhiḥ

yāḥ – kokie tik; *yāḥ* – apskritai; *kathāḥ* – pasakojimai; *bhagavataḥ* – apie Dievo Asmenį; *kathanīya* – papasakoti; *uru-karmaṇaḥ* – apie Jį, kurio darbai nuostabūs; *guṇa* – apie transcendentines ypatybes; *karma* – nepaprastus darbus; *āśrayāḥ* – apimantys; *pumbhiḥ* – žmonės; *saṁsevyāḥ* – turi klausytis; *tāḥ* – jų; *bubhūṣubhiḥ* – trokštantys laimės.

Kas trokšta absoliutaus tobulumo, tas turi nuolankiai klausytis pasakojimų apie transcendentinius, nepakartojamus Dievo Asmens bruožus ir darbus.

Nuolat klausydamasis pasakojimų apie transcendentinius Viešpaties Śrī Kṛṣṇos darbus, Jo ypatybes ir vardus, žmogus artėja prie amžinojo gyvenimo. Nuolatos klausytis pasakojimų apie Viešpatį reiškia nuosekliai Jį pažinti – pažinti Jį tokį, koks Jis yra iš tikrųjų. O pasak „Bhagavad-gītos“, iš tikrųjų pažinti Dievą reiškia pelnyti amžiną gyvenimą. Pasakojimų apie transcendentinės šlovės apgaubtus Viešpaties Śrī Kṛṣṇos darbus klausymasis – tai priemonė, kurią Vedos siūlo norintiesiems išvengti gimimo, mirties, senatvės ir ligų – materialios sąlygotų gyvų būtybių bausmės. O šios tobulumo stadijos viršūnė – transcendentinė palaima, kuri yra tikrasis gyvenimo tikslas.

11 TEKSTAS

ऋषय ऊचुः
सूत जीव समाः सौम्य शाश्वतीर्विशदं यशः ।
यस्त्वं शंससि कृष्णस्य मर्त्यानाममृतं हि नः ॥११॥

ṛṣaya ūcuḥ
sūta jīva samāḥ saumya śāśvatīr viśadaṁ yaśaḥ
yas tvaṁ śaṁsasi kṛṣṇasya martyānām amṛtaṁ hi naḥ

ṛṣayaḥ ūcuḥ – kilnieji išminčiai tarė; *sūta* – o Sūta Gosvāmi; *jīva* – linkime tau gyventi; *samāḥ* – daug metų; *saumya* – rimtasis; *śāśvatīḥ* – amžinoje; *viśadam* – ypač; *yaśaḥ* – šlovėje; *yaḥ tvam* – nes tu; *śaṁsasi* – nuostabiai pasakoji; *kṛṣṇasya* – apie Viešpatį Śrī Kṛṣṇą; *martyānām* – mirtingiesiems; *amṛtam* – nemirtingumas; *hi* – tikrai; *naḥ* – mums.

Kilnieji išminčiai tarė: O garbusis Sūta Gosvāmi, linkime tau ilgai gyventi. Telydi tave amžina šlovė už tai, kad taip nuostabiai pasakoji apie Viešpaties Kṛṣṇos, Dievo Asmens, darbus. Tavo pasakojimai mums, mirtingiesiems, – tarsi nemirtingumo nektaras.

Komentaras: Klausantis pasakojimų apie transcendentines Dievo Asmens ypatybes ir darbus reikia visada atminti, ką „Bhagavad-gītoje“ (4.9) pasakė Patsai Viešpats. Visi Jo darbai, netgi nužengus tarp žmonių, yra transcendentiniai, nes įgyvendinami dvasinės Jo energijos, kuri kokybiškai skirtinga nuo materialiosios. „Bhagavad-gītos“ žodžiais, jo darbai yra *divyam*. Tai reiškia, kad Jis gimsta ir veikia visiškai kitaip negu paprasta gyva būtybė, surakinta materialios energijos. Jo kūnas, skirtingai negu paprastų gyvų būtybių kūnai, taip pat yra nematerialus ir nekintamas. Ir kas patiria apie tai iš Viešpaties ar Jo autorizuotų šaltinių, atsiskyręs nuo savo dabartinio materialaus kūno, daugiau nebeatgimsta. Siela, kuriai nušvito tiesa, gauna teisę įžengti į dvasinę Viešpaties karalystę ir pradeda su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui. Todėl kuo daugiau sužinome apie transcendentinius Viešpaties darbus, aprašomus „Bhagavad-gītoje“ ir „Śrīmad-Bhāgavatam“, tuo geriau imame suvokti Jo transcendentinę esmę ir tuo labiau prie Jo priartėjame.

12 TEKSTAS

कर्मण्यस्मिन्ननाश्वासे धूमधूम्रात्मनां भवान् ।
आपाययति गोविन्दपादपद्मासवं मधु ॥१२॥

karmaṇy asminn anāśvāse dhūma-dhūmrātmanāṁ bhavān
āpāyayati govinda- pāda-padmāsavaṁ madhu

karmaṇi – atlikimu; *asmin* – šio; *anāśvāse* – nesame tikri; *dhūma* – dūmais; *dhūmra-ātmanām* – padengti kūnai ir protai; *bhavān* – tavo, o gerbiamasai;

āpāyayati – labai malonus; *govinda* – Dievo Asmens; *pāda* – pėdų; *padmaāsavam* – lotosų nektaras; *madhu* – medus.

Mes ką tik pradėjome šias karmines apeigas – įkūrėme aukurą, bet nesame tikri dėl rezultato, nes netobuli mūsų veiksmai. Aukuro dūmai apnešė mūsų kūnus suodžiais, užtat tavo dalinamas Dievo Asmens Govindos lotoso pėdų nektaras pasotino mūsų širdis.

Komentaras: Naimiṣāraṇyos išminčių įkurtas aukuras išties labai rūko, ir dėl daugybės trūkumų atliekant apeigas daug kas abejojo atnašavimo sėkme. Kali amžiuje labai reta prityrusių brahmanų, galinčių teisingai įvykdyti aukojimo apeigas, – tai svarbiausias trūkumas. Mažiausias nukrypimas atnašaujant auką viską sužlugdo. Čia, kaip ir žemės ūkyje, sunku nuspėti rezultatą. Ryžių derlius priklauso nuo to, ar apvaizda siųs pakankamai lietaus, todėl niekad nesi tikras, koks jis bus. Taip ir atnašaujant aukas Kali amžiuje neįmanoma nuspėti, ar jos bus sėkmingos. Nesąžiningi ir godūs Kali amžiaus brahmanai skatina patiklius žmones rengti aukas vien dėl akių. Jie nutyli šventraščių nurodymą, skelbiantį, kad Kali epochoje beprasmiški visi apeiginiai aukojimai, išskyrus vieną – kongregacinį švento Viešpaties vardo giedojimą. Sūta Gosvāmis pasakojo apie transcendentinius Viešpaties darbus išminčių susirinkime, ir jie realiai pajuto, ką tai duoda. Ir tas pojūtis buvo toks apčiuopiamas, kaip sotumo jausmas pavalgius. Taip reiškiasi dvasinis patyrimas.

Troškinami dūmų, virstančių iš aukuro, Naimiṣāraṇyos išminčiai labai abejojo aukojimo sėkme, tačiau klausydamiesi dvasinio tobulumo pasiekusio Sūtos Gosvāmio žodžių jie patyrė visišką pasitenkinimą. „Brahmavaivarta Purāṇoje“ Viṣṇu sako Śivai, kad Kali epochoje karminė veikla ir spekuliatyvios filosofijos neduos nerimo prislėgtiems žmonėms jokios naudos, bet jeigu jie imsis dvasinės tarnystės, juos būtinai lydės sėkmė ir įdėtos pastangos nenueis perniek. Kitaip sakant, be dvasinės tarnystės Viešpačiui joks veiksmas – ar juo siekiama dvasinio tobulumo, ar materialios naudos, – neatneš sėkmės.

13 TEKSTAS

तुलयाम लवेनापि न स्वर्गं नापुनर्भवम् ।
भगवत्सङ्गिसङ्गस्य मर्त्यानां किमुताशिषः ॥१३॥

tulayāma lavenāpi na svargaṁ nāpunar-bhavam
bhagavat-saṅgi-saṅgasya martyānāṁ kim utāśiṣaḥ

tulayāma – prilygsta; *lavena* – akimirkai; *api* – netgi; *na* – niekada; *svargam* – rojaus planetos; *na* – nei; *apunaḥ-bhavam* – išsivadavimas iš materijos; *bhagavat-saṅgi* – su Viešpaties bhaktu; *saṅgasya* – bendravimui; *martyānām* – mirtingiesiems; *kim* – ką; *uta* – kalbėti; *āśiṣaḥ* – apie materialias vertybes.

Akimirksniui, praleistam su Viešpaties bhaktu, neprilygsta nei rojaus planetos, nei išsivadavimas iš materijos, o ką jau kalbėti apie žemiškąsias malones – materialias vertybes – kurios skirtos tik mirtingiesiems.

Komentaras: Lyginti dalykus galima tiktai tuo atveju, kai jie turi kokių nors panašumų. Akimirksnio, praleisto su tyru bhaktu, materialiame pasaulyje nėra su kuo palyginti. Žmonės, negalintys gyventi be materialių džiaugsmų, svajoja apie rojaus planetas – Mėnulį, Venerą ar Indraloką, – o pažengusieji spekuliatyvių filosofinių ieškojimų keliu siekia išsivaduoti iš materialios nelaisvės. Nusivylus visais materialiais keliais, žmogui gimsta noras siekti visiškai kitokio tipo išsivadavimo, vadinamo *apunar-bhava* – laisve daugiau neatgimti. Tačiau tyri Viešpaties bhaktai nesvajoja nei apie rojaus karalystės džiaugsmus, nei apie išsivadavimą iš materialios nelaisvės. Kitaip sakant, tyrų Viešpaties bhaktų akimis, materialūs rojaus planetų malonumai yra gryniausia fantasmagorija, ir nors jie gyvena materialiame pasaulyje, iš tikrųjų yra jau išsivadavę, nes atsikratė materialios malonumo ir kančios sampratos. Tai reiškia, kad tiek materialiame, tiek dvasiniame pasauliuose tyri Viešpaties bhaktai yra panirę į transcendentinę būtį, t.y. į meilės tarnystę Viešpačiui. Bhaktas neturi nieko bendra su materija, nes vienintelis jo užsiėmimas – transcendentinė tarnystė Viešpačiui. Jis panašus į valstybės pareigūną, kuris tiek tarnyboje, tiek namuose, tiek visur kitur yra viena ir ta pati asmenybė. Ir jei su materija jis neturi nieko bendra, ar gali malonumą jam teikti materialios malonės, pvz., karališkoji ar kokia kita aukščiausioji valdžia, kuri, beje, baigiasi su kūno mirtimi? Dvasinė tarnystė amžina. Ji neturi pabaigos, nes yra dvasiška. Taigi tyro bhakto vertybės iš esmės skiriasi nuo materialių vertybių; jų negalima nė lyginti. Sūta Gosvāmis buvo tyras Viešpaties bhaktas, todėl jo santykiai su Naimiṣāraṇyos *ṛṣiais* yra nepakartojami. Bendravimas su materialistais materialiame pasaulyje vertas griežčiausio pasmerkimo. Materialistas vadinasi *yoṣit-saṅgī*, – tas, kuris negali gyventi be materialių saitų (moterų ir kitų pagundų). Šie stiprūs ryšiai smerktini, nes supančioja žmogų, atima

iš jo gyvenimo džiaugsmą ir gerovę. *Yoṣit-saṅgī* priešingybė yra *bhāgavat-saṅgī*, – tas, kuris bendrauja su Viešpačiu per Jo vardą, pavidalą, ypatybes ir t.t. Būtent taip derėtų bendrauti. Tokie ryšiai verti didžiausio pagyrimo bei garbinimo, ir juos reikėtų laikyti aukščiausiu gyvenimo tikslu.

14 TEKSTAS

को नाम तृप्येद्रसवित्कथायां
महत्तमैकान्तपरायणस्य ।
नान्तं गुणानामगुणस्य जग्मु-
र्योगेश्वरा ये भवपाद्ममुख्याः ॥१४॥

ko nāma tṛpyed rasavit kathāyāṁ
mahattamaikānta-parāyaṇasya
nāntaṁ guṇānām aguṇasya jagmur
yogeśvarā ye bhava-pādma-mukhyāḥ

kaḥ – kas; *nāma* – konkrečiai; *tṛpyet* – pasisotina; *rasa-vit* – pažinęs nektaro skonį; *kathāyām* – pasakojimų apie; *mahat-tama* – didžiausių iš gyvų būtybių; *ekānta* – vienintelį; *parāyaṇasya* – prieglobstį; *na* – niekada; *antam* – galas; *guṇānām* – ypatybių; *aguṇasya* – Transcendencijos; *jagmuḥ* – gali patvirtinti; *yoga-īśvarāḥ* – mistinių jėgų valdovai; *ye* – visi jie; *bhava* – Viešpats Śiva; *pādma* – Viešpats Brahmā; *mukhyāḥ* – galvos.

Dievo Asmuo Viešpats Kṛṣṇa [Govinda] yra vienintelis visų didžių gyvų būtybių prieglobstis; ir Jo transcendentinių atributų protu negali aprėpti net tokie mistinių jėgų valdovai kaip Viešpats Śiva ir Viešpats Brahmā. Ar gali kas iš tikrų nektaro [rasos] gerbėjų pasisotinti pasakojimais apie Viešpatį?

Komentaras: Viešpats Śiva ir Viešpats Brahmā – svarbiausieji iš pusdievių, ir jie apdovanoti daugybe mistinių galių. Antai Viešpats Śiva išgėrė visą vandenyną nuodų; paprastas žmogus kristų negyvas ir nuo jų lašo. Brahmā sukūrė ištisą galybę galingų pusdievių, tarp jų ir patį Viešpatį Śivą. Taigi jie yra *īśvaros*, visatos viešpačiai. Tačiau jie nėra patys galingiausi. Galingiausias yra Govinda, Viešpats Kṛṣṇa. Jis – Transcendencija, o Jo transcendentiniai atributai neaprėpiami protu net tokiems galingiems *īśvaroms*

kaip Śiva ir Brahmā. Todėl Viešpats Kṛṣṇa yra vienintelis visų, net pačių didžiausių, gyvų būtybių prieglobstis. Brahmā skiriamas prie gyvų būtybių, tačiau jis yra iš jų visų galingiausias. Čia kyla klausimas: kodėl prakilniausią iš visų gyvų būtybių taip traukia transcendentiniai pasakojimai apie Viešpatį Kṛṣṇą? Ogi todėl, kad Kṛṣṇa yra palaimos šaltinis. Gyva būtybė iš visko trokšta gauti malonumų, tačiau tas, kuris su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui, patiria beribę palaimą. Viešpats beribis: beribiai Jo vardas, atributai, dieviškieji žaidimai, Jo palydovai, įvairovė, kuri Jį supa. Tarnaujantieji Jam per amžius semiasi džiaugsmo iš tarnystės ir niekada nepasisotina. Tai patvirtina „Padma-Purāṇa“:

ramante yogino 'nante satyānanda-cid-ātmani
iti rāma-padenāsau paraṁ brahmābhidhīyate

„Mistikai iš Absoliučios Tiesos semiasi beribės transcendentinės palaimos, todėl Aukščiausioji Absoliuti Tiesa, Dievo Asmuo, vadinasi Rāma“.

Transcendentinės temos neišsemiamos. Žemiškus dalykus tvarko pasisotinimo dėsnis, bet transcendencijoje jis neveikia. Sūta Gosvāmis norėjo toliau pasakoti apie Viešpatį Kṛṣṇą Naimiṣāraṇyos išminčiams, o išminčiai savo ruožtu išreiškė norą be paliovos jo klausytis. Kadangi Viešpats ir Jo atributai yra transcendentiški, šie pokalbiai tik pakursto tyro klausytojo norą klausytis pasakojimų apie Viešpatį.

15 TEKSTAS

तन्नो भवान् वै भगवत्प्रधानो
महत्तमैकान्तपरायणस्य ।
हरेरुदारं चरितं विशुद्धं
शुश्रूषतां नो वितनोतु विद्वन् ॥१५॥

tan no bhavān vai bhagavat-pradhāno
mahattamaikānta-parāyaṇasya
harer udāraṁ caritaṁ viśuddhaṁ
śuśrūṣatāṁ no vitanotu vidvan

tat – todėl; *naḥ* – mums; *bhavān* – gerbiamasai; *vai* – iš tikrųjų; *bhagavat* – kas susiję su Dievo Asmeniu; *pradhānaḥ* – ypač; *mahat-tama* – apie didžiausio iš didžiausių; *ekānta* – išimtinai; *parāyaṇasya* – apie prieglobsčio; *hareḥ* –

apie Viešpaties; *udāram* – nešališką; *caritam* – veiklą; *viśuddham* – transcendentinę; *śuśrūṣatām* – norintiems išgirsti; *naḥ* – mums; *vitanotu* – papasakok; *vidvan* – o išmintingasai.

O Sūta Gosvāmi, tu esi išsimokslinęs ir tyras Viešpaties bhaktas, nes Dievo Asmuo – svarbiausias tavo tarnystės objektas. Todėl prašome papasakoti mums apie dieviškuosius Viešpaties žaidimus, kurie nesuvokiami materialiam protui. Mes norime kuo daugiau apie juos sužinoti.

Komentaras: Vienintelis garbinimo ir tarnystės objektas tam, kuris pasakoja apie transcendentinius Viešpaties darbus, turėtų būti Aukščiausiasis Dievo Asmuo Viešpats Kṛṣṇa, o klausytojai turėtų karštai trokšti apie Jį išgirsti. Kai tiek klausytojas, tiek pasakotojas atitinka šiuos reikalavimus, t.y. kai susitinka kvalifikuotas kalbėtojas ir klausytojas, tada pokalbiams apie Transcendenciją yra pati palankiausia situacija. Kai kalbėtojo vietą užima skaitovas „profesionalas“, materialiuose rūpesčiuose paskendę klausytojai negaus iš tų pokalbių apčiuopiamos naudos. Skaitovai „profesionalai“ rengia *Bhāgavata-saptāhos* spektaklius, kad išlaikytų šeimą, o materialistiškai nusiteikusi auditorija klausosi *Bhāgavata-saptāhos* diskusijų, tikėdamasi išpešti sau materialios naudos: religinio atpildo, turtų, jutiminių malonumų arba išsivadavimo. Skaitovų „profesionalų“ rengiamus „Bhāgavatam“ disputus teršia materialių *guṇų* įtaka. Tačiau pokalbiai tarp Naimiṣāraṇyos šventųjų ir Śrī Sūtos Gosvāmio vyko transcendentiniu lygiu. Jie buvo rengiami ne dėl materialių savanaudiškų tikslų. Tokie pokalbiai teikia begalinį transcendentinį malonumą tiek klausytojams, tiek kalbėtojui, ir gali trukti tūkstančius metų. Mūsų dienomis *Bhāgavata-saptāha* trunka savaitę, ir kai šis spektaklis baigiasi, klausytojai ir kalbėtojas grįžta prie savo įprastinės materialios veiklos. Tai vyksta todėl, kad, kaip anksčiau sakyta, kalbėtojas yra ne *bhagavat-pradhāna*, o klausytojai nėra *śuśrūṣu*.

16 TEKSTAS

स वै महाभागवतः परीक्षिद्
येनापवर्गाख्यमदभ्रबुद्धिः ।
ज्ञानेन वैयासकिशब्दितेन
भेजे खगेन्द्रध्वजपादमूलम् ॥१६॥

sa vai mahā-bhāgavataḥ parīkṣid
yenāpavargākhyam adabhra-buddhiḥ

jñānena vaiyāsaki-śabditena
bheje khagendra-dhvaja-pāda-mūlam

saḥ – jis; *vai* – tikrai; *mahā-bhāgavataḥ* – aukščiausio lygio bhaktas; *parīkṣit* – karalius; *yena* – kuriomis; *apavarga-ākhyam* – į išsivadavimą; *adabhra* – sutelktu; *buddhiḥ* – intelektu; *jñānena* – žiniomis; *vaiyāsaki* – Vyāsos sūnaus; *śabditena* – ištartomis; *bheje* – pasiekė; *khaga-indra* – Garuḍa, paukščių valdovas; *dhvaja* – vėliava; *pāda-mūlam* – padai.

O Sūta Gosvāmi, mes trokštame išgirsti pasakojimus apie Viešpatį – pasakojimus, kurių klausydamasis, Mahārāja Parīkṣitas, visas mintis sutelkęs į išsivadavimą, pasiekė Viešpaties – paukščių valdovo Garuḍos globėjo – lotoso pėdas. Persakyk mums tai, ką jis išgirdo iš Vyāsos sūnaus [Śrīlos Śukadevos] lūpų.

Komentaras: Tarp siekiančiųjų išsivaduoti kyla tam tikrų nesutarimų. Transcendencijos tyrinėtojai yra dviejų tipų: impersonalistai ir Viešpaties bhaktai. Viešpaties bhaktai lenkiasi transcendentiniam Viešpaties pavidalui, o impersonalistai medituoja akinantį švytėjimą, Viešpaties kūno skleidžiamą šviesą, – *brahmajyoti*. Posmas teigia, kad Mahārāja Parīkṣitas laimėjo Viešpaties lotoso pėdas, įgijęs išmintį iš Vyāsadevos sūnaus Śrīlos Śukadevos Gosvāmio pamokymų. Iš pradžių Śukadeva Gosvāmis buvo impersonalistas, kaip jis pats tai pripažino „Bhāgavatam“ (2.1.9), tačiau ilgainiui jį ėmė traukti transcendentiniai Viešpaties žaidimai ir jis tapo bhaktu. Taigi tiesą pažinusieji bhaktai vadinami *mahā-bhāgavatomis*, arba aukščiausio lygio bhaktais. Bhaktai yra trijų lygių: *prākṛtos, madhyamos* ir *mahā-bhāgavatos. Prākṛtos*, arba trečios kategorijos bhaktai, lenkiasi Viešpačiui šventykloje, bet neturi gilesnių žinių apie Viešpatį bei Jo bhaktus. *Madhyama*, arba antros kategorijos bhaktas, aiškiai skiria, kas yra Viešpats, kas yra Jo bhaktai, kas yra neofitai ir Viešpačiui neatsidavę žmonės. O *mahā-bhāgavata*, aukščiausios kategorijos bhaktas, viską sieja su Viešpačiu ir suvokia, kad Viešpats yra susijęs su kiekvienu iš mūsų. Štai kodėl *mahā-bhāgavata* nedaro jokio skirtumo tarp bhakto ir Viešpačiui neatsidavusio žmogaus. Mahārāja Parīkṣitas kaip tik ir buvo toks *mahā-bhāgavata*, nes gavo *mahā-bhāgavatos* Śukadevos Gosvāmio įšventinimą. Jis buvo visiems vienodai maloningas – net pačiam personifikuotam Kali, o juo labiau kitiems.

Transcendentiniuose raštuose, pasakojančiuose pasaulio istoriją, nemaža pavyzdžių, kai impersonalistai tapdavo bhaktais, tačiau bhaktas dar niekada netapo impersonalistu. Šis faktas įrodo, kad kelyje į Transcendenciją

bhaktas yra toliau pažengęs už impersonalistą. Be to, „Bhagavad-gītoje“ (12.5) pasakyta, kad žmogus, įstrigęs impersonalizmo stadijoje, daugiau kenčia, negu kad artėja prie tiesos. Todėl žinios, kurias Mahārāja Parīkṣitas gavo iš Śukadevos Gosvāmio, padėjo jam pasiekti Viešpaties tarnystę, t.y. tobulumo stadiją, kuri vadinama *apavarga* – tobuliausio lygio išsivadavimu. Teorinės žinios apie išsivadavimą – tai dar materialus lygis. Tikrasis išsivadavimas pasiekiamas ištrūkus iš materijos nelaisvės. O transcendentinę tarnystę Viešpačiui jau galima vadinti aukščiausio lygio išsivadavimu. Kaip sakyta „Bhāgavatam“ (1.2.12), jis pasiekiamas per suvokimą ir atsižadėjimą, o galutinis tobulo išmanymo, skelbto Śrīlos Śukadevos Gosvāmio, rezultatas yra transcendentinė tarnystė Viešpačiui.

17 TEKSTAS

तन्नः परं पुण्यमसंवृतार्थ-
मास्व्यानमत्यद्भुतयोगनिष्ठम् ।
आख्याह्यनन्ताचरितोपपन्नं
पारीक्षितं भागवताभिरामम् ॥१७॥

tan naḥ paraṁ puṇyam asaṁvṛtārtham
ākhyānam atyadbhuta-yoga-niṣṭham
ākhyāhy anantācaritopapannaṁ
pārīkṣitaṁ bhāgavatābhirāmam

tat – todėl; *naḥ* – mums; *param* – aukščiausiąjį; *puṇyam* – apvalantį; *asaṁvṛta-artham* – koks jis yra; *ākhyānam* – pasakojimą; *ati* – labai; *adbhuta* – nuostabų; *yoga-niṣṭham* – kupiną *bhakti-yogos; ākhyāhi* – papasakok; *ananta* – Beribio; *ācarita* – veiklos; *upapannam* – kupiną; *pārīkṣitam* – kas buvo pasakota Mahārājai Parīkṣitui; *bhāgavata* – tyriems bhaktams; *abhirāmam* – labai brangu.

Tad papasakok mums apie Beribį, nes pasakojimai apie Jį mus apvalo ir už juos nėra nieko prakilnesnio. Šių pasakojimų klausėsi Mahārāja Parīkṣitas ir juos labai brangina tyri bhaktai, nes jie kalba apie bhakti-yogą.

Komentaras: Istorijos, kurias išgirdo Mahārāja Parīkṣitas ir kurias labai brangina tyri bhaktai, sudaro „Śrīmad-Bhāgavatam“ turinį. Didžiausioji „Śrīmad-Bhāgavatam“ dalis – tai pasakojimai apie Beribio Aukščiausiojo

darbus, todėl galima sakyti, kad tai *bhakti-yogos* mokslo veikalas, arba veikalas apie dvasinę tarnystę Viešpačiui. „Śrīmad-Bhāgavatam“ vadina *para*, aukščiausiuoju, nes, nepaisant to, kad kūrinyje plačiai kalbama apie visas pažinimo sritis ir religiją, daugiausia dėmesio čia skirta Viešpaties dvasinei tarnystei.

18 TEKSTAS

सूत उवाच
अहो वयं जन्मभृतोऽद्य हास्म
वृद्धानुवृत्त्यापि विलोमजाताः ।
दौष्कुल्यमाधिं विधुनोति शीघ्रं
महत्तमानामभिधानयोगः ॥१८॥

sūta uvāca
aho vayaṁ janma-bhṛto 'dya hāsma
vṛddhānuvṛttyāpi viloma-jātāḥ
dauṣkulyam ādhiṁ vidhunoti śīghraṁ
mahattamānām abhidhāna-yogaḥ

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *aho* – o; *vayam* – mes; *janma-bhṛtaḥ* – aukštos kilmės; *adya* – šiandien; *ha* – tikrai; *āsma* – tapome; *vṛddha-anuvṛttyā* – tarnaudami pasiekusiems pažinimo aukštumas; *api* – nors; *viloma-jātāḥ* – kilę iš mišraus luomo; *dauṣkulyam* – žemos kilmės ydas; *ādhim* – kančias; *vidhunoti* – apvalo; *śīghram* – labai greitai; *mahattamānām* – su didžių asmenybių; *abhidhāna* – pokalbiais; *yogaḥ* – ryšys.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: O Dieve, nors mūsų tėvai yra skirtingų kastų, tarnaudami ir imdami pavyzdį iš didžiūnų, kurie pasiekė pažinimo aukštumas, mes galime pagerinti savo prigimtį. Vien galimybė pabendrauti su tokiom didžiom sielom pašalina žemos kilmės sąlygojamas kliūtis.

Komentaras: Sūta Gosvāmis gimė ne brahmanų šeimoje. Jo tėvai buvo neapsišvietę skirtingų kastų žmonės, kitaip sakant, jis buvo žemo kilimo. Tačiau bendraudamas su prakilniomis asmenybėmis – Śrī Śukadeva Gosvāmiu ir Naimiṣāraṇyos *ṛṣiais*, – jis atsikratė žemos kilmės ydų. Sekdamas Vedų tradicija Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu irgi laikėsi šio principo.

Transcendentinė Viešpaties draugija pakylėjo į dvasinės tarnystės lygmenį daug žemos kilmės žmonių, kurie dėl savo gimimo ir veiksmų buvo jos neverti, ir Viešpats suteikė jiems *ācāryų*, autoritetų, statusą. Jis yra aiškiai pareiškęs, kad *ācārya* arba *guru*, dvasiniu mokytoju, galime laikyti bet kurį žmogų, jei tasai gerai susipažinęs su mokslu apie Kṛṣṇą. Ir nesvarbu, kokios jis kilmės – brahmanas ar *śūdra*, – ir kokia jo padėtis visuomenėje – ar jis namų šeimininkas, ar elgetaujantis atsiskyrėlis.

Sūta Gosvāmis studijavo mokslą apie Kṛṣṇą pas tokius žymius *ṛṣius* ir autoritetus kaip Śukadeva ir Vyāsadeva, ir apie jo didį pasirengimą byloja tas faktas, kad Naimiṣāraṇyos išminčiai troško būtent iš jo lūpų išgirsti „Śrīmad-Bhāgavatam“ – mokslą apie Kṛṣṇą. Taigi jis dvejopai bendravo su didžiosiomis sielomis: klausydamasis ir pats pamokslaudamas. Transcendentinis mokslas, t.y. mokslas apie Kṛṣṇą, turi būti išgirstas iš autoriteto, o skelbdamas šias tiesas kitiems, žmogus tampa dar geresnis žinovas. Pasinaudojęs abejomis šiomis galimybėmis, Sūta Gosvāmis, be jokių abejonių, atsikratė proto kančių ir žemos kilmės sąlygojamų kliūčių. Šis posmas aiškiai liudija, kad nors Sūta Gosvāmis buvo žemos kilmės, Śrīla Śukadeva Gosvāmis neatsisakė mokyti jo transcendentinių tiesų, o Naimiṣāraṇyos išminčiai – klausytis jo pamokymų. Tai reiškia, kad žema kilmė ir prieš tūkstančius metų netrukdė studijuoti transcendentinio mokslo ir skelbti jo tiesų. Vadinamoji kastų sistema induistų visuomenėje sugriežtėjo per pastarąjį šimtmetį, padaugėjus *dvija-bandhu* – žmonių, kilusių iš aukščiausių kastų, tačiau neturinčių tinkamo pasirengimo. Viešpats Śrī Caitanya atkūrė pirminę Vedų sistemą. Jis iškėlė Ṭhākurą Haridāsą į *nāmācāryas* – padarė jį autoritetingu pamokslininku, šlovinančiu šventą Viešpaties vardą, – nepaisant to, kad Jo Šventenybė Śrīla Haridāsa Ṭhākura, ateidamas į šį pasaulį, teikėsi gimti musulmonų šeimoje.

Tokia tyrų Viešpaties bhaktų galia. Gangos vandenys yra švarūs, ir žmogus, išsimaudęs šioje upėje, apsivalo. Bet didieji Viešpaties bhaktai apvalo žemos kilmės žmones, kai tik šie juos išvysta, o ką jau kalbėti apie bendravimą su jais. Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu norėjo išgryninti užterštą dvasinį pasaulio klimatą, siųsdamas į visus pasaulio kraštus prityrusius pamokslininkus. Dabar kompetentingiems indams belieka moksliškai imtis šios misijos – garsinti šventus Viešpaties vardus. Ji – geriausia humanitarinės veiklos forma. Jai neprilygsta jokia filantropinė veikla (kaip, pavyzdžiui, ligoninių steigimas), kuri yra stereotipinė ir dirbtina. Dvasios ligos, nuo kurių kenčia šiuolaikinė karta, yra kur kas rimtesnės už bet kokią fizinę negalią. Todėl kompetentingiems žmonėms derėtų nedelsiant atsidėti šiam kilniam darbui – skelbti „Śrīmad-Bhāgavatam“ visame pasaulyje. Žodžiai

mahattamānām abhidhāna taip pat reiškia „knygą“ (paraidžiui „žodyną“), padiktuotą Viešpaties ar Jo didžiųjų bhaktų. Tokiomis knygomis galima laikyti Vedas ir joms gimininga literatūrą, visų pirma „Śrīmad-Bhāgavatam“.

19 TEKSTAS

कुतः पुनर्गृणतो नाम तस्य
महत्तमैकान्तपरायणस्य ।
योऽनन्तशक्तिर्भगवाननन्तो
महद्गुणत्वाद्यमनन्तमाहुः ॥१९॥

kutaḥ punar gṛṇato nāma tasya
mahattamaikānta-parāyaṇasya
yo 'nanta-śaktir bhagavān ananto
mahad-guṇatvād yam anantam āhuḥ

kutaḥ – ką jau kalbėti; *punaḥ* – vėl; *gṛṇataḥ* – apie tą, kuris kartoja; *nāma* – šventą vardą; *tasya* – Jo; *mahat-tama* – didžiųjų bhaktų; *ekānta* – išimtinai; *parāyaṇasya* – atsiduoda globai; *yaḥ* – kuris; *ananta* – yra Beribis; *śaktiḥ* – galia; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *anantaḥ* – neaprėpiamas; *mahat* – didis; *guṇatvāt* – turėdamas tokius atributus; *yam* – kurį; *anantam* – Anantos vardu; *āhuḥ* – vadina.

O ką jau kalbėti apie tuos, kurie vadovaujami dižiųjų bhaktų kartoja šventą neišsemiamų galių sklidino Beribio vardą? Ananta [Beribiu] vadina Dievo Asmenį – tą, kurio galios neišsemiamos, o atributai transcendentiniai.

Komentaras: Dvija-bandhu, menko proto nekompetentingi aukštesniųjų kastų atstovai, labai prieštarauja tam, kad žemesniųjų kastų žmonės taptų brahmanais dar šį gyvenimą. Jie įrodinėja, kad *śūdrų* ar dar žemesnės kastos žmonių šeimose gimstama dėl ankstesnių nuodėmingų poelgių, todėl būtina iki galo iškentėti visas negandas, susijusias su žema kilme. Atsakydama į šių nevykusių logikų argumentus, „Śrīmad-Bhāgavatam“ teigia, kad žmogus, kartojantis šventą Viešpaties vardą vadovaujant tyram bhaktui, išsyk peržengia visas kliūtis, kurias lėmė žema kilmė. Kartodamas šventą Viešpaties vardą, tyras Viešpaties bhaktas nedaro jokių nusižengimų. Egzistuoja

dešimt nusižengimų kartojant šventą Viešpaties vardą. Bet jeigu kartojantysis vadovaujasi tyro bhakto nurodymais, jis išvengia nusižengimų. Švento Viešpaties vardo kartojimas be nusižengimų yra transcendentinis veiksmas, todėl jis iškart pašalina visų ankstesnių nuodėmių padarinius. Toks kartojimas liudija, kad žmogus visiškai suvokė transcendentinę švento vardo esmę ir nusilenkė Viešpačiui. Transcendentinis Viešpaties vardas ir Pats Viešpats, kaip absoliučios kategorijos, nesiskiria vienas nuo kito. Šventas Viešpaties vardas savo galiomis nenusileidžia Viešpačiui. Viešpats – tai visagalis Dievo Asmuo. Jis turi begalę vardų. Viešpaties vardai yra tapatūs Jam ir tokie pat galingi kaip Jis Pats. Pačioje „Bhagavad-gītos“ pabaigoje Viešpats teigia, kad žmogus, visiškai atsidavęs Viešpačiui, Jo malone apsaugotas nuo visų nuodėmių. Kadangi Viešpats ir Jo vardas tapatūs, šventas Viešpaties vardas gina bhaktą nuo visų nuodėmės pasekmių. Švento Viešpaties vardo kartojimas, be jokių abejonių, pašalina visas kliūtis, kurias lėmė žema kilmė. Be atvangos augantis bhaktų būrys, vis naujos Viešpaties inkarnacijos plėtoja Jo beribę galią, todėl tiek Viešpaties inkarnacijos, tiek Jo bhaktai yra Viešpaties galios laidininkai. Kadangi kiekvienas bhaktas turi savy kad ir menkutę Viešpaties galios dalelytę, žema kilmė negali būti kliūtis jo kelyje.

20 TEKSTAS

एतावतालं ननु सूचितेन
गुणैरसाम्यानतिशायनस्य ।
हित्वेतरान् प्रार्थयतो विभूति-
र्यस्याङ्घ्रिरेणुं जुषतेऽनभीप्सोः ॥२०॥

etāvatālaṁ nanu sūcitena
guṇair asāmyānatiśāyanasya
hitvetarān prārthayato vibhūtir
yasyāṅghri-reṇuṁ juṣate 'nabhīpsoḥ

etāvatā – kol kas; *alam* – nebūtinai; *nanu* – jei iš viso; *sūcitena* – apibūdinimu; *guṇaiḥ* – ypatybėmis; *asāmya* – apie neaprėpiamas; *anati-śāyanasya* – nepranokstamas; *hitvā* – paliekant; *itarān* – kitus; *prārthayataḥ* – prašančiųjų; *vibhūtiḥ* – sėkmės deivės malonės; *yasya* – kurio; *aṅghri* – pėdų; *reṇum* – dulkėms; *juṣate* – tarnauja; *anabhīpsoḥ* – nenorinčio.

Dabar visiškai aišku, kad Jis [Dievo Asmuo] beribis ir niekas Jam neprilygsta. Taigi niekas negali dorai Jo apibūdinti žodžiais. Net maldos nepadeda didiesiems pusdieviams laimėti sėkmės deivės prielankumo, o toji deivė tarnauja Viešpačiui, nors Jam to ir nereikia.

Komentaras: Pasak *śruti*, Dievo Asmuo, arba Parameśvara, Parabrahmanas, neįpareigotas nieko daryti. Jam niekas neprilygsta ir niekas Jo nepranoksta. Jo galios beribės, ir kiekvienas Jo veiksmas atliekamas nepriekaištingai, sumaniai ir savaime. Taigi Aukščiausiasis Dievo Asmuo Pats Sau pakankamas; Jam nieko iš nieko nereikia – net iš didžiųjų pusdievių, tokių, kaip Brahmā. Priešingai, tai pusdieviai meldžiasi sėkmės deivei ir ieško jos prielankumo, kurį labai sunku pelnyti. Bet sėkmės deivė tarnauja Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, nors Jam nieko iš jos nereikia. Dievo Asmuo Garbhodakaśāyī Viṣṇu pavidalu pagimdo Brahmą, pirmąją materialiame pasaulyje sukurtą būtybę, ir jis gimsta ne iš amžinos Viešpaties tarnaitės sėkmės deivės įsčių, o lotose, besistiebiančiame iš Viešpaties bambos. Ir tai tik keletas pavyzdžių, bylojančių apie Jo absoliučią nepriklausomybę ir tobulumą. Tai, kad Viešpats neįpareigotas nieko daryti, visai nereiškia, kad Jis nėra asmenybė. Kaip asmenybei, kuriai būdinga transcendentinių nesuvokiamų galių pilnatvė, Jam pakanka ko nors panorėti, ir Jo noras išsipildo savaime, be fizinių ar kokių kitų Jo pastangų. Štai kodėl Jį vadina Yogeśvara, mistinių galių meistru.

21 TEKSTAS

अथापि यत्पादनखावसृष्टं
जगद्विरिञ्चोपहृतार्हणाम्भः ।
सेशं पुनात्यन्यतमो मुकुन्दात्
को नाम लोके भगवत्पदार्थः ॥२१॥

athāpi yat-pāda-nakhāvasṛṣṭaṁ
jagad viriñcopahṛtārhaṇāmbhaḥ
seśaṁ punāty anyatamo mukundāt
ko nāma loke bhagavat-padārthaḥ

atha – todėl; *api* – tikrai; *yat* – iš kurio; *pāda-nakha* – pėdų nagų; *avasṛṣṭam* – srūvantį; *jagat* – visa visata; *viriñca* – Brahmājī; *upahṛta* – surinko; *arhaṇa* –

garbinimui; *ambhaḥ* – vandenį; *sa* – su; *īśam* – Viešpačiu Śiva; *punāti* – valo; *anyatamaḥ* – kitas; *mukundāt* – išskyrus Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą; *kaḥ* – kas; *nāma* – vardas; *loke* – pasaulyje; *bhagavat* – Aukščiausiojo Viešpaties; *pada* – padėties; *arthaḥ* – vertas.

Kas dar, išskyrus Dievo Asmenį Śrī Kṛṣṇą, vertas Aukščiausiojo Viešpaties vardo? Brahmājī susėmė vandenį, srūvantį iš Jo kojų nagų, norėdamas dovanoti jį Viešpačiui Šivai kaip didžiausios pagarbos ženklą svečiui. Šie vandenys [Ganga] valo visą visatą ir patį Viešpatį Šivą.

Komentaras: Neišmanėliai įžvelgia Vedų literatūroje daugdievystės idėją, kuri jai svetima. Vedos teigia, kad Viešpats yra vienas, tačiau išsiskleidžia į daugybę ekspansijų. Vienos jų – tai pilnavertės Paties Viešpaties ekspansijos, kitos – gyvos esybės. Gyvos esybės nėra tiek galingos, kiek Viešpaties pilnavertės ekspansijos. Taigi ekspansijos esti dviejų tipų. Viešpačiu Brahma paprastai tampa viena iš gyvų esybių, o Viešpats Šiva – tai tarpinė grandis tarp Paties Viešpaties ir gyvų esybių. Kitaip sakant, pusdieviai, o ir svarbiausieji tarp jų – Viešpats Brahmā bei Viešpats Šiva, – niekad neprilygsta Viešpačiui Višnu, Aukščiausiajam Dievo Asmeniui, ir juo labiau Jo nepranoksta. Višnu, arba Viešpačiui Kṛṣṇai, lenkiasi pati sėkmės deivė Lakṣmī ir visagaliai pusdieviai Brahmā bei Šiva. Tad kas gali būti galingesnis už Mukundą (Viešpatį Kṛṣṇą)? Kas, išskyrus Jį, turi teisę vadintis Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu? Sėkmės deivės Lakṣmījī, Viešpaties Brahmos bei Viešpaties Šivos galia kyla ne iš jų pačių. Jie galingi dėl to, kad yra Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijos, ir visi jie, taip pat ir gyvos esybės, su transcendentine meile tarnauja Viešpačiui. Egzistuoja keturios Viešpaties garbintojų mokyklos, kurių svarbiausios: Brahma-sampradāya, gavusi pradžią iš Viešpaties Brahmos; Rūdra-sampradāya, pradėta Viešpaties Šivos ir Śrī-sampradāya, kurią pradėjo sėkmės deivė Lakṣmī. Šalia minėtųjų trijų *sampradāyų* yra ir Kumāra-sampradāya, kildinama iš Sanat-kumāros. Visos keturios pirminės *sampradāyos* ir šiandien yra ištikimos tradicijai ir transcendentiškai tarnauja Viešpačiui. Visos *sampradāyos* skelbia, kad Viešpats Kṛṣṇa, Mukunda, yra Aukščiausiasis Dievo Asmuo ir kad niekas Jam neprilygsta ir Jo nepranoksta.

22 TEKSTAS

यत्रानुरक्ताः सहसैव धीरा
व्यपोह्य देहादिषु सङ्गमूढम् ।

व्रजन्ति तत्पारमहंस्यमन्त्यं
यस्मिन्नहिंसोपशमः स्वधर्मः ॥२२॥

yatrānuraktāḥ sahasaiva dhīrā
vyapohya dehādiṣu saṅgam ūḍham
vrajanti tat pārama-haṁsyam antyaṁ
yasminn ahiṁsopaśamaḥ sva-dharmaḥ

yatra – prie kurio; *anuraktāḥ* – labai prisirišę; *sahasā* – išsyk; *eva* – tikrai; *dhīrāḥ* – sutramdžiusieji save; *vyapohya* – palikę; *deha* – su grubiuoju kūnu ir subtiliu protu; *ādiṣu* – susijusias; *saṅgam* – sąsajas; *ūḍham* – susiformavusias; *vrajanti* – išeina; *tat* – tai; *pārama-haṁsyam* – aukščiausią tobulumo lygmenį; *antyam* – ir virš jo; *yasmin* – kur; *ahiṁsā* – neprievarta; *upaśamaḥ* – ir atsižadėjimas; *sva-dharmaḥ* – veikla, atsirandanti kaip pasekmė.

Sutramdžiusieji save ir pritapusieji prie Aukščiausiojo Viešpaties Śrī Kṛṣṇos išsyk atsiriboja nuo materialių saitų pasaulio. Jie nutraukia visas sąsajas su šiurkščiuoju kūnu bei subtiliuoju protu ir nusišalina trokšdami pasiekti aukščiausią atsiskyrėlio tobulumą, kurio būdingi požymiai – neprievarta ir atsižadėjimas.

Komentaras: Tik save sutramdžiusieji ilgainiui gali pritapti prie Aukščiausiojo Dievo Asmens. Sutramdyti save reiškia leisti sau juslinių malonumų tik tiek, kiek jų yra būtina. Nesusitvardžiusius neišvengiamai įtraukia juslinių malonumų sūkurys. Pliki filosofiniai samprotavimai – tai subtilus juslinis proto malonumas. Jusliniai malonumai – tai kelias į tamsą. Tačiau sutramdžiusieji save žengia išsivadavimo keliu tolyn nuo sąlygotos materialios egzistencijos. Kaip tik dėl to Vedos ragina pasirinkti ne tamsos, o šviesos, arba išsivadavimo, kelią ir juo žengti. Savitramdos pasiekiama ne dirbtinai sulaikant jausmus nuo materialių malonumų, bet išgrynintais jutimais transcendentiškai tarnaujant Aukščiausiajam Viešpačiui ir tokiu būdu Jį pamilus. Sutramdyti jausmų jėga neįmanoma, tačiau jiems galima duoti tinkamą užsiėmimą. Todėl bhaktas išgrynintomis juslėmis be paliovos transcendentiškai tarnauja Viešpačiui. Ši tobula juslinio aktyvumo pakopa vadinasi *bhakti-yoga*. Tie, kurie ištikimi *bhakti-yogos* metodui, iš tikrųjų pajėgūs valdytis ir vardan Viešpaties tarnystės gali išsyk atsiriboti nuo namų ir kūno saitų. Ši stadija vadinasi *paramahaṁsa*. *Haṁsos*, t.y. gulbės, išgeria tik pieną ir palieka nepaliestą vandenį, kuriuo jis buvo atskiestas. Todėl žmonės, pasirinkę tarnystę Viešpačiui, o ne *māyai*, vadi-

nami *paramahaṁsomis.* Jiems iš prigimties būdingi visi teigiami požymiai: puikybės ir tuštybės nebuvimas, neprievarta, pakantumas, paprastumas, padorumas, pagarba ir atsidavimas Dievui bei nuoširdumas. Viešpaties bhaktui natūraliai būdingos visos šios dieviškosios ypatybės. Visiškai atsidėjusieji Viešpaties tarnystei *paramahaṁsos* – retenybė net ir tarp išsivadavusiųjų sielų. Neprievarta iš tikrųjų yra priešiškumo nebuvimas. Šiame pasaulyje visi yra nusiteikę priešiškai savo artimo atžvilgiu. Tačiau tobulas *paramahaṁsa*, visiškai atsidėjęs Viešpaties tarnystei, niekam nejaučia priešiškumo. Jis myli visas gyvas būtybes, matydamas visų jų ryšį su Aukščiausiuoju Viešpačiu. Atsižadėjimas iš tikrųjų yra visiška priklausomybė nuo Dievo. Kiekviena gyva būtybė yra nuo ko nors priklausoma – tokia jos prigimtis. Visi mes esame priklausomi nuo Aukščiausiojo Viešpaties malonės, tačiau kai žmogus užmiršta apie savo ryšius su Aukščiausiuoju, jis patenka materialios gamtos kuriamų sąlygų priklausomybėn. Atsižadėti reiškia tapti nepriklausomam nuo materialios gamtos kuriamų sąlygų ir visiškai pasikliauti Viešpaties malone. Tikroji nepriklausomybė – tai absoliutus pasikliovimas Viešpaties malone, nepriklausant nuo meterialių sąlygų. Ši pakopa vadinasi *paramahaṁsa* ir įkūnija aukščiausiąjį *bhakti-yogos*, dvasinės tarnystės Aukščiausiajam Viešpačiui, tobulumą.

23 TEKSTAS

अहं हि पृष्टोऽर्यमणो भवद्भि-
राचक्ष आत्मावगमोऽत्र यावान् ।
नभः पतन्त्यात्मसमं पतत्त्रिण-
स्तथा समं विष्णुगतिं विपश्चितः ॥२३॥

ahaṁ hi pṛṣṭo 'ryamaṇo bhavadbhir
ācakṣa ātmāvagamo 'tra yāvān
nabhaḥ patanty ātma-samaṁ patattriṇas
tathā samaṁ viṣṇu-gatiṁ vipaścitaḥ

aham – aš; *hi* – tikrai; *pṛṣṭaḥ* – paklaustas; *aryamaṇaḥ* – galingų it saulė; *bhavadbhiḥ* – jūsų; *ācakṣe* – papasakosiu; *ātma-avagamaḥ* – kiek leis manasis išmanymas; *atra* – čia; *yāvān* – kiek; *nabhaḥ* – dangus; *patanti* – skrenda; *ātma-samam* – kiek gali; *patattriṇaḥ* – paukščiai; *tathā* – taip; *samam* – pat; *viṣṇu-gatim* – mokslą apie Viṣṇu; *vipaścitaḥ* – nors ir išmanantys.

O ṛṣiai, galingi ir tyri tarsi saulė! Aš pasistengsiu, kiek leis manasis išmanymas, papasakoti apie transcendentinius Viṣṇu žaidimus. Paukščiai pakyla dangun, kiek jiems leidžia jėgos, – taip ir išmanantys bhaktai pasakoja apie Viešpatį, kiek jiems leidžia jų patyrimas.

Komentaras: Aukščiausioji Absoliuti Tiesa yra beribė. Nė viena gyva būtybė, būdama ribota, negali iki galo pažinti Beribio. Viešpats turi beasmenį, asmeninį ir lokalizuotą aspektus. Visa persmelkiantis Brahmanas yra Jo beasmenis aspektas. Aukščiausioji Siela, glūdinti visų širdyse, – tai Jo lokalizuotas aspektas, o Aukščiausiasis, kuriam su transcendentine meile tarnauja Jo laimingieji palydovai, tyri bhaktai, – Jo asmeninis aspektas. Skirtingais aspektais egzistuojančio Viešpaties dieviškuosius žaidimus pajėgūs suvokti tik didūs mokyti bhaktai – ir tai tik iš dalies. Taigi Śrīla Sūta Gosvāmis buvo visiškai teisus, žadėdamas papasakoti apie Viešpaties žaidimus, kiek pats juos suvokė. Tik Viešpats gali Save apibūdinti. Jo mokyti bhaktai pajėgūs apibūdinti Jį tiek, kiek Pats Viešpats jiems duoda galios tai padaryti.

24–25 TEKSTAI

एकदा धनुरुद्यम्य विचरन्मृगयां वने ।
मृगाननुगतः श्रान्तः क्षुधितस्तृषितो भृशम् ॥२४॥

जलाशयमचक्षाणः प्रविवेश तमाश्रमम् ।
ददर्श मुनिमासीनं शान्तं मीलितलोचनम् ॥२५॥

ekadā dhanur udyamya vicaran mṛgayāṁ vane
mṛgān anugataḥ śrāntaḥ kṣudhitas tṛṣito bhṛśam

jalāśayam acakṣāṇaḥ praviveśa tam āśramam
dadarśa munim āsīnaṁ śāntaṁ mīlita-locanam

ekadā – kartą; *dhanuḥ* – lanką su strėlėmis; *udyamya* – paėmęs; *vicaran* – eidamas; *mṛgayām* – medžioti; *vane* – miške; *mṛgān* – elnius; *anugataḥ* – persekiodamas; *śrāntaḥ* – pavargo; *kṣudhitaḥ* – išalko; *tṛṣitaḥ* – ištroško; *bhṛśam* – labai; *jala-āśayam* – vandens telkinio; *acakṣāṇaḥ* – beieškodamas; *praviveśa* – užėjo; *tam* – į tą; *āśramam* – Śamīkos Ṛṣio buveinę; *dadarśa* – pamatė; *munim* – išminčių; *āsīnam* – sėdintį; *śāntam* – tykiai; *mīlita* – užmerktomis; *locanam* – akimis.

Kartą Mahārāja Parīkṣitas, ginkluotas lanku ir strėlėmis, medžiojo girioje. Persekiodamas elnią jis labai nuvargo, pasijuto išalkęs ir ištroškęs. Beieškodamas vandens, jis užklydo į garsiojo Śamīkos Ṛṣio trobelę ir išvydo išminčių, tykiai sėdintį užmerktomis akimis.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats yra toks maloningas Savo tyriems bhaktams, kad tinkamu laiku pašaukia juos pas Save, sudarydamas tam palankias aplinkybes. Mahārāja Parīkṣitas buvo tyras Viešpaties bhaktas ir negalėjo jausti didžiulio nuovargio, alkio bei troškulio, nes Viešpaties bhakto šie fiziniai poreikiai netrikdo. Tačiau, Viešpačiui panorėjus, ir tyras bhaktas gali pajusti tariamą nuovargį bei troškulį, kad susidarytų palankios aplinkybės atsižadėti žemiškų reikalų. Tik atsižadėjęs materialių saitų bhaktas sugrįžta pas Dievą, o kai bhaktas perdėm juose susipainioja, Viešpats pasistengia padaryti taip, kad bhaktas taptų jiems abejingas. Aukščiausiasis Viešpats niekada neužmiršta Savo tyro bhakto – net jam pasinėrus į pasaulietinius reikalus. Dažnai Jis tyčia sukuria bhaktui keblumų, ir tada šis būna priverstas atsižadėti. Viešpaties bhaktas supranta tai kaip Viešpaties siunčiamą ženklą, tuo tarpu kiti sunkumus suvokia kaip nelaimę ar likimo smūgį. Mahārājai Parīkṣitui buvo lemta tapti tarpininku, kad Viešpats Śrī Kṛṣṇa per jį apreikštų „Śrīmad-Bhāgavatam“, lygiai kaip per jo senelį Arjuną apreiškė „Bhagavad-gītą“. Jeigu Arjuna Viešpaties valia nebūtų apkvaitęs nuo iliuzinio potraukio šeimai, Viešpats taip ir nebūtų visų labui paskelbęs „Bhagavad-gītos“. O jei Mahārāja Parīkṣitas tąsyk nebūtų pajutęs nuovargio, alkio ir troškulio, Śrīla Śukadeva Gosvāmis, didžiausias autoritetas „Śrīmad-Bhāgavatam“ klausimais, nebūtų paskelbęs „Śrīmad-Bhāgavatam“. Šiuo posmu prasideda pasakojimas apie tas aplinkybes, kuriomis visų labui buvo paskelbta „Śrīmad-Bhāgavatam“. Tai savotiška įžanga, ir, kaip įprasta, ji prasideda žodžiu „kartą“.

26 TEKSTAS

प्रतिरुद्धेन्द्रियप्राणमनोबुद्धिमुपारतम् ।
स्थानत्रयात्परं प्राप्तं ब्रह्मभूतमविक्रियम् ॥२६॥

pratiruddhendriya-prāṇa- mano-buddhim upāratam
sthāna-trayāt paraṁ prāptaṁ brahma-bhūtam avikriyam

pratiruddha – suvaldyti; *indriya* – jutimo organai; *prāṇa* – kvėpavimas; *manaḥ* – protas; *buddhim* – intelektas; *upāratam* – neveiklūs; *sthāna* –

lygmuo; *trayāt* – trims; *param* – transcendentalus; *prāptam* – pasiektas; *brahma-bhūtam* – kokybiškai tapatus Aukščiausiajam Absoliutui; *avikriyam* – nepaveiktas.

Munis pažabojo jutimo organus, kvėpavimo funkcijas, protą bei intelektą ir, neleisdamas jiems veikti materialiai, atsidūrė transe, kuris neturėjo nieko bendra su trimis [budėjimo, miego ir nesąmoningumo] būsenomis, nes jam pavyko pasiekti transcendentinį kokybinės lygybės su Aukščiausiuoju Absoliutu lygmenį.

Komentaras: Kaip matyti, *munis*, į kurio buveinę įžengė karalius, buvo paskendęs *yogos* transe. Ši transcendentinė būsena pasiekiama trimis metodais: per *jñānąą* (teorinį transcendencijos suvokimą), per *yogą* (realų pasinėrimą į transą, reguliuojant fiziologinius ir psichologinius kūno procesus) ir per labiausiai autoritetų pripažintą metodą – *bhakti-yogą*, užėmus jusles dvasine tarnyste Viešpačiui. „Bhagavad-gītā“ taip pat pateikia žinių apie laipsnišką patyrimo plėtotę – nuo materijos iki gyvos būtybės. Mūsų materialus protas bei kūnas randasi iš gyvos esybės, sielos, tačiau mes, paveikti trijų materijos kokybių, užmirštame savo tikrąją esmę. *Jñānos* metodas – tai grynai teoriniai samprotavimai apie sielos realumą. O *bhakti-yoga* užima dvasinę sielą realia veikla. Egzistuoja juslinės veiklos lygis, žymiai subtilesnis už materijos patyrimą. Peržengus juslių lygį, prieinamas dar subtilesnės, proto, energijos lygis. Toliau – kvėpavimo funkcijos ir galop – intelektas. Pakilus virš intelekto, praktikuojant mechaninius *yogos* sistemos metodus, t.y. per meditaciją, kai suturimos juslės, reguliuojamas kvėpavimo sistemos darbas ir pasitelkiamas intelektas, pasiekiamas transcendentinis lygis ir patiriama gyvoji siela. Nugrimzdus į transą, sustoja bet kokia materiali kūno veikla. *Munis*, kurį išvydo karalius, kaip tik ir buvo tokioje būsenoje. Kitas posmas vaizduoja, kaip tai atrodė karaliaus akimis.

27 TEKSTAS

विप्रकीर्णजटाच्छन्नं रौरवेणाजिनेन च ।
विशुष्यत्तालुरुदकं तथाभूतमयाचत ॥२७॥

viprakīrṇa-jaṭācchannaṁ rauraveṇājinena ca
viśuṣyat-tālur udakaṁ tathā-bhūtam ayācata

viprakīrṇa – išsidraikiusių; *jaṭa-ācchannam* – dengiamas susivėlusių ilgų plaukų; *rauraveṇa* – elnio; *ajinena* – kailiu; *ca* – taip pat; *viśuṣyat* – perdžiūvęs; *tāluḥ* – gomurys; *udakam* – vandens; *tathā-bhūtam* – toks būdamas; *ayācata* – paprašė.

Medituojantis išminčius buvo apsigobęs elnio kailiu, jo ilgi, susivėlę plaukai dengė visą kūną. Karalius, kurio burna buvo perdžiūvusi nuo troškulio, paprašė vandens.

Komentaras: Ištroškęs karalius paprašė išminčiaus vandens. Be jokių abejonių, tai, kad didis bhaktas ir karalius paprašė išminčiaus, pasinėrusio į transą, vandens, buvo apvaizdos lemtis. Kuo dar galima būtų šitai paaiškinti? Mahārāja Parīkṣitas buvo pastūmėtas į keblią padėtį tam, kad pasauliui būtų apreikšta „Śrīmad-Bhāgavatam“.

28 TEKSTAS

अलब्धतृणभूम्यादिरसम्प्राप्तार्घ्यसूनृतः ।
अवज्ञातमिवात्मानं मन्यमानश्चुकोप ह ॥२८॥

alabdha-tṛṇa-bhūmy-ādir asamprāptārghya-sūnṛtaḥ
avajñātam ivātmānaṁ manyamānaś cukopa ha

alabdha – nesutiktas; *tṛṇa* – su šiaudų patiesalu; *bhūmi* – vieta; *ādiḥ* – ir kitkuo; *asamprāpta* – tinkamai nesutiktas; *arghya* – su vandeniu; *sūnṛtaḥ* – maloniais žodžiais; *avajñātam* – nepaisomas; *iva* – taip; *ātmānam* – pats sau; *manyamānaḥ* – galvodamas; *cukopa* – supyko; *ha* – šitaip.

Išminčiaus deramai nesutiktas, nepakviestas atsisėsti ir atsigerti, nepasveikintas šiltu žodžiu, karalius pasijuto įžeistas ir labai įpyko.

Komentaras: Vedų svetingumo įstatymas skelbia, kad kiekvienas žmogus, peržengęs mūsų namų slenkstį, – net priešas, – turi būti sutiktas su derama pagarba. Svečias neturi pajusti nė mažiausios užuominos, kad jis esąs priešo namuose. Kai Viešpats Kṛṣṇa, lydimas Arjunos ir Bhīmos, atvyko pas karalių Jarāsandhą į Magadhą, šis sutiko savo garbiuosius svečius su karališkomis ceremonijomis. Bhīma buvo Jarāsandhos priešas ir atvyko su juo susikauti, tačiau savo namuose Jarāsandha jį sutiko iškilmingai kaip svečią.

Vakarus jie leisdavo drauge tarsi geriausi bičiuliai, o dieną žūtbūtinai kaudavosi. Taip anuomet buvo sutinkami svečiai. Pagal svetingumo įstatymą, varguolis, negalintis sutikti svečio ištaigingai, turi pasiūlyti jam bent jau demblį, stiklą vandens ir tarti šiltą sveikinimo žodį. Taigi svečio – nesvarbu, ar tai draugas, ar priešas – priėmimas nereikalauja didelių išlaidų. Svarbiausia – svetingumas.

Žengdamas į Śamīkos Ṛṣio trobelę, Mahārāja Parīkṣitas ir nemanė, kad bus karališkai sutiktas, nes žinojo, kad šventieji ir *ṛṣiai* nėra turtingi. Bet kad šeimininkas nepasiūlys demblio atsisėsti, stiklo vandens ir netars šilto žodžio, jis tikrai nesitikėjo. Jis nebuvo įprastas svečias; nebuvo jis ir *ṛṣio* priešas, todėl toks šaltas sutikimas labai jį pribloškė. Karalius išties turėjo pagrindo pykti ant *ṛṣio*, nes buvo labai ištroškęs. Tokioje situacijoje kilęs pyktis nekelia nuostabos, tačiau kadangi karalius buvo šventasis, jo rūstis ir tolimesni poelgiai verčia stebėtis. Todėl lieka pripažinti, kad taip buvo lemta aukščiausios Viešpaties valios. Karalius buvo didis Viešpaties bhaktas, bet ir *ṛṣis* nenusileido jam šventumu. Tačiau Viešpaties valia susiklostė aplinkybės, padėjusios karaliui atsikratyti šeimos bei valstybės valdymo saitų ir tokiu būdu nusilenkti Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdoms, tapti visiškai Jam atsidavusia siela. Kartais savo tyriems bhaktams maloningasis Viešpats sukuria tokias keblias situacijas, kad ištrauktų juos iš materialios egzistencijos liūno ir pasiimtų pas Save. Dažnai tik iš šalies atrodo, kad padėtis, kurioje atsiduria bhaktas, beviltiška. Viešpats visada globoja Savo bhaktus, ir nesvarbu, kas juos aplanko – nusivylimas ar sėkmė, – Viešpats visad yra aukščiausiasis bhaktų vadovas. Todėl netgi nesėkmes tyri bhaktai suvokia kaip Viešpaties palaiminimą.

29 TEKSTAS

अभूतपूर्वः सहसा क्षुत्तृड्भ्यामर्दितात्मनः ।
ब्राह्मणं प्रत्यभूद् ब्रह्मन्मत्सरो मन्युरेव च ॥२९॥

abhūta-pūrvaḥ sahasā kṣut-tṛḍbhyām arditātmanaḥ
brāhmaṇaṁ praty abhūd brahman matsaro manyur eva ca

abhūta-pūrvaḥ – neregėta; *sahasā* – verčiant aplinkybėms; *kṣut* – alkio; *tṛḍbhyām* – ir troškulio; *ardita* – kankinamas; *ātmanaḥ* – pats; *brāhmaṇam* – brahmaną; *prati* – prieš; *abhūt* – tapo; *brahman* – o brahmanai; *matsaraḥ* – priešiškas; *manyuḥ* – piktas; *eva* – taip; *ca* – ir.

O brahmanai, tai, kad karalius, aplinkybių verčiamas kentėti alkį ir troškulį, buvo taip priešiškai nusiteikęs ir taip niršo ant išminčiaus brahmano, buvo negirdėtas dalykas.

Komentaras: Dar nebuvo nutikę, kad toks karalius kaip Mahārāja Parīkṣitas taip užsirūstintų ant išminčiaus brahmano. Karalius puikiausiai žinojo, kad brahmanai, išminčiai, vaikai, moterys ir seni žmonės nebaustini. Nusižengusiu negalima laikyti ir karaliaus, net jeigu jis padaro didžiausią klaidą. Tačiau šiuo atveju ištroškęs bei išalkęs Mahārāja Parīkṣitas įniršo ant išminčiaus Viešpaties valia. Karalius turėjo teisę nubausti savo valdinį, nes buvo šaltai sutiktas ir paniekintas, tačiau tai, kad nusikaltusiojo vietoje atsidūrė išminčius ir brahmanas, buvo negirdėtas dalykas. Viešpats ir Jo bhaktai niekam nėra priešiški. Mahārājos Parīkṣito elgesį galima paaiškinti tik tuo, kad jis buvo nulemtas Viešpaties valios.

30 TEKSTAS

स तु ब्रह्मऋषेरंसे गतासुमुरगं रुषा ।
विनिर्गच्छन्धनुष्कोट्या निधाय पुरमागतः ॥३०॥

sa tu brahma-ṛṣer aṁse gatāsum uragaṁ ruṣā
vinirgacchan dhanuṣ-koṭyā nidhāya puram āgataḥ

saḥ – karalius; *tu* – vis dėlto; *brahma-ṛṣeḥ* – išminčiui brahmanui; *aṁse* – ant peties; *gata-asum* – negyvą; *uragam* – gyvatę; *ruṣā* – supykęs; *vinirgacchan* – išeidamas; *dhanuḥ-koṭyā* – lanko galu; *nidhāya* – užmetęs; *puram* – į rūmus; *āgataḥ* – sugrįžo.

Išeidamas įpykęs ir įžeistas karalius pamovė lanku negyvą gyvatę ir užmetė ją išminčiui ant peties. Po to jis sugrįžo į savo rūmus.

Komentaras: Taigi valdovas atkeršijo išminčiui, nors dar niekad anksčiau nebuvo taip neapgalvotai pasielgęs. Išeidamas valdovas Viešpaties valia pastebėjo negyvą gyvatę ir nutarė jo nepagerbusiam išminčiui atsakyti tokia pat nepagarba – užnėrė jam ant kaklo negyvą šliužą. Jei su išminčiumi brahmanu taip būtų pasielgęs paprastas žmogus, nebūtų nieko keista, tačiau toks Mahārājos Parīkṣito poelgis tikrai buvo netikėtas. Šitai įvyko Viešpaties valia.

31 TEKSTAS

एष किं निभृताशेषकरणो मीलितेक्षणः ।
मृषासमाधिराहोस्वित्किं नु स्यात्क्षत्रबन्धुभिः ॥३१॥

eṣa kiṁ nibhṛtāśeṣa- karaṇo mīlitekṣaṇaḥ
mṛṣā-samādhir āhosvit kiṁ nu syāt kṣatra-bandhubhiḥ

eṣaḥ – ta; *kim* – ar; *nibhṛta-aśeṣa* – meditacijos būsena; *karaṇaḥ* – juslės; *mīlita* – užmerktos; *īkṣaṇaḥ* – akys; *mṛṣā* – apsimestinis; *samādhiḥ* – transas; *āho* – lieka; *svit* – galbūt; *kim* – arba; *nu* – bet; *syāt* – turbūt; *kṣatra-bandhubhiḥ* – žemesnio *kṣatriyos.*

Sugrįžęs jis susimąstė ir ėmė ginčytis pats su savimi, stengdamasis suvokti, ar iš tikrųjų išminčius sukauptais jausmais ir užmerktomis akimis buvo pasinėręs į meditaciją, ar tiktai vaizdavo transą, nenorėdamas pasitikti žemesnio luomo žmogaus, kṣatriyos.

Komentaras: Valdovas buvo Viešpaties bhaktas, todėl pats nepritarė savo poelgiui ir susimąstė, ar iš tikrųjų išminčius buvo pasinėręs į transą, ar tik apsimetinėjo, kad jam nereikėtų priimti karaliaus, *kṣatriyos*, priklausiusio žemesniam luomui. Padaręs ką pikta, kilniadvasis žmogus čia pat ima atgailauti. Śrīla Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura ir Śrīla Jīva Gosvāmis nemano, kad karaliaus poelgį nulėmė jo praeities nuodėmės. Tiesiog šitaip Viešpats pasirūpino, kad karalius sugrįžtų namo, pas Dievą.

Pasak Śrīlos Viśvanāthos Cakravarčio, viskas buvo sumanyta Viešpaties: tai Viešpaties valia Mahārāja Parīkṣitas atsidūrė tokioje beviltiškoje padėtyje. Pagal Viešpaties planą už vadinamąjį nusižengimą karalių turėjo prakeikti Kali paveiktas neišmaningas brahmano sūnus, kad karalius visiems laikams paliktų namų židinį. Ir, jam susitikus su Śrīla Śukadeva Gosvāmiu, turėjo būti paskelbta didžioji „Śrīmad-Bhāgavatam“, laikoma Viešpaties literatūriniu įsikūnijimu. Šioje knygoje, įkūnijančioje Viešpatį, pateikiama nemaža įstabių faktų apie transcendentinius Viešpaties žaidimus, pavyzdžiui, Jo *rāsa-līlą* su dvasinėmis Vrajabhūmio piemenaitėmis. Šis Viešpaties žaidimas yra ypač reikšmingas, kadangi teisingai suvokęs šio ypatingo dieviškojo žaidimo prasmę žmogus, be jokių abejonių, atsikratys žemiško seksualinio potraukio ir stos į iškilnų dvasinės tarnystės Viešpačiui kelią. Triuškinantys likimo smūgiai tyram bhaktui siunčiami tam, kad pakylė-

tų jį į aukštesnį, transcendentinį lygmenį. Sukūręs tokią situaciją, kai dėl piktų pusbrolio intrigų žlugo visos Arjunos ir kitų Pāṇḍavų viltys, Viešpats paruošė dirvą Kurukṣetros mūšiui. Tai buvo reikalinga, kad Viešpats įsikūnytų per garsą – „Bhagavad-gītos“ pavidalu. O kai sunkioje padėtyje atsidūrė karalius Parīkṣitas, Viešpaties valia buvo sukurta Viešpatį įkūnijanti „Śrīmad-Bhāgavatam“. Karaliaus kančios nuo alkio ir troškulio buvo iliuzija – motinos įsčiose jis iškentė kur kas daugiau. Tąsyk jo neišgąsdino net pražūtinga Aśvatthāmos paleistos *brahmāstros* kaitra. Ir tai, kad karaliui buvo sunku pakęsti alkį bei troškulį, iš tikrųjų labai stebino. Viešpaties malone tokie bhaktai kaip Mahārāja Parīkṣitas turi pakankamai vidinių jėgų iškęsti panašias nelaimes, ir jos neišmuša bhaktų iš vėžių. Taigi šiuo atveju neabejotina – viskas buvo Viešpaties sumanyta.

32 TEKSTAS

तस्य पुत्रोऽतितेजस्वी विहरन् बालकोऽर्भकैः ।
राज्ञाघं प्रापितं तातं श्रुत्वा तत्रेदमब्रवीत् ॥३२॥

tasya putro 'titejasvī viharan bālako 'rbhakaiḥ
rājñāghaṁ prāpitaṁ tātaṁ śrutvā tatredam abravīt

tasya – jo (išminčiaus); *putraḥ* – sūnus; *ati* – labai; *tejasvī* – galingas; *viharan* – žaisdamas; *bālakaḥ* – su berniūkščiais; *arbhakaiḥ* – naiviais vaikais; *rājñā* – karaliaus; *agham* – nuoskaudą; *prāpitam* – patyrusį; *tātam* – tėvą; *śrutvā* – išgirdęs; *tatra* – čia pat; *idam* – štai ką; *abravīt* – pasakė.

Išminčius turėjo sūnų, kuris, kaip brahmano palikuonis, buvo labai galingas. Žaisdamas su mažai dar ką išmanančiais berniūkščiais, jis sužinojo apie tėvui karaliaus padarytą nuoskaudą, ir čia pat iš jo lūpų išsprūdo žodžiai.

Komentaras: Mahārāja Parīkṣitas buvo toks geras valdovas, kad jam valdant netgi berniūkštis, dar žaidžiantis su kitais nedaug teišmanančiais vaikais, turėjo kvalifikuoto brahmano galią. Berniuką vadino Śṛṅgiu. Tėvo vadovaujamas, jis išėjo gerą *brahmacaryos* mokyklą, taigi dar visai jaunas buvo galingas kaip tikras brahmanas. Tačiau kadangi Kali amžius ieškojo galimybių sugriauti keturių visuomenės klasių pagrindus, nepritypęs berniukas

davė Kali amžiui progą įsismelkti į Vedų kultūros sferą. Panieka žemesniems luomams prasidėjo nuo šio Kali įtakon patekusio brahmano sūnaus, ir nuo tos akimirkos Vedų kultūra diena iš dienos ėmė nykti. Pirmąja brahmanų neteisybės auka tapo Mahārāja Parīkṣitas, taigi gynyba nuo Kali antpuolių, kuria rūpinosi karalius, labai susilpnėjo.

33 TEKSTAS

अहो अधर्मः पालानां पीन्नां बलिभुजामिव ।
स्वामिन्यघं यद्दासानां द्वारपानां शुनामिव ॥३३॥

aho adharmaḥ pālānāṁ pīvnāṁ bali-bhujām iva
svāminy aghaṁ yad dāsānāṁ dvāra-pānāṁ śunām iva

aho – tik pažvelkite; *adharmaḥ* – į bedieviškumą; *pālānām* – valdovų; *pīvnām* – kurie išauklėti; *bali-bhujām* – varnos; *iva* – tarytum; *svāmini* – šeimininkui; *agham* – nuodėmė; *yat* – tai yra; *dāsānām* – tarnų; *dvāra-pānām* – duris saugančių; *śunām* – šunų; *iva* – tarytum.

[Brahmano sūnus Śṛṅgis tarė:] Štai, pažvelkite, kokie nuodėmingi tie valdovai. Jie panašūs į varnas. Jie tarytum sarginiai šunys nusideda savo šeimininkams, pažeisdami tarnams nustatytas taisykles.

Komentaras: Brahmanai yra laikomi socialinio organizmo galva, smegenimis, o *kṣatriyos* – rankomis. Rankos reikalingos, kad gintų kūną, tačiau jos turi veikti paklusdamos galvai – protui. Tai natūrali tvarka, ir ją nustatė aukščiausioji valia. „Bhagavad-gītoje“ teigiama, kad visuomenė skirstoma į keturias klases, arba kastas (brahmanus, *kṣatriyas*, *vaiśyas* ir *śūdras*), pagal atitinkamas žmonių ypatybes ir jų veiklą. Be jokių abejonių, brahmano sūnus, padedamas kvalifikuoto tėvo, turi puikias galimybes tapti brahmanu, lygiai kaip praktikuojančio gydytojo sūnus turi puikias galimybes tapti kvalifikuotu gydytoju. Ši kastų sistema yra moksliškai pagrįsta. Sūnus gali iš tėvo perimti profesines žinias ir tapti brahmanu arba gydytoju, tačiau nieko nedarydamas juo netaps. Atitinkamai nepasirengus, negalima tapti nei brahmanu, nei gydytoju. Taip tvirtina šventraščiai ir ši taisyklė galioja visoms visuomenės klasėms. Minėtu atveju Śṛṅgis, didžiojo brahmano sūnus, turėjo pakankamą brahmanišką galią, nes buvo kilęs iš brahma-

nų šeimos ir išėjo atitinkamus mokslus, tačiau jam stigo vidinės kultūros, kadangi vis dėlto dar buvo neprityręs berniukas. Paveiktas Kali, brahmano sūnus ėmė didžiuotis savo brahmaniškąja galia ir nepagrįstai palygino Mahārāją Parīkṣitą su varna bei sarginiu šunimi. Karalius iš tiesų yra valstybės sarginis šuo ta prasme, kad budriai saugo valstybės sieną. Tačiau taip pasakyti gali tik neišauklėtas berniūkštis. Taigi brahmaniškosios galybės nuosmukis prasidėjo tada, kai brahmanai daugiau reikšmės ėmė teikti žmogaus kilmei, o ne jo vidinei kultūrai. Brahmanų kastos nuopuolis prasidėjo Kali amžiuje. O kadangi socialinėje struktūroje brahmanams tenka vadovaujančios pozicijos, išsigimti pradėjo ir kiti visuomenės sluoksniai. Kaip sužinosime iš tolesnių tekstų, Śṛṅgio tėvas labai apgailestavo dėl brahmanų kultūros išsigimimo.

34 TEKSTAS

ब्राह्मणैः क्षत्रबन्धुर्हि गृहपालो निरूपितः ।
स कथं तद्गृहे द्वाःस्थः सभाण्डं भोक्तुमर्हति ॥३४॥

brāhmaṇaiḥ kṣatra-bandhur hi gṛha-pālo nirūpitaḥ
sa kathaṁ tad-gṛhe dvāḥ-sthaḥ sabhāṇḍaṁ bhoktum arhati

brāhmaṇaiḥ – brahmanų luomo; *kṣatra-bandhuḥ* – *kṣatriyų* sūnus; *hi* – tikrai; *gṛha-pālaḥ* – sarginiu šunimi; *nirūpitaḥ* – vadinamas; *saḥ* – jis; *katham* – kokią; *tat-gṛhe* – jo (šeimininko) namuose; *dvāḥ-sthaḥ* – prie durų; *sabhāṇḍam* – iš vieno indo; *bhoktum* – valgyti; *arhati* – turi teisę.

Karališkos giminės palikuonys pelnytai vadinami sarginiais šunimis, ir jų vieta – prie durų. Kurių galų šuo lenda į namus ir dar taikosi paėsti iš šeimininko lėkštės?

Komentaras: Neprityręs brahmano sūnus, be jokių abejonių, žinojo, kad valdovas paprašė jo tėvo vandens, o tėvas į tai nieko neatsakė. Jis stengėsi pateisinti tėvą už jo nesvetingumą įžūliais žodžiais, kuriuos gali ištarti tik neišauklėtas berniūkštis. Jis neapgailestavo, kad valdovas nebuvo deramai sutiktas. Priešingai, jis teisino netikusį poelgį, kas būdinga Kali-yugos brahmanams. Jis palygino valdovą su sarginiu šunimi, kuriam negalima įeiti į brahmano namus ir gerti vandens iš jo indo. Šeimininkas, žinoma, labai

rūpinasi šunimi, tačiau tai nereiškia, kad šuo turi teisę ėsti ir lakti iš šeimininko indo. Ši puikybė kaip tik ir buvo priežastis, lėmusi tobulos socialinės santvarkos žlugimą, ir, kaip matome, tai paakino nenuovokus brahmano sūnus. Šuniui nevalia įeiti į šeimininko namus ir šildyti kaulus prie židinio, nors šeimininkas juo ir rūpinasi. Śṛṅgio nuomone, ir karalius neturėjo teisės peržengti Šamīkos Ṛṣio namų slenksčio. Berniuko manymu, neteisus buvo ne jo tėvas, o valdovas. Tokiu būdu jis pateisino savo tėvo tylėjimą.

35 TEKSTAS

कृष्णे गते भगवति शास्तर्युत्पथगामिनाम् ।
तद्भिन्नसेतूनद्याहं शास्मि पश्यत मे बलम् ॥३५॥

kṛṣṇe gate bhagavati śāstary utpatha-gāmināṁ
tad-bhinna setūn adyāhaṁ śāsmi paśyata me balam

kṛṣṇe – Viešpačiui Kṛṣṇai; *gate* – palikus šį pasaulį; *bhagavati* – Dievo Asmeniui; *śāstari* – aukščiausiajam valdovui; *utpatha-gāmināṁ* – išsišokėlius; *tat-bhinna* – išsiskyrus; *setūn* – globėjui; *adya* – šiandien; *aham* – aš pats; *śāsmi* – nubausiu; *paśyata* – regėkite; *me* – mano; *balam* – galybę.

Išėjus iš žemės Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai, Dievo Asmeniui ir Aukščiausiajam Valdovui, šie išsišokėliai pakėlė galvas – jiems paranku, kad nebėra mūsų gynėjo. Todėl aš pats imsiuosi juos nubausti. Regėkit mano galybę!

Komentaras: Nenuovokų brahmaną, ėmusį didžiuotis savo menka galia, *brahma-tejas*, supainiojo Kali-yuga. Mahārāja Parīkṣitas leido Kali gyventi keturiose anksčiau minėtose vietose, tačiau jis taip vykusiai tvarkėsi su valdovo pareigomis, kad Kali įsikūnijimas negalėjo rasti sau vietos. Todėl Kali-yugos įsikūnijimas ieškojo galimybių įtvirtinti savo viešpatavimą ir Viešpaties malone surado silpną vietą – neprityrusio brahmano sūnaus puikybę. Mažasis brahmanas nutarė parodyti savo galią naikindamas ir buvo toks įžūlus, kad išdrįso bausti didįjį valdovą Mahārāją Parīkṣitą. Viešpačiui Kṛṣṇai pasitraukus, jis panoro užimti Jo vietą. Iš to ir pažinsi išsišokėlius, kurie, Kali amžiaus paveikti, taikosi į Śrī Kṛṣṇos vietą. Menkutę galią turintis išsišokėlis nori tapti Viešpaties įsikūnijimu. Viešpačiui Kṛṣṇai išėjus iš žemės, kaip grybų po lietaus pridygo įvairių „įsikūnijimų“, kurie klaidina naivius žmones ir siekdami tuščios garbės naudojasi jų patiklumu

dvasiniuose dalykuose. Kitaip sakant, brahmano sūnaus Śṛṅgio padedamas, Kali gavo galimybę paimti valdžią į savo rankas.

36 TEKSTAS

इत्युक्त्वा रोषताम्राक्षो वयस्यानृषिबालकः ।
कौशिक्याप उपस्पृश्य वाग्वज्रं विससर्ज ह ॥३६॥

ity uktvā roṣa-tāmrākṣo vayasyān ṛṣi-bālakaḥ
kauśiky-āpa upaspṛśya vāg-vajraṁ visasarja ha

iti – taip; *uktvā* – taręs; *roṣa-tāmra-akṣaḥ* – paraudusiomis nuo pykčio akimis; *vayasyān* – žaidimų bičiuliams; *ṛṣi-bālakaḥ* – *ṛṣio* sūnus; *kauśikī* – Kauśikos upės; *āpaḥ* – vandenį; *upaspṛśya* – palietęs; *vāk* – žodžių; *vajram* – žaibą; *visasarja* – sviedė; *ha* – nuoroda į praeitį.

Taip taręs savo žaidimų bičiuliams, paraudusiomis nuo pykčio akimis, ṛṣio sūnus palietė Kauśikos upės vandenį ir ištarė žodžius, nuskambėjusius it perkūno trenksmas.

Komentaras: Mahārājos Parīkṣito prakeikimo motyvai, kaip rodo posmas, buvo labai vaikiški. Śṛṅgis demonstravo savo akiplėšiškumą naivių draugų akivaizdoje. Kiekvienas sveikai mąstantis žmogus būtų sulaikęs jį nuo šio poelgio, sukėlusio tokius sunkius padarinius žmonijai. Pasmerkęs myriop tokį valdovą kaip Mahārāja Parīkṣitas vien todėl, kad pasipuikuotų savo brahmaniškąja galybe, neišmintingas brahmano sūnus padarė didžiulę klaidą.

37 TEKSTAS

इति लङ्घितमर्यादं तक्षकः सप्तमेऽहनि ।
दङ्क्ष्यति स्म कुलाङ्गारं चोदितो मे ततद्रुहम् ॥३७॥

iti laṅghita-maryādaṁ takṣakaḥ saptame 'hani
daṅkṣyati sma kulāṅgāraṁ codito me tata-druham

iti – taip; *laṅghita* – pažeidusį; *maryādam* – etiketo taisykles; *takṣakaḥ* – skraidanti gyvatė; *saptame* – septintą; *ahani* – dieną; *daṅkṣyati* – įgels; *sma* –

tikrai; *kula-aṅgāram* – niekingiausiąjį jo giminėje; *coditaḥ* – padariusį; *me* – mano; *tata-druham* – tėvui pikta.

[Brahmano sūnus prakeikė valdovą tardamas:] Neprabėgs nė septynios dienos, ir skraidanti gyvatė įgels niekingiausiąjį iš šios giminės [Mahārāją Parīkṣitą] už tai, kad jis įžeidė mano tėvą ir nusižengė etiketo taisyklėms.

Komentaras: Štai taip prasidėjo piktnaudžiavimas brahmaniškąja galybe, ir ilgainiui Kali amžiaus brahmanai prarado savo brahmaniškąją galią bei kultūrą. Brahmano sūnus pavadino Mahārājį Parīkṣitą *kulāṅgāra*, niekingiausiu giminėje, tačiau iš esmės pats buvo toks, nes tik dėl jo kaltės brahmanų kasta prarado savo jėgą ir tapo panaši į gyvatę su išrautais nuodingais dantimis. Gyvatė tol baisi, kol turi nuodingus dantis; be jų gyvatė išgąsdins nebent tik vaiką. Kali įsikūnijimas pirma nugalėjo berniuką brahmaną, o vėliau ir kitas kastas. Taip moksliškai pagrįsta visuomenės dalijimo į klases sistema šiame amžiuje išsigimė į kastų sistemą, su kuria dabar kovoja kita žmonių klasė, esanti taip pat Kali amžiaus įtakoje. Būtina suvokti esminę sistemos degradavimo priežastį, o ne smerkti pačią sistemą, nesuvokiant jos mokslinės vertės.

38 TEKSTAS

ततोऽभ्येत्याश्रमं बालो गले सर्पकलेवरम् ।
पितरं वीक्ष्य दुःखार्तो मुक्तकण्ठो रुरोद ह ॥३८॥

tato 'bhyetyāśramaṁ bālo gale sarpa-kalevaram
pitaraṁ vīkṣya duḥkhārto mukta-kaṇṭho ruroda ha

tataḥ – po to; *abhyetya* – įžengęs; *āśramam* – į trobelę; *bālaḥ* – berniukas; *gale sarpa* – gyvatę ant peties; *kalevaram* – kūną; *pitaram* – tėvo; *vīkṣya* – pamatęs; *duḥkha-ārtaḥ* – iš širdgėlos; *mukta-kaṇṭhaḥ* – garsiai; *ruroda* – pratrūko raudoti; *ha* – nuoroda į praeitį.

Po to, grįžęs į trobelę, berniukas pamatė ant tėvo peties užmestą gyvatę ir iš širdgėlos pratrūko raudoti.

Komentaras: Supratęs, jog padarė didžiulę klaidą, berniukas jautėsi nelaimingas ir norėjo išlieti savo širdgėlą garsia rauda. Todėl įėjęs į trobelę ir

pamatęs ant tėvo peties gyvatę, jis pratrūko garsiai raudoti, kad jam palengvėtų. Tačiau buvo per vėlu. Ir tėvas labai gailėjosi dėl to, kas įvyko.

39 TEKSTAS

स वा आङ्गिरसो ब्रह्मन् श्रुत्वा सुतविलापनम् ।
उन्मील्य शनकैर्नेत्रे दृष्ट्वा चांसे मृतोरगम् ॥३९॥

sa vā āṅgiraso brahman śrutvā suta-vilāpanam
unmīlya śanakair netre dṛṣṭvā cāṁse mṛtoragam

saḥ – jis; *vai* – taip pat; *āṅgirasaḥ* – *ṛṣis*, kilęs iš Aṅgiros giminės; *brahman* – o brahmanai; *śrutvā* – išgirdęs; *suta* – sūnaus; *vilāpanam* – sielvartingą raudą; *unmīlya* – atvėręs; *śanakaiḥ* – palengva; *netre* – akis; *dṛṣṭvā* – pamatė; *ca* – taip pat; *aṁse* – ant peties; *mṛta* – negyvą; *uragam* – gyvatę.

O brahmanai, išgirdęs sūnaus raudą, ṛṣis, kilęs iš Aṅgiros Munio giminės, palengva atvėrė akis ir pamatė ant savo kaklo negyvą gyvatę.

40 TEKSTAS

विसृज्य तं च पप्रच्छ वत्स कस्माद्धि रोदिषि ।
केन वा तेऽपकृतमित्युक्तः स न्यवेदयत् ॥४०॥

visṛjya taṁ ca papraccha vatsa kasmād dhi rodiṣi
kena vā te 'pakṛtam ity uktaḥ sa nyavedayat

visṛjya – nubloškęs; *tam* – tą; *ca* – taip pat; *papraccha* – paklausė; *vatsa* – brangus sūnau; *kasmāt* – kodėl; *hi* – tikrai; *rodiṣi* – verki; *kena* – kam; *vā* – arba; *te* – tau; *apakṛtam* – blogai pasielgus; *iti* – taip; *uktaḥ* – paklaustas; *saḥ* – berniukas; *nyavedayat* – viską papasakojo.

Jis nubloškė negyvą gyvatę šalin ir paklausė sūnaus, ko jis verkia – ar nenuskriaudė jo kas. Ir sūnus apsakė tėvui, kas nutiko.

Komentaras: Berniuko tėvas nekreipė dėmesio į negyvą gyvatę ant savo peties. Jis tiesiog nubloškė ją į šalį. Ir iš tikrųjų Mahārāja Parīkṣitas nepadarė nieko bloga, tačiau nenuovokus berniukas per giliai įsidėjo tai į širdį

ir, Kali paveiktas, prakeikė valdovą, taip užversdamas laimingą istorijos puslapį.

41 TEKSTAS

निशम्य शप्तमतदर्हं नरेन्द्रं
स ब्राह्मणो नात्मजमभ्यनन्दत् ।
अहो बतांहो महदद्य ते कृत-
मल्पीयसि द्रोह उरुर्दमो धृतः ॥४१॥

niśamya śaptam atad-arhaṁ narendraṁ
sa brāhmaṇo nātmajam abhyanandat
aho batāṁho mahad adya te kṛtam
alpīyasi droha urur damo dhṛtaḥ

niśamya – išgirdęs; *śaptam* – prakeiktą; *atat-arham* – niekada nesmerktiną; *nara-indram* – karalių, geriausią iš žmonių; *saḥ* – šis; *brāhmaṇaḥ* – brahmanas *ṛṣis; na* – ne; *ātma-jam* – savo sūnų; *abhyanandat* – pagyrė; *aho* – ak; *bata* – nelemtą; *aṁhaḥ* – nuodėmę; *mahat* – didelę; *adya* – šiandien; *te* – tu; *kṛtam* – padarei; *alpīyasi* – už menką; *drohe* – įžeidimą; *uruḥ* – labai didelę; *damaḥ* – bausmę; *dhṛtaḥ* – skyrei.

Tėvas sužinojo iš sūnaus, kad jis prakeikė valdovą, nors valdovo, kuris buvo geriausias iš žmonių, nevalia smerkti. Ṛṣis už tai nepagyrė sūnaus; priešingai – ėmė apgailestauti: Ak, kokią siaubingą nuodėmę padarė mano sūnus! Už menką įžeidimą jis skyrė tokią griežtą bausmę.

Komentaras: Karalius laikomas geriausiu iš žmonių. Jis yra Dievo vietininkas, todėl ką jis bepadarytų, jo negalima smerkti. Kitaip sakant, karalius visada teisus. Jis gali liepti pakarti nusikaltusį brahmano sūnų, tačiau tai nereiškia, kad jis atsakys už brahmano nužudymą. Ir netgi tuomet, kai karalius nėra visiškai teisus, jis nepakaltinamas. Praktikuojantis gydytojas suklydęs ir paskyręs neteisingą gydymą gali nužudyti savo pacientą, tačiau toks žudikas nėra nuteisiamas mirti. Juo labiau neteistinas toks dorovingas ir gerai besitvarkantis valdovas kaip Mahārāja Parīkṣitas. Visuomenėje, gyvenančioje pagal Vedų normas, valdovas specialiai auklėjamas, kad taptų *rājarṣiu*, didžiu šventuoju, nors jis atlieka tiesiogines valdymo funk-

cijas. Tiktai puikiai besitvarkančio valdovo valdiniai gali gyventi ramiai, taikiai, nieko nesibaimindami. *Rājarṣiai* taip nepriekaištingai ir dorovingai tvarkėsi savo karalystėse, kad jų valdiniai gerbė juos kaip Patį Viešpatį. Tai, beje, liudija ir Vedos. Karalių vadina *narendra*, geriausiuoju iš žmonių. Tad kuo paaiškinti, jog tokį valdovą kaip Mahārāja Parīkṣitas prakeikė neišmaningas ir pasipūtęs brahmano sūnus, tegu ir turėjęs kvalifikuoto brahmano galią?

Śamīka Ṛṣis buvo prityręs ir pavyzdingas brahmanas, todėl nepritarė netikusio sūnaus poelgiui ir labai apgailestavo dėl to, ką jis padarė. Valdovo, o juo labiau tokio kilnaus kaip Mahārāja Parīkṣitas, nieku gyvu nedera prakeikti. Karaliaus įžeidimas tikrai nebuvo vertas dėmesio, tad pasmerkdamas jį myriop Śṛṅgis, be jokių abejonių, padarė didžiulę nuodėmę. Todėl Ṛṣis Śamīka apgailestavo dėl to, kas įvyko.

42 TEKSTAS

न वै नृभिर्नरदेवं पराख्यं
सम्मातुमर्हस्यविपक्वबुद्धे ।
यत्तेजसा दुर्विषहेण गुप्ता
विन्दन्ति भद्राण्यकुतोभयाः प्रजाः ॥४२॥

na vai nṛbhir nara-devaṁ parākhyaṁ
sammātum arhasy avipakva-buddhe
yat-tejasā durviṣaheṇa guptā
vindanti bhadrāṇy akutobhayāḥ prajāḥ

na – niekada; *vai* – iš tikrųjų; *nṛbhiḥ* – su jokiu žmogumi; *nara-devam* – dievažmogį; *para-ākhyam* – transcendentišką; *sammātum* – gretinti; *arhasi* – turėtum; *avipakva* – nesubrendusi; *buddhe* – sąmonė; *yat* – kurio; *tejasā* – galia; *durviṣaheṇa* – nepranokstama; *guptāḥ* – globojami; *vindanti* – patiria; *bhadrāṇi* – klestėjimą; *akutaḥ-bhayāḥ* – patikimai ginami; *prajāḥ* – valdiniai.

O mano sūnau, tavo sąmonė dar nesubrendus ir tu nesupranti, jog karalius, geriausias iš žmonių, prilygsta Dievo Asmeniui. Niekada jokiomis aplinkybėmis jis negretintinas su paprastu žmogumi. Valstybė ir jos piliečiai klesti tik neįveikiamos narsos sergėjami ir ginami.

43 TEKSTAS

अलक्ष्यमाणे नरदेवनाम्नि
रथाङ्गपाणावयमङ्ग लोकः ।
तदा हि चौरप्रचुरो विनङ्क्ष्य-
त्यरक्ष्यमाणोऽविवरूथवत्क्षणात् ॥४३॥

alakṣyamāṇe nara-deva-nāmni
rathāṅga-pāṇāv ayam aṅga lokaḥ
tadā hi caura-pracuro vinaṅkṣyaty
arakṣyamāṇo 'vivarūthavat kṣaṇāt

alakṣyamāṇe – panaikinus; *nara-deva* – monarcho; *nāmni* – vardo; *ratha-aṅga-pāṇau* – Viešpaties atstovą; *ayam* – šį; *aṅga* – o sūnau; *lokaḥ* – pasaulis; *tadā hi* – iš karto; *caura* – vagių; *pracuraḥ* – per daug; *vinaṅkṣyati* – naikina; *arakṣyamāṇaḥ* – nesaugomus; *avivarūtha-vat* – tarytum ėriukus; *kṣaṇāt* – tuoj pat.

Brangusis berniuk, monarchija įkūnija Viešpatį, iškėlusį karo vežimo ratą. Panaikinus šią santvarką, pasaulį užplūsta vagys, kurie tuoj pat užpuola neginamus valdinius, kaip nuo bandos atsiskyrusius ėriukus.

Komentaras: Pasak „Śrīmad-Bhāgavatam“, monarchinė santvarka yra Aukščiausiojo Viešpaties, Dievo Asmens, valios apraiška. Karalius laikomas Absoliutaus Dievo Asmens vietininku, nes, išėjęs atitinkamą mokymą, įgyja Dievo ypatybių, kaip gyvų būtybių globėjas. Kurukṣetros mūšis buvo suplanuotas Viešpaties valia, kad sostas būtų perduotas Viešpaties atstovui Mahārājai Yudhiṣṭhirai. Valdovas, išėjęs atitinkamą auklėjimo bei dvasinės tarnystės mokyklą, ir garsus kovos dvasia, yra nepriekaištingas valdovas. Monarchinė santvarka, kuriai vadovauja toks žmogus, yra nepalyginti geresnė už vadinamąją demokratiją, nereikalaujančią iš vadovo nei tinkamo pasirengimo, nei atsakomybės jausmo. Šiandieninės demokratijos pagimdyti vagys ir sukčiai klastodami rinkimų rezultatus trokšta prasimušti į valdžią, o pasiekę tikslą puola juos išrinkusią liaudį kaip vilkai nuo bandos atsiskyrusius ėriukus. Geriau, kai šalį valdo vienas tinkamai parengtas monarchas negu gauja sukčių su ministrų portfeliais. Posme pasakyta, kad panaikinus monarchinę santvarką, kuri gyvavo Mahārājos Parīkṣito laikais, žmonės liko beginkliai prieš Kali amžiaus antpuolius. Plačiai išreklamuo-

tos demokratijos sąlygomis jie niekada nebus laimingi. Kuo baigiasi toks vadovavimas, kai nėra karaliaus, pasakoja kiti posmai.

44 TEKSTAS

तदद्य नः पापमुपैत्यनन्वयं
यन्नष्टनाथस्य वसोर्विलुम्पकात् ।
परस्परं घ्नन्ति शपन्ति वृञ्जते
पशून् स्त्रियोऽर्थान् पुरुदस्यवो जनाः ॥४४॥

tad adya naḥ pāpam upaity ananvayaṁ
yan naṣṭa-nāthasya vasor vilumpakāt
parasparaṁ ghnanti śapanti vṛñjate
paśūn striyo 'rthān puru-dasyavo janāḥ

tat – dėl to; *adya* – nuo šios dienos; *naḥ* – mus; *pāpam* – nuodėmės pasekmės; *upaiti* – apims; *ananvayam* – žlugimas; *yat* – nes; *naṣṭa* – panaikintas; *nāthasya* – valdovas; *vasoḥ* – turtą; *vilumpakāt* – grobs; *parasparam* – vieni kitus; *ghnanti* – žudys; *śapanti* – darys pikta; *vṛñjate* – vogs; *paśūn* – gyvūnus; *striyaḥ* – moteris; *arthān* – turtus; *puru* – labai; *dasyavaḥ* – vagys; *janāḥ* – žmonių.

Kai žlugs monarchijos, kai žmonių turtą išgrobstys vagys ir sukčiai, visuomenės gyvenime įvyks didžiuliai sukrėtimai. Žmonės bus žudomi ir luošinami, bus grobiamos moterys ir gyvuliai. Ir atsakomybė už šias nuodėmes guls ant mūsų pečių.

Komentaras: Šiame posme svarbus žodis *naḥ* („mes“). Už monarchinės santvarkos žlugimą ir už tai, kad vadinamiesiems demokratams, kurie visi be išimties yra vagys, buvo atrištos rankos grobstyti valstybės piliečių turtą, išminčius visiškai pagrįstai kaltina brahmanų luomą. Vadinamieji demokratai, užgrobę valdžios struktūras, nesiima atsakomybės už piliečių gerovę. Demokratinėje valstybėje pareigybių siekiama dėl asmeninių išskaičiavimų, ir tada vietoj vieno valdovo pridygsta daugybė „kunigaikštukų“, kurie smaugia piliečius mokesčiais. Posmas pranašauja, kad kai nebebus efektyvios monarchinės valdymo struktūros visi taps viens kito nelaimės priežastim, masiškai bus grobiami turtai, galvijai, moterys ir t.t.

45 TEKSTAS

तदार्यधर्मः प्रविलीयते नृणां
वर्णाश्रमाचारयुतस्त्रयीमयः ।
ततोऽर्थकामाभिनिवेशितात्मनां
शुनां कपीनामिव वर्णसङ्करः ॥४५॥

tadārya-dharmaḥ pravilīyate nṛṇāṁ
varṇāśramācāra-yutas trayīmayaḥ
tato 'rtha-kāmābhiniveśitātmanāṁ
śunāṁ kapīnām iva varṇa-saṅkaraḥ

tadā – tada; *ārya* – tobulos visuomenės; *dharmaḥ* – veikla; *pravilīyate* – ilgainiui išnyks; *nṛṇām* – žmonių; *varṇa* – kastos; *āśrama* – dvasiniai visuomenės skyriai; *ācāra-yutaḥ* – deramai sukurti; *trayī-mayaḥ* – pagal Vedų nurodymus; *tataḥ* – nuo tol; *artha* – ekonomikos plėtrai; *kāma-abhiniveśita* – juslių tenkinimui visiškai atsidės; *ātmanām* – žmonės; *śunām* – šunys; *kapīnām* – beždžionės; *iva* – tarytum; *varṇa-saṅkaraḥ* – nepageidautini palikuonys.

Didžiuma žmonių ilgainiui iškryps iš civilizacijos pažangos kelio ir ims nepaisyti Vedose nurodytų savo kastos ir āśramos pareigų bei elgesio normų. Jiems labiau rūpės ekonominė gerovė ir jutiminiai malonumai, todėl pasaulį užplūs nepageidautini palikuonys – žmonės, nedaug tepranokstantys šunis ir beždžiones.

Komentaras: Čia pranašaujama, kad suirus monarchinei valdymo sistemai didžiuma žmonių taps nepageidautinais gyventojais, maža kuo pranokstančiais šunis ir beždžiones. Beždžionės yra pernelyg seksualiai aktyvios, o šunys – begėdiški padarai, tenkinantys savo lytinį instinktą kur pakliuvo. Tokia bus ir didžioji dalis žmonių. Gimę ne santuokoje, jie ilgainiui vis labiau tols nuo vediškųjų normų – padoraus elgesio ir savo kastos bei *āśramos* svarbiausiųjų pareigų.

Vediškoji gyvensena – tai nuolat tobulėjančios civilizuotos arijų visuomenės raidos kelias. Sanskrito žodis *āryan* reiškia „pažangus“. Visuomenės, gyvenančios pagal Vedų normas, tikslas – sugrįžti pas Dievą, namo, kur nėra gimimo, ligų, senatvės ir mirties. Vedos pataria mums neužsibūti materialaus pasaulio tamsybėse, o veržtis į šviesą, kurią skleidžia dvasinė karalystė, esanti anapus materialaus dangaus. Moksliškai pagrįsta kastų ir

āśramų sistema, kurioje svarbiausią vaidmenį vaidina ne kilmė, o žmogaus ypatybės, yra sumanyta Viešpaties ir Jo atstovų, didžiųjų *ṛṣių*. Gyvendamas tokioje tobuloje sistemoje, žmogus gauna visapusiškus pamokymus – tiek materialius, tiek dvasinius. Vediškoji gyvensena neleidžia žmogui pavirsti beždžione arba šunimi. Degradavusi visuomenė, kurioje vaikomasi jutiminių malonumų ir materialios gerovės, yra bedieviškos nemonarchinės vyriausybės „iš liaudies ir liaudžiai“ veiklos šalutinis produktas. Todėl nėra ko piktintis nevykusiais valdovais, kuriuos patys išrenkame.

46 TEKSTAS

धर्मपालो नरपतिः स तु सम्राड् बृहच्छ्रवाः ।
साक्षान्महाभागवतो राजर्षिर्हयमेधयाट् ।
क्षुत्तृट्श्रमयुतो दीनो नैवास्मच्छापमर्हति ॥४६॥

dharma-pālo nara-patiḥ sa tu samrāḍ bṛhac-chravāḥ
sākṣān mahā-bhāgavato rājarṣir haya-medhayāṭ
kṣut-tṛṭ-śrama-yuto dīno naivāsmac chāpam arhati

dharma-pālaḥ – religijos gynėjas; *nara-patiḥ* – karalius; *saḥ* – jis; *tu* – juk; *samrāṭ* – imperatorius; *bṛhat* – didžiai; *śravāḥ* – pagarsėjęs; *sākṣāt* – tiesiog; *mahā-bhāgavataḥ* – aukščiausio lygio Viešpaties bhaktas; *rāja-ṛṣiḥ* – šventasis tarp karalių; *haya-medhayāṭ* – surengęs daugybę žirgo aukojimų; *kṣut* – alkio; *tṛṭ* – troškulio; *śrama-yutaḥ* – nuovargio ir silpnumo; *dīnaḥ* – palaužtas; *na* – niekada; *eva* – taip; *asmat* – mūsų; *śāpam* – prakeikimo; *arhati* – vertas.

Imperatorius Parīkṣitas – dievotas valdovas, ir garsas apie jį yra plačiai pasklidęs. Jis – tobulas Dievo Asmens bhaktas, šventasis tarp karalių, surengęs daugybę žirgo aukojimų. Ir jei toks karalius pavargo, jei jį kamuoja alkis ir troškulys, dėl to jis negali būti prakeiktas.

Komentaras: Paaiškinęs, koks yra karaliaus vaidmuo visuomenėje, kokią jam derėtų rodyti pagarbą, ir pabrėžęs, kad karalius negali būti neteisus ir dėl to yra nepakaltinamas, išminčius Śamīka išreiškė norą tarti keletą žodžių ir apie patį imperatorių Parīkṣitą. Posme apibūdintos išskirtinės Mahārājos Parīkṣito ypatybės. Jau vien kaip valdovas jis garsėjo tuo, kad visada laikėsi karališkajam luomui nustatytų religijos principų. Visų kastų

ir *āśramų* pareigos nurodytos *śāstrose*, ir imperatoriui buvo būdingos visos *kṣatriyos* ypatybės, kurias vardina „Bhagavad-gītā“ (18.43). Be to, jis buvo didis Viešpaties bhaktas, save pažinusi siela. Ir prakeikti jį, kai alkio ir troškulio iškankintas jis paprašė vandens, buvo neteisinga. Taigi Śamīka Ṛṣis pripažino, kad visais atžvilgiais Mahārājos Parīkṣito prakeikimas – tikriausia skriauda. Nors patys brahmanai nebuvo susiję su šiuo incidentu, vis dėlto dėl vaikiško brahmano sūnaus poelgio pasaulis ėmė grėsmingai keistis ir Ṛṣis Śamīka prisiėmė už tai atsakomybę.

47 TEKSTAS

अपापेषु स्वभृत्येषु बालेनापक्वबुद्धिना ।
पापं कृतं तद्भगवान् सर्वात्मा क्षन्तुमर्हति ॥४७॥

apāpeṣu sva-bhṛtyeṣu bālenāpakva-buddhinā
pāpaṁ kṛtaṁ tad bhagavān sarvātmā kṣantum arhati

apāpeṣu – tam, kuris nepadarė jokių nuodėmių; *sva-bhṛtyeṣu* – tam, kuris buvo priklausomas ir turėjo būti globojamas; *bālena* – vaikas; *apakva* – nesubrendusio; *buddhinā* – intelekto; *pāpam* – nuodėmę; *kṛtam* – padarė; *tat bhagavān* – todėl Dievo Asmens; *sarva-ātmā* – kuris viską persmelkia; *kṣantum* – pasigailėjimo; *arhati* – vertas.

Tada ṛṣis ėmė melstis visa persmelkiančiam Dievo Asmeniui, prašydamas atleisti jo nepritysiam sūnui, kuris per kvailumą padarė didelę nuodėmę – prakeikė nekaltą valdovą, nors, kaip žemesnio luomo asmenį, brahmanams derėjo jį globoti.

Komentaras: Žmogus pats atsako tiek už savo dorovingus, tiek už nuodėmingus veiksmus. Ṛṣis Śamīka suvokė, kad jo sūnus sunkiai nusidėjo prakeikęs Mahārāją Parīkṣitą, kurį, kaip dievotą, nuodėme nesusitepusį valdovą ir idealų Viešpaties bhaktą, brahmanai privalėjo globoti. Nusikaltus Viešpaties bhaktui, labai sunku išvengti pasekmių. Brahmanai, esantys socialinės hierarchijos viršūnėje, pašaukti globoti ir ginti pavaldžius jiems žmones, o ne svaidytis prakeiksmais. Atsitinka, kad įpykęs brahmanas prakeikia *kṣatriyą*, *vaišyą* arba dar žemesnio luomo žmogų, tačiau prakeikti Mahārāją Parīkṣitą, kaip jau sakyta, nebuvo jokio pagrindo. Kvailo berniūkščio poelgis buvo padiktuotas gryniausios tuštybės, pasipūtimo, kad

jis yra brahmano sūnus, ir pagal Dievo įstatymą jis turėjo būti nubaustas. Viešpats neatleidžia žmogui, paniekinusiam Jo tyrą bhaktą. Taigi, prakeikdamas valdovą, paikas Śṛṅgis ne tik nusidėjo, bet ir didžiai jį įžeidė. Ṛṣis žinojo, kad tik Aukščiausiasis Dievo Asmuo gali išgelbėti jo sūnų nuo šios nuodėmės padarinių, ir ėmė prašyti Paties Aukščiausiojo Viešpaties atleidimo. Jis vienintelis pajėgus pakeisti tai, ko pakeisti neįmanoma. Ṛṣis meldėsi savo paiko sūnaus, kurio intelektas dar buvo visiškai nesubrendęs, vardu.

Čia gali kilti klausimas: jeigu Mahārāja Parīkṣitas atsidūrė tokioje beviltiškoje padėtyje Viešpaties valia, kad būtų išvaduotas iš materialios egzistencijos, kodėl atsakomybė už šį nusižengimą užgulė brahmano sūnų? Atsakytume, kad Savo planui įvykdyti Viešpats tyčia pasirinko vaiką, kuriam vėliau buvo lengvai atleista, ir todėl tėvo malda buvo išgirsta. O kodėl visas brahmanų luomas yra atsakingas už tai, kad Kali prasiskverbė į pasaulį, atsako „Varāha Purāṇa“: demonams, kurie veikė prieš Dievo Asmenį, bet nebuvo Viešpaties nužudyti, Kali amžiuje buvo leista gimti brahmanų šeimose. Maloningasis Viešpats leido jiems gimti dorovingų brahmanų šeimose, kad jie turėtų šansą žengti išsivadavimo keliu. Tačiau, užuot pasinaudoję palankia galimybe, jie ėmė tuščiai didžiuotis, kad yra brahmanai, ir piktnaudžiauti brahmaniškąja galia. Śamīkos Ṛṣio sūnus – būdingiausias pavyzdys. Ir posmas perspėja paikus brahmanų palikuonis, kad jie netaptų kvailais Śṛṅgiais ir neleistų prasiveržti demoniškiems bruožams, kurie jiems buvo būdingi ankstesniuose gyvenimuose. Viešpats, suprantama, atleido paikam berniūkščiui, tačiau tie, kurie neturi tokio tėvo kaip Śamīka Ṛṣis, gali atsidurti labai keblioje padėtyje, jeigu ims piktnaudžiauti brahmanų šeimoje gimusiems teikiamomis privilegijomis.

48 TEKSTAS

तिरस्कृता विप्रलब्धाः शप्ताः क्षिप्ता हता अपि ।
नास्य तत्प्रतिकुर्वन्ति तद्भक्ताः प्रभवोऽपि हि ॥४८॥

tiraskṛtā vipralabdhāḥ śaptāḥ kṣiptā hatā api
nāsya tat pratikurvanti tad-bhaktāḥ prabhavo 'pi hi

tiraḥ-kṛtāḥ – apšmeižti; *vipralabdhāḥ* – apgauti; *śaptāḥ* – prakeikti; *kṣiptāḥ* – pažeminti; *hatāḥ* – ir netgi nužudyti; *api* – taip; *na* – niekada; *asya* – už šiuos poelgius; *tat* – jiems; *pratikurvanti* – atlygina; *tat* – Viešpaties; *bhaktāḥ* – bhaktai; *prabhavaḥ* – galingi; *api* – nors; *hi* – tikrai.

Viešpaties bhaktai labai pakantūs. Jie nelinkę keršyti net tada, kai juos šmeižia, apgaudinėja, prakeikia, žemina ir netgi bando nužudyti.

Komentaras: Ṛṣiui Śamīkai buvo gerai žinoma, kad tam, kuris nusikalsta bhakto pėdoms, Viešpats neatleidžia. Viešpats gali tiktai patarti įžeidėjui, kad prašytų to bhakto atleidimo. „Jeigu Mahārāja Parīkṣitas atsakytų prakeikimu, berniukas būtų išgelbėtas“, – pamanė sau Ṛṣis. Bet jis taip pat žinojo, kad tyro bhakto nejaudina žemiška sėkmė ar nesėkmė. Todėl net žeminamas, niekinamas ar prakeiktas, bhaktas nesiima jokių atsakomųjų veiksmų. Jis tiesiog nekreipia į tai dėmesio. Tačiau kai visa tai nukreipiama prieš Viešpatį ir Jo bhaktus, jis nelieka abejingas. Šiuo atveju tai buvo asmeninis reikalas, todėl Śamīka Ṛṣis neabejojo, kad karalius nesiims jokių atsakomųjų veiksmų. Neliko nieko kita, kaip tik melsti Viešpaties pasigailėti neprityrusio berniuko.

Prakeikti ir palaiminti gali ne tiktai brahmanai. Viešpaties bhaktas, net nebūdamas brahmanu, yra galingesnis už jį. Tačiau bhaktas niekada nepiktnaudžiauja savo galia – jis neturi jokių savanaudiškų motyvų. Visas savo galias bhaktas panaudoja tik tarnaudamas Viešpačiui ir Jo atsidavusiems pasekėjams.

49 TEKSTAS

इति पुत्रकृताघेन सोऽनुतप्तो महामुनिः ।
स्वयं विप्रकृतो राज्ञा नैवाघं तदचिन्तयत् ॥४९॥

iti putra-kṛtāghena so 'nutapto mahā-muniḥ
svayaṁ viprakṛto rājñā naivāghaṁ tad acintayat

iti – taip; *putra* – sūnui; *kṛta* – pasielgus; *aghena* – nuodėmingai; *saḥ* – jis (*munis*); *anutaptaḥ* – atgailavo; *mahā-muniḥ* – išminčius; *svayam* – pats; *viprakṛtaḥ* – taip įžeistas; *rājñā* – karaliaus; *na* – ne; *eva* – tikrai; *agham* – nuodėme; *tat* – tai; *acintayat* – laikė.

Taip išminčius atgailavo už sūnaus nuodėmę. Karaliaus poelgio jis nelaikė rimtu įžeidimu.

Komentaras: Posmas gerai paaiškina viso šio incidento esmę. Vietoj girliandos užmetęs išminčiui ant kaklo negyvą gyvatę, Mahārāja Parīkṣitas iš tikrųjų nieko rimtai neįžeidė, bet Śṛṅgio prakeiksmas jau buvo rimtas nusikaltimas. Kas prasikalsta Viešpaties bhaktui, neišvengia nuodėmės pasek-

mių, tačiau Śṛṅgis buvo tik paikas vaikas, ir jam derėjo atleisti. O ir Mahārāja Parīkṣitas nesipriešino neprityrusio brahmano prakeikimui. Priešingai, jis pasinaudojo susiklosčiusiomis aplinkybėmis ir aukščiausiąja Viešpaties valia bei Śrīlos Śukadevos malone pasiekė aukščiausią tobulumą. Iš tikrųjų viskas vyko Viešpaties valia: Mahārāja Parīkṣitas, Ṛṣis Śamīka bei jo sūnus Śṛṅgis tebuvo instrumentai Jo rankose. Taigi dėl to nieks nenukentėjo, nes viskas, kas įvyko, buvo susiję su Aukščiausiuoju Asmeniu.

50 TEKSTAS

प्रायशः साधवो लोके परैर्द्वन्द्वेषु योजिताः ।
न व्यथन्ति न हृष्यन्ति यत आत्मागुणाश्रयः ॥५०॥

prāyaśaḥ sādhavo loke parair dvandveṣu yojitāḥ
na vyathanti na hṛṣyanti yata ātmāguṇāśrayaḥ

prāyaśaḥ – paprastai; *sādhavaḥ* – šventieji; *loke* – šiame pasaulyje; *paraiḥ* – kitų; *dvandveṣu* – į dualizmą; *yojitāḥ* – įtraukti; *na* – niekada; *vyathanti* – kenčia; *na* – nei; *hṛṣyanti* – džiaugiasi; *yataḥ* – nes; *ātmā* – siela; *aguṇa-āśrayaḥ* – transcendentinė.

Paprastai transcendentalistai nepatiria kančios net susidūrę su materialaus pasaulio dualybėmis. Žemiški dalykai jiems neteikia džiaugsmo, nes jie panirę į transcendenciją.

Komentaras: Transcendentalistai – tai filosofai empirikai, mistikai ir Viešpaties bhaktai. Filosofai empirikai trokšta susilieti su Absoliuto būtimi – taip jie suvokia aukščiausią tobulumą. Mistikų tikslas – patirti visa persmelkiančią Supersielą, o Viešpaties bhaktai pasineria į transcendentinę meilės tarnystę Dievo Asmeniui. Brahmanas, Paramātmā ir Bhagavānas yra skirtingi tos pačios Transcendencijos aspektai, todėl visi šie transcendentalistai yra anapus trijų materialios gamtos *guṇų* veikimo srities. Materialią kančią ir džiaugsmą gimdo trys *guṇos*, todėl transcendentalistai jiems abejingi. Karalius buvo bhaktas, o *ṛṣis* – mistikas. Todėl jiedu neteikė per daug reikšmės atsitiktiniam incidentui, kilusiam aukščiausiąja valia. O išdykaujantis vaikas tebuvo instrumentas įvykdyti Viešpaties valią.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti aštuonioliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Brahmano sūnus prakeikia Mahārāją Parīkṣitą“.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Śukadevos Gosvāmio pasirodymas

1 TEKSTAS

सूत उवाच
महीपतिस्त्वथ तत्कर्म गर्ह्यं
विचिन्तयन्नात्मकृतं सुदुर्मनाः ।
अहो मया नीचमनार्यवत्कृतं
निरागसि ब्रह्मणि गूढतेजसि ॥१॥

sūta uvāca
mahī-patis tv atha tat-karma garhyaṁ
vicintayann ātma-kṛtaṁ sudurmanāḥ
aho mayā nīcam anārya-vat kṛtaṁ
nirāgasi brahmaṇi gūḍha-tejasi

sūtaḥ uvāca – Sūta Gosvāmis tarė; *mahī-patiḥ* – karalius; *tu* – bet; *atha* – taip (grįždamas namo); *tat* – tas; *karma* – poelgis; *garhyam* – vertas pasibjaurėjimo; *vicintayan* – taip galvojo; *ātma-kṛtam* – jo padarytas; *su-durmanāḥ* – labai prislėgtas; *aho* – deja; *mayā* – aš; *nīcam* – bjaurus; *anārya* – necivilizuotas žmogus; *vat* – tarytum; *kṛtam* – pasielgiau; *nirāgasi* – su nekaltu; *brahmaṇi* – brahmanu; *gūḍha* – rimtu; *tejasi* – galingu.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Grįždamas namo valdovas [Mahārāja Parīkṣitas] galvojo apie tai, kaip bjauriai ir barbariškai jis pasielgė su tobulu, ydų neturinčiu brahmanu, ir labai dėl to krimtosi.

Komentaras: Pamaldusis valdovas gailėjosi, kad nesąmoningai taip netikusiai pasielgė su ydų neturinčiu galingu brahmanu. Karalius buvo kilnus žmogus, o kilniam žmogui atgailauti natūralu, ir atgaila išperka visas netyčiomis padarytas nuodėmes. Bhaktai, be abejonės, neturi ydų. Bhaktas

nuoširdžiai atgailauja dėl atsitiktinių savo nuodėmių, ir Viešpaties malone visos nenoromis padarytos nuodėmės sudega jo atgailos ugnyje.

2 TEKSTAS

ध्रुवं ततो मे कृतदेवहेलनाद्
दुरत्ययं व्यसनं नातिदीर्घात् ।
तदस्तु कामं ह्यघनिष्कृताय मे
यथा न कुर्यां पुनरेवमद्धा ॥ २॥

dhruvaṁ tato me kṛta-deva-helanād
duratyayaṁ vyasanaṁ nāti-dīrghāt
tad astu kāmaṁ hy agha-niṣkṛtāya me
yathā na kuryāṁ punar evam addhā

dhruvam – tikrai; *tataḥ* – todėl; *me* – man; *kṛta-deva-helanāt* – pamynus Viešpaties nurodymus; *duratyayam* – labai didelė; *vyasanam* – nelaimė; *na* – ne; *ati* – labai; *dīrghāt* – toli; *tat* – ta; *astu* – kad būtų; *kāmam* – noriu; *hi* – tikrai; *agha* – nuodėmes; *niṣkṛtāya* – išpirkčiau; *me* – aš; *yathā* – tam, kad; *na* – niekada; *kuryām* – padaryčiau; *punah* – vėl; *evam* – kaip padariau; *addhā* – tiesiog.

[Valdovas Parīkṣitas mąstė:] Aš pamyniau Aukščiausiojo Viešpaties nurodymus, todėl mane gali greitai užgriūti didžiulė nelaimė. O, kad nelaimė ištiktų mane tučtuojau! Tada aš nusiplausiu nuodėmę ir daugiau nieko šitaip neįžeisiu.

Komentaras: Aukščiausiasis Viešpats nurodo, jog privalu visokeriopai globoti ir ginti brahmanus bei karves. Viešpats ir Pats yra jiems labai prielankus (*go-brāhmaṇa-hitāya ca*). Mahārāja Parīkṣitas tai žinojo ir todėl nutarė, kad už galingo brahmano įžeidimą pagal Viešpaties įstatymus jisai būtinai bus nubaustas ir artimiausiu laiku sulauks didelių nemalonumų. Tuo galima paaiškinti jo norą, kad neišvengiama nelaimė ištiktų jį patį, o ne jo šeimą. Dėl netikusio žmogaus veiksmo kenčia visa šeima. Todėl Mahārāja Parīkṣitas norėjo atkentėti vienas. Be to, kančia jį sulaikytų nuo tolimesnių nuodėmių, o jo padaryta nuodėmė būtų atpirkta ir dėl jos netektų kentėti jo palikuonims. Taip samprotauja atsakingas bhaktas. Bhakto šeima kartu su juo dalijasi jo dvasinės tarnystės vaisius. Mahārāja Prahlāda savo dvasi-

ne tarnyste išgelbėjo demonišką tėvą. Sūnus bhaktas tėvams yra didžiausia malonė, Viešpaties palaiminimas.

3 TEKSTAS

अद्यैव राज्यं बलमृद्धकोशं
प्रकोपितब्रह्मकुलानलो मे ।
दहत्वभद्रस्य पुनर्न मेऽभूत्
पापीयसी धीर्द्विजदेवगोभ्यः ॥ ३ ॥

adyaiva rājyaṁ balam ṛddha-kośaṁ
prakopita-brahma-kulānalo me
dahatv abhadrasya punar na me 'bhūt
pāpīyasī dhīr dvija-deva-gobhyaḥ

adya – šiandien; *eva* – pat; *rājyam* – karalystė; *balam ṛddha* – galia ir turtai; *kośam* – iždas; *prakopita* – sudegintas; *brahma-kula* – brahmanų luomo; *analaḥ* – ugnis; *me dahatu* – tesudegina mane; *abhadrasya* – nedorybė; *punaḥ* – vėl; *na* – ne; *me* – manyje; *abhūt* – kad atsirastų; *pāpīyasī* – nuodėmingas; *dhīḥ* – intelektas; *dvija* – brahmanai; *deva* – Aukščiausiasis Viešpats; *gobhyaḥ* – ir karvės.

Aš esu barbaras ir nusidėjėlis, nes paniekinau brahmanų kultūrą, Dievo sąmonę, užmiršau apie karvių globą. Tegul dabar mano karalystė, galybė ir turtai pavirsta plėnimis brahmano įtūžio ugnyje, kad ateityje nepasiduočiau tokiems negeriems protrūkiams.

Komentaras: Progresyvi civilizacija remiasi brahmanų kultūra, Dievo sąmone ir karvių globa. Valstybės ekonomikos plėtra, skatinanti amatus, prekybą, žemės ūkį, pramonę, turi visiškai atitikti anksčiau paminėtus principus, antraip vadinamoji ekonomikos plėtra bus degradacijos priežastis. Ginti ir globoti karves – tai puoselėti brahmanų kultūrą, kuri veda į Dievo sąmonę, o tai ir yra žmonių civilizacijos tobulumas. Kali amžius siekia sugriauti aukščiausius gyvenimo principus, ir nors Mahārāja Parīkṣitas labai atkakliai priešinosi tam, kad Kali įsikūnijimas įsigalėtų pasaulyje, nutaikęs progą, Kali amžius pasiekė savo. Netgi toks nepalaužiamas karalius, kaip Mahārāja Parīkṣitas, neatsispyrė jam ir dėl mažiausios dingsties – pajutęs alkį bei troškulį, – parodė nepagarbą brahmanų kultūrai. Mahārāja Parīkṣitas gai-

lėjosi dėl savo poelgio ir norėjo, kad jo karalystė, jėga bei sukaupti turtai pavirstų plėnimis, nes jie netarnavo brahmanų kultūrai.

Valstybė ar namai, kurių turtai ir galia netarnauja brahmanų kultūros bei Dievo sąmonės plėtojimui ir neužtikrina karvių saugumo, be jokių abejonių yra apvaizdos pasmerkti. Jeigu mes siekiame taikos ir gerovės, turime pasimokyti iš šio posmo: kiekvienoje valstybėje ir kiekvienuose namuose būtina plėtoti brahmanų kultūrą bei Dievo sąmonę ir globoti karves. Puoselėdami brahmanų kultūrą išgryninsime savo būtį, ugdydami Dievo sąmonę suvoksime savo esmę, o globodami karves turėsime pakankamai pieno, kuris yra geriausias maistas tobulai visuomenei.

4 TEKSTAS

स चिन्तयन्नित्थमथाशृणोद्यथा
मुनेः सुतोक्तो निर्ऋतिस्तक्षकाख्यः ।
स साधु मेने न चिरेण तक्षका-
नलं प्रसक्तस्य विरक्तिकारणम् ॥ ४ ॥

sa cintayann ittham athāśṛṇod yathā
muneḥ sutokto nirṛtis takṣakākhyaḥ
sa sādhu mene na cireṇa takṣakā-
nalaṁ prasaktasya virakti-kāraṇam

saḥ – jis, karalius; *cintayan* – mąstydamas; *ittham* – apie tai; *atha* – dabar; *aśṛṇot* – išgirdo; *yathā* – kaip; *muneḥ* – išminčiaus; *suta-uktaḥ* – sūnaus išpranašauta; *nirṛtiḥ* – mirtis; *takṣaka-ākhyaḥ* – dėl skraidančios gyvatės; *saḥ* – jis (karalius); *sādhu* – gėriu; *mene* – palaikė; *na* – ne; *cireṇa* – po ilgo laiko; *takṣaka* – skraidančios gyvatės; *analam* – ugnis; *prasaktasya* – perdėm susaistytam; *virakti* – abejingumo; *kāraṇam* – priežastis.

Atgailaujančiam karaliui buvo pranešta, kad jis, išminčiaus sūnaus prakeiktas, mirsiąs nuo skraidančios gyvatės įgėlimo. Karalius sutiko tai kaip gerą žinią, nes šitai paskatino jį užmiršti žemiškus dalykus.

Komentaras: Tikroji laimė pasiekiama dvasinėje būtyje, t.y. ištrūkus iš besikartojančių gimimų ir mirčių sūkurio, o ištrūkti iš šio sūkurio galima tiktai sugrįžus pas Dievą. Materialiame pasaulyje, net ir pasiekęs aukščiausiąją jo planetą (Brahmaloką), žmogus neatsikrato sąlygų, kurios lemia besikarto-

jančius gimimą ir mirtį. Ir vis dėlto mes nenorime pasirinkti kelio į tobulumą. Stojęs į tobulumo kelią, žmogus atsikrato visų materialių sąsajų ir pelno teisę įžengti į dvasinę karalystę. Todėl ją lengviau pasiekia skurstantys, o ne materialiai klestintys žmonės. Mahārāja Parīkṣitas buvo didis Viešpaties bhaktas, vertas Dievo karalystės, tačiau jis dar buvo ir imperatorius, ir jo materialūs turtai kliudė jam pasiekti tobulumą, pelnyti priklausančią jam vietą dvasiniame danguje, Viešpaties palydovų būryje. Kaip Viešpaties bhaktas, jis suvokė, jog brahmano sūnaus prakeikimas, tegu ir neprotingas, jam buvo palaiminimas, paskatinimas pasitraukti nuo žemiškų reikalų – tiek politinių, tiek socialinių. Apgailestaudamas dėl to, kas įvyko, Śamīka Munis laikė savo pareiga perduoti šią žinią valdovui, kad šis deramai pasiruoštų sugrįžti pas Dievą. Śamīka Munis pasiuntė valdovui žinią apie tai, kad jo paikas sūnus Śṛṅgis, nors buvo dar visai jaunas, turėjo brahmano galių, bet, deja, neteisingai pasinaudojo savo dvasine jėga ir nepagrįstai prakeikė valdovą. Tai, kad valdovas tarsi girliandą užnėrė ant *munio* kaklo gyvatę, nedavė pagrindo pasmerkti jį myriop, tačiau prakeiksmas buvo neatšaukiamas. Karalius gavo žinią, kad turįs ruoštis mirčiai, kuri laukia jo po savaitės. Śamīka Munis ir karalius buvo save pažinusios sielos. Śamīka Munis buvo mistikas, o Mahārāja Parīkṣitas – bhaktas. Taigi abu buvo pasiekę tą patį savęs pažinimo lygį ir nebijojo mirties. Mahārāja Parīkṣitas rengėsi eiti pas *munį* prašyti atleidimo, tačiau *munis* perdavė žinią apie neišvengiamą mirtį taip atgailaudamas, kad karaliui nesinorėjo dar labiau gėdinti jo savo pasirodymu. Jis nutarė rengtis neišvengiamai mirčiai ir rasti kelią atgal pas Dievą.

Žmogaus gyvenimas – tai galimybė pasiruošti sugrįžti pas Dievą, t.y. ištrūkti iš materialios būties, kur nuolat kartojasi gimimas ir mirtis. Todėl *varṇāśrama-dharmos* sistemoje kiekvienas vyras ir moteris gaudavo tam reikalingą išsilavinimą. Kitaip sakant, *varṇāśrama-dharmos* sistema dar vadinama *sanātana-dharma*, arba amžinąja priederme. *Varṇāśrama-dharmos* sistema ruošia žmogų sugrįžti pas Dievą, todėl šeimos žmogui rekomenduojama pasišalinti į mišką ir tapti *vānaprastha*, kad jis įgytų tobulas žinias, o prieš mirtį, kuri yra neišvengiama, taptų *sannyāsiu*. Parīkṣitui Mahārājai nusišypsojo laimė. Jis buvo perspėtas apie mirtį prieš savaitę. Tačiau paprastas žmogus negauna tokio įspėjimo, nors mirtis laukia kiekvieno iš mūsų. Kvaili žmonės užmiršta apie mirties neišvengiamybę ir pamiršta savo pareigą ruoštis sugrįžimui pas Dievą. Jie veltui švaisto savo gyvenimą tenkindami gyvuliškus poreikius – težiūrėdami, kaip prisikimšti skrandį, išgerti ir kuo geriau pasismaginti. Tokiam neatsakingam gyvenimui Kali amžiaus žmones paskatino nuodėmingas noras paniekinti brahmaniškąją kultūrą, Dievo sąmonę ir karvių globą – visa tai, už ką atsako valstybė. Valstybė

turėtų stengtis plėtoti brahmaniškąją kultūrą bei Dievo sąmonę ir globoti karves, panaudodama visas turimas priemones, ir mokyti žmones, kaip garbingai pasitikti mirtį. Valstybę, kuri tuo rūpinasi, galima pelnytai pavadinti visuotinės gerovės valstybe. Indijos vyriausybei reikėtų pasimokyti iš Mahārājos Parīkṣito – idealaus valstybės vadovo, užuot imitavus materialistinius kraštus, kurie nieko nenutuokia apie Dievo karalystę ir nežino, kad ji – galutinis žmogaus gyvenimo tikslas. Indijos civilizacijos idealų išsigimimas lėmė visuomenės degradaciją ne tik Indijoje, bet ir už jos ribų.

5 TEKSTAS

अथो विहायेमममुं च लोकं
विमर्शितौ हेयतया पुरस्तात् ।
कृष्णाङ्घ्रिसेवामधिमन्यमान
उपाविशत्प्रायममर्त्यनद्याम् ॥ ५ ॥

atho vihāyemam amuṁ ca lokaṁ
vimarśitau heyatayā purastāt
kṛṣṇāṅghri-sevām adhimanyamāna
upāviśat prāyam amartya-nadyām

atho – taip; *vihāya* – palikęs; *imam* – tai; *amum* – ir kitką; *ca* – taip pat; *lokam* – planetas; *vimarśitau* – visos atmestos; *heyatayā* – nes žemesnės; *purastāt* – minėtos; *kṛṣṇa-aṅghri* – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdoms; *sevām* – transcendentinę meilės tarnystę; *adhimanyamānaḥ* – laikydamas aukščiausiu tobulumu; *upāviśat* – atsisėdo ryžtingai nusiteikęs; *prāyam* – pasninkauti; *amartya-nadyām* – ant transcendentinės upės (Gangos arba Yamunos) kranto.

Ryžtingai nusiteikęs, Mahārāja Parīkṣitas atsisėdo Gangos pakrantėje, kad sutelktų mintis į Kṛṣṇos sąmonę, atsisakęs kitų savęs pažinimo metodų, nes transcendentinė meilės tarnystė Kṛṣṇai yra aukščiausias pasiekimas, pranokstantis visus kitus metodus.

Komentaras: Tokio bhakto, kaip Mahārāja Parīkṣitas, nė viena materiali planeta, netgi aukščiausioji – Brahmaloka, – nevilioja taip, kaip Goloka Vṛndāvana, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, pirminio Viešpaties ir Dievo Asmens, buveinė. Žemė – viena iš nesuskaičiuojamų materialių planetų visatoje, o visatų *mahat-tattvoje* yra begalinė daugybė. Viešpats ir Jo vietininkai (dva-

siniai mokytojai, arba *ācāryos*) teigia, kad nė viena iš planetų nesuskaičiuojamoje daugybėje visatų ne vieta bhaktams. Bhaktas visad trokšta grįžti namo, pas Dievą, ir tapti vienu iš Viešpaties palydovų, kuriuos su Viešpačiu sieja tarno, draugo, tėvo ar mylimojo santykiai vienoje iš nesuskaičiuojamos daugybės Vaikuṇṭhos planetų arba pačioje Goloka Vṛndāvanoje – Viešpaties Śrī Kṛṣṇos planetoje. Visos šios planetos amžinai egzistuoja dvasiniame danguje, *paravyomoje*, anapus Priežasčių vandenyno, plytinčio *mahat-tattvoje.* Mahārājai Parīkṣitui šitai buvo žinoma, nes jis buvo pamaldus ir gimė bhaktų, *vaiṣṇavų*, šeimoje; taigi materialios planetos jo nedomino. Šiuolaikiniai mokslininkai aistringai trokšta nukeliauti į Mėnulį materialiomis priemonėmis, tačiau jie nieko neišmano apie aukščiausiąją šios visatos planetą. Tuo tarpu bhakto Mahārājos Parīkṣito visiškai nedomino Mėnulis, kaip, beje, ir bet kuri kita materiali planeta. Sužinojus tikslią savo mirties dieną, jo ryžtas su transcendentine meile tarnauti Viešpačiui Kṛṣṇai dar labiau sustiprėjo; jis nutarė įsikurti prie transcendentinės Yamunos upės, tekančios pro sostinę Hastināpurą (dabartinė Delio valstija), ir laikytis griežto pasninko. Ir Ganga, ir Yamunā yra *amartyā* (transcendentinės) upės. Yamunā iš judviejų netgi šventesnė dėl štai kokių priežasčių.

6 TEKSTAS

या वै लसच्छ्रीतुलसीविमिश्र-
कृष्णाङ्घ्रिरेण्वभ्यधिकाम्बुनेत्री ।
पुनाति लोकानुभयत्र सेशान्
कस्तां न सेवेत मरिष्यमाणः ॥ ६ ॥

yā vai lasac-chrī-tulasī-vimiśra-
kṛṣṇāṅghri-reṇv-abhyadhikāmbu-netrī
punāti lokān ubhayatra seśān
kas tāṁ na seveta mariṣyamāṇaḥ

yā – upė, kuri; *vai* – visada; *lasat* – plukdo; *śrī-tulasī* – su *tulasī* lapeliais; *vimiśra* – sumišusius; *kṛṣṇa-aṅghri* – su Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdų; *reṇu* – dulkėmis; *abhyadhika* – gėrį lemiančius; *ambu* – vandenis; *netrī* – nešanti; *punāti* – pašventina; *lokān* – planetas; *ubhayatra* – aukštesniąsias ir žemesniąsias, vidujai ir iš išorės; *sa-īśān* – drauge su Viešpačiu Śiva; *kaḥ* – kas dar; *tām* – tos upės; *na* – ne; *seveta* – garbina; *mariṣyamāṇaḥ* – galintis kiekvieną akimirką mirti.

Ši upė [Ganga, kurios pakrantėje karalius pasninkavo] plukdo švenčiausius vandenis, sumišusius su dulkėmis nuo Viešpaties lotoso pėdų ir tulasī medžio lapeliais. Jie iš vidaus ir iš išorės pašventina visus tris pasaulius ir net patį Viešpatį Šivą bei kitus pusdievius. Todėl kiekvienas, kuriam išmušė mirties valanda, turi ieškoti prieglobsčio prie šios upės.

Komentaras: Sužinojęs, kad po savaitės mirs, Mahārāja Parīkṣitas, nieko nelaukdamas, pasitraukė iš šeimyninio gyvenimo ir persikėlė prie šventų Yamunos krantų. Dažnai sakoma, kad karalius rado prieglobstį Gangos pakrantėje, tačiau, pasak Śrīlos Jīvos Gosvāmio, karalius prisiglaudė prie Yamunos krantų. Iš visko sprendžiant, Śrīlos Jīvos Gosvāmio nuomonė yra labiau pagrįsta, nes atitinka geografinę padėtį. Mahārāja Parīkṣitas gyveno savo sostinėje, Hastināpuros mieste, kuris yra netoli dabartinio Delio, o Yamunā kaip tik ir teka palei šį miestą. Karalius, be abejonės, rado prieglobstį prie Yamunos, nes ji tekėjo, galima sakyti, palei jo rūmų vartus. Dėl upių šventumo, tai Yamunā, lyginant su Ganga, yra glaudžiau susijusi su Viešpačiu Kṛṣṇa. Viešpats pašventino Yamuną iš karto, kai tik nužengė apreikšti Savo transcendentinių žaidimų šiame pasaulyje. Kai Viešpaties tėvas Vasudeva brido per Yamuną su kūdikiu Kṛṣṇa ant rankų, norėdamas saugiai Jį paslėpti Gokuloje, anapus upės, kūdikis išsprūdo iš jo rankų ir įkrito į upę. Nuplovusi dulkes nuo Jo lotoso pėdų, upė išsyk tapo šventa. Posme pabrėžiama, kad Mahārāja Parīkṣitas rado prieglobstį prie upės, kuri grakščiai plukdo savo vandenis, pašventintus dulkėmis nuo Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdų ir *tulasī* medžio lapeliais. Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdos visada puošiamos *tulasī* medžio lapeliais, todėl kai Jo lotoso pėdos paliečia Gangos arba Yamunos vandenis, šios upės išsyk tampa šventos. Tačiau Yamunos upė yra glaudžiau susijusi su Viešpačiu negu Ganga. Śrīla Jīva Gosvāmis cituoja „Varāha Purāṇą“, kurioje pasakyta, kad Gangos ir Yamunos vandenys niekuo nesiskiria, *tačiau Gangos vanduo, šimtąkart pašventintas, vadinamas Yamuna.* Raštuose taip pat pasakyta, kad tūkstantis Viṣṇu vardų prilygsta vienam Rāmos vardui, o trys Viešpaties Rāmos vardai lygūs vienam Kṛṣṇos vardui.

7 TEKSTAS

इति व्यवच्छिद्य स पाण्डवेयः
प्रायोपवेशं प्रति विष्णुपद्याम् ।
दधौ मुकुन्दाङ्घ्रिमनन्यभावो
मुनिव्रतो मुक्तसमस्तसङ्गः ॥ ७ ॥

iti vyavacchidya sa pāṇḍaveyaḥ
prāyopaveśaṁ prati viṣṇu-padyām
dadhau mukundāṅghrim ananya-bhāvo
muni-vrato mukta-samasta-saṅgaḥ

iti – taip; *vyavacchidya* – nusprendęs; *saḥ* – karalius; *pāṇḍaveyaḥ* – garbusis Pāṇḍavų ainis; *prāya-upaveśam* – pasninkauti iki mirties; *prati* – link; *viṣṇu-padyām* – Gangos (srūvančios iš Viešpaties Viṣṇu lotoso pėdų) kranto; *dadhau* – atsidavė; *mukunda-aṅghrim* – Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdoms; *ananya* – nenukrypdamas; *bhāvaḥ* – dvasia; *muni-vrataḥ* – davęs išminčiaus įžadus; *mukta* – išsivadavo; *samasta* – iš visų rūšių; *saṅgaḥ* – saitų.

Taigi karalius, garbusis Pāṇḍavų ainis, tvirtai apsisprendęs išėjo prie Gangos krantų, ketindamas badauti iki mirties ir atsiduoti Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdoms, nes Viešpats Kṛṣṇa vienintelis dovanoja išvadavimą. Nutraukęs visus saitus, jis davė išminčiaus įžadus.

Komentaras: Gangos vandenys pašventina visus tris pasaulius, įskaitant dievus ir dievaičius, nes Ganga išteka iš Dievo Asmens Viṣṇu lotoso pėdų. Viešpats Kṛṣṇa yra pirminis *viṣṇu-tattvos* principo šaltinis, todėl žmogus, radęs prieglobstį prie Jo lotoso pėdų, nusiplauna visas nuodėmes, įskaitant ir tokią, kurią karalius padarė įžeisdamas brahmaną. Mahārāja Parīkṣitas nutarė mediuoti Viešpaties Śrī Kṛṣṇos lotoso pėdas, mediuoti tą, kurį dar vadina Mukunda, arba dovanojančiu visų rūšių išvadavimą. Prie Gangos ir Yamunos krantų lengviau nuolat atminti Viešpatį. Mahārāja Parīkṣitas nutraukė visus materialius saitus ir meditavo Viešpaties Kṛṣṇos lotoso pėdas. Tai kelias, vedantis į išsivadavimą. Atsikratyti materialių saitų reiškia visiškai liautis darius nuodėmes. O mediuoti Viešpaties lotoso pėdas reiškia atsikratyti praeities nuodėmių pasekmių. Pačios materialaus pasaulio sąlygos priverčia žmogų noromis nenoromis nusidėti. Geriausias pavyzdys – Mahārāja Parīkṣitas, kuris garsėjo kaip nuodėme nesusitepęs ir dorovingas valdovas. Tačiau ir jis nusidėjo, nors visada stengėsi išvengti tokių klaidų. Jis buvo prakeiktas, tačiau didžiam Viešpaties bhaktui net ir tokie likimo vingiai išeina į gera. Svarbiausia per visą savo gyvenimą sąmoningai nepadaryti nuodėmės ir nuolat atminti Viešpaties lotoso pėdas, mintimis nenukrypstant į nieką kitą. Tik tada, kai bhaktas yra taip nusiteikęs, Viešpats padeda žengti palengva į priekį išsivadavimo keliu ir pasiekti Jo lotoso pėdas. Ir jeigu bhaktas nenoromis nusideda, Viešpats apsaugo atsidavusią sielą nuo nuodėmės. Apie tai byloja visi šventraščiai.

sva-pāda-mūlaṁ bhajataḥ priyasya

tyaktāny abhāvasya hariḥ pareśaḥ
vikarma yac cotpatitaṁ kathañcid
dhunoti sarvaṁ hṛdi sanniviṣṭaḥ

8 TEKSTAS

तत्रोपजग्मुर्भुवनं पुनाना
महानुभावा मुनयः सशिष्याः ।
प्रायेण तीर्थाभिगमापदेशैः
स्वयं हि तीर्थानि पुनन्ति सन्तः ॥ ८ ॥

tatropajagmur bhuvanaṁ punānā
mahānubhāvā munayaḥ sa-śiṣyāḥ
prāyeṇa tīrthābhigamāpadeśaiḥ
svayaṁ hi tīrthāni punanti santaḥ

tatra – čia; *upajagmuḥ* – atvyko; *bhuvanam* – visatą; *punānāḥ* – galintys pašventinti; *mahā-anubhāvāḥ* – didieji protai; *munayaḥ* – mąstytojai; *sa-śiṣyāḥ* – su savo mokiniais; *prāyeṇa* – beveik; *tīrtha* – po šventas vietas; *abhigama* – kelionės; *apadeśaiḥ* – dingstimi; *svayam* – patys; *hi* – tikrai; *tīrthāni* – visas šventas vietas; *punanti* – pašventina; *santaḥ* – išminčiai.

Tuo metu čia tarsi maldininkai, keliaujantys po šventas vietas, susiėjo savo mokinių lydimi visi didieji protai ir mąstytojai, taip pat išminčiai, kurie pačiu savo pasirodymu dar labiau pašventina šventas vietas.

Komentaras: Žinia apie tai, kad Mahārāja Parīkṣitas sėdi Gangos pakrantėje, pasklido po visą visatą, ir visi didieji išminčiai, suvokiantys įvykių svarbą, susirinko čia kaip maldininkai į šventą vietą. Iš tikrųjų jie atėjo susitikti su Mahārāja Parīkṣitu, o ne nusimaudyti šventoje vietoje, nes bet kuri vieta, jiems pasirodžius, tampa šventa. Paprastai žmonės traukia į šventas vietas tam, kad nusiplautų nuodėmes. Taigi šventoje vietoje susirenka visos nuodėmės. Tačiau kai į nuodėmių perpildytą šventą vietą įžengia išminčius, savo buvimu jis vėl ją pašventina. Taigi išminčiams, atėjusiems susitikti su Mahārāja Parīkṣitu, rūpėjo ne apsivalyti patiems kaip paprastiems žmonėms, o susitikti su Mahārāja Parīkṣitu, nes jie numatė, kad Śukadeva Gos-

vāmis paskelbs čia „Śrīmad-Bhāgavatam“. Jie dėjosi, kad atėjo nusimaudyti į šventą vietą, nes norėjo pasinaudoti šia ypatinga proga.

9–10 TEKSTAI

अत्रिर्वसिष्ठश्च्यवनः शरद्वा-
नरिष्टनेमिर्भृगुरङ्गिराश्च ।
पराशरो गाधिसुतोऽथ राम
उतथ्य इन्द्रप्रमदेध्मवाहौ ॥ ९ ॥

मेधातिथिर्देवल आर्ष्टिषेणो
भारद्वाजो गौतमः पिप्पलादः ।
मैत्रेय और्वः कवषः कुम्भयोनि-
र्द्वैपायनो भगवान्नारदश्च ॥१०॥

atrir vasiṣṭhaś cyavanaḥ śaradvān
ariṣṭanemir bhṛgur aṅgirāś ca
parāśaro gādhi-suto 'tha rāma
utathya indrapramadedhmavāhau

medhātithir devala ārṣṭiṣeṇo
bhāradvājo gautamaḥ pippalādaḥ
maitreya aurvaḥ kavaṣaḥ kumbhayonir
dvaipāyano bhagavān nāradaś ca

nuo *atri* iki *nārada* – iš įvairių visatos vietų susirinkusių šventų asmenybių vardai.

Iš skirtingų visatos kampelių čia atvyko didieji išminčiai: Atris, Cyavana, Śaradvānas, Ariṣṭanemis, Bhṛgu, Vasiṣṭha, Parāśara, Viśvāmitra, Aṅgirā, Paraśurāma, Utathya, Indrapramada, Idhmavāhu, Medhātithis, Devala, Ārṣṭiṣeṇa, Bhāradvāja, Gautama, Pippalāda, Maitreya, Aurva, Kavaṣa, Kumbhayonis, Dvaipāyana ir didysis Nārada.

Komentaras: Cyavana – didysis išminčius, vienas iš Bhṛgu Munio sūnų. Gimė anksčiau laiko, kai buvo pagrobta jo nėščia motina. Cyavana – vienas iš šešeto Bhṛgu Munio sūnų.

Bhṛgu – kai Brahmājī atnašavo didįjį aukojimą Varuṇai, iš aukuro ugnies gimė Maharṣis Bhṛgu. Jis buvo didis išminčius. Jo mylimoji žmona

vadinosi Pulomā. Jis galėjo keliauti kosmoso erdve kaip Durvāsā, Nārada bei kiti išminčiai ir aplankydavo visas visatos planetas. Jis darė ką galėjo, kad Kurukṣetros mūšis neįvyktų. Kitados mokė Bhāradvāją Munį astronominės evoliucijos, yra garsios „Bhṛgu-saṁhitos“, didžio astrologinių skaičiavimų veikalo, autorius. Jis paaiškino, kokiu būdu iš eterio randasi oras, ugnis, vanduo bei žemė. Taip pat paaiškino, kaip oras veikia skrandžio ir reguliuoja žarnyno veiklą. Būdamas didis filosofas, logiškai įrodė, kad gyva esybė yra amžina („Mahābhārata“). Taip pat buvo puikus antropologas ir dar anuomet paskelbė evoliucijos teoriją. Jis moksliškai pagrindė *varṇāśramos* instituciją – žmonių visuomenės skirstymą į keturias *varṇas* ir keturias *aśramas*. *Kṣatriyą* karalių Vītahavyą jis atvertė į brahmanus.

Vasiṣṭha – žr. „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.9.6.

Parāśara – Vasiṣṭhos Munio anūkas ir Vyāsadevos tėvas. Parāśara yra Maharṣio Śakčio ir Adṛśyatės sūnus. Jo motina pastojo būdama vos dvylikos metų, ir jos įsčiose Parāśara pažino Vedas. Jo tėvą nužudė demonas Kalmāṣapāda, ir, trokšdamas atkeršyti, Parāśara norėjo sunaikinti visą pasaulį, tačiau jo senelis Vasiṣṭha jį sulaikė. Jis ketino atlikti *yajñą*, kuri sunaikintų visus *rākṣasus*, bet Maharṣis Pulastya jį sustabdė. Pakerėtas Satyavatės, kuri vėliau tapo Mahārājos Śāntanu žmona, jis pradėjo Vyāsadevą. Parāśarai palaiminus, Satyavatės kūnas ėmė skleisti stiprų ir malonų kvapą. Drauge su kitais jis stovėjo prie Bhīṣmos mirties patalo. Buvo Mahārājos Janakos dvasinis mokytojas ir labai atsidavęs Viešpaties Šivos sekėjas. Jis – daugelio Vedų šventraščių ir nurodymų sociologijos klausimais autorius.

Gādhi-suta, arba *Viśvāmitra* – didysis išminčius, garsėjęs savo asketiškais darbais ir mistinėm jėgom. Dažnai vadinamas Gādhi-sutos vardu, nes jo tėvas, galingas Kanyākubjos (Uttara Pradešo sritis) provincijos valdovas, buvo vardu Gādhis. Nors kilmės Viśvāmitra buvo *kṣatriya*, savo dvasinių laimėjimų dėka nepakeitęs kūno tapo brahmanu. Būdamas valdovu *kṣatriya*, jis susikivirčijo su Vasiṣṭha Muniu ir drauge su Magaṅga Muniu surengęs didžiulį aukojimą pražudė Vasiṣṭhos sūnus. Jis tapo didžiu *yogu* ir vis dėlto nepajėgė pažaboti savo juslių, todėl tapo Śakuntalos, gražiausios visoje pasaulio istorijoje moters, tėvu. Kartą, kaip valdovas *kṣatriya*, jis apsilankė Vasiṣṭhos Munio buveinėje. Jis buvo sutiktas su karališkomis ceremonijomis ir panoro iš Vasiṣṭhos gauti karvę vardu Nandinī, tačiau Munis atsisakė ją dovanoti. Tada Viśvāmitra pavogė ją ir tarp jų kilo kivirčas. Vasiṣṭha savo dvasine jėga nugalėjo Viśvāmitrą, ir karalius nusprendė tapti brahmanu. Todėl jis atliko griežtus asketiškus žygius Kauśikos pakrantėje. Jis taip pat buvo vienas iš tų, kurie mėgino sustabdyti Kurukṣetros karą.

Aṅgirā – vienas iš šešerių Brahmos proto pagimdytų sūnų ir Bṛhaspačio, garsaus mokyto žynio, tarnavusio pusdieviams rojaus planetose, tė-

vas. Gimė iš Brahmājī sėklos, išsiliejusios ant nuodėgulio lauže. Turėjo sūnus Utathyą ir Saṁvartą. Sakoma, jis lig šiolei atlieka askezes ir kartoja šventą Viešpaties vardą Alokānandos vietovėje prie Gangos krantų.

Paraśurāma – žr. „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.9.6.

Utathya – vienas iš trejeto Maharṣio Aṅgiros sūnų. Mahārājos Mandhātos dvasinis mokytojas. Vedė Bhadrą – Somos (Mėnulio) dukrą, tačiau Varuṇa ją pagrobė. Keršydamas už tai vandens dievui, jis išgėrė visą pasaulio vandenį.

Medhātithis – senovės išminčius. Dangaus valdovo Indradevos susirinkimo narys. Jo sūnus Kaṇva Munis miške išaugino Śakuntalą. Medhātithis pasiekė vieną iš dangaus planetų, nes labai griežtai laikėsi *vānaprasthos* (atsiskyrėlio) principų.

Devala – didysis autoritetas, prilygstantis Nāradai Muniui ir Vyāsadevai. Jo šlovingas vardas minimas „Bhagavad-gītoje“ šalia kitų autoritetų vardų, kai Arjuna pripažįsta Viešpatį Kṛṣṇą Aukščiausiuoju Dievo Asmeniu. Pasibaigus Kurukṣetros mūšiui, susitiko Mahārājį Yudhiṣṭhirą. Vyresnysis Dhaumyos, Pāṇḍavų giminės žynio, brolis. Leido savo dukrai išsirinkti vyrą *svayaṁvaros* metu, kaip tai darydavo *kṣatriyos*, ir į šią ceremoniją buvo pakviesti visi viengungiai *ṛṣių* sūnūs. Kai kas tvirtina, kad jis ir Asita Devala – dvi skirtingos asmenybės.

Bhāradvāja – žr. „Śrīmad-Bhāgavatam“ 1.9.6.

Gautama – vienas iš septynerių didžiųjų visatos išminčių. Śaradvānas Gautama – vienas jo sūnų. Žmonės, šiandien kildinantys save iš Gautamagotros (giminės), yra arba jo ainiai, arba priklauso mokinių sekai, kurios vienu iš mokytojų jis buvo. Brahmanai, pretenduojantys į teisę priklausyti Gautama-gotrai, paprastai yra jo ainiai, o visi *kṣatriyos* ir *vaiśyos*, kildinantys save iš Gautama-gotros, priklauso jo mokinių sekai. Jo žmona – garsioji Ahalyā. Persekiojama dangaus valdovo Indradevos, ji buvo pasivertusi akmeniu. Ahalyą išvadavo Viešpats Rāmacandra. Gautama buvo Kṛpācāryos, vieno iš Kurukṣetros mūšio didvyrių, senelis.

Maitreya – didis senovės *ṛṣis*. Viduros dvasinis mokytojas ir pripažintas religijos autoritetas. Jis patarė Dhṛtarāṣṭrai taikiai sugyventi su Pāṇḍavomis. Duryodhana atmetė jo pasiūlymą ir buvo prakeiktas. Bendravo su Vyāsadeva ir diskutavo su juo religijos klausimais.

11 TEKSTAS

अन्ये च देवर्षिब्रह्मर्षिवर्या
राजर्षिवर्या अरुणादयश्च ।

नानार्षेयप्रवरान् समेता-
नभ्यर्च्य राजा शिरसा ववन्दे ॥११॥

anye ca devarṣi-brahmarṣi-varyā
rājarṣi-varyā aruṇādayaś ca
nānārṣeya-pravarān sametān
abhyarcya rājā śirasā vavande

anye – daug kitų; *ca* – taip pat; *devarṣi* – šventųjų pusdievių; *brahmarṣi* – šventųjų brahmanų; *varyāḥ* – iškilniausių; *rājarṣi-varyāḥ* – iškilniausių šventųjų karalių; *aruṇa-ādayaḥ* – tam tikros kategorijos *rājarṣių*; *ca* – ir; *nānā* – daugelis kitų; *ārṣeya-pravarān* – geriausių iš išminčių dinastijų; *sametān* – susirinko draugėn; *abhyarcya* – pagerbdamas; *rājā* – imperatorius; *śirasā* – nulenkęs prie žemės galvą; *vavande* – pasveikino.

Čia suplaukė didelis būrys kitų šventumu garsėjusių pusdievių, karalių ir ypatingo rango valdovų, vadinamų aruṇādayomis [tam tikros kategorijos rājarṣiai] iš įvairių išminčių dinastijų. Ir kai visi susirinko draugėn susitikti su imperatoriumi [Parīkṣitu], jis kaip dera juos priėmė ir nusilenkė lig žemės.

Komentaras: Nusilenkimas iki žemės, rodant pagarbą vyresniesiems, yra puikus paprotys, kuris iki širdies gelmių jaudina garbų svečią ir savotiškai jį įpareigoja. Už tokius pagarbos ženklus net užkietėjusiam nusikaltėliui atleidžiami jo nusikaltimai. Mahārāja Parīkṣitas, nepaisant to, kad buvo labai *ṛṣių* ir valdovų gerbiamas, sutiko šiuos žymius žmones su didžiausiu nuolankumu, nes troško, kad jam būtų atleista už visus prasižengimus. Paprastai prieš mirtį kiekvienas protingas žmogus persiima tokia nuolankumo dvasia, kad jam, prieš išeinant iš šio pasaulio, būtų atleista. Taip Mahārāja Parīkṣitas nuolankiai paprašė visų palaiminimo sugrįžti namo, pas Dievą.

12 TEKSTAS

सुखोपविष्टेष्वथ तेषु भूयः
कृतप्रणामः स्वचिकीर्षितं यत् ।

विज्ञापयामास विविक्तचेता
उपस्थितोऽग्रेऽभिगृहीतपाणिः ॥१२॥

sukhopaviṣṭeṣv atha teṣu bhūyaḥ
kṛta-praṇāmaḥ sva-cikīrṣitaṁ yat
vijñāpayām āsa vivikta-cetā
upasthito 'gre 'bhigṛhīta-pāṇiḥ

sukha – patenkinti; *upaviṣṭeṣu* – susėdo; *atha* – po to, kai; *teṣu* – jiems (atvykusiems); *bhūyaḥ* – vėl; *kṛta-praṇāmaḥ* – išreiškęs pagarbą; *sva* – savo; *cikīrṣitam* – sprendimą badauti; *yat* – kuris; *vijñāpayām āsa* – atskleidė; *vivikta-cetāḥ* – tas, kurio protas abejingas žemiškiems reikalams; *upasthitaḥ* – būdamas; *agre* – priešais juos; *abhigṛhīta-pāṇiḥ* – nuolankiai sudėjęs rankas.

Kai ṛṣiai ir kiti atvykusieji patogiai atsisėdo, valdovas, nuolankiai stovėdamas prieš juos su sudėtomis rankomis, pasakė nutaręs badauti iki pat mirties.

Komentaras: Nors valdovas jau nutarė laukti mirties badaudamas Gangos pakrantėje, jis nuolankiai pranešė apie savo sprendimą, kad sužinotų, ką apie jį mano čia susirinkusieji didieji autoritetai. Bet kurį sprendimą, nepriklausomai nuo jo svarbos, turi patvirtinti autoritetai. Tada sprendimas būna nepriekaištingas. Tai reiškia, kad visi Žemę valdę monarchai kitados nebuvo neatsakingi diktatoriai. Jie skrupulingai vykdė autoritetingus šventųjų ir išminčių sprendimus, atitinkančius Vedų nurodymus. Nepriekaištingas valdovas Mahārāja Parīkṣitas iki paskutiniųjų savo gyvenimo dienų laikėsi šių principų, visais klausimais konsultuodamasis su autoritetais.

13 TEKSTAS

राजोवाच
अहो वयं धन्यतमा नृपाणां
महत्तमानुग्रहणीयशीलाः ।
राज्ञां कुलं ब्राह्मणपादशौचाद्
दूराद्विसृष्टं बत गर्ह्यकर्म ॥१३॥

rājovāca
aho vayaṁ dhanyatamā nṛpāṇāṁ
mahattamānugrahaṇīya-śīlāḥ
rājñāṁ kulaṁ brāhmaṇa-pāda-śaucād
dūrād visṛṣṭaṁ bata garhya-karma

rājā uvāca – laimingasis valdovas tarė; *aho* – o; *vayam* – mes; *dhanya-tamāḥ* – dėkingiausi; *nṛpāṇām* – iš visų karalių; *mahat-tama* – didžių sielų; *anugrahaṇīya-śīlāḥ* – mokantys pelnyti prielankumą; *rājñām* – karalių; *kulam* – luomas; *brāhmaṇa-pāda* – brahmanų pėdas; *śaucāt* – atmatos, likusios nuplovus; *dūrāt* – nuošaliai; *visṛṣṭam* – visada paliekamas; *bata* – dėl; *garhya* – smerktinos; *karma* – veiklos.

Laimingasis valdovas tarė: Mes esam dėkingiausi iš karalių, kurie moka pelnyti didžiųjų sielų prielankumą. Jums [išminčiams] valdovai – tai atmatos, kurias reikia iš toli aplenkti.

Komentaras: Pagal religijos taisykles, tuštintis, šlapintis, praustis ir t.t. reikia atokiau nuo būsto. Vonios bei pisuarai butuose galbūt ir labai patogus šiuolaikinės civilizacijos išradimas, tačiau jie turėtų būti įtaisyti toliau nuo gyvenamųjų patalpų. Posmo pavyzdys, gretinantis valdovus su atmatomis, yra skirtas tiems, kurie žengia keliu, vedančiu atgal pas Dievą. Viešpats Śrī Caitanya Mahāprabhu sakė, kad norintiems sugrįžti pas Dievą geriau nusižudyti negu artimai bendrauti su žmonėmis, pakvaišusiais dėl pinigų, arba valdovų luomo atstovais. Kitaip sakant, transcendentalistai nebendrauja su žmonėmis, kuriuos yra apžavėjęs paviršinis Dievo kūrinijos grožis. Turėdami išsamių dvasios mokslo žinių, transcendentalistai suvokia, kad gražus materialus pasaulis yra tiktai blankus realybės, Dievo karalystės, atšvaitas. Ir jie ne itin žavisi karališkais turtais bei panašiais dalykais. Tačiau Mahārāja Parīkṣitas buvo visai kas kita. Rodės, karalius neišmanėlio brahmano sūnaus buvo pasmerktas myriop, tačiau iš tikrųjų tai Viešpats jį pasišaukė pas Save. Didieji išminčiai, mistikai ir transcendentalistai, kurie susirinko draugėn sužinoję apie Mahārājos Parīkṣito sprendimą pasninkauti iki pat mirties, labai norėjo jį pamatyti, nes jis keliavo atgal pas Dievą. Mahārāja Parīkṣitas taip pat suprato, kad didieji išminčiai, susirinkę čia, prie Gangos krantų, buvo labai palankūs jo protėviams Pāṇḍavoms dėl jų atsidavimo Viešpačiui. Jis buvo dėkingas išminčiams, atėjusiems pabūti su juo paskutinėmis gyvenimo dienomis, ir manė, kad tokia malonė jam teko dėl velionių protėvių darbų didybės. Jis labai didžiavosi, kad jam teko garbė būti tokių

iškilių bhaktų palikuonimi. Viešpaties bhaktų didžiavimosi negalima lyginti su materialių laimėjimų pagimdytu pasipūtimu ar tuštybe. Bhakto pasididžiavimas yra realybė, o materialisto puikybė yra tuščia ir beprasmiška.

14 TEKSTAS

तस्यैव मेऽघस्य परावरेशो
व्यासक्तचित्तस्य गृहेष्वभीक्ष्णम् ।
निर्वेदमूलो द्विजशापरूपो
यत्र प्रसक्तो भयमाशु धत्ते ॥१४॥

tasyaiva me 'ghasya parāvareśo
vyāsakta-cittasya gṛheṣv abhīkṣṇam
nirveda-mūlo dvija-śāpa-rūpo
yatra prasakto bhayam āśu dhatte

tasya – jo; *eva* – tikrai; *me* – mano; *aghasya* – nusidėjėlio; *parā* – transcendencijos; *avara* – materijos; *īśaḥ* – valdovas, Aukščiausiasis Viešpats; *vyāsakta* – pernelyg prisirišusio; *cittasya* – proto; *gṛheṣu* – prie šeimyninio gyvenimo; *abhīkṣṇam* – visada; *nirveda-mūlaḥ* – atsižadėjimo šaltinis; *dvija-śāpa* – brahmano prakeikimo; *rūpaḥ* – pavidalu; *yatra* – po to; *prasaktaḥ* – paveiktas; *bhayam* – baimės; *āśu* – labai greitai; *dhatte* – įvyks.

Aukščiausiasis Dievo Asmuo, transcendentinio ir materialaus pasaulių valdovas, yra toks maloningas man, kad pasiuntė brahmano prakeikimą. Aš buvau perdėm prisirišęs prie šeimyninio gyvenimo, ir Viešpats, norėdamas mane išgelbėti, atėjo pas mane tokiu pavidalu, kad vien iš baimės atsižadėčiau materialaus pasaulio.

Komentaras: Nors Mahārājai Parīkṣitui, gimusiam didžių bhaktų Pāṇḍavų šeimoje, buvo įdiegtas transcendentinis potraukis Viešpaties bendrijai, vis dėlto jį taip stipriai gundė žemiškas šeimyninis gyvenimas, jog tam, kad jo atsižadėtų, Viešpačiui teko sumanyti ypatingą planą. Tokių tiesioginių veiksmų Viešpats imasi tik dėl ypatingo bhakto. Mahārāja Parīkṣitas tai suprato, nes čia susirinko iškiliausi visatos transcendentalistai. Viešpats gyvena ten, kur yra Jo bhaktai, todėl didžiųjų išminčių pasirodymas bylojo apie Viešpaties buvimą. Taigi karalius sveikino didžiuosius *ṛṣius*, suvokdamas jų pasirodymą kaip Aukščiausiojo Viešpaties prielankumo jam ženklą.

15 TEKSTAS

तं मोपयातं प्रतियन्तु विप्रा
गङ्गा च देवी धृतचित्तमीशे ।
द्विजोपसृष्टः कुहकस्तक्षको वा
दशत्वलं गायत विष्णुगाथाः ॥१५॥

taṁ mopayātaṁ pratiyantu viprā
gaṅgā ca devī dhṛta-cittam īśe
dvijopasṛṣṭaḥ kuhakas takṣako vā
daśatv alaṁ gāyata viṣṇu-gāthāḥ

tam – dėl to; *mā* – mane; *upayātam* – atsidavusį globai; *pratiyantu* – laikykite; *viprāḥ* – o brahmanai; *gaṅgā* – motina Ganga; *ca* – taip pat; *devī* – tiesiogine Viešpaties atstove; *dhṛta* – paimtą; *cittam* – į širdį; *īśe* – Viešpačiui; *dvija-upasṛṣṭaḥ* – brahmano sukurta; *kuhakaḥ* – kažkas magiška; *takṣakaḥ* – skraidanti gyvatė; *vā* – arba; *daśatu* – teįgelia; *alam* – tuojau pat; *gāyata* – ir toliau giedokite; *viṣṇu-gāthāḥ* – pasakojimus apie Viṣṇu darbus.

O brahmanai, laikykite mane Viešpačiui paklusnia siela ir tu, motina Ganga, įkūnijanti Viešpatį, taip pat laikyk mane paklusnia siela, nes širdyje aš nuolat regiu Viešpaties lotoso pėdas. Tegu ta skraidanti gyvatė ar koks kitas magiškas brahmano kūrinys tučtuojau man įgelia. Tik nesiliaukite šlovinę Viešpaties Viṣṇu darbų.

Komentaras: Kai žmogus visiškai atsiduoda Aukščiausiojo Viešpaties lotoso pėdoms, jis nebebijo mirties. Atmosfera, kurią savo buvimu Gangos pakrantėje sukūrė didieji Viešpaties bhaktai, ir tai, kad Mahārāja Parīkṣitas visa širdimi priėmė Viešpaties lotoso pėdas, yra pakankama sugrįžimo pas Dievą garantija. Štai kodėl jis visiškai atsikratė mirties baimės.

16 TEKSTAS

पुनश्च भूयाद्भगवत्यनन्ते
रतिः प्रसङ्गश्च तदाश्रयेषु ।
महत्सु यां यामुपयामि सृष्टिं
मैत्र्यस्तु सर्वत्र नमो द्विजेभ्यः ॥१६॥

punaś ca bhūyād bhagavaty anante
ratiḥ prasaṅgaś ca tad-āśrayeṣu
mahatsu yāṁ yām upayāmi sṛṣṭiṁ
maitry astu sarvatra namo dvijebhyaḥ

punaḥ – vėl; *ca* – ir; *bhūyāt* – tebūnie; *bhagavati* – prie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos; *anante* – neribotai galingo; *ratiḥ* – prisirišimas; *prasaṅgaḥ* – bendravimas; *ca* – taip pat; *tat* – Jo; *āśrayeṣu* – su Jo bhaktais; *mahatsu* – materialiame pasaulyje; *yām yām* – jei tik; *upayāmi* – man teks; *sṛṣṭim* – gimti; *maitrī* – draugiški santykiai; *astu* – tebūnie; *sarvatra* – visur; *namaḥ* – lenkiuosi; *dvijebhyaḥ* – brahmanams.

Dar kartą reikšdamas savo pagarbą jums, o brahmanai, meldžiuosi – jeigu man vėlei tektų gimti materialiame pasaulyje, kad būčiau beatodairiškai susijęs su begaliniu Viešpačiu Kṛṣṇa, bendraučiau su Jo bhaktais ir siekčiau draugystės su visomis gyvomis būtybėmis.

Komentaras: Posme Mahārāja Parīkṣitas sako, kad Viešpaties bhaktas yra vienintelė tobula gyva būtybė. Jis nieko nelaiko savo priešu, tačiau pats gali turėti daug priešų. Viešpaties bhaktas nelinkęs bendrauti su Viešpačiui neatsidavusiais žmonėmis, nors ir nejaučia jiems priešiškumo. Jis trokšta bendrauti su Viešpaties bhaktais. Ir tai visiškai natūralu. Juk sakoma: „Toks tokį traukia“. O visų svarbiausia bhaktui – būti besąlygiškai susijusiam su Viešpačiu Śrī Kṛṣṇa, visų gyvų būtybių tėvu. Doras sūnus yra draugiškas su visais savo broliais. Lygiai taip ir Viešpaties bhaktas, būdamas geras aukščiausiojo tėvo Viešpaties Kṛṣṇos sūnus, mato visų gyvų būtybių artumą aukščiausiajam tėvui. Jis stengiasi sugrąžinti savo tėvo sūnus paklydėlius į protą ir įtikinti juos, kad pripažintų Dievą aukščiausiuoju tėvu. Be jokių abejonių, Mahārājai Parīkṣitui buvo lemta grįžti pas Dievą, tačiau jis meldėsi, kad tuo atveju, jeigu jam nepavyktų pas Jį grįžti, jis, vėl gimęs materialiame pasaulyje, pasirinktų tobuliausią gyvenimo kelią. Tyras bhaktas nesiekia tokių iškilių asmenybių, kaip Brahmā, draugijos – jis teikia pirmenybę bendravimui su gyva būtybe, kad ir pačia menkiausia, jeigu tiktai ji yra Viešpaties bhaktas.

17 TEKSTAS

इति स्म राजाध्यवसाययुक्तः
प्राचीनमूलेषु कुशेषु धीरः ।

उदङ्मुखो दक्षिणकूल आस्ते
समुद्रपत्न्याः स्वसुतन्यस्तभारः ॥१७॥

iti sma rājādhyavasāya-yuktaḥ
prācīna-mūleṣu kuśeṣu dhīraḥ
udaṅ-mukho dakṣiṇa-kūla āste
samudra-patnyāḥ sva-suta-nyasta-bhāraḥ

iti – taip; *sma* – nuoroda į praeitį; *rājā* – karalius; *adhyavasāya* – atkakliai; *yuktaḥ* – atsidėjęs; *prācīna* – į rytus; *mūleṣu* – šaknimis; *kuśeṣu* – ant *kuśos* žolės patiesalo; *dhīraḥ* – susitvardęs; *udaṅ-mukhaḥ* – žvelgdamas į šiaurę; *dakṣiṇa* – ant pietinio; *kūle* – kranto; *āste* – būdamas; *samudra* – jūros; *patnyāḥ* – žmonos (Gangos); *sva* – savo; *suta* – sūnui; *nyasta* – perdavęs; *bhāraḥ* – valdžią.

Visiškai susitvardęs Mahārāja Parīkṣitas atsisėdo pietiniame Gangos krante ant žolės, paklotos šaknimis į rytus, o pats nukreipė žvilgsnį į šiaurę, prieš tai patikėjęs karalystę savo sūnui.

Komentaras: Gangos upė garsėja kaip jūros žmona. *Kuśos* žolės patiesalas laikomas pašventintu, kai žolė jam išraunama su šaknimis. Žolė, paklota šaknimis į rytus, yra palankus ženklas. Kai žmogus sėdi veidu į šiaurę, tai pranašauja jam dvasinę sėkmę. Prieš išeidamas iš namų, Mahārāja Parīkṣitas perdavė valdymo reikalus savo sūnui. Taigi buvo visos palankios sąlygos jam pasitraukti.

18 TEKSTAS

एवं च तस्मिन्नरदेवदेवे
प्रायोपविष्टे दिवि देवसङ्घाः ।
प्रशस्य भूमौ व्यकिरन् प्रसूनै-
र्मुदा मुहुर्दुन्दुभयश्च नेदुः ॥१८॥

evaṁ ca tasmin nara-deva-deve
prāyopaviṣṭe divi deva-saṅghāḥ
praśasya bhūmau vyakiran prasūnair
mudā muhur dundubhayaś ca neduḥ

evam – taip; *ca* – ir; *tasmin* – tuo; *nara-deva-deve* – karaliui; *prāya-upaviṣṭe* – iki mirties pasninkaujant; *divi* – danguje; *deva* – pusdieviai; *saṅghāḥ* – visi; *praśasya* – šlovino poelgį; *bhūmau* – Žemėn; *vyakiran* – bėrė; *prasūnaiḥ* – gėles; *mudā* – džiaugsmingai; *muhuḥ* – visą laiką; *dundubhayaḥ* – dangiškuosius būgnus; *ca* – taip pat; *neduḥ* – mušė.

Taigi valdovas Mahārāja Parīkṣitas atsisėdo ir pasninkaudamas ėmė laukti mirties. Aukštesniųjų planetų pusdieviai mušdami dangiškuosius būgnus šlovino valdovo poelgį ir džiūgaudami bėrė Žemėn gėles.

Komentaras: Tarpplanetinis susisiekimas egzistavo dar iki Mahārājos Parīkṣito laikų, ir žinia apie tai, kad Mahārāja Parīkṣitas, norėdamas išsigelbėti, pasninkaus iki mirties, pasiekė aukštesniąsias visatos planetas, kur gyvena labai aukšto intelekto būtybės – pusdieviai. Pusdieviai gyvena žymiai prabangiau už žmones, tačiau visi jie paklusniai vykdo Aukščiausiojo Viešpaties valią. Dangaus planetose nėra nė vieno ateisto ar netikinčiojo. Jų gyventojai visad šlovina kiekvieną Viešpaties bhaktą, gyvenantį Žemėje, o Mahārāja Parīkṣitas juos nepaprastai nudžiugino, ir todėl jie išreiškė jam savo pagarbą, berdami Žemėn gėles ir mušdami dangiškuosius būgnus. Pusdievis džiaugiasi, kai kas nors grįžta pas Dievą. Ir Viešpaties bhaktas jį taip džiugina, kad pasitelkęs savo adhidaiviškas jėgas jis stengiasi kiek galėdamas jam padėti. O šitai labai malonu Viešpačiui. Egzistuoja labai glaudūs nematomi ryšiai, siejantys Viešpatį, pusdievius ir Viešpaties bhaktus Žemėje.

19 TEKSTAS

महर्षयो वै समुपागता ये
प्रशस्य साध्वित्यनुमोदमानाः ।
ऊचुः प्रजानुग्रहशीलसारा
यदुत्तमश्लोकगुणाभिरूपम् ॥१९॥

maharṣayo vai samupāgatā ye
praśasya sādhv ity anumodamānāḥ
ūcuḥ prajānugraha-śīla-sārā
yad uttama-śloka-guṇābhirūpam

maharṣayaḥ – didieji išminčiai; *vai* – iš tikrųjų; *samupāgatāḥ* – ten susirinkusieji; *ye* – kurie; *praśasya* – šlovindami; *sādhu* – labai gerai; *iti* – taip;

anumodamānāḥ – pritardami; *ūcuḥ* – sakė; *prajā-anugraha* – gyvų būtybių geradariai; *śīla-sārāḥ* – turintys galią; *yat* – nes; *uttama-śloka* – to, kuris šlovinamas rinktiniais posmais; *guṇa-abhirūpam* – gražiais, kaip dieviškos ypatybės.

Visi čia susirinkusieji išminčiai pagyrė Mahārājį Parīkṣitą už jo sprendimą ir išreiškė savo pritarimą sakydami: „Puiku“. Išminčiai iš prigimties yra linkę daryti gera paprastiems žmonėms, nes jiems būdingos tos pačios galios, kaip ir Aukščiausiajam Viešpačiui. Todėl jiems buvo labai malonu regėti Mahārājį Parīkṣitą, Viešpaties bhaktą, ir jie prabilo.

Komentaras: Natūralus gyvos būtybės grožis dar labiau atsiskleidžia, kai ji pasiekia dvasinės tarnystės lygį. Visą Mahārājos Parīkṣito esybę užvaldė meilė Viešpačiui Kṛṣṇai. Tai labai džiugino susirinkusius išminčius, ir jie reiškė savo pritarimą žodžiais „puiku, puiku“. Išminčiai iš prigimties linkę daryti gera paprastam žmogui, ir matydami, kad žmogus – toks kaip Mahārāja Parīkṣitas – tobulėja dvasinėje tarnystėje, jie nepaprastai džiaugiasi ir dovanoja visus palaiminimus, kokie tik yra jų galioje. Dvasinė tarnystė Viešpačiui yra tokia tauri, kad ja džiaugiasi visi pusdieviai, išminčiai ir Pats Viešpats, ir bhaktą visur lydi sėkmė. Tobulėjančio bhakto kelyje griūva visos užtvaros. Tai, jog Mahārāja Parīkṣitas mirties valandą susitiko išminčius, buvo tikrai geras ženklas. Taigi vadinamasis brahmano sūnaus prakeiksmas virto jam palaiminimu.

20 TEKSTAS

न वा इदं राजर्षिवर्य चित्रं
भवत्सु कृष्णं समनुव्रतेषु ।
येऽध्यासनं राजकिरीटजुष्टं
सद्यो जहुर्भगवत्पार्श्वकामाः ॥२०॥

na vā idaṁ rājarṣi-varya citraṁ
bhavatsu kṛṣṇaṁ samanuvrateṣu
ye 'dhyāsanaṁ rāja-kirīṭa-juṣṭaṁ
sadyo jahur bhagavat-pārśva-kāmāḥ

na – ne; *vā* – kaip; *idam* – tai; *rājarṣi* – šventasis karaliau; *varya* – viršiausias; *citram* – nuostabu; *bhavatsu* – jūs visi; *kṛṣṇam* – Viešpačiu Kṛṣṇa;

samanuvrateṣu – griežtai sekantys; *ye* – kurie; *adhyāsanam* – sosto; *rāja-kirīṭa* – karalių šalmais; *juṣṭam* – papuošto; *sadyaḥ* – nedelsiant; *jahuḥ* – atsisakote; *bhagavat* – Dievo Asmens; *pārśva-kāmāḥ* – trokštantys bendrijos.

[Išminčiai tarė:] Mes kreipiamės į tave, kuris esi vyriausiasis tarp šventųjų karalių iš Pāṇḍu dinastijos, ištikimos Paties Viešpaties Śrī Kṛṣṇos priesakams. Nieko nuostabaus, kad tu atsisakei daugybės karalių šalmais papuošto sosto ir trokšti amžinai būti šalia Dievo Asmens.

Komentaras: Kvaili politikai, užimantys vadovaujančius postus, laiko savo laikinas pareigybes didžiausiu materialiu laimėjimu ir todėl laikosi jų įsikibę iki pat mirties, nesuvokdami, kad didžiausias laimėjimas gyvenime – išsivaduoti ir tapti vienu iš Viešpaties palydovų Jo amžinoje buveinėje. Žmogaus gyvenimas skirtas šiam tikslui pasiekti. „Bhagavad-gītoje“ Viešpats daug kartų patikina mus, kad didžiausias laimėjimas – grįžti pas Dievą, į Jo amžinąją buveinę. Savo maldoje Viešpačiui Nṛsiṁhai Prahlāda Mahārāja sako: „O Viešpatie! Materialistų gyvenimas man kelia siaubą, bet Tavo gąsdinantis Nṛsiṁhadevos pavidalas visai nebaisus. Materialistinis gyvenimo būdas yra tarsi girnos, į kurias mes esame įmesti. Mus įtraukė tas pragaištingas gyvenimo sūkurys, kurio bangos blaško į visas puses, ir prie Tavo lotoso pėdų aš meldžiu Tavęs, Viešpatie, – pasiimki mane į Savo amžinąją buveinę ir leiski būti vienu iš Tavo tarnų. Tai aukščiausios formos išsivadavimas iš materialistinės gyvensenos. Aš įgijau karčią materialaus gyvenimo patirtį. Kad ir kokia gyvybės forma aš gimčiau dėl ankstesnių savo poelgių, visad labai skausmingai išgyvenu du dalykus: išsiskyrimą su tuo, kas man brangu, ir susidūrimą su tuo, ko kratausi. Norėdamas tam pasipriešinti, aš griebdavausi vaisto, kuris buvo pavojingesnis už pačią ligą. Taip gyvenimas po gyvenimo nerandu sau vietos. Tad meldžiu, suteiki prieglobstį prie Savo lotoso pėdų“.

Valdovai Pāṇḍavos, kurie buvo iškilnesni už daugelį pasaulio šventųjų, pažino materialistinės gyvensenos kartėlį. Jų niekad nežavėjo jiems priklausiusio imperatoriaus sosto spindesys, ir jie visad troško, kad Viešpats juos pašauktų pas Save būti kartu su Juo per amžius. Mahārāja Parīkṣitas buvo vertas Mahārājos Yudhiṣṭhiros vaikaitis. Mahārāja Yudhiṣṭhira perdavė imperatoriaus sostą savo vaikaičiui, ir, sekdamas jo pavyzdžiu, Mahārāja Parīkṣitas, jo vaikaitis, perdavė sostą savo sūnui Janamejayai. Taip elgėsi visi dinastijos valdovai, nes jie nenukrypdami laikėsi Viešpaties Kṛṣṇos priesakų. Tokių Viešpaties bhaktų negali apžavėti materialistinio gyvenimo spindesys; jie gyvena nedraskomi aistrų, nepasiduodami netikriems, iliuziniams materialistinio gyvenimo siekiams.

21 TEKSTAS

सर्वे वयं तावदिहास्महेऽथ
कलेवरं यावदसौ विहाय ।
लोकं परं विरजस्कं विशोकं
यास्यत्ययं भागवतप्रधानः ॥२१॥

sarve vayaṁ tāvad ihāsmahe 'tha
kalevaraṁ yāvad asau vihāya
lokaṁ paraṁ virajaskaṁ viśokaṁ
yāsyaty ayaṁ bhāgavata-pradhānaḥ

sarve – visi; *vayam* – mes; *tāvat* – tol; *iha* – šioje vietoje; *āsmahe* – būsime; *atha* – po to; *kalevaram* – kūną; *yāvat* – kol; *asau* – karalius; *vihāya* – paliks; *lokam* – į planetą; *param* – aukščiausiąją; *virajaskam* – kurios neteršia jokios materijos nešvarybės; *viśokam* – kurioje nėra sielvarto; *yāsyati* – sugrįš; *ayam* – šis; *bhāgavata* – bhaktas; *pradhānaḥ* – iškilniausias.

Mes būsime čia, kol iškilniausias Viešpaties bhaktas Mahārāja Parīkṣitas sugrįš į aukščiausiąją planetą, kurios neteršia jokios materijos nešvarybės ir kurioje nėra sielvarto.

Komentaras: Anapus materialios kūrinijos, kurią lygina su debesimi danguje, plyti *paravyoma*, dvasinis dangus, su begalybe planetų, vadinamų Vaikuṇṭhomis. Šios planetos, Vaikuṇṭhos, turi skirtingus vardus: Puruṣottamaloka, Acyutaloka, Trivikramaloka, Hṛṣīkeśaloka, Keśavaloka, Aniruddhaloka, Mādhavaloka, Pradyumnaloka, Saṅkarṣaṇaloka, Śrīdharaloka, Vāsudevaloka, Ayodhyāloka, Dvārakāloka ir t.t. Egzistuoja milijonai ir kitų dvasinių *lokų*, kur viešpatauja Dievo Asmuo. Šiose planetose visos gyvos būtybės – išsivadavusios sielos, turinčios dvasinius kūnus, kurie niekuo nenusileidžia Viešpaties kūnui. Ten neįmanoma susitepti materija, nes viskas yra dvasiška, todėl neegzistuoja sielvarto priežasčių. Gyvos esybės ten spinduliuoja transcendentine palaima, joms nežinomos gimimo, mirties, senatvės bei ligų kančios. Aukščiausioji *loka* iš minėtųjų Vaikuṇṭhalokų yra Goloka Vṛndāvana, Viešpaties Śrī Kṛṣṇos ir Jo ypatingų palydovų buveinė. Mahārājai Parīkṣitui buvo lemta pasiekti būtent šią *loką*, ir susirinkusieji didieji *ṛṣiai* tai numatė. Jie aptarinėjo šlovingą didžiojo valdovo išėjimą iš šio pasaulio ir norėjo matyti jį iki paskutinės akimirkos, nes jiems nebuvo lemta daugiau susitikti su didžiuoju Viešpaties bhaktu. Kai

didis Viešpaties bhaktas išeina iš šio pasaulio, neverta sielvartauti, nes jam lemta įžengti į Dievo karalystę. Liūdina tik tai, kad, išėjus tokiems didiems bhaktams, mes jų daugiau nebematysime, todėl tikrai yra dėl ko apgailestauti. Bhaktai paprastam žmogui pasirodo taip pat retai, kaip ir Pats Viešpats. Todėl didieji *ṛṣiai* teisingai nutarė nesitraukti iš tos vietos iki paskutinės akimirkos.

22 TEKSTAS

आश्रुत्य तदृषिगणवचः परीक्षित्
समं मधुच्युद्गुरु चाव्यलीकम् ।
आभाषतैनानभिनन्द्य युक्तान्
शुश्रूषमाणश्चरितानि विष्णोः ॥२२॥

āśrutya tad ṛṣi-gaṇa-vacaḥ parīkṣit
samaṁ madhu-cyud guru cāvyalīkam
ābhāṣatainān abhinandya yuktān
śuśrūṣamāṇaś caritāni viṣṇoḥ

āśrutya – išklausęs; *tat* – tuos; *ṛṣi-gaṇa* – susirinkusių išminčių; *vacaḥ* – žodžius; *parīkṣit* – Mahārāja Parīkṣitas; *samam* – bešališkus; *madhu-cyut* – malonius ausiai; *guru* – rimtus; *ca* – taip pat; *avyalīkam* – visiškai teisingus; *ābhāṣata* – pasakė; *enān* – visiems jiems; *abhinandya* – pasveikino; *yuktān* – tinkamai; *śuśrūṣamāṇaḥ* – nekantraudamas išgirsti; *caritāni* – apie darbus; *viṣṇoḥ* – Dievo Asmens.

Didieji išminčiai sugebėjo tinkamai reikšti mintis, jų žodžiai džiugino, buvo teisingi ir kupini giliausios prasmės. Todėl išklausęs juos, norėdamas išgirsti pasakojimus apie Viešpaties Śrī Kṛṣṇos, Dievo Asmens, darbus, Mahārāja Parīkṣitas juos pasveikino.

23 TEKSTAS

समागताः सर्वत एव सर्वे
वेदा यथा मूर्तिधरास्त्रिपृष्ठे ।
नेहाथ नामुत्र च कश्चनार्थ
ऋते परानुग्रहमात्मशीलम् ॥२३॥

samāgatāḥ sarvata eva sarve
vedā yathā mūrti-dharās tri-pṛṣṭhe
nehātha nāmutra ca kaścanārtha
ṛte parānugraham ātma-śīlam

samāgatāḥ – susirinkote; *sarvataḥ* – iš visų kampelių; *eva* – tikrai; *sarve* – visi jūs; *vedāḥ* – aukščiausia išmintis; *yathā* – kaip; *mūrti-dharāḥ* – įkūnytoji; *tri-pṛṣṭhe* – Brahmos planetoje (esančioje virš trijų planetinių sistemų, t.y. aukštesniojo, viduriniojo ir žemesniojo pasaulių); *na* – ne; *iha* – šiuo pasauliu; *atha* – po to; *na* – nei; *amutra* – kitu pasauliu; *ca* – taip pat; *kaścana* – kuo kitu; *arthaḥ* – domitės; *ṛte* – išskyrus; *para* – kitiems; *anugraham* – darantys gera; *ātma-śīlam* – iš prigimties.

Valdovas tarė: O didieji išminčiai, jūs malonėjote susirinkti čia iš visų visatos kampelių. Jūs prilygstate aukščiausiąjį išmanymą įkūnijančiai asmenybei, kuri gyvena planetoje, iškilusioje virš trijų pasaulių [Satyalokoje]. Tad iš prigimties jūs esate linkę dovanoti gėrį kitiems ir, išskyrus šį tikslą, jūsų niekas nedomina nei šį, nei kitą gyvenimą.

Komentaras: Šešių rūšių vertybės, t.y. turtas, jėga, šlovė, grožis, žinios ir atsižadėjimas, – tai visų pirmiausia skirtingi Absoliučios Dievo Asmenybės atributai. Gyvos būtybės, neatsiejamos Aukščiausiosios Būtybės dalelės, gali turėti iki septyniasdešimt aštuonių procentų šių ypatybių. Materialiame pasaulyje iki septyniasdešimt aštuonių procentų Viešpaties atributų yra aptraukta materialios energijos, kaip saulė aptraukta debesų. Debesų temdoma saulė, palyginus su jos spindėjimu giedrame danguje, šviečia labai blausiai. Lygiai taip ir tikroji gyvų būtybių, turinčių šiuos atributus, esmė yra, galima sakyti, užgesusi. Egzistuoja trys planetų sistemos: žemesnieji, vidurinieji ir aukštesnieji pasauliai. Žemėje gyvenantys žmonės yra viduriniųjų pasaulių pradžioje, o tokios gyvos būtybės, kaip Brahmā ir jo amžininkai, gyvena aukštesniuosiuose pasauliuose, aukščiausias iš kurių – Satyaloka. Visi Satyalokos gyventojai gerai išmano Vedų išmintį, ir todėl mistiniai materialios energijos debesys jiems netemdo akių. Dėl šios priežasties juos vadina Vedų įsikūnijimais. Tokios būtybės, gerai susipažinusios tiek su materialiu, tiek su transcendentiniu mokslais, nesidomi nei materialiu, nei transcendentiniu pasauliais. Iš esmės tai troškimų neturintys bhaktai. Materialiame pasaulyje jie neturi ko siekti, o transcendentiniame pasaulyje jie semiasi džiaugsmo iš savęs. Kodėl gi jie ateina į materialų pasaulį? Jie nužengia į įvairias planetas kaip mesijai Viešpaties valia vaduoti puolusių

sielų. Jie nužengia į Žemę labai skirtingomis aplinkybėmis, skirtingų klimatinių sąlygų vietose, ir neša viso pasaulio žmonėms gėrį. Šiame pasaulyje jie neturi ką veikti. Vienintelis jų tikslas – išgelbėti puolusias, materialios energijos paklaidintas sielas, skęstančias materialiame pasaulyje.

24 TEKSTAS

ततश्च वः पृच्छ्यमिमं विपृच्छे
विश्रभ्य विप्रा इति कृत्यतायाम् ।
सर्वात्मना म्रियमाणैश्च कृत्यं
शुद्धं च तत्रामृशताभियुक्ताः ॥२४॥

tataś ca vaḥ pṛcchyam imaṁ vipṛcche
viśrabhya viprā iti kṛtyatāyām
sarvātmanā mriyamāṇaiś ca kṛtyaṁ
śuddhaṁ ca tatrāmṛśatābhiyuktāḥ

tataḥ – todėl; *ca* – ir; *vaḥ* – jūsų; *pṛcchyam* – ko verta klausti; *imam* – to; *vipṛcche* – leiskite paklausti; *viśrabhya* – verti pasitikėjimo; *viprāḥ* – brahmanai; *iti* – taip; *kṛtyatāyām* – tarp įvairių pareigų; *sarva-ātmanā* – kiekvieno; *mriyamāṇaiḥ* – ypač to, kuris pasitinka mirtį; *ca* – ir; *kṛtyam* – privalomas; *śuddham* – visiškai teisingas; *ca* – ir; *tatra* – ten; *āmṛśata* – gerai apgalvoję; *abhiyuktāḥ* – tinkamas.

O verti pasitikėjimo brahmanai! Klausiu jūsų, kokia mano pirmutinė pareiga. Prašau jūsų gerai pagalvoti ir pasakyti man, ką, nepaisydamas aplinkybių, nebijodamas suklysti, turėtų daryti žmogus – visų pirma tas, kuriam į akis žvelgia mirtis.

Komentaras: Posme karalius išminčiams kelia du klausimus: kokia yra pirmučiausia žmogaus pareiga bet kokiomis aplinkybėmis ir kaip turėtų elgtis besirengiantis mirti žmogus. Klausimas apie mirštantį žmogų yra svarbesnis, nes visų mūsų laukia mirtis, tik vienų ji tyko dabar, o kitų ateis po šimto metų. Gyvenimo trukmė čia ne tiek svarbu – svarbiausia sužinoti, kokia mirštančio žmogaus priedermė. Šiuos du klausimus Mahārāja Parīkṣitas pateikė atėjusiam Śukadevai Gosvāmiui, ir, iš esmės kalbant, visas „Śrīmad-Bhāgavatam“ tekstas nuo Antrosios Giesmės pradžios iki Dvyliktosios pabaigos – tai atsakymas į šiuos du klausimus. Galutinė išvada ta, kad

aukščiausia ir amžina visų mūsų pareiga – dvasinė tarnystė Viešpačiui Śrī Kṛṣṇai. Tai patvirtina Pats Viešpats paskutiniuose „Bhagavad-gītos“ puslapiuose. Mahārāja Parīkṣitas tai jau žinojo, tačiau norėjo, kad susirinkusieji didieji išminčiai vieningai patvirtintų jo įsitikinimą ir jis, gavęs jų patvirtinimą, galėtų nedvejodamas vykdyti savo pareigą. Jis sąmoningai vartoja žodį *śuddha* („absoliučiai teisingas“). Įvairių mokyklų filosofai siūlo skirtingus transcendencijos pažinimo arba savęs pažinimo metodus. Vieni jų pirmarūšiai, kiti – antrarūšiai ar net trečiarūšiai. Pirmarūšis metodas reikalauja iš žmogaus atsisakyti visų kitų metodų, paklusti Viešpačiui ir nusilenkti prie Jo lotoso pėdų. Taip atsikratoma visų nuodėmių bei jų padarinių.

25 TEKSTAS

तत्राभवद्भगवान् व्यासपुत्रो
यदृच्छया गामटमानोऽनपेक्षः ।
अलक्ष्यलिङ्गो निजलाभतुष्टो
वृतश्च बालैरवधूतवेषः ॥२५॥

tatrābhavad bhagavān vyāsa-putro
yadṛcchayā gām aṭamāno 'napekṣaḥ
alakṣya-liṅgo nija-lābha-tuṣṭo
vṛtaś ca bālair avadhūta-veṣaḥ

tatra – ten; *abhavat* – pasirodė; *bhagavān* – galingas; *vyāsa-putraḥ* – Vyāsadevos sūnus; *yadṛcchayā* – kur panori; *gām* – po Žemę; *aṭamānaḥ* – keliaudamas; *anapekṣaḥ* – nesidomintis; *alakṣya* – neapreikšdamas; *liṅgaḥ* – požymių; *nija-lābha* – pažinęs save; *tuṣṭaḥ* – patenkintas; *vṛtaḥ* – supamas; *ca* – ir; *bālaiḥ* – vaikų; *avadhūta* – visų atstumtas; *veṣaḥ* – apsirengęs.

Tą akimirką čia pasirodė galingasis Vyāsadevos sūnus, keliavęs po Žemę, abejingas viskam ir besisemiantis džiaugsmo iš savojo „aš“. Iš jo išorės neįmanoma buvo pasakyti, kokiam luomui ar aśramai jis priklausė. Paskui jį traukė būrys moterų bei vaikų, o apsirengęs jis buvo kaip visuomenės atstumtasis.

Komentaras: Žodis *bhagavān* kartais vartojamas kalbant apie kai kuriuos didžius Viešpaties bhaktus. Toks buvo ir Śukadeva Gosvāmis. Išsivadavu-

sios sielos nesidomi žemiškais reikalais, nes jos pasiekė dvasinės tarnystės viršūnę ir semiasi džiaugsmo iš savojo „aš“. Kaip jau sakyta, Śukadeva Gosvāmis formaliai nebuvo pasirinkęs dvasinio mokytojo, ir jam nebuvo atliktos jokios apsivalymo apeigos. „Śrīmad-Bhāgavatam“ jam papasakojo tėvas, Vyāsadeva, todėl jį galima laikyti Śukadevos Gosvāmio dvasiniu mokytoju. Išgirdęs „Śrīmad-Bhāgavatam“, Śukadeva patyrė visišką dvasinį pasitenkinimą, todėl formalios apeigos jam buvo nereikalingos. Jos reikalingos tiems, kurie dar tik siekia visiško išsivadavimo, tuo tarpu Śrī Śukadeva Gosvāmis tėvo malone jau buvo jį pasiekęs. Jis buvo subrendęs jaunuolis, ir jam derėjo būti atitinkamai apsirengusiam, tačiau jis vaikščiojo nuogas ir buvo abejingas visuomenėje vyraujantiems papročiams. Dažniausiai žmonės nekreipė į tai jokio dėmesio, laikydami jį pamišėliu. Apie jį spietėsi tiktai smalsūs berniukai ir moterys. Taip keliaudamas kur akys veda, jis pasirodė Gangos pakrantėje. Galima spėti, kad Mahārājai Parīkṣitui iškėlus savąjį klausimą, didieji išminčiai nepriėjo vieningos nuomonės, ką jam derėtų daryti. Egzistuoja daugybė dvasinio išsigelbėjimo kelių, kurie skirti skirtingiems žmonėms. Tačiau aukščiausiasis gyvenimo tikslas – pasiekti dvasinės tarnystės Viešpačiui viršūnę. Išminčiai, kaip dažnai atsitinka gydytojams, nepriėjo vieningos nuomonės – kiekvienas siūlė savo receptą. Ir čia pasirodė didis galingasis Vyāsadevos sūnus.

26 TEKSTAS

तं द्व्यष्टवर्षं सुकुमारपाद-
करोरुबाह्वंसकपोलगात्रम् ।
चार्वायताक्षोन्नसतुल्यकर्ण-
सुभ्र्वाननं कम्बुसुजातकण्ठम् ॥२६॥

taṁ dvyaṣṭa-varṣaṁ su-kumāra-pāda-
karoru-bāhv-aṁsa-kapola-gātram
cārv-āyatākṣonnasa-tulya-karṇa-
subhrv-ānanaṁ kambu-sujāta-kaṇṭham

tam – jam; *dvi-aṣṭa* – šešiolika; *varṣam* – metų; *su-kumāra* – dailios; *pāda* – kojos; *kara* – plaštakos; *ūru* – šlaunys; *bāhu* – rankos; *aṁsa* – pečiai; *kapola* – kakta; *gātram* – kūnas; *cāru* – gražios; *āyata* – didelės; *akṣa* – akys; *unnasa* – iškili nosis; *tulya* – taip pat; *karṇa* – ausys; *subhru* – gražūs antakiai;

ānanam – veidas; *kambu* – kriauklė; *sujāta* – dailios formos; *kaṇṭham* – kaklas.

Vyāsadevos sūnui buvo tiktai šešiolika metų. Jo kojos, rankos, delnai, klubai, pečiai, kakta ir kitos kūno dalys buvo tobulos formos. Jo akys buvo didelės ir labai gražios, nosis iškili, ausys pailgos. Jis buvo nuostabiai patrauklaus veido, o grakščių linijų kaklas buvo panašus į kriauklę.

Komentaras: Gerbiamas žmogus pradedamas apibūdinti nuo kojų; šios įsigalėjusios tvarkos laikomasi ir aprašant Śukadevą Gosvāmį. Jam buvo tiktai šešiolika metų, tačiau žmogų gerbia ne už jo metus, o už tai, ką jis pasiekė. Ir jaunesnis gali pranokti senesnį patirtimi. Śrī Śukadeva Gosvāmis, vadinamas čia Vyāsadevos sūnumi, žiniomis pranoko visus susirinkusius išminčius, nors jam buvo tiktai šešiolika metų.

27 TEKSTAS

निगूढजत्रुं पृथुतुङ्गवक्षस-
मावर्तनाभिं वलिवल्गूदरं च ।
दिगम्बरं वक्त्रविकीर्णकेशं
प्रलम्बबाहुं स्वमरोत्तमाभम् ॥२७॥

nigūḍha-jatruṁ pṛthu-tuṅga-vakṣasam
āvarta-nābhiṁ vali-valgūdaraṁ ca
dig-ambaraṁ vaktra-vikīrṇa-keśaṁ
pralamba-bāhuṁ svamarottamābham

nigūḍha – padengti; *jatrum* – raktikauliai; *pṛthu* – plati; *tuṅga* – iškili; *vakṣasam* – krūtinė; *āvarta* – sūkurio formos; *nābhim* – bamba; *vali-valgu* – su bangelėmis; *udaram* – pilvas; *ca* – taip pat; *dik-ambaram* – apsirengęs visomis kryptimis (nuogas); *vaktra* – garbanoti; *vikīrṇa* – išsiplaikstę; *keśam* – plaukai; *pralamba* – ilgos; *bāhum* – rankos; *su-amara-uttama* – geriausio tarp dievų (Kṛṣṇos); *ābham* – spalva.

Jo raktikauliai nebuvo išsišovę, krūtinė buvo plati ir aukšta. Pilve, susimetusiame į gražias išilgines bangeles, matėsi giliai įsirėžusi bamba. Jo rankos buvo ilgos, ant gražaus veido krito garbanos. Kūno nedengė joks drabužis, ir gymiu jis buvo panašus į Viešpatį Kṛṣṇą.

Komentaras: Kūno sudėjimu jis išsiskyrė iš paprastų žmonių. Śukadevos Gosvāmio fiziniai bruožai, jo ypatingi požymiai, fizionomistų liudijimais, būdingi didžioms asmenybėms. Gymiu jis buvo panašus į Viešpatį Kṛṣṇą, viršiausiąjį iš visų dievų, pusdievių ir gyvų būtybių.

28 TEKSTAS

श्यामं सदापीव्यवयोऽङ्गलक्ष्म्या
स्त्रीणां मनोज्ञं रुचिरस्मितेन ।
प्रत्युत्थितास्ते मुनयः स्वासनेभ्य-
स्तल्लक्षणज्ञा अपि गूढवर्चसम् ॥२८॥

śyāmaṁ sadāpīvya-vayo-'ṅga-lakṣmyā
strīṇāṁ mano-jñaṁ rucira-smitena
pratyutthitās te munayaḥ svāsanebhyas
tal-lakṣaṇa-jñā api gūḍha-varcasam

śyāmam – juosvas; *sadā* – visada; *apīvya* – labai; *vayaḥ* – amžius; *aṅga* – dėl bruožų; *lakṣmyā* – turtingumo; *strīṇām* – moterims; *manaḥ-jñam* – patrauklus; *rucira* – žavinga; *smitena* – šypsena; *pratyutthitāḥ* – pakilo; *te* – jie visi; *munayaḥ* – didieji išminčiai; *sva* – savo; *āsanebhyaḥ* – iš vietų; *tat* – tie; *lakṣaṇa-jñāḥ* – išmanantys fizionomiką; *api* – netgi; *gūḍha-varcasam* – paslėptą didybę.

Jis buvo tamsaus gymio ir kupinas jaunystės grožio. Tobulos jo kūno formos ir žavinga šypsena viliojo moteris. Ir nors jis stengėsi slėpti savo prigimties didybę, čia susirinkę didieji išminčiai gerai išmanė fizionomiką, tad rodydami savo pagarbą pakilo.

29 TEKSTAS

स विष्णुरातोऽतिथय आगताय
तस्मै सपर्यां शिरसाजहार ।
ततो निवृत्ता ह्यबुधाः स्त्रियोऽर्भका
महासने सोपविवेश पूजितः ॥२९॥

sa viṣṇu-rāto 'tithaya āgatāya
tasmai saparyāṁ śirasājahāra
tato nivṛttā hy abudhāḥ striyo 'rbhakā
mahāsane sopaviveśa pūjitaḥ

saḥ – jis; *viṣṇu-rātaḥ* – Mahārāja Parīkṣitas (kurį visada globoja Viešpats Viṣṇu); *atithaye* – į svečius; *āgatāya* – čia atėjusiam; *tasmai* – jam; *saparyām* – visu kūnu; *śirasā* – nulenkta galva; *ājahāra* – pagarbino; *tataḥ* – po to; *nivṛttāḥ* – liovėsi; *hi* – tikrai; *abudhāḥ* – neišmanėlės; *striyaḥ* – moterys; *arbhakāḥ* – vaikai; *mahā-āsane* – ant pakylos; *sa* – jis; *upaviveśa* – atsisėdo; *pūjitaḥ* – pagerbtas.

Mahārāja Parīkṣitas, kuris dar garsėjo Viṣṇurātos [tas, kurį visada globoja Viṣṇu] vardu, nulenkė galvą, sveikindamas svarbiausiąjį svečią – Śukadevą Gosvāmį. Tada neišmanėlės moterys ir vaikai atstojo nuo Śrīlos Śukadevos. Visų pagarbintas, Śukadeva Gosvāmis atsisėdo į garbingą vietą ant pakylos.

Komentaras: Susirinkime pasirodžius Śukadevai Gosvāmiui, visi, išskyrus Śrīlą Vyāsadevą, Nāradą ir dar keletą kitų išminčių, pakilo, o Mahārāja Parīkṣitas, džiaugdamasis galimybe pasveikinti didį Viešpaties bhaktą, nusilenkė jam lig žemės. Śukadeva Gosvāmis savo ruožtu atsakinėjo į pasveikinimus apglėbdamas išminčius, spausdamas jiems ranką, linksėdamas ir nusilenkdamas, o visų pirma nusilenkė savo tėvui ir Nāradai Muniui. Jis buvo paprašytas vadovauti susirinkimui, ir pamatę, kaip jį sutiko karalius bei išminčiai, valkataujantys gatvės berniūkščiai ir neišmanėlės moterys, ėję jam iš paskos, apstulbo ir išsigando. Tas juos suturėjo, ir aplink įsivyravo iškilminga rimtis.

30 TEKSTAS

स संवृतस्तत्र महान्महीयसां
ब्रह्मर्षिराजर्षिदेवर्षिसङ्घैः ।
व्यरोचतालं भगवान् यथेन्दु-
र्ग्रहर्क्षतारानिकरैः परीतः ॥३०॥

sa saṁvṛtas tatra mahān mahīyasāṁ
brahmarṣi-rājarṣi-devarṣi-saṅghaiḥ

vyarocatālaṁ bhagavān yathendur
graharkṣa-tārā-nikaraiḥ parītaḥ

saḥ – Śrī Śukadeva Gosvāmis; *saṁvṛtaḥ* – apsuptas; *tatra* – ten; *mahān* – didžiausių; *mahīyasām* – iš didžiausių; *brahmarṣi* – šventųjų brahmanų; *rājarṣi* – šventųjų karalių; *devarṣi* – šventųjų pusdievių; *saṅghaiḥ* – susirinkusių; *vyarocata* – vertas; *alam* – sugebantis; *bhagavān* – galingas; *yathā* – kaip; *induḥ* – mėnulis; *graha* – planetų; *ṛkṣa* – dangaus kūnų; *tārā* – žvaigždžių; *nikaraiḥ* – spiečiaus; *parītaḥ* – supamas.

Tada Śukadevą Gosvāmį apsupo šventieji išminčiai ir pusdieviai, kaip mėnulį apsupa žvaigždės, planetos ir kiti dangaus kūnai. Jis atrodė didingai ir kėlė visiems didžiausią pagarbą.

Komentaras: Didžiajame šventųjų susirinkime dalyvavo *brahmarṣis* Vyāsadeva, *devarṣis* Nārada, didysis karalių *kṣatriyų* valdovas Paraśurāma ir kiti. Kai kurie iš dalyvavusiųjų buvo įgalintieji Viešpaties įsikūnijimai. Śukadeva Gosvāmis nebuvo skiriamas prie *brahmarṣių, rājarṣių* ar *devarṣių*. Jis taip pat nebuvo ir įsikūnijimas, toks, kaip Nārada, Vyāsa ar Paraśurāma. Ir visgi jam buvo parodyta didžiausia pagarba. Tai reiškia, kad Viešpaties bhaktas gerbiamas labiau negu Pats Viešpats, todėl jokiu būdu negalima menkinti didžių bhaktų, tokių kaip Śukadeva Gosvāmis.

31 TEKSTAS

प्रशान्तमासीनमकुण्ठमेधसं
मुनिं नृपो भागवतोऽभ्युपेत्य ।
प्रणम्य मूर्ध्नावहितः कृताञ्जलि-
र्नत्वा गिरा सूनृतयान्वपृच्छत् ॥३१॥

praśāntam āsīnam akuṇṭha-medhasaṁ
muniṁ nṛpo bhāgavato 'bhyupetya
praṇamya mūrdhnāvahitaḥ kṛtāñjalir
natvā girā sūnṛtayānvapṛcchat

praśāntam – prie visiškai ramaus; *āsīnam* – sėdinčio; *akuṇṭha* – nedvejojančio; *medhasam* – išmintingo; *munim* – prie didžio išminčiaus; *nṛpaḥ* – karalius (Mahārāja Parīkṣitas); *bhāgavataḥ* – didis bhaktas; *abhyupetya* –

prie jo priėjęs; *praṇamya* – nulenkęs; *mūrdhnā* – galvą; *avahitaḥ* – deramai; *kṛta-añjaliḥ* – sudėtomis rankomis; *natvā* – mandagiais; *girā* – žodžiais; *sūnṛtayā* – švelniu balsu; *anvapṛcchat* – paklausė.

Išminčius Śrī Śukadeva Gosvāmis atsisėdo į jam skirtą vietą, spinduliuodamas ramybe ir išmintimi, pasirengęs išsyk atsakyti į visus jam pateiktus klausimus. Didis bhaktas Mahārāja Parīkṣitas prisiartino prie jo, pagerbė jį nusilenkdamas ir, sudėjęs delnus, mandagiai kreipėsi į jį maloniais žodžiais.

Komentaras: Nuolankus Mahārājos Parīkṣito elgesys visiškai atitinka šventraščių nurodymus, kaip kreiptis į dvasinį mokytoją. Šventraščiai sako, kad, norint perprasti transcendentinį mokslą, reikia nuolankiai kreiptis į dvasinį mokytoją. Mahārāja Parīkṣitas buvo pasirengęs mirčiai ir per labai trumpą laiką – septynias dienas – turėjo sužinoti, kaip sugrįžti į Dievo karalystę. Tokiu atsakingu momentu privalu kreiptis į dvasinį mokytoją. Jeigu žmogus nesirengia spręsti būties problemų, jam nėra reikalo kreiptis į dvasinį mokytoją. Tam, kuris nežino, kaip derėtų klausinėti dvasinį mokytoją, nėra prasmės su juo susitikti. Śukadevos Gosvāmio asmenybėje buvo įsikūnijusios visos būtinos dvasinio mokytojo ypatybės. Ir dvasinis mokytojas, ir mokinys – Śrī Śukadeva Gosvāmis bei Mahārāja Parīkṣitas – išsivadavo per „Śrīmad-Bhāgavatam“. Śukadevą Gosvāmį su „Śrīmad-Bhāgavatam“ supažindino jo tėvas Vyāsadeva, tačiau Śukadevai Gosvāmiui iki tol neteko persakyti kūrinio. Bet dabar Mahārājai Parīkṣitui jisai papasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“ ir tiksliai, nedvejodamas atsakė į visus jo klausimus. Tokiu būdu ir mokytojas, ir mokinys išsivadavo.

32 TEKSTAS

परीक्षिदुवाच
अहो अद्य वयं ब्रह्मन् सत्सेव्याः क्षत्रबन्धवः ।
कृपयातिथिरूपेण भवद्भिस्तीर्थकाः कृताः ॥३२॥

parīkṣid uvāca
aho adya vayaṁ brahman sat-sevyāḥ kṣatra-bandhavaḥ
kṛpayātithi-rūpeṇa bhavadbhis tīrthakāḥ kṛtāḥ

parīkṣit uvāca – laimingasis karalius Mahārāja Parīkṣitas tarė; *aho* – o; *adya* – šiandien; *vayam* – mes; *brahman* – o brahmane; *sat-sevyāḥ* – įgijom

teisę tarnauti bhaktui; *kṣatra* – valdovų luomas; *bandhavaḥ* – draugai; *kṛpayā* – tavo malone; *atithi-rūpeṇa* – kaip svečias; *bhavadbhiḥ* – tavo; *tīrthakāḥ* – tartum šventomis vietomis; *kṛtāḥ* – padarytos.

Laimingasis karalius Parīkṣitas tarė: O brahmane, tu esi toks maloningas, kad tapai mano svečias. Savo pasirodymu tu pašventinai mus, ir mes tapome tarsi šventos vietos. Tavo malone mes, neverti valdovai, įgijom teisę tarnauti bhaktui.

Komentaras: Šventi bhaktai, tokie kaip Śukadeva Gosvāmis paprastai nebendrauja su žmonėmis, pasinėrusiais į žemiškus džiaugsmus, ypač jeigu jie priklauso karalių luomui. Viešpaties Caitanyos pasekėjas Mahārāja Pratāparudra norėjo susitikti su Viešpačiu, tačiau Viešpats atsisakė jį priimti, nes jis buvo valdovas. Bhaktui, kuris nori sugrįžti pas Dievą, griežtai draudžiami du dalykai: bendrauti su žmonėmis, pasinėrusiais į žemiškus malonumus, ir moterimis. Štai kodėl Śukadevos Gosvāmio lygio bhaktai vengia susitikti su valdovais. Tačiau Mahārāja Parīkṣitas, žinoma, buvo ypatinga asmenybė. Jis buvo valdovas, bet visų pirma – didis bhaktas, todėl paskutinėmis jo gyvenimo dienomis Śukadeva Gosvāmis atėjo susitikti su juo. Mahārāja Parīkṣitas buvo nuolankus bhaktas ir laikė save nevertu protėvių *kṣatriyų* palikuonim, nors iš tikrųjų nė kiek nenusileido savo pirmtakams. Nevertus valdovų sūnus vadina *kṣatra-bandhavomis*, o nevertus brahmanų sūnus – *dvija-bandhu* arba *brahma-bandhu.* Śukadevos Gosvāmio pasirodymas labai įkvėpė Mahārāją Parīkṣitą. Jis pajuto, kaip buvimas šalia didžio šventojo, kurio pasirodymas bet kurią vietą paverčia šventa, sutaurino jį patį.

33 TEKSTAS

येषां संस्मरणात्पुंसां सद्यः शुद्ध्यन्ति वै गृहाः ।
किं पुनर्दर्शनस्पर्शपादशौचासनादिभिः ॥३३॥

yeṣāṁ saṁsmaraṇāt puṁsāṁ sadyaḥ śuddhyanti vai gṛhāḥ
kiṁ punar darśana-sparśa- pāda-śaucāsanādibhiḥ

yeṣām – kurio; *saṁsmaraṇāt* – prisiminimas; *puṁsām* – žmogaus; *sadyaḥ* – iš karto; *śuddhyanti* – apvalo; *vai* – tikrai; *gṛhāḥ* – namus; *kim* – ką; *punaḥ* – tada; *darśana* – susitikimas; *sparśa* – lytėjimas; *pāda* – pėdų; *śauca* – plovimas; *āsana-ādibhiḥ* – pasodinimas ir t.t.

Vien prisiminus tave, mūsų namus apgaubia šventumo dvasia, o ką jau kalbėti, kai savo namuose mes matome, liečiame tave, plauname tavo šventas pėdas ir siūlome atsisėsti.

Komentaras: Šventa vieta svarbi visų pirma tuo, kad čia lankosi didieji šventieji išminčiai. Sakoma, nusidėjėliai, lankydamiesi šventoje vietoje, nusiplauna nuodėmes, ir jos čia susikaupia. O didieji šventieji savo buvimu šventoje vietoje susikaupusias nuodėmes panaikina, ir tokiu būdu bhaktų bei šventųjų malone šventa vieta išlieka šventa. Peržengęs malonumų besivaikančio pasauliečio namų slenkstį, šventasis panaikina jo padarytas nuodėmes. Taigi bendraudami su namų šeimininkais šventieji neturi savanaudiškų tikslų. Vienintelis jų tikslas – pašventinti pasauliečio namus, todėl šeimos žmogus turėtų būti dėkingas jo namus aplankiusiam šventajam ar išminčiui. Namų šeimininkas, nepagarbiai sutikęs šventąjį, didžiai jį įžeidžia. Todėl pasakyta, kad namų šeimininkas, nenusilenkęs šventajam, turi ištisą dieną pasninkauti, jeigu nori išpirkti savo nuodėmę.

34 TEKSTAS

सान्निध्यात्ते महायोगिन् पातकानि महान्त्यपि ।
सद्यो नश्यन्ति वै पुंसां विष्णोरिव सुरेतराः ॥३४॥

sānnidhyāt te mahā-yogin pātakāni mahānty api
sadyo naśyanti vai puṁsāṁ viṣṇor iva suretarāḥ

sānnidhyāt – esant; *te* – tau; *mahā-yogin* – o didis mistike; *pātakāni* – nuodėmės; *mahānti* – neišperkamos; *api* – nors; *sadyaḥ* – iš karto; *naśyanti* – išnyksta; *vai* – tikrai; *puṁsām* – žmogaus; *viṣṇoḥ* – kaip Dievo Asmens buvimas; *iva* – tarytum; *sura-itarāḥ* – kitokio nei pusdieviai.

O šventasis, o didysis mistike! Ateistas nepakenčia Dievo Asmens buvimo; lygiai taip ir tau pasirodžius sudega visos, net mirtinos, mūsų nuodėmės.

Komentaras: Egzistuoja dviejų kategorijų žmonės: ateistai ir atsidavę Viešpaties sekėjai. Viešpaties bhaktui būdingos dieviškos ypatybės, todėl jį vadina pusdieviu, o ateistus vadina demonais. Demonai negali pakęsti Viṣṇu, Dievo Asmens. Jie kaip įmanydami mėgina sunaikinti Dievo

Asmenį, tačiau tereikia Dievo Asmeniui pasirodyti per Savo transcendentinį vardą, pavidalą, ypatybes, dieviškuosius žaidimus, atributus ar kitas įvairias apraiškas, – ir demono nelieka nė kvapo. Sakoma, šventas Viešpaties vardas išbaido visas šmėklas. Didieji šventieji ir Viešpaties bhaktai skiriami prie Jo atributų, ir kai tik šventasis bhaktas pasirodo, nuodėmės išnyksta tarytum šmėklos. Taip skelbia Vedų raštai. Todėl žmogui patariama bendrauti tik su šventais bhaktais, kad jo neveiktų pragaištinga šio pasaulio demonų ir šmėklų įtaka.

35 TEKSTAS

अपि मे भगवान् प्रीतः कृष्णः पाण्डुसुतप्रियः ।
पैतृष्वसेयप्रीत्यर्थं तद्गोत्रस्यात्तबान्धवः ॥३५॥

api me bhagavān prītaḥ kṛṣṇaḥ pāṇḍu-suta-priyaḥ
paitṛ-ṣvaseya-prīty-artham tad-gotrasyātta-bāndhavaḥ

api – tikrai; *me* – mane; *bhagavān* – Dievo Asmuo; *prītaḥ* – patenkino; *kṛṣṇaḥ* – Viešpats; *pāṇḍu-suta* – karaliaus Pāṇḍu sūnums; *priyaḥ* – brangus; *paitṛ* – iš tėvo pusės; *svaseya* – sesers sūnums; *prīti* – malonumo; *artham* – dėlei; *tat* – jų; *gotrasya* – palikuonio; *ātta* – priėmė; *bāndhavaḥ* – kaip draugas.

Norėdamas pradžiuginti savo didžiuosius pusbrolius, Viešpats Kṛṣṇa, Dievo Asmuo, kurį itin brangina karaliaus Pāṇḍu sūnūs, elgėsi su manimi taip, tarytum aš būčiau vienas iš Jo giminaičių.

Komentaras: Tyras besąlygiškai atsidavęs Viešpačiui bhaktas pasitarnauja savo šeimai kur kas daugiau negu tie, kurie atsideda iliuziniams šeimos reikalams. Paprastai žmonės yra labai pritapę prie šeimos, ir atsidėjimas šeimai yra ta jėga, kuri išjudina žmonių ekonominius reikalus. Paklydusieji žmonės nesuvokia, kad pačią didžiausią paslaugą savo šeimai galima padaryti tapus Viešpaties bhaktu. Viešpats Pats pasirūpina bhakto šeimos nariais ir palikuonimis net ir tuo atveju, jeigu jie nėra Jam atsidavę. Mahārāja Prahlāda buvo didis Viešpaties bhaktas, o jo tėvas Hiraṇyakaśipu – užkietėjęs ateistas ir prisiekęs Viešpaties priešas. Ir vis dėlto Hiraṇyakaśipu, kaip Mahārājos Prahlādos tėvui, buvo dovanota galimybė išsivaduoti. Viešpats labai gailestingas ir visokeriopai gina Savo bhaktų šeimos narius,

tad bhaktui nėra reikalo dėl jų jaudintis, net jeigu jis palieka savo namus norėdamas skirti gyvenimą dvasinei tarnystei. Mahārāja Yudhiṣṭhira ir jo broliai buvo Kuntės (Viešpaties Kṛṣṇos tetos iš tėvo pusės) sūnūs, ir Mahārāja Parīkṣitas pripažįsta, kad Viešpats Kṛṣṇa globoja jį dėl to, kad jis – vienintelis didžiųjų Pāṇḍavų vaikaitis.

36 TEKSTAS

अन्यथा तेऽव्यक्तगतेर्दर्शनं नः कथं नृणाम् ।
नितरां म्रियमाणानां संसिद्धस्य वनीयसः ॥३६॥

anyathā te 'vyakta-gater darśanaṁ naḥ kathaṁ nṛṇām
nitarāṁ mriyamāṇānāṁ saṁsiddhasya vanīyasaḥ

anyathā – kitaip; *te* – tu; *avyakta-gateḥ* – kurio keliai niekam nežinomi; *darśanam* – susitikai; *naḥ* – su mumis; *katham* – kaip; *nṛṇām* – žmonėms; *nitarām* – būtent; *mriyamāṇānām* – pasitinkantiems mirtį; *saṁsiddhasya* – visų tobuliausiojo; *vanīyasaḥ* – pasirodymas.

Kaip kitaip [jeigu ne Viešpaties Kṛṣṇos įkvėptas] atėjai čia – tu, kuris klajoji visur paprastų žmonių neatpažintas ir neregimas man, stovinčiam ant mirties slenksčio?

Komentaras: Be jokių abejonių, didysis išminčius Śukadeva Gosvāmis stojo prieš Mahārāją Parīkṣitą, didį Viešpaties bhaktą, Viešpaties Kṛṣṇos įkvėptas, kad paskelbtų jam „Śrīmad-Bhāgavatam“. Dvasinės tarnystės Viešpačiui giliausioji esmė suvokiama dvasinio mokytojo ir Dievo Asmens malone. Dvasinis mokytojas – tai regimas Viešpaties vietininkas, padedantis pasiekti galutinį tikslą. Dvasiniu mokytoju negali tapti Viešpaties neįgaliotas asmuo. Śrīla Śukadeva Gosvāmis – autoritetingas dvasinis mokytojas, todėl Viešpats įkvėpė jį stoti priešais Mahārāją Parīkṣitą ir paskelbti „Śrīmad-Bhāgavatam“ mokymą. Žmogus pasieks galutinį tikslą, sugrįš pas Dievą, jeigu Viešpats dovanos jam Savo malonę ir pasiųs Savo tikrą atstovą. Ir kai tiktai Viešpaties bhaktas susitinka tikrąjį Viešpaties atstovą, jis gali būti tikras, kad palikęs dabartinį kūną sugrįš pas Dievą. Tačiau tai dar lemia ir paties bhakto nuoširdumas. Viešpats glūdi visų gyvų būtybių širdyse ir puikiausiai žino apie kiekvieną individualios asmenybės žingsnį. Matydamas, kad siela trokšta sugrįžti pas Dievą, Viešpats siunčia jai savo tikrą atstovą. Taip Viešpats pasirūpina nuoširdaus bhakto sugrįžimu pas

Jį. Reziumuojant galima pasakyti, kad susilaukti tikro dvasinio mokytojo pagalbos tolygu *gauti Paties Viešpaties tiesioginę pagalbą.*

37 TEKSTAS

अतः पृच्छामि संसिद्धिं योगिनां परमं गुरुम् ।
पुरुषस्येह यत्कार्यं म्रियमाणस्य सर्वथा ॥३७॥

ataḥ pṛcchāmi saṁsiddhiṁ yogināṁ paramaṁ gurum
puruṣasyeha yat kāryaṁ mriyamāṇasya sarvathā

ataḥ – todėl; *pṛcchāmi* – leiski paklausti; *saṁsiddhim* – apie tobulą kelią; *yoginām* – išminčių; *paramam* – aukščiausias; *gurum* – dvasinis mokytojas; *puruṣasya* – žmogaus; *iha* – šiame gyvenime; *yat* – kokia; *kāryam* – pareiga; *mriyamāṇasya* – pasitinkančio mirtį; *sarvathā* – visais atžvilgiais.

Tu – didžiųjų šventųjų ir bhaktų dvasinis mokytojas, todėl nuolankiai meldžiu nurodyti kelią, kuris atves į tobulumą kiekvieną žmogų, bet visų pirma tą, kuriam į akis žvelgia mirtis.

Komentaras: Jeigu žmogui nelabai rūpi tobulėjimo kelias, jam nėra reikalo kreiptis į dvasinį mokytoją. Dvasinis mokytojas nėra šeimos žmogaus puošmena. Paprastai madą sekantys materialistai pasisamdo vadinamąjį dvasinį mokytoją, bet iš to jiems nėra jokios naudos. Pseudomokytojas pataikauja savo „mokiniui“, todėl ir mokytojas, ir jo auklėtinis eina tiesiausiu keliu į pragarą. Mahārāja Parīkṣitas – tikro mokinio pavyzdys, nes jis kelia klausimus, gyvybiškai svarbius visiems žmonėms, ypač stovintiesiems prie mirties slenksčio. Mahārājos Parīkṣito iškeltas klausimas yra esminė viso „Śrīmad-Bhāgavatam“ teksto ašis. Na, o dabar pažvelkime, kaip išmintingai į jį atsakys didysis mokytojas.

38 TEKSTAS

यच्छ्रोतव्यमथो जप्यं यत्कर्तव्यं नृभिः प्रभो ।
स्मर्तव्यं भजनीयं वा ब्रूहि यद्वा विपर्ययम् ॥३८॥

yac chrotavyam atho japyaṁ yat kartavyaṁ nṛbhiḥ prabho
smartavyaṁ bhajanīyaṁ vā brūhi yad vā viparyayam

yat – apie ką; *śrotavyam* – reikia klausytis; *atho* – todėl; *japyam* – kartoti; *yat* – taip pat ką; *kartavyam* – daryti; *nṛbhiḥ* – visiems žmonėms; *prabho* – o šeimininke; *smartavyam* – atminti; *bhajanīyam* – garbinti; *vā* – ar; *brūhi* – paaiškink; *yad vā* – kas gi; *viparyayam* – prieštarauja principams.

Sakyk, apie ką žmogus turi klausytis ir kalbėti, ką atminti ir kam lenktis; ir dar – ko jam nederėtų daryti. Prašau man tai paaiškinti.

39 TEKSTAS

नूनं भगवतो ब्रह्मन् गृहेषु गृहमेधिनाम् ।
न लक्ष्यते ह्यवस्थानमपि गोदोहनं क्वचित् ॥३९॥

nūnaṁ bhagavato brahman gṛheṣu gṛha-medhinām
na lakṣyate hy avasthānam api go-dohanaṁ kvacit

nūnam – nes; *bhagavataḥ* – tu, galingasis; *brahman* – o brahmane; *gṛheṣu* – namuose; *gṛha-medhinām* – šeimos žmonių; *na* – ne; *lakṣyate* – esi matomas; *hi* – tikrai; *avasthānam* – pasilieki; *api* – netgi; *go-dohanam* – melžiant karvę; *kvacit* – retai.

O galingasis brahmane! Sako, kad tu neužsibūni žmonių namuose ilgiau, negu jie trunka pamelžti karvę.

Komentaras: Šventieji ir pasaulio atsižadėjusieji išminčiai ateina į šeimos žmonių namus brėkštant, kai jie melžia karves, ir paprašo atsigerti pieno. Puodynės šviežio, ką tik pamelžto pieno, pakanka, kad suaugęs žmogus gautų visų būtinų vitaminų, todėl šventieji ir išminčiai maitinasi tik pienu. Net pats skurdžiausias šeimos žmogus laikydavo mažiausiai dešimtį karvių, kurių kiekviena duodavo nuo dvylikos iki dvidešimties litrų pieno, todėl jis negailėdamas aukodavo keletą puodelių pieno klajojančiam atsiskyrėliui. Namų šeimininko pareiga – rūpintis šventaisiais ir išminčiais kaip savo vaikais. Taigi šventasis, toks kaip Śukadeva Gosvāmis stabtelėdavo prie šeimos žmogaus namų anksti rytą daugių daugiausia penketui minučių. Kitaip sakant, didysis išminčius būdavo labai retas svečias prie šeimos žmogaus namų, todėl Mahārāja Parīkṣitas prašė jo nedelsiant jį pamokyti. Šeimos žmogui derėtų būti pakankamai išmintingam ir stengtis iš jį lankančio išminčiaus pasisemti transcendentinės išminties. Tik kvailys prašys

išminčiaus dalykų, kurių galima įsigyti turguje. Štai tokie turėtų būti santykiai tarp šventųjų ir šeimos žmonių.

40 TEKSTAS

सूत उवाच
एवमाभाषितः पृष्टः स राज्ञा श्लक्ष्णया गिरा ।
प्रत्यभाषत धर्मज्ञो भगवान् बादरायणिः ॥४०॥

sūta uvāca
evam ābhāṣitaḥ pṛṣṭaḥ sa rājñā ślakṣṇayā girā
pratyabhāṣata dharma-jño bhagavān bādarāyaṇiḥ

sūtaḥ uvāca – Śrī Sūta Gosvāmis tarė; *evam* – tai; *ābhāṣitaḥ* – pasakius; *pṛṣṭaḥ* – ir paklausus; *saḥ* – jo; *rājñā* – karaliui; *ślakṣṇayā* – pagarbia; *girā* – kalba; *pratyabhāṣata* – atsakė; *dharma-jñaḥ* – išmanąs religijos principus; *bhagavān* – galinga asmenybė; *bādarāyaṇiḥ* – Vyāsadevos sūnus.

Śrī Sūta Gosvāmis tarė: Taip rinkdamas labai pagarbius žodžius, karalius kreipėsi į išminčių. Išklausęs jį, didis ir galingas išminčius, Vyāsadevos sūnus, gerai išmanąs religijos principus, prabilo.

Taip Bhaktivedanta baigia komentuoti devynioliktąjį Pirmosios „Śrīmad-Bhāgavatam“ Giesmės skyrių, pavadintą „Śukadevos Gosvāmio pasirodymas“.

Priedai

Apie autorių

Jo Dieviškoji Malonybė A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda į šį pasaulį atėjo 1896 metais Indijoje, Kalkutos mieste. Su savo dvasiniu mokytoju, Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvačiu Gosvāmiu, pirmą kartą susitiko Kalkutoje 1922 metais. Bhaktisiddhāntai Sarasvačiui, garsiam teologui ir šešiasdešimt keturių Gauḍīyos Maṭhų (Vedų institutų) įsteigėjui, patiko išsilavinęs jaunuolis, ir jis įtikino pastarąjį skirti savo gyvenimą Vedų žinojimui skleisti. Śrīla Prabhupāda tampa Bhaktisiddhāntos Sarasvačio pasekėju, o po vienuolikos metų (1933 m. Alahabade) – oficialiai inicijuotu mokiniu.

Pirmojo susitikimo metu Śrīla Bhaktisiddhānta Sarasvatis Ṭhākura paprašė Śrīlos Prabhupādos skelbti Vedų žinias anglų kalba. Vėlesniais metais Śrīla Prabhupāda parašo komentarus „Bhagavad-gītai“, prisideda prie Gauḍīyos Maṭhų veiklos, o 1944 metais pradeda leisti dvisavaitinį žurnalą anglų kalba – „Back to Godhead“ („Atgal pas Dievą“), kurį dabar Vakaruose toliau leidžia Jo mokiniai daugiau negu trisdešimčia kalbų.

1947 metais, pripažindama retą Śrīlos Prabhupādos išprusimą ir atsidavimą Viešpačiui, Gauḍīyos *vaiṣṇavų* bendrija suteikia jam „Bhaktivedantos“ titulą. 1950 metais, būdamas penkiasdešimt ketverių metų amžiaus, Śrīla Prabhupāda atsisako šeimyninio gyvenimo ir tampa *vānaprastha* – duoda atsiskyrėlio įžadus, daugiau laiko paskirdamas studijoms ir knygų rašymui. Jis išvyksta į šventą Vṛndāvanos miestą ir apsigyvena istorinėje viduramžių Rādhā-Dāmodaros šventykloje. Čia, kuklioje aplinkoje, jis keletą metų atsidėjęs studijuoja ir rašo. 1959 metais Śrīla Prabhupāda duoda *sannyāsos* įžadus. Rādhā-Dāmodaros šventykloje Śrīla Prabhupāda pradeda kurti savo gyvenimo šedevrą – daugiatomį 18 000 posmų „Śrīmad-Bhāgavatam“ („Bhāgavata Purāṇos“) vertimą su komentarais. Parašo „Easy Journey to Other Planets“ (lietuviškai „Anapus laiko ir erdvės“).

1965 metais, išleidęs tris „Bhāgavatam“ tomus, Śrīla Prabhupāda atvyksta į Jungtines Valstijas įgyvendinti misijos, kurią jam pavedė dvasinis mokytojas. Vėliau jis išleidžia daugiau kaip šešiasdešimt tomų autoritetingų vertimų su komentarais bei studijų, kuriose apžvelgia Indijos religijos ir filosofijos klasikinius kūrinius.

1965 metais krovininiu laivu atvykęs į Niujorką, Śrīla Prabhupāda praktiškai neturėjo jokių lėšų. Tik kitų metų liepos mėnesį, patyręs didelius sunkumus, jis įkuria Tarptautinę Krišnos sąmonės organizaciją. Kai 1977 metais Śrīla Prabhupāda paliko šį pasaulį (lapkričio 14 d.), jo vadovaujama organizacija jau buvo išaugusi į pasaulinio masto konfederaciją, kurią

sudarė daugiau kaip šimtas *āśramų,* mokyklų, šventyklų, institutų bei žemės ūkio bendruomenių.

Vakarų Virdžinijoje Śrīla Prabhupāda įkūrė pirmąją Kṛṣṇos sąmonės žemės ūkio bendruomenę. Be to, Vakarų šalyse jis įvedė Vedų švietimo sistemą – *gurukulą.*

Śrīla Prabhupāda – taip pat ir keleto stambių tarptautinių kultūros centrų Indijoje įkūrimo iniciatorius. Numatyta, kad aplink Śrīdhāma Māyāpuros centrą Vakarų Bengalijoje iškils dvasinis miestas. Šiam grandioziniam užmojui įgyvendinti prireiks virš dešimties metų. Vṛndāvanoje (Indija) pastatyta didinga Kṛṣṇa-Balarāmos šventykla ir viešbutis svečiams iš viso pasaulio. Stambus kultūros bei švietimo centras yra ir Bombėjuje. Daugelyje svarbių Indijos vietų taip pat bus sukurti centrai.

Vis dėlto vertingiausias Śrīlos Prabhupādos indėlis – tai jo knygos. Mokslininkų nepaprastai vertinamos už autoritetingumą, minties gilumą ir aiškumą, jos naudojamos kaip akademiniai vadovėliai daugelyje koledžų. Śrīlos Prabhupādos raštai išversti daugiau kaip į 50 kalbų. Leidykla „The Bhaktivedanta Book Trust“, įsteigta 1972 metais Śrīlos Prabhupādos knygoms publikuoti, šiuo metu yra stambiausia Indijos religijos bei filosofijos literatūros leidėja pasaulyje.

Jau būdamas garbingo amžiaus, per dvylika metų Śrīla Prabhupāda su paskaitomis keturiolika kartų apkeliavo planetą, pabuvojo šešiuose kontinentuose. Nepaisant to, kad buvo labai užimtas, Śrīla Prabhupāda visą laiką daug rašė. Jo raštai sudaro ištisą Vedų filosofijos, religijos, literatūros bei kultūros biblioteką.

Cituoti šaltiniai

Knygoje cituojami arba minimi šventraščiai. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

Naudojami sutrumpinimai dažniausiai cituojamiems šventraščiams: „Bhagavad-gītā“ – „Bg.“, „Śrīmad-Bhāgavatam“ – „SB“, „Brahma-saṁhitā“ – „Bs.“.

„Bhagavad-gītā“ 10.21, 10.22, 10.27, 11.19, 11.33, 11.34, 11.38, 12.4, 12.5, 12.6, 12.9, 12.12, 12.19, 12.34, 13.2, 13.19, 13.28, 13.43, 13.46, 13.47, 14.8, 14.10, 14.32–33, 14.38, 15.5, 15.12, 15.15, 15.35, 15.44, 15.45, 15.46, 15.47–48, 15.49, 16.20, 16.26–30, 17.1, 17.16, 17.19, 17.20, 17.25, 17.37, 18.11, 18.16, 18.46

„Brahma-saṁhitā“ 10.21, 11.33, 12.9

„Brahma-vaivarta Purāṇa“ 15.20

„Īśopaniṣada“ 10.25, 17.10–11

„Kaṭha Upaniṣada“ 10.13, 12.17

„Mahābhārata“ 12.20, 12.24, 13.8, 16.12, 19.9–10

„Padma Purāṇa“ 17.18

„Śrīmad-Bhāgavatam“ 12.25, 18.16, 19.9–10

Upaniṣados 10.20, 10.24

„Vedānta-sūtra“ 10.24, 15.27

Vedos 10.16, 10.20, 11.16–17, 11.38, 12.17, 12.29, 12.34, 15.27, 16.26–30, 17.38, 18.21, 18.45

„Viṣṇu Purāṇa“ 15.20

Žodynėlis

A

Ācārya – idealus mokytojas, mokantis savo pavyzdžiu; dvasinis mokytojas.

Adhidaivikos jėgos – valdymo funkcijos, kurias Viešpats suteikia pusdieviams, pavyzdžiui: galia valdyti lietų, vėją, saulės šviesą.

Ahiṁsā – neprievarta.

Akṣauhiṇī – karinis dalinys, kurį sudaro 21 870 karo vežimų, 21 870 dramblių, 109 350 pėstininkų ir 65 610 arklių.

Anna-prāśana – ceremonija, kurios metu kūdikis pirmą kartą ragauja grūdinį patiekalą; viena apvalomųjų *saṁskārų*.

Ārati – sveikinimo ceremonija, kurios metu Viešpačiui giedamos giesmės, aukojami maistas, lempelė, vėduoklė, gėlės ir smilkalai.

Arcanā – viena iš dvasinės tarnystės rūšių; Dievybės garbinimas šventykloje.

Artha – ekonomikos plėtra.

Āsana – statinė *yogos* poza.

Askezė – *tapasya*; savanoriškas kūno tramdymas ir materialių išbandymų pasirinkimas siekiant materialių arba dvasinių tikslų.

Āśrama – viena iš dvasinio tobulėjimo pakopų; žr. taip pat *Brahmacarya; Gṛhastha; Vānaprastha; Sannyāsa.*

Asura – demonas ateistas; primityvus materialistas.

Aśvamedha-yajña – Vedų numatytas žirgo aukojimas.

Avatāra – „nužengusis“, Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas arba inkarnacija.

B

Bhagavad-gītā – Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos ir Jo atsidavusio pasekėjo Arjunos dialogas, apibūdinantis dvasinę tarnystę kaip svarbiausią priemonę siekiant dvasinio tobulumo ir galutinį dvasinio tobulumo tikslą.

Bhāgavata – viskas, kas turi sąsajų su Bhagavānu, Aukščiausiuoju Viešpačiu; visų pirma Viešpaties bhaktas ir „Śrīmad-Bhāgavatam“.

Bhāgavata-dharma – mokslas apie dvasinę tarnystę Aukščiausiajam Viešpačiui; Viešpaties nustatyti religijos principai.

Bhāgavata-saptāha – septynias dienas trunkančios „Śrīmad-Bhāgavatam“ paskaitos, kurias paprastai skaito profesionalūs skaitovai už tam tikrą mokestį.
Bhaktas – atsidavęs Aukščiausiojo Viešpaties pasekėjas.
Bhakti – dvasinė tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui.
Bhaktivedāntos – dvasios aukštumų pasiekę transcendentalistai, patyrusieji Vedų esmę per dvasinę tarnystę.
Bhakti-yoga – jungtis su Aukščiausiuoju per dvasinę tarnystę.
Bhāva – pradinė ekstatinės meilės Dievui stadija.
Bona fide (lot.) – tikras, autentiškas, nuoširdus.
Brahmacarya – skaistybės įžado besilaikančio mokinio gyvenimas; pasak Vedų, pirmasis dvasinio tobulėjimo etapas.
Brahma-tejas – ypatinga brahmano galia.
Brahmanas (Brahman) – Absoliuti Tiesa; dažniausiai beasmenis Absoliuto aspektas.
Brahmanai (*brāhmaṇos*) – išminčiai, šventikai; pirmoji Vedų socialinės sistemos klasė.
Brahmānanda – džiaugsmas patyrus dvasinį Viešpaties spinduliavimą.
Brahmarṣis – „išminčius tarp brahmanų“; titulas.
Brahmāstra – branduolinis ginklas, sukuriamas ir paleidžiamas kartojant ypatingas *mantras*.

C

Caṇḍāla – žmogus, nepriklausantis jokiai kastai, neliečiamasis; šunėdis.

D

Daridra-nārāyaṇa – „vargšas Nārāyaṇa“; įžeidžiamas terminas, kurį vartoja *māyāvādžiai*, lygindami vargšus su Aukščiausiuoju Viešpačiu.
Devarṣis – „išminčius tarp pusdievių“; titulas.
Dharma – religija, priedermė; paprastai žymi svarbiausią gyvų būtybių prigimtinį bruožą – amžinąją tarnystę Viešpačiui.
Dhyāna – meditacinė *yoga*.

E

Ekādaśis – ypatinga diena, skirta daugiau prisiminti Viešpatį; vienuoliktoji diena po mėnulio jaunaties ir pilnaties. Šią dieną maistui nevartojami grūdiniai ir ankštiniai produktai.

Ekspansija – Aukščiausiojo Dievo Asmens pavidalas, viena iš daugybės Jo apraiškų.

G

Gandharvos – dainiai ir muzikantai iš pusdievių planetų.
Garbhādhāna-saṁskāra – vediškoji apsivalymo ceremonija, kurią tėvai atlieka prieš pradėdami vaiką.
Goloka Vṛndāvana (Kṛṣṇaloka) – aukščiausioji dvasinė planeta, Viešpaties Kṛṣṇos buveinė.
Gopės – Kṛṣṇos draugės piemenaitės, labiausiai atsidavusios ir artimiausios Viešpaties pasekėjos.
Gosvāmis – tas, kuris suvaldė jausmus ir protą; pasaulio atsižadėjusio žmogaus (*sannyāsio*) titulas.
Gṛhastha – gyvenimas šeimoje vadovaujantis Vedų nurodymais; antrasis dvasinio tobulėjimo etapas.
Guṇa-avatāros – Viṣṇu, Brahmā ir Śiva; dievybės, valdančios tris gamtos *guṇas*.
Guru – dvasinis mokytojas.

H

Hare Kṛṣṇa mantra – žr. *Mahā-mantra*.
Harināma-yajña – kongregacinis šventų Aukščiausiojo Viešpaties vardų giedojimas, Kali amžiuje rekomenduojama aukos rūšis.
Haṭha-yoga – įvairios kūno pozos ir kvėpavimo pratybos, skirtos apsivalyti ir suvaldyti jausmus.

I

Impersonalistas – tas, kuris beasmenį Dievo aspektą (Brahmaną) laiko visa ko priežastimi ir aukščiausia realybe.
Inkarnacija – *avatāra*; Dievo įsikūnijimas materialiame pasaulyje, nužengiantis su tam tikra misija.
Itihāsos – istorijos metraščiai.

Y

Yajña – aukojimas; Aukščiausiasis Viešpats, kuriam skiriamos visos aukos; galutinis aukų objektas.
Yātrā – kelionė.

Yoga-nidrā – mistinis Viešpaties Viṣṇu miegas.
Yogas – transcendentalistas, siekiantis jungties su Aukščiausiuoju.
Yuga-avatāros – keturi Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimai, nužengiantys įvairiomis *yugomis* (amžiais) ir nurodantys toms *yugoms* tinkamus dvasinio tobulėjimo metodus.
Yugos – cikliškai besikartojantys keturi amžiai (epochos), galiojantys visoje visatoje.

J

Jīva-tattvos – gyvos būtybės, atomo dydžio Aukščiausiojo Viešpaties dalelės.
Jñāna – išmintis, žinios.
Jñāna-kāṇḍa – Vedų dalis, kuri pasakoja apie Brahmaną, dvasią.

K

Kaivalya – impersonalistinis išsivadavimas, pasiekiamas įsiliejus į dvasinį Viešpaties švytėjimą.
Kali-yuga (Kali amžius) – dabartinis amžius, kuriam būdinga nesantaikos dvasia. Paskutinysis iš keturių *yugų*. Prasidėjo prieš 5 000 metų.
Kalpa – Brahmos diena; trunka 4 320 000 000 metų.
Kāma – geismas.
Kāmadhenu – dvasinės karvės, gyvenančios dvasiniame pasaulyje ir galinčios duoti neribotą kiekį pieno.
Karatālos – lėkštelės, kuriomis grojama *kīrtanos* metu.
Karma – materiali karminė veikla, sukurianti pasekmes.
Karmis – žmogus, užsiimantis karmine veikla; materialistas.
Kīrtana – dvasinės tarnystės metodas, Aukščiausiojo Viešpaties vardų giedojimas ir šlovinimas.
Kṛṣṇaloka – žr. *Goloka Vṛndāvana*.
Kṣatriyos – kariai arba valdovai; antroji Vedų socialinės sistemos klasė.

L

Lakṣmī – sėkmės deivė, Aukščiausiojo Viešpaties Nārāyaṇos amžinoji sutuoktinė.
Līlā-avatāros – begalinė daugybė Aukščiausiojo Viešpaties inkarnacijų, nužengiančių į materialų pasaulį apreikšti Savo dvasinių žaidimų.

Loka – planeta.

M

Mahā-mantra – didžioji išsivadavimo giesmė: „Hare Kṛṣṇa, Hare Kṛṣṇa, Kṛṣṇa Kṛṣṇa, Hare Hare / Hare Rāma, Hare Rāma, Rāma Rāma, Hare Hare“.

Mahā-ratha – didis karžygys, pajėgus vienas kautis su dešimčia tūkstančių priešų.

Mahājanos – didžios, savęs pažinimą pasiekusios sielos; Kṛṣṇos sąmonės mokslo autoritetai.

Mahat-tattva – pirminė, vienalytės formos visuminė materiali energija, iš kurios kuriamas materialus pasaulis.

Mahātmā – „didžioji siela“, iškilnus Viešpaties Kṛṣṇos bhaktas.

Mantra – transcendentinis garsas arba Vedų himnas, išvaduojantis protą iš iliuzijos.

Mathurā – Viešpaties Kṛṣṇos buveinė; Vṛndāvanos apylinkės. Čia Jis gimė ir grįžo, kai baigėsi Jo vaikystės žaidimai Vṛndāvanoje.

Māyā – žemesnioji, iliuzinė Aukščiausiojo Viešpaties energija, valdanti materialią kūriniją; savo amžinojo ryšio su Kṛṣṇa užmiršimas.

Māyāvādžiai – filosofai impersonalistai, galutinę Absoliuto išraišką suvokiantys kaip neturinčią pavidalo ir teigiantys, esą gyvos būtybės lygios Dievui.

Mokṣa – išsivadavimas iš materijos nelaisvės.

Mṛdaṅga – molinis būgnas, kuriuo grojama garbinant Viešpatį.

Munis – išminčius.

N

Nirguṇa – neturintis materialių ypatybių.

Nivṛtti-mārga – atsižadėjimo kelias, vedantis į išsivadavimą.

P

Pañcarātra – Vedų šventraštis, aprašantis Dievybės garbinimą ir skirtas šio amžiaus bhaktams.

Paṇḍita – mokslo vyras.

Parakīya – ištekėjusios moters ir jos meilužio ryšiai; Vṛndāvanos mergelių ir Kṛṣṇos santykiai.

Paramahaṁsa – dvasios aukštumas pasiekęs Aukščiausiojo Viešpaties bhaktas, lyginamas su gulbe; aukščiausioji *sannyāsos* pakopa.

Parameśvara – aukščiausiasis valdovas, Viešpats Kṛṣṇa.

Paramparā – mokinių seka, kuriai priklauso *bona fide* dvasiniai mokytojai.

Prāṇāyāma – kvėpavimo valdymo technika, kuria naudojamasi *yogos* pratybose, ypač *aṣṭāṅga-yogoje.*

Prasādam – Viešpaties malonė; maistas ar daiktai, sudvasinti paaukojus juos Aukščiausiajam Viešpačiui.

Pravṛtti-mārga – Vedų reglamentuotas juslinių malonumų kelias.

Purāṇos – aštuoniolika šventų knygų, kurios papildo Vedas; istoriniai šventraščiai.

Puruṣa-avatāros – trys pirminės Aukščiausio Viešpaties ekspansijos, kuriančios visatą.

R

Rājarṣis – šventasis karalius.

Rājasūya-yajña – didysis aukojimas, kurį atliko karalius Yudhiṣṭhira ir kuriame dalyvavo Viešpats Kṛṣṇa.

Rāma-rājya – tobula monarchija, paremta Vedų principais ir Viešpaties Rāmacandros (idealaus karaliaus, Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimo) gyvenimo pavyzdžiu.

Rāsa-līlā – tyri meilės santykiai tarp Kṛṣṇos ir dvasiniu požiūriu kilniausių, artimiausių Jo tarnaičių – Vrajabhūmio piemenaičių *gopių*.

Ṛṣis – išminčius.

S

Sac-cid-ānanda-vigraha – amžinas, spinduliuojantis palaimą bei išmintį transcendentinis Viešpaties pavidalas.

Sādhu – šventasis.

Sampradāya – mokinių seka, kuriai priklauso dvasiniai mokytojai; platesniąja prasme, tos tradicijos pasekėjai.

Saṁskāra – apvalomųjų Vedų ritualų ciklas, besitęsiantis nuo žmogaus pradėjimo iki jo mirties.

Sanātana-dharma – amžinoji gyvų būtybių priedermė arba religija, dvasinė tarnystė Aukščiausiajam Viešpačiui.

Saṅkīrtana – kongregacinis arba viešas Aukščiausiojo Viešpaties Kṛṣṇos šlovinimas, paprastai giedant Viešpaties šventuosius vardus.

Sannyāsa – gyvenimas atsižadėjus pasaulio; pasak Vedų, ketvirtoji dvasinio tobulėjimo pakopa.
Sāyujya – išsivadavimas įsiliejant į dvasinį Viešpaties švytėjimą.
Smṛti – apreikštieji šventraščiai, papildantys *śruti*, pirminius Vedų raštus Vedas ir Upanišadas.
Soma-rasa – gyvenimą ilginantis gėrimas, kuriuo mėgaujasi pusdieviai iš aukštesniųjų planetų.
Spekuliatyvūs samprotavimai – pastangos suvokti Absoliučią Tiesą remiantis tik savo patirtimi ir proto galiomis.
Supersiela – Paramātmā; Aukščiausiojo Viešpaties pavidalas, esantis visų gyvų būtybių širdyse ir įeinantis į kiekvieną atomą.
Surabhi karvės – dvasinės karvės, gyvenančios dvasiniame pasaulyje ir galinčios duoti neribotą kiekį pieno.
Svāmis – tas, kuris valdo jausmus ir protą; pasaulio atsižadėjusio žmogaus (*sannyāsio*) titulas.
Svargaloka – rojaus planetos materialiame pasaulyje.
Svayaṁvara – ceremonija, kurios metu karalaitė pati išsirenka jaunikį.

Ś

Śālagrāma-śilā – Aukščiausiojo Viešpaties įsikūnijimas, Dievybė, turinti akmens pavidalą.
Śāstra – apreikštieji šventraščiai; pavyzdžiui, Vedų raštai.
Šelakas – lengvai įsiliepsnojanti gamtinė derva. Ja buvo įmirkytas namas, kuriame Duryodhana apgyvendino brolius Pāṇḍavas, norėdamas juos nužudyti.
Śravaṇaṁ kīrtanaṁ viṣṇoḥ – dvasinės tarnystės metodas; pasakojimų apie Viešpatį Višnu, arba Kṛṣṇą, klausymasis ir Jo šlovinimas giesmėmis.
Śruti – žinios, gautos klausantis; pirminiai Vedų raštai (Vedos ir Upanišados), kurias apreiškė Patsai Aukščiausiasis Viešpats.
Śūdros – darbininkai; ketvirtoji Vedų socialinės sistemos klasė.
Śūdrāṇī – *śūdros* žmona.

T

Tapasya – askezė; savanoriškas apsiribojimas aukščiausiajam gyvenimo tikslui pasiekti.
Tilaka – palankūs molio ženklai, kuriais bhaktai žymisi kaktą ir kitas kūno vietas.
Transcendentinis – dvasinis, esantis anapus materialios gamtos.

Tulasī – šventasis augalas, kurį labai brangina Viešpats Kṛṣṇa ir garbina Jo bhaktai.

V

Vaikuṇṭha – dvasinis pasaulis, kur nėra rūpesčių.

Vaiṣṇava – Aukščiausiojo Viešpaties Viṣṇu, arba Kṛṣṇos, atsidavęs pasekėjas; bhaktas.

Vaišyos – ūkininkai ir prekijai; trečioji Vedų socialinės sistemos klasė.

Vānaprastha – atsižadėjęs šeimyninio gyvenimo; pasak Vedų, trečioji dvasinio tobulėjimo pakopa.

Varṇa – viena iš keturių Vedų socialinės sistemos klasių. Priklausomybę *varṇai* lemia žmogaus veiklos pobūdis ir gamtos *guṇų* įtaka jam. Žr. taip pat *Brahmanai; Kṣatriyos; Vaišyos; Šūdros.*

Varṇa-saṅkara – vaikai, pradėti nesilaikant Vedų religijos principų; nepageidautini palikuonys.

Varṇāśrama-dharma – Vedų sistema, skirianti visuomenę į keturias klases ir keturis dvasinio tobulėjimo etapus; žr. taip pat *Varṇa; Āśrama.*

Vedānta – Śrīlos Vyāsadevos filosofijos sistema, išdėstyta „Vedānta-sūtroje“, kuri glausta forma susumuoja Vedų išmintį ir nurodo galutinį pažinimo tikslą – Kṛṣṇą.

Vedos – pirminiai šventraščiai, išėję iš Paties Viešpaties Kṛṣṇos lūpų.

Virāṭ-rūpa – koncepcija apie fizinės visatos ir Viešpaties kūno panašumą.

Viṣṇu – Aukščiausiasis Viešpats; Viešpaties Kṛṣṇos ekspansijos, tiek egzistuojančios Vaikuṇṭhos pasaulyje, tiek kuriančios ir palaikančios materialias visatas.

Viṣṇu-tattva – Dievo būvis arba kategorija; žymi pirmines Aukščiausiojo Viešpaties ekspansijas.

Vṛndāvana – Kṛṣṇos amžinoji buveinė, kurioje iki galo atsiskleidžia Jo patrauklūs bruožai; kaimelis Indijoje, kuriame prieš 5 000 metų vyko Viešpaties vaikystės žaidimai.

Vyāsadeva – Viešpaties Kṛṣṇos įsikūnijimas, dovanojęs žmonijai Vedas, Purāṇas, „Vedānta-sūtrą“ ir „Mahābhāratą“.

Z

Zamindāras – turtingas žemvaldys.

Kaip tarti sanskritą

Įvairiais istorijos tarpsniais sanskritui užrašyti vartotos skirtingos abėcėlės. Labiausiai paplitusi iš jų tebėra *devanāgarī* (pažodžiui „raštas, vartojamas pusdievių miestuose“). *Devanāgarī* abėcėlėje keturiasdešimt aštuonios raidės: trylika balsių ir trisdešimt penkios priebalsės. Senovės sanskritologai sudarė *devanāgarī* abėcėlę atsižvelgdami į praktinius kalbos poreikius, vėliau šią rašto sistemą perėmė Vakarų pasaulio mokslininkai.

Šiame leidime sanskrito žodžiai pateikiami pagal lotyniškąją sanskrito transliteracijos sistemą, kuri tiksliai atkartoja sanskrito rašybą. Kiekvieną *devanāgarī* simbolį žymi atitinkama lotyniška raidė (su diakritiniu ženklu arba be jo) arba šių raidžių junginys. Taigi knygoje rašoma: **Kṛṣṇa** (o tariama *krišna*), **Caitanya** (*čaitanja*), **Śrīla Prabhupāda** (*šryla prabhupada*), **Arjuna** (*ardžuna*), **ācārya** (*ačarja*), **prakṛti** (*prakriti*), **yoga** (*joga*) ir pan. Žemiau pateikiamas smulkesnis rašybos ir tarimo paaiškinimas.

Balsės

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ऋ ṛ

ॠ ṝ ऌ ḷ ए e ऐ ai ओ o औ au

Priebalsės

Guturalinės:	क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
Palatalinės:	च ca	छ cha	ज ja	झ jha	ञ ña
Cerebralinės:	ट ṭa	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
Dentalinės:	त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
Labialinės:	प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
Pusbalsės:	य ya	र ra	ल la	व va	
Sibiliantai:	श śa	ष ṣa	स sa		
Aspirata:	ह ha	Anusvāra: ं ṁ		Visarga: ः ḥ	

Skaitmenys

०–0 १–1 २–2 ३–3 ४–4 ५–5 ६–6 ७–7 ८–8 ९–9

Balsės, einančios po priebalsių, rašomos taip:

ा **ā** ि **i** ी **ī** ु **u** ू **ū** ृ **ṛ** ॄ **ṝ** ॅ **e** ै **ai** ॊ **o** ौ **au**

Pavyzdžiui: क **ka** का **kā** कि **ki** की **kī** कु **ku** कू **kū**

कृ **kṛ** कॄ **kṝ** कॢ **kḷ** के **ke** कै **kai** को **ko** कौ **kau**

Paprastai kelios viena po kitos einančios priebalsės susilieja ir virsta nauja raide (vadinamąja ligatūra), pvz.: क्ष **kṣa** त्र **tra**

Jeigu po priebalsės nerašoma jokia balsė, laikoma, kad po šios priebalsės eina balsė **a**.

Virāma (्) nurodo, kad žodis baigiasi priebalse: क्

Avagraha (ऽ) – apostrofas (').

Balsiai tariami:

a – kaip trumpasis **a** žodyje „k**a**d“
ā – kaip ilgasis **a** žodyje „l**a**šas“
ai – kaip dvibalsis **ai** žodyje „m**ai**stas“
au – kaip dvibalsis **au** žodyje „**au**ka“
e – kaip ilgasis **e** žodyje „k**e**lias“
i – kaip trumpasis **i** žodyje „t**i**k“
ī – kaip ilgasis **y** žodyje „l**y**ja“
ḷ – kaip junginys **lri**
o – kaip dvibalsis **ou** žemaičių žodyje „d**uo**na“ [douna]
ṛ – kaip **ri** žodyje „**ri**mas“
ṝ – kaip **ry** žodyje „**ry**tas“
u – kaip trumpasis **u** žodyje „k**u**r“
ū – kaip ilgasis **ū** žodyje „d**ū**mai“

Priebalsiai tariami:

Guturaliniai
(galinė liežuvio dalis prispaudžiama prie minkštojo gomurio)
g – kaip **g** žodyje „**g**aiva“
k – kaip **k** žodyje „**k**ulti“
ṅ – kaip **n** žodyje „di**n**go“
gh – kaip junginys **gh**
kh – kaip junginys **kh**

Dentaliniai
(liežuvio priešakinė dalis liečia dantis)
d – kaip **d** žodyje „**d**alia“
n – kaip **n** žodyje „**n**ašta“
t – kaip **t** žodyje „**t**iesa“
dh – kaip junginys **dh**
th – kaip junginys **th**

Pusbalsiai
y – kaip **j** žodyje „**j**au“
l – kaip **l** žodyje „**l**inas“
r – kaip **r** žodyje „**r**asa“
v – kaip **v** žodyje „**v**alia“

Aspirata
h – kaip **h** žodyje „**h**alė“

Anusvāra
ṁ – grynas nosinis garsas, tariamas kaip **n** prancūzų žodyje „bo**ṅ**“.

Labialiniai
(tariami lūpomis)
b – kaip **b** žodyje „**b**anga“
m – kaip **m** žodyje „**m**ama“
p – kaip **p** žodyje „**p**ora“
bh – kaip junginys **bh**
ph – kaip junginys **ph**

Palataliniai
(liežuvio vidurys pakeliamas prie kietojo gomurio)
c – kaip **č** žodyje „**č**ia“
j – kaip **dž** žodyje „**dž**ius“
ñ – kaip **n** žodyje „po**n**ia“
ch – kaip junginys **čh**
jh – kaip junginys **džh**

Sibiliantai
s – kaip **s** žodyje „**s**aulė“
ś – kaip minkštasis **š** žodyje „**š**iaudas“
ṣ – kaip **š** žodyje „**š**altis“

Visarga
ḥ – stipri aspirata, paprastai stovinti žodžio gale; eilutės pabaigoje **aḥ** tariama kaip **aha**, o **iḥ** kaip **ihi**.

Cerebraliniai (ṭ, ṭh, ḍ, ḍh, ṇ) tariami panašiai kaip dentaliniai, tačiau liežuvio smaigalys neliečia dantų, bet užsiriečia į viršų ir apatine puse liečia priešakinę kietojo gomurio dalį.

Junginys **jñ** tariamas kaip **gj** (pvz.: ya**jñ**a – kaip ja**gj**a).

Skaitant sanskritą nėra griežtų nurodymų, kaip kirčiuoti skiemenis, taip pat nereikia daryti pauzių tarp žodžių, esančių vienoje eilutėje. Paprastai skiemenys skiriami pagal ilgumą. Ilgieji skiemenys yra tie, kurių balsis ilgas (**ā, ai, au, e, ī, o, ṝ, ū**) arba kurių trumpasis balsis stovi prieš kelis priebalsius (įskaitant **ḥ** ir **ṁ**). Šiuo atveju aspiruoti priebalsiai (po kurių eina **h**) laikomi vienu priebalsiu.

Sanskrito posmų rodyklė

Rodyklę sudaro pirmos ir trečios „Śrīmad-Bhāgavatam“ posmų eilutės. Skaičiai nurodo skyrių ir tekstą.

ab-bhakṣa upaśāntātmā 13.53
ābhāṣatainān abhinandya yuktān 19.22
abhisaṅgamya vidhivat 13.5
abhūta-pūrvaḥ sahasā 18.29
abhyarthitas tadā tasmai 17.38
abibhrad aryamā daṇḍaṁ 13.15
abrahmaṇyā nṛpa-vyājāḥ 17.27
adharmāṁśais trayo bhagnāḥ 17.24
adhijahrur mudaṁ rājñaḥ 12.6
adhikramanty aṅghribhir āhṛtāṁ 14.38
adho-vadanam ab-bindūn 14.23
adhvany urukrama-parigraham aṅga 15.20
adyaiva rājyaṁ balam ṛddha-kośaṁ 19.3
agnir nisṛṣṭo dattaś ca 13.24
agre guṇebhyo jagad-ātmanīśvare 10.21
agrecaro mama vibho 15.15
ahaṁ hi pṛṣṭo 'ryamaṇo 18.23
āhartaiṣo 'śvamedhānāṁ 12.25
āhartāsmi bhujaṁ sākṣād 17.15
ahastāni sahastānām 13.47
aho adharmaḥ pālānāṁ 18.33
aho adya vayaṁ brahman 19.32
aho alaṁ ślāghyatamaṁ yadoḥ 10.26
aho bata svar-yaśasas tiraskarī 10.27
aho batāṁho mahad adya te kṛtam 18.41
aho mahīyasī jantor 13.23
aho mayā nīcam anārya-vat kṛtaṁ 19.1
aho nṛ-loke pīyeta 16.8
aho sanāthā bhavatā sma yad vayaṁ 11.8
āho surādīn hṛta-yajña-bhāgān 16.20
aho vayaṁ dhanyatamā nṛpāṇāṁ 19.13
aho vayaṁ janma-bhṛto 'dya hāsma 18.18
āhūto bhagavān rājñā 12.35
ājahārāśva-medhāṁs trīn 16.3
ajānatām ivānyonyaṁ 15.23
ajāta-śatrāv abhavan 10.6
ajāta-śatruḥ kṛta-maitro hutāgnir 13.31
ajāta-śatruḥ pṛtanāṁ 10.32
ajāta-śatruṁ pratyūce 13.36
ākhyāhi vṛṣa bhadraṁ vaḥ 17.13
ākhyāhy anantācaritopapannaṁ 18.17
akrūraś cograsenaś ca 11.16
alabdha-māno 'vajñātaḥ 14.39
alabdha-tṛṇa-bhūmy-ādir 18.28
ālakṣaye bhavatīm antarādhiṁ 16.19
alakṣya-liṅgo nija-lābha-tuṣṭo 19.25
alakṣyamāṇe nara-deva-nāmni 18.43
alaṅkṛtāṁ pūrṇa-kumbhair 11.15
āmantrya cābhyanujñātaḥ 10.8
ambā ca hata-putrārtā 13.33
ambā vā hata-putrārtā 13.39
amūni pañca sthānāni 17.40
anāgaḥsv iha bhūteṣu 17.15
anāma-rūpātmani rūpa-nāmanī 10.22
ananya-puruṣa-śrībhir 14.21
ānartān bhārgavopāgāc 10.35
ānartān sa upavrajya 11.1
anavekṣamāṇo niragād 15.43
andhaḥ puraiva vadhiro 13.22
aṅguṣṭha-mātram amalaṁ 12.8
antarhitasya smaratī visṛṣṭā 16.23
antaro 'nantaro bhāti 13.48
anugrahād bhagavataḥ 18.1
anuvartitā svid yaśasā 12.18
anyāś ca jāmayaḥ pāṇḍor 13.4
anyathā te 'vyakta-gater 19.36
anye ca devarṣi-brahmarṣi-varyā 19.11
anye ca kārṣṇi-pravarāḥ 14.31
anye 'pi cāham amunaiva 15.12
anyonyam āsīt sañjalpa 10.20
apāpeṣu sva-bhṛtyeṣu 18.47
āpāyayati govinda- 18.12
api devarṣiṇādiṣṭaḥ 14.8
api mayy akṛta-prajñe 13.33
api me bhagavān prītaḥ 19.35
api naḥ suhṛdas tāta 13.11
api smaranti kuśalam 14.33
api smaratha no yuṣmat- 13.8
api svasty āsate sarve 14.33
api svit parya-bhuṅkthās tvaṁ 14.43
apīpalad dharma-rājaḥ 12.4
apīvya-darśanaṁ śyāmaṁ 12.8
apramāṇa-vido bhartur 11.39
apramattaḥ pramatteṣu 18.8
apratarkyād anirdeśyād 17.20
āpūryamāṇaḥ pitṛbhiḥ 12.31

apy eṣa vaṁśyān rājarṣīn 12.18
arakṣatāṁ vyasanataḥ 13.34
arakṣyamāṇāḥ striya urvi bālān 16.21
āruroha rathaṁ kaiścit 10.8
āsan sapatna-vijayo 14.9
āsate kuśalaṁ kaccid 14.29
āsate sasnuṣāḥ kṣemaṁ 14.27
asṛg varṣanti jaladā 14.16
āste 'dhunā sa rājarṣiḥ 17.44
āste yadu-kulāmbhodhāv 14.35
astrāṇy amogha-mahimāni 15.16
astra-tejaḥ sva-gadayā 12.10
āśaṁsamānaḥ śamalaṁ 13.33
āśīrbhir yujyamāno 'nyair 11.23
āśrayaḥ sarva-bhūtānāṁ 12.23
āśrutya tad ṛṣi-gaṇa-vacaḥ 19.22
aśrūyantāśiṣaḥ satyās 10.19
āśvāsya cāśvapākebhyo 11.22
aśvatthāmnopasṛṣṭena 12.1
ata enaṁ vadhiṣyāmi 17.11
ataḥ pṛcchāmi saṁsiddhiṁ 19.37
atha dūrāgatān śauriḥ 10.33
athābabhāṣe bhagavān 13.40
athaitāni na seveta 17.41
athājagāma bhagavān 13.38
athāpi yat-pāda-nakhāvasṛṣṭaṁ 18.21
athavā deva-māyāyā 17.23
athavāsya padāmbhoja- 16.6
athāviśat sva-bhavanaṁ 11.30
atho vihāyemam amuṁ ca lokaṁ 19.5
athodīcīṁ diśaṁ yātu 13.28
ātmā ca jarayā grastaḥ 13.21
ātmānaṁ ca paritrātam 16.14
ātmānaṁ cānuśocāmi 16.31
ātmārāmaṁ pūrṇa-kāmaṁ 11.4
ātma-tulya-balair guptāṁ 11.11
ātmaupamyena manujaṁ 11.37
ātma-vairūpya-kartāraṁ 17.13
ātmeśvaram acakṣāṇo 13.35
atrānurūpaṁ rājarṣe 17.20
atrir vasiṣṭhaś cyavanaḥ śaradvān 19.9
atyakrāmad avijñātaḥ 13.17
auttareyeṇa dattāni 17.40
avajñātam ivātmānaṁ 18.28
avāpur duravāpāṁ te 15.48
avijñāta-gatir jahyāt 13.26

bāhavo loka-pālānāṁ 11.26
bahiḥ sthitā patiṁ sādhvī 13.58
bhadrāśvaṁ ketumālaṁ ca 16.12
bhagavāṁs tatra bandhūnāṁ 11.21
bhagavān api govindo 14.34
bhagavat-saṅgi-saṅgasya 18.13
bhaktyā nirmathitāśeṣa- 15.29
bhavad-vidhā bhāgavatās 13.10
bhavān hi veda tat sarvaṁ 16.25
bhavāya nas tvaṁ bhava 11.7
bhīmāpavarjitaṁ piṇḍam 13.23
bhraṣṭa-śriyo nirānandāḥ 14.20
bhrātṛbhir loka-pālābhair 13.16
bhrātur jyeṣṭhasya śreyas-kṛt 13.14
bhū-bhāraḥ kṣapito yena 15.35
bhū-tale 'nupatanty asmin 17.8
brahmādayo bahu-tithaṁ 16.32
brahma-kopotthitād yas tu 18.2
brāhmaṇaiḥ kṣatra-bandhur hi 18.34
brāhmaṇaṁ praty abhūd brahman 18.29
brahmaṇy ātmānam ādhāre 13.55
brahmaṇyaḥ satya-sandhaś ca 12.19
brahmāvartaṁ kurukṣetraṁ 10.34
brahmāvarte yatra yajanti yajñair 17.33
brūhi naḥ śraddadhānānāṁ 12.3

cārv-āyatākṣonnasa-tulya-karṇa- 19.26
caturbhir vartase yena 16.25
cetaso vacasaś cāpi 17.23
chittvā sveṣu sneha-pāśān 13.29
cīra-vāsā nirāhāro 15.43
citra-dhvaja-patākāgrair 11.13

dadarśa ghora-rūpāṇi 14.2
dadarśa munim āsīnaṁ 18.25
dadarśa puruṣaṁ kañcid 12.7
dadhau mukundāṅghrim 19.7
dadhmau daravaraṁ teṣāṁ 11.1
dādhmāyamānaḥ kara-kañja- 11.2
dahatv abhadrasya punar na me 19.3
dahyamāne 'gnibhir dehe 13.58
daivam anye 'pare karma 17.19
daivatāni rudantīva 14.20
daivenāpratighātena 12.16
dakṣiṇena himavata 13.51
daṇḍa-hastaṁ ca vṛṣalaṁ 17.1
daṅkṣyati sma kulāṅgāraṁ 18.37
darśana-sparśa-saṁlāpa- 10.12
darśayann ātmano rūpaṁ 15.43
dāruṇān śaṁsato 'dūrād 14.10
dauṣkulyam ādhiṁ vidhunoti 18.18
deśa-kālārtha-yuktāni 15.27
devān pitṝn ṛṣīn sādhūn 16.31
dhanaṁ prahīṇam ājahrur 12.33
dhanvinām agraṇīr eṣa 12.21
dharmaḥ padaikena caran 16.18
dharmaṁ bravīṣi dharma-jña 17.22

dharma-pālo nara-patiḥ 18.46
dhatte bhagaṁ satyam ṛtaṁ dayāṁ 10.25
dhṛtarāṣṭraḥ saha bhrātrā 13.51
dhṛtarāṣṭro yuyutsuś ca 13.3
dhṛtyā bali-samaḥ kṛṣṇe 12.25
dhruvaṁ tato me kṛta-deva-helanād 19.2
dhūmrā diśaḥ paridhayaḥ 14.15
dhundhury-ānaka-ghaṇṭādyā 10.15
dhvasta-māyā-guṇodarko 13.56
dig-ambaraṁ vaktra-vikīrṇa-keśaṁ 19.27
draupadī ca tadājñāya 15.50
dṛṣṭāḥ śrutā vā yadavaḥ 13.11
durbalān balino rājan 15.25
dvāri dvāri gṛhāṇāṁ ca 11.15
dvijopasṛṣṭaḥ kuhakas takṣako vā 19.15
dyūtaṁ pānaṁ striyaḥ sūnā 17.38

ekadā dhanur udyamya 18.24
ekānta-bhaktyā bhagavaty 15.33
eṣa dātā śaraṇyaś ca 12.20
eṣa hy asmin prajā-tantau 12.15
eṣa kiṁ nibhṛtāśeṣa- 18.31
eṣa rājñāṁ paro dharmo 17.11
etad īśanam īśasya 11.38
etad vaḥ pāṇḍaveyānāṁ 17.17
etad-arthaṁ hi bhagavān 16.8
etāḥ paraṁ strītvam 10.30
etāvatālaṁ nanu sūcitena 18.20
ete cānye ca bhagavan 16.29
evam ābhāṣitaḥ pṛṣṭaḥ 19.40
evaṁ baliṣṭhair yadubhir 15.26
evaṁ ca tasmin nara-deva-deve 19.18
evaṁ cintayato jiṣṇoḥ 15.28
evaṁ dharme pravadati 17.21
evaṁ gṛheṣu saktānāṁ 13.17
evaṁ kṛṣṇa-sakhaḥ kṛṣṇo 15.1
evaṁ nṛpāṇāṁ kṣiti-bhāra- 11.34
evaṁ rājā vidureṇānujena 13.29
evaṁvidhā gadantīnāṁ 10.31

gajāhvaye mahā-bhāgaś 17.44
gāṁ ca dharma-dughāṁ dīnāṁ 17.3
gambhīra-rayo 'niruddho 14.30
gāmbhīryaṁ sthairyam āstikyaṁ 16.28
gāndhārī dhṛtarāṣṭraś ca 10.9
gāndhārī draupadī brahman 13.4
gāndhāryā vā mahā-bāho 13.37
gatāḥ saptādhunā māsā 14.7
gata-svārtham imaṁ dehaṁ 13.26
gāvalgaṇe kva nas tāto 13.32
gāyanti cottamaśloka- 11.20
gītaṁ bhagavatā jñānaṁ 15.30
gopura-dvāra-mārgeṣu 11.13
gṛhaṁ praviṣṭo guru-vandanāya 13.31
guṇa-karmāśrayāḥ pumbhiḥ 18.10

haranti smarataś cittaṁ 15.27
harer udāraṁ caritaṁ viśuddhaṁ 18.15
hari-bhāvanayā dhvasta- 13.54
harmyāṇy āruruhur vipra 11.24
harṣa-śoka-yutas tasmād 13.59
harṣa-vihvalitātmānaḥ 11.29
hatvā svariktha-sprdha ātatāyino 10.1
himālayaṁ nyasta-daṇḍa- 13.30
hiraṇyaṁ gāṁ mahīṁ grāmān 12.14
hitvedaṁ nṛpa gaṅgāyāṁ 12.28
hitvetarān prārthayato vibhūtir 18.20
hṛdi brahma paraṁ dhyāyan 15.44
hṛdi kṛtvā hariṁ gehāt 13.27
hṛdīkaḥ sasuto 'krūro 14.28
hṛtaṁ kṣetraṁ dhanaṁ yeṣāṁ 13.24
hutāśa iva durdharṣaḥ 12.21

icchayā kṛḍituḥ syātāṁ 13.43
idaṁ mamācakṣva tavādhi-mūlaṁ 16.24
idānīṁ dharma pādas te 17.25
ihopahūto bhagavān 16.7
ime jana-padā grāmāḥ 14.20
itas tato vāśana-pāna-vāsaḥ- 16.22
iti cintayatas tasya 14.22
iti codīritā vācaḥ 11.11
iti dharmaṁ mahīṁ caiva 17.28
iti laṅghita-maryādaṁ 18.37
iti putra-kṛtāghena 18.49
iti rājña upādiśya 12.29
iti sma rājādhyavasāya-yuktaḥ 19.17
iti vyavacchidya sa pāṇḍaveyaḥ 19.7
ito 'rvāk prāyaśaḥ kālaḥ 13.28
ittham-bhūtānubhāvo 'yam 17.45
ity ukto dharma-rājena 13.12
ity uktvā roṣa-tāmrākṣo 18.36
ity uktvāthāruhat svargaṁ 13.60
iyaṁ ca bhūmir bhagavatā 17.26

jajñe vaṁśa-dharaḥ pāṇḍor 12.12
jalāśayam acakṣāṇaḥ 18.25
jalaukasāṁ jale yadvan 15.25
jambūdvīpādhipatyaṁ ca 12.5
janaḥ sadyo viyujyeta 13.20
jñānaṁ viraktir aiśvaryaṁ 16.27
janamejayādīṁś caturas 16.2
jane 'nāgasy aghaṁ yuñjan 17.14
jñānena vaiyāsaki-śabditena 18.16
jātaika-bhaktir govinde 13.2

jātakaṁ kārayām āsa 12.13
jñātuṁ ca puṇya-ślokasya 14.6
jñātuṁ ca puṇya-ślokasya 14.1
jñātvāgād dhāstinapuraṁ 13.1
jihma-prāyaṁ vyavahṛtaṁ 14.4
jijñāsitātma-yāthārthyo 12.28
jitāsano jita-śvāsaḥ 13.54
jīvema te sundara-hāsa-śobhitam 11.10
jugupsitaṁ karma kiñcit 14.43

kā vā saheta viraham 16.35
kaccid ānarta-puryāṁ naḥ 14.25
kaccid āste sukhaṁ rāmo 14.29
kaccid bhadre 'nāmayam 16.19
kaccid rājāhuko jīvaty 14.28
kaccin nābhihato 'bhāvaiḥ 14.40
kaccit preṣṭhatamenātha 14.44
kaccit pure sudharmāyāṁ 14.34
kaccit te 'nāmayaṁ tāta 14.39
kaccit tvaṁ brāhmaṇaṁ bālaṁ 14.41
kaccit tvaṁ nāgamo 'gamyāṁ 14.42
kañcit kālam athāvātsīt 13.14
kāla-karma-guṇādhīno 13.46
kāla-karma-tamo-ruddhaṁ 15.30
kāla-rūpo 'vatīrṇo 'syām 13.49
kālasya ca gatiṁ raudrāṁ 14.3
kālena vā te balināṁ balīyasā 16.24
kalevaraṁ hāsyati svaṁ 13.57
kalināddharma-mitreṇa 15.45
kāmaṁ vavarṣa parjanyaḥ 10.4
kāmān amoghān sthira- 17.34
kaṇṭakaṁ kaṇṭakeneva 15.34
karmaṇy asminn anāśvāse 18.12
karṇadhāra ivāpāre 13.40
kas tvaṁ mac-charaṇe loke 17.5
kasya hetor nijagrāha 16.5
katham anyāṁs tu gopāyet 13.46
kathaṁ tv anāthāḥ kṛpaṇā 13.45
kathaṁ vayaṁ nātha ciroṣite tvayi 11.10
kauravendra-pura-strīṇāṁ 10.20
kauśiky-āpa upaspṛśya 18.36
kayā vṛttyā vartitaṁ vaś 13.9
kecid vikalpa-vasanā 17.19
kena vā te 'pakṛtam 18.40
kiṁ anyair asad-ālāpair 16.6
kiṁ kṣatra-bandhūn kalinopasṛṣṭān 16.22
kiṁ nu bāleṣu śūreṇa 18.8
kiṁ punar darśana-sparśa- 19.33
kiṁ te kāmāḥ sura-spārhā 12.6
kimpuruṣādīni varṣāṇi 16.12
kīrtyamānaṁ yaśo yasya 10.11
ko nāma tṛpyed rasavit kathāyāṁ 18.14
ko 'vṛścat tava pādāṁs trīn 17.12
kṛcchreṇa saṁstabhya śucaḥ 15.3
krīḍanti paramānandaṁ 14.36
kṛpayā sneha-vaiklavyāt 13.35
kṛpayātithi-rūpeṇa 19.32
kṛṣṇāṅghri-sevām adhimanyamāna 19.5
kṛṣṇāveśena tac-cittaḥ 15.49
kṛṣṇe gate bhagavati 18.35
kṣatajākṣaṁ gadā-pāṇim 12.9
kṣudrāyuṣāṁ nṛṇām aṅga 16.7
kṣut-tṛṭ-śrama-yuto dīno 18.46
kuru-jāṅgala-pāñcālān 10.34
kuśalāny āśu siddhyanti 18.7
kutaḥ punar gṛṇato nāma tasya 18.19

labdhā sabhā maya-kṛtādbhuta- 15.8
labdhāpacitayaḥ sarve 12.29
lakṣaye tatra tatrāpi 17.36
lasat-kuṇḍala-nirbhāta- 11.19
līna-prakṛti-nairguṇyād 15.31
lobhādy-adharma-prakṛtiṁ 14.5
lobho 'nṛtaṁ cauryam anāryam 17.32
lokāḥ sapālā yasyeme 13.41
lokaṁ paraṁ virajaskaṁ viśokaṁ 19.21

mā bhūvaṁs tvādṛśā rāṣṭre 17.12
mā kañcana śuco rājan 13.41
mā rodīr amba bhadraṁ te 17.9
mā saurabheyātra śuco 17.9
madhu-bhoja-daśārhārha- 11.11
madhu-bhoja-daśārhārha- 14.25
mahā-dhanāni vāsāṁsi 16.15
maharṣayo vai samupāgatā ye 19.19
mahatsu yāṁ yām upayāmi sṛṣṭiṁ 19.16
mahī-patis tv atha tat-karma 19.1
maitreya aurvaḥ kavaṣaḥ 19.10
mām aṅga sārameyo 'yam 14.12
māṁ śrānta-vāham arayo rathino 15.17
manasā dhārayām āsur 15.46
mandasya manda-prajñasya 16.9
maṅgalāya ca lokānāṁ 14.35
manya etair mahotpātair 14.21
maru-dhanvam atikramya 10.35
mathurāyāṁ tathā vajraṁ 15.39
mātulaḥ sānujaḥ kaccit 14.26
mātur garbha-gato vīraḥ 12.7
medhātithir devala ārṣṭiṣeṇo 19.10
megha-gambhīrayā vācā 17.4
miṣato daśamāsasya 12.11
mitho nighnanti bhūtāni 15.24
mṛdaṅga-śaṅkha-bheryaś ca 10.15
mṛgān anugataḥ śrāntaḥ 18.24
mṛgendra iva vikrānto 12.22
mṛṣā-samādhir āhosvit 18.31

mṛtyāv apānaṁ sotsargaṁ 15.41
mṛtyu-dūtaḥ kapoto 'yam 14.14
mumucuḥ prema-bāṣpaughaṁ 13.6

na dattam uktam arthibhya 14.40
na jātu kauravendrāṇāṁ 17.8
na jvalaty agnir ājyena 14.18
na kaścin mriyate tāvad 16.8
na lakṣyate hy avasthānam 19.39
na pibanti stanaṁ vatsā 14.19
na sammumohorubhayād 18.2
na sandeho mahā-bhāga 12.17
na sehire vimuhyanto 10.10
na te guḍākeśa-yaśo-dharāṇāṁ 17.31
na vā idaṁ rājarṣi-varya citraṁ 19.20
na vai nṛbhir nara-devaṁ 18.42
na vartitavyaṁ bhavatā kathañcana 17.31
na vartitavyaṁ tad adharma- 17.33
na vayaṁ kleśa-bījāni 17.18
na vitṛpyanti hi dṛśaḥ 11.25
na vyathanti na hṛṣyanti 18.50
na yujyate sadātma-sthair 11.38
nabhaḥ patanty ātma-samaṁ 18.23
nādhayo vyādhayaḥ kleśā 10.6
nadyaḥ samudrā girayaḥ 10.5
nadyo nadāś ca kṣubhitāḥ 14.18
nāhaṁ veda gatiṁ pitror 13.39
nāhaṁ veda vyavasitaṁ 13.37
nānārṣeya-pravarān sametān 19.11
nānā-śaṅkāspadaṁ rūpaṁ 15.1
nāntaṁ guṇānām aguṇasya jagmur 18.14
nānudveṣṭi kaliṁ samrāṭ 18.7
nānurūpānurūpāś ca 10.19
nanv apriyaṁ durviṣahaṁ 13.13
nara-devo 'si veṣeṇa 17.5
narmāṇy udāra-rucira-smita- 15.18
nāsya tat pratikurvanti 18.48
natāḥ sma te nātha sadāṅghri- 11.6
naṭa-nartaka-gandharvāḥ 11.20
nātidūre kilāścaryaṁ 16.17
nāvedayat sakaruṇo 13.13
nāyāti kasya vā hetor 14.7
nehātha nāmutra ca kaścanārtha 19.23
nidhanaṁ ca yathaivāsīt 12.2
nidrayā hriyate naktaṁ 16.9
nigrahītā kaler eṣa 12.26
nigūḍha-jatruṁ pṛthu-tuṅga- 19.27
niḥspṛhaḥ sarva-kāmebhyaḥ 12.4
nijagrāhaujasā vīraḥ 16.4
nimittāny atyariṣṭāni 14.5
nirghātaś ca mahāṁs tāta 14.15
nirīkṣaṇenābhinandan 10.31
nirjitya saṅkhye tri-daśāṁs 14.37
nirmamo nirahaṅkāraḥ 15.40
niruddham apy āsravad ambu 11.32
nirveda-mūlo dvija-śāpa-rūpo 19.14
niryāty agārān no 'bhadram 10.14
niśamya bhagavan-mārgaṁ 15.32
niśamya bhīṣmoktam athācyutoktaṁ 10.3
niśamya preṣṭham āyāntaṁ 11.16
niśamya śaptam atad-arhaṁ 18.41
niśamya vārtām anatipriyāṁ tataḥ 16.10
niśātam ādade khaḍgaṁ 17.28
niṣpāditaṁ deva-kṛtyam 13.50
nitarāṁ mriyamāṇānāṁ 19.36
nityaṁ nirīkṣamāṇānāṁ 11.25
nivartitākhilāhāra 13.56
niveśayitvā nija-rājya īśvaro 10.2
nottamaśloka-vārtānāṁ 18.4
nṛdeva-cihna-dhṛk śūdra- 16.5
nṛpa-liṅga-dharaṁ śūdraṁ 16.4
nṛpam agrajam ity āha 15.4
nūnaṁ bhagavato brahman 19.39
nūnaṁ vrata-snāna-hutādineśvaraḥ 10.28
nyarundhann udgalad bāṣpam 10.14

pādair nyūnaṁ śocasi 16.20
pade pade kā virameta tat-padāc 11.33
paitṛ-ṣvaseya-prīty-arthaṁ 19.35
pāpaṁ kṛtaṁ tad bhagavān 18.47
pāpīyasīṁ nṛṇāṁ vārtāṁ 14.3
papraccha ratham ārūḍhaḥ 17.4
paraity anicchato jīrṇo 13.25
parājito vātha bhavān 14.42
parasparaṁ ghnanti śapanti vṛñjate 18.44
parāśaro gādhi-suto 'tha rāma 19.9
parāyaṇaṁ kṣemam ihecchatāṁ 11.6
parebhyaḥ śaṅkitaḥ snehāt 10.32
paribhramantam ulkābhāṁ 12.9
parīkṣin nāma rājarṣiḥ 16.36
parīkṣitaivam ādiṣṭaḥ 17.35
parokṣeṇa samunnaddha- 15.3
pārtha prajāvitā sākṣād 12.19
paśyanti bhakty-utkalitāmalātmanā 10.23
paśyanti nityaṁ yad anugraheṣitaṁ 10.27
paśyotpātān nara-vyāghra 14.10
patiṁ prayāntaṁ subalasya putrī 13.30
patitaṁ pādayor vīraḥ 17.30
patnyaḥ patiṁ proṣya 11.31
patnyās tavādhimakha-kḷpta- 15.10
phalanty oṣadhayaḥ sarvāḥ 10.5
phalgūni tatra mahatāṁ 13.47
pibanti yāḥ sakhy adharāmṛtaṁ 10.28
piśaṅga-vāsā vana-mālayā babhau 11.27
pitāmaha-samaḥ sāmye 12.23
pitāmahenopanyastaṁ 17.43

pitaraṁ sarva-suhṛdam 11.5
pitaraṁ vīkṣya duḥkhārto 18.38
pitary uparate pāṇḍau 13.34
pitṛ-bhrātṛ-suhṛt-putrā 13.21
pitṛ-mātṛ-suhṛd-bhrātṛ- 14.4
prādāt svannaṁ ca viprebhyaḥ 12.14
pradyumnaḥ sarva-vṛṣṇīnāṁ 14.30
pradyumna-sāmbāmba-sutādayo 10.29
pradyumnaś cārudeṣṇaś ca 11.17
prāgalbhyaṁ praśrayaḥ śīlaṁ 16.28
pragīyamāṇaṁ ca yaśaḥ 16.13
praharṣa-vegocchaśita- 11.17
prahvābhivādanāśleṣa- 11.22
prājāpatyāṁ nirūpyeṣṭim 15.39
praṇamya mūrdhnāvahitaḥ 19.31
prapatsyata upaśrutya 12.27
prārthyā mahattvam icchadbhir 16.29
prāsādā yatra patnīnāṁ 11.30
prāsāda-śikharārūḍhāḥ 10.16
praśāntam āsīnam akuṇṭha- 19.31
praśasya bhūmau vyakiran 19.18
praśrayāvanato rājā 13.7
pratikriyā na yasyeha 13.19
pratiruddhendriya-prāṇa- 18.26
pratisandadha āśvāsya 17.42
pratyabhāṣata dharma-jño 19.40
pratyāhṛtaṁ bahu dhanaṁ 15.14
pratyudyayuḥ prajāḥ sarvā 11.3
pratyujjagmū rathair hṛṣṭāḥ 11.18
pratyujjagmuḥ praharṣeṇa 13.5
pratyulūkaś ca kuhvānair 14.14
pratyutthāyābhivādyāha 13.38
pratyutthitās te munayaḥ 19.28
praviṣṭas tu gṛhaṁ pitroḥ 11.28
prāyaśaḥ sādhavo loke 18.50
prāyeṇa tīrthābhigamāpadeśaiḥ 19.8
prāyeṇaitad bhagavata 15.24
pṛcchati sma suhṛn madhye 14.24
pṛcchati smāśru-vadanāṁ 16.18
prema-smita-snigdha- 11.8
prīty-utphulla-mukhāḥ procur 11.5
pṛthāpy anuśrutya 15.33
punaś ca bhūyād bhagavaty anante 19.16
punaś ca yācamānāya 17.39
punāti lokān ubhayatra seśān 19.6
puruṣaṁ taṁ vijānīmo 17.18
puruṣasyeha yat kāryaṁ 19.37
pūrvaṁ dṛṣṭam anudhyāyan 12.30

rājā labdha-dhano dadhyau 12.32
rājā tam arhayāṁ cakre 13.6
rājñāghaṁ prāpitaṁ tātaṁ 18.32
rājñaḥ pratyāgamad brahman 14.22
rājñāṁ kulaṁ brāhmaṇa-pāda- 19.13
rāja-mārgaṁ gate kṛṣṇe 11.24
rājaṁs tvayānupṛṣṭānāṁ 15.22
rājan nirgamyatāṁ śīghraṁ 13.18
rājarṣīnāṁ janayitā 12.26
rājño hi paramo dharmaḥ 17.16
rantideva ivodāro 12.24
ratna-daṇḍaṁ guḍākeśaḥ 10.17
rāto vo 'nugrahārthāya 12.16
reme strī-ratna-kūṭastho 11.35
rudanty aśru-mukhā gāvo 14.19

sa cintayann ittham athāśṛṇod yathā 19.4
sa eṣa bhagavān kālaḥ 13.19
sa eṣa etarhy adhyāsta 17.43
sa eṣa loke vikhyātaḥ 12.30
sa eṣa nara-loke 'sminn 11.35
sa eva bhūyo nija-vīrya-coditāṁ 10.22
sa kathaṁ tad-gṛhe dvāḥ-sthaḥ 18.34
sa rāja-putro vavṛdhe 12.31
sa sādhu mene na cireṇa takṣakā- 19.4
sa saṁvṛtas tatra mahān 19.30
sa saṁyunakti bhūtāni 13.41
sā śrīḥ sva-vāsaṁ aravinda-vanaṁ 16.32
sa tu brahma-ṛṣer aṁse 18.30
sa uccakāśe dhavalodaro daro 11.2
sa uttarasya tanayām 16.2
sa vā adyatanād rājan 13.57
sa vā āṅgiraso brahman 18.39
sa vā ayaṁ sakhy anugīta-sat-katho 10.24
sa vā ayaṁ yat padam atra sūrayo 10.23
sa vai kilāyaṁ puruṣaḥ purātano 10.21
sa vai mahā-bhāgavataḥ parīkṣid 18.16
sa viṣṇu-rāto 'tithaya āgatāya 19.29
sādhūnāṁ bhadram eva syād 17.14
sadyo naśyanti vai puṁsāṁ 19.34
sahānujaiḥ pratyavaruddha-ḥ 10.1
sañjalpitāni nara-deva hṛdi-spṛśāni 15.18
sakhyaṁ maitrīṁ sauhṛdaṁ ca 15.4
sakhyuḥ sakheva pitṛvat tanayasya 15.19
sākṣān mahā-bhāgavato 18.46
samāgatāḥ sarvata eva sarve 19.23
samāhitena manasā 17.21
sammārjita-mahā-mārga- 11.14
sammuhya cāpam ajahāt 11.36
sampadaḥ kratavo lokā 12.5
samprasthite dvārakāyāṁ 14.1
sampreṣito dvārakāyāṁ 14.6
sānnidhyāt te mahā-yogin 19.34
sannivartya dṛḍhaṁ snigdhān 10.33
sapta sva-sāras tat-patnyo 14.27

saptānāṁ prītaye nānā 13.52
sārathya-pāraṣada-sevana-sakhya- 16.16
sarvam ātmany ajuhavīd 15.42
sarvaṁ kṣaṇena tad abhūd 15.21
sarvartu-sarva-vibhava- 11.12
sarva-sad-guṇa-māhātmye 12.24
sarvathā na hi śocyās te 13.44
sarvātmanā mriyamāṇaiś ca 19.24
sarve tam anunirjagmur 15.45
sarve te 'nimiṣair akṣais 10.13
sarve vayaṁ tāvad ihāsmahe 'tha 19.21
sasaṅkulair bhūta-gaṇair 14.17
sat-saṅgān mukta-duḥsaṅgo 10.11
satyaṁ śaucaṁ dayā kṣāntis 16.26
sauhārdenātigāḍhena 15.28
sautye vṛtaḥ kumatināmada 15.17
sāyaṁ bheje diśaṁ paścād 10.36
sendrāḥ śritā yad-anubhāvitam 15.13
seśaṁ punāty anyatamo mukundāt 18.21
siktāṁ gandha-jalair uptāṁ 11.14
siṣicuḥ sma vrajān gāvaḥ 10.4
sitātapatraṁ jagrāha 10.17
sitātapatra-vyajanair upaskṛtaḥ 11.27
smartavyaṁ bhajanīyaṁ vā 19.38
snātvānusavanaṁ tasmin 13.53
snehaṁ ca vṛṣṇi-pārthānāṁ 16.14
snigdheṣu pāṇḍuṣu jagat-praṇatiṁ 16.16
so 'haṁ nṛpendra rahitaḥ 15.20
so 'yam adya mahārāja 13.49
spṛṣṭaṁ vikīrya padayoḥ patitāśru- 15.10
srotobhiḥ saptabhir yā vai 13.52
sthairyaṁ samānam aharan 16.35
sthāna-trayāt paraṁ prāptaṁ 18.26
subhadrā draupadī kuntī 10.9
suhṛdāṁ ca viśokāya 10.7
sukhopaviṣṭeṣv atha teṣu bhūyaḥ 19.12
sunanda-nanda-śīrṣaṇyā 14.32
sūryaṁ hata-prabhaṁ paśya 14.17
suṣeṇaś cārudeṣṇaś ca 14.31
sūta jīva samāḥ saumya 18.11
svaḥ-pathāya matiṁ cakre 15.32
svalaṅkṛtaṁ śyāma-turaṅga-yojitaṁ 16.11
svāminy aghaṁ yad dāsānāṁ 18.33
sva-rāṭ pautraṁ vinayinam 15.38
svātantryaṁ kauśalaṁ kāntir 16.27
svayaṁ ca gurubhir vipraiḥ 11.23
svayaṁ viprakṛto rājñā 18.49
syāt sambhramo 'nta-kāle 'pi 18.4

śākānna-śiṣṭam upayujya yatas 15.11
śamo damas tapaḥ sāmyaṁ 16.26
śaṅkha-tūrya-ninādena 11.18
śāradvataṁ guruṁ kṛtvā 16.3
śaraṇopasṛtaṁ sattvaṁ 14.41
śaraṇyo nāvadhīc chlokya 17.30
śāsato 'nyān yathā-śāstram 17.16
śastāḥ kurvanti māṁ savyaṁ 14.13
śaśāsa gām indra ivājitāśrayaḥ 10.3
śayyāsanāṭana-vikatthana- 15.19
śivaiṣodyantam ādityam 14.12
śocāmi rahitaṁ lokaṁ 16.30
śocaty aśru-kalā sādhvī 17.27
śocyo 'sy aśocyān rahasi 17.6
śokena śuṣyad-vadana- 15.2
śrīmadbhis tat-pada-nyāsaiḥ 17.26
śrīmad-dīrgha-catur-bāhuṁ 12.9
śriyo nivāso yasyoraḥ 11.26
śṛṇoty alaṁ svastyayanaṁ pavitraṁ 15.51
śṛṇvāno 'nugrahaṁ dṛṣṭyā 11.11
śūnyo 'smi rahito nityaṁ 14.44
śūro mātāmahaḥ kaccit 14.26
śyāmaṁ sadāpīvya-vayo 19.28

tad abhipretam ālakṣya 12.33
tad adya naḥ pāpam upaity 18.44
tad astu kāmaṁ hy agha-niṣkṛtāya 19.2
tad bhinna-setūn adyāhaṁ 18.35
tad idaṁ bhagavān rājann 13.48
tad idaṁ śrotum icchāmo 12.3
tad vai dhanus ta iṣavaḥ sa ratho 15.21
tadā hi caura-pracuro vinaṅkṣyaty 18.43
tadāhar evāpratibuddha-cetasām 15.36
tadaivehānuvṛtto 'sāv 18.6
tadārya-dharmaḥ pravilīyate nṛṇāṁ 18.45
tad-dhyānodriktayā bhaktyā 15.47
tāḥ putram aṅkam āropya 11.29
takṣakād ātmano mṛtyuṁ 12.27
tam ātmajair dṛṣṭibhir antarātmanā 11.32
tam ayaṁ manyate loko 11.37
taṁ bandhum āgataṁ dṛṣṭvā 13.3
taṁ bhuktavantaṁ viśrāntam 13.7
taṁ dvyaṣṭa-varṣaṁ su-kumāra- 19.26
taṁ jighāṁsum abhipretya 17.29
taṁ jighṛkṣaty adharmo 'yam 17.25
taṁ menire 'balā mūḍhāḥ 11.39
taṁ mopayātaṁ pratiyantu viprā 19.15
taṁ pādayor nipatitam 14.23
tam ūcur brāhmaṇās tuṣṭā 12.15
tam udyatāsim āhedaṁ 17.35
tam upaśrutya ninadaṁ 11.3
tan me dharma-bhṛtāṁ śreṣṭha 17.37
tan naḥ paraṁ puṇyam 18.17
tan no bhavān vai bhagavat- 18.15
tapaḥ śaucaṁ dayā satyam 17.24

tasmāj jahy aṅga vaiklavyam 13.45
tasmān nāmnā viṣṇu-rāta 12.17
tasmin nārāyaṇa-pade 15.47
tasmin nyasta-dhiyaḥ pārthāḥ 10.12
tasya janma mahā-buddheḥ 12.2
tasya mattasya naśyanti 17.10
tasya prīta-manā rājā 12.13
tasya putro 'titejasvī 18.32
tasyāham abja-kuliśāṅkuśa-ketu- 16.33
tasyaiva me 'ghasya parāvareśo 19.14
tasyaivaṁ vartamānasya 16.17
tasyāntarāyo maivābhūḥ 13.56
tasyāpi tava deho 'yaṁ 13.25
tat kathyatāṁ mahā-bhāga 16.5
tataḥ parīkṣid dvija-varya-śikṣayā 16.1
tataḥ sarva-guṇodarke 12.12
tataś ca vaḥ pṛcchyam imaṁ 19.24
tathaivānucarāḥ śaureḥ 14.32
tato 'bhyetyāśramaṁ bālo 18.38
tato nivṛttā hy abudhāḥ striyo 19.29
tato 'nṛtaṁ madaṁ kāmaṁ 17.39
tato rājñābhyanujñātaḥ 12.36
tato 'rtha-kāmābhiniveśitātmanāṁ 18.45
tat-pāda-mūlaṁ śirasā 17.29
tatra go-mithunaṁ rājā 17.1
tatra sañjayam āsīnaṁ 13.32
tatra tatra ha tatratyair 10.36
tatra tatropaśṛṇvānaḥ 16.13
tatrābda-koṭi-pratimaḥ kṣaṇo bhaved 11.9
tatrābhavad bhagavān vyāsa-putro 19.25
tatraiva me viharato bhuja-daṇḍa- 15.13
tatropajagmur bhuvanaṁ punānā 19.8
tatropanīta-balayo 11.4
tāvad yūyam avekṣadhvaṁ 13.50
tāvat kalir na prabhavet 18.5
tayor evaṁ kathayatoḥ 16.36
te sādhu-kṛta-sarvārthā 15.46
tebhyaḥ parama-santuṣṭaḥ 16.15
tejo hṛtaṁ khalu mayābhihataś ca 15.7
tena sambhṛta-sambhāro 12.34
tenāhaṁ guṇa-pātreṇa 16.30
tenāhṛtāḥ pramatha-nātha-makhāya 15.9
tiraskṛtā vipralabdhāḥ 18.48
tīrthāni kṣetra-mukhyāni 13.9
tīrthī-kurvanti tīrthāni 13.10
titikṣur vasudevāsau 12.22
toya-nīvyāḥ patiṁ bhūmer 15.38
trīn atyaroca upalabhya tato 16.33
tritve hutvā ca pañcatvaṁ 15.42
tulayāma lavenāpi 18.13
tvāṁ duḥstham ūna-padam ātmani 16.34
tvaṁ sad-gurur naḥ paramaṁ ca 11.7
tvaṁ vā mṛṇāla-dhavalaḥ 17.7
tvāṁ vartamānaṁ nara-deva- 17.32

ūcuḥ prajānugraha-śīla-sārā 19.19
udaṅ-mukho dakṣiṇa-kūla āste 19.17
uddāma-bhāva-piśunāmala-valgu- 11.36
uddhavaḥ sātyakiś caiva 10.18
udīcīṁ praviveśāśāṁ 15.44
udyānopavanārāmair 11.12
ukthena rahito hy eṣa 15.6
unmīlya śanakair netre 18.39
upavarṇitam etad vaḥ 18.9
ūrv-akṣi-bāhavo mahyaṁ 14.11
uṣitvā hāstinapure 10.7
utsṛjya sarvataḥ saṅgaṁ 18.3
uttarāyā hato garbha 12.1
uttasthur ārāt sahasāsanāśayāt 11.31
uvāsa katicin māsān 12.35

vācaṁ devīṁ brahma-kule 16.21
vācaṁ juhāva manasi 15.41
vañcito 'haṁ mahā-rāja 15.5
vāhāṁś ca puruṣa-vyāghra 14.13
vaiyāsaker jahau śiṣyo 18.3
vājimedhais tribhir bhīto 12.34
vāk-tantyāṁ nāmabhir baddhā 13.42
vaṁśaṁ kuror vaṁśa-davāgni- 10.2
vāramukhyāś ca śataśo 11.19
vāraṇendraṁ puraskṛtya 11.18
vāruṇīṁ madirāṁ pītvā 15.23
vāsudeva-kathopetam 18.9
vāsudevāṅghry-anudhyāna- 15.29
vāsudeve bhagavati 15.50
vavande śirasā sapta 11.28
vavṛṣuḥ kusumaiḥ kṛṣṇaṁ 10.16
vāyur vāti khara-sparśo 14.16
vepamānaṁ padaikena 17.2
vepathuś cāpi hṛdaye 14.11
vibhāvya lobhānṛta-jihma- 15.37
vibhuṁ tam evānusmaran 15.2
vidhamantaṁ sannikarṣe 12.10
vidhāya vairaṁ śvasano 11.34
vidhūta-kalmaṣā sthānaṁ 15.48
vidhūya tad ameyātmā 12.11
viduras tad abhipretya 13.18
viduras tīrtha-yātrāyāṁ 13.1
viduras tu tad āścaryaṁ 13.59
viduro 'pi parityajya 15.49
vijñānātmani saṁyojya 13.55
vijñāpayām āsa vivikta-cetā 19.12
vikīryamāṇaḥ kusumai 10.18
vīkṣantaḥ sneha-sambaddhā 10.13

vilokyodvigna-hṛdayo 14.24
vimṛjyāśrūṇi pāṇibhyāṁ 13.36
vinirgacchan dhanuṣ-koṭyā 18.30
vipad-gaṇād viṣāgnyāder 13.8
viprakīrṇa-jaṭācchannaṁ 18.27
vipra-śāpa-vimūḍhānāṁ 15.22
visṛjya taṁ ca papraccha 18.40
visṛjya tatra tat sarvaṁ 15.40
viśeṣato dharma-śīlo 17.41
viśīrṇa-danto mandāgniḥ 13.22
viśoko brahma-sampattyā 15.31
viśuṣyat-tālur udakaṁ 18.27
vivatsām āśru-vadanāṁ 17.3
vrajanti tat pārama-haṁsyam 18.22
vṛkodaraś ca dhaumyaś ca 10.10
vṛṣaṁ mṛṇāla-dhavalaṁ 17.2
vṛṣa-rūpeṇa kiṁ kaścid 17.7
vṛṣasya naṣṭāṁs trīn pādān 17.42
vṛto rathāśva-dvipapatti-yuktayā 16.11
vyarocatālaṁ bhagavān yathendur 19.30
vyatītāḥ katicin māsās 14.2

ya eka īśo jagad-ātma-līlayā 10.24
yā vai lasac-chrī-tulasī-vimiśra- 19.6
yā vīrya-śulkena hṛtāḥ svayaṁvare 10.29
yā yāḥ kathā bhagavataḥ 18.10
yac chrotavyam atho japyaṁ 19.38
yad adharma-kṛtaḥ sthānaṁ 17.22
yad bāhu-daṇḍābhyudayānujīvino 14.38
yad bāhu-daṇḍa-guptāyāṁ 14.36
yad eṣa puṁsāṁ ṛṣabhaḥ śriyaḥ 10.26
yadā hy adharmeṇa tamo-dhiyo 10.25
yadā mukundo bhagavān imāṁ 15.36
yadā parīkṣit kuru-jāṅgale 'vasat 16.10
yadātmano 'ṅgam ākrīḍaṁ 14.8
yad-bāndhavaḥ kuru-balābdhim 15.14
yad-doḥṣu mā praṇihitaṁ guru- 15.16
yadūn yadubhir anyonyaṁ 15.26
yadvāmba te bhūri-bharāvatāra- 16.23
yadyapy asau pārśva-gato raho- 11.33
yaḥ svakāt parato veha 13.27
yaḥ śraddhayaitad bhagavat- 15.51
yakṣyamāṇo 'śvamedhena 12.32
yan manyase dhruvaṁ lokam 13.44
yarhy ambujākṣāpasasāra bho 11.9
yas tvaṁ kṛṣṇe gate dūraṁ 17.6
yas tvaṁ śaṁsasi kṛṣṇasya 18.11
yāsāṁ gṛhāt puṣkara-locanaḥ patir 10.30
yasmān naḥ sampado rājyaṁ 14.9
yasmin harir bhagavān ijyamāna 17.34
yasminn ahani yarhy eva 18.6
yasya kṣaṇa-viyogena 15.6
yasya pālayataḥ kṣauṇīṁ 17.45
yasya rāṣṭre prajāḥ sarvās 17.10
yaśo vitanitā svānāṁ 12.20
yathā gāvo nasi protās 13.42
yathā hi sūtyām abhijāta-kovidāḥ 16.1
yathā krīḍopaskarāṇāṁ 13.43
yathā matsyādi-rūpāṇi 15.35
yathānubhūtaṁ kramaśo 13.12
yathā-vidhy upasaṅgamya 11.21
yat-pāda-śuśrūṣaṇa-mukhya- 14.37
yatra kva vātha vatsyāmi 17.36
yatraiva niyato vatsya 17.37
yatrānuraktāḥ sahasaiva dhīrā 18.22
yat-saṁśrayād drupada-geham 15.7
yat-sannidhāv aham u khāṇḍavam 15.8
yat-tejasā durviṣaheṇa guptā 18.42
yat-tejasā nṛpa-śiro- 'ṅghrim ahan 15.9
yat-tejasātha bhagavān yudhi śūla- 15.12
yāvad dadhāra śūdratvaṁ 13.15
yāvad īśo mahān urvyām 18.5
yāvataḥ kṛtavān praśnān 13.2
yayāharad bhuvo bhāraṁ 15.34
yayau dvāravatīṁ brahman 12.36
ye 'dhyāsanaṁ rāja-kirīṭa-juṣṭaṁ 19.20
yena caivābhipanno 'yaṁ 13.20
yena me 'pahṛtaṁ tejo 15.5
yeṣāṁ guṇa-gaṇaiḥ kṛṣṇo 17.17
yeṣāṁ saṁsmaraṇāt puṁsāṁ 19.33
yo bhīṣma-karṇa-guru-śalya- 15.15
yo 'nanta-śaktir bhagavān ananto 18.19
yo no jugopa vana etya duranta- 15.11
yo vai drauṇy-astra-vipluṣṭo 18.1
yo vai mamātibharam āsura-vaṁśa- 16.34
yudhiṣṭhiras tat parisarpaṇaṁ 15.37
yudhiṣṭhiro labdha-rājyo 13.16
yudhiṣṭhiro vacas tasya 13.60

Cituotų posmų rodyklė

Rodyklę sudaro įvairių šventraščių citatos, pateikiamos „Śrīmad-Bhāgavatam“. Riebiu šriftu atspausdinti skaičiai nurodo tekstų komentarus, kuriuose cituojamas visas posmas.

adṛṣṭa-pūrvān subhagān sa dadarśa **16.12**
ataḥ pumbhir dvija-śreṣṭhā **13.37**
cintāmaṇi-prakara-sadmasu **11.26**
go-brāhmaṇa-hitāya ca 19.2
kīrtanād eva kṛṣṇasya **12.34**
lakṣmī-sahasra-śata-sambhrama- **11.26**
mām evaiṣyasi satyaṁ te **15.30**
man-manā bhava mad-bhakto **15.30**
nagarāṁś ca vanāṁś caiva **16.12**
paraṁ dṛṣṭvā nivartate 18.3
paritrāṇāya sādhūnām 16.15
sarvaṁ khalv idaṁ brahma 16.30
śrī-kṛṣṇa govinda hare murāre 16.30
sva-karmaṇā tam abhyarcya **13.37**
svanuṣṭhitasya dharmasya **13.37**
sva-pāda-mūlaṁ bhajataḥ priyasya **19.7**
vikarma yac cotpatitaṁ kathañcid **19.7**
yajñārthāt karmaṇo 'nyatra **12.34**
yānti deva-vratā devān 12.20
yataḥ pravṛttir bhūtānām **13.37**
yena sarvam idaṁ tatam 12.11

Abėcėlinė-dalykinė rodyklė

Skaičiai nuorodų pabaigoje nurodo skyrių ir tekstą. Riebiu šriftu atspausdinti numeriai nurodo posmo vertimą, paprastu – komentarą. Jei antraštės žodis nuorodose kartojasi, vietoj jo rašomas ženklas △.

A

Abhimanyu
  Kauravos žudė 15.16
  Subhadros sūnus 10.7
  sūnus **17.45, 18.5**
Absoliuti Tiesa
  „apgavystė“ tarnaujant △ 13.37
  Kṛṣṇa kaip △ 15.6, 16.31, 17.20
  panaši į dangų 13.29
  žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
Ācārya Śaṅkara, *žr.* Śaṅkara
Ācārya, žr. Dvasinis mokytojas
Adhama, santuokoje 14.42
Adharma, žr. Bedievystė
Adhiratha 15.16
Aditi
  palaimina Satyabhāmą 14.37
  sūnūs 13.15
Adṛśyatī 19.9–10
Aghāsura 10.25
Agni-hotra, surengta Dhṛtarāṣṭros **13.53**
Agnis, Viešpats
  pasivertęs balandžiu 12.20
Ahalyā 19.9–10
Aistros *guṇa*
  daro įtaką šių laikų žmonėms 15.12
  suvaržo 13.46, 13.54
Ayodhyos karalystė 12.19
Ājāmīḍha **13.29**
Ajāmila
  nuopuolis 16.22
Akbaras 13.41
Akrūra **14.28–29**
  istoriniai liudijimai 11.16–17
Akṣauhiṇī, karo rikiuotė
  apibūdinimas 16.34
  Bhūriśravos 15.16
Aleksandras Didysis 13.41
Alkis, dvasinis ir materialus 12.6
Alokānanda 19.9–10
Amaros, apibūdinimas 17.15
Amartyā, apibūdinimas 19.5
Ambarīṣa Mahārāja
  ir Durvāsa Munis 15.11
Ambikā 13.1
„Amerikiečiai“ kaip įvardijimas 13.42
Analogijos
  bitės ir bhaktai 11.26
  gamta ir Viešpaties šypsena 11.26
  Ganga ir bhaktai 10.30
  gulbė ir *paramahaṁsa* 11.2
  Himalajų kalnai ir Parīkṣitas 12.22
  kalinio grandinės ir gravitacijos dėsnis 11.35
  liūtas ir Parīkṣitas 12.22
  lotosas ir Viešpats 11.2
  mėnulio pilnėjimas ir Parīkṣito augimas **12.31**
  miško gaisras ir pasaulis 10.2
  saulė ir Kṛṣṇa 10.26, 11.9, 11.10
  saulės spinduliai ir gyvos esybės 11.10
  saulėtekis ir Kṛṣṇos atėjimas 10.26
  troškimų medžiai ir Viešpats 11.4–5
  ugnis ir moterys 10.16
  vėjas ir Viešpaties galybė **11.34**
Ananta, Viešpats
  Balarāma kaip △ 14.35–36
  nepajėgia išvardinti Kṛṣṇos ypatybių 16.26–30
Andhaka **11.11**, **14.25**
Aṅga 15.16
Aṅgira Munis 12.33, 19.9–10
Aniruddha (Kṛṣṇos anūkas) **15.39**
Aniruddha, Viešpats (Kṛṣṇos ekspansija) 14.8, **14.30**
Antropologų neišmanymas 15.24
Āpad-dharma, apibūdinimas 17.16
Apakṣaya
  apibūdinimas 13.22
  žr. taip pat Senatvė

Aparā prakṛti, apibūdinimas 11.33
žr. taip pat Energijos; Materiali energija
Apauruṣeya, apibūdinimas 12.19
Apavarga, apibūdinimas 18.16
Apgaulė
bloga lemiantis ženklas **14.4**
sąlygotos sielos yda 14.4
transcendentiška 13.37
Apsaros, apibūdinimas 16.12
Apsivalymas
apeiginiai △ ritualai 12.13
atliekant dvasinę tarnystę 10.23, 15.29, 15.31, 15.41
be nusižengimų kartojant šventus vardus 18.19
bendraujant su didžiomis sielomis **18.18**, 18.18
bendraujant su išminčiais 19.8
bendraujant su tyrais bhaktais 18.18
būtinas 15.40
gimimo metu **12.13**, 12.13
intelekto 15.29
Yudhiṣṭhiros 15.40–41
kartojant šventus Viešpaties vardus 15.31
klausantis „Bhagavad-gītos“ 15.29
maudantis Gangoje 18.18
△ metodas Kali-yugoje 12.13
Pāṇḍavų **15.47–48**
prieš gimstant 12.12
proto 15.41
puoselėjant brahmanizmo kultūrą 19.3
sielos 15.31
skleidžiant Caitanyos *saṅkīrtanos* judėjimą 18.18
Śukadevos dėka **19.32–34**
šventose vietose 19.8
tarnaujant Viešpaties lotoso pėdoms 15.41
Viduros **15.49**
Apunar-bhava, apibūdinimas 18.13
Arcā-vigraha
apibūdinimas 11.24, 12.9
žr. taip pat Dievybės garbinimas
Arha **11.11**, **14.25**
Arijai 12.24, 18.45
Aryamā
laikinai pakeitė Yamarājį **13.15**
tėvai 13.15
Āryāvarta 15.44
Arjuna
amžinas Viešpaties palydovas 14.1
apdovanotas Viešpaties malone 15.7, **15.8, 15.12–17**
apgina pusdievius **15.13**
apsimeta brahmanu 15.7
Bhagavad-gītā atskleidžiama △ dėka 18.24–25
Bhīṣma pranoksta 14.42
Draupadī dovanojama △ **15.7**, 15.16
Droṇācārya △ mokytojas 12.21
gauna dovanų ginklus **15.12**
ginklai 12.21
globėjas 14.41
ir Indra
Indra išreiškia △ pagarbą 15.12
išgelbėja Indrą **15.13**
nugali Indrą **15.8**
istoriniai liudijimai **12.21**, 12.21
išgelbėja demoną Mayą **15.8**
išgelbėja Duryodhaną 12.21
išklauso *Bhagavad-gītą* 12.19
ir Jarāsandha 18.28
Karṇa – △ varžovas 15.16
klausinėjamas Yudhiṣṭhiros **14.25–34, 14.39–44**
ir Kṛṣṇa
Kṛṣṇa – △ draugas **15.4**, 15.4, **15.5, 15.14, 15.18–20, 15.28**, 15.30–31
Kṛṣṇa globoja △ 15.4, **15.16–17**
Kṛṣṇa išgelbėja △ 14.42
Kṛṣṇa – △ jėgų šaltinis **15.5**, 15.5, **15.7–8, 15.13–14, 15.21**
Kṛṣṇa moko △ 15.27, **15.28–30**
Kṛṣṇa – △ svainis 15.4
Kṛṣṇos valia pasiduoda iliuzijai 18.24–25
vairuoja △ vežimą 15.4 **15.17**
Kṛṣṇos draugas 11.39, 15.4–**5**, 15.14, **15.18–20, 15.28**, 15.30–31
apie Kṛṣṇos neprilygstamumą 15.44
Kṛṣṇos svainis 15.4
Kuntės sūnus 12.21
lankas **15.13, 15.21**
neteršiamas materijos nešvarybių **15.28–29**
nugalėtas „piemenų“ **15.20**
nukeliauja į rojaus planetas **15.12–13**
nukerta Jayadrathai galvą 15.16
nužudo Karną 14.42, 15.16
nužudo Nivātakavacą **15.13**
nužudo Suśarmą **15.16**
palikuoniai 12.21
Pāṇḍu sūnus 12.21

Parīkṣitas lyginamas su △ 12.21
patenkina pusdievius 15.12
patenkina Śivą **15.12**
pergalės 12.21
peršauna taikiniu buvusią žuvį **15.7**, 15.16
sielojasi dėl Kurukṣetros karo 13.16, 13.33
Subhadros vyras 13.4, 16.2
sūnūs 12.21
supykdo Balarāmą 13.3–4
susijaudina **14.23, 14.39, 14.44**
tėvai 13.4
tėvas 12.21
tyras bhaktas 15.4, 15.17
vykdo Viešpaties misiją 15.30
žmonos 12.21
žr. taip pat Draupadī; Subhadrā
Arjuna cituojamas apie
Yadu dinastijos žlugimą **15.22–23, 15.25–26**
Kṛṣṇą **15.5–21, 15.24–27**
Viešpaties nurodymus **15.27**
Viešpaties valią **15.24**
Arjuna, Kārtavīrya 12.21
Arkliai (žirgai)
aukojimai
atlikti Yudhiṣṭhiros **12.32, 12.34–35**
atlikti Parīkṣito **16.3**
atlikti Rāmos 12.19
Kṛṣṇa stebėjo **12.35**
nauda 12.34
karo reikalams 10.32
Artha 15.46
nėra aukščiausias gyvenimo tikslas 15.45
žr. taip pat Ekonomikos plėtra; Karminė veikla
Āsana
yogos metodas 13.54
Asita 15.44
Asita Devala 19.9–10
Asketas
Gāndhārī kaip △ **13.39**
ypatybės 13.39
Askezės
Aṅgiros 19.9–10
apibūdinimas 17.25
Yudhiṣṭhiros **15.43**
Kṛṣṇos mylimųjų **10.28**, 10.28
norint pasiekti rojaus planetas 15.12
Viśvāmitros 19.9–10
Astrologas
Bhṛgu kaip △ 19.9–10
išpranašavo Parīkṣito dorybes **16.1**, 16.1
Astrologija
kaip paslauga visuomenei 12.29
reikšmė 12.12
Vedų mokslo šaka 12.29
Asuros
apibūdinimas 13.49, 15.34
žr. taip pat Demonai
Aśoka Mahārāja 17.45
Aṣṭāṅga-yoga, praktikuojama Dhṛtarāṣṭros **13.53–57**, 13.59
Aṣṭāvakra Munis
kūnas △ 15.20
palaimina ir prakeikia deives 15.20
Aśvatthāmā **12.1**, 13.16
Ateistai
aukojimus laiko nereikalingais 17.33
ypatybės △ 14.3
kaip materialistai 17.19
negali išspręsti problemų 14.10
neišmanėliai 13.41
rojaus planetose neegzistuoja 19.18
žemės našta **16.34**
žr. taip pat Demonai
Atgaila
būdinga doroms sieloms 18.31
išperka nuodėmes 19.1
Atlaidumas (Viešpaties) 18.47
Ātma-māyā
apibūdinimas 15.30
žr. taip pat Dvasinė energija; Energijos
Atomai 12.9
Atominiai ginklai
brahmāstra ir △ 10.32
demoniški 15.8
žemėje 12.22
Atsidavimas (Aukščiausiajam Viešpačiui)
apsaugo 16.26–30, 17.37, 18.19
atliekant dvasinę tarnystę 13.26
demonams neprieinamas 11.34
dvasiškai pažengusių žmonių 17.24
išvaduoja iš baimės **19.15**, 19.15
išvaduoja iš nuodėmių 17.37, 18.19, 19.24
ir laisvė 14.10
ir materialūs prisirišimai 12.27
padeda pasiekti taiką pasaulyje 11.34
padeda pažinti save 19.24
Parīkṣito △ **18.2**
skatinamas „Bhagavad-gītoje“ 13.42, 15.44
tyro bhakto 18.2
žr. taip pat Dvasinė tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė

Atsidavimo tarnystė, *žr.* Dvasinė tarnystė
Atsižadėjimas
apibūdinimas 18.22
atliekant dvasinę tarnystę 18.22
bendraujant su bhaktu 13.26
būtinas norint išsivaduoti 18.24–25
įmanomas tikint šviesesne ateitimi 13.35
išsklaido iliuziją 15.27
Yudhiṣṭhiros **15.32, 15.37–41, 15.43–44**
Parīkṣito △ per Viešpaties malonę **19.14**, 19.14
ir *sanātana-dharma* 15.45
Śukadevos **19.25**
ir Viešpaties pagalba 18.24–25, 18.28, 18.31, **19.14**, 19.14
žr. taip pat Sannyāsa; Sannyāsiai
Aukojimai (aukos)
aprūpina lietumi 16.20
ateistai laiko nereikalingais 17.33
atsižvelgiant į laiką ir vietą 12.34
Brahmā sukuria △ sistemą 16.20
Caitanyos pavyzdžiu 12.34
išperka nuodėmes 12.34, 16.20
Jarāsandhos △ Šivai 15.9
kad netrūktų maisto 16.20
Kali-yugoje 12.34, 16.20, 18.12
karvės 12.34
laiduoja taiką 12.34
norint patekti į rojų 15.12
norint patenkinti pusdievius 16.20
padeda gyvoms būtybėms tobulėti 16.20
Prājāpatyos △ **15.39**
privalomi 12.34
pusdieviai nusileisdavo į Žemę dalyvauti △ 16.3
Saulės dievui patenkinti **13.31**
△ sėkmė 12.33
siekiant laimės 13.17
Švetaketu atlieka △ 15.11
tikslas 12.34
ugnies **13.31, 13.53**
Viešpačiui patenkinti 15.24, **17.33**, 17.33, **17.34**
žr. taip pat Šventų vardų giedojimas; Ritualinės apeigos
Auksas
dvasiniais tikslais 17.42
kaip Kali prieglobstis **17.39**, 17.39
kalnas iš △ Himalajuose 12.33
perteklius (Vedų laikais) 12.34
pinigai, padengti △ 17.39
žirgo aukojimui 12.34
Aukščiausiasis Viešpats
Absoliuti Tiesa 15.6, 17.20
absoliutus ir transcendentinis 10.11–14, **10.19**, 10.19, 10.36, 11.5–6, 11.25, 11.35, 12.9, 12.24, 13.43 14.8, 14.31, 15.28, 15.31, 15.35, 18.6
ajita 10.5, 18.3
amṛta 15.35
amžini △ palydovai 14.1, 14.33, 15.32, 15.37, 15.49
kaip „apgavikas“ 13.37
apsireiškia kartojant Viešpaties vardus 16.32–33
apvalo 16.5
asamordhva 10.25
atgaivino Kuru dinastiją **10.2**
△ atlaidumas 18.47–49
atleidžia demonui Mayai 15.8
atlygino Duḥśāsanai už įžeidimą 15.10
ātmārāma 11.4–5, 11.36
atsiliepia į jausmus 11.21, 11.36, 13.27
atsižadėjimas prisirišant prie △ 18.22
aukojimai **17.33**, 17.33
aukščiausioji būtybė **13.55**, 14.33, 15.44
begalinis 11.30, 12.9, **12.11**, 12.11, **18.14**, 18.14, **18.17, 18.19–20** 18.19–21, 18.23
bendravimas su △ 12.24, 15.31, 18.13, **19.20**
besimėgaujantis subjektas 11.34
Bhagavānas 18.50
Brahmano šaltinis 15.6, 17.19
buveinė 10.27, 11.26, 13.50, 15.27, 15.33, **15.48**, 18.3
Candra pavaldus △ 13.41
Dievybė 11.24, 12.9
dovanoja išsivadavimą **15.17**
Dvārakoje 14.8, 14.30–31
Dvārakos gyventojai sveikina **11.18–24, 11.27**
dvasinis mokytojas
atstovauja △ 13.48, 19.36
padeda pažinti △ 18.3
ekspansijos 11.31, 14.8, 14.28–30, 15.6, 15.15, 16.30, 18.21
galia 14.2, 15.5, 15.13, 15.21
gamta pavaldi △ 10.5, 10.17, **10.22**, 15.24, 16.30
kaip Garbhodakaśāyī Viṣṇu 14.36
garbinimas šventykloje 11.24
gelbėja visuomenę 13.50
ir gėlių lietus **10.16**, 10.16
geradaris 11.5, **11.7**

kaip globėjas **10.2**
globoja brahmanus 12.19, 19.2
globoja karves 19.2
Govinda 13.2, 14.34, **18.14**
△ grožis 16.30
Hastināpuroje 10.7, **10.14–15**, 10.14–15, **10.20, 10.31**
Indra pavaldus △ 13.41
inkarnacijos
arcā 11.24
būtinybė nužengti △ 10.25
tikslas **10.25**, 11.22
išgelbėjo Draupadę 13.4
išvaduotojas 12.6
Yajñeśvara 17.33
Yogeśvara 11.31, 11.38, 15.11, 16.30, 18.20
yogų tikslas 13.54–55
ypatybės **16.26–30**, 16.26–30
yra viskas 15.31
Yudhiṣṭhiros surengtame žirgo aukojime **12.35**
kaivalya 11.24, 14.8
Kali-yugoje „religijos“ meta iššūkį △ 16.20
karalių karalius **11.6**, 12.4
karalius atstovauja △ 16.4, 18.41, **18.43**
Kauravos paveikti išsiskyrimo su △ **10.9–10**
keturių *sampradāyų* atstovai tarnauja △ 18.21
kiekvieno širdyje 15.15
kovingas 16.30
kovoja su Jarāsandha 15.9
kriauklė **11.1–3**
kaip *kṣatriya* 10.25, 16.30
kaip Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu 14.36
Kumāros garbina △ **11.6**
kūnas
išėjus △ 15.35–**36**
transcendentinis 14.8, 15.35
kūrėjas 16.30
ir valdytojas 10.21–22, **11.7, 11.39**
ir Kurukṣetros mūšis 10.2, 13.16, 13.33, 15.15
kaip laikas **13.19, 13.49**
laikas pavaldus △ **11.6, 12.11**
laikosi religijos principų 10.36
lemia gyvenimo trukmę 13.17, 15.15
lyderiai pavaldūs △ 13.41
lyginamas su burtininku **15.35**
lyginamas su saule 10.26, 11.9, 14.2, 15.28, 16.26–30
lyginamas su troškimų medžiu 11.5
lotoso pėdos
aprašomos 16.6
apvalo 15.41
Arjuna meditavo △ **15.28–29**
atsidavimas △ 13.26, 14.10, 19.24
bhakto turtas 15.10
Draupadī prie △ **15.10**, 15.50
Ganga srūva iš △ **18.21**, 19.7
išvaduoja nuo baimės **19.15**, 19.15
išvaduoja nuo nuodėmių 19.7, 19.24
laiduoja sugrįžimą į dvasinį pasaulį 19.15
Lakṣmī prie △ **16.32–33**
meditavimas △ 19.7
neša laimę **14.21**
Pāṇḍavos prie △ **15.46**
Parīkṣitas pasiekė △ **18.16**
pašventina Gangą 19.6
sėkmės deivės žavisi △ **11.33**
tarnystė **14.37**
teikia išsivadavimą **19.7**
teikia prieglobstį 12.27, 15.30
tyrų bhaktų tikslas 11.26
tulasī lapeliai ant △ 19.6
Vidura prie △ 15.49
žemėje **16.32–33**
ženklai ant △ **16.32–33**
Madana-mohana 16.30
māyā paklūsta △ 14.10
Mākhana-corā 10.19
malonė
Arjuna pelnė △ **15.7**, 15.12, 15.13–**17**
ir bhakto malonė 15.8
demonams 18.47
Dhṛtarāṣṭra pelnė △ 13.55
gerovė priklauso nuo △ 14.9
išvaduoja nuo kančių 14.11
Yudhiṣṭhira sulaukė △ **12.16**, 12.16
Kali-yugoje nepripažįstama 14.9
ligonio pasveikimas dėl △ 14.9
nusidėjėliams 18.7
Viešpaties nužengimas kaip △ 16.3
Viešpats pažįstamas △ dėka 11.39
maloningas 19.35
meditavimas į △ **15.28–30**
meilė pavergia △ 11.36
mistikų valdovas 15.11, 18.20
mistinės △ galios 11.31, 11.38, 12.9
moko visuomenę Savo pavyzdžiu 10.8, 10.36
Mukunda 12.6, 13.17, 18.21, 19.7
kaip Nārāyaṇa **15.48**, 16.30
negimstantis **15.34**

neklystantis **11.25**
neleido pasirodyti Kali-yugai **15.36**
nemirtingas 15.35
nepatiriamas juslėmis 12.9, 15.27
nepriklausomas 11.37, 13.43, 15.27, 18.20
nešališkas 11.22, 14.38, 15.34, 16.30
nevaržomas erdvės **12.11**
nevaržomas pareigų 10.36
nirguṇa 10.19, 11.38
kaip Nṛsiṁhadeva 19.20
nuramina Dvārakos gyventojus **11.1**, 11.1
nuramina Subhadrą 10.7
nusižengiama įžeidus bhaktus 15.10
nustato religijos principus 16.25
nužudė Kauravas 15.10, 15.15
nužudė Narakāsurą 14.37
pagrobia *pārijātos* gėlę 14.37
palaiko religiją 16.34
Pāṇḍavų tarnas **16.16, 17.17**
paniręs į *yoga-nidrą* 16.30
Parabrahmanas 11.35
paragavo Draupadės gaminto maisto likučių 15.11
kaip Paramātmā 13.27, 13.43, 13.48, 15.6, 15.15, 17.20
Parameśvara, 15.42, 18.20
patenkinimas kaip darbų vertės matas 15.24
Pats Sau pakankamas 10.28, **11.4–5**, 11.4–5
pavidalas
  absoliutus ir transcendentalus 10.21, 11.24–25
  amžinas 15.35
  apreikštas Kaṁsos imtynininkams 15.35
  apreikštas nebhaktams 13.49
  apreikštas Šiśupālai 15.35
  bhaktai regi △ 13.49
  demonai klaidingai suvokia △ 15.35
  Dvārakos gyventojai žavėjosi △ **11.25**
  gyvos esybės įsilieja į △ 10.21
  grožis 11.26
  impersonalistai klaidingai suvokia △ 15.35
  kelia baimę 19.20
  materialus △ suvokimas 14.8
  neteisingai suvokiamas **11.37**, 11.37
  neužmirštamas 12.30
  tyri bhaktai regi △ 11.8
  transcendentinis 13.49
persirengia kaip brahmanas 15.9
pirmapradė asmenybė **10.21**, 10.21
priklausomybė nuo △ **11.7**, 13.28, 18.22
priklausomybė nuo △ pritarimo 17.18, 17.20, 17.22–23
puruṣāvatāra 16.30
pusdievių garbintojai klaidingai suvokia △ 15.12
rūmai **11.30**
spekuliatyvių mąstytojų supratimas apie △ 11.37
summum bonum 15.6
sūnūs **14.31**
sutikimas ekonomikos plėtojimui 10.5
suvokiamas 16.30, 17.20
kaip sviesto vagis 10.19
Śiva pavaldus △ 13.41, 18.14, 18.21
Śṛṅgis pripažįsta △ **18.35**
šeimos nariai, skaičius 10.25, **10.29**, 14.31
šventieji atstovauja △ 19.14
teisingumas džiugina △ 17.33
tyrų bhaktų tarnas **17.17**
transcendentalus *karmai* 13.43
transcendentinis 13.15, 16.6, 16.26–30, 18.14, **18.19**
transcendentinis △ prisilietimas **11.2**
trys aspektai 18.23
turtai 19.23
valdo planetas (išvardijama trylika) 19.21
valdovas **13.41–43**, 15.27, 16.30, 17.20, **19.14**
valia **15.24**, 16.24, 18.20, 18.31, 18.33, 18.49–50
vardas
  naikina demonus 19.34
  prilygsta Pačiam Dievui 18.19
  Rāmos lyginamas su Kṛṣṇos ir Viṣṇu vardais 19.6
kaip Vāsudeva 15.31, **15.50**, 16.30
Vedų tikslas 10.24, 13.2
vienalytis ir nedalomas 11.3, 11.24, 11.31, 13.48, 18.21
vienintelis prieglobstis **18.14**
visa ko savininkas 10.5, 10.25, 11.34, 14.37, 15.26
visa persmelkiantis 12.9, **12.11, 12.16**, 12.16, 15.11, 16.30, **17.34**
visagalis 12.9, **12.16**, 12.20, 15.21
visatos pavidalas 14.8
visų priežasčių priežastis 14.9, 17.18–19
visų tėvas 10.4, 11.5, 19.16
visur esantis 12.24, 13.10, 16.32–33
visus žavintis 10.11–**13**, 16.30

kaip Viṣṇu **12.16**, 12.16, 19.34
vykdo pareigas 16.30
kaip vyras **10.30, 11.31** 11.35–36, 11.39, **14.31, 14.37**
kaip vyriškasis pradas 11.33
Žemėje 16.23–24, 16.32–33, **16.34–35**
žmogus skolingas △ 15.5
žmogus sukurtas pagal △ paveikslą 17.9
žmonos **11.30–32**, 11.35–36, 11.39, 14.31, **15.20**, 16.30
žr. taip pat Absoliuti Tiesa; Atsidavimas; Bhaktai; Dvasinė tarnystė; Energijos; Inkarnacijos; Kṛṣṇa; Tyri bhaktai
Autoritetai
cituojami apie
Kṛṣṇos viršenybę 15.44
šeimyninio gyvenimo atsižadėjimą 15.44
dvasinis mokytojas kaip △ 19.36
karaliai vadovavosi △ 19.12
Parīkṣitas tarėsi su △ 19.12
perteikia Vedų išmintį 10.21
Prahlāda kaip △ 12.25
rekomenduoja dvasinę tarnystę 15.45
skiria naują kūną 12.12
sprendimai atsižvelgiant į △ nuomonę 19.12
tarpininkai įsisąmoninant Kṛṣną 18.18
žr. taip pat Mahājanos; Mokinių seka
Avikṣitas Mahārāja 12.33
Azartiniai žaidimai
Kali-yugoje 16.10
Pāṇḍavos prarado Draupadę dėl 15.16
smerkiami 17.38, 17.43–44

B

Babhruvāhana 12.21
Badavimas
beprasmis ir tikslingas 17.25
išperka nuodėmes 19.33
Parīkṣito priešmirtinis △ 19.5–**7, 19.12, 19.18**, 19.18
reikšmė **13.53**, 17.38
Bāhlika **15.16**
Baimė
dėl bloga lemiančių ženklų **14.2–3**
iliuzijos apraiška 14.38
išnyksta atsidavus Viešpačiui 19.15
išsivadavimas nuo △ **12.28**
Yamarāja kelia △ nusidėjėliams 15.49
Yudhiṣṭhira transcendentalus △ 15.43
Yudhiṣṭhiros △ **12.34**
materialiame pasaulyje **12.28**, 13.18
nebūdinga bhaktams 14.38, 19.4
nebūdinga tyriems bhaktams **18.2**, 18.2
Parīkṣitas nepažino △ 19.15
Parīkṣitas sukelia △ Kali **17.35**
persekioja sąlygotas sielas 14.38
šventas Viešpaties vardas pašalina △ 11.3
užvaldė Dhṛtarāṣṭrą **13.18–19**
Viešpaties lotoso pėdos išsklaido △ 19.15
Balarāma (Baladeva), Viešpats
kaip Ananta 14.35–36
Duryodhanos draugas 12.21
dvasinis mokytojas 14.28–29
globoja bhaktus **14.28–29**
istoriniai liudijimai 11.16–17
Kṛṣṇos brolis 17.43–44
Kṛṣṇos ekspansija 14.28–29
malonė 14.28–29
Nityānanda 14.28–29
sesuo 13.3–4
supyksta ant Arjunos 13.3–4
vardo reikšmė 11.16–17
Balis Mahārāja, istoriniai liudijimai 12.25
Bausmė
māyos 14.10
nedorėliai susilaukia △ **17.14–**15, 17.28
netaikytina penkių kategorijų piliečiams 18.29
pagal Viešpaties įstatymus 19.2
Parīkṣitas nubaudžia Kali **16.4–5**
už gyvulių žudymą 17.6, 17.9–11, 17.16
Bedievystė
bloga lemiantis ženklas 14.5
Kali draugė **17.31, 17.33, 18.6**
Kali-yugoje **15.45**, 17.27, 17.32
lyderiai turi saugotis 17.41
požymiai **17.32**, 17.32, 17.38
sunaikino religijos principus 17.38
valstybėje uždrausta **17.31**, 17.43–44
žr. taip pat Ateistai
Bengalija, valdoma Karṇos 15.16
Beždžionės ir šiuolaikinė visuomenė, analogija **18.45**
Bhadrā 19.9–10
Bhadrāśva **16.12**, 16.12
„Bhagavad-gītā“
aprašo *bhakti-yogą* 12.19

Arjuna išklauso 12.19
buvo papasakota Arjunai 18.24–25
Dievo įstatymų kodeksas 17.12
filosofinis △ pagrindas 15.27
garsinė Viešpaties inkarnacija 15.27, 18.31
išgrynina būtį 15.29
išsklaido iliuziją 15.31
išsklaido neišmanymą 15.31
padeda išsivaduoti 15.27
papildo „Śrīmad-Bhāgavatam“ 15.27
pasakoja apie Kurukṣetros mūšį 15.27
paskutinis △ nurodymas 13.42
penkios pagrindinės △ temos 15.27
perteikiama per mokinių seką 12.19
svarbiausias veikėjas 12.21
Śrīmad-Bhāgavatam“ įvadas 10.22
transcendentinė knyga 16.6
vadovas žmonėms 10.22
vaistas nuo visų ligų 15.27
Vedų esmė 15.27
„Bhagavad-gīta“ cituojama apie
atsidavimą Kṛṣṇai 12.24, 17.37, 18.19
aukas 12.34, 16.20
autoritetus 19.9–10
bhakto ypatybes 13.28
Brahmos dieną 17.15
būtinybę klausytis apie Kṛṣṇos žaidimus 18.10
Dievo karalystę 10.27
dvasinę tarnystę 11.19
dvasinį pasaulį 14.35–36
gamtą, paklūstančią Kṛṣṇai 15.24, 16.26–30
gyvenimo rojuje laikinumą 15.12
gyvenimo tikslą 15.45, 19.20
gyvos būtybės nemirtingumą 14.38
impersonalistus 18.16
išsivadavimą iš materialios energijos įtakos 11.34
juslių suvaldymą 10.23
karmos dėsnį 12.12
klaidingą Kṛṣṇos suvokimą 14.8
Kṛṣṇą
kaip Absoliučią Tiesą 15.6
kaip Aukščiausiąjį Brahmaną 15.44
kaip Vedų tikslą 13.2
Kṛṣṇai paaukotą maistą 13.47
kṣatriyas 18.46
materialią gamtą 10.4
nurodytas pareigas 17.16
nusidėjėlio likimą 12.5
pakilimą virš gamtos *guṇų* 13.46, 14.10, 15.47–48
pamokslininkus 13.38
Paramātmą 13.43, 17.20
pareigas 19.24
pasaulio kūrimą ir naikinimą 10.22
pasaulio kūrimą ir naikinimą 10.21
pasninkavimą, 17.25
patyrimo plėtotę 18.26
protą 17.19
proto sutelkimą į Kṛṣṇą 15.30
pusdievių garbintojus 12.20
rojaus planetas 10.27, 12.5
tikrąją gyvos būtybės padėtį 12.4
tikrąjį atsižadėjimą 18.3
tobulą pareigos vykdymą 13.37
vaiśyas 17.1
Vedų išmintį 12.19
Viešpatį
kaip besimėgaujančią esybę 11.33
kaip bhaktų globėją 12.9
ir gamtą, kaip tėvą ir motiną 10.4
kaip gamtos valdovą 10.22
glūdintį širdyje 15.15
klaidingai suvokiamą △ pavidalą 15.35
lyginamą su gyvomis esybėmis 12.11
kaip mirtį 13.19
kaip tyrų bhaktų gynėją 13.43
kaip vadovą 14.8
kaip Vedų tikslą 10.20, 10.24
Viešpaties atėjimą 10.26, 14.8
Viešpaties energijas 11.33
Viešpaties ir bhaktų įsikūnijimus 14.32 33, 15.5, 15.49
Viešpaties lotoso pėdas 15.46
Viešpaties misiją 14.1
Viešpaties padėtį 11.6
Viešpaties pavidalą 11.37
Viešpaties pilnavertes ekspansijas 14.8
Viešpaties turtingumą 15.5
Viešpaties veiklą 10.26, 18.11
visuomenės skyrius 18.33
Bhagavānas
bhaktas kaip △ 19.25
kaip Transcendencijos aspektas 18.50
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
„Bhāgavata Purāṇa“, *žr.* „Śrīmad-Bhāgavatam“
Bhāgavata-dharma
būtina žmonių visuomenei 17.25

žr. taip pat Dvasinė tarnystė
Bhāgavatam saptāha, apibūdinimas 12.28
Bhāgavata-saṅgis, apibūdinimas 18.13
Bhaktai (Aukščiausiojo Viešpaties)
apribojimai 19.32
atgailauja 18.1
atsižadėję pasaulio 13.26, 18.24–25, 18.28, 18.31, **18.48**, 18.48, **18.49–50**
Balarāma globoja △ **14.28–29**
bebaimiai 14.38
bendradarbiauja su Viešpačiu ir pusdieviais 19.18
bendrauja tarpusavy kaip „vieno lizdo paukščiai“ 19.16
bendravimas su △ apvalo 18.18, 19.33–34
bendravimas su △ išvaduoja 11.36
bendravimo su △ reikšmė 13.26, **18.13**, 18.13
demonai priešiški △ 16.34
Dievybė skirta △ 12.9
ir dvasinė buveinė 19.5, 19.21
ir dvasinis mokytojas 14.28–29
galingi 17.17
ir gamtos *guṇos* 10.30, **11.38**, 11.38
Ganga lyginama su △ 10.30
garbintini labiau už Viešpatį 19.30
išmintingi žmonės 12.26
išsivadavusios sielos 11.39
įžeidimas 13.59, 15.10, 18.47–48
Yamarāja – △ draugas 15.49
ypatybės 19.16
jaučia išsiskyrimo ilgesį 15.28
kančios 17.18, 17.22
kategorijos 12.17
keturios △ mokyklos 18.21
klausymosi svarba bendraujant su △ 12.28
lydi Viešpatį, Jam nužengiant 15.32, 15.34
lyginami su impersonalistais 18.16
lyginami su mistikais 19.4
lyginami su pusdievių garbintojais 15.12
mahātmos 11.36
maloningi kaip Viešpats 15.8
materialistiški △ lyginami su nuoširdžiais 13.27
misija 13.50, 14.11
nenugalimi 15.16
nepavydūs 18.22, 18.29
neturi priešų 19.16
neturintys nuodėmių 13.28, 19.1
neveikiami iliuzijos 13.17
nuolankūs 13.33, 18.48
pakantūs 17.22
pamokslininkai 13.38
brangūs Viešpačiui 13.38
tinkamumas tapti △ 13.15
Vidura kaip △ 13.15
paramahaṁsos 18.22
patenkina pusdievius 19.18
prostitutės kaip △ **11.19**
pusdieviai kaip △ 19.34
ir *sannyāsa* 13.30
skiriasi nuo materialistų 16.20
skiriasi nuo nebhaktų 11.19, 18.8
šeimoje – palaiminimas 19.2, 19.35
transcendentalistai 13.27
transcendentiški 13.15, 16.6, 19.20
trijų rūšių 18.16
trokšta bendrauti tarpusavy **19.16**, 19.16
turi būti nuoširdūs 19.36
valdomi *yogamāyos* 11.38
vengia nebhaktų 19.16
Viešpaties valia patiria nesėkmes 18.24–25, 18.28–29, 18.31
Viešpats
apšviečia Savo △ 11.9
atsako į Savo △ jausmus 10.7
globoja Savo △ 11.3, 12.9, **12.11**, 12.20, 14.32–33, 14.38, 16.13–15, 16.26–30, 17.17, 19.7
įgalina Savo △ 15.5, 18.19
maloningas Savo △ 10.7, 14.38, 16.26–30, 19.14, 19.36
„pavaldus“ Savo △ 10.8, 10.32
pažįstamas Savo △ 13.49, 17.20, 17.22–23, 18.23
„užmirštas“ Savo △ 15.17
viršesni už brahmanus 14.34, 18.48
visas aplinkybes laiko palankiomis 19.19
visos gyvos esybės 13.38
vykdo Viešpaties misiją 15.5, 15.49
žr. taip pat Išminčiai; Išsivadavusios sielos; *Paramahaṁsos;* Tyri bhaktai
Bhakti, žr. Dvasinė tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė
Bhakti-yoga
apibūdinimas 18.26
žr. taip pat Dvasinė tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė
Bhaktisiddhānta Sarasvatis Gosvāmis
autoriaus dvasinis mokytojas 12.30
ir autorius 12.30, 13.29

Bhārata-varṣa 16.12
  Žemė kaip △ 12.20
Bharatos 12.20
Bhaumāsura **10.29**, 10.29–30
Bhīma
  ir demonas Maya 15.8
  ir Dhṛtarāṣṭra **13.23**
  Hidimbī kreipėsi į △ 14.42
  jėga **14.10, 14.13, 15.9**
  kovoja su Jarāsandha 15.9, 18.28
  nužudo Duḥśāsaną 13.23
  nužudo Duryodhaną 13.23
  nužudo Jatāsurą 13.3–4
  persirengia kaip brahmanas 15.9
  sūnus 13.3–4
  tėvai 13.3–4
  vėzdas 15.8
  žr. taip pat Pāṇḍavos
Bhīmasena II 16.2
Bhīṣmadeva 17.20
  globojo Pāṇḍavas 13.8
  Kauravų vadas 15.14–**16**
  kovoja su Karṇa 15.16
  mahājana 13.15
  pranoko Arjuną 14.42
  užaugino Dhṛtarāṣṭrą 13.21
Bhogavatī **11.11**
Bhogis, lyginamas su *yogu* 13.53
Bhoja **11.11**, **14.25**
Bhojos dinastija 12.24
Bhṛgu, istoriniai liudijimai 19.9–10
Bhṛgu-saṁhitā 19.9–10
Bhūriśravā, istoriniai liudijimai 15.16
Biharo provincija
  ankstesnis △ pavadinimas 15.9
  ir Šivos garbintojai 15.9
Bilvamaṅgala Ṭhākura 11.19
„Brahmā Purāṇa“ cituojama apie
  Aṣṭāvakros palaiminimą ir prakeikimą 15.20
Brahmā, Viešpats
  buveinė 13.19, 19.23
  dienos trukmė 17.15
  Dvārakos gyventojai lyginami su △ 11.8
  garbina Kṛṣṇą **11.6**
  gimimas 18.20
  gyvenimo trukmė 10.21
  gopės priekaištauja △ 12.23
  kūrėjas 12.4, 16.20
  lyginamas su Kṛṣṇa 10.21, 11.26, 13.41, 18.14, 18.21
  kaip *mahājana* 13.15
  Manu △ dienos metu 12.19
  mirtingas 13.19
  mirtis 10.21
  naktis 10.21
  pasaulio naikinimas △ naktį 10.21
  planeta 12.6
  prajāpatis 12.4
  priklauso mokinių sekai 12.19
  ramaus proto asmenybė **12.23**, 12.23
  senelis 12.4
  tėvas 19.9–10
Brahma-bandhu, apibūdinimas 19.32
Brahmacārio auklėjimas 18.32
Brahmajyoti
  apakino Šiśupālą 15.35
  apibūdinimas 18.16
  impersonalistai garbina 15.17
  impersonalistų tikslas 18.16
  planetos △ 14.35–36
  kaip Viešpaties spindesys 16.26–30
  žr. taip pat Brahmanas
Brahmaloka 12.6
  dienos trukmė 17.15
  laimė 13.17
  mirtis 13.19, 19.4
Brahmanas (Viešpaties aspektas) 18.23
  žr. taip pat Absoliuti Tiesa; Aukščiausiasis Viešpats; *Brahmajyoti*
Brahmanas (brahmanai, visuomenės klasė)
  anapus gamtos *guņų* 15.47–48
  Arjuna apsimeta △ 15.7
  atlieka apsivalymo apeigas 12.13
  auklėjimas 15.47–48
  bhaktai pranoksta △ 14.34
  Bhīma apsimeta △ 15.9
  Durvāsā kaip △ 15.11
  kaip Durvāsą lydėję △ pasisotino 15.11
  dusyk gimusieji 17.5
  empirikų tikslas 18.50
  garbinami **13.31**
  globa 18.47
  globojami karaliaus 14.41
  įvardijimas 13.42
  ypatybės 14.34, 16.31
  kalba apie Parīkṣitą **12.16–17, 12.19–28**
  Kali-yugoje 12.2, 12.13, 12.33–34
    degradavę 16.21, 17.2, 18.12, 18.32, 18.33–35, 18.37, 18.47
  Kṛṣṇa apsimeta △ 15.9
  kṣatriyos globoja 12.19
  Kuntī patarnavo 15.11

kvalifikuotas 12.35, 18.33
labdaros teikimas △ 12.14, 13.31, 15.16
„Mahābhārata“ puolusiems △ palikuonims 15.27
maistas 14.43
nebaustini 18.29
netikras, lyginamas su tikru 12.34–35, 14.34, 16.31
padeda valdyti valstybę 12.32
Pāṇḍavos apsimeta △ 12.21
pareigos 14.3, **17.41**, 17.41, 17.45
Parīkṣitas vadovaujasi △ patarimais **16.1**, 16.1
pašaukimas 14.41
prakeikė Yadavas **15.22–23**
reikšmė 12.14
religingiausi žmonės 16.20
santuokos apribojimai 14.42
siela kaip △ **15.42**
sūnus, prakeikia Parīkṣitą 18.47, 19.4
šlovintini 11.23
teisingi 17.41
vaidmuo visuomenėje 14.34, 14.41, 18.33, 18.47
veikla 11.20
Viešpats globoja △ 12.19, 14.34, 19.2
Viešpats, △ šaltinis 15.6, 17.19
vipros lyginami su △ 12.29
viršesni už valdovus 12.13
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Brahmanas, Aukščiausiasis
siela kokybiškai tapati 15.42
Viešpats kaip △ **13.55**
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats
Brahmaṇya-dharma, apibūdinimas 12.19
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Brahmanų kultūra
keturi △ principai **17.24**, 17.24
maistas palankus △ ugdymui 16.4, 17.16
reikšmė 16.4, 16.18, 19.3
taikos pagrindas 17.9
Brahmarṣis, Vyāsadeva kaip △ 19.30
„Brahma-saṁhita“ cituojama apie
cintāmaṇi-dhāmą 11.26
Mahā-Viṣṇu 10.21
sėkmės deivę 11.33
Supersielą 12.9
Viešpaties padėtį 11.6
visų priežasčių priežastį 17.19
Brahmāstra
Aśvatthāma paleido △ **12.1**, 12.1
lyginama su atominiais ginklais 10.32
paleidžiama į Parīkṣitą **12.7**, 12.16–17
Brahma-sukham, apibūdinimas 13.17
„Brahma-sūtra“, *žr.* „Vedānta-sūtra“
„Brahma-vaivarta Purāṇa“, apie dvasinę tarnystę Kali-yugoje 18.12
Brahmāvarta, apibūdinimas 17.33
Bṛhadratha 15.9
„Bṛhad-vaiṣṇava Tantra“, apie klaidingą Viešpaties suvokimą 15.35
Bṛhaspatis 19.9–10
istoriniai liudijimai 12.33
Buddha (Buda), Viešpats
Aśoka – △ pasekėjas 17.45

C

Caitanya cituojamas apie
bendravimą su tyrais bhaktais 13.29
bendravimą su valdovais 19.13, 19.32
dvasinį mokytoją 13.15, 18.18
Hare Kṛṣṇa *mantros* kartojimą 11.3
šventų Viešpaties vardų kartojimą 15.28, 15.31, 16.32–33
Caitanya, Viešpats
„apgavystė“ tarnaujant △ 13.37
apimtas Rādhos ekstazės 13.3–4
kaip aukos įsikūnijimas 12.34
gelbėja puolusias sielas 18.18
išaukštino Haridāsą 18.18
įvedė Kali-yugos aukojimą 12.33
norėjo, kad būtų pamokslaujama 18.18
propagavo „Śrīmad-Bhāgavatam“ mokymą 13.29
rekomendavo *saṅkīrtaną* 16.20
žavėjosi Kṛṣṇos meilės žaidimais 10.28
Cāṇakya Paṇḍita, apie vadovavimąsi pamokymais 13.15
Caṇḍakaušika 15.9
Caṇḍālos, kaip puolę žmonės 16.20
Candra, mėnulio dievas 10.3, 10.27, 12.33, 13.41
Cārudeṣṇa **14.31**
istoriniai liudijimai 11.16–17
Chatros, apibūdinimas 13.9
Cintāmaṇi ir Bilvamaṅgala 11.19
Cintāmaṇi-dhāma
turtingumas 11.26
žr. taip pat Dvasinis pasaulis
Cyavana, istoriniai liudijimai 19.9–10

Č

Čikaga; *sannyāsiai* pamokslauja △ 14.9

D

Dangaus (rojaus) planetos
Arjuna aplankė **15.12–13**
Dvārakā, Mathurā ir Vṛndāvana lyginamos su △ 10.27
gyventojai 15.12–13
Yudhiṣṭhiros šlovė pasiekė △ 12.5
laikas, lyginamas su Žemės laiku 10.27, 17.15
leidimas patekti į △ 12.5
materialistų tikslas 18.13
mėginama △ pasiekti kosminiais laivais 12.5
Mėnulis kaip △ 15.12
nepasiekiamos mokslininkams 15.12
nepasiekiamos Žemės gyventojams 14.37
nėra ateistų 19.18
pārijātos gėlė iš △ 14.37
pasiekiamos atliekant dorus darbus 15.12
susirinkimų rūmai 14.38
šventikas 19.9–10
Venera kaip △ 18.13
žmonės nori nukeliauti į △ 10.27
Dangus ir Absoliuti Tiesa, analogija 13.29
Daśaratha Mahārāja 12.19
Daśārha **11.11**, **14.25**
Dauṣyantis Bharata, istoriniai liudijimai 12.20
Demokratija
degradavo 18.43–44
monarchija lyginama su △ 18.43–44
Demonai
garbina Śivą 15.9
„įsisąmoninę Kṛṣṇą“ 13.11
Jarāsandha kaip △ 15.9
Kali-yugoje apsimeta brahmanais 18.47
kvaili 13.41
mokslininkai kaip △ 15.8
nepripažįsta Viešpaties 11.34
neteisingai suvokia Viešpaties pavidalą 15.35
pavydūs 13.49, 13.50
priešiški bhaktams 16.34
pusdieviai lyginami su △ 13.49, 15.34
trikdo visuomenės ramybę 15.8
Viešpaties priešai 15.34
Viešpaties vardas nugali △ 19.34
Viešpats naikina △ 13.50
Žemės našta **11.34**
žr. taip pat Ateistai; Materialistai
Devadatta, kriauklė 12.21
Devayānī 12.24
Devakī **14.27**
kaip Kṛṣṇos motina **11.28**
Devala
kaip autoritetas 15.44
istoriniai liudijimai 19.9–10
Devarṣis; Nārada kaip △ 19.30
Devatos
apibūdinimas 15.34
žr. taip pat Pusdieviai
Dhāma, apibūdinimas 11.12, 14.8, 18.3
žr. taip pat Šventos vietos
„Dhanur-veda“, apibūdinimas 12.29
Dhāraṇā kaip *yogos* metodas 13.54
Dharma
gyvenimas, nevykdant △ 15.45
žr. taip pat Pareigos; Religija; *Varṇāśrama-dharma*
Dharma, jautis (religijos įsikūnijimas) **16.18**, 16.20, **16.25**
ant vienintelės kojos **17.7, 17.12**, 17.12, **17.24–25**
filosofas 17.21
kančios 17.18, 17.22
klausinėja apie motinos Žemės sielvartavimo priežastį **16.19–24**
Parīkṣitas „išgydė“ **17.42**
suklaidintas *māyos* 17.23
Dharmarāja
ir Kuntī 13.3–4
žr. taip pat Yamārāja
Dhātreyikā 15.16
Dhaumya 15.16, 19.9–10
Dhīra
apibūdinimas 13.26–28
savęs pažinimo pakopa 13.28
Dhyāna
yogos metodas 13.54
Dhṛṣṭadyumna 13.3–4, 15.7
Dhṛtarāṣṭra 19.9–10
aklas 13.18, **13.22–**23
apimtas iliuzijos 13.18, 13.21, 13.23
atsikrato materialių prisirišimų **13.29**, 13.56

ir Bhīma **13.23**
Bhīṣma užaugino 13.21
broliai 13.1
yogas **13.53–**59
kančios 13.33
klauso Viduros pamokymų 13.14, **13.18–28**, 13.53, 13.55, 15.49
kremtasi dėl Kurukṣetros karo **13.33**
materialistas 13.18
mirtis **13.57**
mistinės △ galios **13.58**
nesėkmės ir laimė 13.29, 13.41, 13.53, 13.59
netekęs gėdos 13.14, 13.18, 13.21, 13.23–25
pasenęs **13.21–22**
pasiekė savęs pažinimą **13.55**, 13.55
pasiekia išsivadavimą 13.59
pelno Viešpaties malonę 13.55
persekiojamas baimės **13.18–**19
Sañjaya gailisi **13.35–37**, 13.37
Saptasrotoje **13.52–53**
skriaudė Pāṇḍavas 13.8
šykštuolis 13.25
tėvas 13.21, 14.42
vānaprastha 13.30, **13.51–53**
žmona 13.3–4
Dievas, *žr.* Aukščiausiasis Viešpats; Kṛṣṇa
Dievybė
Aukščiausiojo Viešpaties △ 11.24, 12.9
pranašauja apie artėjančią nelaimę **14.20**
Dievybės garbinimas
ācāryos sudaro sąlygas 11.24
gyvenimo tobulumas **11.7**
gṛhasthoms 13.31
klaidingas požiūris į △ 11.24
padeda atlikti dvasinę tarnystę 11.24
painiojamas su stabmeldyste 11.24
tikslas 12.9
vaikams 12.30
Dievo karalystė, *žr.* Dvasinis pasaulis; Goloka Vṛndāvana
Dievo pažinimas
atliekant dvasinę tarnystę 13.27
ir lytinio gyvenimo apribojimas 11.36
pakopos 15.27
žmogaus gyvenimo tikslas 11.7, 17.10–11
žr. taip pat Dvasinė tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė
Dievo sąmonė
įgalina nepasiduoti Kali-yugos įtakai 15.36–37
△ ugdymo normos visuomenėje 17.38
kaip visa ko esmė 19.3
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė
Dievo tarnai, *žr.* Bhaktai; Tyri bhaktai
Dinastijos, prasidedančios Yayāčiu 12.24
Dorybės *guṇa*
ypatybės 14.34
neišmanymo priešybė 17.38
skatina prašviesėjimą 13.46
suvaržo 13.54
valdo pusdievius 15.12
Drambliai
gynybos tikslams **10.32**
neša laimę 11.18
Drauņis, *žr.* Aśvatthāmā
Draupadī
Arjuna laimėjo △ ranką **15.7**, 15.16
Duḥśāsana pažemino △ 15.10
istoriniai liudijimai 13.3–4
Jayadratha persekiojo 15.16
moko Satyabhāmą 14.37
palieka kūną **15.50**
Pāñcālī 13.3–4
Pāṇḍavos paliko **15.50**
prie Viešpaties lotoso pėdų **15.10**
prizas išlošusiam 15.16
svayaṁvaros ceremonija 15.16
varžybos dėl △ rankos **15.7**, 15.16
Viešpaties aprūpinta maistu 15.11
Viešpats suvalgė △ maisto likučius 15.11
Droṇācārya
Arjunos mokytojas 12.21
Karṇos mokytojas 15.16
Kauravų vadas 15.14–15, **15.15–16**
Drupada, karalius 12.21
duktė 13.3–4, 15.7
prielankus Arjunai 15.7
Duḥśalā 15.16
Duḥśāsana
Bhīma nužudė 13.23
įžeidė Draupadę 13.3–4
Viešpats nubaudė △ už įžeidimą 15.10
Durgā, deivė
motina 12.11
Duryodhana
Arjuna išgelbėjo △ 12.21
Baladeva – △ draugas 12.21
Bhīma išgelbėjo △ 13.23
įžeidė Vidurą 12.1, 13.9
Maitreya prakeikė △ 19.9–10
padarė Karną Aṅgos valdovu 15.16
Pāṇḍavų priešininkas 13.3–4, 15.11

Durvāsā Munis
istoriniai liudijimai 15.11
palaimina Kuntę 13.3–4
Dusyk gimusieji 17.5
Duṣyanta Mahārāja **12.20**, 12.20
Dvāpara-yuga 16.25, 17.25
Dvārakā
buvimo vieta **10.34–35**
dorovinga △ aplinka **14.34**
gyventojai **13.11**, 14.36
kaip amžinai laisvos sielos 11.1, 11.3
Brahmā lyginamas su △ 11.8
kreipiasi į Viešpatį **11.6–10**
patiria išsiskyrimą 11.1, 11.3, **11.9–10**
sveikina Viešpatį **11.18–24, 11.27**
tyri bhaktai 11.8
Viešpats nuramina △ 11.1
žavisi Viešpaties kūnu **11.25**
klestėjimas 11.24
ir Kṛṣṇa 14.8, 14.30–31
lyginama su rojaus planetomis **10.27**, 10.27
po Kurukṣetros karo 14.1
prostitutės **11.19**
turtai **11.13–15**, 14.38
Viešpats keliauja pro △ **11.27**, 11.27
Dvasinė energija, *žr.* Energijos
Dvasinė tarnystė (Aukščiausiajam Viešpačiui)
apibūdinimas 13.56
apvalanti galia 14.34, 15.30–31, 15.47–48, 17.18
apvalo protą 15.41
atliko Kṛṣṇos žmonos **14.37**
atsižadėjimo tikslas 13.26
aukščiausias išsivadavimo lygmuo 13.59, 15.27, 16.23, 18.16
autoritetai 12.25
būtina visuomenei 18.8
Dievybės garbinimas padeda 11.24
dovanoja laimę 11.33
dvasinio mokytojo malone 19.36
galingas metodas 12.3
gyvenimo tikslas 13.2, 19.25
įgalina bendrauti su Viešpačiu 15.31, 16.32–33
įgalina suvokti Viešpatį 15.31
išsivadavusios sielos atlieka **12.6**, 12.6
išvaduoja 13.46, 13.55
kančių palengvinimas 14.10
lyginama su *yoga* 18.26
lyginama su *jñāna* 18.26
materialiame pasaulyje 12.27
mokslo viršūnė 15.27, 18.16
nauda 18.6
neprilygstama 19.19
netrikdoma kančių 15.15
padeda atsižadėti 19.25
padeda įsisąmoninti Dievą 13.27
padeda išvysti Viešpatį 11.8
padeda suvaldyti jusles 18.22
palengvina kančias 12.28
pareiga 19.24
Parīkṣitas tobulai atliko 19.19
patenkina jusles 13.54
perduodama *sampradāyų* 18.21
propaguojama *mahājanų* 13.15
rekomenduojama autoritetų 15.45
savęs pažinimo apraiška 13.55
senatvėje 15.39
skaitant apie *rāsa-līlos* žaidimą 18.31
sudvasina kūną 15.33, 15.47–48
svarbiausias dalykas 18.12
„Śrīmad-Bhāgavatam“ – △ vadovas 12.28
ir šeimyninis gyvenimas 15.44
tapo Kuntės prieglobsčiu **15.33**
teikia pasitenkinimą 15.11
kaip tiesiausias kelias **19.5**, 19.24
vaistas nuo visų ligų 14.4
veda į Viešpaties buveinę 15.33
žr. taip pat Dievo pažinimas; Kṛṣṇos sąmonė; Šventų vardų giedojimas
Dvasinis gyvenimas
laimės šaltinis 19.4
žr. taip pat Dievo pažinimas; Dvasinė tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė; Savęs pažinimas
Dvasinis mokytojas
apvalo 15.47–48
Balarāma kaip △ 14.28–29
būtinybė kreiptis į △ 10.36, 13.2, 16.3, 19.31
draudimai 13.2, 19.36
ypatybės 13.15
moko garbinti Dievybes 11.24
netikras
lyginamas su tikru 12.3, 13.48
pasmerktas 19.37
neveikiamas materialių *guņų* 12.16
pamokymai 15.50
Śukadevos 19.25
Vidura kaip △ 13.15
Viešpaties atstovas 19.36
Viešpats
kaip △ 13.48

globoja △ 12.16
pažįstamas △ dėka **18.3**, 18.3
žr. taip pat Mokinių seka
Dvasinis pasaulis
buvimo vieta 19.5
gyvenimas △ 14.35–36, 15.32
gyventojai 14.35–36, 19.21
ir karvės 17.9
kosminiai laivai nepasiekia △ 15.33
laikas bejėgis △ 14.35–36
lyginant su materialiu pasauliu 10.19, 13.23, 14.35–36, 15.25–26, 15.46, 16.26–30, 19.13
materialistams nepasiekiamas **15.47–48**
mediuojant Kṛṣṇą **15.47–48**
Pāṇḍavos pasiekė △ **15.47–48**
pasiekiamas atliekant dvasinę tarnystę 15.33
pasiekiamas atsidavus Viešpaties lotoso pėdoms 19.15
pasiekiamas klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ 15.51
patenkina „alkį“ 12.6
planetos 14.35–36, 19.21
santykiai 11.35
tinkamumas patekti į △ 15.40, 15.42, 15.47–48, 19.4
ir Viešpats **15.47–48**
vyrauja meilė ir atsidavimas 11.39
žr. taip pat Goloka Vṛndāvana; Vṛndāvana
Dvija-bandhu
apibūdinimas 18.18–19, 19.32
„Śrīmad-Bhāgavatam“ sugriauna △ argumentus 18.19
Dvīpa, apibūdinimas 16.12

E

Ego, netikras; susiformuoja *mahat-tattvoje* 13.55
žr. taip pat Kūniškoji gyvenimo samprata
Eka-daṇḍa, apibūdinimas 13.30
Ekonomikos plėtra
auginant karves ir dirbant žemę 10.4
dėl prisirišimo prie šeimos 19.35
iliuzija 12.23
pagrįsta popieriniais pinigais (lyginama su pagrįstąja auksu) 17.39
sankcionuojama Viešpaties 10.5
turi atitikti tris principus 19.3
visuomenė pagrįsta △ **18.45**, 18.45
Ekspansijos, *žr.* Kṛṣṇa, ekspansijos
Energijos (Aukščiausiojo Viešpaties)
dvasinė 13.48
ekspansijos 11.31
iliuzinė 10.13
išorinė, *žr.* Energijos; Materiali energija
išreikštoji, naikinimo metu sugrįžta į Viešpatį 10.21
materiali 17.23
išsivadavimas iš △ įtakos 11.34, 14.10
lyginama su dvasinėmis 18.3
mistinis debesis 19.23
saulė – △ šaltinis 14.2
sukuria kūnus 15.42
Viešpats aukščiau △ 10.21
žr. taip pat Visata
moteriškas pradas 11.33
nesuvokiamos 11.27, 14.8, **17.23**
ribinė 13.48, 14.32–33
ribinės ekspansijos 11.31
šaltinis 15.21
vidinė, *žr.* Dvasinė energija; Energijos
Viešpačiui įsikūnijant 15.5
žr. taip pat Māyā
Erdvė 11.6, **12.11**
„Europiečiai“ kaip įvardijimas 13.42
Evoliucijos teorija, sukurta Bhṛgu 19.9–10

F

Filantropinė veikla, tobulumas △ 13.46
Filosofai
empirikai 18.50
Nārada kaip △ **13.40**
spekuliatyvūs **17.18**, 17.18, 18.13
valdomi neišmanymo 11.39
šešių mokyklų pradininkai 17.18
tyri bhaktai kaip △ 13.40
Filosofija
apibūdinimas 12.28
apie kančias **17.18–19**, 17.19 **17.20**
ne aukščiausias gyvenimo tikslas 15.45
ir nesėkmė 13.2
kaip pakopa kelyje į išsivadavimą 15.27
apie sielą 13.44
subtilus jausmų tenkinimas 18.22
šešios △ mokyklos 17.18

Fizionomika
ir didžiosios asmenybės 19.27
išminčiai išmano **19.28**
ir Śukadeva **19.26–28**
Fokusininko triukas ir Viešpaties išėjimas, palyginimas **15.35**

G

Gada **14.28–29**
Gādhi, karalius 19.9–10
Gādhi-suta, *žr.* Viśvāmitra
Gailestingumas (išminčių) **19.23**, 19.23, 19.33
Gaisras bambukų giraitėje (palyginimas su materialiu pasauliu) 10.2
Galia
Kṛṣṇa suteikia Arjunai △ 15.5, **15.7–8**, 15.13–14
neteisingas △ panaudojimas 19.3
Parīkṣito 17.17
pusdievių 19.18
Viešpats kaip △ šaltinis 15.21
žr. taip pat Mistinė galia
Gamta, materiali, *žr.* Materiali gamta
Gāndhārī
kaip asketė **13.39**
istoriniai liudijimai 13.3–4
lydi Dhṛtarāṣṭrą **13.30, 13.51, 13.58**
mirtis **13.58**, 13.58
kaip tobula žmona 13.30, 13.39, **13.58**, 13.58
Gandis, Mahatma 13.41
Gāṇḍīvos lankas
Arjuna nešasi **17.6**
netenka galios **15.21**
Viešpaties įgalintas 15.13
Ganga
apvalanti △ galia 18.18, **18.21**
bhaktai lyginami su △ 10.30
Yamunā lyginama su △ 19.6
Karṇa įmetamas į △ 15.16
Parīkṣitas ant △ kranto **19.7–**8, **19.12**
srūvanti iš Viešpaties lotoso pėdų **18.21**, 19.7
ties Saptasrota **13.52**
transcendentinė 19.5
Viešpaties pašventinta 19.6
vyras 19.17
Gaṅgotrī 15.16
Garbhādhāna-saṁskāra
apibūdinimas 12.12
Garbhodakaśāyī Viṣṇu
Brahmā gimsta iš △ 18.20
Viešpats kaip △ 14.35–36
Garbinimas
įprastas Indijos moterims 11.24
parodytas Dvārakos gyventojų **11.15**, 11.15
praktikuojamas impersonalistų, lyginamas su bhaktų 15.17
pusdievių 12.20
Saulės dievo 11.5
Viešpaties
garbinant pusdievius **17.34**
lyginamas su pusdievių garbinimu 15.12
rekomenduojamas 18.15
kaip tobulumas **11.7**
žr. taip pat Dievybės garbinimas; Dvasinė tarnystė
Gargamunis 11.22
Garsas, transcendentinis
būtinas visuomenei 18.6
iššaukia Viešpatį 16.32–33
žr. taip pat Šventų vardų giedojimas
Garuḍa
atvaizdas ant vėliavos 11.13
paukščių valdovas **18.16**
Gauḍīya-sampradāya
dvasiniai mokytojai 10.20, 11.26
Narottama dāsa Ṭhākura priklausė △ 13.26
žr. taip pat Mokinių seka
Gautama 12.13
filosofas 17.18–19
istoriniai liudijimai 19.9–10
Geismas 11.36
žr. taip pat Aistros *guṇa*; Lytinis gyvenimas
Gėlių lietus
Kṛṣṇai **10.16**, 10.16, **11.27**
Parīkṣitui **19.18**
Ghaṭotkaca
Karṇa nužudo 15.16
tėvai 13.3–4
Gimimas
apvalomosios apeigos △ metu **12.13**, 12.13
apvalomosios apeigos prieš △ 12.12
išsivadavimas iš pasikartojančio △ 15.32, 15.41
ir Kṛṣṇos sąmonė 18.18

Krṣṇos *žr.* Krṣṇa, atėjimas
neišvengiamas sąlygotoms sieloms 15.29
Parīkṣito **12.12**
sąlygojamas ankstesnės veiklos 12.7
teikia kančias 13.19
žr. taip pat Sielos persikūnijimas
Gimimo ir mirties ratas
išsivadavimas iš △ 16.9, 19.4
materiali veikla įtraukia į △ 19.20
žr. taip pat Sielos persikūnijimas
Ginklas
Arjuna iškovojo △ **15.12**
atominis, *žr.* Atominiai ginklai
tobuliausias, *žr. Brahmāstra*
Gydytojas išgydo Dievui leidus 14.9
Gyvatė
Kali-yugos brahmanai lyginami su △ 18.37
laikas lyginamas su △ **13.46**
uždėta Śamīkai Ṛṣiui vietoj girliandos **18.30**
Gyvenimas
bergždžias tenkinant jusles 16.9
dvasiniame pasaulyje 15.32
dvasinis, *žr.:* Dvasinė tarnystė; Krṣṇos sąmonė
kvailiai neteisingai panaudoja 19.4
laikinas 16.7
materialistai leidžia veltui 13.23, 13.25–26
materialistai neteisingai panaudoja 11.34
materialus
ir gerovė 14.9
iliuzija 13.17, 13.53, 15.25–26
išsivadavimas iš △ 11.36, 13.26, 15.31
kančių šaltinis 13.23, 14.11, 19.20
kupinas kančių 12.28
kupinas problemų 11.3, 13.17
laikinas 19.24
lytinis gyvenimas – △ pagrindas 11.36
māyā 15.25–26
pasmerktas 13.2
Prahlāda pasmerkia 19.20
priežastis 15.25–26
suvaržytas 15.39
kaip vergystė, seksas ir miegas 16.9
misija 17.12
paskirtis 11.34, 13.17, 13.23–24, 13.26, 19.4, 19.20
pienas palaiko 19.39
politikai neteisingai panaudoja 19.20
ir saugumas 13.21
sėkmingas 10.5, 11.7, 14.9
skirtas dvasinei tarnystei 15.39
skirtas savižinai 15.44–45
ir skrydis lėktuvu, analogija 15.50
tikslas 13.2, 15.45, 18.13
tingūs žmonės leidžia veltui **16.9**, 16.9
tobulumas 13.29, 13.37, 15.30, 15.39, 15.51, 18.4, **18.10**
trukmė, priklauso nuo Viešpaties valios 13.17, 15.15
varṇāśramos sistemoje 15.39
žr. taip pat Gyvos būtybės; Žmonės
Gyvenimo tikslas 13.2, 15.45, 18.13
Gyvybė įsčiose 12.7
Gyvybės rūšys
ir joms skirtas maistas 13.47, 17.10–11
kova dėl būvio tarp △ 13.47, 15.25–26
skaičius 13.17
žr. taip pat Gyvuliai; Žmonės
Gyvos būtybės (esybės)
amžinai laisvos 10.22
amžinai sąlygotos 10.22
amžinos 13.17, 13.44, 16.6, 19.9–10
apimtos iliuzijos 13.42, 15.42
atlikdamos aukojimus tobulėja 16.20
aukštesnioji energija 11.33
„besimėgaujančios“ 11.34
bhaktai 13.38
Brahmā kuria △ 16.20
Brahmanas 15.42
dievotos, lyginamos su demoniškomis 15.34
dvasinė tarnystė atgaivina 11.33
dvasinė tarnystė atskleidžia △ grožį 19.19
dvasinės prigimties 15.42
dvasiniame pasaulyje 19.21
evoliucija 16.7
gauna kūnus 12.7
iškreiptas △ regėjimas 12.11
išminčiai užjaučia **19.23**, 19.23, 19.33
kenčia 13.17
kūno gyvybės šaltinis 18.26
kvailos ir išmintingos 13.29
linkusios klysti 11.25
lyginamos su saule 19.23
lytinis gyvenimas suvaržo △ 11.36
mahat-tattvoje 13.55
maistas 16.20
moteriškos prigimties 11.33
nematerialios 15.42
nemirtingos 14.38
paklūsta laiko įtakai 11.6, 12.11

panašios į kibirkštis 14.32–33
persikūnijimas 13.44
piliečiai 12.4, 12.19
po pasaulio naikinimo miega Viešpaties kūne 10.21
prajos 12.4, 12.19
priklausomos 11.6, 18.22
ribinė energija 13.48
ribojamos erdvės 11.6, 12.11
ribotos 18.23
sąlygotos, lyginamos su išsivadavusiomis 13.42, 13.55, 14.4, 17.20
sėkloje 12.7
tarnai 10.11–12, 12.6
teršiamos materialių troškimų 15.29
tikroji esmė 12.4, 13.55
turi būti globojamos 14.41
turi pasirinkimo laisvę 11.22
valdomos gamtos dėsnių 12.12
valdomos laiko 13.20, 13.46
veikiamos žvaigždžių įtakos 12.12
vibhinnāṁśa 15.6
Viešpats
dovanoja malonę 12.9, 19.36
globoja △ 12.17, 12.19, 13.45
įgalina △ 18.23
neatsiejamos dalelės 19.23
palaimina △ 11.7
skirtumai tarp Viešpaties ir △ 10.13, 11.31, 12.11, 12.17, 15.27, 15.32, 17.20, 18.11, 19.23
tarnai 13.2, 13.41–42, 13.44
△ tėvas 19.16
valdo △ 13.41–44, 15.15
Viešpaties ekspansijos 14.28–29, 18.21
visa persmelkiančios 12.11
žr. taip pat Sąlygotos sielos; Siela
Gyvuliai (gyvūnai)
aukojimas 12.34
demonai puolę iki △ lygio 12.5
globa 10.4, 12.19, 17.8–11
Kali-yuga – pragaras △ 16.20
kova dėl būvio tarp △ 13.47
maistas tik nepaprastomis aplinkybėmis 17.16
nelaimės pranašai **14.12–14, 14.19**
taip pat piliečiai 12.4, 17.10–11
valdomi iliuzijos 13.42
Viešpats įsikūnija △ pavidalais 13.50
žmonės lyginami su △ 16.22, 16.31
žudymas, *žr.* Gyvulių skerdimas
žr. taip pat Gyvybės rūšys
Gyvulių skerdimas
ir Dievo įstatymas 17.10–11
gyvulių aukojimas lyginamas su △ 12.34
Kali-yugoje 16.5, 16.18, 16.20, 17.1, 17.3, 17.5–6, 17.8
karų priežastis 10.6
lemia visuomenės degradaciją 13.47
lyderiai smerkiami už △ 17.10–11
mirties bausmė už △ **17.6**, 17.9
smerkiamas 10.4, 10.6
šėtoniška filosofija 10.6
Globa
bhaktos rūpinasi 12.23
ir brahmanai 18.47
brahmanų 12.19, 14.34, 14.41
gyvų būtybių 14.41, 17.9
gyvulių 10.4, 12.19, 17.8–11
Yudhiṣṭhira rūpinosi △ 15.39
jaučių 16.18
Kali-yugoje nesirūpinama △ 16.21
karalius rūpinasi △ 14.41, 16.10, 17.10–11, 17.14, **17.16**, 17.16, **18.42–43**
kartojant šventus Viešpaties vardus 15.28
karvių, *žr.* Karvės
kṣatriyos turi rūpintis △ 12.20
nuo Kali-yugos įtakos 15.36–37, 16.10, 17.28
Parīkṣitas rūpinosi △ 12.23, 18.7–**8**
pusdieviai sulaukia △ iš Arjunos **15.13**
Vidura globoja Pāṇḍavas **13.8**, 13.8
Viešpats globoja
Arjuną 15.4, **15.16–17**
atsidavusias sielas 16.26–30, 17.37, 18.19
bhakto šeimą 19.35
bhaktus 12.9, 12.11, 12.20, 14.32–33, 14.38, 16.13–15, 16.26–30, 17.17, 18.28
brahmanus 19.2
doringus ir nedorėlius 12.11
dvasinį mokytoją 12.16
gyvas esybes 12.19, 13.45
išsivadavusias sielas 12.17, 14.32–33
Yadu dynastiją **14.35–36, 14.38**
jīva-tattvas 14.32–33
kartojant Jo vardus 15.28
karves 14.34, 19.2
kvailiai atsisako Viešpaties △ 14.32–33
misionierius 12.16
Parīkṣitą **12.1–**2, 12.7, 12.9, 12.16–17, 12.27, **18.1**

Prahlādą **15.16**
pusdievius 13.50, 15.34
saugo nuo Kali-yugos įtakos 15.36–37
tyrus bhaktus **11.38**, 12.17, 13.27, 13.43, 13.50
valdovus 11.26
Vedas 12.16
vienintelis prieglobstis 13.45
visatą **14.35–36**
žmogaus gyvenimo tikslas – ieškoti Viešpaties △ 13.21
vyriausybė privalo rūpintis △ 17.8, 17.10–11
Goloka Vṛndāvana
Kṛṣṇos buveinė 16.6, 18.3, 19.21
Pāṇḍavos pasiekė **15.47–48**
Parīkṣito tikslas 19.21
tinkamumas pasiekti △ 15.42, 15.47–48
žr. taip pat Dvasinis pasaulis; Vṛndāvana
Gopės
panirusios į transą 11.31
patiria išsiskyrimą 11.3, 11.31
peikia Brahmą 12.23
rāsa-līlos metu 18.31
Viešpats susigrąžino △ 15.20
Gosvāmiai, šeši
mahā-bhāgavatos 11.38
priklauso mokinių sekai 11.38
rekomendavo *pāñcarātriką* 12.13
Vṛndāvanoje 11.38
Gotra, apibūdinimas 16.2
Gravitacijos dėsnis 11.35
Gṛhasthos
augina karves 17.3, 19.39
ir Dievybės garbinimas 13.31
draudimai 19.33, 19.37
išminčiaus santykiai su △ 19.39
pareigos 13.31, 14.43, 19.4, 19.39
ir pasaulio atsižadėjimas 15.37, 15.44
sādhu šviečia △ 13.23
teikia labdarą 12.14
Vedų laikų lyginami su šiuolaikiniais 13.31
Viešpats kaip △ **10.30**, 10.30, 11.31, 11.35–36, 11.39
žr. taip pat Santuoka; Šeimyninis gyvenimas
Gulbės
bhaktai lyginami su △ 18.22
tyri bhaktai lyginami su △ 11.2
Guṇos
Arjuna transcendentalus △ **15.31**
bhaktai iškyla virš △ 10.30, **11.38**, 11.38
Brahmanas anapus △ 15.47–48
išsivadavimas iš △ įtakos 13.42, 13.54, 13.56, 14.10, 15.31, 15.47–48
Yudhiṣṭhira iškilo virš △ **15.42**
juslės paklūsta △ 13.56
ir kančios 14.11
kūnas paklūsta △ 15.12
laikas aukščiau △ 13.46
nepaveikia Gosvāmių 11.38
sąlygotos sielos paklūsta △ **13.46**, 13.56
transcendentalistai anapus △ 18.50
Viešpats transcendentalus △ **10.21**, 10.21, **11.37–38**, 11.38
žr. taip pat Materiali gamta
Guru
apibūdinimas 18.18
žr. taip pat Dvasinis mokytojas

H

Haṁsos, apibūdinimas 18.22
Hanumānas 11.13
Haradhanuso lankas 16.26–30
Hardvaras 13.9
Haridāsa Ṭhākura
Caitanya išaukštino 18.19
nāmācārya 18.19
Hastināpura
buvimo vieta 14.28–29, 19.6
moterys
atsisveikina su Kṛṣṇa **10.14, 10.16**, 10.20, **10.31**
kalbasi apie Kṛṣṇą **10.21–30**
šlovingos **10.20**
Pāṇḍavų sostinė 14.28–29
pasaulio sostinė 10.3, 12.2, 15.38
Viduros sugrįžimas į **13.1, 13.3–4**
Viešpats aplanko 10.7
Hiḍimbā (demonė) ir Bhīma 13.3–4, 14.42
Himalajų kalnai
auksas △ 12.33
duktė **15.12**
Gāndhārī mirė △ 13.3–4
Yudhiṣṭhira išėjo į △ 12.13
ir Jayadratha 15.16
mėgstama impersonalistų *sannyāsių* vieta 13.30
Parīkṣitas lyginamas su △ **12.22**
kaip prieglobstis 12.22

turtai 12.22
Himalajų provincijos, Śukadevos gimtinė 16.12
Hiraṇyakaśipu
atlieka askezes 13.19
materialistas 10.25, 11.34
nužudytas Nṛsiṁhadevos 15.16
Prahlādos tėvas 12.25
sūnus 15.16
Viešpaties išvaduotas 19.35
Horoskopas
Parīkṣito 12.12, **12.19–28**
žr. taip pat Astrologija
Hṛdīka **14.28–29**

I

Ideologija
paremta Dievu 10.5
žmonių 10.3
Ikṣvāku Mahārāja **12.19**, 12.19
Ilāvṛta-varṣa 16.12
Žemė kaip △ 12.20
Iliuzija
apėmė Dhṛtarāṣṭrą 13.18, 13.21, 13.23
ir Arjuna 18.24–25
atsižadėjimas išsklaido △ 15.27
baimė kaip △ 14.38
„Bhagavad-gītā“ išsklaido △ 15.31
bhaktai aukščiau △ 13.17
ekonomikos plėtra kaip △ 12.23
gyvūnai apimti △ 13.42
kančių šaltinis 11.6
kaip Kṛṣṇos priešingybė 11.9
kūno grožis kaip △ 10.16
lytinis gyvenimas panardina į 11.36
materializmas kaip △ 13.17, 13.53, 15.25–26
materialus pasaulis kaip △ 13.29
šeimyninis gyvenimas kaip △ 13.17
užvaldo dėl neišmanymo 12.6
Vedos išsklaido 15.27
žinojimas išsklaido △ 15.27
žmonės, valdomi △ 13.42
žr. taip pat Energijos; Kūniškoji gyvenimo samprata; *Māyā;* Materiali energija; Neišmanymas
Impersonalistai
apibūdinimas 15.42
bhaktų ir △ palyginimas 15.17, 18.16
medituoja *brahmajyoti* 18.16
nepažįsta Viešpaties pavidalo 15.35
nesuvokia Viešpaties žaidimų 10.8
neteisingai suvokia Viešpatį 11.37
sannyāsiai 13.30
viršiausiasis tarp △ 13.30
žr. taip pat Filosofai; Šaṅkaros *sampradāya*
„Indai“ kaip įvardijimas 13.42
Indija
anksčiau valdė pasaulį 12.4
degradavusi 19.4
moterys, religingos 11.24
šventos △ vietos 13.9
ir tyri bhaktai 13.27
turi pamokslauti 18.18
turi sekti Parīkṣito pavyzdžiu 19.4
veikiama laiko 13.20
Indijos vandenynas 10.25
Indoeuropiečiai kaip Yayāčio palikuonys 12.24
Indra, Viešpats 19.9–10
apdovanotas Karņos 15.16
aplanko Maruttą, 12.33
Arjuna ir △
apsaugojo △ **15.13**
nugalėjo △ **15.8**
pašlovinamas △ 15.12
△ kaip Arjunos tėvas 12.21
Durvāsā svečiuose pas △ 15.11
Dvārakos gyventojai pranoko △ 11.8
kaip erelis 12.20
garbina Kṛṣṇą **11.6**
Yudhiṣṭhira lyginamas su △ 10.3
ir Kuntī 13.3–4
lietaus valdovas 10.4
neprilygsta Kṛṣṇai 13.41
planeta 18.13
žmona 13.3–4
Indraloka, rojaus planeta 18.13
Induizmas, *žr. Varṇāśrama-dharma;* Vedų kultūra
Indusai
kaip įvardijimas 13.42
kastų sistema 18.18
merginos, garbina Śivą 13.3–4
papročiai 11.14
perbėgėliai 17.32
Iniciacija, formali, △ tikslas 19.25
Inkarnacijos (Aukščiausiojo Viešpaties)
kaip amžinos 15.35
„Bhagavad-gītā“ kaip △ 15.27

bhaktai padeda vykdyti △ misiją 15.5, 15.49
Yadu šeimoje **16.34**
ir Jo energija 15.5
netikros 18.35
kaip neveikiamos laiko 15.30
palaimina Žemę **16.23**, 16.23–24, 16.32–33, **17.26**
sąlygotų sielų labui 15.27
„Šrīmad-Bhāgavatam“ kaip △ 18.31
tikslas **16.3,** 17.5
žr. taip pat Kṛṣṇa, atėjimas; Matsya; Nṛsiṁha
Intelektas
išgryninimas 15.29
materialus, lyginamas su dvasiniu 13.55
paskirtis 13.41
siela aukščiau △ 18.26
Intoksikatų vartojimas
bausmė už △ 17.28
Kali-yugoje 16.10
ir Kuveros sūnūs 15.34
pusdieviai užsiima △ 15.34
smerkiamas 17.38, 17.43–44
sužlugdė Yadu dinastiją **15.22–23,** 15.34
Irāvatī 16.2
Įsikūnijimai, *žr.* Inkarnacijos
Įstatymai (dėsnis)
gamtos
gyvos esybės paklūsta △ 12.12
neveikia Viešpaties kūno 11.25
sąlygotos sielos paklūsta 11.33, 12.12
sukurti Kṛṣṇos 15.24
teikia kančias 13.13
valdo kūną 11.25, 12.12
vyriausybėje 10.3
žr. taip pat Karma; Materiali gamta
gravitacijos 11.35
pirmagimystės 10.3
sotumo 11.25
Vedų laikų ir šiuolaikiniai 16.1
Viešpaties
baudžia 19.2
„Bhagavad-gītā“ kaip △ 17.12
gyvulių žudikams 13.47, 17.10–11
kovos dėl būvio tarp gyvybės rūšių 13.47, 17.10–11
„Šrīmad-Bhāgavatam“ kaip △ 17.12
vykdymas neša laimę 17.12
žmonėms 13.47, 17.10–11
ir žmonių įstatymai 13.42
Īśvara-bhāva, apibūdinimas 12.20
Īśvaros
apibūdinimas 18.14
pavaldieji, lyginami su aukščiausiuoju △ 18.14
Išminčiai
išmano fizionomiką **19.28**
išreiškia pagarbą Śukadevai **19.28–31**
ypatybės **19.23**, 19.23
kalba apie Parīkṣitą **19.20–21**
ir karaliai **19.13**
kupini užuojautos **19.23**, 19.23
laimina 19.19
minta pienu 19.39
nebaustini 18.29
neturi troškimų 19.23
Parīkṣito ir Śukadevos susitikime **19.8–12**
patenkinti Parīkṣitu **19.19**
septyni didieji visatos △ 19.9–10
ir šeimos žmonės 19.39
viską apvalo 19.8, 19.33–34
žr. taip pat Autoritetai; Bhaktai; *Ṛṣiai; Sādhu;* Transcendentalistai
Išmintis, *žr.* Dievo pažinimas; Savęs pažinimas; Žinojimas
Išorinė energija, *žr.* Energijos; Materiali energija
Išsivadavimas
apibūdinimas 12.28
atliekant dvasinę tarnystę 11.19
Dhṛtarāṣṭra pelnė △ 13.59
dvasinė tarnystė – aukščiausia △ pakopa 13.27, 13.59, 15.27, 16.23, 18.16
ir Yadavos 10.26
Yudhiṣṭhira pasiekė △ **15.41–**43
kartojant šventą Viešpaties vardą 15.31
klausantis „Bhagavad-gītos“ 15.27
klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ 19.31
Kṛṣṇos lotoso pėdos dovanoja △ **19.7**
ir Mathuros gyventojai 10.26
nepasiekiamas be atsižadėjimo 18.24–25
nepasiekiamas be savitramdos 18.22
pakopos 15.27
sielos 15.31
spekuliatyvūs mąstytojai siekia 18.13
suvokus Kṛṣṇos žaidimus 10.26, 15.32, 16.16
tyro bhakto šeimos narių 12.17
tyrų bhaktų pagalba 13.26, 13.29
valgant *prasādą* 13.47
Viešpaties veikla pranoksta 16.23

žmonių 13.41, 16.8–9
žr. taip pat Savęs pažinimas
Išsivadavusios sielos
Nanda kaip △ **14.32–33**
Pāṇḍavos kaip △ 14.32–33
priklausomos 14.32–33
ribinė energija 14.32–33
sąlygotos sielos ir △ 14.4, 14.38
Sunanda kaip △ **14.32–33**
Uddhava kaip △ **14.32–33**
Viešpaties žaidimuose 14.32–33
Viešpats globoja 14.32–33
Įžeidimai (nusižengimai)
išminčių, iš *gṛhasthų* pusės 19.33
išperkami pasninkaujant 19.33
išperkami reiškiant pagarbą 19.11
Kṛṣṇos, padaryti pusdievių garbintojų 15.12
Parīkṣitas padaro △ 19.7
tyri bhaktai kartoja Dievo vardus be △ 18.19
Viešpaties 15.10

Y

Yadu dinastija 10.26, 11.38, 12.24
amžini Viešpaties palydovai 15.32
bebaimiška **14.38**
pagrobė Sudharmos rūmus 14.38
ir pieno vandenynas, palyginimas 14.36
pusdieviai – △ nariai 15.34
sunaikinimas 13.50, **15.22–26, 15.33–34**
tyri bhaktai 13.11, 14.38
Viešpats apsireiškė △ **16.34**
Viešpats globoja △ **14.35–36, 14.38**
Yadu, karalius **10.26**
Yayātis Mahārāja 14.42
istoriniai liudijimai 12.24
Šibio draugas 12.20
Yaja 13.4
Yajña, žr. Ritualinės apeigos; Aukojimai
Yājñavalkya 16.1
Yājñavalkya apie moteris 11.31
Yamarāja, Viešpats 12.20
Aryamā pavadavo △ **13.15**
bhaktų draugas 15.49
išsigelbėjimas nuo žuvimo pasikvietus △ **16.7**
kartoja šventus Viešpaties vardus 16.7
labai užsiėmęs 13.15
mahājana 13.15
Māṇḍavya prakeikė △ 13.1, **13.15**, 15.49
mirties įsikūnijimas 17.35
Naimiṣāraṇyos aukojime 16.7, **16.8**
nebhaktai bijo △ 15.49
nugali mokslininkus 16.7
pareiga 13.1, 13.15
Pitṛlokos gyventojai pasitiko △ **15.49**
„*śūdra*“ 13.1, **13.15**
Vidura 13.1, **13.15**, 15.49
Yamunos upė
Ganga lyginama su △ 19.6
Parīkṣitas prie △ 19.6
tyro bhakto galia lyginama su △ 13.10
transcendentinė 19.5
Viešpats pašventino △ 19.6
Yavanos 16.20
Yoga
apibūdinimas 13.2, 13.53, 18.26
Dhṛtarāṣṭra praktikavo △ 13.56
dvasinė tarnystė lyginama su △ 10.23
ir kvėpavimas 18.26
mistinė 13.57, 17.18
netikra ir tikra 13.53
padeda pažinti save 13.55, 18.26
padeda suvaldyti jusles **13.53–**54, 18.26
padeda suvaldyti protą **13.53**
tikslas 13.53–55, 13.57
žr. taip pat Dvasinė tarnystė; *Yogai;* Kṛṣṇos sąmonė
Yogai
ir *bhogiai* 13.53
Dhṛtarāṣṭra kaip △ **13.53–57**, 13.59
ir juslių suvaldymas 10.23
mistinė △ galia 13.57
Viešpats – geriausias △ 11.31
Viśvāmitra – paslydęs △ 19.10
žr. taip pat Bhaktai
Yogamāyā, apibūdinimas 11.39, 14.8
Yoga-nidrā, Viešpats paniręs į △ 16.30
Yoṣit-saṅgis, apibūdinimas 18.13
Yudhiṣṭhira Mahārāja
amžinas Viešpaties palydovas 15.32
apsivalo nuo materijos nešvarybių **15.40–41, 15.43–44**
askezės **15.43**
atsižadėjęs **15.32, 15.37–41, 15.43–44**
baiminosi dėl mūšyje padarytų nuodėmių **12.34**
bebaimis **15.43**
dėkingas Viešpačiui už malonę **12.16**, 12.16
dorybės įsikūnijimas 12.4

dorovingas 13.31, 13.33
globojo piliečius 15.39
Himalajuose 12.13
idealus valdovas **10.3**, 10.3, **12.4**, 12.4, 12.34
Indra lyginamas su △ 10.3
išsivadavusi siela 12.6
ypatybės **12.4**–6
jaučia artėjant Kali-yugą **15.37**
kasdieninės △ pareigos **13.31**
klausinėja Arjuną **14.25–34, 14.39–44**
kuklumas 13.33
labdara **12.14**
lyginamas su Rāma 15.40
meditavimas **15.41–42, 15.44**
mirties valandą 15.41
nujaučia Viešpaties pasitraukimą **14.2–4, 14.8, 14.21, 14.44**
Parīkṣitas – △ paguoda 13.16
Parīkṣitas paveldėjo sostą iš △ 15.38–39
pasaulio imperatorius **10.3**
pasiekė išsivadavimą **15.40–44**
protėviai 12.18, 12.26
pusdieviai aplankydavo △ 13.14
regi bloga lemiančius ženklus **14.2–5, 14.10–24, 14.39, 14.44**
religingas **10.1**
ruošiasi atsižadėti pasaulio **15.32, 15.37–40**
savitvarda **12.23**, 12.23
sielojasi dėl Kurukṣetros karo 13.16, 13.33
šiuolaikiniai lyderiai lyginami su △ 10.3
šlovingas **12.5**
tėvai 13.4
tyras bhaktas **12.4**, 12.4, **12.6**, 15.44
turtai **12.6**
užuojauta 13.33, 13.39
valdant karalystė klestėjo **10.4–6**, 10.4–6, 12.34
valdė iš pareigos 10.1
ir Vidura **13.6–12**
Viešpaties tarnas 13.41
Viešpats
atkūrė △ karalystę **10.2**
įtvirtino △ valdžią 14.1, 15.15
lydimas △ armijos **10.32**
patenkintas △ **12.34**
žr. taip pat Pāṇḍavos
Yudhiṣṭhira Mahārāja cituojamas apie Arjuną **14.6–7**
giminių dingimą **13.32–34, 13.39**
Nāradą **13.40**
Parīkṣitą **12.18**
Vidurą **13.8–11**
Viešpatį **14.8, 14.34**
Viešpaties globą Yadavoms **14.35–36**
Viešpaties išėjimo ženklus **14.2–8, 14.10–21, 14.39, 14.44**
Viešpaties malonę **14.9**
Yuga
religija nyksta su kiekviena △ 16.25, 17.25
Yūtha-pačiai, Bhūriśravā tarp △ 15.16

J

Jagājus ir Mādhājus
Nityānanda išgelbėjo △ 14.28–29
Jagannātha Puris
mėgiamas vaišṇavų *sannyāsių* 13.30
šventa vieta 13.9
šventykla 13.3–4
Jaiminis
filosofas 17.18
apie laimę ir kančias 17.19
Jayadratha, istoriniai liudijimai 15.16
Jayanta **14.28–29**
Jayantī
apibūdinimas 12.12
Jālapadī 12.13
Jāmbavatī **10.29, 11.16–17**, **14.31**
Jambudvīpa, Žemė kaip △ 12.5
Janaka, karalius 19.9–10
surengė lanko aukojimo ceremoniją 12.19
Janamejaya Mahārāja 12.26
istoriniai liudijimai 16.2
Parīkṣito sūnus 19.20
Janmāṣṭamis 11.24
Jarā, demonė 15.9
Jarāsandha 11.38
kaip „įsisąmoninęs Kṛṣṇą“ 13.11
istoriniai liudijimai 15.9
paslaugumas 18.28
Viešpats sunaikino 13.50
Jāta-karma, apvalančioji apeiga 12.13–14
Jatāsura 13.3–4
Jautis
Kali muša **16.4, 17.2**
Kali-yugoje neglobojami 17.1
nekalta būtybė **17.13**
reikšmė 16.18

religijos įsikūnijimas **16.18**, 16.20, **16.25**, 17.2, **17.22**
žr. taip pat Jautis Dharma
Jėga
dvasinė, lyginama su fizine 11.17
žr. taip pat Galia; Mistinė galia
Jėzus Kristus 17.22
Jėzus Kristus 17.22
Jhulana 11.24
Jīva Gosvāmis apie
Dievybės garbinimą 12.30
dvasinį kūną 15.47–48
Gangos ir Yamunos upes 19.6
Kṛṣṇą kaip Dievą 16.26–30
Parīkṣitą 18.31, 19.6
spekuliatyvius filosofus 17.18
vedybas 11.32
Vedų nurodymus žemesnių luomų žmonėms 17.38
Viešpaties žaidimus kaip pranokstančius *nirvāṇą* 16.23
Jīvan-mukta
apibūdinimas 15.42
žr. taip pat Išsivadavimas
Jīva-tattva
apibūdinimas 10.21, 14.28–29, 14.32–33
Viešpats globoja 14.32–33
viṣṇu-tattva lyginama su △ 14.28–29, 14.32–33
žr. taip pat Gyvos būtybės
Jñāna
apibūdinimas 13.2, 15.27, 18.26
žr. taip pat Filosofija; Žinojimas
Jñāna-kāṇḍa
apibūdinimas 12.29
žr. taip pat Žinojimas, dvasinis
Jñātānīka 16.2
Juslės (jutimai, jausmai)
dvasinė tarnystė patenkina △ 13.54
gamtos *guṇos* valdo △ **13.56**
išgryninto lyginamos su užterštomis 14.34
yoga padeda suvaldyti △ 13.53–**54**, 18.26
Yudhiṣṭhira išgrynino △ **15.41**
netobulos 11.9
penkios △ 13.54
protas valdo △ 15.41
sąlygotos sielos tarnauja 10.11–12, 12.6
tarnaujant Viešpačiui 18.26
valdo sąlygotas sielas 13.56
Viešpats nesuvokiamas materialiomis △ 12.9, 15.27
žr. taip pat Materialus kūnas
Juslių tenkinimas
asurų tikslas 16.34
beprasmiškas 13.2
demoniška ypatybė 12.4
gyvenimo švaistymas 16.9
išsivadavimas nuo △ 10.11–12
lemia visuomenės degradaciją **18.45**, 18.45
materialistų tikslas 13.25
nuodėminga veikla 12.34
raginimas atsisakyti △ 18.22
sąlygotų sielų tikslas 12.6
spekuliatyvūs samprotavimai kaip △ 18.22
suklaidina gyvas būtybes 12.23
žr. taip pat Karminė veikla; Malonumai, materialūs; Troškimai, materialūs
Juslių valdymas **10.23**, 10.23
žr. taip pat Askezė; Atsižadėjimas

K

Kailāsos kalnas **12.23**
Kayādhu 12.25
Kālabhairava, Viešpats (Śiva) 15.9
Kali amžius, *žr.* Kali-yuga
Kali įsikūnijimas 12.19, 12.26
apibūdinimas 17.28
kaip bedievystės draugas **17.31, 17.33, 18.6**
gyvenimo vietos **17.38–39**, 17.38–39, **17.40**, 17.43–44
kalba apie Parīkṣito valdžią **17.36**
karaliaus rūbais **16.4–5**
muša jautį **16.4**
muša karvę **16.4–5**
pasiduoda Parīkṣitui **17.29–30**
pasirodė išėjus Viešpačiui **18.6**
kaip *śūdra* **16.4–5**
Viešpaties vardų kartojimas sužlugdo 18.6
Kāliya 10.25
Kali-yuga
atėjo išėjus Kṛṣṇai **15.36**
atnešė panieką žemesniems luomams 18.32
aukojimai
išskirtinai šiam amžiui 12.33–34
neatliekami 16.20

nesėkmingi 18.12
aukos **15.36–**37
ir auksas 17.39
bausmės už nuodėmes sušvelnintos 18.7
bedievystė **15.45**, 17.2, 17.10–11, 17.25, 17.27, 17.32
brahmanai
degradavo 16.21, 18.12, 18.32–35, 18.37
išnyko 12.2, 12.13, 12.33, 12.34
gimsta demonai 18.47
gyvulių žudymas 16.5, 16.18, 16.20, 17.1, 17.3, 17.5–6, 17.8
išminčiai išpranašauja **18.44–45**
įveikiama klausantis apie Viešpatį 18.7
Yudhiṣṭhira pastebėjo atėjus △ **15.37**
kančios 16.19
lyderiai degradavę 16.5, 16.21, 17.27, **17.29**
lyderių pareiga 17.28
māyā sustiprina △ įtaką 17.23
ir moterys 17.24
nesantaikos amžius 16.4, 16.10, **17.25**
nugalima kartojant Viešpaties vardus 16.32–33, 18.7, 18.12
ir nuodėmės 12.34
nuosmukio amžius 18.7
ir *pāñcarātrikos* sistema 12.13
Pāṇḍavos pastebi pradžią △ **15.45**
paveikia Parīkṣitą 19.3
po Kurukṣetros mūšio 15.36
požymiai 12.26, **15.37, 15.45**, 16.10, 16.20
pradžia 12.2
pranašumai **18.7**, 18.7
prieglobstis nuo 15.36–37
ir religija 16.20, 16.25
ir *saṅkīrtana* 17.33
ir santuoka 16.21
„Śrīmad-Bhāgavatam“ padeda nugalėti △ 17.24, 17.27
šeimos degradavę 16.19
švaistomas gyvenimas 19.4
ir tariamas dvasingumas 12.3
trukmė 15.37
ir *vaiśyos* 17.1
valdovai degradavę 15.38, 17.1
valstybė pasaulietiška 17.2, 17.32
valstybės pareiga 16.10
ir *varṇāśrama-dharma* 16.31
ir Viešpaties malonė 18.7
Viešpats įsikūnija 18.35
visuomenė 12.13, 12.34
śūdrų 17.1
visuomenė degradavusi 16.22, 17.5, 17.24–25
vyriausybė 12.26
ženklai 14.5
žmonėmis nesirūpinama 16.21
žmonės degradavę 13.28
Kalmāṣapāda 19.9–10
Kaṁsa **14.28–29**
kaip „įsisąmoninęs Kṛṣṇą“ 13.11
Jarāsandha – △ giminaitis 15.9
Kṛṣṇa nužudė △ 10.25, 13.50
materialistas 10.25, 11.34
Kaṇāda 17.18–19
Kančios
„Bhagavad–gītā“ pašalina △ 15.27
bhaktų 17.18, 17.22, 18.31
dėl gamtos *guņų* 14.11, 18.50
Dhṛtarāṣṭros 13.33
filosofai apie △ 17.18, **17.19–20**, 17.19–20
gimimas kaip △ 13.19
gyvų būtybių 13.17
įsčiose 12.7
jaučio Dharmos 17.18, 17.22
karalius išvaduoja nuo △ **17.10–11**
kūnas teikia △ 13.17
lemia gamtos dėsniai 13.13
lemiamos laiko 13.19, 13.41
materialus gyvenimas kupinas △ 13.23, 14.11, 19.20
materialus pasaulis ir △ 12.6, 13.18–19, 13.23, 13.27
prasāda palengvina △ 13.47
priežastys 13.48
iliuzija 11.6
Kali-yugos vyriausybė 17.5
religijos įsikūnijimo 17.18
senatvė teikia △ 13.19
siunčiamos Dievo 17.18, 17.22
tarytum gaisras 14.11
Viešpats padeda nugalėti 14.11
visuomenėje 13.42, 14.10
žmonių 10.2
Kaniṣṭha-adhikāris, apibūdinimas 12.17
Kanyākubja 19.9–10
Kaṇva Munis 12.20, 19.9–10
Karalienės (Kṛṣṇos) 11.30–32, 11.35–36, 11.39
ir dvasinė tarnystė **14.37**
pavergtos meilės **16.35**
ir rojaus malonumai 14.37
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats, žmonos

Karalius (valdovai)
apibūdinimas, 13.18
bendravimas su △ pavojingas 19.13
išminčiai vengia 19.13, 19.32
ypatybės 18.41, **18.42–**43, **18.46**
Kali apsirengęs kaip △ **16.4–5**
Kali-yugoje degradavę 15.38, 17.1
ir labdaros teikimas 16.3
laikas kaip △ 13.18
pareiga 10.5, 10.25, 12.4, 12.18, **17.10–11**, 17.14, **17.16**, 17.16
paskirtis 12.2, 12.4
rojaus, *žr.* Indra
suimti Jarāsandhos, vėliau išvaduoti **15.9**
Śṛṅgis šmeižia △ **18.34**, 18.34
šlovė 12.20
tikras ir apsimetėlis 13.18
turi globoti pavaldinius 10.6, 12.20, 14.41, 16.10, 17.10–11
turi vadovautis autoritetais 19.12
valdo visuomenę 15.38, 15.40, 18.41–**43**
Vedų laikų, lyginami su šiuolaikiniais △ 16.1, 16.4, 17.13
Viešpaties atstovas 16.4, 18.41, 18.43
kaip viršiausias iš žmonių **18.41–42**
žr. taip pat Kṣatriyos; Valdžia
Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu 10.21
Karas
ir apsirūpinimas vandeniu 15.17
dėl bedievystės 15.24
Kurukṣetroje, *žr.* Kurukṣetros mūšis
priežastys 10.2, 10.6, 12.12
Karma
apibūdinimas 13.2, 13.43
kūnas įgyjamas dėl △ 12.7
Paramātmā atlygina už △ 13.43
sąlygotos sielos veikiamos △ **13.46**
sielos persikūnijimo priežastis 13.44
valdo kūną **13.46**
Viešpats aukščiau △ 10.36, 13.43
žr. taip pat Likimas
Karma-kāṇḍa, apibūdinimas 12.29
Karma-mīmāṁsos filosofija 17.18
Karminė veikla
beprasmiška 15.39
kaip išsivadavimo pakopa 15.27
ne aukščiausias gyvenimo tikslas 15.45
pakylėja į rojaus planetas 15.12
pančioja sąlygotas sielas 15.30
tuščios pastangos 13.2
žr. taip pat Pareigos, nurodytos
Karṇa
Arjuna nužudė △ 14.42
istoriniai liudijimai 15.16
kilmė 15.7, 15.16
Kuntės sūnus 13.3–4
Kuru vadas 15.14–**16**
Kārtavīrya Arjuna 12.21
Karvė
Arjuna sugrąžino **15.14**
aukojimas 12.34
būtinybė globoti 10.4, 14.34, 17.3, 17.9
rūpinosi Parīkṣitas 12.19, **17.9**, 17.9, 17.20
taikos sąlyga 17.9
tikslas 19.3
dvasiniame danguje 17.9
globa
rūpinasi valdovai *kṣatriyos* 14.41
rūpinasi Viešpats 12.19, **14.34**, 19.2
svarbi veikla 16.4, 16.18, 19.3
įkūnytoji žemė **16.18, 16.25**
Kali mėgino nužudyti 12.26
Kali mušė **16.4–5**
Kali-yugoje atskirta nuo veršiukų 17.3
Kali-yugoje skerdžiamos 17.1, 17.3
mušama *śūdros* **17.2**
naudingumas 16.4
kaip nekalta 11.28, 14.42
reikšmė ekonomikai 10.4
religijos pagrindų motina 17.3
kaip sielvartaujanti motina Žemė **16.18–25, 16.31**, 16.31, **16.35**
surabhi 11.26, 17.9
šeimos žmonės augina 17.3, 19.39
kaip tyra 16.5, 17.13
Vasiṣṭhos ir Viśvāmitros ginčo objektas 19.9–10
žr. taip pat Gyvulių skerdimas
Kastų sistema
kaip moksliškai pagrįsta 18.33, 18.37, 18.45
šiais laikais išsigimė 18.18, 18.37
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Kaṣāya, apibūdinimas 15.40
Kāšio karalius 15.9
Kaśyapa Munis 13.15
Arjunos gimimo ceremonijoje 12.21
„Kaṭha Upaniṣada“, cituojama apie Kṛṣṇą 10.13, 12.17
Kauravos
karo vadai 15.14–**16**
pasitinka Vidurą **13.5–6**
Viešpats nužudė △ 15.10, 15.15

Kauśikos upė **18.36**, 19.9–10
Kelinda 12.21
Ketumāla **16.12**, 16.12
Khāṇḍavos miškas 12.21
  sunaikinamas **15.8**
Kimpuruṣa **16.12**, 16.12
„Kinai“ kaip įvardijimas 13.42
Klausymasis (apie Aukščiausiąjį Viešpatį)
  bhaktų draugijoje 13.27
  įgalina bendrauti su Viešpačiu 15.31
  iš autoritetingų ir neautoritetingų šaltinių 12.28, 18.4, 18.15
  iš „Śrīmad-Bhāgavatam“ 15.51, 16.5, **16.8**
  išgelbėja nuo Kali-yugos įtakos 18.7
  ir apie Jo galią 10.11–12
  kaip neišsenkantis nektaras **18.14–15**, 18.14–15
  padeda nugalėti mirtį 16.8, 18.10–11
  kaip pareiga 16.6
  Parīkṣito 12.3, **16.13–15**, 16.13–15, **16.16**
  tyrų bhaktų 13.10
  transcendentinė veikla 16.6
  vertė 13.14
  žr. taip pat „Śrīmad-Bhāgavatam“, klausymasis
Klestėjimas
  nurodymas kaip pasiekti △ 19.3
  žr. taip pat Taika; Turtas
Kontaktai (tarpplanetiniai) 19.18
Korupcija nemonarchinėje valstybėje **18.43–45**
Kosminės kelionės
  Durvāsos 15.11
  išminčių 19.9–10
  materialiais ir dvasiniais būdais 13.60
  neįmanomos į aukštesnes planetas 12.5
  neįmanomos į dvasinį pasaulį 15.33
  pasiekus dvasinį tobulumą 13.14, 13.60
  pusdievių 16.3
  sąlygotų sielų 11.35
Kosminis pasaulis, *žr.* Kūrinija; Materialus pasaulis; Visata
Kovos dėl būvio dėsnis (tarp gyvybės rūšių) 13.47
Kṛpācārya 19.9–10
  istoriniai liudijimai 12.13
  Kuru vadas 15.14
  Parīkṣito dvasinis mokytojas **16.3**
Kṛpaṇa
  apibūdinimas 13.25
  brahmanas lyginamas su △ 13.25
  Dhṛtarāṣṭra kaip △ 13.25
  žr. taip pat Materialistai
Kṛpī 12.13
Kṛṣṇa, Viešpats
  Absoliuti Tiesa 16.31
  Arjuna – △ draugas 11.39
  atėjimas
    chronologija 14.8
    lydimas bhaktų 14.32–33, 15.5, 15.32, 15.34
    lotoso analogija 16.6
    malonės apraiška 16.3
    neša laimę 14.2
    pasitelkus energijas 15.5
    tarp gyvūnų 13.50
    tikslas **13.49–**50, 14.1, 14.8, 15.17, **15.35**, 16.13–15
    transcendentinės prigimties 15.32
  aukščiausia būtybė 19.27
  buveinė 19.5, 19.21
  Dievas 16.26–30
  Dvārakoje 14.8
  ekspansijos 11.31, 14.8, 14.28–30, 15.6, 15.15, 16.26–30, 18.21
  išėjimas
    apibūdinimas 14.8
    Arjuna sielvartauja dėl △ **15.1–6**
    Yudhiṣṭhira nujaučia △ 14.3–4, **14.8, 14.21, 14.44**, 14.44
    Yudhiṣṭhira palieka šeimą po △ 15.32, 15.37
    Kuntės veikla po △ **15.33**
    lyginamas su saulėlydžiu 15.33, 15.36
    Nārada apie △ **14.8**
    proga pasireikšti Kali 15.36, **18.6**
    stebuklingas **15.35**
    transcendentinis 14.8, 15.32, 15.35–36
    ženklai, pranašaujantys apie △ **14.2–5, 14.10–24, 14.44**
  karalienės **11.30–32**, 11.35–36, 11.39
  Kuntės sūnėnas 19.35
  ir materiali gamta 10.5, 10.17, **10.21**, 11.24
  Mathuroje 14.8
  motinos 11.28–29
  pakėlė Govardhanos kalną 10.25
  pašventino Yamuną 19.6
  pilnavertės △ ekspansijos 14.8
  pusdieviai garbina △ **11.6**
  sesuo 13.3–4
  svetingai sutiktas Jarāsandhos 18.28
  vaikai **11.16–17**, 11.16–17
  viṣṇu-tattvos šaltinis 19.7
  Vṛndāvanoje 14.8

žaidimai
absoliutūs 11.35
amžini 15.30
antžmogiški 11.20
aprašomi „Śrīmad-Bhāgavatam“ 10.24, **16.8**, 18.9, 18.31
dovanoja išsivadavimą 10.26
Dvārakoje 14.31
impersonalistai negali dalyvauti △ 10.8
ir išsivadavusios sielos 14.32–33
Kurukṣetros mūšis kaip △ 15.30
minimi per šventes 11.24
neprilygstami 10.25
neteisingai suprantami 10.26
neteršiami geismo 11.36
kaip pasikeitimas malonumu 11.31
paskirtis 11.35
pranoksta išsivadavimą 16.23
rāsa-līlā 18.31
spektakliai apie △ 11.20
sužavi sąlygotas sielas 11.35
sužavi Śukadevą 18.16
ir tyri bhaktai 15.19
transcendentiniai 15.30, **16.23**, 18.11, **18.15**
Vedų esmė 10.24
visatose 14.8, 15.35
visus žavintys 15.17
žudo demonus 10.52
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Bhaktai; Caitanya; Energijos; Inkarnacijos; Kṛṣnos sąmonė; Supersiela; Viṣṇu
Kṛṣṇaloka
žr.taip pat Goloka Vṛndāvana; Vṛndāvana
Kṛṣṇos sąmonė
bhaktų ir demonų 13.11
būtina 12.4
kaip išsivadavimas 11.36
laiduoja tobulumą 12.4
neša taiką 15.24
Parīkṣitas turėjo **19.5**
perimama iš autoritetų 18.18
žr. taip pat Dievo pažinimas; Dvasinė tarnystė
Kṛṣṇos sąmonės skleidimas
Caitanyos troškimas 18.18
dorovinga veikla 13.46
propaguojant „Śrīmad-Bhāgavatam 18.18
Kṛtavarmā **14.28–29**
Kṣatra-bandhavos, apibūdinimas 19.32
Kṣatra-bandhu, apibūdinimas 16.22
Kṣatriyos
dusyk gimę **17.5**
garbė ir negarbė 14.42
globoja brahmanus 12.19
kaip įvardijimas 13.42
kovingi **16.10**, 16.26–30
kovotojai 17.29
„Mahābhārata“ – puolusiems △ palikuonims 15.27
pareiga 14.3, 17.1
saugo 12.20, 14.41, 18.33
teikia labdarą 14.40
tikėjimas 16.20
vaiśyos ir *śūdros* pavaldūs △ 15.7
vedybos 14.42, 16.26–30
žr. taip pat Karalius; Valdžia; *Varṇāśrama-dharma*
Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu 11.8
buveinė 14.35–36
Kukura **11.11**
Kulāṅgāra, apibūdinimas 18.37
Kumāros **11.6**
Kūniškoji gyvenimo samprata
Yudhiṣṭhira atsikratė **15.41**
kaip neišmanymo požymis 15.31
Kūno tramdymas
Hiraṇyakaśipu 13.19
Jayadrathos 15.16
Kuntės 13.3–4
Satyabhāmos 14.37
žr. taip pat Askezė
Kuntī, karalienė
Arjunos motina 12.21
Gāndhārī pavydėjo Kuntei 13.3–4
istoriniai liudijimai 13.3–4
Kṛṣṇai išėjus **15.33**
Kṛṣṇos teta 19.35
pagimdė nuo saulės dievo vaiką 15.16
palaiminta Durvāsos 15.11
patarnavo brahmanams 15.11
Kuntibhoja Mahārāja 13.3–4
Kupidonas **11.36**, 11.36
susižavi Kṛṣṇa 16.26–30
Kūrimas
priežastis 10.21
tikslas 10.2
Viešpats vadovauja 10.21–**22**, 10.22
Kūrinija
Viešpaties sapnas 16.26–30
žr. taip pat Materialus pasaulis; Visata

Kuru dinastija
Viešpats atgaivino **10.2**
Kurukṣetros mūšis
apsirūpinimas vandeniu per △ 15.17
Arjuna sielvartauja dėl △ 13.16, 13.33
„Bhagavad-gītā“ papasakota prieš △ 12.19, 15.27
brangiai kainavęs 12.32
data 15.37
Dhṛtarāṣṭra sugniuždytas, pasibaigus △ **13.33**, 13.35
Droṇācārya išpranašauja △ 12.21
įvyko Viešpaties valia 10.2, 13.16, 13.33, 14.1, 15.15, 15.30, 17.31, 18.43
Yudhiṣṭhira sielvartauja dėl △ 13.16, 13.33
Kali-yugos įžanga 15.36
Karṇa numatė △ pasekmes 15.16
paskirtis 10.2
šeimos tragedija 13.8, 13.21, 13.33, 15.10
transcendentinis 16.6
virāṭ-rūpa (visatos pavidalas) △ metu 14.8
Kuśos žolės nauda 19.17
Kuvera
△ sūnūs ir Nārada 15.34

L

Labdara
brahmanams 12.14, 13.31, 15.16
dvasiniu tikslu 17.38
Yudhiṣṭhira teikė **12.14**
jāta-karma 12.14
Karṇa teikė 15.16
Kṛṣṇai 15.24
Marutta teikė 12.33
norint pasiekti rojų 15.12
saṁskārų metu **12.14**, 12.14
sannyāsiams 12.14
teikiama *gṛhasthų* 12.14
teikiama *kṣatriyų* 14.40
tikslinga 14.40
valdovų 16.3
vertai ir nevertai asmenybei **12.14**, 12.14
Lagna 12.29
Laikas
aukojimai atsižvelgiant į △ ir vietą 12.34
ir bloga lemiantys ženklai **14.3**
dangaus planetose 10.27
dvasiniame pasaulyje △ bejėgis 14.36
gamtos *guṇos* paklūsta △ 13.46, 15.27
gyvos esybės pavaldžios △ 11.6, 12.11, **13.20, 13.46**, 13.46, 15.30
išsivadavimas iš △ įtakos 13.46
Kṛṣṇos nesąlygoja **11.6, 12.11**
laimė paklūsta △ veikimui 13.41
lyginamas su gyvate **13.46**
nenugalimas 13.18–20, 13.41, **16.24**
nugali Dhṛtarāṣṭrą **13.20**
nugali materialistus **13.17**, 13.17
Viešpaties įsikūnijimų △ neveikia 15.30
Viešpats kaip △ **13.19**, 13.41
Žemėje ir dangaus planetose 17.15
Laimė
Brahmalokoje 13.17
dvasinė, lyginama su materialia 12.6
dvasinis gyvenimas kaip △ 19.4
laikantis Viešpaties įstatymų 17.12
materiali
iliuzija 13.16–17
Yudhiṣṭhira atsižadėjo 13.17
laikina 13.48
Pāṇḍavos atsižadėjo 13.17
teikiama gamtos *guṇų* 18.50
žr. taip pat Malonumai, materialūs
patiriama atliekant dvasinę tarnystę 11.33
sąlygojama laiko 13.41
sąlygotos sielos ieško 13.2
sąlygotų sielų 11.35
Viešpaties, transcendentiška 11.35
visuomenės 15.38, 15.40
vykdant religijos principus 16.25
Laisvė
atsisakius nuodėmingos veiklos 19.7
žr. taip pat Išsivadavimas
Laṅkā 12.19
Lavaṇāsura 12.19
Lietus
atliekant aukojimus 16.20
ir karaliaus dosnumas, analogija 16.3
Ligos
Yudhiṣṭhiros karalystėje negrėsė **10.6**, 10.6
Ligotų žmonių globa 14.41
Likimas
žvaigždės pranašauja △ 12.12
žr. taip pat Karma
Līlā, apibūdinimas 10.32
Liūtas, Parīkṣitas lyginamas su △ **12.22**

Lytinis gyvenimas
apkarsta klausantis *rāsa-līlos* 18.31
materialus gyvenimas grindžiamas △ 11.36
neteisėtas
Kali-yugoje klesti 16.10
nemonarchinėje visuomenėje 18.45
pavergia gyvas būtybes 11.36
sustiprina iliuziją 11.36
tarp skirtingų luomų atstovų 14.42
Viśvāmitra – △ auka 10.23
žr. taip pat Troškimai, materialūs
Lokos, apibūdinimas 11.35
Lomaśa 12.21
Lotosas
Goloka Vṛndāvana lyginama su △ 16.6

M

Mad-dhāma
apibūdinimas 14.35–36
žr. taip pat Dvasinis pasaulis
Madhyama bhaktas, apibūdinimas 18.16
Madhyama-adhikāris, apibūdinimas 12.17
Madhu **11.11**, **14.25**
Madrasas 15.16
Mādravatī 16.2
Mādrī 13.3–4
Magadha 15.9
Magaṅga Munis 19.9–10
Mahā-bhāgavata, apibūdinimas 11.38, 12.17, 16.1, 18.16
Mahābhairava (Śiva) 15.9
„Mahābhārata“
aprašo kaip Vidura įspėjo Pāṇḍavas 13.8
„Bhagavad-gītā“ – △ dalis 15.27
chronologija 10.16
menkesnės nuovokos žmonėms 15.27
apie Vidurą 13.1
„Mahābhārata“ cituojama apie
Arjuną 12.21
Bhadrāśvą 16.12
Bharatą Mahārāją 12.20
Bhārata-varṣą 16.12
Bhṛgu 19.9–10
Ilāvṛta-varṣą 16.12
Ketumālą 16.12
Rantidevą 12.24
Mahājanos
keletas △, išvardinti 13.15
pareigos 13.15
Mahā-mantra, žr. Šventų vardų giedojimas
Mahatma Gandis 13.41
Mahat-tattva
apibūdinimas 10.21, 15.27
ir gyvos esybės 13.55
išsivadavimas iš △ 13.55
materialus pasaulis susiformuoja iš △ 15.42
Viešpaties sapnas 16.26–30
visatos glūdi △ 19.5
žr. taip pat Materiali gamta
Mahā-Viṣṇu 10.21
žr. taip pat Kāraṇodakaśāyī Viṣṇu
Maistas
brahmanų 14.43
gaunamas atnašavimo dėka 16.20
gyvoms esybėms 16.20
kova dėl △ tarp gyvybės rūšių 13.47
nepaprastomis aplinkybėmis 17.16
paaukotas Kṛṣṇai, *žr. Prasāda*
pienas – geriausias △ 19.3
stebuklingas Draupadės △ 15.11
švenčių proga **11.15**, 11.15
Viešpats nustato kiekvienai gyvybės rūšiai 17.10–11
žmonių 13.47, 17.10–11
Maitreya
istoriniai liudijimai 19.9–10
mokė Vidurą **13.1–2**
Māyā
abejonių šaltinis 17.23
apibūdinimas 15.25–26
atstovaujama *kālos, karmos* ir *guṇų* 13.46
auklėja 10.22
būtinybė atsikratyti △ 11.10
išsivadavimas iš △ 10.13
įvardijimai kaip △ apraiškos 13.42
Kali-yugoje klesti 17.23
kančių priežastis 13.47, 14.10
Kṛṣṇos priešybė 11.9
materialus gyvenimas kaip △ 15.25–26
paramahaṁsa atsižada △ 18.22
paskirtis 10.22
sąlygotos sielos veikiamos 13.47, 17.24
suklaidina religijos įsikūnijimą 17.23
sunkumai dėl △ 12.23
Viešpats transcendentalus △ 14.9
žavėjimasis △, lyginamas su drugių lėkimu į ugnį 17.24

žr. taip pat Iliuzija; Materiali gamta; Materialus pasaulis; Neišmanymas
Maya, demonas
apdovanojo Bhīmą 15.8
Arjuna išgelbėjo **15.8**
pastatė Pāṇḍavoms susirinkimų rūmus **15.8**
Viešpats atleido △ 15.8
Mayāsura 12.21
Māyāvādos filosofija, *žr.* Impersonalizmas
Māyāvādžiai, *žr.* Impersonalistai
Maldos
Parīkṣito **19.16**
Prahlādos △ Nṛsiṁhadevai 19.20
prašant atleidimo **18.47**
Malonumai
dvasiniai, *žr.* Kṛṣṇos sąmonė
materialių △ atsižadėjimas 10.11–12
materialūs
kaip kvailumo požymis 15.39
suklaidina gyvas esybes 15.42
tikri lyginami su iliuziniais 14.34
žr. taip pat Juslių tenkinimas; Laimė
Māṇḍavya Munis 13.1, **13.15**, 15.49
Mandhātā Mahārāja 19.9–10
Manu
įsikūnijimai 16.26–30
įstatymų leidėjai 16.1
istoriniai liudijimai 12.19
Mārīcā, demonė 12.19
Marutta Mahārāja, istoriniai liudijimai 12.33
Materiali gamta
ir bloga lemiantys ženklai **14.15–21**
įsčios 12.11
Kṛṣṇa viršesnis už △ 10.5, 10.17, **10.21**, 11.24
kūnas pavaldus **13.46**
laikas ir erdvė anapus △ 15.27
motina 10.4
paklūsta Kṛṣṇai 16.26–30
valdo sąlygotas sielas 13.46, 17.10–11
ir Viešpaties šypsena, palyginimas 11.26
visuomenės ir △ harmonija 11.12
žr. taip pat Guṇos; Materialus pasaulis
Materiali veikla
nugrimzdus į transą, sustoja 18.26
pasikartojančio gimimo ir mirties priežastis 19.20
pasmerkta žlugti 13.2
Materialistai
kaip ateistai 17.19
bendravimas su △, smerkiamas 18.13
bergždžias △ gyvenimas 13.23
ir bhaktai, palyginimas 16.20
kaip kvailiai 13.22
nepripažįsta Viešpaties malonės 14.9
neteisingai panaudoja žmogaus gyvenimą 11.34
paklūsta laikui **13.17**
panašūs į Dhṛtarāṣṭrą 13.24
patarimas 13.26
pavyzdžiai 11.34
pseudomokytojai △ 19.37
sādhu padeda apsivalyti △ 13.31
siekia patekti į rojaus planetas 18.13
Viešpats baudžia 10.25
žr. taip pat Ateistai; Demonai; Nebhaktai; Sąlygotos sielos
Materialus kūnas
atėjus mirčiai 15.41–**42**
atliekant dvasinę tarnystę sudvasinamas 15.33, 15.47–48
bloga lemiantys △ ženklai **14.11**
gaunamas pagal ankstesnius darbus 12.7, 12.12
įgalina patenkinti materialius troškimus 12.19
iliuzinis △ grožis 10.16
yoga suvaldo △ 18.26
kalėjimas 13.23
kančių šaltinis 13.17
keturi poreikiai **16.22**
laikinas 13.44, 13.46, 15.27
mirtis, *žr.* Mirtis
paklūsta gamtos dėsniams 11.25
paklūsta gamtos *guņų* įtakai 15.12
pavaldus laikui **13.46**
prisirišimas prie 13.22
raidos etapai 13.22
sąlygojamas *karmos* dėsnio **13.46**
sąmonė – △ gyvybės šaltinis 13.5
siela – △ priežastis 18.26
sukuriamas proto 15.41–42
valdomas gamtos **13.46**
visuomenės klasės lyginamos su △ dalimis 18.33
žr. taip pat Kūniškoji gyvenimo samprata
Materialus pasaulis
apsisaugojimas nuo △ nešvarybių 15.28
ir dvasinė tarnystė 12.27
ir dvasinis badas 12.6
ir dvasinis pasaulis 10.19, 13.23, 14.35–36, 15.25–26, 16.26–30, 19.13

egzistuoja dėl lytinio gyvenimo 11.36
energijos semiasi iš saulės 14.2
ir gaisras, palyginimas 10.2
iliuzija 13.29
išsivadavimas gyvenant △ 15.42
išsivadavimas iš △ 13.42
kaip kalėjimas 12.28, 16.20
kančių šaltinis 12.6, 13.19, 13.23, **13.27**
kelia baimę 12.28, 13.18–19
ir kova dėl būvio 15.25–26
kūrimas 10.21–22
laikinas 10.22
ir laimė 11.33
paskirtis 10.25
prisirišimas prie △ 10.11–12, 13.42
santykiai 11.35
suklaidina sąlygotas sielas 10.22
susiformuoja iš *mahat-tattvos* 15.42, 16.26–30
verčia nusidėti 19.7
žr. taip pat Kūrinija; Materiali gamta; Visata
Materialūs prisirišimai
atsidavus Kṛṣṇai išnyksta **12.27**
Dhṛtarāṣṭra atsikrato △ **13.29**, 13.56
išsivadavimas iš △ 13.54, 19.4, **19.7**
išsivadavimas nuo △ **18.22**, 18.22
Yudhiṣṭhira atsikrato **15.40–41, 15.43–44**
neišmanymo požymis 12.27
Parīkṣitas atsikrato 18.3, **19.7**
supančioja 15.40
šeima kaip △ **13.17**, 13.17, 13.24, 13.26
šiuolaikinių lyderių 15.40
Viešpats išvaduoja Parīkṣitą nuo △ **19.14**, 19.14
žr. taip pat Kūniškoji gyvenimo samprata; Troškimai, materialūs
Materija
neišmanymo apraiška 11.2
žr. taip pat Materiali energija; Pradmenys
Mathurā 14.28–29
gyventojai 10.26
Kṛṣṇa gyvena △ 14.8
Kṛṣṇą paima iš △ 19.6
lyginama su rojaus planetomis 10.27
Matsya, Viešpats 12.19, **15.35**
Matsyadeśa (Darbhaṅga) 15.16
Medhātithis, istoriniai liudijimai 19.9–10
Medis 11.12–13
Meditavimas
Arjunos į Kṛṣṇą **15.28–29**
į Viešpaties lotoso pėdas **15.28–29**, 19.7
yogos sistemoje 18.26
Kṛṣṇos žmonų **11.31**
padeda pasiekti dvasinį pasaulį **15.47–48**
Pāṇḍavų **15.46**
Parīkṣito į Kṛṣṇą 19.7
žr. taip pat Samādhi; Šventų vardų giedojimas
Meilė Viešpačiui
neteršiama geismo 11.36
ir *paramahaṁsa* 18.22
žr. taip pat Dvasinė tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė
Menakā 10.23
Mėnulio dievas, *žr.* Candra; Soma
Mėnulis
pilnėjimas **12.31**
rojaus planeta 15.12, 18.13
Soma 19.9–10
Śukadeva lyginamas su △ **19.30**
Meru Parvata 16.12
Mesijai ir jų misija 19.23
Mėsos valgymas
būdingas *mlecchoms* 16.20
Kali-yugoje 16.10
šventraščiai apriboja 17.38
žr. taip pat Gyvulių skerdimas
Metafizika, *žr. Sāṅkhyos* filosofija
Metų laikai ir bloga lemiantys ženklai **14.3**
Miegas 10.21
Mirtis
atpildas už gyvulių skerdimą 17.6, 17.9, 17.10–11
bausmė už svaigalų vartojimą 17.28
bebaimiškumas atėjus △ 19.15
dėl bhaktų △ nesielvartaujama 19.21
Dhṛtarāṣṭros **13.57**
Gāndhārės **13.58**, 13.58
išsivadavimas iš △ 15.32, 15.41, **16.7–8**
Yamarājos valdžioje **16.7–8**
kūnas △ metu 15.41–42
neišvengiama 13.18–19, 13.25, 16.7, 19.4, 19.24
nugalėjo Hiraṇyakaśipu 13.19
pareiga △ valandą **19.24**, 19.24
Parīkṣitas nepabūgo **19.15**, 19.15
Parīkṣitas ruošiasi 12.2, **12.27**, 12.27
Parīkṣito △ – Viešpaties valia 19.13
Parīkṣitui išpranašaujama **19.4**, 19.6
perspėjimas apie △ 13.19, 13.22
protas △ metu 15.41
tyras bhaktas abejingas △ 18.2

transas po △ 12.7
žr. taip pat Sielų persikūnijimas
Misticizmas, *žr.* Kṛṣṇos sąmonė; Meditavimas
Mistikai
bhaktai lyginami su △ 19.4
tikslas 18.50
žr. taip pat Bhaktai; Išminčiai; *Yogai;* Transcendentalistai
Mistinė galia
Dhṛtarāṣṭros **13.58**
Durvāsos 15.11
yogo 13.57
Kṛṣṇos 15.11, 18.20
Vasiṣṭhos △ nugali Viśvāmitrą 19.9–10
Viešpaties 11.31, 12.9
Miško gaisras ir pasaulis, palyginamas 10.2
Mlecchos, apibūdinimas 16.20
Mohinī, Viešpaties įsikūnijimas 11.36
Mokinių seka
„Bhagavad-gītā“ apreiškiama per △ 12.19
Gautamos △ 19.9–10
keturios △ 18.21
„Śrīmad-Bhāgavatam“ perduodama per △ 13.10
žr. taip pat Autoritetai; Dvasinis mokytojas
Mokinys
ypatybės 19.31, 19.37
materialistiškas, eina į pragarą 19.37
netikras ir tikras 12.3
kaip neturi elgtis 13.2
žr. taip pat Bhaktai; Dvasinis mokytojas
Mokytojas
ypatybės 10.36
Viešpats kaip △ 10.8, 10.36
žr. taip pat Brahmanai; Dvasinis mokytojas
Mokslininkai 12.5
bejėgiai prieš *māyą* 14.10
demonai kaip △ 15.8
laikas nugali △ 13.20
mirtis nugali △ 16.7
negali pasiekti rojaus planetų 15.12
Mokṣa
ne aukščiausias gyvenimo tikslas 15.45–46
žr. taip pat Išsivadavimas
Monarchinė santvarka
ir demokratija, palyginimas 18.43–44
žr. taip pat Karalius; Valdžia
Monistai, *žr.* Impersonalistai
Moterys
bendravimas su △ ribojamas 10.16, 14.42, 19.32
drovios 10.16
Gāndhārī kaip tobula △ 13.39, **13.58**, 13.58
globa 14.41
gražiausios pasaulyje 16.12
Hastināpuros **10.14, 10.16, 10.20, 10.31**
Yājñavalkya apie △ 11.31
Kali-yugoje 16.21, 17.24
lyginamos su ugnimi 10.16
„Mahābhārata“ skirta △ 15.27
nebaustinos 18.29
ir vedybos 13.30
Motinos
septynios 14.42, 11.28
Mūḍhos, apibūdinimas 14.8
Mukti, apibūdinimas 12.28
žr. taip pat Išsivadavimas
Mukunda, *žr.* Kṛṣṇa
Musulmonai
kaip įvardijimas 13.42, 17.32
Muzikos instrumentai šlovinant Viešpatį **10.15**

N

Nāgaloka 11.11
Nāgos **11.11**
Nahuṣa Mahārāja 12.24
Naimiṣāraṇya
△ aukojimo apeigos
abejotinos sėkmės **18.12**
Yamarāja pakviestas į △ **16.7–8**
ir nemirtingumas 16.7
po Parīkṣito mirties 17.43–45
išminčiai, susirinkę △ 11.36
išgelbėjo Yadu dinastiją 15.34
kalba apie Sūtos pasakojimą **18.11–17**
Nakula 13.3–4
Nāmācārya, apibūdinimas 18.18
Nanda Mahārāja 10.26, **14.32–33**, 16.26–30
Nandinī (karvė) 19.9–10
Napoleonas, Viešpaties valios įtakoje 13.41
Naptā 15.16
Nārada Munis
ankstesnįjį gyvenimą 13.60
devarṣis 19.30

filosofas 13.40
„kosmonautas“ 13.14, 13.60
ir Kuveros sūnūs 15.34
mahājana 13.15
moko Vyāsadevą 13.10
△ muzikinis instrumentas **13.38, 13.60**
Parīkṣito ir Śukadevos susitikime 19.30
pataria Maruttai 12.33
pranašas 13.51, 13.53, **13.57–59**
pripažįsta Kṛṣṇą Aukščiausiuoju 15.44
šlovina Šibį 12.20
tyras bhaktas 13.38, 13.40
Nārada Munis cituojamas apie
Yudhiṣṭhiros pareigą **13.48**
kovos dėl būvio dėsnį **13.47**
kūną **13.46**
sielvartą kaip neišmanymo apraišką **13.44–45**
Viešpatį
kaip laiką **13.49**
kaip visa ko valdovą **13.41–43**
Nārāyaṇa, Viešpats
Kṛṣṇa kaip △ 14.8, **15.47–48**
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats
Nārāyaṇa-parāyaṇa, apibūdinimas 18.2
Narakāsura 14.37
Narendra, apibūdinimas 18.41
Narottama, apibūdinimas 13.28
Narottama dāsa Ṭhākura
giesmės 10.20
apie gyvenimo švaistymą 13.26
Nebhaktai
bhaktai pamokslauja △ 13.38
bijosi Yamarājos 15.49
lyginami su bhaktais 11.19
puolę žmonės 18.8
Viešpats apsireiškia △ kaip laikas 13.49
žr. taip pat Ateistai; Demonai; Impersonalistai; Materialistai
Neišmanymas
„Bhagavad-gītā“ išsklaido 15.31
„Bhāgavatam“ išsklaido 14.3
iliuzijos priežastis 12.6
kūniškoji gyvenimo samprata kaip △ apraiška 15.31
materija kaip △ apraiška 11.2
nuopuolio priežastis 14.32–33
prisirišimai kaip △ apraiška 12.27
valdo materialistus 14.3
valdo spekuliatyvius mąstytojus **11.37**, 11.37
visuomenėje 14.3
žinojimas pašalina 15.31
žr. taip pat Iliuzija; *Māyā*
Neišmanymo *guṇa* 10.25
priešinga dorybei 17.38
supančioja 13.54
valdo šiuolaikinius žmones 15.12
Nepasitenkinimas, *žr.* Kančios
Neprievarta
apibūdinimas 18.22
atsižadėjus pasaulio **18.22**
ir gyvulių skerdimas 10.4, 10.6
Nepriklausomybė
tikint Viešpaties malone 18.22
žr. taip pat Laisvė
Neru, Viešpaties valios įtakoje 13.41
Nesėkmės (Parīkṣito) – Viešpaties valia 18.24–25, 18.28–29, 18.31
Nirguṇa, apibūdinimas 13.56
Nirvāṇa, žr. Išsivadavimas
Nīti-śāstra cituojama apie mandagią kalbą 13.13
Nitya-baddhos
apibūdinimas 10.22
žr. taip pat Sąlygotos sielos
Nitya-muktos, apibūdinimas 10.22
žr. taip pat Išsivadavusios sielos
Nityānanda, Viešpats
Balarāma kaip △ 14.28–29
maloningas 14.28–29
Nivātakavaca **15.13**
Nivṛttos, apibūdinimas 17.38
Niudelis 10.3, 14.28–29
Nṛsiṁha, Viešpats 12.25
išgelbėjo Prahlādą **15.16**
nužudė Hiraṇyakaśipu 15.16
Prahlāda meldėsi △ 19.20
Nuodėmės
bausmės už △ 13.15
bhaktai neturi △ 18.47
daromos mintyse ir tikros 18.7
gyvūnų gyvybės forma – atpildas už △ 12.5
išperkamos atliekant aukojimus 16.20
išperkamos atsidavus Viešpačiui 17.37, 18.19
išpirkimas 19.2
išpirkimas atliekant žirgo aukojimą **12.32**, 12.34
išsivadavimas nuo △ 19.7
Yudhiṣṭhira saugojosi △ 12.34
Kali-yugoje 12.34, 18.7
kartojant Hare Kṛṣṇa išnyksta 12.34
laisvė atsikračius △ 12.34

materialiame pasaulyje neišvengiamos 19.7
šventos vietos pašalina △ 19.8, 19.33
tyra dvasinė tarnystė išvaduoja nuo △ 17.18
Viešpaties lotoso pėdos išvaduoja nuo △ 19.7, 19.24
Viešpats išvaduoja bhaktą nuo △ 18.1, 19.7
Nuolankumas išperka nuodėmes 19.11
Nurodytos pareigos
įsigalėjus bedievystei nebevykdomos 14.3
klestint *varṇāśramos* santvarkai 15.39
žr. taip pat Pareigos; *Varṇāśrama-dharma*
Nusilenkimai 19.11

O

Oras skrandyje 19.9–10
Orisa 15.16

P

„Padma Purāṇa“ cituojama apie
atoveikius už nuodėmingą veiklą 17.18
beribio Viešpaties ypatybes 18.14
Viešpaties pavidalą nepažįstamą demonams 15.35
Pagarba
nusilenkiant 19.11
privaloma rodyti išminčiams 19.33
žr. taip pat Sutikimas
Pakantumas (bhaktų) **18.48**, 18.48
Pakistanas 13.20
Palaima
išsiskyrimo nuotaika kaip △ 15.28
patiriama klausantis apie Viešpatį 18.15
Palaiminimai dvasiškai tobulėti 19.19
Pamokslavimas, *žr.* Bhaktai, pamokslininkai; Krṣṇos sąmonės skleidimas
Pāñcarātrikos sistema 12.13
Pāṇḍavos
amžini Viešpaties palydovai 13.1, 14.32–33, 15.32
atsižada pasaulio 13.17, **15.45**, 15.45, 19.20
Bharatos ainiai 12.20
dėdės Kauravos globojo △ 13.34
Dhṛtarāṣṭros sąmokslas prieš △ 13.8
Duryodhana ir Durvāsā prieš △ 15.11
globojami Bhīṣmos 13.8
išsigelbėja nuo gaisro 13.8
išsiskyrę su Krṣṇa **10.11–12, 10.33**
ir jų šventikas 19.9–10
Karṇos priešai 15.16
paliko Draupadę **15.50**
Parīkṣito pasididžiavimas 19.13
pasiekė Goloka Vṛndāvaną **15.47–48**
pažemino Jayadrathą 15.16
persirengę kaip brahmanai 12.21
prie Viešpaties lotoso pėdų **15.46**
pusdieviai 13.49
supranta prasidėjus Kali-yugą **15.45**
susirinkimų rūmai **15.8**
tyri bhaktai 13.11, 13.40, 16.16, 17.17
tremtyje 12.13, 12.21, 13.3–4, **15.11**
Vidura
globoja △ **13.8**, 13.8
lyginamas su △ 15.49
Viešpats
įtvirtino △ valdžią 15.4
tarnavo △ **16.16, 17.17**
Virāṭos rūmuose 15.14
žmona 13.3–4
Pāṇḍu Mahārāja
ankstyva mirtis 13.8
broliai 13.1
tėvai 13.1, 14.42
žmonos 13.3–4
Panieka visuomenėje 18.32
Parā prakṛti
apibūdinimas 11.33
Parabrahmanas, *žr.* Aukščiausiasis Viešpats; Brahmanas; Krṣṇa
Paramahaṁsos
apibūdinimas 11.2, 13.28, 17.24, 18.22
aštuonios △ ypatybės 18.22
žr. taip pat Bhaktai; Tyri bhaktai
Paramātmā, *žr.* Supersiela
Parāśara Munis 16.1
istoriniai liudijimai 19.9–10
Vyāsadevos tėvas 14.42
Paraśurāma 19.30
Paravyoma
apibūdinimas 13.17, 19.5, 19.21
žr. taip pat Dvasinis pasulis
Pardā, apibūdinimas 10.16

Pareigos (priedermė)
atėjus mirčiai **19.24**, 19.24
bedievystė iškreipia △ 14.3
brahmanų 17.41, 17.45
dvasinė tarnystė kaip △ 19.24
gṛhasthų 13.31, 14.43, 19.4
karaliaus **17.10–11**, 17.14, **17.16**, 17.16
klausymasis apie Kṛṣṇą 16.6
kṣatriyų 17.1, 17.5, 17.27, 17.45
nevykdymas, smerktinas 17.16
sannyāsių **17.41**, 17.41, 17.45
tobulas △ vykdymas 13.37
vaišyų 17.1
Viešpats transcendentalus △ 10.36
vyriausybės △ – ginti piliečius 16.10, 17.8, 17.10–11, 18.5
žmonių **19.24**, 19.24
žr. taip pat Dharma
Pārijātos gėlė 10.30
Satyabhāmā įsigeidė turėti 14.37
Parīkṣitas Mahārāja
ant Gangos kranto **19.7**, 19.7–8
ant Yamunos kranto 19.6
Arjuna lyginamas su △ **12.21**, 16.11
astrologai išpranašavo △ dorybes **15.1**, 15.1
atsidavusi siela **18.2**, 18.28, **19.15**, 19.15
atsižada karalystės **19.17, 19.20**, 19.20
atsižadėjęs pasaulio 18.3, **18.48**, 18.48, **19.7**
Balis lyginamas su △ **12.25**
Brahmā lyginamas su △ **12.23**
brahmano sūnus prakeikia △ 12.2, **12.27**, 12.27
Dauṣyantis Bharata lyginamas su △ **12.20**
didžiavosi Pāṇḍavomis 19.13
gailėjosi įžeidęs brahmaną **19.1–2**
gimimas **12.12**
gynėjas 12.23, 18.5, 18.7–**8**
globojo karves 12.19, **17.9**, 17.20
horoskopas △ **12.12, 12.19–28**
Ikṣvāku lyginamas su △ **12.19**
išminčiai
△ pagerbia išminčius **19.11**
patenkinti △ **19.19**
stebisi △ sumanumu 18.1
išreiškia pagarbą Śukadevai **19.29, 19.31**
įtinka Subhadrai 13.3–4
Yayātis lyginamas su △ **12.24**
ypatybės **12.16–28**, **18.46**, 18.46
Yudhiṣṭhira
lyginamas su △ **12.23**
perdavė △ sostą 15.38–39, 19.20
△ senelis 19.20
Janamejayos tėvas 19.20
ir Kali
bijo △ **17.35**
nubaudžia 12.19, 12.26, **16.4–5**
nurodo vietą, kur gyventi **17.38–40**, 17.38–39
pasiduoda △ **17.29–30**, 17.35
suardo planus 18.5, 18.35
keliauja į dvasinį pasaulį **19.21**
konsultuojasi su autoritetais 19.12
kovotojas 12.7, **16.10**, 16.10, **17.28**
Kṛpācārya duoda patarimų **16.3**
Kṛpācāryos mokinys 12.13
ir Kṛṣṇa, palyginimas **12.24**
kupinas užuojautos **17.30**
mahā-bhāgavata 16.1
medituoja Kṛṣṇą **19.5**, 19.7
mėgavosi Viešpaties šlovinimu **16.13–15**, 16.13–15, **16.16**
meldėsi Viešpačiui **19.16**
mirtis
įspėjamas apie △ 12.2, **12.27**, 12.27, **19.4**
žinia apie △ pasklido po visą visatą 19.8, 19.18
ir Nārāyaṇa, palyginimas **12.23**
narendra 18.41
nebijantis mirti **19.15**, 19.15
nukentėjo dėl įžeidimo 19.7
nustebina Naimiṣāraṇyos išminčius 18.1
kaip pasaulio imperatorius **16.4, 16.12**, 17.36, **17.43–44, 18.5**, 18.46
pasiekė Viešpaties lotoso pėdas **18.16**, 18.28
pasninkauja iki mirties 19.5, **19.6–7, 19.12, 19.18**, 19.18
pavyzdingas mokinys 19.37
Prahlāda lyginamas su △ **12.25**
prakeikiamas 18.31, **18.37**, 18.49, 19.4, 19.19
propaguoja *saṅkīrtaną* 17.42
protėviai **16.13–15**, 16.13–15
puoselėjo religijos principus 12.26
Pūru proanūkis **12.15**
pusdieviai šlovino **19.18**
ir Rāma, palyginimas **12.19**
Rantideva lyginamas su △ **12.24**
religingas **17.37**
ruošiasi kovai **16.10–11, 17.4**
sparčiai augo **12.31**

sugrąžino religijos įsikūnijimui kojas **17.42**
sūnūs **16.2**
surengė žirgo aukojimus **16.3**
Śamīka susitinka su △ **18.24–25**, 18.28–**31**, 18.31, 18.49–50
Śibis lyginamas su △ **12.20**
Śiva lyginamas su △ **12.23**
„Śrīmad-Bhāgavatam“ herojus 12.12
„Śrīmad-Bhāgavatam“ papasakota △ dėka 18.24–25
Śukadevos mokinys **18.3**, 18.16
ir šiuolaikiniai politikai 17.10–11, 17.13
taikos pasaulyje palaikytojas **12.26**, 12.26
tampa Kali-yugos auka 18.32, 19.3
tyras bhaktas 12.16, 12.18, 12.27, 16.16, 18.2, 18.47
„tyrėjas“ **12.30**
tobulai klausėsi 12.3
tobulas karalius 12.26, 15.1, 16.10, 17.4, 17.9, 17.17, 17.20, 17.28, 19.12
užpuolamas su *brahmāstra* **12.7**, 12.16
vadovaujasi brahmanų patarimais **16.1**, 16.1
vardo prasmė **12.30**
Viešpats
apsireiškė △ glūdint motinos įsčiose **12.7–11**, 12.7–11
globojo △ **12.1**, 12.1–2, **12.7**, 12.9, **12.16–17**, 12.27
išgelbėjo △ 13.16, **18.1**–2, **19.14**, 19.14
pasirūpino △ mirtimi 18.31, 19.13
kaip Viṣṇurāta **19.29**
žmona 16.2
Parīkṣitas Mahārāja cituojamas apie
atoveikį už nuodėmes **19.2**
gyvulių skriaudėją **17.5–6**
išminčius **19.23**
jautį, religijos įsikūnijimą **17.7–8, 17.12, 17.22**
Kali įsikūnijimą **17.31–32**
karalius ir išminčius **19.13**
Śukadevą **19.32–39**
Pasaulis
anuometinė △ sostinė 15.38
Pāṇḍavos valdė △ 15.4
žr. taip pat Dangaus planetos; Materialus pasaulis; Žemė
Pasididžiavimas
Kali-yugos brahmanų 18.47
materialus ir dvasinis, palyginimas 19.13
Pasitraukimas iš aktyvaus gyvenimo
ir politikai 15.37, 15.39
vardan dvasinio tobulėjimo 15.37
žr. taip pat Vānaprastha
Patañjalis 17.18
Paukščiai
siela ir Supersiela kūne lyginamos su △ medyje 17.20
Vidura rūpinosi Pāṇḍavomis kaip △ paukščiukais **13.8**
Pavydas (priešiškumas), bhaktams nebūdingas 18.22, 18.29
Pažinimas, *žr.* Dievo pažinimas; Kṛṣṇos sąmonė; Savęs pažinimas; Žinojimas
Persimetimas į krikščionybę 17.32
Piemenaitės, *žr. Gopės*
Pienas
gulbės atskiria △ nuo vandens 18.22
išminčių maistas 17.3, 19.39
maistas tobulai visuomenei 19.3
religija skystu pavidalu 17.3
stebuklingas maistas 16.4, 16.18, 17.9, 19.39
△ vandenynas 11.8
Yadu dynastija lyginama su △ 14.35–36
Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu guli △ 14.35–36
Piliečiai
geri ir blogi 12.12–13
Kali-yugoje 12.13, **16.22**, 17.2
ir reguliatyvieji principai 14.42
šių laikų 12.18
valdomi aistros ir neišmanymo 15.12
žr. taip pat Žmonės
Pinigai
Yudhiṣṭhiros žirgo aukojimo apeigoms **12.32**, 12.34
mostelėjus „burtų lazdele“ ir materialus gyvenimas, palyginimas **15.21**
popieriniai, lyginami su auksiniais 17.39
renkant mokesčius **12.32**
Pirmagimystės įstatymas 10.3
Pitṛloka **15.49**
Pyktis
bloga lemiantis ženklas **14.5**
Politikai
išreiškia nuomonę dėl religijos 17.10–11
Parīkṣitas lyginamas su šiuolaikiniais △ 17.10–11, 17.13
pasitraukimas iš politinio gyvenimo 15.37, 15.39
prisirišę prie materialių dalykų 13.24
veltui gyvena 19.20

žr. taip pat Valdžia
Prabhāsa **15.49**
Pradyumna
istoriniai liudijimai 11.16–17
Rukminės sūnus 10.29
Pradyumna, Viešpats
Kṛṣṇos ekspansija 14.8, 14.30
Pradmenys (pradai), materialūs
Dievybės pavidalas iš △ 12.9
gaubia sielą 15.27, **15.42**
sielos išsivadavimas iš △ **15.41–42**
sudaro kūną 13.44, 15.42
Supersiela glūdi △ 12.9
susiformuoja iš eterio 19.9–10
žemesnioji energija 11.33
žr. taip pat Energijos; Materiali energija
Pragaras
apsimetėliai dvasininkai eina į △ 19.37
Kali-yuga – △ gyvūnams 16.20
Prahlāda Mahārāja
apie Dievybių garbinimą 12.30
istoriniai liudijimai 12.25, 15.16
mahājana 13.15
apie materialų gyvenimą 19.20
meldėsi Nṛsiṁhadevai 19.20
tėvas, išgelbstimas Viešpaties 19.35
Prayāga 13.9
Prajā, apibūdinimas 12.19, 17.10–11
Prajāpatis, apibūdinimas 12.4
Prājāpatyos aukojimo apeigos **15.39**
Prakeikimas
brahmanų, smerkiamas 18.47
Parīkṣito △ – Viešpaties planas 18.31, 18.49–50
tekęs Parīkṣitui **18.37, 19.4**, 19.7
Prākṛta bhaktas, apibūdinimas 18.16
Prakṛti, žr. Materiali gamta
Pramonė, šiuolaikinė
smerkiama 10.17, 11.12
Prāṇāyāma
yogos metodas 13.54
Pranašystė apie bedievišką valdžią **18.44–45**
Prasāda
gali patenkinti kiekvieną 15.11
gṛhasthos turi gaminti 15.11
išgelbėjo Pāṇḍavas **15.11**
išvaduoja nuo kančių 13.47
padeda pasiekti išsivadavimą 13.47
rūšys 13.47
Pratāparudra Mahārāja 19.32
Pratibhitas 13.3–4
Pratyāhāra, *yogos* metodas 13.54
Pravṛttos, apibūdinimas 17.38
Priežasčių vandenynas 10.21
dvasinis dangus anapus 19.5
Viešpats guli △ 16.26–30
visatos plauko △ 14.35–36
Prisiminimas (Aukščiausiojo Viešpaties)
būdai 10.11–12
Ganga ir Yamunā padeda △ 19.7
gyvenimo tobulumas 18.4
nieko nėra svarbiau už △ 18.2
Parīkṣitas pasiekė △ tobulumą 12.30
Prostitucija 17.38, 17.43–44
Prostitutės **11.19**, 11.19
Protas
draugas arba priešas 17.19
dvasinė tarnystė išgrynina 15.41
yoga padeda suvaldyti 13.53
Yudhiṣṭhira išgrynino **15.41**
laikinas 15.27
nulemia kūną 15.41–42
siela aukščiau △ 18.26
sielos atspindys 15.41
subtiliai jusliškai tenkinasi 18.22
valdo jusles 15.41
Pṛthā, *žr.* Kuntī
Pulastya 19.9–10
Pulomā 19.9–10
Purāṇos
„Bhagavad-gītā“ – △ esmė 15.27
ir chronologija 11.20
apie Kṛṣṇos viršenybę prieš pusdievius 15.12
žr. taip pat „Śrīmad-Bhāgavatam“; Vyāsadeva
Puris, *žr.* Jagannātha Puris
Purocana 13.8
Pūru, karalius
dinastija 12.24
kaip Parīkṣito protėvis **12.15**
Pusdieviai
amžini Viešpaties palydovai lyginami su △ 15.49
aplanko Yudhiṣṭhirą 13.14
Arjuna apgynė △ **15.13**
Arjuna įtiko △ 15.12
Aṣṭāvakra palaimino ir prakeikė △ dukteris 15.20
aukos **16.20**, 16.20
bhaktai kaip △ 19.34
bhaktai patenkina △ 19.18
Brahmā kaip viršiausias iš △ 18.21
buveinės 10.27
demonai kovoja su △ 13.49, 15.34

Dvārakos gyventojai lyginami su △ **11.8**, 11.8
galios 19.18
garbintojai 12.20
lyginami su Kṛṣṇos bhaktais 15.12
Yadu dinastijoje 15.34
„kalinių prižiūrėtojai“ 16.20
keliauja erdvėje 16.3
Kṛṣṇa
garbinamas △ **11.6**
pranoksta △ 15.12, 17.34
Kuntī pasikviečia △ 13.3–4, 15.11
lankydavosi Žemėje 13.14, 16.3
„nemirtingas“ 17.15
Pāṇḍavos kaip △ 13.49
Parīkṣito žirgo aukojimų metu **16.3**
pranoksta žmones 15.13, 17.15, 19.18
siekia sėkmės deivės prielankumo **18.20**
Śiva – svarbiausias tarp △ 18.21
šlovina Parīkṣitą **19.18**
šventikas 19.9–10
teistai 13.49, 19.18
valdantieji 11.26
valdomi dorybės *guṇos* 15.12
vartoja svaigalus 15.34
Viešpaties tarnai 15.34
Viešpats
atėmė *pārijātą* iš △ 14.37
ir bhaktai bendradarbiauja su △ 19.18
gina △ 13.50, 15.34
žr. taip pat Garbinimas, pusdievių
Pūtanā, ragana 10.25

R

Rādhā (Karṇos įmotė) 15.16
Rādhā ir Kṛṣṇa 13.3–4, 16.26–30
Rādhā ir Kṛṣṇa Kurukṣetroje 13.3–4
Rādhā-Govindos šventykla 12.30
Rādhā-Kṛṣṇos Dievybės 12.30
Rādhārāṇī 10.9–10
Raghunātha dāsa Gosvāmis 13.37
Raivatos kalnas 13.3–4
Rājarṣis, apibūdinimas 18.41
Rājasūyos aukojimo apeigos
Draupadī įžeista △ metu 15.10
Rajo-guṇa, žr. Aistros *guṇa*
Rākṣasī, apibūdinimas 12.4
Rākṣasų sunaikinimo *yajña* 19.9–10
Rāmacandra, Viešpats 19.9–10
istoriniai liudijimai 12.19
Yudhiṣṭhira lyginamas su △ 15.40
karalių karalius 17.13
Kṛṣṇa apsireiškęs kaip △ 10.25
nužudė Rāvaṇą 15.12
Parīkṣitas lyginamas su △ **12.19**
„Rāmāyaṇa“ pasakoja apie △ 12.19
Sītos vyras 12.19
šaunus 16.26–30
žmona 13.30
„Rāmāyaṇa“
autorius 12.19
pasakoja apie Rāmą 12.19
šlovina Viešpatį 10.20
Rāma-rājya 12.4
apibūdinimas 13.47
žr. taip pat Dvasinis pasaulis
Rantideva, istoriniai liudijimai 12.24
Rāsa-līlā
klausantis △ atsikratoma seksualinio potraukio 18.31
Rasos
kaip amžinos 11.7
išsiskyrimo 10.9–10, 11.1, 11.3, **11.9–10**, 11.31
ir *yogamāyā* 11.39
kaskart naujos 11.33
Kṛṣṇos karalienių 11.32, 11.36
rūšys 11.39
santuokinės meilės 10.28, 11.35–36
transcendentinės 10.28, 11.38
Rāvaṇa 15.9, 15.12
garbino Śivą 12.23
materialistas 10.25, 11.34
pagrobė Sītą 12.19
Rāma nužudė 15.12
Realybė
Dievo karalystė kaip △ 19.13
žr. taip pat Absoliuti Tiesa
Reinkarnacija, *žr.* Gimimas; Mirtis; Sielų persikūnijimas
Religija
apibūdinimas 13.42
įsikūnijimas
kalba apie Pāṇḍavas **17.17**
žr. taip pat Dharma, jautis
Kali-yugoje 16.20, 17.2, 17.10–11, 17.25, 17.32
principai
bedievystė sunaikina 17.38
„Bhāgavatam“ skatina laikytis △ 17.32

įvairiose *yugose* 16.25
jautis įkūnija △ **16.18, 16.25**, 17.2, **17.22**
keturi △ **17.24**, 17.24–25, 17.45
lyginami su žmonių sukurtais įstatymais 13.42
padeda pakilti iki dvasinės tarnystės lygmens 10.28
padeda suvokti dvasinį mokslą 17.45
padeda tapti laimingu 16.25
Parīkṣitas išsaugojo **12.26**, 12.26
ir religijos tikslas 17.32
Satya-yugoje **17.24**
skystu pavidalu 17.3
ir švara 19.13
valgantiems gyvūnus 13.47
Viešpats įtvirtina 13.42, 16.25, 16.34
Viešpats laikėsi **10.36**
skelbiami „Śrīmad-Bhāgavatam“ 17.32
kaip teisingumas 17.33, 17.41
tikėjimas lyginamas su △ 17.32
tikslas 17.33
tobulumas 12.25
Viešpačiui nužengus klesti 14.2
Ribinė energija, *žr.* Gyvos būtybės
Ritualinės apeigos
apvalomosios △ 12.13
brahmanai vadovauja △ 12.13
žr. taip pat Aukojimai
Ṛṣabha (Kṛṣṇos sūnus) **14.31**
Ṛṣiai
lyginami su saule **18.23**
žr. taip pat Brahmanai; Išminčiai
Rudra, *žr.* Śiva
Rukmiṇī **10.29**
Rūpa Gosvāmis 11.26

S

Sadha-bhakṣaṇam 12.13
Sādhu
bendravimas su △ 13.29
kvailiai laiko visuomenės kenkėjais 13.22
netikri ir tikri 13.22
padeda materialistams apsivalyti 13.31
pareiga 13.23
žr. taip pat Bhaktai; Išminčiai
Sahadeva 13.3–4
Sąlygotos sielos
kaip apgavikai ir apgautieji 14.4
Balarāma gelbėja 14.28–29
degradacija 13.28
gimimas, lyginamas su Kṛṣṇos gimimu 10.26
gimimas supančioja 15.29
ieško laimės 13.2
išsivadavusios sielos lyginamos su △ 13.42, 13.55, 14.4, 14.38
ydos 14.4
ir juslių valdymas 13.56, 14.34
keliauja po visatą 11.35
keturios „dovanos“ 18.10
kova dėl būvio tarp △ 15.25–26
laimė 11.35
linkusios bendrauti 11.36
lyginamos su išsivadavusiomis sielomis 13.42, 13.55, 14.4, 14.38
lyginamos su Viešpačiu 15.30
māyā
nukreipia △ į teisingą kelią 10.22
valdo △ 13.47, 17.24
materialiame pasaulyje suklaidinamos 10.22
negali apsieiti be dvasinio mokytojo 13.2
kaip neišmanėliai 17.10–11
pavaldžios gamtai 11.33, 12.19, 13.46, 13.56, 17.10–11
pavaldžios laikui 13.46, 15.30
persikūnijimas 12.19
prašviesėjimas 13.14
siekia juslinių malonumų 12.6
siekia sėkmės deivės prielankumo 11.33
supančiotos materialiame pasaulyje 13.42
susižavi Viešpaties žaidimais, 11.35
suvaržytos karminės veiklos 15.30
„Śrīmad-Bhāgavatam“ moko 10.13
tariamieji dievai 13.50
tarnauja juslėms 10.11–12, 12.6
Viešpats
lyginamas su △ 15.30
△ maloningas 12.16
△ nesuvokiamas **11.37**
Viešpats įsikūnija △ labui 15.27
Samādhi
apibūdinimas 13.54
gopės panirusios į △ 11.31
tyri bhaktai panirę į △ 11.31
žr. taip pat Transas

Samanta Pañcaka 15.16
Sāmba **10.29, 11.16–17**, **14.31**
Sąmonė
įkvepia kūnui gyvybę 13.5
trys △ būsenos **18.26**
žr. taip pat Kṛṣṇos sąmonė
Sampradāya, žr. Mokinių seka
Saṁsāra, žr. Sielų persikūnijimas
Saṁskāros 12.13
žr. taip pat Apsivalymas
Samvarta 12.33, 19.9–10
Sanātana, apibūdinimas 15.27
Sanātana Gosvāmis
„apgavikas“ 13.37
dvasinę tarnystę vadina dvasine alchemija 15.47–48
Sanātana-dharma
apibūdinimas 12.12, 15.27, 19.4
ir atsižadėjimas 15.45
Sanātana-dharmos pasekėjas, apibūdinimas 17.3
Sañjaya
Dhṛtarāṣṭra „apgavo“ **13.37**
gailisi Dhṛtarāṣṭros **13.35–36**
kalba apie Dhṛtarāṣṭrą, Vidurą ir Gāndhārę **13.37**
Saṅkarṣaṇa, Viešpats
Kṛṣṇos ekspansija 14.8, 14.30
Sāṅkhyos filosofija 17.18–19
Saṅkīrtanos judėjimas
Caitanya ragina skleisti 16.20
Kali-yugai 17.33
Parīkṣitas propagavo 17.42
žr. taip pat Šlovinimas; Šventų vardų giedojimas
Sannyāsa 12.14
impersonalistų ir bhaktų 13.30
māyāvādžių ir *vaiṣṇavų* 13.30
kaip pasiruošimas mirčiai 19.4
reikalavimai 13.35
savęs pažinimo pakopa 13.28
ir *vānaprastha* 13.30
visuomeninė △ padėtis 13.30
žr. taip pat Sannyāsiai; Varṇāśrama-dharma
Sannyāsiai
laikosi celibato 17.41
pareiga **17.41**, 17.41, 17.45
rūbai 15.40
sako kalbą Čikagoje 14.9
šeimos žmonės turi šelpti △ 12.14
transcendentalistai 13.27
žr. taip pat Sannyāsa
Santykiai
materialūs ir dvasiniai 11.35
su Kṛṣṇa
Arjunos **15.4–5**, 15.4–5, 15.14, **15.18–19, 15.28**, 15.30
draugystės **15.4–5, 15.14, 15.18–20, 15.28**, 15.30
formalūs ir intymūs 15.19
išsiskyrimo **15.1–6, 15.13, 15.20**, 15.28
tipai 14.34, 15.17, 19.5
tyrų bhaktų 15.4, 15.19
„užsimiršimas“ △ su Kṛṣṇa 15.17
su Viešpačiu, amžini 11.7
Santuoka
ir bloga lemiantys ženklai **14.4**
Draupadės **15.7**, 15.16
Kali-yugoje 16.21
Kṛṣṇos 14.31
kṣatriyų 16.26–30
ir meilė 11.32
moterys ruošiamos 13.30
tarp pusbrolio ir pusseserės 16.2
tarp skirtingų luomų atstovų 14.42
visuomenėje privaloma 17.38
ir žmonos pareigos 11.31
žr. taip pat Gṛhasthos; Šeimyninis gyvenimas
Sapnas
pasaulis kaip △ 16.26–30
Saptasrota **13.52–53**
Sarayū, upė 12.19
Sāraṇa **14.28–29**
Sarasvatī, upė **16.36**
Sarginiai šunys ir valdovai, palyginimas **18.33**, 18.33
Sarpa-yajña, atlikta Janamejayos 16.2
Sarvadamana, 12.20
Satī ritualas
apibūdinimas 13.58
Gāndhārī atliko △ 13.58
iškreiptas lyginamas su tikru 13.58
Satyabhāmā **10.29–**30
istoriniai liudijimai 14.37
Viešpaties mylimoji **16.35**
Satya-yuga
religija klesti 16.25, 17.24
žmonės △ 17.24
Sātyakis **10.18**, 15.16
Satyaloka
aukščiausioji planeta 19.23
Satyavatī 14.42, 19.9–10
Sātvata **14.25**

Saulė
gyvos esybės lyginamos su △ 19.23
gyvos esybės lyginamos su △ spinduliais 11.10
Kṛṣṇa lyginamas su △ 10.26, 11.9–10, 14.2, 15.28, 15.32, 16.30
ṛṣiai lyginami su △ **18.23**
Saulėlydis ir Viešpaties išėjimas, analogija 15.33, 15.36
Saulės dievas
apdovanojo Draupadę stebuklingu maistu 15.11
aukojimas △ patenkinti **13.31**
garbinimas 11.5
išstudijavo Vedų mokslą 12.19
su Kunte pradėjo vaiką 13.4, 15.16
sūnūs 12.19, 12.33
Sautrāmaṇī-yajña 17.38
Savęs pažinimas
atsidavus Viešpačiui 19.24
Dhṛtarāṣṭra pasiekė △ **13.55**, 13.55
filosofijos tikslas 12.28
įsisąmoninus Kṛṣṇą **19.5**
klaidingi ir tikri △ metodai 12.3, 13.14
klausantis „Śrīmad-Bhāgavatam“ 12.28
mistikų △ lyginamas su bhaktų 19.4
Parīkṣitas pasiekė △ 19.4–**5**
praktikuojant *yogą* 13.55
stadijos 13.28
ir šeimyninis gyvenimas 13.26
△ tikslas 13.55
žmogaus gyvenimo paskirtis 13.23, 13.47
žr. taip pat Dvasinė tarnystė; Išsivadavimas; Kṛṣṇos sąmonė; Žinojimas
Savitramda
apibūdinimas 18.22
atliekant dvasinę tarnystę 18.22
būdinga *paramahaṁsoms* 18.22
Sėkla 12.7, 12.13
Sėklų bėrimas į nederlingą žemę ir materialistiškos visuomenės veikla, palyginimas 15.21
Sėkmės deivė
buveinė **11.26**
kaip Kṛṣṇos ekspansija 18.21
Kṛṣṇos karalienės kaip △ 11.31
prieglobstis **12.23**, 12.23
sąlygotos sielos siekia △ prielankumo 11.33
tarnauja Viešpačiui **16.32–33, 18.20**
Viešpaties žmona **10.26**
žavisi Viešpaties lotoso pėdomis **11.33**
Senatvė
Dhṛtarāṣṭros **13.21–22**
kančia 13.19
mirties pranašas 13.19, 13.22
Seni žmonės
globotini 14.41
nebaustini 18.29
turi sekti Yudhiṣṭhiros pavyzdžiu 15.37
Siela
apsivalymas 15.31
Brahmanas 15.42
dengiama materijos pradmenų 15.27, **15.42**
grožio šaltinis 10.16
ir išsivadavimas 15.31, 15.41–42
nemateriali 15.42
protas atspindi △ 15.41
žr. taip pat Gyvos būtybės; Išsivadavusios sielos; Sąlygotos sielos
Sielų persikūnijimas 13.44
išsivadavimas iš △ 15.41
lemiamas *karmos* 13.44
sąlygotų △ 12.19
žr. taip pat Gimimas; Mirtis
Sielvartas
dėl neišmanymo 13.44
dvasiniame pasaulyje nėra 19.21
motinos Žemės **16.18, 16.26–31**, 16.31, **16.35**
Sielvartas, *žr.* Kančios
Sīmāntonnayana 12.13
Sindhudeśa 15.16
Sītā 12.19
Rāmos žmona 13.30, 16.26–30
Skausmas, *žr.* Kančios
Soma, Viešpats 19.9–10
Somadatta 15.16
Soma-rasa; pusdieviai geria △ 15.34
Stabmeldystė 11.24
Strėlė
kaip įrankis vandeniui išgauti 15.17
Subāhu 12.19
Subala Mahārāja 13.3–4, **13.30**
Subhadrā
Abhimanyu – △ sūnus 10.7
Arjunos žmona 15.4, 16.2
istoriniai liudijimai 13.4
Kṛṣṇa nuramino **10.7**
palieka kūną **15.50**
Subtilusis kūnas, *žr.* Ego, netikras; Intelektas; Protas

Sudharmos susirinkimų rūmai; Yadavos pagrobė △ 14.38
Sugrīva 12.19
Sugrįžimas pas Dievą 19.36
Summum bonum 13.2
žr. taip pat Gyvenimo tikslas
Sunanda **14.33**
Supersiela
atomuose 12.9
dydis **12.8**, 12.8–9
yogų tikslas 13.53, 13.55
kaip liudininkas 17.20
mistikų tikslas 18.50
nulemia *karmą* 13.43
svāṁśa 15.6
širdyje 13.27, 13.43, 15.15
Viešpats kaip △ 12.9, **12.11**, 13.27, 13.43, 13.48, 15.6, 15.15, 17.20, **17.34**
visa persmelkianti 12.9, **12.11**, 12.11
Surabhi karvės 11.26, 17.9
Sūrya 10.3
Suros, žr. Bhaktai; Pusdieviai
Susijaudinimas
Arjunos **14.23–24, 14.39–44**
dvasinė tarnystė išvaduoja nuo △ 15.15
dvasinis, priešingas materialiam 12.28
Kali-yugoje 16.19
priežastys 14.40
žr. taip pat Baimė; Kančia
Suśarmā, istoriniai liudijimai 15.16
Suṣeṇa **14.31**
Sūta Gosvāmis
išminčiai vertino △ **18.11–12**
ṛṣiai padėjo △ apsivalyti 18.18
tyras bhaktas **18.15**
žemos kilmės **18.18**
Sūta Gosvāmis cituojamas apie
Arjuną **15.1–4, 15.28–31**
didžias sielas **18.18**
Yadu dinastijos žlugimą 15.34
Yudhiṣṭhirą **12.4–6**
regintį blogus ženklus **14.2–5, 14.21–24**
Parīkṣitą **16.1, 16.10, 17.21, 19.1**
išgelbėtą Kṛṣṇos **18.1**
ir Kali **17.1, 17.35, 17.38**
ir Śukadevą **19.40**
Sañjayą **13.35–36**
Vidurą ir Maitreyą **13.1–2**
visada šviežiai jauną Viešpatį 16.30
Sutasoma 13.4
Sutikimas (pasveikinimas)
keturių tipų 19.29
pagal Vedų principus 18.28
priešo 18.28
Śukadevos 19.29
vargšo namuose 18.28
Sva-dharma-stha, apibūdinimas 17.16
Svayaṁvaros ritualas
apibūdinimas 10.29
Draupadės 15.16
Rukmiṇės 10.29
Svakīya, apibūdinimas 10.28
Svāmiai, žr. Gosvāmiai; Sannyāsiai
Svāṁśa, Paramātmā kaip △ 15.6
Svargaloka, *žr.* Brahmaloka; Dangaus planetos; Satyaloka
Svarūpa, apibūdinimas 10.27–28
Svarūpa (Aukščiausiojo Viešpaties), *žr.* Aukščiausiasis Viešpats, pavidalai
Sveikinimo kalbos
vediškosios, lyginamos su šiuolaikinėmis 16.13–15
žr. taip pat Sutikimas
Sviestas ant pelenų; gyvenimas be Kṛṣṇos lyginamas su △ **15.21**

Ś

Śacī
Draupadī kaip △ 13.3–4
ir Satyabhāmā 14.37
Śakaṭāsura 10.25
Śakti, ginklas 15.16
Śaktis Ṛṣis 19.9–10
Śakunis
Dhṛtarāṣṭros sąjungininkas 13.18
sesuo 13.3–4
suruošia azartinį žaidimą 15.16
Śakuntalā 12.20, 19.9–10
Śalya
brolis 15.16
Kuru kariuomenės vadas **15.15–16**
Śalyadeśa 15.16
Śamīka Ṛṣis
gailisi, kad Śṛṅgis prakeikia Parīkṣitą 19.4
nugrimzdęs į mistinį meditavimą **18.26–27**
ir Parīkṣito susitikimas **18.24–30**
Śaṅkara, palaimino Draupadę 13.3–4
Śaṅkarācārya
impersonalistas 13.30

apie Viešpaties prigimtį 11.38
Śaṅkara-yajña 12.33
Śaṅkukarṇa 16.2
Śantanu Mahārāja 12.13, 19.9–10
Śaradvānas Gautama 19.9–10
Śarmiṣṭhā 12.24
Śāstros, žr. Šventraščiai
Śaśāda 12.19
Śatānīka 13.3–4
Śatrughna 12.19
Śatrujitas **14.28–29**, 14.37
Śaunaka Ṛṣis
kalba apie Parīkṣitą **12.1–3**, **16.5**
liūdi dėl Yadu dinastijos žlugimo 15.34
Śeṣanāga, Viešpats 11.16–17
Šibis Mahārāja, istoriniai liudijimai **12.20**, 12.20
Šiśupāla **10.29**
„įsisąmoninęs Krṣną“ 13.11
Viešpats nužudė 13.50, 15.35
Šiva, Viešpats
Arjuna kovoja su △ 12.21
Arjuna patenkino **15.12**
Āśutoṣa 12.23
Bhūtanātha 12.23
buveinė **12.23**
demonai garbina 15.9
Durvāsā kaip △ inkarnacija 15.11
Gāndhārī garbino 13.3–4
Ganga pašventina **19.6**
Jarāsandha garbino 15.9
Kālabhairava 15.9
Krṣna viršesnis už △ 10.21, 13.41, 18.14, 18.21
Mahābhairava 15.9
mahājana 13.15
Mohinī pakerėjo △ 11.36
netekėjusios merginos garbina △ 13.3–4
palaimino Jayadrathą 15.16
Rāma sulaužė △ lanką 12.19
Rāvaṇa garbino △ 12.23, 15.9, 15.12
šmėklos garbina 15.9
Vṛkāsura užpuola △ 12.23
žmona **15.12**
„Śrī Īśopaniṣada“
apie Dievo įstatymus 17.10–11
filosofija 10.25
Śrīdhara Svāmis apie
Brahmą 12.23
Ilāvṛta-varṣą 16.12
„Śrīmad-Bhāgavatam“
absoliuti ir transcendentinė 15.51
aprašo Krṣnos žaidimus 10.24
aprašo Viešpaties darbus 18.9
apreikšta Parīkṣito dėka 18.25, 18.27, 18.31
Dievo įstatymų kodeksas 17.12
dvasinės tarnystės mokslo knyga 12.29
herojai 12.12
išsklaido neišmanymą 14.3
kelias į dvasinį pasaulį 15.51
kelias į savęs pažinimą 12.28
kelias į tobulumą 19.31
klausymasis 12.3, 12.28
neautoritetingas 12.28
moko sąlygotas sielas 10.13
nuneigia *dvija-bandhu* argumentus 18.19
padeda nugalėti Kali-yugos įtaką 17.24, 17.27
paneigia dirvotyrininkų teoriją 10.34–35
papildo „Bhagavad-gītą“ 15.27
Parīkṣitas išklausė △ 12.27
perduodama per mokinių seką 13.10
perteikta Šukadevos Gosvāmio 19.8
pertvarko visuomenę 17.24, 17.38, 17.44
pokalbiai △ temomis, pramanyti ir autorizuoti 18.15
propagavimas 18.18
religija 17.32
teikia dvasinį pasitenkinimą 19.25
temos 15.51, 16.5, 16.8, 19.24, 19.37
transcendentinė 12.29
Viešpatį įkūnijanti knyga 18.31
„Śrīmad-Bhāgavatam“ cituojama apie
Ajāmilą 16.22
astrologiją 12.12
auksą ir korupciją 17.39
Balį 12.25
Prahlādą 12.25, 15.16
spekuliatyvius mąstytojus 11.37
Šukadevą 18.16
šventų Viešpaties vardų kartojimą 12.34, **18.19**, 18.19
tobulą pareigos vykdymą 13.37
Viešpaties nepriklausomybę 11.37
Viešpaties pagalbą atsidavusiai sielai 19.7
Viešpaties pavidalą, apreiškiamą demonams 15.35
Viešpaties pritarimą 14.9
žinojimą ir atsižadėjimą 18.16
žmogaus pareigą 12.34
Śṛṅgis
norėjo užimti Viešpaties vietą 18.35
padėjo įsiveržti Kali-yugai 18.35, 18.37

apie Parīkṣito padarytą įžeidimą **18.33–35**
prakeikė Parīkṣitą **18.36–37**
sielvartauja **18.38**, 18.38
Śamīkos sūnus 18.32
Śrutakarmā 13.4
Śrutakīrtis 13.4
Śrutasena 16.2
Śruti-mantros 10.20
žr. taip pat Vedos
Śuddha, apibūdinimas 19.24
Śūdros 16.20
kaip įvardijimas 13.42
Yamarāja kaip △ 13.1, **13.15**
Kali kaip △ **16.4–5**
Kali-yugoje valdovai kaip △ 17.1
Kali-yugos žmonės kaip △ 17.2
Karṇa kaip △ 15.7, 15.16
kṣatriyos pranoksta △ 15.7
muša jautį **17.2**
muša karvę **17.3**
netikri brahmanai kaip △ 12.34–35
ir *Pāñcarātrika* 12.13
vedybos 14.42
veikla 11.20
Vidura kaip △ 13.1, 15.49
vyriausybėje 12.18
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Śukadeva Gosvāmis
gimtinė 16.12
grožis **19.26–28**
įkvėptas Viešpaties 19.36
impersonalistas, tapęs bhaktu 18.16
istoriniai liudijimai 19.25
išminčiai išreiškė pagarbą △ **19.28–30**
lankydavosi pas šeimos žmones 19.39
lyginamas su mėnuliu **19.30**
maitinosi pienu 17.3
papasakojo „Śrīmad-Bhāgavatam“ 19.8
Parīkṣitas
△ mokė Parīkṣitą 13.10, **18.3**
nusilenkė △ **19.29, 19.31**
pasižymėjo apvalančia galia 19.32–34
susižavėjo Viešpaties žaidimais 10.28, 18.16
tobulai perteikė „Śrīmad-Bhāgavatam“ 12.3
Śukrācārya 12.24, 14.42
Śūrasena Mahārāja 13.4, **14.26**
Śūrasenos karalystė **15.39**
Švetadvīpos planeta 11.8
Švetaketu, karalius 15.11

Š

Šeima (šeimyninis gyvenimas)
atsižadėjimas 13.53, 15.37, **15.39**, 15.44
bhakto △ palaiminta 19.2, 19.35
bloga lemiantys ženklai **14.4**
iliuzija 13.17
Yudhiṣṭhira atsižada △ **15.39–40, 15.44**
Kali-yugoje degradavo 16.19
Kṛṣṇos 14.31
mahā-bhāgavata išvaduoja savo △ 12.17
Parīkṣitas atsižada △ 19.6
prisirišimas prie △ **13.17**, 13.17, 13.24, 13.26
ir savęs pažinimas 13.26
suklaidina Arjuną 18.24–25
Viešpats padėjo Parīkṣitui atsižadėti △ **19.40**, 19.40
visuomenės gyvenimo varomoji jėga 19.35
žr. taip pat Gṛhasthos; Santuoka
Šeimos žmonės, *žr. Gṛhasthos*
Šėtono filosofija 10.6
Šlovinimas (Aukščiausiojo Viešpaties)
klausymasis apie △, *žr.* Klausymasis
ir sėkmės deivės tarnystė **18.20**
žr. taip pat Saṅkīrtanos judėjimas
Šmėklos
garbina Šivą 15.9
Viešpaties vardas išbaido 19.34
Šubhašas 13.41
Šunys; šiuolaikiniai žmonės lyginami su △ 18.45
Švara (kūno ir proto) 17.25
Šventės, vediškosios 11.14–15
Šventieji
atstovauja Viešpatį 19.14
Vedų laikų valdovai kaip △ 18.41
žr. taip pat Bhaktai; Brahmanai; Išminčiai; *Paramahaṁsos*
Šventos vietos 10.27
apvalanti △ galia 13.10
Indijoje 13.9
išminčiai pašventina △ **19.8**, 19.32
lankomos *vānaprasthų* 13.9
ir nuodėmių išpirkimas 19.8, 19.33
tyri bhaktai lyginami su △ **13.10**, 13.10
Šventraščiai
mokymas 13.42
nurodo kaip patekti į rojaus planetas 15.12
apie Viešpaties valią 14.9

Šventų vardų giedojimas (kartojimas)
Aṅgiros 19.9–10
apsaugo 15.28
apvalo 12.34, 15.31, 18.19
atliekamas tyro bhakto 18.19
be nusižengimų 18.19
įgalina bendrauti su Viešpačiu 15.31, 16.32–33
įgalina nugalėti mirtį 16.7
išvaduoja 15.31
išvaduoja nuo baimės 11.3
Yamarājos 16.7
Kali-yugoje 12.33–34
niekada nepabosta 11.25
nugali Kali-yugos įtaką 16.32–33, 18.6–7, 18.12
tarp bhaktų 13.27
žr. taip pat Hare Kṛṣṇa *mantra; Saṅkīrtanos* judėjimas; Šlovinimas
Švietimas, dvasinis
įgalina nepasiduoti Kali-yugos įtakai 17.24
valstybė turi rūpintis 19.4

T

Taika
globojant karves 17.9
įsisąmoninus Kṛṣṇą 15.24
pasaulyje
atliekant aukojimus 12.34
atsidavimo Kṛṣṇai dėka 11.34
valdant Parīkṣitui **12.26**
žmonių dorovės dėka 12.12
kaip pasiekti △ 17.24, 19.3
propaguojant „Śrīmad-Bhāgavatam“ 17.24
puoselėjant brahmanų kultūrą 17.9
valdant šventiems karaliams 18.41
visuomenėje 17.14
Takṣaka 16.2
Takṣilā (Ajanta) 16.2
Tamo-guṇa 10.25
žr. taip pat Neišmanymas
Tarpplanetinis susisiekimas Parīkṣito laikais 19.18
Tarzanas 12.20
Taṭasthā-śakti, apibūdinimas 14.33
Teisingumas
paskutinė religijos įsikūnijimo koja **17.25**
patinka Viešpačiui 17.33
Teizmas, *žr.* Dievo pažinimas; Dvasinė tarnystė; Kṛṣṇos sąmonė
Tigras sapne ir sąlygotos sielos baimė, palyginimas 14.38
Tikėjimas
religija lyginama su △ 17.32
Viešpačiu 18.22
žmonės skirstomi atsižvelgiant į △ 16.20
Tikroji esmė
ir jos suvokimas 18.26
žr. taip pat Savęs pažinimas
Tyri bhaktai
„apgavikai“ 13.37
Arjuna 15.4, 15.17
Balarāma gelbėja △ 14.28–29
be nusižengimų kartoja šventus vardus 18.19
bebaimiai **18.2**, 18.2
bendravimas su △ **10.11–12**, 10.11–12
brangina „Bhāgavatam“ 18.17
dalyvauja Viešpaties žaidimuose 15.19
filosofai 13.40
Ganga lyginama su △ 18.18
garbintini kaip Viešpats 13.38
įkūnija šventas vietas **13.10**
ir išsivadavimas 15.31
išsivadavusios sielos 13.40, 18.2
išvaduoja savo šeimos narius 12.17, 19.35
išvysta Viešpaties pavidalą 11.8
Yadavos kaip △ 13.11, 14.38
ypatybės 13.11, 13.40, 15.42
Yudhiṣṭhira kaip △ 15.44
kūnas, sudvasintas 15.33
misija 12.16
Nārada kaip △ 13.38, 13.40
neprilygstami **18.13**, 18.13
nešališki 18.2
nusiteikimas 10.9–10
padeda išsivaduoti 13.10, 13.29
pamokslininkai 13.38
Pāṇḍavos kaip △ 13.11, 13.40, 16.16, 17.17
panirę į transą 11.31
Parīkṣitas kaip △ 16.16, 18.2, 18.47
pasižymi apvalančia galia 16.32–33, 18.18
Prahlāda kaip △ 15.16
reikšmė 13.40
retai sutinkami 19.21
Sūta kaip △ **18.15**

△ sutikimas **13.38**
transcendentiški 13.55
trokšta bendrauti su bhaktais **19.16**, 19.16
trokšta tarnauti Viešpačiui 13.10
valdo jusles 10.23
Vidura kaip △ **13.10**, 15.49
ir Viešpats
globoja △ **11.38**, 11.38, 12.17, 13.27, 13.43, 13.50
įgalina △ 15.13
pažįsta Viešpatį 10.23
šlovina Viešpatį 13.10
tarnauja Viešpačiui 17.17
visur jaučia Viešpatį 13.10
žavisi Viešpaties lotoso pėdomis **11.26**, 11.26
žr. taip pat Bhaktai; *Mahājanos*
Transas
Śamīka paniręs į △ **18.26**
trys metodai pasiekti △ 18.26
žr. taip pat Samādhi
Transcendentalistai
impersonalistai ir personalistai 18.16
nesižavi turtais 19.13
neveikiami gamtos *guņų* 18.50
siekia laimės 13.17
šalinasi materialistų 19.13
tipai 13.27, 18.50
žr. taip pat Bhaktai; Išminčiai; Išsivadavusios sielos; *Yogai; Jñāniai;* Tyri bhaktai
Tretā-yuga 12.19, 16.25, 17.25
Tri-daṇḍa, apibūdinimas 13.30
Trigarta, istoriniai liudijimai 15.16
Troškimai, materialūs
gyvos būtybės susiteršusios △ 15.29
išgryninimas 15.29
kūnas įgalina tenkinti △ 12.19
tyri bhaktai neturi △ 13.10
transcendentalistai neturi △ 19.23
žr. taip pat Prisirišimai, materialūs
Troškimų medžiai
Viešpaties buveinėje 11.26
Viešpats lyginamas su △ 11.5
Tulasī lapeliai ant Kṛṣṇos lotoso pėdų 19.6
Turkų protėviai 12.24
Turtas
dvasinis △ panaudojimas 17.24, 17.42
kelia pavojų 19.3
žr. taip pat Auksas; Pinigai

U

Uddhava **10.18**, 14.33
Ugnis (gaisras)
apimanti *yogo* kūną 13.57
aukojimo **13.31, 13.53**
demonas Maya išgelbėjamas nuo △ **15.8**
dievas, *žr.* Agnis
gyvos esybės lyginamos su △ kibirkštimis 14.32–33
miško, kančios lyginamos su △ 14.11
moterys lyginamos su △ 10.16
neveikia sielos 13.8
Pāṇḍavos išvengia △ 13.8
pasaulis lyginamas su △ 10.2
satī apeigose 13.58
Ugra-karma, apibūdinimas 11.12
Ugrasena **14.28–29**, 16.2
istoriniai liudijimai **11.16–17**, 11.16–17
Ugraśravā, *žr.* Sūta Gosvāmis
Upaniṣados
„Bhagavad-gītā“ – △ esmė 15.27
netiesiogiai šlovina Kṛṣṇą 10.20, 10.24
apie Viešpaties pavidalą 11.37
Upāsanā-kāṇḍa, Vedų skyrius 12.29
Urvaśī 12.21
Uśīnara **12.20**
Utathya 19.10
Uttama, ryšių tarp vyro ir moters rūšis 14.42
Uttama-adhikāriai, *žr.* Tyri bhaktai
Uttarā
Abhimanyu našlė žmona 10.7
Arjuna mokė △ muzikos 12.21
brahmāstra pažeidė △ įsčias **12.1**, 13.16
Parīkṣito motina **12.1**, **17.40**
Uttara (Virāṭos sūnus) 12.21
Uttara Mahārāja **16.2**

V

Vaibhava, apibūdinimas 11.31
Vaikai
ir Dievybės garbinimas 12.30
įsčiose **12.7**
išsivadavusi siela lyginama su △ 14.38
Kali-yugoje neglobojami 16.21
nebaustini 18.29
rūpinimasis △ 14.41

Vaikartana 15.16
Vaikuṇṭha, *žr.* Dvasinis pasaulis
Vairāgya, žr. Atsižadėjimas
Vaišešikos filosofija 17.18
Vaišyos
dusyk gimę 17.5
kaip įvardijimas 13.42
Kali-yugoje degradavo 17.1
kṣatriyos viršesni už △ 15.7
„Mahābhārata“ puolusiems △ palikuonims 15.27
pareiga 14.3, 17.1
santuoka 14.42
visuomeninė △ padėtis 16.20
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Vaiṣṇavos, *žr.* Bhaktai
Vaivasvata Manu 12.19
Vāyu, Viešpats 10.3, 10.27, 13.4
Vāyuloka 12.33
Vajra 15.39
Valdžia (vyriausybė)
atsakinga už dvasinį švietimą 19.4
bedieviška 13.42
globėja 16.10, 17.8, 17.10–11
Yudhiṣṭhiros △ kaip pavyzdys 10.3, 10.6
Kali-yugoje 12.26
Kali-yugoje degradavo 17.1, 17.5, 17.32
ir korupcija 18.43–45
kovoja su bedievyste **17.31**, 17.43–44
monarchinė 18.43–45
pareigos 17.8, 17.10–11, 18.5
šiuolaikinė 12.4, 12.18
turi rūpintis brahmanais 12.32
vadovai
apdeda mokesčiais 12.32
bhaktai, lyginami su △ nebhaktais 11.26
brahmanai pranoksta 12.13
būtinos ypatybės 10.3, 12.23, 12.26, 17.41
demoniški, Kṛṣṇa naikina 10.25, 11.34
Kali-yugoje degradavę 15.38, 16.5, 16.22, 17.27, 17.29
pareigos Kali-yugoje 17.28, 17.38, 17.43–44
kaip prisirišę prie materialių dalykų 15.40
šiuolaikiniai, smerkiami 17.43–44
turi bausti už gyvulių žudymą 17.10–11
Viešpats viršesnis už △ 13.41
Vedų ir mūsų laikais 10.3–4, 10.6, 12.4, 12.18, 16.1, 16.4, 17.4
viena visam pasauliui 10.3, 10.6
žr. taip pat Karalius; *Kṣatriyos;* Politikai
Vālmīkis 12.19
Vāmana, Viešpats
Viṣṇu 12.25
Vānaprastha
apibūdinimas 13.9
Dhṛtarāṣṭra tampa △ 13.30, **13.51–53**
lyginama su *sannyāsa* 13.30
pakylėja į dangaus planetas 19.10
paskirtis 19.4
Vidura laikosi △ įžadų 13.9, **13.51**
žmonos vaidmuo △ 13.30
žr. taip pat Pasitraukimas iš aktyvaus gyvenimo; *Varṇāśrama-dharma*
Vānaros 12.19
Vanduo
Arjuna išgavo su strėle 15.17
karo metu trūksta △ 15.17
pasninkavimas geriant △ 13.53
„Varāha Purāṇa“
apie demonus 18.47
apie Gangą ir Yamuną 19.6
Vāraṇāvata 13.8
Varṇāśrama-dharma
apibūdinimas 15.39
Āryāvartoje 15.44
ir atsižadėjimas 15.44
Bhṛgu pagrindė △ 19.10
ir Kali-yuga 16.31
nubrėžia ribą tarp žmogaus ir gyvūno 16.31
paskirtis 13.24, 15.39, 16.31, 19.4
riboja lytinį gyvenimą 11.36
ir vedybos 14.42
žr. taip pat Brahmanai; *Kṣatriyos; Sannyāsiai; Śūdros; Vaišyos; Vānaprastha;* Vedų kultūra
Varuṇa, Viešpats 10.3, 10.27, 19.10
Vasiṣṭha Munis 12.24, 19.10
Vasudeva
istoriniai liudijimai **11.16–17**, 11.16–17
sesuo 13.4
su kūdikiu Kṛṣṇa 19.6
žmonos 11.28
Vāsudeva (*viṣṇu-tattva*)
Dvārakoje 14.30
Kṛṣṇos ekspansija 14.8, 14.30
žr. taip pat Kṛṣṇa; Supersiela
Vāsudevos samprata 10.23
Vasusena 15.16
Vedānta-darśanos teorija 17.18

„Vedānta-sūtra“
„Bhagavad-gītā“ kaip △ esmė 15.27
Vedāntos filosofija, perimama iš dvasinio mokytojo 13.40
Vedos
astrologija 12.29
„Bhagavad-gītā“ kaip △ esmė 15.27
bhaktų žodžiai pranoksta △ himnus 10.20
duoda dviejų rūšių pamokymus 17.38
gyvulių aukojimo himnai 12.34
išsklaido iliuziją 15.27, 17.24, 19.23
keturios △ 16.20
paskirtis 10.22
reguliuoja bedievišką veiklą 17.38
tikslas **10.24**
transcendentinės 12.16
Viešpats saugo △ 12.16
žinių šaltinis 12.29
žr. taip pat Śāstros; Śruti-mantros; Vedų literatūra
Vedų kultūra
genealogijos žinovai 11.20
karo mokslas 12.29
ir kosminės kelionės 13.14
ir pamokančios dramos apie Viešpatį 11.20
progresyvi **18.45**
svečių sutikimo šventės △ **11.15**, 11.15, **11.18**
šventieji valdovai 18.41
tikslas 18.45
žmonos vaidmuo △ 13.30
žr. taip pat Varṇāśrama-dharma
Vedų ritualai, *žr.* Ritualinės apeigos; Aukojimai
Vedų žinojimas (išmintis)
apauruṣeya 12.19
astrologija kaip △ 12.29
autoritetai atstovauja △ 10.24
brahmanai skleidė △ 12.29
dalys 12.29
Hastināpuros moterų žodžiai pranoko △ **10.20**
įtaka 12.19
nuo materialaus pasaulio sukūrimo 12.19
per mokinių seką 12.19
„Śrīmad-Bhāgavatam“ – △ vaisius 12.29
žr. taip pat Žinojimas, dvasinis
Veikla
atliekama aistros lygmeniu 13.46
atliekama dorybės lygmeniu 13.46
atliekama neišmanymo lygmeniu 13.46
bedieviška, apribojama Vedų 17.38
dorovinga 12.12
lyginama su nuodėminga 15.46
išgryninimas 15.41
įvertinama Paramātmos 13.43
karminė, *žr.* Karminė veikla
Kṛṣṇos, *žr.* Kṛṣṇa, žaidimai
kūnas duodamas pagal △ 12.12
materiali, lyginama su dvasine 13.56, 15.27
norint pasiekti rojų 15.12
tyro bhakto, lyginama su Viešpaties 18.9
vertinama pagal tai, ar maloni Viešpačiui 15.24
žr. taip pat Karma; Karminė veikla; Pareigos
Vėjas ir Viešpats, palyginimas **11.34**
Venera, rojaus planeta 18.13
Veršeliai, Kali-yugoje atskiriami nuo karvių 17.3
Vertybės
transcendentalistas ir materialios △ 19.13
Viešpaties 19.23
žemėje, esant Kṛṣṇai 16.24, 16.32–33
žr. taip pat Auksas; Pinigai; Turtas
Vibhinnāṁśa, gyvos būtybės kaip △ 15.6
Vibhīṣaṇa 12.19
Vicitravīrya 13.21
Vidarbhos karalius 10.29
Vidinė energija, *žr.* Dvasinė energija
Vidura
ācārya 13.15
apsivalymas 15.49
Duryodhana įžeidė △ 13.9
dvasinis △ mokytojas 19.10
gailestingas **13.12–13**
globojo Pāṇḍavas **13.8**, 13.8
įkūnija šventas vietas **13.10**
istoriniai liudijimai 13.1
Yamarāja 13.1, **13.15**, 15.49
Yudhiṣṭhira klausinėja △ **13.8–9, 13.11**
Kauravos sveikino **13.5–6**
laikosi *vānaprasthos* įžadų 13.9
liūdi dėl giminaičių mirties **13.59**
mahājana 13.15
Maitreya mokė △ **13.2**
moko Dhṛtarāṣṭrą 13.14, **13.18–21, 13.23–28**, 13.53, 13.55, 15.49
palieka kūną **15.49**
pamokslininkas 13.15

Pāṇḍavos lyginami su △ 15.49
„*śūdra*“ 13.1, **13.15**, 15.49
tyras bhaktas **13.10**, 13.10–11, 13.27, 15.49
Vidaržemio šalys kaip Ilāvṛta-varṣa 16.12
Vīṇā
apibūdinimas 13.38
Nārados Munio △ 13.38
Vipracittis 15.9
Vipros
apibūdinimas 12.29
astrologai 12.29
būtini visuomenei 12.29
buvo išlaikomi valstybės 12.32
lyginami su brahmanais 12.29
žr. taip pat Brahmanai
Virāṭa Mahārāja 12.21
Arjuna sugrąžino △ karves 15.14
Pāṇḍavos slapstėsi △ rūmuose 13.4
suimamas ir išvaduojamas 15.16
Uttara – △ sūnus 16.2, 12.21
Virāṭ-rūpa (Viešpaties) 14.8
Virocana 12.25
Visata
Ganga pašventina △ **19.6**
Hiraṇyakaśipu kėlė siaubą △ 13.19
mahat-tattvoje 19.5
planetos kaip △ salos 16.12
Priežasčių vandenyne 14.36
priklauso Viešpačiui 10.25
sąlygotos sielos klajoja po △ 11.35
veikiama visagalio laiko 13.20
viešpatauja mirtis 13.19
ir Viešpaties žaidimai 14.8, 15.35
žr. taip pat Materiali gamta; Materialus pasaulis; Kūrinija; Visatos kūrimas
Visatos naikinimas 10.21–22
Visuomenė
ir astrologai **12.29**
bloga lemiantys ženklai **14.5, 14.20**
ir brahmanų kultūra 16.18
brahmanų kultūros puoselėjimas – △ pagrindas 16.4
brahmanų padėtis 14.34, 14.41, 18.33, 18.47
ir būtinybė klausytis „Śrīmad-Bhāgavatam“ 17.38, 17.43–44
degradavo 10.25
demonai ardo △ tvarką 15.8
Dvārakoje 11.12
dvasinė tarnystė būtina 18.8
dvasiniai vaistai 17.38, 17.42
gyvulių skerdimas ardo 13.47
ir harmonija su gamta 10.4, 10.6, 11.12
įsigali bedievystė 17.25
įsigali blogis 17.24
jaučių svarba △ 16.18
Kali-yugoje degradavo **16.22**, 16.22, 17.5, 17.24–25, 18.32–33
karvių svarba △ 16.4, 16.18
kenčia 13.42, 14.10
keturi △ lyderių tipai 17.41
klaidinama apsišaukėlių inkarnacijų 18.35
klestėjimas 15.38
ir Kṛṣṇos sąmonė 12.4
ir labdara **12.14**, 12.14
ir laimė 15.38, 15.40
materialistiška, lyginama su kalėjimu 14.34
materialistiška, lyginama su vaikų žaidimu 15.21
nesantaikos △ priežastys 16.10
pagrindiniai △ principai 19.3
panieka žemesniems △ sluoksniams 18.32
pertvarkymas 11.19
poreikiai **10.4**, 11.12
ir prostitucija 11.19
puikybė lemia △ žlugimą 18.34
ir santuokos būtinybė 17.38
sluoksniai
lyginami su kūno dalimis 18.33
šiuolaikinė 10.4–6, 11.12
beždžionių ir šunų △ **18.45**, 18.45
nesilaiko švaros 19.13
ir taika 17.14
tikslas 10.16
tobulėjimo kriterijus 11.19
transcendentinis garsas išgydo 18.6
turi būti valdoma karalių 15.38, 15.40, **18.42–44**
turi globoti karves 14.34, 17.3, 17.9
užvaldo neišmanymas 14.3
valdoma šventų valdovų 12.18
ir *varṇāśrama-dharma* 19.9–10
varomoji jėga – prisirišimas prie šeimos 19.35
Vedų išminties reikšmė △ 12.29
Vedų laikų, lyginama su šiuolaikine 10.5–6, 12.18
Viešpats kreipia teisingu keliu 13.50
Viešpats mokė △ 10.8, 10.36
ir *vipros* 12.29
ir žmonių dorovė 12.12

žr. taip pat Kali-yuga; *Varṇāśrama-dharma*
„Viṣṇu Purāṇa“ apie Aṣṭāvakros prakeikimą 15.20
Viṣṇu, Viešpats
globojo Parīkṣitą 12.2, 12.9, 12.16
išgelbėjo Śivą 12.23
Yajña 12.12
Kāraṇodakaśāyī 10.21
Kṛṣṇa kaip △ 12.16
Kṣīrodakaśāyī 11.8
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats; Garbhodakaśāyī Viṣṇu; Kṣīrodakaśāyī Viṣṇu
Viṣṇu-māyā, žr. Iliuzija; *Māyā*
Viṣṇurāta (Parīkṣitas) **19.29**
Viṣṇu-tattva
apibūdinimas 14.28–30
išeina iš Kṛṣṇos 19.7
lyginama su *jīva-tattva* 14.28–33
žr. taip pat Aukščiausiasis Viešpats, ekspansijos
Viśvadeva 12.33, 15.16
Viśvāmitra (Gādhi-suta) 17.16
geismo auka 10.23
istoriniai liudijimai 19.10
Rāma padėjo △ 12.19
Viśvanātha Cakravartis Ṭhākura cituojamas apie
Brahmos ir Yudhiṣṭhiros susitikimą 12.23
Draupadę ir Subhadrą 15.50
Yadu dinastijos žlugimą 15.34
materialią veiklą 15.46
Narottamos dāsos Ṭhākuros giesmes 10.20
nirvāṇą pranokstančius Viešpaties darbus 16.23
Parīkṣito ir Śamīkos susitikimą 18.31
Viešpaties „pergalę“ prieš Arjuną 15.20
Viešpaties žmonas 11.31
Vyāsadeva 19.30
filosofas 17.18
ir Janamejaya 16.2
moko Gāndhārę 13.3–4
Nārada davė △ nurodymus 13.10
patarė Pāṇḍavoms 12.21
pripažino Kṛṣṇą Aukščiausiuoju 15.44
sūnūs 13.1, 14.42, **18.3, 19.25**
tėvas 14.42, 19.10
Vynas
pusdieviai geria △ 15.34
sužlugdė Yadu dinastiją **15.22–23**
Vrajabhūmis, *žr.* Vṛndāvana
Vrajadhāma, *žr.* Vṛndāvana
Vṛddakṣetra Mahārāja 15.16
Vṛkāsura 12.23
Vṛndāvana
buvimo vieta 19.6
Dvārakā ir Mathurā lyginamos su △ 14.8
Gosvāmiai gyveno △ 11.38
ir išsiskyrimo nuotaika 10.9–10
meilė Kṛṣṇai △ 11.29
svarbesnė negu dangaus planetos 10.27
sviesto vagis △ 10.19
šventa vieta 13.9
vaiṣṇavų sannyāsių mėgiama vieta 13.30
žr. taip pat Goloka Vṛndāvana
Vṛṣasena 15.16
Vṛṣnio dinastija **14.30**
Vṛṣṇis, karalius **11.11**

Z

Zodiako ženklai (gimus Parīkṣitui) 12.12

Ž

Žemdirbystė, *žr.* Karvių globa; *Vaiśya*
Žemė
apraudojo išsiskyrimą su Viešpačiu **16.32–33, 16.35**
ateistai apsunkina **16.34**
bhaktai △, šlovinami pusdievių **19.18**
kaip Bhārata-varṣa 12.20
bloga lemiantys ženklai **14.2–5, 14.10–22**
demonai – △ našta **11.34**
kaip Ilāvṛta-varṣa 12.20
kaip Jambudvīpa, 12.5, 12.5
kalbasi su jaučiu Dharma **16.25**
ir kančios 10.27
kantri 12.22
karvės pavidalu **16.18, 16.25**, 16.31
laikas (lyginamas su rojaus planetų laiku) 10.27, 17.15
kaip motina 11.28, 14.42, 17.27
ne vienintelė gyvenama planeta 15.12

pakenčia atominių ginklų kaupimąsi 12.22
Parīkṣitas užkariavo 16.4, **16.12**, 16.12
pusdieviai lankydavosi △ 13.14, 16.3
rojaus gyventojai krenta į △ 15.22
sostinė (Vedų laikais) **15.38**, 15.38
šventos vietos 10.27
kaip vidurinysis pasaulis, 19.23
Viešpats palaimino △ įsikūnydamas 14.2, **16.23**, 16.23–24, 16.32–33, **16.34–35**
Viešpats palengvino △ naštą **15.34–35, 17.26**
visatos mastais 19.5
Ženklai, blogi
apgavystė kaip △ **14.4**
apreiškiami Dievybių **14.20**
bedievystė kaip △ 14.5
gamtoje **14.15–20**
Yudhiṣṭhira stebi **14.2–5, 14.10–24, 14.39, 14.44**
Kali-yugoje 14.5
kūne **14.11**
laiko krypties pasikeitimas kaip △ **14.3**
metų laikų susimaišymas kaip △ 14.3
nurodytų pareigų nevykdymas kaip △ 14.3
pyktis **14.5**
pranašauja Viešpaties išėjimą **14.2–5, 14.10–24, 14.39, 14.44**
šeimyniniame gyvenime **14.4**
tarp gyvūnų **14.12–14, 14.19**
vedybiniame gyvenime **14.4**
visuomenėje **14.3–5, 14.20**
Žinojimas (išmintis, žinios)
amžiaus matas 19.26
dvasinis
dvasinės tarnystės pagrindas 15.27
įgalina bendrauti su Viešpačiu 15.31
iš autoritetų 10.21
iš dvasinio mokytojo 19.31
išsklaido iliuziją 15.27
išsklaido neišmanymą 15.31
klausantis 12.3
tobulumas 15.27
materialus
netikras 11.9
tolygus neišmanymui 12.28
religijos principų dėka 17.45
tobulas, per dvasinę tarnystę 18.16
Viešpačiui nužengus klestėjo 14.2
žr. taip pat Savęs pažinimas
Žmonės
apimti iliuzijos 13.42
bloga lemiantys ženklai tarp △ **14.3–5**
dangaus gėrybės neprieinamos △ 14.37
didžių △ kūno bruožai 19.27
ir Dievo pažinimas 17.10–11
ir dvasinė tarnystė 13.26
gyvūnų vyresnieji broliai 10.4
ideologija 10.3
ir išsivadavimas 13.41
Kali-yugoje degradavę 13.28
kančios 10.2
karalius kaip geriausias iš △ **18.41–42**
kategorijos 13.25, 13.49, 16.20, 19.34
ir Kṛṣṇos sąmonė 11.7, 11.34
lyginami su gyvūnais 16.22, 16.31
maistas 13.47, 17.10–11
ir malonumai, *žr.* Juslių tenkinimas
malonumų ieškotojai 11.26
kaip Manu palykuonys 12.19
neprilygsta pusdieviams 15.12–13, 17.15, 19.18
nori patekti į dangaus planetas 10.27
pareiga **19.24**, 19.24
Satya-yugoje 17.24
saugumas 13.21
savęs pažinimo galimybė △ 13.23, 13.47
sukurti pagal Viešpaties atvaizdą 17.9
šalyje be valdovo – kaip beždžionės ir šunys **18.45**, 18.45
tingūs, veltui švaisto gyvenimą **16.9**, 16.9
valdomi neišmanymo 14.3
Vedos rodo △ kelią 12.29
kaip Viešpaties tarnai 15.5
Viešpats vaidina vaidmenį △ 11.35
žr. taip pat Gyvos būtybės; Sąlygotos sielos; Visuomenė
Žudymas, *žr.* Gyvulių skerdimas; Karas
Žuvis
taikinys, peršautas Arjunos 12.21, 12.21, **15.7**, 15.16
Viešpats įsikūnija kaip △ 12.19
Žvaigždės 12.12
žr. taip pat Astrologija

Tarptautinės Krišnos sąmonės bendrijos centrai

Įkūrėjas-ācārya: Jo Dieviškoji Malonybė
A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupāda

Dėl tikslesnės informacijos apie paskaitas, programas, festivalius, kursus ir susitikimus kreipkitės į artimiausią centrą

EUROPA

Abentaueris, Vokietija – Böckingstrasse 4a, 55767 Abentheuer; Tel. +49-6782-2214; Fax +49-6782-980437; www.goloka-dhama.de
Amsterdamas, Olandija – Van Hilligaertstraat 17, Amsterdam 1072 JX; Tel. +31-20-6751404; Fax +31-20-6751405; amsterdam@pamho.ne
Antverpenas, Belgija – Amerikalei 184, 2000 Antwerpen; Tel. +32-3-2370037
Barselona, Ispanija – Plaza Reial 12, Entlo 2, 08002 Barcelona; Tel. +34-93-3025194; emplobcn@hotmail.com
Bazelis, Šveicarija – St. Jakob-Strasse 33, 4132 Muttenz; Tel./fax +41-61-4620614; sacidulal.bcs@pamho.net
Bergamas, Italija – Villaggio Hare Krishna (da Medolago strada per Terno d'Isola), 24040 Chignolo d'Isola (BG); Tel. +39-035-4940706
Berlynas, Vokietija – Kastanienallee 3, 10435 Berlin Pankow, Prenzlauer Berg; Tel. +49-30-44357296; Fax +49-30-48494074; harekrishna-berlin@pamho.net; www.krsna-is-cool.de
Budapeštas, Vengrija – Lehel u. 15-17, 1039 Budapest; Tel. +36-1-3910435; Fax +36-1-2423233; budapest@pamho.net; www.haribol.hu
Ciūrichas, Šveicarija – Bergstrasse 54, 8030 Zürich; Tel. +41-1-2623388; Fax +41-1-2623114; kgs@pamho.net; www.krishna.ch
✦ **Debrecenas, Vengrija** – Péterfia u. 57., 4024 Debrecen; Tel. +36-52-458092; debrecen@pamho.net; www.krisna.hu
✦ **Dublinas, Airija** – 83 Middle Abbey Street, Dublin 1; Tel. +353-1-8729775; dublin@krishna.ie; www.krishna.ie
✦ **Durbajus, Belgija** – Chateau de Petite Somme, 6940 Septon-Durbuy; Tel. +32-86-322926; radhadesh@pamho.net; www.radhadesh.com
Edgeris, Vengrija – Szechenyi u. 64., 3300 Eger; Tel. +36-36-313761; eger@pamho.net; www.krisna.hu
✦ **Gioteburgas, Švedija** – Karl Johansgatan 57, 41455 Göteborg; Tel. +46-31-879648; restaurant: +46-31-421462; info@harekrishnagoteborg.com; www.harekrishnagoteborg.com
Helsinkis, Suomija – Ruoholahdenkatu 24 D (III krs) 00180 Helsinki; Tel. +358-9-6949879; Fax +358-9-6949837; harekrishna@harekrishna.fi; www. harekrishna.fi
Kardifas, Jungtinė Karalystė – The Soul Centre, 116 Cowbridge Road East, Canton, Cardiff, CF11 9DX; Tel. +44-2920-390391; the.soul.centre@pamho.net; www.thesoulcentre.net
Katanija, Italija – via della Regione 16 – Tarderia, 95030 Pedara (CT); Tel. +39-095-7896216
Kaunas, Lietuva – 37, Savanoryu pr., 3000 Kaunas; Tel. +370-7-222574; Fax +370-7-706642
✦ **Kelnas, Vokietija** – Taunusstrasse 40, 51105 Köln; Tel. +49-221-8303778; restaurant: +49-221-9750323; Fax +49-221-8370485; iskcon.koeln@pamho.net; www.krishna-tempel.de
Kokosovcai, Slovakija – Abranovce 60, 08252 Kokosovce; Tel. +421-51-7798482
Kopenhaga, Danija – Skjulhøj Allé 44, 2720 Vanløse; Tel. +45-48-286446; Fax +45-48-287331; iskcon.denmark@pamho.net
Lanarkšyras, Jungtinė Karalystė – Karuna Bhavan, Bankhouse Road, Lesmahagow, Lanarkshire, ML11 0ES; Tel. +44-1555-894790; Fax +44-1555-894526; karunabhavan@aol.com; www.iskcon.org.uk/scotland
✦ **Lisabona, Portugalija** – Rua Dona Estefânia, 91 r/c 1000 Lisboa; Tel./fax +351-1-3140314; iskcon.lisbon@pamho.net
Liubliana, Slovenija – Zibertova 27, 1000 Ljubljana; Tel. +386-1-4312319; Fax +386-61-310815; ananta.rns@pamho.net
✦ **Liucerna, Šveicarija** – Govinda Rama, Via Borghese 14, 6600 Locarno; Tel. +41-91-7523851; Fax +41-91-752 3852; bhaktya.labhya.hks@pamho.net
✦ **Londonas, Jungtinė Karalystė** – 10 Soho Street, London W1D 3DL; Tel. +44-20-74373662; shop: 72870269; Govinda's Restaurant: 74374928; Fax +44-20-74391127; london@pamho.net; www.iskcon-london.org
✦ **Londonas, Jungtinė Karalystė** – Bhaktivedanta Manor, Dharam Marg, Hilfield Lane, Aldenham, near Watford, Herts WD25 8EZ; Tel. +44-1923-857244; Fax +44-1923-852896; bhaktivedanta.manor@pamho.net; for accommodations: accommodations.requests@pamho.net; www.krishnatemple.com
Londonas, Jungtinė Karalystė – 42 Enmore Road, South Norwood, London SE25 5NG; Tel. +44-20-86564296; www.iskcon.org.uk/snorwood
✦ **Lundas, Švedija** – Bredgatan 28, 22221 Lund; Tel. +46-46-399500; Fax +46-46-188804; locan@pamho.nett
Madridas, Ispanija – Espíritu Santo 19, 28004 Madrid; Tel. +34-91-5213096
Malaga, Ispanija – Ctra. Alora 3, Int., 29140 Churriana; Tel. +34-95-2621038; malaga@pamho.net
Mančesteris, Jungtinė Karalystė – 20 Mayfield Road, Whalley Range, Manchester M16 8FT; Tel. +44-161-2264416; manchester@iskcon.org.uk; www.iskcon.org.uk/manchester
Milanas, Italija – via Valpetrosa 5, 20123 Milano; Tel. +39-02-862417; Fax +39-035-4940705
Miunchenas, Vokietija – Wachenheimer Strasse 1, 81539 München; Tel. +49-89-68800288; Fax +49-89-68800289; iskcon.munich@pamho.net; www.krishnatempel.de
Paryžius, Prancūzija – 35 Rue Docteur Jean Vaquier, 93160 Noisy le Grand; Tel./fax +33-1-4303 0951; paramgati.swami@pamho.net
Peks, Vengrija – Damjanich u. 22., 7624 Pécs; Tel. +36-72-515991; Fax +36-72-313771; pecs@pamho.net; www.krisna.hu
Praha, Čekijos Respublika – Jilova 290, Prague 5-Zlicin 15521; Tel. +42-2-57950391; info@vedavision.cz
Pula, Kroatija – Vinkuran centar 58, 52000 Pula (mail: P.O. Box 16); Tel./fax +385-52-573581

✦ **Ryga, Latvija** – 56, K. Baron St., 1011 Riga; Tel. +371-2-272490; Fax +371-2-274120
✦ **Roma, Italija** – Govinda Centro Hare Krsna, via Santa Maria del Pianto 16, 00186 Roma; Tel. +39-06-68891540; govinda.roma@harekrsna.it
Sarajevas, Bosnija-Hercogovina – Gornjo Vakufska 12, 71000 Sarajevo; Tel. +387-71-201530
Sofija, Bulgarija – 119 Kliment Ohridski Street, kv. Malinova Dolina; Tel. +359-2-9616050; oks_sofia@abv.bg
Stokholmas, Švedija (country) – Radha-Krishna Temple, Korsnäs Gård, 14792 Grödinge; Tel. +46-8-53029800; Fax +46-8-53025062; info@pamho.net; www.krishna.se
✦ **Stokholmas, Švedija** (city) – Fridhemsgatan 22, 11240 Stockholm; Tel. +46-8-6549002; Fax +46-8-6508813; tapasa.rns@pamho.net
✦ **Svansis, Jungtinė Karalystė** – 8 Craddock Street, Swansea SA1 3EN; Tel. +44-1792-468469; iskcon.swansea@pamho.net; restaurant: govindas.swansea@pamho.net; www.iskconwales.org
Talinas, Estija – Luise Street 11a, 10142 Tallinn; Tel. +372-6460047; tallinn@pamho.net
Timisoara, Rumunija – Porumbescu 92, 1900 Timisoara; Tel./fax +40-56-154776
Varšuva, Lenkija – Mysiadlo k. Warszawy, 05-500 Piaseczno, ul. Zakret 11; Tel. +48-22-7507797; Fax +48-22-7508249; kryszna@post.pl
Vičenza, Italija – via Roma 9, 36020 Albettone (VI); Tel. +39-0444-790573; Fax +39-0444-790581; giridhari.rns@pamho.net
Vilnius, Lietuva – 23-1, Raugyklos G, 2024 Vilnius; Tel. +370-5-2135218; vilnius@pamho.net
Vysbadenas, Vokietija – Aarstrasse 8, 65329 Burg Hohenstein; Tel.+49-61-203028; iskcon.wiesbaden@web.de; www.iskconwiesbaden.de
Zagrebas, Kroatija – Centar Za Vedske Studije, II Bizet 36, 10000 Zagreb (mail: P.O. Box 68, 10001); Tel./fax +385-1-3772643; ripuha@pamho.net

KAIMO BENDRUOMENĖS

Apa Louf Ernas, Jungtinė Karalystė – Govindadwipa, Inisrath Island, Derrylin, Co Fermanagh BT92 9GN; Tel. +44-28-67721512; govindadwipa@pamho.net; www.lakeisleretreats.com
Brihuega, Ispanija (New Vraja Mandala) – (Santa Clara) 19411 Brihuega; Tel. +34-949-280436
Ciūrichas, Šveicarija – Govinda's Veda-Kultur, Preyergasse 16, 8001 Zürich; Tel./fax +41-1-2518859; info@govinda-shop.ch
Čekijos Respublika – Krsnuv Dvur c. 1, 25728 Chotysany; Tel. +420-602-375978
✦ **Florencija, Italija** (Villa Vrindavan) – via Scopeti 108, 50026 San Casciano in Val di Pesa (FI); Tel. +39-055-820054; Fax +39-055-828470; isvaripriya@libero.it
Jandelsbrunas, Vokietija (Simhachalam), – Zielberg 20, 94118 Jandelsbrunn; Tel. +49-8583-316; Fax +49-8583-1671; simhachalam@pamho.net
Jarna, Švedija – Almviks Gård, 15395 Järna; Tel. +46-8-55152050; Fax +46-8-55152060; almviks.gard@pamho.net
Krišna-violgy, Vengrija – New Vraja-dhama, Fö út. 38., 8699 Somogyvámos; Tel./fax +36-85-340185; krisna-volgy@pamho.net; www.krisna-volgy.hu

RESTORANAI

Barselona, Ispanija – Restaurante Govinda, Plaza de la Villa de Madrid 4-5, 08002 Barcelona; Tel. +34-93-3187729
Budapeštas, Vengrija – Govinda Restaurant, Vigyázó Ferenc utca 4., 1051 Budapest; Tel. +36-1-2691625; govinda@invitel.hu
Dublinas, Airija – Govinda's, 4 Aungier Street, Dublin 2; Tel. +353-1-4750309; praghosa.sdg@pamho.net; www.iskcon.org.uk/dublin
Kopenhaga, Danija – Govinda's, Nørre Farimagsgade 82, DK-1364 Kbh K; Tel. +45-33337444
Milanas, Italija – Govinda's, via Valpetrosa 5, 20123 Milano; Tel. +39-02-862417
Praha, Čekijos Respublika – Govinda's, Soukenicka 27, 11000 Prague-1; Tel. +420-2-24816631; info@vedavision.cz
Praha, Čekijos Respublika – Govinda's, Na hrazi 5, 18000 Prague 8-Liben; Tel. +420-2-6837226; goodday@volny.cz
Talinas, Estija – Damodara, Lauteri St. 1, 10114 Tallinn; Tel. +372-6442650

AZIJA

Kolombas, Šri Lanka – 188 New Chetty St., Colombo 13; Tel. +94 (1) 433325; iskcon@slt.lk
Kvala Lumpūras, Malaizija – Lot 9901, Jalan Awan Jawa, Taman Yarl, 58200; Tel. +60 (3) 7980 7355; Fax +60 (3) 7981 1644; uttama@tm.net.my
✦ **Majapuras, VB, Indija** – ISKCON, Shree Mayapur Chandrodaya Mandir, Shree Mayapur Dham, Dist. Nadia, 741 313; Tel. +91 (3472) 245239, 245240, or 245233; Fax +91 (3472) 245238; mayapur.chandrodaya@pamho.net
✦ **Mumbajus (Bombėjus), Maharaštra, Indija** – Hare Krishna Land, Juhu 400 049; Tel. +91 (22) 2620 6860; Fax +91 (22) 2620 5214
✦ **Naujasis Delis, UP, Indija** – Hare Krishna Hill, Sant Nagar Main Road, East of Kailash, 110 065; Tel. +91(11) 2623 5133, 4, 5, 6, 7; Fax +91 (11) 2621 5421; delhi@pamho.net, Guesthouse: neel.sunder@pamho.net
✦ **Vrindavanas, UP, Indija** – Krishna-Balaram Mandir, Bhaktivedanta Swami Marg, Raman Reti, Mathura Dist., 281 124; Tel. +91 (565) 254 0021; Fax +91 (565) 254 0053; vrindavan@pamho.net; (Guesthouse:) Tel. +91 (565) 254 0022; ramamani@sancharnet.in
Džiakarta, Indonezija – Yayasan Radha-Govinda, P.O. Box 2694, Jakarta Pusat 10001; Tel. +62 (21) 489 9646; matsyads@bogor.wasantara.net.id**s**

KAIMO BENDRUOMENĖS

Puri, Orisa, Indija – ISKCON, Bhaktivedanta Asram, Sipa-sirubuli, 752 001; Tel. +91 (6752) 230494
Vrindavanas, UP, Indija – Vrinda Kund, Nandagaon, Dist. Mathura, UP; vrinda@aol.com

RESTORANAI

Kalkuta, VB, Indija – Govinda's, ISKCON House, 22 Gurusaday Road, 700019; Tel. (33) 24756922, 24749009

ŠIAURĖS AMERIKA

Bostonas, Masačiusetsas, JAV – 72 Commonwealth Ave., 02116; Tel. +1 (617) 247 8611
✦ **Los Anželas, Kalifornija, JAV** – 3764 Watseka Ave., 90034; Tel. +1 (310) 836 2676; Fax +1 (310) 839 2715; nirantara@juno.com; (restaurant:) arcita@webcom.com
Monrealis, Kvebekas, Kanada – 1626 Pie IX Boulevard, H1V 2C5; Tel./fax +1 (514) 521 1301; iskconmontreal@bellnet.ca

✦ **Niujorkas, Niujorkas, JAV** – 305 Schermerhorn St., Brooklyn 11217; Tel. +1 (718) 855 6714; Fax +1 (718) 875 6127; ramabhadra@aol.com
✦ **Otava, Ontarijo, Kanada** – 212 Somerset St. E., K1N 6V4; Tel. +1 (613) 565 6544; Fax +1 (613) 565 2575; iskconottawa@sympatico.ca
✦ **Torontas, Ontarijo, Kanada** – 243 Avenue Road, M5R 2J6; Tel. +1 (416) 922 5415; Fax +1 (416) 922 1021; toronto@iskcon.net

KAIMO BENDRUOMENĖS

Alačiua, Florida, JAV (New Raman Reti) – 17306 N.W., 112th Blvd., 32615 (mail: P.O. Box 819, 32616); Tel. +1 (386) 462 2017; Fax +1 (386) 462 3468; alachuatemple@alltel.net
✦ **Maundsvilis, Vakarų Virdžinija, JAV** (New Vrindaban) – R.D. No. 1, Box 319, Hare Krishna Ridge, 26041; Tel. +1 (304) 843 1600; Guest House, +1 (304) 854 5905; Fax +1 (304) 854 0023; mail@newvrindaban.com

RESTORANAI

Sietlas, Vašingtonas, JAV – My Sweet Lord, 5521 University Way, 98105; Tel. +1 (425) 643 4664

AUSTRALIJA

Adelaidė – 25 Le Hunte Street (mail: P.O. Box 114, Kilburn, SA 5084; Tel. +61-8-83595120; Fax + 61-8-83595120; iskconsa@tpg.com.au
Brisbanas – 95 Bank Road, Graceville (mail: P.O. Box 83, Indooroopilly), QLD 4068; Tel. +61-7-33795455; Fax +61-7-33795880; brisbane@pamho.net
Melburnas – 197 Danks Street (mail: P.O. Box 125), Albert Park , VIC 3206; Tel. +61-3-96995122; Fax +61-3-96904093; melbourne@pamho.net
Pertas – 144 Railway Parade (corner of The Strand) (mail: P.O. Box 102), Bayswater, WA 6053; Tel. +61-8-93701552; Fax +61-8-92726636; iskconperth@optusnet.com.au
Sidnėjus – 180 Falcon Street, North Sydney, NSW 2060 (mail: P.O. Box 459, Cammeray, NSW 2062); Tel. +61-2-99594558; Fax +61-2-99571893; info@iskcon.com.au

RESTORANAI

Brisbanas – Govinda's, 99 Elizabeth Street, 1st floor, QLD 4000; Tel. +61 7 32100255
Pertas – Hare Krishna Food for Life, 200 William Street, Northbridge, WA 6003; Tel. +61 8 92271684; perth@pamho.net

AFRIKA

✦ **Durbanas, Pietų Afrika** – 50 Bhaktivedanta Swami Circle, Unit 5 (mail: P.O. Box 56003), Chatsworth, 4030; Tel. +27 (31) 403 3328; Fax +27 (31) 403 4429; iskcon.durban@pamho.net
Johanesburgas, Pietų Afrika – 58 Kingston Ave., Auckland Park (mail: P.O. Box 649); Tel. +27 (11) 726 1168 or (83) 231 0878
Nairobis, Kenija – Muhuroni Close, off West Nagara Road (mail: P.O. Box 28946); Tel. +254 (2) 744365; Fax +254 (2) 740957
✦ **Poeniksas, Mauricijus** – Hare Krishna Land, Pont Fer (mail: P. O. Box 108, Quartre Bornes); Tel. +230 696 5804; Fax +230 696 8576; iskcon.hkl@intnet.mu

KAIMO BENDRUOMENĖS

Mauritus (ISKCON Vedic Farm) – Hare Krishna Road, Vrindaban; Tel. +230 418 3185 or 418 3955
Uganda (Hare Krishna Farm) – Seeta Town, Kampala

NVS

Ekaterinburgas, Rusija – 23, Murzinskaya st., 620033, Tel. +7 (950) 208 70 15, +7 (343) 26 93 108
Kijevas, Ukraina – 21V, Dmitrievskaya ap.13, 01054; Tel. +380 (44) 4844042; Tel. & fax +380 (44) 4840934
Kijevas, Ukraina – 16, Zorany per., 04078; Tel. +380 (44) 4338312, or 4347028 or 5533
Krasnodaras, Rusija – 418, Stepnaya st., selo Elizavetinskoye, Krsnodarski krai; Tel. +7 (861) 229 16 94
Minskas, Baltarusija – 11, Pavlova st., 220053; Tel. +375 (17) 288 06 29 or +375 (17) 233 14 94
Nižnij Novgorodas, Rusija – 14b, Chernigovskaya Str., 603001; Tel. +7 (8312) 305197 or 309854
Novorosijskas, Rusija – 117, Shillerovskaya st.; Tel. +7 (86134) 38926 or 51415
Permė, Rusija – 76, Chernyakhovskogo st., 614104; Tel. +7 (342) 275 50 02; ffl@pi.ccl.ru
Rostovas prie Dono, Rusija – 26, Belorusskaya st., 346888; Tel. +7 (863) 272 30 29
Samara, Rusija – 122, Aeroportovskoye sh.; Tel. +7 (846) 931 37 45
Soči, Rusija – 64, Leselidze st., Nizhnyaya plastunka; Tel. +7 9189173760
Taškentas, Uzbekistanas – 54, Ul. Cervyakova, 700005

KAIMO BENDRUOMENĖS

Kurdžinovo, Rusija – 8, Shosseinaya st., pos. Ershovo, Urupski region, Karachayevo-Cherkessia

RESTORANAI

Alma-Ata, Kazachstanas, – 4, Zalomova st., 480037; Tel. +7 (327) 2351444
Sankt Peterburgas, Rusija – Gauranga, 17, Ligovsky pr.

LOTYNŲ AMERIKA

Buenos Airės, Argentina – Centro Bhaktivedanta, Andonaegui 2054, Villa Urquiza, CP 1431; Tel. +54 (1) 5234232; Fax +54 (1) 5238085; iskcon-ba@gopalnet.com
✦ **Gvadaladžara, Meksika** – Pedro Moreno No. 1791, Sector Juarez, Jalisco, 261278; Tel. +52 (33) 616 4481
✦ **Lima, Peru** – Pasaje Solea 101, Santa Maria-Chosica; Tel. +51 (511) 360 3381
Meksiko Sitis, Meksika – Tiburcio Montiel 45, Colonia San Miguel, Chapultepec D.F., 11850; Tel. +52 (55) 273 1953
Rio de Žaneiras, Brazilija – Rua Vilhena de Morais, 309, Barra da Tijuca, 22793-140; Tel. +55 (21) 2491 1887; sergio.carvalho@pobox.com
Rozarijo, Argentina – Paraguay 556 (2000); Tel. +54 (41) 252630 or 264243; Fax +54 (41) 490838
San Paulas, Brazilija – Rua do Paraiso, 694, Paraiso, 04103-000; Tel. +55 (11) 3263 0975; comunicacaomandir@grupos.com.br

KAIMO BENDRUOMENĖS

✦ **Pindamonhangaba, Brazilija** (Nova Gokula) – Ribeirao Grande, P.O. Box 1009, 12400-990; Tel. + 55 (12) 3645 8238; giriraj@ig.com.br

RESTORANAI

Buenos Airės, Argentina – Jagannath Prasadam, Triunvirato 4266 (1431); Tel. +54 (1) 5213396
Rio de Žaneiras, Brazilija – Sabor Saber, Rua das Laranjeiras, 430-A, Sobreloja, Laranjeiras, 22240-006; Tel. +55 (21) 9169 3192
San Paulas, Brazilija – Gopala Prasada, Rua Antonio Carlos, 413, 01309-011; Tel. +55 (11) 3283 3867; gopalaprasada@bol.com.br